โหวตเพื่อใคร:
ตามใจ ตามพรรค หรือ ตามฝ่าย

ผศ.ดร.อรรถสิทธิ์ พานแก้ว
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

อรรถสิทธิ์ พานแก้ว.

โหวตเพื่อใคร : ตามใจ ตามพรรค หรือตามฝ่าย.-- กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

526 หน้า.

1. รัฐสภา. 2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. I. ชื่อเรื่อง.

324.09593

ISBN 978-616-468-479-9

สงวนลิขสิทธิ์ อรรถสิทธิ์ พานแก้ว

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนพฤษภาคม 2561

จำนวน 200 เล่ม

จัดพิมพ์โดย อรรถสิทธิ์ พานแก้ว

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [6106-157D]

ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 0 2218 3549 โทรสาร 0 2218 3550

www.cuprint.chula.ac.th

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นมาด้วยจุดประสงค์สองอย่าง หนึ่ง เพื่อเพิ่มผลงานการศึกษาในเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ซึ่งยังขาดแคลนและขาดความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนไม่ได้มุ่งกล่าวว่าการศึกษาในประเด็นนี้จะไม่มีเลยในแวดวงรัฐศาสตร์ไทย แต่สิ่งที่ผู้เขียนได้สำรวจพบจากการสำรวจวรรณกรรมคือ การศึกษาหรืองานเขียนส่วนใหญ่เกี่ยวกับรัฐสภาหรือพฤติกรรมของ ส.ส. ส่วนใหญ่เป็นงานที่ผลิตออกมาในเชิงบรรยาย (Descriptive) ระบบการทำงานของรัฐสภา (แนวหนังสือคู่มือการเรียน) หรือการปรับปรุงองค์กร รวมถึงการปรับปรุงระบบการทำงานภายในรัฐสภาหรือจริยธรรมของการเป็น ส.ส. การอธิบายพฤติกรรมในเชิงมหภาคมากกว่าที่จะเป็นงานการศึกษาในเชิงการตั้งคำถามแล้วหาคำตอบในเชิงประจักษ์ (Empirical Study)

จุดประสงค์ข้อที่สองของหนังสือเล่มนี้ เกิดจากข้อสงสัยที่ว่า ในขณะที่คนไทยจำนวนหนึ่งชอบที่จะตั้งคำถามกับการทำงานในหน้าที่ของ ส.ส. ที่เป็นหน้าที่ “นอกสภา” อันได้แก่ การลงพื้นที่ การไปร่วมงาน ศพ งานบวช งานบุญ งานแต่ง รวมทั้งการวิ่งเต้นช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ตามความปราถนาของประชาชนในพื้นที่ มากกว่าการตั้งคำถามในการทำหน้าที่ “ในสภา” ซึ่งก็คือ การทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติตามหลักการแบ่งอำนาจและโครงสร้างทางการปกครองของประเทศ เช่นนี้แล้วจึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจว่าเมื่อถึงฤดูการเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหลายคนตัดสินใจว่าจะกากบาทเลือกผู้สมัครคนใดให้ไปทำหน้าที่เป็นผู้แทนฯ ในสภา จากความถี่ของการเห็นหน้าในพื้นที่มากกว่าการจะดูว่า ส.ส. นั้นมีความถี่ในการออกหรือโหวตผ่านกฎหมายที่ตรงกับจุดยืนของตนหรือไม่ ผลที่ได้คือ การเลือก ส.ส. และ การมี ส.ส. ไว้ทำหน้าที่ผู้แทนฯ จึงเป็นเรื่องที่ตรงกันข้ามกันในฐานความคิดของคนเลือกและคนถูกเลือก ที่สำคัญ ส.ส. ไทย ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติแบบทำๆไป โดยไม่ได้เอาใจใส่ถึงแก่นแท้ของหน้าที่ เพราะคนที่เลือกเขาเข้ามาทำหน้าที่ ส.ส. นั้น ไม่ได้ใส่ใจในจุดนี้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น จุดประสงค์ในข้อที่สองนี้ก็คือ การนำเสนอแนวคิดใหม่ต่อการมี ส.ส. และการเลือก ส.ส. นั่นก็คือ การที่จะต้องเริ่มตั้งคำถามว่า ส.ส. ที่เราเลือกเข้าไปใน “โหวตเพื่อใคร” เพื่อที่จะทำให้การเอาใจใส่ในหน้าที่ของการทำงานในสภา โดยเฉพาะการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติมีความเข้มข้นขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การได้รู้ว่า ส.ส. โหวตเพื่อเราหรือไม่ จะทำให้เรามีข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจในการกากบาทในคูหาเลือกตั้งครั้งต่อไปได้

และไม่ใช่แค่เนื้อหาของพฤติกรรมการออกเสียงในสภาของ ส.ส. เท่านั้นที่หนังสือเล่มนี้นำเสนอเพื่อจุดประสงค์ที่ได้กล่าวมาในย่อหน้าที่ผ่านมา ผู้อ่านจะพบว่า ข้อมูลพื้นฐานทางการเมืองในรัฐสภาของประเทศไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ได้ถูกนำเสนอไว้เพื่อประโยชน์ในการใช้อ้างอิงและพัฒนาต่อยอดทางวิชาการได้เช่นกัน โดยข้อมูลที่ได้นำเสนอนี้ เริ่มจาก ข้อมูลของการทำหน้าที่บัญญัติของ ส.ส. อย่าง ร่างกฎหมายต่างๆ ที่ถูกพิจารณาในสภา ก็ถูกนำมาจัดแบ่งหมวดหมู่เพื่อทำหน้าที่เป็นฐานข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจในประเด็นนี้ได้อีก

นอกจากนี้ ข้อมูลของการจับขั้วรัฐบาลตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ จนถึงรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ก็ถูกนำเสนอไว้อย่างเป็นระบบ และที่สำคัญด้วยธรรมชาติของการเป็นรัฐบาลผสมของการเมืองไทย การปรับคณะรัฐมนตรีในสมัยของนายกรัฐในตรีต่างๆ ก็ถูกนำเสนออย่างละเอียดไว้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการปรับ หรือวันและเวลาในการปรับในแต่ละสมัย

ชุดข้อมูลว่าด้วยการอภิปรายไม่ไว้วางใจใจสภาผู้แทนราษฎร อันประกอบไปด้วย รายละเอียดชื่อของผู้ที่ถูกอภิปราย วันและเวลาที่ถูกอภิปราย รวมถึงเหตุการณ์ก่อนและหลังการอภิปรายก็ได้ถูกนำเสนออย่างครบถ้วนเช่นเดียวกัน

เพราะหนังสือเล่มนี้ถูกพัฒนามาจากงานวิจัยเรื่อง “โหวตเพื่อใคร: พฤติกรรมการลงคะแนนสียงของสมาชิกผู้แทนราษฎรไทย” ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รศ.ดร. ศิริพร วัชชวัลคุ ที่ได้ให้โอกาสผู้เขียนได้เข้าร่วมในโครงการวิจัยการออกแบบประเทศไทยใหม่ (Redesigning Thailand) ที่ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ขอขอบคุณ สกว. และ คุณปิยดา จูตะวิริยะ เจ้าหน้าที่ของ สกว. ที่ได้ให้ความช่วยเหลือประสานงานตั้งแต่หนังสือเล่มนี้ยังคงเป็นโครงการวิจัย มา ณ โอกาสนี้

และขอขอบคุณศูนย์วิจัย ดิเรก ชัยนาม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้อนุเคราะห์ในการพิมพ์เผยแพร่งานวิจัยนี้ให้ออกสู่สาธารณะ

ผู้เขียนขอขอบคุณนายธีรภัทร นาคนคร นายวรศักดิ์ จันทร์ภักดี นายสรัล ราชซ้าย และนายโพธิรัตน์ รัตนพันธ์ สำหรับการเป็นผู้ช่วยการทำงานที่มีประสิทธิภาพและทำให้หนังสือเล่มนี้เกิดเป็นผลสำเร็จ

ที่สุดแล้วหนังสือเล่มนี้ ไม่เพียงถูกเขียนขึ้นมาเพื่อให้เพียงบรรลุวัตถุประสงค์สองข้อที่กล่าวในข้างต้น แต่ผู้เขียนได้คาดหวังไปอีกว่า ข้อค้นพบในหนังสือเล่มนี้จะถูกนำไปเป็นฐานคิดเพื่อการทำความเข้าใจและการออกแบบสถาบันทางการเมืองของประเทศไทยในอนาคต เพราะการออกแบบที่ตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลย่อมดีกว่าการออกแบบที่ตั้งอยู่บนฐานของความรู้สึก หรือ โจทย์ที่ตั้งมาเพื่อจุดประสงค์อื่นอันไม่ได้มีฐานของข้อมูลที่เห็นและจับต้องได้แต่อย่างใด

อรรถสิทธิ์ พานแก้ว

(บ้านบางนา)

สารบัญ

คำนำ ก

สารบัญ ค

สารบัญตาราง ฏ

สารบัญแผนภาพ ธ

บทที่ 1 บทนำ 1

ความนำ 1

มิติและขอบเขต 3

เครื่องมือในการค้นหาคำตอบ 3

การเดินทางขององค์ความรู้เรื่อง “พฤติกรรมนักการเมือง” 5

แบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของ ส.ส. ที่เกิดจากปัจจัยภายใน 6

แบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของ ส.ส. ที่เกิดจากปัจจัยภายนอก 9

พรรคการเมืองและนักการเมืองไทย 12

ลักษณะของพรรคร่วมรัฐบาลในระบบการเมืองไทย 18

กรอบการวิเคราะห์ 22

การพิสูจน์เชิงประจักษ์ 26

หนังสือเล่มนี้มีอะไร 29

บทที่ 2 โหวตอะไร ผสมอย่างไร ปรับเมื่อไหร่ อภิปรายใคร 30

โหวตอะไร?: ร่างกฎหมายที่พิจารณาในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 - 24 30

ส.ส.กับการออกกฎหมาย 31

ประเภทกฎหมาย 36

ผสมอย่างไร?: การจับขั้วพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 - 24 44

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 44
สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 47
สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 49
สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 – ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน 50
สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 – ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ 51
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 51
ปรับเมื่อไหร่?: การปรับคณะรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 - 24 52
รูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรี 53
การปรับคณะรัฐมนตรีในแต่ละสมัย 54
อภิปรายใคร ? :การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 - 24 57
การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 58
การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 60
การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 63
การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 – ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน 63
การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 – ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ 64
การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 67

บทที่ 3 โหวตเพื่อใคร: ตามใจ หรือ ตามพรรค 69
โหวตตามพรรค 69
โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 71
ภาพรวม 71
ตามประเภทของกฎหมาย 84
ตามวาระการประชุม 88
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 90
ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 93
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย 94

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 โหวตตามพรรคหรือไม่? 95
โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 98
ภาพรวม 98
ตามประเภทของกฎหมาย 112
ตามวาระการประชุม 115
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 117
ตามช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 122
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย 124
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 โหวตตามพรรคหรือไม่? 125
โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 127
ภาพรวม 127
ตามประเภทของกฎหมาย 133
ตามวาระการประชุม 135
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 137
ตามช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 138
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย 139
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 โหวตตามพรรคหรือไม่? 140
โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23: ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน 142
ภาพรวม 142
ตามประเภทของกฎหมาย 149
ตามวาระการประชุม 151
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 153
ตามช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 156
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย 157
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคพลังประชาชน) โหวตตามพรรคหรือไม่? 158
โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ 160

ภาพรวม 160
ตามประเภทของกฎหมาย 168
ตามวาระการประชุม 171
ตามเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 173
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย 178
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์) โหวตตามพรรคหรือไม่? 179
โหวตตามพรรค? - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 181
ภาพรวม 181
ตามประเภทของกฎหมาย 189
ตามวาระการประชุม 192
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 194
ตามช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 197
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย 199
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 โหวตตามพรรคหรือไม่? 200
สรุปภาพรวมการลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 – 24 : การโหวตตามพรรค 202

บทที่ 4 โหวตตามฝ่าย **206**
โหวตตามฝ่าย 206
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 210
ภาพรวม 210
ตามประเภทของกฎหมาย 212
ตามวาระการประชุม 215
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ? 216
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 217
ภาพรวม 217
ตามประเภทของกฎหมาย 220

ตามวาระการประชุม 222
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ? 223
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 225
ภาพรวม 225
ตามประเภทของกฎหมาย 227
ตามวาระการประชุม 229
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ? 230
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23: ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน 231
ภาพรวม 231
ตามประเภทของกฎหมาย 234
ตามวาระการประชุม 236
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน) โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ? 237
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 : ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ 239
ภาพรวม 239
ตามประเภทของกฎหมาย 241
ตามวาระการประชุม 243
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์) โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ? 244
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 245
ภาพรวม 245
ตามประเภทของกฎหมาย 247
ตามวาระการประชุม 250
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ? 251
สรุปภาพรวมการลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 – 24 : การโหวตตามฝ่าย 253

บทที่ 5 โหวตข้ามพรรค **255**

โหวตข้ามพรรค 255

โหวตข้ามพรรค? – สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 258
ภาพรวม 258
ตามประเภทของกฎหมาย 263
ตามวาระ 271
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 271
ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 285
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย 290
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 โหวตข้ามพรรคอย่างไร? 291
ภาพรวม 293
ตามประเภทของกฎหมาย 298
ตามวาระ 303
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 306
ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 317
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย 324
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 โหวตข้ามพรรคอย่างไร? 324
โหวตข้ามพรรค? – สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 326
ภาพรวม 326
ตามประเภทของกฎหมาย 329
ตามวาระ 331
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 332
ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 334
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย 335
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 โหวตข้ามพรรคอย่างไร? 336
โหวตข้ามพรรค? –สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23: ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน 337
ภาพรวม 337
ตามประเภทของกฎหมาย 340

ตามวาระ 342
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 344
ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 348
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย 349
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน โหวตข้ามพรรคอย่างไร? 350
โหวตข้ามพรรค? –สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23: ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ 351
ภาพรวม 351
ตามประเภทของกฎหมาย 355
ตามวาระ 359
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 360
ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 366
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย 370
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 สมัยพรรคประชาธิปัตย์ โหวตข้ามพรรคอย่างไร? 371
โหวตข้ามพรรค? – สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 373
ภาพรวม 373
ตามประเภทของกฎหมาย 376
ตามวาระ 385
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี 387
ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 396
ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย 402
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 โหวตข้ามพรรคอย่างไร? 403
สรุปภาพรวมการลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 – 24 : การโหวตข้ามพรรค 405

บทที่ 6 โหวตเพื่อใคร: บทสรุปแบบแผนและคำอธิบาย 407
แบบแผนที่ 1: โหวตตามพรรค 407
ทำไม ส.ส. โหวตตามพรรค 408

ส.ส. ลงมติอย่างไร เมื่อพิจารณาโดยมี “เงื่อนไขประกอบ” 412
ส.ส. ไม่ลงมติตามพรรค เพราะเหตุใด? 418
แบบแผนที่ 2: ระเบียบวินัยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการลงมติของพรรคการเมืองเกิดขึ้นจากกลยุทธ์การต่อสู้ในทางการเมือง 419
“แรงจูงใจ” และ “ข้อจำกัด” ของพรรคการเมือง 420
“ขนาด” และ “สถานะ” ของพรรคการเมือง 421
ภาพรวมของพรรคการเมืองเป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาโดยมี “เงื่อนไขประกอบ” ? 426
แบบแผนที่ 3: กลุ่มและมุ้งไม่ได้ส่งผลต่อการโหวต 427
แบบแผนที่ 4: โหวตตามฝ่าย 433
แบบแผนที่ 5: สร้างภาพความไม่ชอบธรรมและการนับองค์ประชุม 439
กลยุทธ์ที่ 1 การสร้างภาพความไม่ชอบธรรม 439
กลยุทธ์ที่ 2 การนับองค์ประชุม 440
แบบแผนที่ 6: โหวตข้ามพรรคก็เพื่อผลประโยชน์ 450
“แรงจูงใจ” และ “ข้อจำกัด” ของการโหวตข้ามพรรค 451
เหตุใดพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลโหวตข้ามพรรคไปหาฝ่ายรัฐบาล ? 452
แบบแผนที่ 7: พรรคเล็กโหวตข้ามพรรคตามสถานภาพ 453
พรรคการเมืองขนาดเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล 453
พรรคการเมืองขนาดเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 454
แบบแผนที่ 8: พรรคขนาดกลางโหวตข้ามพรรคตามผลประโยชน์ของสถานภาพ 455
พรรคการเมืองขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล 455
พรรคการเมืองขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 456
แบบแผนที่ 9: พรรคขนาดใหญ่ไม่โหวตข้ามพรรค 457
“แรงจูงใจ” และ “ข้อจำกัด” ของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ 458
แบบแผนที่ 10: โหวตข้ามพรรคตามเนื้อหาได้แต่ไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจการเงิน 459
เหตุใดต้องเป็นกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน กับกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ? 460

แบบแผนที่ 11: โหวตข้ามพรรควาระ 2 วาระของการต่อสู้ทางนโยบาย 461
เพราะเหตุใด ต้องเป็นวาระที่ 2 ? 461
แบบแผนที่ 12: โหวตข้ามพรรคตามช่วงเวลาคือโอกาสของการเปลี่ยนสถานะ 463
“ขนาดของพรรค” กับ “ช่วงเวลาทางการเมือง” 463
แบบแผนที่ 13: โหวตข้ามพรรคตามสถานการณ์พิเศษ 465
“สถานการณ์พิเศษ” และ “การโหวตข้ามพรรค” 465

บทที่ 7 ออกแบบใหม่: โหวตอย่างไรให้โหวตเพื่อประชาชน 469
โหวตตามพรรค 470
ข้อค้นพบและข้อขบคิด 470
ข้อเสนอการแก้ข้อด้อย 472
โหวตตามฝ่าย 481
ข้อค้นพบและข้อขบคิด 481
ข้อเสนอการแก้ข้อด้อย 482
โหวตข้ามพรรค 483
ข้อค้นพบและข้อขบคิด 483
ข้อเสนอการแก้ข้อด้อย 485
บทสรุป 486
บรรณานุกรม 489
ดัชนี 495

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2.1 สรุปสถิติการเสนอร่างกฎหมายของในสมัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 – 24 33
ตารางที่ 2.2 สรุปสถิติสัดส่วนร่างพ.ร.บ. ที่เข้าพิจารณาในช่วง ส.ส. ชุดที่ 20 – 24 แบ่งตามประเภท (ร้อยละ) 37
ตารางที่ 2.3 สถานะพรรคการเมืองต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 45
ตารางที่ 2.4 สถานะพรรคการเมืองต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 48
ตารางที่ 2.5 สถานะพรรคการเมืองต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 50
ตารางที่ 2.6 สถานะพรรคการเมืองต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) 50
ตารางที่ 2.7 สถานะพรรคการเมืองต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 51
ตารางที่ 2.8 สถานะพรรคการเมืองต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 52
ตารางที่ 2.9 สรุปสถิติสัดส่วนรูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรี ตั้งแต่ ปี 2541 - 2556 54
ตารางที่ 3.1 สัดส่วนของ ส.ส. ที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 74
ตารางที่ 3.2 สัดส่วนของ ส.ส. ที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 100
ตารางที่ 4.1 การจำแนกรูปแบบ และทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 207
ตารางที่ 4.2 ตัวอย่างข้อมูลการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 209
ตารางที่ 4.3 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 212
ตารางที่ 4.4 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 213
ตารางที่ 4.5 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 214
ตารางที่ 4.6 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 พิจารณาตามวาระการประชุม 215
ตารางที่ 4.7 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 พิจารณาตามวาระการประชุม 216
ตารางที่ 4.8 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 219
ตารางที่ 4.9 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 220

ตารางที่ 4.10 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 221
ตารางที่ 4.11 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 พิจารณาตามวาระการประชุม 222
ตารางที่ 4.12 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 พิจารณาตามวาระการประชุม 223
ตารางที่ 4.13 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 226
ตารางที่ 4.14 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ 22 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 227
ตารางที่ 4.15 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 228
ตารางที่ 4.16 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ 22 พิจารณาตามวาระการประชุม 229
ตารางที่ 4.17 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 พิจารณาตามวาระการประชุม 230
ตารางที่ 4.18 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) 233
ตารางที่ 4.19 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 234
ตารางที่ 4.20 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 235
ตารางที่ 4.21 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) พิจารณาตามวาระการประชุม 236
ตารางที่ 4.22 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) พิจารณาตามวาระการประชุม 237
ตารางที่ 4.23 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 240
ตารางที่ 4.24 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 241
ตารางที่ 4.25 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ใน
สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 242

ตารางที่ 4.26 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) พิจารณาตามวาระการประชุม 243
ตารางที่ 4.27 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) พิจารณาตามวาระการประชุม 244
ตารางที่ 4.28 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 247
ตารางที่ 4.29 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 248
ตารางที่ 4.30 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย 249
ตารางที่ 4.31 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 พิจารณาตามวาระการประชุม 250
ตารางที่ 4.32 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 พิจารณาตามวาระการประชุม 251
ตารางที่ 5.1 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 22 พฤษภาคม 2541 258
ตารางที่ 5.2 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ช่วงปลายสมัยรัฐบาล ณ วันที่ 19 ตุลาคม 2543 259
ตารางที่ 5.3 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล รายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด(ชุดที่ 20) 260
ตารางที่ 5.4 ค่าการโหวตตามฝ่ายของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล (ชุดที่ 20) 261
ตารางที่ 5.5 ค่าการโหวตตามฝ่ายของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ชุดที่ 20) 261
ตารางที่ 5.6 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) (ชุดที่ 20) 262
ตารางที่ 5.7 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 264
ตารางที่ 5.8 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตามวาระการพิจารณากฎหมายของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 272
ตารางที่ 5.9 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี(ชุดที่ 20) 275

ตารางที่ 5.10 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี(ชุดที่ 20) 280
ตารางที่ 5.11 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
เทียบกับค่าเฉลี่ยตลอดสมัย– ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 20) 286
ตารางที่ 5.12 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
เทียบกับค่าเฉลี่ยตลอดสมัย– ครั้งที่ 2 (ชุดที่ 20) 288
ตารางที่ 5.13 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
ช่วงเริ่มต้นสมัยรัฐบาล ณ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2544 294
ตารางที่ 5.14 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
ช่วงปลายสมัยรัฐบาล ณ วันที่ 24 พฤศจิกายน 2547 294
ตารางที่ 5.15 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
รายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 21 295
ตารางที่ 5.16 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล –
ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 21) 296
ตารางที่ 5.17 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล –
ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 21) 296
ตารางที่ 5.18 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
(ชุดที่ 21) 297
ตารางที่ 5.19 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 21) 299
ตารางที่ 5.20 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) –
เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ (ชุดที่ 21) 304
ตารางที่ 5.21 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 21) 306
ตารางที่ 5.22 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 21) 312

ตารางที่ 5.23 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 21) 318
ตารางที่ 5.24 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 2 (ชุดที่ 21) 320
ตารางที่ 5.25 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 3 (ชุดที่ 21) 322
ตารางที่ 5.26 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 16 มีนาคม 2548 326
ตารางที่ 5.27 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
รายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 22 327
ตารางที่ 5.28 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด
(ชุดที่ 22) 327
ตารางที่ 5.29 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล –
ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 22) 328
ตารางที่ 5.30 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
(ชุดที่ 22) 329
ตารางที่ 5.31 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 22) 330
ตารางที่ 5.32 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) –
เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ (ชุดที่ 22) 331
ตารางที่ 5.33 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 22) 333
ตารางที่ 5.34 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 22) 333
ตารางที่ 5.35 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 22) 334

ตารางที่ 5.36 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 22 มกราคม 2551 337
ตารางที่ 5.37 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
รายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน 338
ตารางที่ 5.38 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน) 339
ตารางที่ 5.39 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล –
ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน) 339
ตารางที่ 5.40 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน) 340
ตารางที่ 5.41 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน) 341
ตารางที่ 5.42 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) –
เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน) 343
ตารางที่ 5.43 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน) 344
ตารางที่ 5.44 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน) 346
ตารางที่ 5.45 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน) 348
ตารางที่ 5.46 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2553 351
ตารางที่ 5.47 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
รายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์ 352
ตารางที่ 5.48 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 353

ตารางที่ 5.49 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล –
ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 353
ตารางที่ 5.50 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 354
ตารางที่ 5.51 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 355
ตารางที่ 5.52 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) –
เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 359
ตารางที่ 5.53 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 361
ตารางที่ 5.54 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี
(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 364
ตารางที่ 5.55 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 367
ตารางที่ 5.56 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 2 (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 368
ตารางที่ 5.57 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 3 (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์) 369
ตารางที่ 5.58 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 5 สิงหาคม 2554 373
ตารางที่ 5.59 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
รายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 24 374
ตารางที่ 5.60 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล –
ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 24) 374

ตารางที่ 5.61 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล –
ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 24) 375
ตารางที่ 5.62 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
(ชุดที่ 24) 377
ตารางที่ 5.63 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 24) 378
ตารางที่ 5.64 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) –
เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ (ชุดที่ 24) 385
ตารางที่ 5.65 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี(ชุดที่ 24) 388
ตารางที่ 5.66 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี(ชุดที่ 24) 392
ตารางที่ 5.67 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 24) 397
ตารางที่ 5.68 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 2 (ชุดที่ 24) 399
ตารางที่ 5.69 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)
ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาล
ค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 3 (ชุดที่ 24) 401
ตารางที่ 6.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20-24 430
ตารางที่ 6.2 ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
ตามสมัยสภาผู้แทนราษฎร 434
ตารางที่ 6.3 ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามวาระการประชุม 437
ตารางที่ 6.4 ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทกฎหมาย 437
ตารางที่ 6.5 ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทกฎหมาย
(ต่อ) 438
ตารางที่ 6.6 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามสมัยสภา
ผู้แทนราษฎร 441

ตารางที่ 6.7 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามวาระการประชุม (วาระที่ 2) 442
ตารางที่ 6.8 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมาย สังคมวัฒนธรรม 444
ตารางที่ 6.9 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมาย เศรษฐกิจ การเงิน 445
ตารางที่ 6.10 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมาย การเมือง การบริหาร 446
ตารางที่ 6.11 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมาย การศึกษา 447
ตารางที่ 6.12 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมาย ความมั่นคงปลอดภัย 448
ตารางที่ 6.13 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมาย ด้านอื่น ๆ 449
ตารางที่ 6.14 ค่าการโหวตข้ามพรรคในช่วงหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 27 มิถุนายน 2551 464

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1.1 ข้อโต้เถียงทางทฤษฎี (Normative Theoretical Argument) สำหรับการวิเคราะห์แบบแผนการลงมติของ ส.ส. 26
แผนภาพที่ 2.1 สรุปสถิติสัดส่วนรูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรีรายสมัย (ร้อยละ) 56
แผนภาพที่ 3.1 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 รายพรรคการเมือง 72
แผนภาพที่ 3.2 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ชุดที่ 20 ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของพรรคตามช่วงเวลา (ค่าร้อยละ) 77
แผนภาพที่ 3.3 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 85
แผนภาพที่ 3.4 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 89
แผนภาพที่ 3.5 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 91
แผนภาพที่ 3.6 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 93
แผนภาพที่ 3.7 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 95
แผนภาพที่ 3.8 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 รายพรรคการเมือง 102
แผนภาพที่ 3.9 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ชุดที่ 21 ที่มีค่าสถิติ โหวตตามพรรคเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของพรรคตามช่วงเวลา (ค่าร้อยละ) 103
แผนภาพที่ 3.10 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 112
แผนภาพที่ 3.11 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 116
แผนภาพที่ 3.12 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 118
แผนภาพที่ 3.13 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 123
แผนภาพที่ 3.14 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 125
แผนภาพที่ 3.15 ค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 รายพรรคการเมือง 128

แผนภาพที่ 3.16 สัดส่วนค่าการโหวตตามพรรคเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทั้งสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 รายพรรคการเมือง 129
แผนภาพที่ 3.17 สัดส่วนค่าการโหวตตามพรรคเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแต่ละพรรค ของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 รายพรรคการเมือง 130
แผนภาพที่ 3.18 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภท ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 133
แผนภาพที่ 3.19 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระ ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 136
แผนภาพที่ 3.20 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 137
แผนภาพที่ 3.21 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 139
แผนภาพที่ 3.22 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 140
แผนภาพที่ 3.23 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) รายพรรคการเมือง 143
แผนภาพที่ 3.24 เปรียบเทียบสัดส่วนค่าการโหวตตามพรรค กับค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) 144
แผนภาพที่ 3.25 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) กับค่าเฉลี่ยของพรรค 145
แผนภาพที่ 3.26 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภท ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) 149
แผนภาพที่ 3.27 ค่าสถิติโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระ ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคพลังประชาชน) 152
แผนภาพที่ 3.28 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) 154
แผนภาพที่ 3.29 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) 157
แผนภาพที่ 3.30 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) 158
แผนภาพที่ 3.31 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) รายพรรคการเมือง 161

แผนภาพที่ 3.32 เปรียบเทียบสัดส่วนค่าการโหวตตามพรรค กับค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 162
แผนภาพที่ 3.33 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) กับค่าเฉลี่ยของพรรค 163
แผนภาพที่ 3.34 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภท ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 168
แผนภาพที่ 3.35 ค่าสถิติโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระ ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 172
แผนภาพที่ 3.36 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 174
แผนภาพที่ 3.37 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 177
แผนภาพที่ 3.38 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 179
แผนภาพที่ 3.39 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 รายพรรคการเมือง 181
แผนภาพที่ 3.40 เปรียบเทียบสัดส่วนค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 กับค่าเฉลี่ยของทั้งสภา 182
แผนภาพที่ 3.41 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 กับค่าเฉลี่ยของพรรค 184
แผนภาพที่ 3.42 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภท ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 189
แผนภาพที่ 3.43 ค่าสถิติการโหวตตามพรรค ในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระ ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 193
แผนภาพที่ 3.44 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 195
แผนภาพที่ 3.45 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 198
แผนภาพที่ 3.46 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 200
แผนภาพที่ 4.1 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 211

แผนภาพที่ 4.2 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 219
แผนภาพที่ 4.3 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 226
แผนภาพที่ 4.4 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) 233
แผนภาพที่ 4.5 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) 240
แผนภาพที่ 4.6 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล
ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 247
แผนภาพที่ 5.1 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาล
และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน (ชุดที่ 20) 291
แผนภาพที่ 5.2 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาล
และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน (ชุดที่ 21) 324
แผนภาพที่ 5.3 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาล
และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน (ชุดที่ 22) 335
แผนภาพที่ 5.4 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาล
และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน (ชุดที่ 23 รัฐบาลพลังประชาชน) 349
แผนภาพที่ 5.5 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาล
และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน (ชุดที่ 23 รัฐบาลประชาธิปัตย์) 371
แผนภาพที่ 5.6 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาล
และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน (ชุดที่ 24) 402
แผนภาพที่ 6.1 ค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 – 24 408
แผนภาพที่ 6.2 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของกฎหมายแต่ละประเภท ในสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ 20 – 24 412
แผนภาพที่ 6.3 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคตามวาระของกฎหมาย ในสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ 20 – 24 416
แผนภาพที่ 6.4 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในระดับพรรคการเมือง ของสภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ 20 – 24 421
แผนภาพที่ 6.5 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2
ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 427

แผนภาพที่ 6.6 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของ “พรรคร่วมรัฐบาล” เทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล และแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 450
แผนภาพที่ 6.7 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของ “พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล” เทียบกับ พรรคแกนนำรัฐบาลและแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 451
แผนภาพที่ 6.8 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดเล็กซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลเทียบกับ พรรคแกนนำรัฐบาลในแต่ละสมัย 454
แผนภาพที่ 6.9 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดเล็กซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในแต่ละสมัย 455
แผนภาพที่ 6.10 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดกลางซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาล เทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล 456
แผนภาพที่ 6.11 ค่าการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดกลางซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำรัฐบาล 457
แผนภาพที่ 6.12 ค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคขนาดใหญ่สองพรรค 459
แผนภาพที่ 6.13 ค่าเฉลี่ยค่าการโหวตข้ามพรรคในการพิจารณากฎหมายประเภทต่างๆ ในทุกสมัย ระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 461
แผนภาพที่ 6.14 ค่าเฉลี่ยค่าการโหวตข้ามพรรคในการพิจารณากฎหมายตามวาระ ในทุกสมัย ระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 462
แผนภาพที่ 6.15 ค่าการโหวตข้ามพรรคในการพิจารณากฎหมายตามวาระ ในแต่ละสมัย ระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 463
แผนภาพที่ 6.16 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน ในสมัย ส.ส.ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชนเป็นรัฐบาล 465
แผนภาพที่ 6.17 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน ในสมัย ส.ส.ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล 466
แผนภาพที่ 6.18 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน ในสมัย ส.ส.ชุดที่ 24 467

บทที่ 1 บทนำ

ความนำ

หนังสือเล่มนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย (ส.ส.) โดยมุ่งตอบคำถามว่าการทำหน้าที่ “ผู้แทนราษฎร” ของ ส.ส. ในส่วนของการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติในสภาผู้แทนราษฎรด้วยการลงคะแนนเสียง (โหวต) ในการพิจารณากฎหมายและเรื่องพิจารณาต่างๆ นั้น เป็นการ “โหวตเพื่อใคร”

คำถามที่ว่า ส.ส. “โหวตเพื่อใคร” ไม่ใช่คำถามใหม่ในการศึกษาในสาขาวิชารัฐศาสตร์ แต่เป็นคำถามที่มาพร้อมกับการศึกษาเรื่องระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะในการปกครองแบบประชาธิปไตยประชาชนพลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิมีเสียงในการปกครองและบริหารประเทศผ่าน “ส.ส.” ของพวกเขาในการเลือกตั้ง เมื่อ ส.ส. ของเข้าได้รับการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ในสภาแล้ว การลงคะแนนสียงในการพิจารณาเรื่องต่างๆ ที่ถือว่าเป็นการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัตินั้นเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนสามารถตั้งคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่แสดงถึงความรับผิดรับชอบต่อพฤติกรรมนั้นๆ ว่าเป็นการแสดงออกในการทำหน้าที่ “ผู้แทนราษฎร” หรือไม่

สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย การตอบคำถามว่าโหวตเพื่อใครนั้นดูคล้ายกับว่าการรับรู้ของสังคมผ่านการนำเสนอของสื่อมวลชนแขนงต่างๆ นั้นดูเหมือนว่าไม่ได้ให้คำตอบที่เป็นผลในทางที่ดีต่อ ส.ส. มากนัก เพราะการเปรียบเทียบสภา ส.ส. ได้กับ “สภาฝักถั่ว” หรือ การเป็น “ลูกจ้างพรรคการเมือง” มากกว่าจะเป็น “ผู้แทนของประชาชน”นั้นสะท้อนการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงการลงมติที่ไม่ได้สะท้อนความต้องการหรือความคาดหวังของการทำหน้าที่ผู้แทนในทางนโยบายของประชาชนแต่อย่างใดเลย (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว 2558)

ในอีกด้านหนึ่งการศึกษาเชิงวิชาการในประเด็นพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงในสภาของ ส.ส. ไทยนั้นยังคงจำกัดอยู่ภายใต้กรอบการศึกษาที่วิเคราะห์พฤติกรรมการออกเสียงในเชิงมหภาคหรือภาพรวมของรัฐสภา (ดาสินี มาลัยพงศ์ 2539, ธีรนันต์ ไกรนิธิสม 2539, นริศ มีสมบูรณ์ 2539, แนบ สุดสงวน 2539, สมเกียรติ ลิ้มเทียมเจริญ 2539, สุชาติ พันชี 2539) โดยเน้นไปยังบทบาทในการออกกฎหมายประเภทต่างๆ โดยไม่ได้เน้นการวิเคราะห์พฤติกรรมการออกเสียงลงมติรายบุคคล หรือเน้นการศึกษาที่ดูความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารในการทำหน้าที่ในรัฐสภา (ขจรศักดิ์ ปานสาคร 2537) หรือการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติที่ไม่ได้มีประสิทธิภาพด้วยเหตุผลของกระบวนการทำงานและปัจจัยด้านองค์กรของรัฐสภา (จุมพล หนิมพานิช,บุญศรี พรหมาพันธุ์ และรสลิน ศิริยะพันธุ์ 2539, จรัญ ดิษฐาอภิชัย 2540, วรเจตน์ ภาคีรัตน์, บรรเจิด สิงห์คะเนติ และ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ 2546)

ดังนั้น ความจำเป็นในการศึกษาที่เน้นเฉพาะพฤติกรรมของ ส.ส. เป็นรายบุคคลจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น เพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงวิถีและวิธีการที่ ส.ส. ของประเทศไทยได้ทำหน้าที่การเป็นผู้แทนราษฎรของคนไทย

อย่างไรก็ดี ในหนังสือเล่มนี้ใช้กรอบการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามของการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาอื่นๆ ในประเภทเดียวกัน (ในต่างประเทศ) นั่นคือ ในขณะที่งานศึกษาแบบแผนพฤติกรรมของผู้แทนราษฎร (Legislative Behavior) ส่วนใหญ่จะมุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง (Roll Call) ของ ส.ส. แต่ละคน เพื่อตอบคำถามเช่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมือง (Party Cohesion) ความเป็นระเบียบวินัยของพรรคการเมือง (Party Discipline) รูปแบบของความเป็นตัวแทน (Representation) ของ ส.ส. จากพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง (Legislative Voting) หรือแม้กระทั่งความเข้มแข็งและการถดถอยของความเป็นพรรคการเมือง (จากพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. แต่ละคนในสภาฯ)

แต่ด้วยความแตกต่างในลักษณะของ “สถาบันทางการเมือง (Political Institutional Features)” ของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ ผู้เขียนจึงได้วางกรอบการวิเคราะห์ที่นอกจากจะศึกษาพฤติกรรมการลงมติของส.ส. แบบส่วนบุคคลเพื่อเป็นฐานความรู้และการวิเคราะห์ แต่จะขยายการศึกษาพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ไปยังการศึกษาพฤติกรรมการลงมติแบบ “อิงฝ่าย” (Parts) นั่นคือ จะศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนลงมติ ในเรื่องต่างๆ ในสภาฯ ตาม “ฉลาก” (Label) ของการทำหน้าที่ในสภาที่ ส.ส.แต่ละคนมีอยู่ ซึ่งก็คือ ฉลากของการเป็น “ฝ่ายรัฐบาล” หรือ “ฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล”

เพราะการตั้งกรอบการวิเคราะห์ดังที่กล่าวมาในย่อหน้าที่ผ่านมา ฐานที่มาของหนังสือเล่มนี้จึงเป็นการตั้งฐานเพื่อการศึกษาที่ว่าพฤติกรรมการลงมตินั้นจะศึกษาแบบเป็น “ส่วนของฝ่ายเท่าๆกับการศึกษาส่วนบุคคล นั่นคือ จะศึกษาว่าการลงคะแนนเสียงในเรื่องพิจารณาต่างๆ ของฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้นจะเป็นไปตาม “ฝ่าย” ที่สังกัด นั่นคือ ผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองของตนเองเป็นฝ่ายรัฐบาลก็จะลงคะแนนเสียงไปในทางเดียวกับพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ โดยที่โอกาสการลงคะแนนเสียงไปในทางเดียวกับพรรคร่วมฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้นอาจจะไม่มีเลย และพฤติกรรมของพรรคร่วมฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลในการลงมติก็เช่นกัน อย่างไรก็ดี การวิเคราะห์ก็ไม่ได้ละทิ้งความเป็นไปได้ที่แบบแผนการลงมติที่อาจจะพบเมื่อทำการศึกษาที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์จะนำไปสู่การค้นพบแบบแผนพฤติกรรมในรูปแบบอื่นๆ ก็เป็นได้

ทั้งนี้ แม้การค้นพบแบบแผนพฤติกรรมแบบใดแบบหนึ่งจากหนังสือเล่มนี้ก็เป็นไป *เพื่อการวิเคราะห์ว่าการทำหน้าที่ “ความเป็นตัวแทน” ของ ส.ส. ไทยนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานใด ไม่ว่าจะเป็น “ความต้องการของประชาชนในเขตเลือกตั้ง” “พรรคการเมือง” และ/หรือ ฝ่ายในรัฐสภาที่สังกัดหรือไม่*

อธิบายฐานคิดของหนังสือเล่มนี้ในอีกทางหนึ่งได้ว่า ด้วยความแตกต่างของลักษณะและรูปแบบการทำงาน (Features and Forms) ของสภาฯและพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทยที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ ทำให้ทฤษฎีหรือแนวทางที่ใช้ศึกษารัฐสภาในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศในโลกตะวันตกไม่สามารถนำมาใช้ได้ในการศึกษารัฐสภาไทยโดยไม่ผ่านการปรับปรุงและปรุงแต่ง ซึ่งหากพิจารณาอย่างถ้วนถี่ในประเด็นที่ใช้เป็นฐานคิดในการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ เช่น “วินัยของพรรคการเมือง” “การมีอิสระในการลงคะแนนเสียง” “การมีอิสระในการลงสมัครรับเลือกตั้ง” “ธรรมชาติของการดำเนินงานของพรรคการเมือง”เมื่อนำมาศึกษาแบบเดียวกันในประเทศไทยจะไม่สามารถนำมาใช้ได้กับการศึกษานี้ในประเทศไทยหากไม่ผ่านการประยุกต์ใช้

ดังนั้น ในการศึกษาของหนังสือเล่มนี้จะเริ่มต้นการศึกษาด้วยการค้นหาแบบแผนในการลงคะแนนเสียงของผู้แทนราษฎรไทยโดยจะรวบรวมผลการลงคะแนนเสียงในทุกร่างพระราชบัญญัติและเรื่องพิจารณาอื่นๆที่ผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎร เพื่อวิเคราะห์ให้ได้ถึงแบบแผนการลงมติทั้งที่มีจากฐานการวิเคราะห์แบบบุคคลและแบบฝ่าย และหลังจากที่ได้แบบแผนแล้วจะนำบริบทแวดล้อม (ที่ถือได้ว่าเป็นฐานในการวิเคราะห์การศึกษาในประเด็นนี้) ของการลงคะแนนเสียงไม่ว่าจะเป็น บริบททางการเมืองในภาพรวม บริบททางการเมืองของพรรค (ภายใน) และ บริบทของตัวผู้แทนราษฎรเอง มาพิจารณาร่วม เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่อยู่บนฐานแนวคิดที่เป็นสากลแต่ก็ไม่ได้ละเลยบริบทเฉพาะตัวของระบบการเมืองไทย

ความคาดหวังของหนังสือเล่มนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นการเพิ่มผลการศึกษาในประเด็น“สถาบันทางการเมือง” ในสาขาวิชารัฐศาสตร์ โดยเฉพาะการศึกษาสถาบันหลักเช่น รัฐสภา ให้มากขึ้น แต่คำตอบของหนังสือเล่มนี้สามารถเป็นการตอบคำถามใหญ่ของการจัดโครงสร้างทางการเมือง สถาบันทางการเมือง และระบบพรรคการเมืองในประเทศไทยได้ในอีกทางหนึ่ง

มิติและขอบเขต

ผู้เขียนได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาในส่วนของข้อมูลการลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกรอบเวลาการวิเคราะห์ตั้งแต่สมัยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 (ปี พ.ศ. 2541 สมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย) จนถึงสิ้นสมัยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 (ปี พ.ศ. 2555 สมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร)

เหตุผลของการระยะเวลาเริ่มต้นของการวิเคราะห์ที่สมัยของ ส.ส. ชุดที่ 20 (กลางสมัย) เนื่องจากวิธีการบันทึกข้อมูลผลการลงมติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่ได้ทำการบันทึกข้อมูลที่สมบูรณ์แบบสำหรับการวิเคราะห์หลังการนำเครื่องบันทึกการลงมติมาใช้ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 20 ที่ทำให้การบันทึกข้อมูลการลงมติเป็นการบันทึกข้อมูลที่ให้รายละเอียดการลงมติรายบุคคล เพราะก่อนหน้านั้นวิธีการนับจำนวนการลงมติเป็นการใช้กำลังคนนับและบันทึกข้อมูลผลรวมที่ไม่ได้แสดงถึงผลการลงมติรายบุคคลแต่เป็นการบันทึกเป็นยอดรวมของพรรคการเมือง

เครื่องมือในการค้นหาคำตอบ

หนังสือเล่มนี้จะใช้วิธีศึกษาแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยจะนำข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้มาวิเคราะห์และนำผลการวิเคราะห์ไปประสานเข้ากับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป โดยมีขั้นตอนและวิธีการในการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ได้กล่าวมาโดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

(1) การสร้างชุดข้อมูล (Data Set)

ชุดข้อมูลที่สร้างขึ้นมานั้นมาจากการบันทึกผลการออกเสียงลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรายบุคคลทั้งหมดในระบบการบันทึกแบบอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเริ่มมี

การเก็บข้อมูลการออกเสียงลงมติรายบุคคลด้วยเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2541(รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)จนถึงปี พ.ศ. 2555 (รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร))

โดยการเก็บข้อมูลในส่วนนี้จะมาจากบันทึกของสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์ http://www.parliament.go.th/ ซึ่งเป็นข้อมูลบันทึกการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรทุกชุด โดยจัดเก็บในรูปแบบของไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ (PDF, Microsoft Excel) ซึ่งข้อมูลที่เก็บเพื่อเป็นชุดข้อมูลนั้นจะเป็นผลการลงมติทั้งที่อยู่ในรูปแบบของวาระต่างๆ ของแต่ละร่าง พ.ร.บ. (วาระที่ 1 ถึง วาระที่ 3 รวมถึงข้อสังเกต) ร่างพระราชกำหนด รวมทั้งเรื่องพิจารณาต่างๆ ตามสมัยของชุด ส.ส.

ทั้งนี้ เมื่อได้สร้างชุดข้อมูลของ ส.ส. แต่ละชุดแล้ว ผู้เขียนจะสังเคราะห์ข้อมูลให้เป็นฐานข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ เช่น ตารางการประมวลผลการออกเสียงของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในการลงมติแต่ละครั้ง ตารางการประมวลผลการลงมติของ ส.ส. แยกตามพรรคการเมือง ตารางรวมข้อมูลการลงมติทั้งหมด โดยข้อมูลพื้นฐานเพื่อการวิเคราะห์นี้จะถูกเชื่อมโยงเข้ากับหัวข้อการลงมติ วันเดือนปี สมัยประชุมที่มีการลงมติ และสมัยรัฐบาลในช่วงที่มีการลงมตินั้น เพื่อความสมบูรณ์ในการวิเคราะห์

(2) การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เป็นขั้นตอนต่อจากการวิเคราะห์ชุดข้อมูลเพื่อดูแบบแผนเบื้องต้นในพฤติกรรมการลงมติ ซึ่งการคัดเลือกผู้ถูกสัมภาษณ์มาจากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับเนื้อหาของการศึกษา ซึ่งผู้ที่ถูกสัมภาษณ์มีดังนี้ คือ

1. อดีตประธานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) และประธานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) ตั้งแต่สมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 ถึงชุดที่ 24 จำนวน 3 ท่าน
2. อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก จำนวน 3 ท่าน
3. หัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้บริหารพรรคการเมือง และคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง จำนวน 1 ท่าน

ทั้งนี้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเนื้อหาคำถามนั้นหลักใหญ่จะมาจากการวิเคราะห์ชุดข้อมูลที่จะแสดงให้เห็นถึงแบบแผนที่ก่อให้เกิดคำถามที่คำตอบจะได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมกับการวิเคราะห์บริบทแวดล้อมของการลงมติในช่วงเวลานั้นๆ

(3) การศึกษาเอกสาร

โดยการศึกษาเอกสารนี้จะเป็นการนำเอกสารที่เป็นเอกสารทางการจากการบันทึกและจัดเก็บโดยสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร อาทิ บันทึกการประชุมในวันลมติ วาระการประชุม เป็นต้น

ทั้งนี้ข้อมูลเอกสารที่จำนวนมาวิเคราะห์ในส่วนของบริบทแวดล้อมนั้นจะรวมถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ อีกด้วย

โดยภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนจะเริ่มจากการค้นหาแบบการลงมติของ ส.ส. โดยใช้เครื่องมือทางสถิติการพรรณนา (Univariate Statistic Analysis) และการใช้สถิติแบบสองตัวแปร (Bivariate Statistic Analysis) มาช่วยในการค้นหาแบบการลงมติ ซึ่งวิธีการทางสถิติทั้งสองนี้แม้จะเป็นเทคนิคขั้นพื้นฐาน แต่ก็จะเป็นวิธีที่จะทำให้ได้แบบของลักษณะการลงมติที่จะเป็นรากของการสืบค้นต่อไปถึงเหตุและผลของการอธิบายในเหตุของการเกิดแบบแผนการลงมติ และผลที่ได้จากการจัดแบบแผนจากเครื่องมือทางสถิตินี้จะถูกนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารต่างๆ ที่จะถูกสกัดประเด็นในส่วนของสถานการณ์การเมืองแวดล้อม เพื่อให้ได้คำอธิบายที่ตระหนักถึงปัจจัยการเมืองภายนอกตัว ส.ส. ที่ส่งผลต่อแบบการลงมติ ซึ่งผลวิเคราะห์ที่ได้จะทำให้ผู้เขียนสามารถสร้างรูปแบบการลงมติของ ส.ส. ได้ในที่สุด

หลังจากนั้น ผู้เขียนจะดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้“แบบแผนการลงมติ” ที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสัมภาษณ์ เพื่อหาข้อยืนยันหรือข้อโต้แย้งอื่น (ที่อาจจะมี) ว่าแบบแผนการลงมติในรัฐสภานั้นเป็นอย่างไร และมีความสอดคล้องกับการทำหน้าที่ “ตัวแทน” ของประชาชนในลักษณะใด

การเดินทางขององค์ความรู้เรื่อง “พฤติกรรมนักการเมือง”

เพราะการเป็นประชาธิปไตยแบบระบบตัวแทนหมายถึงการยินยอมพร้อมใจของประชาชนในการมอบอำนาจให้แก่ตัวแทนที่เขาเลือก (Consent to Power) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าการได้อำนาจนั้นเป็นการมอบแบบถาวร เพราะเป็นการมอบอำนาจ (Authorization) เพื่อให้ถือครองเพียงชั่วคราวและยังคงต้องมีความรับผิดชอบ (Responsibility) ในการที่จะทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบอำนาจนั้นมา ยิ่งไปกว่านั้นการที่ประชาชนยังคงเป็นเจ้าของอำนาจนั้น ประชาชนย่อมมีสิทธิในการที่จะทราบและประเมินผลงานหรือตรวจสอบความรับผิดรับชอบ (Accountability) ในการทำหน้าที่ของ ส.ส. ด้วยเช่นกัน

ในประเทศไทย รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มีสถานะเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย ถูกเลือกผ่านระบบการเลือกตั้งเพื่อมาทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติหรือกล่าวโดยทั่วไปว่ามาทำหน้าที่การเป็นปากเสียงที่เรียกร้องถามหาความต้องการของประชาชนในรัฐสภาของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

การทำหน้าที่นิติบัญญัติโดยผ่านการออกเสียงลงมติในร่างกฎหมายหรือเรื่องพิจารณาอื่นๆ ในสภานั้นถือเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตยแบบเป็นตัวแทน เพราะการลงออกเสียงลงมติของ ส.ส. แต่ละคนถือเป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวแทนของประชาชนที่ตนได้รับความไว้วางใจมาให้ทำหน้าที่ในสภา การแสดงออกไปในทางที่เห็นชอบ ไม่เห็นชอบ งดออกเสียง หรือไม่มาลงคะแนนเสียงนั้นถือเป็นการเผยถึงจุดยืนและความต้องการด้านนโยบายและการเมือง รวมไปถึงการสนับสนุนหรือคัดค้านรัฐบาล

เมื่อจะต้องค้นหาแบบแผนการลงมติของ ส.ส. กลุ่มวรรณกรรมที่จะต้องทบทวนเป็นอันดับแรกก็คือ วรรณกรรมในกลุ่มที่ว่าด้วยปัจจัยในตัว ส.ส. การทำให้เกิดพฤติกรรมการลงมติไปในทางใดทางหนึ่ง

ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) ที่มีพื้นฐานแนวคิดว่าการลงมติของ ส.ส. นั้นขึ้นอยู่กับ “จุดยืนทางนโยบาย” หรือ ทฤษฎีแรงจูงใจ ที่ชี้ให้เห็นว่าความต้องการในการที่จะได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามาในสมัยต่อไปเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมทางใดทางหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี แนวคิดที่ว่าด้วยจุดยืนทางการเมือง (Political Ideology) ก็เป็นแนวคิดหนึ่งที่ไม่สามารถมองข้ามในการวิเคราะห์พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง ซึ่งแนวคิดจุดยืนทางการเมืองนี้อาจแบ่งเป็นส่วนของจุดยืนตามพรรคการเมืองในภาพรวม และจุดยืนของพรรคการเมืองตามฝ่ายการเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอีกด้วย

นอกจากนี้ ระบบการเลือกตั้งก็ยังถือว่าเป็นอีกปัจจัยภายนอกตัว ส.ส. ที่มีส่วนในการตัดสินใจในการลงมติของ ส.ส. เพราะระบบการเลือกตั้งในแต่ละแบบนั้นมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็น ส.ส. ที่ต้องคำนวณถึงโอกาสในการได้รับคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละรูปแบบของระบบเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะมีพฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นการออกเสียงเลือกตั้งแบบจริงใจ (Sincere Voting) หรือ การออกเสียงเลือกตั้งแบบอิงกลยุทธ์ (Strategic Voting)

อย่างไรก็ดี เพราะลักษณะและรูปแบบการทำงาน (Features and Forms) ของสภาฯและพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทยมีความแตกต่างจากรูปแบบของรัฐสภาและการทำงานของพรรคการเมืองและ ส.ส. ที่ทฤษฎีและแนวคิดที่ได้กล่าวถึงในย่อหน้าที่ผ่านมา จึงทำให้การทบทวนวรรณกรรมในกลุ่มที่ว่าด้วยพรรคการเมืองไทยโดยเฉพาะการทำงานและความสัมพันธ์กับ ส.ส. และการเป็นรัฐบาลผสมในการเมืองไทยจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น

ดังนั้น ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมของหนังสือเล่มนี้จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่มุ่งเน้นปัจจัยที่อธิบายการแสดงออกของพฤติกรรมในการลงมติของ ส.ส. ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่เกิดภายในตัว ส.ส. เช่น จุดยืนทางนโยบายหรือทางการเมือง ความต้องการในการได้รับการเลือกตั้ง หรือ ปัจจัยภายนอก ส.ส. เช่น พรรคการเมืองและกลไกของดุลอำนาจระหว่างพรรคการเมืองกับนักการเมือง และระบบการเลือกตั้ง รวมถึงระบบรัฐบาลผสมในการเมืองไทย

รายละเอียดของกลุ่มวรรณกรรมที่ได้กล่าวถึงในย่อหน้าที่ผ่านมาจะถูกนำเสนอในย่อหน้าถัดไปดังนี้

แบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของ ส.ส. ที่เกิดจากปัจจัยภายใน

<u>ทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting)</u>

ปัจจัยภายในปัจจัยแรกคือ จุดยืนทางนโยบายและการเมืองของ ส.ส. ตามทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting)ได้เสนอแนวคิดการลงมติว่าฐานคิดของการการลงมติของ ส.ส. ที่จะไปในทางใดทางหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับระยะห่างระหว่าง “จุดยืนทางนโยบาย” ของ ส.ส. แต่ละคนกับ “ผลทางนโยบายของร่างกฎหมายหรือเรื่องที่พิจารณา” บนเส้นของสเกล “ความคิดทางการเมือง” (Political Ideology) กับ “มิติของนโยบาย” (Issue Dimensions) หรือที่เรียกว่า ‘Floor Agenda Model (FAM)’ (Cox and McCubbins 2005) นั่นคือ ในการลงมตินั้น เมื่อเรื่องที่พิจารณาไม่ว่าจะเป็นร่างกฎหมายหรือประเด็นพิจารณาต่าง ๆ ได้ถูกนำมาพิจารณาในสภา ส.ส. แต่ละคนก็จะทำการประเมินถึงผลทาง

กฎหมายหรือแนวนโยบายที่จะออกจากเรื่องนั้นๆ ว่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในภาวะปัจจุบัน (Status Quo) มากน้อยเพียงใด และขั้นตอนต่อไปก็จะการประเมินถึงระยะห่างของผลที่จะเกิดขึ้นกับภาวะปัจจุบันกับระยะห่างจากจุดยืนทางนโยบายและการเมืองของตน โดยหากระยะห่างระหว่างจุดยืนของตนกับผลของเรื่องพิจารณาที่เกิดขึ้นมีระยะห่างที่กว้างแนวโน้มการลงมติก็จะมีทิศทางไปในทางที่ไม่เห็นด้วย แต่หากระยะห่างนั้นมีระยะแคบแนวโน้มการลงมติก็จะมีทิศทางไปในทางที่เห็นด้วยกับเรื่องพิจารณา (Ferejohn and Fiorina 1975; Shepsle1979;Shepsle and Weingast1981; Tsebelis 2002; Poole and Rosenthal 1997; Poole 2005)

แม้ทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) นี้จะแสดงให้เห็นว่าการลงมตินั้นมาจากปัจจัยภายในของตัว ส.ส. ซึ่งได้แก่ จุดยืนทางนโยบายและการเมือง เป็นลำดับแรก อย่างไรก็ดี ในการลงมติตามแบบที่ทฤษฎีนี้นำเสนอนั้นยังต้องนำเอาปัจจัยอื่นๆ ที่เข้ามามีส่วนในการทำให้การลงมติอาจจะเบี่ยงเบนออกไปจากจุดยืนทางด้านนโยบายและการเมืองที่แท้จริง ในบางกรณีปัจจัยที่เข้ามามีส่วนในการลงมติและการคำนวณระยะห่างนี้อาจได้ว่าเป็นข้อจำกัด (Constraints) ในการลงมติด้วยในทางหนึ่ง

โดยปัจจัยแรก ได้แก่ การเป็นอิสระจากพรรคการเมือง (มติของพรรคการเมือง) นั่นคือ ในการลงมติตามทฤษฎีนี้ข้อสมมติฐานที่สำคัญของการลงมติคือ ในการลงมติ ส.ส. สามารถลงมติได้โดยที่ไม่ได้ตกอยู่ในข้อบังคับหรือมติของพรรคการเมือง นั่นคือ ในการลงมติ ส.ส. สามารถคำนวณระยะห่างของการลงมติที่มาจากจุดยืนทางนโยบายและการเมืองของตนได้อย่างแท้จริงโดยไม่ได้ถูกชักจูง โน้มนาว หรือ บิดเบือน การคำนวณตามความต้องการหรือมติของพรรคแต่อย่างใด การลงมติไปในทางเดียวกันของ ส.ส. กลุ่มใหญ่ของพรรคตามข้อสมมติฐานนี้จึงเป็นการลงมติที่เกิดจากการที่ระยะห่างระหว่างจุดยืนกับผลที่เกิดขึ้นจากเรื่องพิจารณานั้นอยู่ในช่วงระยะห่างที่เท่าๆ กันและตกอยู่ข้างเดียวกันตามธรรมชาติ (Cox and McCubbins 2005; Krehbiel 1993; Poole 2005)

ปัจจัยที่สองที่ถูกนำมาพิจารณาร่วมคือ ความสามารถในการจัดการวาระการประชุม หรือที่ Cox and McCubbins (2005) เรียกว่า ‘Cartel Agenda Model (CAM)’ ที่เสนอว่าในการนำเสนอเรื่องเพื่อพิจารณาเข้าประชุมนั้นจะถูกกำหนดโดยกลุ่ม ส.ส. หรือ ส.ส. ที่มีอิทธิพลในการกำหนดวาระการประชุม ซึ่งฐานแนวคิดของโมเดลนี้มาจากการมองว่าพรรคเสียงข้างมากในสภา (ไม่ว่าจะเป็นแบบรัฐสภาหรือแบบประธานาธิบดี) นั้นย่อมมีความสามารถในการกำหนดว่าเรื่องใดจะถูกบรรจุในวาระการประชุม หรือกล่าวได้ว่าพรรคที่กุมเสียงข้างมากมีสิทธิ์ผูกขาดในการจัดวาระการประชุม

เช่นนั้นแล้ว สิทธิ์ผูกขาดในการจัดวาระทำให้เกิดแรงจูงใจให้แก่พรรคที่กุมเสียงข้างมากไม่บรรจุเรื่องที่ระยะห่างระหว่างจุดยืนด้านนโยบายและการเมืองของ ส.ส. เสียงข้างมากกับผลที่จะเกิดขึ้นกับภาวะปัจจุบันมีระยะห่างมาก เพราะการบรรจุเรื่องพิจารณาประเภทนี้ย่อมทำให้โอกาสในการได้รับชัยชนะในการจัดการด้านนิติบัญญัติลดลงไป ดังนั้น จะเห็นว่า แม้ ส.ส. จะลงมติตามระยะของจุดยืนและผลที่จะเกิดขึ้นตามแบบของ Floor Agenda Model แต่การผูกขาดในการจัดวาระการประชุมทำให้การลงมติของ ส.ส. นั้นเป็นไปตามข้อจำกัดทางเทคนิค

ปัจจัยที่สาม สถานภาพการเป็นฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายที่ไม่เข้าร่วมรัฐบาล และ/หรือฝ่ายค้าน ก็เป็นอีกปัจจัยที่ถือเป็นข้อจำกัดในการที่จะลงมติตามการคำนวณระยะห่างของจุดยืนอีกเช่นกัน ดังที่ Hix and Noury (2014) ได้ศึกษาการลงมติ (Roll Call) ของรัฐสภาใน 14 ประเทศ พบว่าการลงมติของ ส.ส. รายบุคคลในรัฐสภาเหล่านี้นั้นเป็นไปตามการแบ่ง “ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน” มากกว่าจะเป็นการลงมติตามการแบ่งเส้นของสเกล “ความคิดทางการเมือง” (Political Ideology) ทั้งนี้ก็เพราะว่า เพราะการมีสถานะเป็น ส.ส. ที่สังกัดพรรคร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่เข้าร่วมรัฐบาล การลงมติแต่ละครั้งย่อมมีข้อจำกัดจากสถานภาพนี้ แม้ ส.ส. ที่อยู่ฝ่ายตรงกันข้ามกับเรื่องที่ถูกนำเข้ามาพิจรณาโดยอีกฝ่ายหนึ่งจะมีระยะห่างทางนโยบายกับผลที่จะเกิดขึ้นใกล้กับฝ่ายที่เสนอ แต่ด้วยสถานภาพการสังกัดฝ่ายทำให้การลงมตินั้นไม่ได้เป็นไปตามแรงผลักดันที่มาจากการคำนวณระยะห่างอย่างแท้จริง เพราะ ส.ส. ต้องทำตามมติพรรค โดยกรณีเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นกับ ส.ส. ในระบบรัฐสภามากกว่าในระบบประธานาธิบดี เพราะความเป็นระเบียบวินัยภายในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่มีสูงกว่า

<u>แรงจูงใจทางการเมือง (Political Incentives)</u>

โดยทั่วไปการอาศัยสมมติฐานของการลงมติตามทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) ในการวิเคราะห์แบบแผนการลงมติจะให้น้ำหนักกับความเป็นเสรีในการลงมติของ ส.ส. และการตัดสินใจด้วยตัวเองของ ส.ส. เป็นอย่างมาก แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปก็จะพบว่า การลงมติของ ส.ส. นั้นมักจะมีปัจจัยประกอบที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการลงมติด้วยเช่นกัน นอกเหนือไปจากที่ได้นำเสนอในย่อหน้าที่ผ่านมา ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการลงมติคือ “แรงจูงใจทางการเมือง” (Political Incentive) นั่นคือ ผลทางการเมืองที่มีตามมาจากการลงมติไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งจะเป็นแรงจูงใจด้านพฤติกรรม (Behavioral Incentive) ในการลงมติ

ความต้องการในการได้รับการเลือกตั้งในครั้งถัดไป

“แรงจูงใจทางการเมือง” อย่างที่หนึ่งของ ส.ส. คือ “ความต้องการในการที่จะได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามาในสมัยต่อไป” ตามที่เสนอไว้โดย Mayhew (1974) ที่ได้เสนอไว้ว่า ส.ส. ทั้งหลายนั้นล้วนมีเป้าหมายสูงสุดของการเป็น ส.ส. คือ การได้รับการเลือกตั้งกลับมาอีกครั้ง ดังนั้น การกระทำหรือพฤติกรรมในสภา จึงมีจุดประสงค์เพียงอย่างเดียว คือ ทำเพื่อมุ่งสู่การได้รับการเลือกตั้งกลับเข้าไปอีกครั้ง เช่นนั้นแล้ว ในขั้นต้นนี้อาจสรุปได้ว่า การลงคะแนนเสียงในแต่ละครั้งของ ส.ส. นั้นจะมุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนในเขตเลือกตั้งของ ส.ส. คนนั้นๆ นั่นคือ การลงคะแนนเสียงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ แม้บางครั้งอาจจะไม่ใช่ความตั้งใจแรกสุดในการลงมติ กล่าวในอีกแง่หนึ่งได้ว่า พฤติกรรมของ ส.ส. นั้นถูกควบคุมด้วยความต้องการของประชาชนในเขตเลือกตั้ง (Constituency Control) และอาจกล่าวได้อีกแง่หนึ่งว่า ส.ส. ได้ทำหน้าที่ “ผู้แทน หรือ Delegates” ซึ่งเป็นการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของคนในเขตเลือกตั้งดังที่ Fenno (1978) ได้นำเสนอไว้ในหนังสือของเขาว่า การลงคะแนนเสียงของ ส.ส. อเมริกันนั้นมีแรงจูงใจที่จะทำให้เป็นแบบ “สไตล์พื้นที่” (Home Style) โดยการลงคะแนนเสียงหรือนำเสนอนโยบายที่อยู่บนพื้นฐานของความต้องการของคนในพื้นที่ ดังนั้น พฤติกรรมการ

ลงคะแนนเสียงของ ส.ส. แต่ละคนจะตรงกับความต้องการ (Preferences) ของคนในพื้นที่ไปจนกว่าความต้องการนั้นจะหมดไปหรือคนในพื้นที่หมดความสนใจในพฤติกรรมนั้นๆ อีกต่อไป

นอกจากนี้ แม้ ส.ส. แต่ละคนอาจจะมีแนวโน้มในการทำหน้าที่แบบ “ผู้แทน หรือ Delegates” แต่ในบางครั้ง ส.ส. ยังงต้องทำหน้าที่ผู้แทนแบบ “Trustees” ที่พฤติกรรมบางครั้งถูกนำโดยการตัดสินใจร่วมกันของพรรค นั่นหมายความว่า แม้ ส.ส. จะมีเสรีภาพในการออกเสียง แต่ท้ายที่สุดแล้วผลการกระทำของพรรคการเมืองในภาพรวมยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และโอกาสในการได้รับเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่งของ ส.ส. แต่ละคนอีกด้วย (Uslaner and Zittel 2006)

ความก้าวหน้าในองค์กรพรรคการเมือง

แรงจูงใจทางการเมืองที่สองของ ส.ส. คือ “ความก้าวหน้าในองค์กรพรรคการเมือง” นั่นคือ ส.ส. ในอีกฐานะหนึ่งคือ สมาชิกของพรรคการเมืองที่มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจนในการบริหาร ความก้าวหน้าในองค์กรพรรคการเมืองของ ส.ส. ไม่ว่าจะเป็นการได้รับตำแหน่งในสภาและในฐานะผู้บริหารในโครงสร้างการบริหารของพรรคนั้นมักขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตัวให้เป็นที่ประจักษ์ว่าเป็นผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อพรรค ซึ่งหนทางการแสองออกอย่างหนึ่ง คือ การมีพฤติกรรมทางการเมืองในสภาที่เป็นไปตามมติพรรคดังนั้น จึงไม่เป็นที่แปลกใจหาก ส.ส. ที่มีพฤติกรรมในทางเดียวกับพรรคจะได้รับการจัดสรรตำแหน่งในสภาและมีความเจริญก้าวหน้าในโครงสร้างการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งการมีอำนาจการจัดสรรตำแหน่งนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการควบคุมพฤติกรรมของ ส.ส. ของพรรค (Party Control) ให้มีพฤติกรรมในภาพรวมที่สอดคล้องกัน (Cox and McCubbins 1993)

ทั้งนี้ ความก้าวหน้าในองค์กรพรรคการเมืองสำหรับ ส.ส. ในระบบรัฐสภา ยังหมายถึงการเปลี่ยนสภาพของการเป็น ส.ส. ธรรมดา (Backbencher) ไปยังจุดที่มีโอกาสได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลจากสัดส่วนของพรรค หรือการได้รับตำแหน่งประธานหรือรองประธานคณะกรรมาธิการที่ถูกจัดว่ามีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐหรือการทำงานของรัฐสภาโดยรวมอีกทางหนึ่ง แต่สำหรับ ส.ส. ที่อยู่ในระบบประธานาธิบดี โอกาสในการได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีอาจมีไม่มาก แต่ความก้าวหน้าในการได้รับตำแหน่งผู้นำ (Leadership Position) ในสภาก็ถือว่าเป็นมาตรวัดความก้าวหน้าในการเปลี่ยนสถานภาพได้เช่นกัน (Cox and McCubbins 2005; Poole 2005)

แบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของ ส.ส. ที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

<u>ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline)</u>

ปัจจัยภายนอกตัว ส.ส. ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. นั้น อีกปัจจัยหนึ่ง คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ซึ่งปัจจัยทั้งสองนี้ถือเป็นกลไก ‘ด้านสถาบัน’ (Institutional Mechanism) ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น ‘แรงจูงใจด้านสถาบัน’ (Institutional Incentives) ที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงมติได้เช่นกัน (Flavelle and Kaye 1986; Davidson-Schmich 2006; Kam 2009)

โดยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการลงมตินั้นหมายถึงการทำให้การทำงานของ ส.ส. ในสภา โดยเฉพาะในระบบรัฐสภา (Parliamentary System) นั้น ควรเป็นไปในแบบกลุ่มก้อนพรรคการเมือง มากกว่าการแสดงออกแบบส่วนบุคคล[1]และที่สำคัญพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงแบบเป็นกลุ่มก้อนนี้ถือได้เป็นปทัสฐาน (Norm) ของการทำงานของพรรคการเมืองในระบบการเมืองแบบระบบรัฐสภา ในส่วนของความเป็นระเบียบวินัยในการลงมติของพรรคเป็นการแสดงการสนับสนุนฝ่ายบริหารที่มาจากพรรคของตนเองและการดำรงเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาล (Governmental Stability) ความเป็นระเบียบวินัยในการลงมติมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคแกนนำรัฐบาล เพราะหัวใจของการเป็นพรรคแกนนำรัฐบาลในส่วนของฝ่ายนิติบัญญัติ คือ การสนับสนุนฝ่ายบริหารที่มาจากพรรคของพวกตน การลงมติที่ผิดแผกไปจากมติพรรคจะทำให้การมีสถานะการเป็นพรรคแกนนำรัฐบาลหรือร่วมรัฐบาลดำรงอยู่ต่อไปหรือจบลงหลักจากการลงมติได้สิ้นสุดลง ทั้งนี้เนื่องจากการพ่ายแพ้ในผลการลงมติในเรื่องที่สำคัญๆ เช่น ร่างกฎหมายที่พรรคได้หาเสียงไว้ ร่างกฎหมายที่แสดงให้เห็นถึงจุดยืนด้านนโยบาย

และที่สำคัญที่สุดคือ การลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล (Vote of Confidence) ที่ความหมายต่อการอยู่รอดของ ส.ส. ทุกคนในสภา โดยเฉพาะ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลที่การมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกไปจากมติพรรคในการลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลในขั้นแรกหมายถึงการสูญเสียสถานะการเป็น ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและการที่พรรคการเมืองที่ตนสังกัดเป็นแกนนำหรืออยู่ร่วมกับฝ่ายบริหารในทางตรงกันข้ามสำหรับ ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล การมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือไม่มีระเบียบวินัยในพรรคอาจหมายถึงการสูญเสียโอกาสในการเข้าไปเป็นฝ่ายรัฐบาลได้เช่นกัน และที่สุดแล้วในการลงมติไม่ไว้วางรัฐบาล การพ่ายแพ้ในการลงมติอาจนำไปสู่การยุบสภาซึ่งเท่ากับว่าเป็นการสิ้นสุดของการมีสถานภาพ ส.ส. ดังนั้น เพราะความต้องการในการอยู่รอดจึงทำให้ปัจจัยด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติที่มีความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ (Davidson-Schmich 2006; Diermeier and Feddersen 1998; Huber 1996; Kam 2009)

นอกเหนือไปจากการพิจรณาถึงความอยู่รอดในฐานะ ส.ส. และ ฐานะพรรคร่วมรัฐบาลแล้ว ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเป็นระเบียบวินัยของพรรคการเมืองยังเข้ามามีส่วนในการนำไปสู่การแสดงออกในการลงมติในฐานะปัจจัยภายนอกตัว ส.ส.

แม้ในตอนที่กล่าวถึงวรรณกรรมที่อ้างถึงแรงจูงใจทางการเมืองของ ส.ส. ที่ต้องการให้ได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาจึงทำให้ ส.ส. ลงมติตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่จึงเท่ากับว่าเป็นปัจจัยภายในตัว ส.ส. และที่สำคัญการมองในมุมนี้เป็นการตั้งสมมติฐานที่ ส.ส. มีความเป็นอิสระจากพรรคการเมือง แต่อย่างไรก็ดี เมื่อเรานำเรื่องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเป็นระเบียบวินัยของพรรคการเมืองเข้ามาวิเคราะห์ว่าเป็นแรงจูงใจอีกส่วนหนึ่งในการลงมติด้วยความต้องการที่จะลงเลือกตั้งอีกครั้ง ทำให้ดูเหมือนว่าปัจจัยทั้งสองนี้ควรจะเป็นแรงจูงใจภายใน

---

[1]ต่างจากการแสดงพฤติกรรมการลงมติตามทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) ที่แสดงให้เห็นว่าการลงมตินั้นเป็นการแสดงพฤติกรรมที่มีแรงผลักส่วนบุคคล

แต่ถ้ามองลงไปให้ลึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเป็นระเบียบวินัยของพรรคการเมืองนั้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติจากภายนอก เพราะความต้องในการ “ลงเลือกตั้ง” อีกครั้งหนึ่งนั้นสำหรับ ส.ส. ในระบบรัฐสภาการที่นักการเมืองหนึ่งๆ นั้นจะสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้จะต้องผ่านกระบวนการสรรหาคัดเลือก ซึ่งการตัดสินใจในกระบวนการนั้น ก็จะหนีไม่พ้นการตัดสินใจของกลุ่มที่เรียกว่า “กลุ่มขับเคลื่อนพรรค” (Party Machine) โดยธรรมชาติแล้วการเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคของบุคคลนั้นมีนัยในทางหนึ่งว่าตนได้เข้าใจและพร้อมปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานในทางนโยบายและการเมืองของพรรค ยิ่งการเป็นตัวแทนพรรคในการลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยแล้วนั้น การแสดงออกหรือเคยแสดงออกว่าในการทำหน้าที่ในรัฐสภานั้นบุคคลนั้นๆ ได้มีระเบียบวินัยและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับความต้องการของพรรค ดังนั้น การคัดเลือกผู้สมัครจึงเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดที่จะป้องกันให้บุคคล/สมาชิก ประเภทที่อาจจะก่อปัญหาให้เกิดขึ้นในอนาคตได้ไม่สามารถจะเข้ามาสู่สภาได้ยิ่งไปกว่านั้น ในบางกรณีพรรคการเมืองอาจเขียนข้อบังคับในพฤติกรรมทำนองนี้ไว้ในข้อบังคับและใบสมัครพรรคในคราวเดียวกัน (Bowler, Farrell, and Katz, 1998)

นอกจากนี้ แรงจูงใจของกลุ่ม “ผู้นำ” พรรคทั้งในสภาและนอกสภา(ในพรรคการเมือง) ที่ได้รับอิทธิพลจากความเป็นสถาบัน ก็ยังคงมีส่วนผลักหรือส่งผลต่อพฤติกรรมของ ส.ส. อีกทางหนึ่ง นั่นคือ ในกระบวนการรัฐสภา สิ่งที่ผู้นำของพรรคต้องการนั่นคือ การที่สมาชิกของพรรคในสภามีพฤติกรรมที่เป็นไปในแนวทางเดียวกับพรรค หรือ ไปในแนวทางที่ผู้นำของพรรคได้แนะนำ อย่างไรก็ดี โดยธรรมชาติแล้วเมื่อบุคคลได้รับการเลือกตั้งแล้ว การปฏิบัติตามความต้องการของผู้นำพรรคอาจไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมมากเท่าที่ควรเพราะความจำเป็นที่จะต้องเป็น “เด็กดี” ได้ลดลงไป แต่ไม่ได้หมายความว่าการจัดการให้เกิดการลงมติหรือมีพฤติกรรมที่เป็นระเบียบวินัยตามความต้องการของผู้นำจะลดลงไปหรือไม่มีเลย

<u>ระบบการเลือกตั้ง</u>

ระบบเลือกตั้งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการลงมติ ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันหลายประเทศใช้ระบบการเลือกตั้งแบบผสม (Mixed-member Electoral System) ทำให้ส่วนผสมของ ส.ส. ในสภานั้นมีที่มาต่างกันนั่นคือ ส.ส. ประเภท “เขต” (Constituency Member) และ ส.ส. ประเภท “บัญชีรายชื่อ” (Party List Member) ซึ่งที่มาที่แตกต่างกันทำให้การทำงานในฐานะ ส.ส. ในบางมุมมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะในแง่ของการมีความรับผิดรับชอบ (Accountability) ของตัว ส.ส. กับประชาชนในเขตพื้นที่เลือกตั้ง (Constituencies) เพราะข้อดีของการมี ส.ส. แบบเขตก็ด้วยเพราะความใกล้ชิดในเชิงภูมิศาสตร์และพื้นที่ (Geographical Representation) แต่ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อไม่มี รวมไปถึงความใกล้ชิดระหว่างตัว ส.ส. กับประชาชน เพราะ ส.ส. เขตนั้นสามารถถือเอาประชาชนที่อยู่ในเขตเลือกตั้งว่าเป็นกลุ่มประชาชนที่ตนต้องดูแลและมีขนาดพื้นที่ที่สามารถบริหารจัดการดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางตรงกันข้าม ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อนั้นความใกล้ชิดกับประชาชนอาจจะถือเอาได้ยากเพราะพื้นที่ความรับผิดชอบของ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อนั้นบางครั้งคือเขตประเทศ ทำให้การดูแลหรือการกล่าวอ้างถึงประชาชนในพื้นที่ที่ตนดูแลและบริหารจัดการความต้องการ

นั้นทำได้ยาก ทั้งนี้ เหตุผลที่เชื่อมโยงให้ระบบเลือกตั้งมาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงมติมาจากพื้นฐานที่ได้กล่าวมาในส่วนของการเป็นแรงจูงใจในความต้องการที่จะลงเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง

หากมองในแง่ปัจจัยภายใน ความต้องการที่จะลงเลือกตั้งอีกครั้งทำให้ ส.ส. อาจจะต้องลงมติไปในทิศทางที่ประชาชนต้องการแต่ในขณะเดียวกันเมื่อเรานำปัจจัยด้านอิทธิพลของพรรคการเมืองต่อ ส.ส. ในฐานะสมาชิกพรรคการเมือง ระบบการเลือกตั้งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในฐานะปัจจัยภายนอกในทันที โดยแรงจูงใจที่มีมานั้นเป็นส่วนผสมระหว่างความต้องการในการลงสมัครเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่งกับการที่ต้องอยู่ในระเบียบวินัยของพรรคที่กำหนดโดยพรรคการเมือง ซึ่งหากมองผิวเผินแล้วแรงจูงใจจากระบบการเลือกตั้งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมในการลงมติของ ส.ส. ทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อที่เท่าๆ กัน

แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปจะเห็นได้ว่า“แรงจูงใจ” นี้อาจส่งผลน้อยต่อ ส.ส. ประเภท “แบ่งเขต” แต่จะส่งผลเป็นอย่างมากต่อ ส.ส. ประเภท “บัญชีรายชื่อ” (Party List Member) เพราะ ส.ส. แบบแบ่งเขตมีโอกาสที่จะได้รับโอกาสในการลงสมัครที่ง่ายกว่าเพราะหาก ส.ส. แบบแบ่งเขตมีผลงานที่เป็นที่พอใจของคนในเขตพื้นที่เลือกตั้งแล้วการที่จะได้รับคัดเลือกให้ลงอีกสมัยก็ไม่น่าจะเป็นเรื่องยาก ถึงแม้ ส.ส. คนนั้นอาจาจะมีภาพลักษณ์ของการไม่เป็นเด็กดีของพรรคมากนัก แต่ด้วยเสียงตอบรับในพื้นที่ที่มากย่อมทำให้หัวหน้าพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรคต้องมองถึงโอกาสที่จะได้รับชัยชนะมากกว่า แต่สำหรับ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ การตัดสินใจที่จะส่งลงเลือกตั้งอีกครั้งนั้นยังขึ้นอยู่กับผู้นำพรรค เพราะฉะนั้น การมีภาพลักษณ์ของ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อที่จัดได้ว่ามีความจงรักภักดีต่อพรรคสูงจะส่งผลต่อการได้รับโอกาสลงเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง เพราะไม่มีฐานสนับสนุนจากประชาชนในเขตพื้นที่ (Bowler, Farrell, and Katz, 1998; Kam 2009)

พรรคการเมืองและนักการเมืองไทย

เพราะหลายๆ แนวคิดและทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้อธิบายแบบแผนพฤติกรรมของ ส.ส. ในการลงมตินั้นมีที่มาจากการศึกษาการลงมติของ ส.ส. ในสภาคองเกรสของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีความแตกต่างในลักษณะของ “สถาบันทางการเมือง (Political Institutional Features)” กับประเทศไทย และแม้แนวคิดหรือคำอธิบายใหม่ๆ จะมีที่มาจากการศึกษา ส.ส. ในระบบรัฐสภา (Parliamentary System) มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการนำเอาปัจจัยด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) มาร่วมอธิบายแต่ด้วยความต่างของลักษณะและรูปแบบการทำงาน (Features and Forms) ของสภาและพรรคการเมืองในระบบการเมืองประเทศต่างๆ ทำให้วรรณกรรมในกลุ่มที่อธิบายระบบพรรคการเมืองและพรรคการเมืองไทยในแง่ของการทำงานของพรรคการเมืองไทยในรัฐสภาและความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับ ส.ส. ของพรรคจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น

อย่างไรก็ดี วรรณกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่นั้นไม่ได้มีเกี่ยวกับการทำงานในสภาผู้แทนราษฎรมากเท่าไรนัก Ockey (2003) ได้อ้างถึงงานของ Duncan McCargo ที่ได้สรุปวรรณกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองไทยไว้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับพรรคการเมืองไทยนั้นแบ่งออกได้เป็น 2

ประเภท คือ (1) การศึกษาในเชิงโครงสร้างและหน้าที่ของพรรคการเมืองไทยเปรียบเทียบกับพรรคการเมืองในประเทศตะวันตก และ (2) การศึกษาในเชิงการทำงานภายในของพรรค (กลุ่ม มุ้ง การจัดสรรอำนาจและทรัพยากรภายใน) เช่นเดียวกับ การวิพากษ์ของ NogsuanSawasdee (2006) เกี่ยวกับการศึกษาพรรคการเมืองไทยว่างานส่วนใหญ่ที่มักจะมุ่งศึกษาแบบหรือโครงสร้างของพรรคการเมืองไทยที่ควรต้องพัฒนาตามแบบของตะวันตก หรือ การมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์กับระบบพรรคการเมืองไทย ซึ่งประเด็นวิพากษ์เหล่านี้คือปัญหาในการศึกษาเกี่ยวกับพรรคการเมืองไทย

ทั้งนี้ NogsuanSawasdee (2006) ได้ทำการสำรวจวรรณกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองไทยและได้ข้อสรุปที่น่าสนใจหลายๆ ประการ ประการหนึ่ง คือ วรรณกรรมหลายๆ ชิ้นได้แสดงให้เห็นปัญหาหลายๆ ประการของพรรคการเมืองไทย ไม่ว่าจะเป็น การเป็นพรรคการเมืองที่ไม่มีอุดมการณ์ทางการเมือง นโยบายทางการเมือง การสนับสนุนจากประชาชน และที่สำคัญ การขาดระเบียบวินัยภายในพรรค

สำหรับการทบทวนวรรณกรรมในกลุ่มนี้ของหนังสือเล่มนี้จะมุ่งไปที่ 2 ประเด็นที่จะทำให้เห็นความเชื่อมโยงกับการมีพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในสภา คือ ในส่วนแรกจะทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวถึงลักษณะการเป็นพรรคการเมืองของพรรคการเมืองในประเทศไทย และในส่วนที่สองจะทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาในประเด็นโครงสร้างและการทำงานภายในของพรรค (เช่น การมีกลุ่ม มุ้ง ภายในพรรค) การจัดสรรทรัพยากรภายในของพรรคการเมือง การจัดการการเลือกตั้งของพรรคการเมือง โดยเฉพาะการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง

<u>ความเป็นพรรคการเมือง (?) ของพรรคการเมืองไทย</u>

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 17 กำหนดไว้ว่าให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย นโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมืองและมติของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และต้องส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมืองมาตราดังกล่าวเป็นความพยายามที่จะทำให้พรรคการเมืองไทยมีโครงสร้างที่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือเพื่อให้คณะกรรมการบริหารพรรคมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพรรคมากกว่าที่จะเป็นหน้าที่ของหัวหน้าพรรคหรือกลุ่มอิทธิพลในพรรคเป็นการเฉพาะ ซึ่งการทำเช่นนี้ในทางทฤษฎีจะช่วยส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในพรรคและลดการกระจุกตัวของอำนาจในการตัดสินใจที่ตัวหัวหน้าพรรคหรือผู้มีอำนาจในพรรคจำนวนน้อย กระนั้นก็ตาม บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ (2550) ชี้ให้เห็นปัญหาในทางกฎหมายของการส่งเสริมหลักความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมืองไทย นั่นคือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งของไทยยังมิได้กำหนดให้สมาชิกพรรคเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการพิจารณาว่าพรรคจะส่งบุคคลใดเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การตัดสินใจในกิจการของพรรคการเมืองยังคงกระจุกอยู่ที่ส่วนกลางหรือคณะกรรมการบริหารพรรคนั่นเอง ลักษณะเช่นนี้ได้รับการตอกย้ำในงานศึกษาของ สติธร ธนานิธิโชติ (2555) ที่พบว่าพรรคการเมืองไทยยังมีการรวมศูนย์อำนาจสูง ดังนั้น

สมาชิกพรรคการเมืองไทยจึงแทบไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นสำคัญต่าง ๆภายในพรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับการคัดเลือกผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้ง หากกล่าวในแง่ของการจัดองค์กรพรรค พรรคการเมืองไทยใกล้เคียงกับพรรคที่มีผู้นำครอบงำ (Dominant Leader Party) ตามคำอธิบายของ Scarrow (2005) นั่นคือ การตัดสินใจในกิจการและการบริหารพรรคการเมืองตกอยู่ที่ตัวผู้นำพรรคการเมือง อำนาจรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลางมิใช่การกระจายอำนาจสู่สาขาต่าง ๆของพรรค ในทางกลับกันสาขาพรรคกลับถูกใช้เป็นเพียงเครื่องมือในการระดมเสียงสนับสนุนตัวผู้นำมากกว่า ในทำนองเดียวกัน Duncan McCargo (1997) เสนอว่าพรรคการเมืองไทยมีแนวโน้มที่จะเป็นพรรคการเมืองของนักเลือกตั้ง (Electoral Professional Party) กล่าวคือถูกครอบงำโดยนักการเมืองอาชีพและเทคโนแครต มีสมาชิกจำนวนน้อย มีลักษณะที่ยึดโยงกับผู้นำพรรคที่เป็นบุคคล (Personalized Leadership) ได้รับเงินสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆและรณรงค์หาเสียงด้วยประเด็นเฉพาะ ดังนั้นพรรคการเมืองในลักษณะนี้จึงมีความเป็นสถาบันที่อ่อนแอ ตรงกับที่ Scott Mainwaring (1998) เสนอว่า ตราบเท่าที่พรรคการเมืองยังคงเป็นเครื่องมือส่วนตัวของผู้นำหรือกลุ่มเล็ก ๆภายในพรรคการเมือง ความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองก็จะจำกัด

นอกจากนี้ พฤทธิสาณ ชุมพล (2553) ได้อ้างถึงงานศึกษานโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายของพรรคการเมืองไทย 3 พรรค คือ ประชาธิปัตย์ กิจสังคมและชาติไทย ในช่วง พ.ศ. 2518-2519 และ 2522-2523 ของพลศักดิ์ จิรไกรศิริ ซึ่งเขาพบว่า พรรคการเมืองไทยมีโครงสร้างง่าย ๆ ไม่มีความสลับซับซ้อนและเน้นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการผ่านตัวบุคคล หากใช้การจำแนกลักษณะพรรคการเมืองของ McCargo (1997) พรรคการเมืองไทยมีลักษณะเป็นพรรคการเมืองของแท้ (Authentic Party) ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ผูกติดอยู่กับตัวบุคคลและเงินมีอิทธิพลอย่างมากภายในพรรค แตกต่างจากพรรคการเมืองของจริง (Real Party) ที่มีมวลชนเป็นฐานสนับสนุน มีโครงสร้างการบริหารพรรคที่ซับซ้อน มีสาขาพรรคในพื้นที่ต่าง ๆ และที่สำคัญมีอุดมการณ์ทางการเมืองและแนวนโยบายพรรคที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2546) ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของบริบททางการเมือง กอปรกับแรงกดดันจากสังคมเศรษฐกิจที่เคลื่อนไหวอย่างมีพลวัต ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ส่งผลให้พรรคการเมืองไทยเริ่มให้ความสำคัญกับแนวนโยบายที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง พรรคการเมืองไทยได้เริ่มให้ความสำคัญกับการต่อสู้เชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น มาตรา 10 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กล่าวไว้ว่า “พรรคการเมืองต้องมีนโยบายพรรคการเมืองและข้อบังคับพรรคการเมืองซึ่งต้องไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาระหว่างชนในชาติ.....หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ” การที่กฎหมายระบุเช่นนี้ทำให้พรรคการเมืองจำเป็นต้องคิดถึงการกำหนดนโยบายทางการเมืองที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กระนั้นการกำหนดนโยบายทางการเมืองที่ชัดเจนเพียงอย่างเดียวก็ยังไม่เพียงพอที่จะรับรองว่านโยบายเหล่านั้นจะถูกนำไปปฏิบัติจริง

ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และเป็นจุดเริ่มต้นของพรรคไทยรักไทยในสนามการเลือกตั้ง จนนำมาซึ่งการชนะเลือกตั้ง

เป็นรัฐบาล นโยบายที่พรรคไทยรักไทยนำเสนอได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวาง Ockey (2003) มองว่าแง่มุมที่น่าสนใจของนโยบายของพรรคไทยรักไทยคือ ขอบข่ายและความชัดเจนของนโยบายที่มุ่งตอบสนองทั้งคนจนในชนบทและคนรวย อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับแนวนโยบายของพรรคการเมืองไทยก็ยังไม่เพียงพอที่จะกล่าวได้ว่าพรรคการเมืองทีอุดมการณ์ที่ชัดเจน

งานศึกษาของ ศาสตรินทร์ ตันสุน (2550) ได้เสนอเช่นเดียวกันว่าพรรคไทยรักไทยมีความเป็นสถาบันต่ำเนื่องมาจากผู้นำพรรคมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ถึงขนาดที่ว่าแยกบทบาทระหว่างตัวผู้นำกับบทบาทของพรรคได้ลำบาก ในกรณีของพรรคชาติไทยพัฒนา นัครินทร์ เพชรสิงห์(2553) พบว่าพรรคมีระดับความเป็นสถาบันอยู่ในระดับที่สามารถพัฒนาไปเป็นสถาบันทางการเมืองได้ (Developing Institutionalism) ส่วนพรรคประชาธิปัตย์นั้นมีความเป็นสถาบันมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองไทยทั้งหมดเพราะการเปลี่ยนตัวผู้นำพรรคอยู่เสมอสื่อนัยของวัฒนธรรมประชาธิปไตยภายในพรรค ตามความเห็นของ Ufen (2008) กระนั้น ปัทมา สูบกำปัง (2552) ยังชี้ให้เห็นว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2550 ในกรณีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัญหาในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งยังปรากฏอยู่ เพราะฉะนั้น ในแง่บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองไทย สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2546) เห็นว่าหน้าที่ของพรรคการเมืองไทยยังคงเป็นกลไกในการสร้างความชอบธรรมเพื่อขึ้นสู่อำนาจของกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มบุคคลเพียงบางกลุ่ม อีกทั้งกลุ่มที่ว่านี้ก็เกิดจากการรวมตัวกันด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าที่จะเป็นการเห็นพ้องต้องกันในเชิงอุดมการณ์ อัครเมศวร์ ทองนวลและคณะ (2541) เสนอว่าพรรคการเมืองไทยไม่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แน่นอน และด้วยเหตุที่การรวมกลุ่มทางการเมืองไม่ได้มีฐานมาจากการยึดมั่นในอุดมการณ์บางประการร่วมกัน แต่มาจากผลประโยชน์เฉพาะเป็นสำคัญ จึงทำให้เกิดกลุ่มต่างๆภายในพรรคตามแต่ผลประโยชน์ที่ยึดถือ พรรคจึงไม่แน่นแฟ้นและไม่มั่นคง ตามนัยนี้ พรรคการเมืองไทยจึงยังมีการรวมศูนย์อำนาจที่ผู้นำหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพรรค สมาชิกพรรคไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจการของพรรคมากนัก ขาดอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจนและมีความเป็นสถาบันที่ไม่เข้มแข็ง

<u>มอง “พรรคการเมืองไทย” จากภายใน : โครงสร้างและการจัดการการเลือกตั้ง</u>

ลักษณะที่โดดเด่นของพรรคการเมืองไทย คือ การมีกลุ่ม มีมุ้งภายในแต่ละพรรคการเมือง ซึ่งกลุ่มหรือมุ่งเหล่านี้ได้ส่งผลอย่างมากต่อระบบความสัมพันธ์และการจัดการภายในของ ส.ส. ของพรรค ซึ่งวรรณกรรมหลายๆ ชิ้นได้ค้นพบคล้ายกันว่า ความสัมพันธ์ของกลุ่ม มุ่ง ภายในพรรคการเมืองต้องเพิ่มระดับการมีระเบียบวินัยพรรค (Party Discipline) ให้อยู่ในระดับสูงเพื่อดำรงความเป้นอันหนึ่งอันเดียวในการทำงานในสภาของพรรคได้

โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์และนรนิติ เศรษฐบุตร (2521) ได้แปลเก็บความมาจากบทความ Political Parties in Thailand ของ Darling (1971) ซึ่งอธิบายว่าพรรคการเมืองไทยนั้นประกอบไปด้วยกลุ่มการเมืองหลายกลุ่ม ขาดระเบียบวินัย เป็นก๊กการเมืองหรือพวกพ้องของใครคนใดคนหนึ่งมากกว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวกันเป็นองค์กรที่มีนโยบายร่วม ในทำนองเดียวกัน Ockey (2003) ชี้ให้เห็นว่ากลุ่ม/มุ้ง/วังภายในพรรคการเมืองยังคงมีบทบาทสำคัญในระบบพรรคการเมืองไทย กล่าวคือพรรค

การเมืองยังคงต้องพึ่งพาเครือข่ายอุปถัมภ์ของกลุ่มภายในพรรค ความเข้มแข็งของกลุ่มสะท้อนให้เห็นจากการจัดสรรที่นั่งรัฐมนตรี จำนวนสมาชิกในกลุ่มที่ได้รับเลือกตั้งก็กลายมาเป็นอำนาจในการต่อรองกับหัวหน้าพรรคการเมืองเพื่อให้กลุ่มได้เข้าถึงทรัพยากรและนำทรัพยากรไปสู่พื้นที่เพื่อรักษาฐานเสียง ในแง่นี้เราจะพบว่าแนวนโยบายหรืออุดมการณ์ร่วมของพรรคการเมืองอาจไม่ได้รับความสำคัญเท่ากับการแบ่งสรรทรัพยากรส่วนกลางให้กับกลุ่มภายในพรรค อีกทั้งงานศึกษากลุ่มภายในพรรคการเมืองของ Chambers and Croissant (2010) ก็เสนอเช่นเดียวกันว่ากลุ่มภายในพรรคการเมืองไทยยังคงมีบทบาทอยู่ เขาถึงกับเสนอว่าจนกระทั่งปี 2010 กลุ่มต่างๆ ภายในพรรคการเมืองมีจำนวนมากขึ้นและมีความเป็นอิสระมากขึ้น โดยเขายกตัวอย่างกลุ่มของนายเนวิน ชิดชอบที่ย้ายสังกัดในปี 2008 เป็นตัวอย่าง นอกจากนี้ Chambers (2005) ยังเสนอข้อถกเถียงด้วยว่ากลุ่มภายในพรรคการเมืองเป็นหน่วยที่สำคัญในการเมืองไทยเพราะกลุ่มที่ว่านี้ทั้งเลือกสรรและให้การสนับสนุนทางการเงินและความช่วยเหลือที่ไม่เป็นทางการแก่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ฉะนั้นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การรวมตัวของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ภายในพรรคการเมืองหนึ่งจึงแทบมิได้เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองเท่าใดนัก อีกทั้งกลุ่มภายในพรรคการเมืองไทยยังมีลักษณะลื่นไหล กล่าวคือกลุ่มเหล่านี้อาจย้ายไปสู่พรรคการเมืองอื่นได้หากการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ภายในพรรคมิได้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มที่ว่านี้ ยิ่งไปกว่านั้น Zhang (2007) ได้ชี้ให้เห็นแง่มุมที่น่าสนใจมากเกี่ยวกับกลุ่มในพรรคการเมืองไทย กล่าวคือด้วยความที่พรรคการเมืองไทยมีการแบ่งส่วนภายในพรรคสูง (High Degrees of Party Fragmentation) ประกอบกับกลุ่มต่างๆ ในพรรคถูกควบคุมได้ยาก จึงทำให้นักการเมืองที่มักจะสนับสนุนนโยบายที่ให้ประโยชน์แก่สถาบันการเงิน (Pro-bank Policy) เพื่อการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการเงิน แก่พวกเขา

ในแง่โครงสร้างการบริหารงานด้านการทำงานภายในพรรค Chambers (2005) อธิบายว่านักการเมืองส่วนใหญ่เข้าสู่การเมืองโดยหวังที่จะได้รับตำแหน่งในฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติหรือตำแหน่งบริหารภายในพรรคเพื่อที่จะขยายฐานทางการเมืองของตน และการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม/มุ้ง/วังจะช่วยให้ความหวังของพวกเขาบรรลุผล แรงผลักดันของนักการเมืองที่หวังเพียงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อประโยชน์ในเชิงวัตถุ เช่น การเข้าถึงทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ทำให้พรรคการเมืองไทยขาดอุดมการณ์ทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้น งานศึกษาของ Ockey (1994) อีกชิ้นหนึ่งได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มภายในพรรคกับตัวพรรคการเมืองในแง่ความสามารถของกลุ่มในการควบคุมหัวคะแนน กล่าวคือกลุ่มที่สามารถควบคุมหัวคะแนนได้มากจะมีความเข้มแข็งมากเพราะในระดับท้องถิ่น หัวคะแนนมีบทบาทในการระดมเสียงเลือกตั้งมิใช่ตัวพรรคการเมือง ฉะนั้นยิ่งคุมหรืออุปถัมภ์หัวคะแนนได้มาก โอกาสในการได้รับเลือกตั้งก็ยิ่งมากขึ้น และการที่จะควบคุมหัวคะแนนได้มากนั้นก็ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนทางการเมืองในระดับหนึ่ง Maisrikrod and McCargo (1997) ก็ให้ข้อคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่าหัวคะแนนเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการเลือกตั้ง เช่นนี้แล้วความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับหัวคะแนนจึงสำคัญกว่าความสำคัญระหว่างนักการเมืองกับผู้เลือกตั้ง ด้วยเหตุที่ความเชื่อมโยงระหว่างนักการเมืองกับผู้เลือกตั้งไม่แน่นแฟ้น จึงไม่น่าแปลกใจที่เกิดคำว่า “Lost-dog

Politician" ในการเมืองไทยที่มีถิ่นที่อยู่ในอีกที่หนึ่งซึ่งมักจะเป็นกรุงเทพ แต่มาลงรับสมัครเลือกตั้งในอีกพื้นที่หนึ่งแล้วใช้เงินเพื่อให้ได้มาซึ่งการได้รับเลือกตั้ง

กระนั้นความพยายามในการแก้ไขปัญหานี้ก็สะท้อนออกมาผ่านรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่ให้ความหวังว่าการซื้อสิทธิขายเสียงจะหายไป อย่างไรก็ตาม Callahan (2005) ได้อ้างข้อมูลจาก บทความ "On an Electoral Collision Course" ของ Far Eastern Economic Review ฉบับ มกราคม ปี 2001 ว่าในการเลือกตั้งปี 2544 เม็ดเงินที่หมุนเวียนในช่วงการรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองมากถึง 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐซึ่งเพิ่มขึ้นจากเม็ดเงินหมุนเวียนในการเลือกตั้งปี 2539 ถึง 100 ล้านเหรียญสหรัฐ เช่นเดียวกับ Chantornwong (2002) ที่ยืนยันว่าการเมืองเรื่องเงิน (Money Politics) ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองไทย มิพักต้องเอ่ยถึงรายงานจำนวนมากที่แสดงว่านักการเมืองได้รับการเสนอเงินจำนวนมากเพื่อย้ายพรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีพรรคไทยรักไทย

ในแง่การสนับสนุนจากประชาชน Ockey (1994) อธิบายว่า เนื่องจากพรรคการเมืองไทยมักถูกตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนบุคคลเพื่อให้เข้าสู่การเมือง จึงไม่น่าแปลกที่กลุ่มหรือมุ้งที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของตัวบุคคลจะแพร่หลายในการเมืองไทย กล่าวคือกลุ่มหรือมุ้งเหล่านี้อยู่ภายใต้โครงสร้างของการมีหัวคะแนน ซึ่งหัวคะแนนเหล่านี้จะเป็นคนคุมเกมการเลือกตั้งในพื้นที่ มิใช่ตัวพรรคการเมืองแต่อย่างใด เพราะฉะนั้นบุคคลที่สามารถคุมหัวคะแนนได้ก็มีแนวโน้มที่จะชนะการเลือกตั้ง หากพิจารณาจากคำอธิบายนี้ เราจะพบว่าประชาชนสนับสนุนตัวบุคคลที่ลงรับสมัครเลือกตั้งผ่านหัวคะแนนมากกว่าที่จะสนับสนุนตัวพรรคการเมือง บุคคลที่ได้รับเลือกตั้งจะนำทรัพยากรจากส่วนกลางมาสู่พื้นที่เพื่อรักษาฐานเสียงและหัวคะแนนของตนไว้โดยที่ทำในนามของตนเองเป็นหลักมิใช่พรรคการเมือง ดังนั้นเราจะพบว่าประชาชนสนับสนุนตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมืองที่เขาสังกัดโดยมีหัวคะแนนเป็นตัวเชื่อมต่อระหว่างตัวบุคคลนั้นกับผู้คนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 กำหนดให้มีที่นั่งสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ 100 ที่นั่ง ทำให้นักการเมืองเหล่านี้ไม่ได้ยึดโยงอยู่กับประชาชนในพื้นที่โดยตรง หากแต่รับผิดชอบต่อพรรคแทนซึ่งเป็นความพยายามในการแก้ปัญหาการเลือกตั้งที่ยึดโยงกับตัวบุคคลและกลุ่ม/มุ้งมากกว่าตัวพรรคการเมือง Ockey (2005) อธิบายว่าพรรคการเมืองขนาดเล็กและพรรคการเมืองที่ยึดโยงกับภูมิภาคเฉพาะได้รับผลกระทบจากการมีระบบบัญชีรายชื่อเป็นอย่างยิ่ง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะภายใต้ระบบบัญชีรายชื่อ เขตเลือกตั้งคือเขตประเทศ เพราะฉะนั้นพรรคการเมืองที่มีขนาดเล็กย่อมไม่สามารถระดมทรัพยากรได้มากพอที่จะหาเสียงในระดับประเทศในขณะที่พรรคการเมืองที่ยึดโยงอยู่กับภูมิภาคเฉพาะก็ไม่ได้นำเสนอนโยบายที่เป็นวาระระดับชาติที่ชัดเจน ยิ่งไปกว่านั้นพรรคที่จะได้รับการคิดคะแนนและจัดสรรที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อ ต้องมีคะแนนระบบบัญชีรายชื่อผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 อย่างไรก็ตาม เราจะพบว่าระบบการเลือกตั้งที่ถูกออกแบบมาเพื่อหวังให้พรรคการเมืองเข้มแข็งและประชาชนไม่ยึดโยงอยู่กับตัวบุคคลยังไม่สามารถแก้ปัญหากลุ่มภายในพรรคการเมืองได้

พรศักดิ์ ผ่องแผ้วและอุดม พิริยสิงห์ (2527) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต 3 จังหวัดขอนแก่น ในการเลือกตั้งวันที่ 18 เมษายน 2527 ผลการศึกษาพบว่าความนิยมพรรค (Party Identification) ของผู้ลงคะแนนเสียงโดยทั่วไปยังอยู่ในระดับต่ำ

ผู้ลงคะแนนเสียงประมาณ 1 ใน 5 ไม่รู้จักพรรคการเมืองหรือไม่รู้สึกชอบพรรคการเมืองใดเลย นอกจากนี้ผู้ลงคะแนนเสียงประมาณ 1 ใน 4 เลือกผู้สมัครลงรับเลือกตั้งโดยคำนึงถึงความนิยมพรรค ในขณะที่อีก 3 ใน 4 เป็นอิทธิพลร่วมของคุณสมบัติเฉพาะตัวในด้านต่างๆของผู้สมัคร เช่น ศักยภาพที่จะช่วยเหลือท้องถิ่นได้หรือแจกข้าวของเงินทองและหาเสียงเป็นที่ประทับใจ ในแง่นี้เราจะพบว่าพรรคการเมืองมิได้มีความสัมพันธ์กับผู้ลงคะแนน หากแต่กลายเป็นว่าตัวนักการเมืองต่างหากที่มีสัมพันธ์กับผู้เลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเขาเสนออามิสสินแก่ผู้ลงคะแนนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทที่ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมักจะด้อยกว่าในเมือง

นอกจากนี้ Maisrikrod (1992) ได้ชี้ให้เห็นว่าในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2535 แนวโน้มที่ยังครอบงำการเลือกตั้งคือลักษณะของการเมืองแบบคู่ขนาน (Two-track Politics) กล่าวคือผู้เลือกตั้งในกรุงเทพยังเป็นผู้กำหนดแนวโน้มทางการเมือง (Political Trend Setter) ระดับชาติในขณะที่ผู้เลือกตั้งในต่างจังหวัดเลือกนักการเมืองที่มีผลงานในระดับท้องถิ่นแม้จะมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีหรือไร้ผลงานในระดับชาติ ในแง่นี้ผู้เลือกตั้งในต่างจังหวัดจึงมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนตัวบุคคลมากกว่าที่จะสนใจพรรคการเมืองที่เขาสังกัดอยู่ กระนั้น ในกรณีของพรรคประชาธิปัตย์และประชาชนในภาคใต้ Marc Askew (2008) กล่าวว่าเพื่อที่จะเข้าใจลักษณะของการชนะการเลือกตั้งและเข้าสู่อำนาจของพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลาและในภาคใต้ พรรคประชาธิปัตย์เองต้องถูกพิจารณาดังนี้ ประการแรก พรรคประชาธิปัตย์เป็นเครื่องรณรงค์หาเสียงเพื่อที่จะได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่รัฐสภา ประการที่สอง พรรคประชาธิปัตย์เป็นที่รวมของกลุ่มต่างๆและผู้ที่สนับสนุนกลุ่มเหล่านี้หรือ“พวก”ทางการเมืองนั่นเอง ประการสุดท้าย พรรคประชาธิปัตย์มีอิทธิพลทางความคิดและภาพลักษณ์ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เราเข้าใจได้ว่าฐานเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้เลือกตัวพรรค เช่นเดียวกัน ภูเมฆ สัตยพิพัฒน์ (2550) ได้อธิบายว่าหนึ่งในปัจจัยแห่งความนิยมพรรคประชาธิปัตย์คือนักการเมืองที่มีฐานเสียงในภาคใต้จะมีการรวมตัวกันสร้างกระแสและภาพพจน์ที่ดีให้ปรากฏแก่ประชาชนเสมอ อีกทั้งเน้นการขยายสาขาพรรคในพื้นที่ภาคใต้ ดังนั้นเราจะพบว่ากลุ่ม/มุ้ง/วังของนักการเมืองภาคใต้ของพรรคประชาธิปัตย์จึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งภายในพรรค

อย่างไรก็ตาม Bowie (2008) และประจักษ์ ก้องกีรติ (2555) ได้เสนอว่าเงินเพียงอย่างเดียวไม่ใช่ปัจจัยชี้ขาดที่ชาวบ้านจะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งและปัจจัยด้านสังคมเศรษฐกิจเองก็มิได้เป็นเงื่อนไขที่เพียงพอที่ทำให้ชาวบ้านถูกซื้อเสียงด้วยอำนาจเงินตรา ยิ่งไปกว่านั้น Phongpaichit and Baker (2013) ได้ศึกษาการเลือกตั้งในปี 2011 และมองว่าผู้ลงคะแนนเลือกพรรคการเมือง(Party Attachment) มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของเงินตราหรือหัวคะแนน

ลักษณะของพรรคร่วมรัฐบาลในระบบการเมืองไทย

โดยทั่วไป ทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลผสม (Coalition Theory) ถูกมองว่ามีพื้นฐานแนวคิดมาจากการศึกษาทางรัฐศาสตร์ใน 2 แนวทาง นั่นคือ “การศึกษาการเมืองในประเทศแถบยุโรป” และ “ทฤษฎีเกม” (Laver and Schofield 2001, หน้า 9) แต่เมื่อพิจารณาเข้าไปอย่างถ่องแท้จะพบว่าการศึกษาทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลผสมนี้ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีเกมมากกว่า เพราะในการศึกษาการจับขั้วรัฐบาลนั้นก็เป็นการวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของพรรคการเมืองในฐานะตัวแสดงที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับอีก

พรรคการเมืองหนึ่งในการต่อรองในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งรัฐบาลผสม รวมทั้งการต่อรองในตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล (Downs 1998).

ดังนั้น จากการศึกษาทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลผสมบนพื้นฐานของทฤษฎีเกมทำให้มองว่า ในเกมของการต่อรองของการร่วมรัฐบาลนั้น "รางวัล" ของการเกมนั้นจะอยู่ในรูปแบบของการได้เป็นส่วนหนึ่งของพรรคร่วมรัฐบาล เพราะพรรคการเมืองนั้น ตามคำกล่าวของ แอนโธนี ดาวนส์ ว่า "พรรคการเมืองจัดทำนโยบายขึ้นเพื่อต้องการชนะการเลือกตั้ง มากกว่าที่จะชนะการเลือกตั้งเพื่อจัดทำนโยบาย" (Laver and Schofield 2001, หน้า 36) และที่สำคัญการได้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายสาธารณะของประเทศย่อมเป็นที่ปราถนาของนักการเมืองเช่นเดียวกัน (De Swann 1973) ยิ่งกว่านั้น "เกมการจับขั้วรัฐบาบลผสมถือได้ว่าเป็นเกมที่ฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์ซึ่งทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ (Zero-sum Game) ในแง่ที่ว่ารางวัลจะถูกมอบให้กับสมาชิกของขั้วต่างๆในรัฐบาลผสมที่ได้รับชัยชนะ ในขณะที่ฝ่ายที่แพ้จะไม่ได้สิ่งใดเลย" (Downs 1998) จากแนวทางการศึกษาข้างต้นทำให้ทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายลักษณะและวิธีการจับขั้วรัฐบาลผสมออกมาเป็น 2 แนวทางการอธิบาย คือ (1) การจับขั้วเพื่อให้ได้ตำแหน่ง (Office-seeking Assumption) และ (2) การจับขั้วเพื่อให้ได้กำหนดนโยบาย (Policy-seeking Assumption)

แนวทางการอธิบายที่หนึ่ง "การจับขั้วเพื่อให้ได้ตำแหน่ง" (Office-seeking Assumption) เป็นทฤษฎีที่มีจุดสนใจอยู่ที่ "ขนาดของรัฐบาลผสม" (Size Matters) ที่มองว่าในการจับขั้วรัฐบาลนั้นสมาชิกในขั้วรัฐบาลนั้นควรมีขนาดพอดีที่จะทำให้ขั้วนั้นมีสมาชิกมากกว่าที่ต้องการการเป็นเสียงส่วนใหญ่ได้พอดี เพราะการมีจำนวนสมาชิกในขั้วมากขึ้นหมายถึงจำนวนพรรคร่วมในฝ่ายจะมากขึ้นทำให้การแบ่งสรรตำแหน่งรัฐมนตรีหรือตำแหน่งในฝ่ายบริหารต่างๆ มีความซับซ้อนและแต่ละพรรคก็จะได้ตำแหน่งในจำนวนที่ลดลง

ดังนั้น ในการเสนอทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลในแนวทางนี้จึงมีการเสนอว่า การจับขั้วรัฐบาลนั้นขนาดของรัฐบาลผสมนั้นควรจะเป็น "ขั้วที่ขนาดที่พอเหมาะ" (Minimal Winning Coalitions) ที่การจับขั้วลักษณะนี้นั้นจะมีจำนวนสมาชิกในขั้วที่เพียงพอที่จะยังสถานะการเป็นรัฐบาลแม้จะมีสมาชิกเพียงหนึ่งคนถอนตัวออกไปจากการเป็นสมาชิกของรัฐบาล " (De Swann 1973; Back 2003) อย่างไรก็ดี ทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลอีกทฤษฎีหนึ่งที่เสนอโดย William H. Riker ก็ได้เสนอว่าการจับขั้วรัฐบาลนั้นนอกจากการคำนึงถึงขนาดแล้ว "น้ำหนักของขั้ว" (Weight of a Coalition) ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่การจับขั้วรัฐบาลโดยน้ำหนักของขั้วรัฐบาลนี้หมายถึงจำนวนพรรคการเมืองที่เข้ามาร่วมนั้นจะทำให้สมาชิกของขั้วของพรรคการเมืองมีจำนวนสมาชิกเพียงพอต่อการเป็นขั้วรัฐบาล เช่นนี้แล้วการจับขั้วรัฐบาลที่พิจารณาน้ำหนักของขั้วรัฐบาลไปด้วยนั้นจะทำให้เกิดการจับขั้วในลักษณะของการเป็น "ขั้วที่ขนาดที่พอดี" (Minimum Winning Coalitions) (Back 2003)

"อำนาจในการต่อรอง" ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ขนาดของขั้วรัฐบาลนั้นมีขนาดที่ "พอเหมาะ" เพราะการที่การจับขั้วระหว่างกันนั้นย่อมมีการต่อรองในตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีและตำแหน่งในรัฐบาลอื่นๆ ดังนั้น การที่จำนวนของพรรคการเมืองที่อยู่ในระหว่างการต่อรองจับขั้วนั้นมีจำนวนน้อย โอกาสในการที่การต่อรองจะถึงจุดที่ตกลงกันได้ก็ง่าย ดังนั้น การนำปัจจัยการต่อรองนี้มาพิจารณาในลักษณะการ

จับขั้วรัฐบาลทำให้เกิดเป็นทฤษฎีการจับขั้วที่ถือเป็นต่อยอดจากทฤษฎีขั้วที่ขนาดที่พอเหมาะ (Minimal Winning Coalitions) (Back 2003) โดยทฤษฎีนี้คาดว่าลักษณะของการจับขั้วนั้นจะเกิดเป็นขั้วรัฐบาลที่มีสมาชิกที่ไม่มากไปกว่าลักษณะของการจับขั้วที่พอเหมาะหรือแบบพอดี

แนวทางการอธิบายที่สองของทฤษฎีจับขั้วรัฐบาลผสม คือ การจับขั้วเพื่อให้ได้กำหนดนโยบาย (Policy-seeking Assumption) ซึ่งถือเป็นส่วนขยายของทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลที่นำเอา “จุดยืนทางนโยบายและความคิดทางการเมือง” มาเป็นตัวกำหนดลักษณะของการจับขั้ว โดยการจับขั้วตามลักษณะการอธิบายนี้จะเป็นการจับขั้วของพรรคการเมืองที่มีจุดยืนทางนโยบายและความคิดทางการเมืองที่ใกล้หรือติดกันเท่านั้น เมื่อขยายแนวทางของการอธิบายการจับขั้วแบบทฤษฎีขั้วที่ขนาดที่พอเหมาะ (Minimal Winning Coalitions) เข้ากับจุดยืนทางด้านนโยบายและความคิดทางการเมืองแล้วนั้น ขั้วรัฐบาลที่จะจับแบบให้มีขนาดที่พอเหมาะ จะจับขั้วกันในลักษณะที่แม้สมาชิกจะหายไปขั้วก็ยังคงสถานะการเป็นฝ่ายรัฐบาลอยู่และยังคงมีจุดยืนทางด้านนโยบายและความคิดทางการเมืองที่ใกล้และเชื่อมกันอยู่ ที่สำคัญระยะห่างของจุดยืนนั้นจะต้องมีระยะที่สั้นมากที่สุดในการจับขั้วระหว่างกัน (Back 2003 และ De Swann 1973)

อย่างไรก็ดี ได้มีข้อโต้แย้งว่าทฤษฎีที่อธิบายการจับขั้วรัฐบาลทั้งแบบ “การจับขั้วเพื่อให้ได้ตำแหน่ง” (Office-seeking Assumption) และ คือ การจับขั้วเพื่อให้ได้กำหนดนโยบาย (Policy-seeking Assumption) เป็นการอธิบายทฤษฎีแบบมิติเดียว (A Single Dimensional Coalition Theory) จึงมีการพัฒนาทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลที่อธิบายในหลายมิติ (A Multidimensional Coalition Theory) ที่ระหว่างการจับขั้วรัฐบาลนั้นปัจจัยอื่นๆ ที่ผู้เล่นนำมาพิจารณาเล่นในเกมการจับขั้วรัฐบาลนั้นอาจทำให้จุดดุลยภาพ (Equilibrium) ไม่เกิดขึ้นในเกมการจับขั้วหลายมิติ การจับขั้วจึงเป็นการจับขั้วที่ใกล้กับจุดสมบูรณ์แบบในการคาการณ์ของการจับขั้วแบบมิติเดียว นั่นคือ การจับขั้วที่บางพรรคการเมืองอาจจะได้เป็นสมาชิกขั้วรัฐบาลได้เป็นสมาชิกอยู่ตลอดเพราะเกิดจากปัจจัยภายในพรรคที่มีความเข้มแข็งของสมาชิกและพลังและวิธีการต่อรอง เป็นต้น (Back 2003; Laver and Schofield 2001; Downs, 1998).

สำหรับกรณีประเทศไทยนั้น แม้จะใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก (Majoritarian System) ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นระบบเลือกตั้งแบบผสม (Mixed Member System) หรือแม้แต่ตอนที่เปลี่ยนมาใช้รบบเลือกตั้งแบบผสมแล้ว ผลของการเลือกตั้งทำให้เกิดระบบหลายพรรคการเมือง (Multi-party System) ดังนั้น การเกิดขึ้นจัดตั้งรัฐบาลจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการจับขั้วแบบรัฐบาลผสมมาโดยตลอด ในการนี้จะอธิบายให้เห็นลักษณะรัฐบาลผสมของไทยไว้ 3 ประการ คือ (1) ลักษณะรัฐบาลผสมของไทย (2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดรัฐบาลผสม และ (3) ความอยู่รอดและความท้าทายของรัฐบาลผสม โดยทั้งนี้จะแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา กล่าวคือ ช่วงก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ช่วงใช้ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก) และช่วงหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ช่วงใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสม)

ช่วงแรก “ช่วงก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540” จากการศึกษาคะแนนเสียง (ที่นั่ง) ของพรรคการเมืองหลังการเลือกตั้ง พบว่า การที่คะแนนเสียงมีความใกล้เคียงกันมากและมีระบบพรรคการเมืองแบบหลายพรรค อาทิเช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็น

การทั่วไป พ.ศ. 2535 พรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 1 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 79 คน พรรคชาติไทยได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 2 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 77 คน และพรรคชาติพัฒนาได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 3 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 60 คน หรือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2539 พรรคความหวังใหม่ได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 1 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 125 คน พรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 2 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 123 คน พรรคชาติไทยได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 3 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 39 คน (จิตรา โรจน์ประเสริฐกูล 2553) ทำให้เห็นว่า แม้พรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ1 ก็ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ ในขณะเดียวกันพรรคการเมืองที่ได้คะแนนมากเป็นอันดับ 2 ก็พร้อมที่พลิกกลับมาจัดตั้งรัฐบาลแข่งได้เสมอ ฉะนั้นเพื่อให้ได้รัฐบาลที่มีเสถียรภาพจึงต้องมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นมา โดยดึงพรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับที่ต่ำกว่าลงไป เพื่อเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล

แต่การจัดตั้งรัฐบาลในลักษณะผสมนี้ส่งผลให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง แม้ว่าจะมีเสียงข้างมากในรัฐสภาแล้วก็ตาม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามีการต่อรองผลประโยชน์กันตลอดเวลา อาทิเช่น การแบ่งโควตารัฐมนตรี การดูแลกระทรวงที่สำคัญ เป็นต้น เนื่องจากพรรคการเมืองแต่ละพรรคมีจำนวน ส.ส. ที่ใกล้เคียงกัน ฉะนั้นการที่ฝ่ายรัฐบาลสูญเสียพรรคร่วมรัฐบาลไป 1 พรรค ย่อมทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลลดลงอย่างมาก พรรคแกนนำรัฐบาลจำเป็นต้องหาพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอื่นๆ มาเข้าร่วมรัฐบาลแทน เพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ และสามารถคุมเสียงข้างมากในการลงมติในรัฐสภาได้ ความอยู่รอดของรัฐบาลผสมในช่วงเวลานี้ จึงขึ้นอยู่กับว่าพรรคแกนนำรัฐบาลสามารถประสานประโยชน์กับพรรคร่วมรัฐบาลได้มากเพียงใด เมื่อใดที่ไม่สามารถประสานประโยชน์ได้ลงตัว ก็ถือเป็นอันจุดจบของรัฐบาลนั้นไปด้วย ในคราวเดียวกัน

ช่วงต่อมา “ช่วงหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540” จากการศึกษาพบว่า รัฐบาลผสมในยุคหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เป็นรัฐบาลที่มีเสถียรภาพมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะการใช้ระบบการเลือกตั้งแบบผสมที่ทำให้เกิด ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อเข้ามาเป็นครั้งแรก และมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบพรรคการเมืองแบบหลายพรรคเข้าสู่ระบบพรรคการเมืองแบบสองพรรคกึ่งมากขึ้น เห็นได้จากแนวโน้มการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2544 พบว่า พรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียงพรรคไทยรักไทยได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 1 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 248 คน พรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 2 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 128 คน พรรคชาติไทยได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 3 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 29 คน (จิตรา โรจน์ประเสริฐกูล 2553) และยิ่งชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2548 ในการนั้น พรรคไทยรักไทยสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้สำเร็จ หรือแม้กระทั่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2550 ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พบว่าแนวโน้มระบบพรรคการเมืองยังคงเป็นไปในลักษณะระบบพรรคการเมืองแบบสองพรรคกึ่ง ลักษณะเช่นนี้ส่งผลต่อการจับขั้วรัฐบาลผสมตามมา เนื่องจากพรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 1 มีจำนวน ส.ส. ที่มากกว่ากว่าพรรคการเมือง

ที่ได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 2 อย่างมาก จึงเป็นการยากที่พรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 2 จะช่วงชิงจัดตั้งรัฐบาล นอกจากนี้พรรคการเมืองอื่นๆ ก็ไม่มีอำนาจในการต่อรองสูงดังเช่นช่วงเวลาก่อนหน้านี้ จึงทำให้รัฐบาลผสมในช่วงเวลานี้มีเสถียรภาพทางการเมืองค่อนข้างสูง เป็นรัฐบาลผสมที่ไม่ต้องเผชิญหน้ากับการกดดันจากพรรคร่วมรัฐบาลมากนัก แต่ลักษณะร่วมประการหนึ่ง ที่ยังคงมีเหมือนกันอยู่นั่นคือ การประสานประโยชน์ให้ลงตัว ก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเป็นรัฐบาลผสม สำหรับความอยู่รอดและความท้าทายของรัฐบาลผสมในช่วงเวลานี้ ไม่ได้มาจากปัจจัยภายในดังเช่นแต่ก่อน อาทิเช่น การประสานประโยชน์ระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลที่ไม่ลงตัว ความพยายามของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่จะเปลี่ยนขั้วรัฐบาล เป็นต้น แต่ความอยู่รอดและความท้าทายของรัฐบาลผสมในช่วงเวลานี้ เกิดจากปัจจัยภายนอก อาทิเช่น การชุมนุมทางการเมือง การแทรกแซงจากอำนาจฝ่ายอื่น เป็นต้น และต้องอาศัยการทำงานของ “คณะกรรมการพรรคร่วมรัฐบาล” หรือที่เรียกว่า “วิป” เพื่อให้การลงมติของ ส.ส. แต่ละฝ่าย เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตนมากที่สุด บทบาทของวิป โดยเฉพาะวิปรัฐบาลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอยู่รอดของรัฐบาลในช่วงเวลานี้

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าแม้ประเทศไทยจะมีรูปแบบรัฐบาล เป็นลักษณะของรัฐบาลผสม ทว่ารัฐบาลผสมของไทย มีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ โดยใช้รัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมือง เมื่อระบบพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลต่อรูปแบบรัฐบาลที่แปลงเปลี่ยนตามไปด้วย แม้ว่าจะยังคงรูปของรัฐบาลผสมอยู่ ทว่าการจับขั้วที่มีเสถียรภาพสูง ย่อมส่งผลให้รัฐบาลมีเสถียรภาพตามไปด้วย เห็นได้จากไม่มีพรรคร่วมรัฐบาลพรรคใดย้ายฝ่ายไปอยู่ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เพราะมีพรรคแกนนำรัฐบาลมีจำนวน ส.ส. ในรัฐสภาที่สูงมาก ซึ่งต่างจากช่วงเวลาก่อนหน้า ที่พรรคการเมืองแต่ละพรรค มีจำนวน ส.ส. ที่ใกล้เคียงกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการเจรจาต่อรอง เพื่อให้พรรคแกนนำรัฐบาลมีเสถียรภาพทางการเมืองต่อไป แต่กระนั้นมักจะประสบปัญหาการประสานประโยชน์ที่ไม่ลงตัว และนำไปสู่จุดจบของรัฐบาลผสมในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจำนวน ส.ส. ของฝ่ายรัฐบาลที่มีอยู่เป็นจำนวนมากของรัฐบาลผสมในช่วงเวลาหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ส่งผลให้รัฐบาลมีเสถียรภาพอย่างมาก แต่เมื่อเป็นรัฐบาลผสมบทบาทของ “คณะกรรมการพรรคร่วมรัฐบาล” หรือที่เรียกว่า “วิป” นั้น ก็ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การลงมติของ ส.ส. เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และส่งผลให้รัฐบาลมีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดนี้ทำให้ความเป็นมา และความเป็นไปของรัฐบาลผสมในประเทศไทย ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา

กรอบการวิเคราะห์

กรอบการวิเคราะห์ของหนังสือเล่มนี้มาจากฐานคิด (Propositions) 6 ข้อ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้ คือ

ข้อที่ 1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. นั้นอาจมาจากแรงจูงใจภายในที่ปราศจากข้อจำกัด (Constraints) ที่มาจากการพรรคการเมือง นั่นคือ แรงจูงใจจากจุดยืนทางด้าน

นโยบายและการเมือง ทำให้การลงมติเกิดจากการคำนวณพื้นที่ห่างของระยะจุดยืนทางด้านนโยบายและการเมืองกับผลที่จะเกิดจากเรื่องพิจารณานั้น ซึ่งฐานคิดข้อนี้ได้มาจากข้อสรุปและเสนอจากวรรณกรรมกลุ่มทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting)

ข้อที่ 2 แต่เมื่อการตัดสินใจของ ส.ส. มีข้อจำกัด (Constraints) ที่เกิดจาก “แรงจูงใจทางการเมือง” เช่น ชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งถัดไป ความต้องการในการลงรับสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง หรือ ความต้องการในความก้าวหน้าในองค์กรพรรคการเมือง มาเป็นส่วนผสมหนึ่งของการตัดสินใจทำให้พฤติกรรมนั้นไม่อาจอยู่ได้ด้วยการคำนวณระยะห่างตามทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) ได้เพียงอย่างเดียว

ข้อที่ 3 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในระบบรัฐสภามากกว่า ส.ส. ในระบบประธานาธิบดี เพราะปัจจัยทั้งสองข้อนี้ส่งผลเป็นอย่างมากต่อความอยู่รอดของทั้ง ส.ส. ในฐานะปัจเจกและความอยู่รอดของสภา รัฐบาล และพรรคการเมืองในฐานะกลุ่มหรือองค์กร

ข้อที่ 4 ปัจจัยทางด้านสถาบันทางการเมือง (Political Institutions) ก็ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ได้เช่นเดียวกัน แม้จะไม่เป็นไปในทางตรงหรือส่งอิทธิพลได้มากเท่ากับปัจจัยในข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 3

ข้อที่ 5 ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพรรคการเมืองไทยในแง่ของ โครงสร้าง การบริหารจัดการ การบริหารจัดการทรัพยากรภายใน และ การบริหารการจัดการการเลือกตั้ง (โดยเฉพาะการจัดผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้ง) ทำให้การวิเคราะห์พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ด้วยแนวคิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) จะมีความเหมาะสมมากกว่าการใช้ทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) กับบริบทการเมืองไทย หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งว่า การวิเคราะห์หรือค้นหาแบบแผนในการลงมติของ ส.ส. ไทยนั้นเหมาะกับการค้นหา “แบบฝ่าย” มากกว่าแบบรายบุคคล

ข้อที่ 6 ลักษณะของการเป็นรัฐบาลผสม และ พฤติกรรมของพรรคการเมืองในการเป็นสมาชิกรัฐบาลผสมของพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทย ทำให้การวิเคราะห์พฤติกรรมการลงมติที่ต้องเน้นการใช้อิทธิพลของพรรคการเมืองในฐานะข้อจำกัด (Constraints) ที่มีต่อตัว ส.ส. มีความเข้มข้นขึ้น ดังนั้น การลงมติของ ส.ส. จึงมีข้อจำกัดนี้ในการผลักให้เกิดพฤติกรรม ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความอยู่รอดในระดับกลุ่ม หรือ ความอยู่รอดของพรรคการเมือง ซึ่งการอยู่รอดนี้หมายถึงการอยู่รอดในฐานะพรรคร่วมรัฐบาล พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และพรรคการเมืองในสภา เพราะฐานะสมาชิกของพรรคการเมืองในบางกรณีก็นำไปสู่ข้อสันนิษฐานถึงพฤติกรรมของพรรคการเมืองที่ไม่ได้เป็นแกนในการจัดตั้งรัฐบาล อันได้แก่ พรรคขนาดกลางและขนาดเล็กที่จุดประสงค์ของการลงมติก็อาจจะเพื่อการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพรรคฝ่ายรัฐบาล

เมื่อนำฐานคิดทั้ง 6 ข้อมาสังเคราะห์ร่วมกันทำให้เกิดข้อโต้เถียงทางทฤษฎี (Normative Theoretical Argument) ถึงแบบแผนพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ไทย ได้ดังนี้ คือ

1. โหวตตามพรรค

ในการลงมติของ ส.ส. ไทยนั้น มีข้อจำกัด (Constraints) ทางด้านสถาบันในระดับปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะจากพรรคการเมืองที่มาในรูปแบบของ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) มาเป็นข้อกำหนดในลำดับแรกๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การปกครองในรูปแบบรัฐสภา และการดำเนินงานของพรรคการเมืองที่มีการรวมศูนย์อำนาจ และข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้สร้างดุลอำนาจที่เท่ากันระหว่าง ส.ส. กับพรรคการเมือง จึงเป็นเหตุให้ ส.ส. ของไทยนั้นมีพฤติกรรมการลงมติตามมติและความต้องการของพรรคมากกว่าความต้องการของตัวหรือประชาชนเฉพาะเขตพื้นที่ของตน หรือ เรียกว่า โหวตตามพรรค

แต่การมีสมมติฐานว่า ส.ส. โหวตตามพรรคเพียงเพราะข้อจำกัดทางสถาบันโดยปราศจากการพิจารณาเนื้อหาหรือประเด็นของเรื่องการพิจารณาจะทำให้ได้ภาพการวิเคราะห์ที่ไม่สมบูรณ์ เพราะถึงแม้การโต้เถียงจากย่อหน้าข้างต้นจะแสดงให้เห็นว่าส.ส. ไทยไม่ได้มีพฤติกรรมตามทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าการวิเคราะห์การลงมติควรจะหลีกเลี่ยงการใช้ ทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) อย่างสิ้นเชิง แต่ควรนำแนวการวิเคราะห์ที่ใกล้เคียงกับทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งของแบบการวิเคราะห์ เพราะไม่อย่างนั้นแบบแผนการวิเคราะห์ที่ได้อาจจะนำไปสู่ข้อค้นพบท่า ส.ส. นั้นเป็นเพียงหุ่นยนต์ในการควบคุมของการพรรคการเมือง

ดังนั้น การวิเคราห์ผลของการลงมติจะต้องพิจารณาลงไปในรายละเอียดมากกว่าการหาแบบแผนการลงมติเพียงอย่างเดียว นั่นคือ จะต้องพิจารณาเนื้อหาหรือประเด็นของเรื่องการพิจารณา เพื่อจะชี้ให้เห็นว่า อาจมีความแตกต่างในพฤติกรรมการลงมติในประเด็นการพิจารณาบางอย่างที่จะเกิดขึ้นเมื่อข้อจำกัด (Constraints) ทางด้านสถาบันในระดับปัจเจกบุคคลจากพรรคการเมืองไม่ได้มีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส.

ในขณะเดียวกันปัจจัยด้าน “เวลาและสถานการณ์แวดล้อมทางการเมือง” ที่เกิดจากธรรมชาติการเมืองในระบบรัฐสภาแบบประเทศไทย เช่น การลงมติไว้วางใจ หรือ การสลับสับเปลี่ยนพรรคร่วมรัฐบาลก็อาจมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมการโหวตตามฝ่ายได้อีกด้วย

2. โหวตตามฝ่าย

โหวตตามฝ่าย เป็นพฤติกรรมการลงมติที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติของการเป็นรัฐบาลผสมในระบบรัฐสภาแบบประเทศไทย ที่กระบวนการการทำงานในรัฐสภาจะประกอบไปด้วยพรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล[2] และในแต่ละฝ่ายก็อาจจะประกอบไป

[2] ในหนังสือเล่มนี้ พรรคการเมืองที่ไม่ได้ถูกรวมเข้าไปในขั้วของพรรคฝ่ายรัฐบาลจะถูกเรียกว่า “ฝ่ายพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล” ไม่ใช้คำว่า “ฝ่ายค้าน” ด้วยเหตุผลของการใช้คำที่อาจจะทำให้ฐานคิดวิเคราะห์ถูกจำกัดด้วย “คำ” ที่ใช้ โดยเฉพาะการโหวตตามฝ่ายและการโหวต

ด้วยพรรคต่างๆ ในรูปของพรรคร่วม ซึ่งการโหวตตามฝ่ายเกิดขึ้นจากความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของ 'ฝ่าย' ที่ ส.ส. และพรรคการเมืองต้นสังกัดสังกัดอยู่ หาก ส.ส.เป็น ส.ส.พรรคร่วมรัฐบาลก็มีหน้าที่ที่จะทำให้การลงมติในเรื่องพิจารณาต่างๆ ที่ฝ่ายพรรครัฐบาลเสนอเข้ามาพิจารณานั้นสำเร็จลุล่วงเพื่อให้แนวทางบริหารประเทศที่ได้หาเสียงไว้ได้บรรลุผล ในขณะเดียวกันหน้าที่ของฝ่ายพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่ตามหลักการสากลต้องทำการถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายรัฐบาลก็มีหน้าที่ในการตรวจสอบและคัดค้านการทำงานของฝ่ายรัฐบาลก็เป็นเรื่องที่จะต้องทำ ดังนั้น พฤติกรรมการโหวตตามฝ่ายจึงน่าจะเกิดขึ้นเพราะเป็นเรื่องของการทำ'หน้าที่' ในฐานะสมาชิกของฝ่ายที่พรรคของตนนั้นสังกัดอยู่

ที่สำคัญการโหวตตามฝ่ายที่ตนสังกัดเป็นเรื่องจำเป็นเพราะจะเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่การคงอยู่สถานะการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลหรือพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เพราะการแพ้การลงมติหรือเกิดเหตุการณ์ทางเทคนิคในการลงมติในรัฐสภาอาจจะนำไปสู่การเปลี่ยนขั้วของการเป็นพรรครัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลได้

ทั้งนี้ การวิเคราห์ผลของการลงมติจะไม่ได้วิเคราะห์แค่ในภาพรวมของแบบแผนการโหวตตามฝ่ายในภาพรวมเท่านั้น แต่จะนำเนื้อหาหรือประเด็นของเรื่องการพิจารณามาประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ภาพลึกของแบบแผนที่อาจจะเกิดจากความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้นในทางการเมืองของการโหวตของแต่ละฝ่าย

3. *โหวตข้ามพรรค*

โหวตข้ามพรรคเป็นพฤติกรรมการโหวตระหว่างพรรคการเมืองที่เกิดจากความต้องการที่จะทำให้เกิดโอกาสหรือการมองเห็นโอกาสของพรรคการเมืองที่จะใช้อำนาจในการโหวตเพื่อต่อรองหรือเพื่อเพิ่มและให้ได้โอกาสทางการเมืองให้เกิดกับพรรคของตนเอง ดังนั้นการโหวตข้ามพรรคคือการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงระหว่างพรรคการเมืองว่ามีทิศทางเดียวกันแค่ไหน อย่างไร และเมื่อไหร่ ซึ่งการโหวตข้ามพรรคนั้นไม่ได้จำกัดแค่การโหวตข้ามพรรคที่อยู่คนละฝ่ายแต่อาจเกิดขึ้นกับฝ่ายของตนเองได้เช่นกัน

ข้ามพรรค ที่หากใช้คำวา "ฝ่ายค้าน" อาจทำให้เกิดความเข้าใจว่า การกระทำของพรรคทุกพรรคที่อยู่ในซีกของพรรคฝ่ายค้านนั้นเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา "เป็นหนึ่งเดียวกัน" ซึ่งจะเป็นการตั้งฐานการวิเคราะห์ที่เขวและหลงทางได้

ทั้งนี้ การแบ่งพรรคการเมืองออกเป็นฝ่ายรัฐบาลนั้นจะแบ่งจากพรรคที่มีลักษณะและพฤติกรรม ดังนี้คือ (1) พรรคที่ได้รับการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรี (2) พรรคที่ร่วมลงมติเลือกหัวหน้าพรรคหรือตัวแทนของพรรคแกนนำหรือพรรคใดพรรคหนึ่งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งพรรคอาจจะไม่ได้รับการจัดสรรตำแหน่งเพราะอาจมี ส.ส. ในสังกัดพรรคจำนวนน้อยจึงไม่อยู่ในฐานะที่ต่อรองตำแหน่งรัฐมนตรีได้ ที่สำคัญพรรคการเมืองในประเภทที่ 2 นี้ หลังจากการลงมติรับรองผู้ดำรงตำแหน่งนายกฯ แล้ว พฤติกรรมในสภาก็อาจจะไม่เป็นไปในแนวทางของฝ่ายรัฐบาล แต่หนังสือเล่มนี้ก็จะถือว่าพรรคประเภทนี้เป็นพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล

ดังนั้น พรรคที่ไม่เข้าคุณลักษณะทั้ง 2 ข้อนี้ก็จะไม่ถือว่าเป็นพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล แต่ในที่นี้จะไม่เรียกว่าเป็นพรรคฝ่ายค้าน แต่จะเรียกว่าฝ่ายพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาบล

โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงมติในลักษณะนี้นอกเหนือไปจากเนื้อหาของเรื่องพิจารณา คือ ‘เวลา’ ในสถานการณ์การเมืองแวดล้อม (Timing of Political Context) เช่น ในช่วงเวลาที่โอกาสในการเข้าร่วมรัฐบาลของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลบางพรรคได้เกิดขึ้น ช่วงเวลาของการขัดกันของผลประโยชน์ด้านนโยบายของพรรคร่วมรัฐบาล หรือแม้กระทั่งช่วงเวลาของการต่อรองตำแหน่งทางการเมืองในฝั่งรัฐบาลซึ่งปัจจัยในด้านสภาแวดล้อมทางการเมืองนี้ ถือเป็นความแตกต่างในเชิงลึกของพฤติกรรมการลงมติที่ต้องนำมาเป็นส่วนประกอบในการแบ่งแบบแผนพฤติกรรม ซึ่งช่วงเวลาที่จะนำมาวิเคราะห์คือ “ช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล นายกรัฐมนตรี หรือ รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่ง” ทั้งนี้เพราะเป็นช่วงที่พฤติกรรมของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลบางพรรคอาจจะมีแรงจูงใจอื่นที่นอกเหนือจากการเป็นฝ่ายเดียวกันกับพรรคอื่นๆ หรือการคำนวณระยะห่างของพื้นที่จุดยืนทางด้านนโยบาย

โดยข้อโต้เถียงทางทฤษฎี (Normative Theoretical Argument) (ดังแสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 1.1) นี้จะถูกนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์และหาคำตอบในเชิงประจักษ์ที่จะนำไปสู่การตอบคำถามของหนังสือเล่มนี้ที่มุ่งถามว่า ‘ส.ส. โหวตเพื่อใคร?’

ภาพที่ 1.1 ข้อโต้เถียงทางทฤษฎี (Normative Theoretical Argument) สำหรับการวิเคราะห์แบบแผนการลงมติของ ส.ส.

จากข้อโต้เถียงทางทฤษฎี (Normative Theoretical Argument) ในส่วนที่ผ่านมาได้นำมาสู่การนำเสนอวิธีการตอบคำถามและวิเคราะห์เชิงประจักษ์ว่า ส.ส. นั้น โหวตอย่างไร และ โหวตตาม ‘ฝ่าย’ หรือไม่ ซึ่งการตอบคำถามเหล่านี้จะอาศัยค่าสถิติจำนวน 3 ค่าสถิติด้วยกัน คือ

1. *ค่าสถิติการ โหวตตามพรรค(Party Loyalty Scores)* (Godbout and Hoyland 2011)

ค่าสถิติการโหวตตามพรรค คือ ค่าสถิติที่จะได้จากการคำนวณข้อมูลการลงมติของ ส.ส. รายบุคคล โดยค่าสถิตินี้จะเป็นตัวเลขที่แสดงให้ว่า*การลงมติหรือการมีพฤติกรรมในการลงมติอื่น (การไม่เข้าร่วมลงคะแนนเสียง หรือ ขาดประชุม)* ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งในส่วนของบุคคลและภาพรวมของพรรคจะมีความ “สอดคล้อง” หรือ “สวนทาง” ทิศกับของเสียงส่วนใหญ่ของพรรค (Majority of Party) หรือไม่ในพฤติกรรมโดยรวมการลงมติแต่ละครั้ง โดยค่าสถิตินี้จะมีค่าจาก 0 กับ 1

ซึ่ง 0 หมายถึงการลงมติไม่ตามพรรคหรือสวนทางกับพรรค และ 1 หมายถึงการลงมติสอดคล้องหรือตามทิศกับของพฤติกรรมส่วนใหญ่ของพรรค และเมื่อทำการรวมค่าการโหวตตามพรรคทั้งหมดแล้วเฉลี่ยออกมาเป็นค่าร้อยละ ก็จะได้ค่าการโหวตตามพรรค โดยค่าเฉลี่ยร้อยละที่สูงก็จะแสดงให้เห็นถึงการโหวตตามพรรคในระดับที่สูง ที่นำไปสู่การสรุปได้ว่าระดับความมีระเบียบวินัยของพรรค (Party Discipline) และ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรค (Party Cohesion) ของพรรคการเมืองนั้นๆ อยู่ในระดับมาก

2. *ค่าสถิติการ ‘โหวตตามฝ่าย’*

ค่าสถิติการโหวตตามฝ่าย คือ ค่าสถิติที่จะชี้ให้เห็นว่าการลงมติของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นมีรูปแบบอย่างไร ซึ่งการจำแนกทิศทางการออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น ดำเนินการโดยการจัดเก็บข้อมูลจากการลงมติ ซึ่งเป็นลักษณะข้อมูลแสดงความถี่ของรูปแบบการลงมติทั้ง รูปแบบ 5 รูปแบบ คือ (1) เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วย (3) งดออกเสียง (4) ไม่ลงคะแนน และ (5) ไม่เข้าร่วมลงคะแนน

ซึ่งวิธีการพิจารณาว่าการลงมติของทั้ง 2 ฝ่าย จะออกมาในรูปแบบไหนนั้น มาจากการคำนวณด้วยการจับคู่การลงมติที่มีความถี่มากที่สุด (ฐานนิยม/ Mode) ของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จนนำไปสู่รูปแบบ และทิศทางการลงมติของทั้ง 2 ฝ่าย ตัวอย่างเช่น ในการลงมติในร่างกฎหมายฉบับหนึ่ง ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลมีการลงมติในร่างกฎหมายฉบับนี้ ในรูปแบบ “เห็นด้วย” จำนวน 200 เสียง, “ไม่เข้าร่วมลงคะแนน” จำนวน 50 เสียง ส่วน ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในร่างกฎหมาฉบับเดียวกันในรูปแบบ “เห็นด้วย” จำนวน 117 เสียง, “ไม่เห็นด้วย” จำนวน 11 เสียง ดังนั้นผลที่ได้ก็จะเป็นรูปแบบของ “ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย”

โดยในขั้นต้นนี้ ทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล สามารถจำแนกได้ 2 ทิศทาง คือ

1) *การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน* ได้แก่ การออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ในรูปแบบเดียวกัน เช่น รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย, รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย, รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน เป็นต้น

2) *การออกเสียงลงมติต่างทิศทางกัน* ได้แก่ การออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ต่างรูปแบบกัน เช่น รัฐบาลเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย, รัฐบาลไม่เห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย, รัฐบาลเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน เป็นต้น

3. *ค่าสถิติการ 'โหวตข้ามพรรค' (Cross-Party Voting Scores)* (Godbout and Hoyland 2011)

ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores*)* คือ ตัวเลขที่คำนวณมาเพื่อหาความสัมพันธ์ในการลงมติระหว่าง 2 พรรคการเมืองว่ามีความสอดคล้องกันในแนวทางการลงมติออกเสียงหรือไม่ โดยค่าตัวเลขที่คำนวณออกมานั้นไม่ได้จำกัดการจับคู่เพียงเฉพาะฝ่าย แต่เป็นการคำนวณระหว่างคู่พรรคการเมืองทั้งหมดที่มีที่นั่งในสภาในแต่ละสมัย และการคำนวณนั้นมาจากการนับจำนวนครั้งที่สัดส่วนส่วนใหญ่ของพรรคการเมืองหนึ่งลงมติออกเสียงไปในทางเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่ง

ซึ่งการคำนวณค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค ใช้วิธีการนำพิจารณาผลการลงมติในแต่ละเรื่องของแต่ละคู่พรรคการเมืองมาคำนวณ เช่น ในเรื่องพิจารณาหนึ่ง พรรค ก มีแนวทางการออกเสียงลงมติ คือ เห็นด้วย พรรค ข มีแนวทางการออกเสียงลงมติ คือ ไม่เห็นด้วย พรรค ก และ พรรค ข จึงมีแนวทางการออกเสียงลงมติที่แตกต่างกัน โดยการคำนวณหาค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค สามารถหาได้โดยนำจำนวนแนวทางการออกเสียงลงมติที่เป็นแนวทางเดียวกันระหว่างพรรคการเมืองหนึ่งกับพรรคการเมืองที่นำมาเปรียบเทียบ มาหารด้วยจำนวนการลงมติทั้งหมด เช่น พรรค ก และ พรรค ข มีแนวทางการออกเสียงลงมติที่เหมือนกัน จำนวน 90 เรื่องพิจารณา จากจำนวนเรื่องพิจารณาทั้งหมด 100 เรื่องพิจารณา เท่ากับว่า ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค ระหว่างพรรค A และพรรค B มีค่าอยู่ที่ 0.90 โดยถ้าแนวทางการออกเสียงลงมติของพรรคการเมืองใด ตรงกับแนวทางการออกเสียงลงมติของพรรคการเมืองที่นำมาเปรียบเทียบทั้งหมด ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคจะมีค่าเท่ากับ 1 เสมอ และค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคจะมีค่าลดลงไป ตามจำนวนแนวทางการออกเสียงลงมติที่ต่างกัน โดยถ้ายิ่งมีมากค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค ก็จะยิ่งลดลง แต่จะมีค่าไม่ต่ำกว่า 0

อย่างไรก็ดี ดังที่ได้แสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 1.1 ว่า ในการค้นหาแบบแผนพฤติกรรมการลงมตินั้นจะนำปัจจัยด้านเนื้อหาของเรื่องที่พิจารณา ทั้งในส่วนของร่างกฎหมายและเรื่องพิจารณาต่างๆ และช่วงเวลาในการลงมติ ทั้งในส่วนของการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเป็นฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ช่วงของการยื่นญัตติเพื่อให้มีการลงมติไม่ไว้วางใจ มาสังเคราะห์และวิเคราะห์ความแตกต่างในพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของ ส.ส. ทั้งในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล ในฐานะของสมาชิกพรรคการเมือง และสมาชิกของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ดังนั้น ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวเลขสถิติที่คำนวณออกมานั้นจะมีการแบ่งออกมาเป็นตามช่วงเวลา เรื่องการพิจารณา นอกเหนือไปจากการวิเคราะห์ในภาพรวม

หนังสือเล่มนี้มีอะไร

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 7 บทด้วยกัน โดยบทที่ 1 จะนำเสนอที่มาและเหตุผลของการศึกษา รวมถึงการตั้งกรอบการศึกษาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ในบทที่ 2 จะเป็นบทที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของร่างกฎหมายและเรื่องพิจารณาต่างๆ ที่ถูกพิจารณาในรัฐสภาในระหว่างสมัยการประชุมที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างหรือความเหมือนของเรื่องที่ถูกพิจารณาในสภา รวมถึงข้อมูลการจับขั้วพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล การอภิปรายไม่ไว้วางใจ และการปรับคณะรัฐมนตรีในสมัยสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสมัย

บทที่ 3 ถึงบทที่ 5 จะเป็นการนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ตามค่าสถิติแต่ละค่าที่ใช้ในการหาคำตอบ โดยในบทที่ 3 จะเป็นการนำเสนอค่าโหวตตามพรรค บทที่ 4 ค่าการโหวตตามฝ่าย และบทที่ 5 นำเสนอค่าการโหวตข้ามพรรค โดยทั้ง 3 บทจะจะเป็นการค้นหาแบบแผนพฤติกรรมเชิงประจักษ์ เพื่อที่จะนำไปเป็นคำถามเพื่อหาสาเหตุและคำอธิบายจากการสัมมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ในบทที่ 6 จะนำเสนอแบบแผนพฤติกรรมที่สรุปได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากบทที่ 3 ถึงบทที่ 5 โดยจะสรุปแบบแผนจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการสัมภาษณ์เพื่อที่หาที่มาที่ไปของพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ที่ได้ค้นพบ และในบทที่ 7 เป็นข้อเสนอในการออกแบบสถาบันทางการเมืองเพื่อปรับปรุงให้แบบแผนในการโหวตของ ส.ส. นั้นเป็นการโหวตที่มุ่งสร้างประโยชน์แก่ประชาชน

บทที่ 2 โหวตอะไร ผสมอย่างไร ปรับเมื่อไหร่ ใครอภิปราย

ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามว่า ส.ส. โหวตตามพรรคหรือไม่ พรรคการเมืองในแต่ละฟากฝ่ายโหวตเป็นรูปแบบอย่างไร และมีการโหวตข้ามพรรคหรือไม่ ข้อมูลพื้นฐานที่จะถูกนำมาเป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์ เช่น ร่างกฎหมายต่างๆ ที่ถูกนำมาพิจารณาในสภาเพื่อลงมตินั้นมีอะไรบ้าง และการจัดกลุ่มของหนังสือเล่มนี้เป็นอย่างไรก็จะถูกนำเสนอในบทที่ 2 นี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจแรกก่อนที่จะตอบคำถามว่าทำไม ส.ส. ถึงลงมติไปในทางนั้นๆ การเข้าใจว่าลงมติเรื่องอะไรจะทำให้การทำความเข้าใจกับพฤติกรรมที่แสดงออกมามีความชัดเจนขึ้น

ในขณะเดียวกัน เพราะความต้องการที่จะตอบคำถามในพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงที่ยกระดับจากการลงคะแนนเสียงแบบปัจเจกบุคคลมาเป็นในฐานะพรรคและฝ่าย ความเข้าใจพื้นฐานว่าในรัฐสภาไทยการจับขั้วรัฐบาลและการมีพรรคที่เหลือที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นมีรายละเอียดอย่างไรก็เป็นข้อมูลที่ต้องทำความเข้าใจเสียก่อน เพราะค่าตัวเลขสถิติที่ได้นั้นจะถูกแปลความหมายได้ดีหากความเข้าใจในบริบทของการลงมตินั้นเกิดขึ้น

และการที่การวิเคราะห์พฤติกรรมในการลงมตินั้นจะใช้ปัจจัยด้านเนื้อหาและเวลามาเป็นปัจจัยควบในการอธิบายพฤติกรรมการลงมติ รายละเอียดของการปรับคณะรัฐมนตรีและการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีจะถูกนำเสนอเพื่อให้เกิดภาพของบริบทที่พฤติกรรมได้เกิดขึ้น

โหวตอะไร?: ร่างกฎหมายที่พิจารณาในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 - 24

'นิติบัญญัติ' เป็นทั้งชื่อฝ่ายและหน้าที่ของการทำงานของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร นอกเหนือการลงพื้นที่เพื่อรับฟังความเดือดร้อน ความต้องการของประชาชนนอกสถา การทำหน้าที่นิติบัญญัติคือการร่างกฎหมาย ออกกฎหมาย อภิปรายโต้เถียงกันในหลักการและความจำเป็นในร่างกฎหมายแต่ละเรื่อง รวมถึการทบทวนความทันสมัยของกฎหมายที่ได้ถูกบัญญัติออกไปใช้แล้ว ซึ่งการผลักดันทำให้กฎหมายได้ถูกนำไปใช้ก็ถูกกระทำที่ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติที่ต้องมีการออกเสียงลงมติ

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดในการทำงานด้านนิติบัญญัติของ ส.ส. แล้ว เรื่องที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีการออกเสียงลงมติไม่ได้มีแค่ประเด็นเรื่องรางกฎหมายเพียงส่วนเดียวแต่แบ่งเป็นสองส่วนหลัก คือ หนึ่ง การลงมติในการพิจารณากฎหมาย และสองการลงมติในเรื่องพิจารณาต่างๆ ที่ต้องอาศัยมติจากที่ประชุมสภาเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น การพิจารณาญัตติต่างๆ การเลื่อนระเบียบวาระการประชุม เป็นต้น ในส่วนการพิจารณาร่างกฎหมาย(ร่างพระราชบัญญัติ) ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักโดยตรงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะที่เป็นสถาบันนิติบัญญัติ โดยกระบวนการในการพิจารณากฎหมายในขั้นของสภาผู้แทนราษฎร จะมีทั้งหมด 3 วาระ คือ

- *วาระที่ 1* เป็นการพิจารณาว่าจะรับหลักการของร่างกฎหมายนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ โดยร่างกฎหมายส่วนใหญ่จะถูกเสนอคณะรัฐมนตรี รองลงมาคือ ร่างกฎหมายเสนอโดย ส.ส. และอาจมีร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนอยู่บ้าง ซึ่งถ้าที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรมีมติรับ

หลักการ ร่างกฎหมายนั้นก็จะเข้าสู่ขั้นตอนของคณะกรรมาธิการที่สภาตั้งขึ้นมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายนั้นให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

- *วาระที่ 2* เป็นการพิจารณาร่างกฎหมาย ซึ่งคณะกรรมาธิการที่สภาตั้งขึ้นได้พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมเสร็จแล้ว โดยจะพิจารณาไปเป็นรายมาตรา ตั้งแต่มาตราที่ 1 ถึง มาตราสุดท้ายของร่างกฎหมายนั้น โดยมาตราใด ไม่มี ส.ส.คนใดเห็นแย้งกับคณะกรรมาธิการ ก็จะถือว่าที่ประชุมสภาเห็นด้วยกับคณะกรรมาธิการในมาตรานั้น ส่วนมาตราใด ที่มีผู้เห็นแย้ง ก็จะมีการอภิปรายให้เหตุผลในมาตรานั้นๆ ทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยกับคณะกรรมาธิการและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมาธิการ หลังจากจบอภิปราย ก็จะเป็นการลงคะแนนของที่ประชุมสภาว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของคณะกรรมาธิการในมาตรานั้นๆ
- *วาระที่ 3* เป็นการพิจารณาขั้นสุดท้ายว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างกฎหมายนั้นๆ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติเห็นชอบ ก็จะส่งร่างต่อไปยังขั้นตอนของวุฒิสภาต่อไป แต่ถ้ามีมติไม่เห็นชอบร่างกฎหมายนั้นก็จะตกไป[3]

แม้การลงมติออกเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการพิจารณาร่างกฎหมายต่างๆ จะเป็นเวทีหลักในการต่อสู้และต่อรองทางการเมือง แต่การลงมติออกเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการพิจารณาเรื่องพิจารณาต่างๆ ก็เป็นอีกหนึ่งเวทีในการต่อสู้และต่อรองทางการเมืองเช่นกัน เช่น กรณีการลงมติเพื่อเลื่อนระเบียบวาระการประชุม ก็จะมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ในกรณีเรื่องที่จะเลื่อนขึ้นมานั้น เป็นเรื่องที่มีประเด็นปัญหาทางการเมืองติดค้างอยู่ แต่ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการพิจารณาในส่วนของร่างกฎหมายเท่านั้น

ส.ส.กับการออกกฎหมาย

หน้าที่ของ ส.ส. ตามหลักการแล้ว คือ การทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือการออกกฎหมายหรือเห็นชอบข้อบังคับต่างๆ ที่จะถูกใช้ในการบริหารประเทศ หลายคนอาจมองว่าการทำหน้าที่ในการออกกำหมายหรือโหวตร่างกฎหมายนั้นเป็นการทำหน้าที่ส่วนน้อยของการเป็น ส.ส. เพราะ ส.ส. ยังต้องมีหน้าที่ในการดูแลเอาใจใส่พื้นที่และประชาชนในเขตเลือกตั้งของตนเอง นั้นอาจจะเป็นการมองการทำหน้าที่ของ ส.ส. ที่แคบ เพราะในความเป็นจริงแล้วการทำงานนิติบัญญัติในสภาในการออกกฎหมายนั้นต้องถือว่าเป็นหัวใจของการทำงานของ ส.ส. เสียมากกว่า เพราะการลงพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้นจะต้องถูกนำมาพิจารณาในสภาเพื่อแก้ไขโดยอาจจะผ่านการแก้ไขออกมาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการหารือ การตั้งญัตติหรืออระทู้ และในที่สุดคือการตราออกมาเป็นกำหมายเพื่อบังคับใช้ เช่นนี้แล้วหน้าที่นิติบัญญัตินั้นไม่ควรถูกมองว่าเป็นหน้าที่ที่อยู่เป็นส่วนน้อยของหน้าที่ ส.ส. ทั้งหมด

ข้อมูลที่จะนำเสนอต่อในย่อหน้าถัดไปเป็นข้อมูลร่างกฎหมายที่ถูกนำเข้าพิจารณาในสภาตั้งแต่ พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2556 โดยการนำสนอจะนำเสนอข้อมูลร่างกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณาในแต่ละสมัยและที่มาการเสนอร่างกฎหมายเข้าพิจารณาในส่วนของภาพรวมและแต่ละร่าง

---

[3] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 146.

ภาพรวมการพิจารณากฎหมาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2541-2556

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2556 มีร่างกฎหมายที่เข้าพิจารณาในสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่ 1 จำนวน 579 ฉบับ และเข้าพิจารณาในวาระที่ 3 จำนวน 540 ฉบับ โดยสามารถแบ่งการเสนอร่างกฎหมายออกเป็นได้ 10 กรณี คือ 1. ร่างกฎหมายที่คณะรัฐมนตรีเสนอเพียงฝ่ายเดียว 2. ร่างกฎหมายที่องค์กรอิสระเพียงฝ่ายเดียว 3. ร่างกฎหมายที่ ส.ส. เสนอเพียงฝ่ายเดียว 4. ร่างกฎหมายที่ประชาชนเสนอเพียงฝ่ายเดียว 5. ร่างกฎหมายที่มีทั้งคณะรัฐมนตรีและส.ส. เป็นผู้เสนอ 6. ร่างกฎหมายที่มีทั้งคณะรัฐมนตรีและประชาชนเป็นผู้เสนอ 7. ร่างกฎหมายที่มีทั้งคณะรัฐมนตรี องค์กรอิสระและส.ส. เป็นผู้เสนอ 8. ร่างกฎหมายที่มีทั้งคณะรัฐมนตรี ส.ส.และประชาชนเป็นผู้เสนอ 9. ร่างกฎหมายที่มีทั้งองค์กรอิสระและส.ส. เป็นผู้เสนอ และ 10. ร่างกฎหมายที่มีทั้ง ส.ส. และประชาชนเป็นผู้เสนอ

ในภาพรวมกฎหมายที่มีผู้เสนอเป็นคณะรัฐมนตรีแต่เพียงฝ่ายเดียว มีสัดส่วนถึงร้อยละ 62.18 รองลงมาคือกฎหมายที่มีผู้เสนอเป็นคณะรัฐมนตรีและส.ส. มีสัดส่วนร้อยละ 30.22 และมีไม่ร่างกฎหมายที่เสนอโดยฝ่ายประชาชนเพียงฝ่ายเดียวเลย จะมีเพียงกฎหมายที่ประชาชนเสนอร่วมกับ ส.ส. และคณะรัฐมนตรี อยู่ร้อยละ 1.04 เท่านั้น รองลงมาจะเป็นการเสนอของ คณะรัฐมนตรีกับประชาชน และ ส.ส. กับ ประชาชน อยู่ร้อยละ 0.17 และเมื่อพิจารณาแยกไปตามสมัยของ ส.ส. พบว่า

ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 20 มีจำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำเข้ามาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งสิ้น 206 ฉบับ โดย สัดส่วนการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรีมีมากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 82.04 สัดส่วนรองลงมา คือการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรี โดยมีร่างกฎหมายของ ส.ส. เสนอประกบด้วย มีสัดส่วนร้อยละ 16.99

ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 21 มีจำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำเข้ามาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งสิ้น 169 ฉบับ โดย สัดส่วนการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรีอย่างเดียวและการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรี โดยมีร่างกฎหมายของ ส.ส. เสนอประกบมีมากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 49.11

ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 22 มีจำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำเข้ามาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งสิ้น 35 ฉบับ โดย สัดส่วนการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรีมีมากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 60.00 สัดส่วนรองลงมา คือการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรี โดยมีร่างกฎหมายของ ส.ส. เสนอประกบด้วย มีสัดส่วนร้อยละ 40.00

ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 23 มีจำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำเข้ามาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งสิ้น 85 ฉบับ โดย สัดส่วนการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรีมีมากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 36.47 สัดส่วนรองลงมา คือการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรี โดยมีร่างกฎหมายของ ส.ส. เสนอประกบด้วย มีสัดส่วนร้อยละ 29.41

ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 24 มีจำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำเข้ามาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งสิ้น 84 ฉบับ โดย สัดส่วนการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรีมีมากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 66.67 สัดส่วนรองลงมา คือการเสนอร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรี โดยมีร่างกฎหมายของ ส.ส. เสนอประกบด้วย มีสัดส่วนร้อยละ 21.43

จะเห็นได้ว่าร่างกฎหมายที่คณะรัฐมนตรีเสนอเพียงฝ่ายเดียวมีสัดส่วนสูงที่สุดในสมัย ส.ส. เกือบทุกชุด และร่างกฎหมายที่มีทั้งคณะรัฐมนตรีและ ส.ส. เสนอ ก็มีสัดส่วนรองลงมาในสมัย ส.ส. เกือบทุกชุดเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า คณะรัฐมนตรี มีบทบาทอย่างมากต่อการขับเคลื่อนกฎหมายต่างๆ ของประเทศ ซึ่งการที่คณะรัฐมนตรีจะนำร่างกฎหมายใดขึ้นมาพิจารณา เพื่อส่งต่อไปยังสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะมีคณะทำงานหรือวิปรัฐบาลค่อยกลั่นกรองโดยมีกระทรวงต่างๆ รวมถึงกฤษฎีกาให้คำปรึกษาแนะนำ ว่า กฎหมายใดเหมาะสมหรือจำเป็นที่คณะรัฐมนตรีจะต้องพิจารณามีมติอนุมัติในหลักการ เพื่อส่งต่อร่างกฎหมายนั้นไปสู่ขั้นตอนของสภาต่อไป แม้ ส.ส. จะมีบทบาทในการเสนอร่างกฎหมายคู่กับร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรีเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีบทบาทในการเสนอร่างกฎหมายของ ส.ส. ที่ซ่อนอยู่อีก คือ ในบางกรณี ส.ส. สามารถสะท้อนปัญหาหรือความต้องการต่างๆ ของประชาชน ไปยังวิปรัฐบาล และเมื่อวิปรัฐบาลพิจารณาร่วมกับกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เห็นถึงความเป็นไปได้ในการที่จะเสนอเป็นกฎหมาย ก็จะมีการเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีต่อไป ซึ่งอาจจะกล่าวได้ ร่างกฎหมายที่เสนอมาจากคณะรัฐมนตรีเพียงฝ่ายเดียว ในบางกรณีก็เป็นประสานกันระหว่างประชาชน ส.ส. ข้าราชการ และคณะรัฐมนตรี เป็นกระบวนการซึ่งอยู่เบื้องหลังที่มาที่ไปของร่างกฎหมายฉบับนั้น จึงไม่อาจจะสรุปได้ว่าร่างกฎหมายที่เสนอมาจากคณะรัฐมนตรี เป็นร่างกฎหมายที่เริ่มต้นมาจากกระทรวงต่างๆ เสียทั้งหมด (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 สรุปสถิติการเสนอร่างกฎหมายของในสมัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 – 24

ก.ภาพรวม

ผู้เสนอร่างพ.ร.บ.	สัดส่วนต่อการพิจารณากฎหมายทั้งหมด (ร้อยละ)
คณะรัฐมนตรี	62.18
องค์กรอิสระ	1.38
ส.ส.	2.98
ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + ส.ส.	30.22
คณะรัฐมนตรี + ประชาชน	0.17
คณะรัฐมนตรี + องค์กรอิสระ + ส.ส.	1.73
คณะรัฐมนตรี + ส.ส. + ประชาชน	1.04
องค์กรอิสระ + ส.ส.	0.17
ส.ส. + ประชาชน	0.17
รวม	**100.00**

หมายเหตุ *เริ่มมีการเก็บข้อมูลการออกเสียงลงมติ ส.ส. รายบุคคล ตั้งแต่ 22 พ.ค. 2541 สมัยประชุมวิสามัญ ปีที่ 2
** จำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งหมด 579 ฉบับ

ข. การเสนอร่างกฎหมายของในสมัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20

ผู้เสนอร่างพ.ร.บ.	สัดส่วนต่อการพิจารณากฎหมายทั้งหมด (ร้อยละ)
คณะรัฐมนตรี	82.04
องค์กรอิสระ	0.00
ส.ส.	0.49
ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + ส.ส.	16.99
คณะรัฐมนตรี + ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + องค์กรอิสระ + ส.ส.	0.49
คณะรัฐมนตรี + ส.ส. + ประชาชน	0.00
องค์กรอิสระ + ส.ส.	0.00
ส.ส. + ประชาชน	0.00
รวม	**100.00**

หมายเหตุ * จำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งหมด 206 ฉบับ

ค. การเสนอร่างกฎหมายของในสมัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21

ผู้เสนอร่างพ.ร.บ.	สัดส่วนต่อการพิจารณากฎหมายทั้งหมด (ร้อยละ)
คณะรัฐมนตรี	49.11
องค์กรอิสระ	0.00
ส.ส.	1.78
ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + ส.ส.	49.11
คณะรัฐมนตรี + ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + องค์กรอิสระ + ส.ส.	0.00
คณะรัฐมนตรี + ส.ส. + ประชาชน	0.00
องค์กรอิสระ + ส.ส.	0.00
ส.ส. + ประชาชน	0.00
รวม	**100.00**

หมายเหตุ * จำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งหมด 169 ฉบับ

ง. การเสนอร่างกฎหมายของในสมัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22

ผู้เสนอร่างพ.ร.บ.	สัดส่วนต่อการพิจารณากฎหมายทั้งหมด (ร้อยละ)
คณะรัฐมนตรี	60.00
องค์กรอิสระ	0.00
ส.ส.	0.00
ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + ส.ส.	40.00
คณะรัฐมนตรี + ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + องค์กรอิสระ + ส.ส.	0.00
คณะรัฐมนตรี + ส.ส. + ประชาชน	0.00
องค์กรอิสระ + ส.ส.	0.00
ส.ส. + ประชาชน	0.00
รวม	**100.00**

หมายเหตุ * จำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งหมด 35 ฉบับ

จ. การเสนอร่างกฎหมายของในสมัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23

ผู้เสนอร่างพ.ร.บ.	สัดส่วนต่อการพิจารณากฎหมายทั้งหมด (ร้อยละ)
คณะรัฐมนตรี	36.47
องค์กรอิสระ	8.24
ส.ส.	11.76
ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + ส.ส.	29.41
คณะรัฐมนตรี + ประชาชน	1.18
คณะรัฐมนตรี + องค์กรอิสระ + ส.ส.	5.88
คณะรัฐมนตรี + ส.ส. + ประชาชน	5.88
องค์กรอิสระ + ส.ส.	0.00
ส.ส. + ประชาชน	1.18
รวม	**100.00**

หมายเหตุ * จำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณในวาระที่ 1 าทั้งหมด 85 ฉบับ

ฉ. การเสนอร่างกฎหมายของในสมัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24

ผู้เสนอร่างพ.ร.บ.	สัดส่วนต่อการพิจารณากฎหมายทั้งหมด (ร้อยละ)
คณะรัฐมนตรี	66.67
องค์กรอิสระ	1.19
ส.ส.	3.57
ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + ส.ส.	21.43
คณะรัฐมนตรี + ประชาชน	0.00
คณะรัฐมนตรี + องค์กรอิสระ + ส.ส.	4.76
คณะรัฐมนตรี + ส.ส. + ประชาชน	1.19
องค์กรอิสระ + ส.ส.	1.19
ส.ส. + ประชาชน	0.00
รวม	**100.00**

หมายเหตุ * จำนวนร่างกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณาในวาระที่ 1 ทั้งหมด 84 ฉบับ

ประเภทกฎหมาย

จากกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณาทั้งหมดในสภานั้นถูกจัดแบ่งออกเป็น 6 ประเภท โดยแบ่งตามเนื้อหาของแต่ละร่างกฎหมาย ดังนี้[4]

1. *ด้านสังคมวัฒนธรรม* ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ส่งผลต่อสังคมโดยรวม ทั้งทางด้านสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
2. *ด้านเศรษฐกิจ การเงิน* ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ การเงิน การคลังของประเทศ
3. *ด้านการเมือง การบริหาร* ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ส่งผลต่อการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศ รวมถึงเรื่องของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหน่วยงานต่างๆ ของประเทศ
4. *ด้านการศึกษา* ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ส่งผลต่อระบบการศึกษาของประเทศ บุคลากรทางการศึกษา สถาบันทางการศึกษาต่างๆ
5. *ด้านความมั่นคงปลอดภัย* ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ส่งผลต่อความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ รวมถึงการรักษาความสงบสุขของสังคมและประเทศชาติ
6. *ด้านอื่นๆ* ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ที่ส่งผลเป็นการเฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

[4] การแบ่งประเภทกฎหมาย อ้างอิงจากการจัดแบ่งของ วิทยานิพนธ์ในชุด “บทบาทของรัฐสภาไทยในการตรากฎหมาย” คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ดาสินี มาลัยพงศ์ 2539, ธีรนันต์ ไกรนิธิสม 2539, นริศ มีสมบูรณ์ 2539, แนบ สุดสงวน 2539, สมเกียรติ ลิ้มเทียมเจริญ 2539, สุชาติ พันชี 2539)

ตารางที่ 2.2 สรุปสถิติสัดส่วนร่างพ.ร.บ. ที่เข้าพิจารณาในช่วง ส.ส. ชุดที่ 20 – 24 แบ่งตามประเภท (ร้อยละ)

ด้านกฎหมาย	ชุดที่ 20*	ชุดที่ 21	ชุดที่ 22	ชุดที่ 23	ชุดที่ 24
สังคมวัฒนธรรม	5.83	7.69	8.57	17.58	13.48
เศรษฐกิจ การเงิน	40.29	30.77	51.43	12.09	34.83
การเมืองการบริหาร	33.01	24.26	22.86	52.75	24.72
การศึกษา	2.43	20.12	11.43	7.69	12.36
ความมั่นคงปลอดภัย	7.28	5.33	0.00	4.40	6.74
อื่นๆ	11.17	11.83	5.71	5.49	7.87

หมายเหตุ *เริ่มมีการเก็บข้อมูลการออกเสียงลงมติ ส.ส. รายบุคคล ตั้งแต่ 22 พ.ค. 2541 สมัยประชุมวิสามัญ ปีที่ 2

จากสถิติสัดส่วนร่างพ.ร.บ. ที่เข้าพิจารณาในสมัย ส.ส. ชุดที่ 20 – 24 โดยแบ่งตามประเภทดังที่แสดงให้เห็นในตารางที่ 2.2 พบว่า

- สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

  ส.ส. ชุดที่ 20 มีการพิจารณากฎหมายด้านเศรษฐกิจการเงินมากที่สุด มีสัดส่วนถึงร้อยละ 40.29 รองลงมาคือกฎหมายด้านการเมืองการบริหาร มีสัดส่วนร้อยละ 33.01 และด้านกฎหมายที่มีสัดส่วนการพิจารณาต่ำที่สุด คือ กฎหมายด้านการศึกษา มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 2.43

  และเมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดของการพิจารณาในแต่ละประเภท ตัวอย่างของร่างกฎหมายแต่ละประเภทมี ดังนี้คือ

  1. *ด้านสังคมวัฒนธรรม* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....
  2. *ด้านเศรษฐกิจ การเงิน* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนซึ่งสินค้าจากต่างประเทศ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.... ร่าง

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติบัตรเครดิต พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.....

3. *ด้านการเมือง การบริหาร* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ....
4. *ด้านการศึกษา* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า (ฉบับที่..) พ.ศ.....
5. *ด้านความมั่นคงปลอดภัย* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่..) พ.ศ.... ร่างพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของกองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม ไปเป็นของกองบัญชาการถวายความปลอดภัย กระทรวงกลาโหม พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่..) พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา พ.ศ. ....
6. *ด้านอื่นๆ* มีร่างพระราชบัญญัติอาทิ เช่น ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิศาสตร์เอเชียแปซิฟิก พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ในกรณีต่างๆ ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติเหรียญเฉลิมพระเกียรติ ในกรณีต่างๆ

- สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

ส.ส. ชุดที่ 21 มีการพิจารณากฎหมายด้านเศรษฐกิจการเงินมากที่สุด มีสัดส่วนถึง ร้อยละ 30.77 รองลงมาคือกฎหมายด้านการเมืองการบริหาร มีสัดส่วนร้อยละ 24.26 และด้านกฎหมายที่มีสัดส่วนการพิจารณาต่ำที่สุด คือ กฎหมายด้านความมั่นคงปลอดภัย มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 5.33

และเมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดของการพิจารณาในแต่ละประเภท ตัวอย่างของร่างกฎหมายแต่ละประเภทมี ดังนี้คือ

1. *ด้านสังคมวัฒนธรรม* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น มีร่างพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ.....
2. *ด้านเศรษฐกิจ การเงิน* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (ฉบับที่..) พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่..) พ.ศ.... ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่..) พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ....
3. *ด้านการเมือง การบริหาร* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่..) พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่..) พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่..) พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่..) พ.ศ.....
4. *ด้านการศึกษา* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่..) พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.....
5. *ด้านความมั่นคงปลอดภัย* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่..) พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่..)

พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่..) พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ..... ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ....

6. *ด้านอื่นๆ* มีร่างพระราชบัญญัติอาทิ เช่น ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติเหรียญเฉลิมพระเกียรติ ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองการประชุมภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ครั้งที่ 13 ในประเทศไทย พ.ศ. ....

- สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

ส.ส. ชุดที่ 22 มีการพิจารณากฎหมายด้านเศรษฐกิจการเงินมากที่สุด มีสัดส่วนถึงร้อยละ 51.43 รองลงมาคือกฎหมายด้านการเมืองการบริหาร มีสัดส่วนร้อยละ 22.86 และด้านกฎหมายที่มีไม่มีการพิจารณาเลย คือ กฎหมายด้านความมั่นคงปลอดภัย

และเมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดของการพิจารณาในแต่ละประเภท ตัวอย่างของร่างกฎหมายแต่ละประเภทมี ดังนี้คือ

1. *ด้านสังคมวัฒนธรรม* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ....
2. *ด้านเศรษฐกิจ การเงิน* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ร่างพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. ....
3. *ด้านการเมือง การบริหาร* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (จัดตั้งกรมการข้าวขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์) ร่างพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่..) พ.ศ. ....

4. *ด้านการศึกษา* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. ....
5. *ด้านความมั่นคงปลอดภัย* ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 22 ไม่มีร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับด้านความมั่นคงปลอดภัยเข้าพิจารณา
6. *ด้านอื่นๆ* มีร่างพระราชบัญญัติอาทิ เช่น ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติยกเว้นการนำระยะเวลาและเงื่อนไข ตามมาตรา 61 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับแก่ผู้สูญหายจากกรณีธรณีพิบัติ พ.ศ. ....

- สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23

ส.ส. ชุดที่ 23 มีการพิจารณากฎหมายด้านการเมืองการบริหารมากที่สุด มีสัดส่วนถึงร้อยละ 52.75 รองลงมาคือกฎหมายด้านสังคมวัฒนธรรม มีสัดส่วนร้อยละ 17.58 และด้านกฎหมายที่มีสัดส่วนการพิจารณาต่ำที่สุด คือ กฎหมายด้านความมั่นคงปลอดภัย มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 4.40

และเมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดของการพิจารณาในแต่ละประเภท ตัวอย่างของร่างกฎหมายแต่ละประเภทมี ดังนี้คือ

1. *ด้านสังคมวัฒนธรรม* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ พ.ศ. ....
2. *ด้านเศรษฐกิจ การเงิน* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554
3. *ด้านการเมือง การบริหาร* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่..) พ.ศ.. เทศบาล (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย พ.ศ. ....

4. *การศึกษา* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน (ฉบับที่..) พ.ศ. ....
5. *ด้านความมั่นคงปลอดภัย* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปฏิบัติต่ออากาศยานที่กระทำผิดกฎหมาย พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ....
6. *ด้านอื่นๆ* มีร่างพระราชบัญญัติอาทิ เช่น ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติเหรียญเฉลิมพระเกียรติ ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติเหรียญจักรมาลาและเหรียญจักรพรรดิมาลา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ.ศ. ...

.

- สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

ส.ส. ชุดที่ 24 มีการพิจารณากฎหมายด้านเศรษฐกิจการเงินมากที่สุด มีสัดส่วนถึงร้อยละ 34.83 รองลงมาคือกฎหมายด้านการเมืองการบริหาร มีสัดส่วนร้อยละ 24.72 และด้านกฎหมายที่มีสัดส่วนการพิจารณาต่ำที่สุด คือ กฎหมายด้านความมั่นคงปลอดภัย มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 6.74

และเมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดของการพิจารณาในแต่ละประเภท ตัวอย่างของร่างกฎหมายแต่ละประเภทมี ดังนี้คือ

1. *ด้านสังคมวัฒนธรรม* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่..) พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....
2. *ด้านเศรษฐกิจ การเงิน* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการขนส่งข้ามพรมแดน พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการรับ

ขนของทางถนนระหว่างประเทศ พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศ พ.ศ. ...

3. *ด้านการเมือง การบริหาร* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์ผู้เคยเป็นสมาชิกรัฐสภา พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ....
4. *ด้านการศึกษา* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติจดหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา (ฉบับที่...) พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ...
5. *ด้านความมั่นคงปลอดภัย* มีร่างพระราชบัญญัติที่น่าสนใจ เช่น ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....
6. *ด้านอื่นๆ* มีร่างพระราชบัญญัติอาทิ เช่น ร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติเหรียญเฉลิมพระเกียรติ ในกรณีต่างๆ ร่างพระราชบัญญัติเหรียญพิทักษ์เสรีชน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองการประชุมภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ครั้งที่ 16 ในประเทศไทยพ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติเปลี่ยนชื่อมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร เป็นมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช พ.ศ. ....

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าในเกือบทุกสมัยของ ส.ส. กฎหมายด้านเศรษฐกิจการเงินมีสัดส่วนในการพิจารณากฎหมายของสภามากที่สุด ยกเว้นแต่ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 23 เท่านั้นที่กฎหมายด้านการเมืองการบริหารมีสัดส่วนในการพิจารณากฎหมายของสภามากที่สุด ส่วนกฎหมายที่มีสัดส่วนในการพิจารณาของสภาน้อยที่สุดในทุกเกือบยุค คือ กฎหมายด้านความมั่นคงปลอดภัย ยกเว้นแต่ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 20

เท่านั้นที่กฎหมายด้านการศึกษามีสัดส่วนในการพิจารณากฎหมายของสภาน้อยที่สุด ซึ่งอาจเป็นข้อสังเกตว่ากฎหมายด้านความมั่นคงปลอดภัยแทบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในช่วงเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา

ผสมอย่างไร?: การจับขั้วพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 - 24

"รัฐบาลผสม" ในธรรมชาติของการเมืองไทย เป็นรัฐบาลที่ประกอบด้วยพรรคการเมืองหลายพรรค รวมตัวกันเพื่อให้ได้เสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร และหากรัฐบาลมีเสียงในสภาผู้แทนราษฎรมากเพียงใด ย่อมส่งผลต่อความอยู่รอดของรัฐบาลมากขึ้นตามไปด้วย การจับขั้วรัฐบาลผสมที่ผ่านมาจึงคำนึงถึงเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นสำคัญ อย่างไรก็ดีขนาดของพรรคการเมืองที่เข้าร่วมรัฐบาล ย่อมมีผลต่อการแบ่งสัดส่วนของรัฐมนตรี ซึ่งพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่เข้าร่วมรัฐบาลจะได้รับการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับจำนวน ส.ส. ที่พรรคการเมืองดังกล่าวมีอยู่ บางครั้งอาจนำไปสู่การต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองอย่างร้อนแรง และสามารถสั่นลอนเสถียรภาพของรัฐบาลได้มากเช่นเดียวกัน ขณะเดียวกัน พรรคร่วมรัฐบาลที่มีขนาดเล็กมาก ซึ่งมี ส.ส. ประมาณ 1-2 คน มักจะไม่ได้รับการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรี และพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลก็ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก ทว่าก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าพรรคการเมืองดังกล่าว เป็นพรรคร่วมรัฐบาล หรือมีลักษณะเป็นพรรคร่วมรัฐบาล

ขณะที่พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจะไม่มีการรวมตัวอย่างเหนียวแน่นดังเช่นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล แม้จะมีลักษณะร่วมคือการไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเหมือนกัน แต่ความคาดหวังตามหลักการของพรรคประเภทนี้ที่ต้องทำการตรวจสอบฝ่ายรัฐบาลนั้นอาจแตกต่างกันไป นั่นคือ บางพรรคการเมืองที่อยู่ในซีกของฝ่ายไม่ได้ร่วมรัฐบาลแต่ก็ไม่ได้ทำหน้าที่การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาลแต่อย่างใด จึงทำให้การเรียกพรรคการเมืองที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นว่าเป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอาจจะไม่ใช่คำที่ครอบคลุมการอธิบายลักษณะของการทำงานของพรรคการเมืองในสภาได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นการอธิบายถึงการจับขั้วของการพรรคการเมืองในการทำหน้าที่ในสภาในหนังสือเล่มนี้จึงแบ่งออกเป็น "พรรคการเมืองฝ่ายร่วมรัฐบาล" ซึ่งได้แก่พรรคที่มีการลงมติในการเลือกผู้ที่ถูกเสนอชื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรีจากพรรคแกนนำและการที่พรรคได้รับการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรี ดังนั้นพรรคที่ไม่ได้เข้าเกณฑ์การแบ่งตามทั้ง 2 ข้อนี้ก็จะถูกจัดให้เป็น"พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล"

ซึ่งรายละเอียดของการจับขั้วรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละชุดมีดังนี้

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 มีพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ภายหลังจากพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในการเมืองไทย (จิตรา โรจน์ประเสริฐกูล 2553) โดยมีพรรคการเมืองเข้าร่วมรัฐบาล โดยลงมติสนับสนุนนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคเอกภาพ พรรคเสรีธรรม พรรคพลังธรรม และพรรคไท แต่ในการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี พรรค

ประชากรไทยได้มีการลงมติแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกสนับสนุนให้นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งสนับสนุนให้พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี (ตารางที่ 2.3 ก., มติชน 2540) เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นภาพความขัดแย้งภายในของพรรคประชากรไทยได้อย่างชัดเจน มีการแบ่งแยกเป็นกลุ่มระหว่างนายสมัคร สุนทรเวช ซึ่งเป็นกลุ่มบริหารพรรค และกลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม หรือกลุ่มงูเห่า ซึ่งเป็นกลุ่ม ส.ส. ส่วนใหญ่ของพรรค กระทั่งนำไปสู่การขับ ส.ส. กลุ่มงูเห่าออกจากพรรคประชากรไทย ต่อมา ส.ส. กลุ่มดังกล่าวได้มีการยื่นเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพ ภายหลังศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่า ส.ส. กลุ่มงูเห่าทั้งหมดยังคงมีสมาชิกภาพอยู่[5] ส.ส. ทั้งหมดจึงย้ายไปสังกัดพรรคราษฎร ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 และก่อนหน้านั้นราว 3 เดือน ได้มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งใหญ่ โดยดึงพรรคชาติพัฒนาเข้ามาร่วมในคณะรัฐมนตรีด้วย ดังนั้น ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 รัฐบาลผสมของนายชวน หลักภัย จึงมีลักษณะดังตารางที่ 2.3 ข.

เมื่อมีการย้ายพรรคของ ส.ส. กลุ่มงูเห่า ไปสังกัดพรรคราษฎร เสถียรภาพของรัฐบาลผสมค่อนข้างนิ่ง และไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งพรรคกิจสังคมมีความขัดแย้งภายใน จนนำไปสู่การลาออกจากพรรคของนายมนตรี พงษ์พาณิชย์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคกิจสังคมอยู่ด้วย แต่เป็นการลาออกไปเพียง 1 คน ดังตารางที่ 2.3 ค. ซึ่งไม่กระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก กระนั้น รัฐบาลก็มีเหตุให้ต้องสั่นคลอนอีกครั้ง เมื่อปลายปี พ.ศ. 2542 เมื่อมี ส.ส. จำนวนมากลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนสังกัด เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเลือกตั้ง เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2541 มีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการ (จิตรา โรจน์ประเสริฐกูล 2553)

ตารางที่ 2.3 สถานะพรรคการเมืองต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

ก. ช่วงเวลาที่ 1 (พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		**ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล**	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคประชาธิปัตย์	123	พรรคความหวังใหม่	125
พรรคชาติไทย	39	พรรคชาติพัฒนา	52
พรรคกิจสังคม	20	พรรคประชากรไทย	5
พรรคเอกภาพ	8		
พรรคเสรีธรรม	4		
พรรคพลังธรรม	1		
พรรคไท	1		
พรรคประชากรไทย (กลุ่มงูเห่า)	13		
รวม	**209**	**รวม**	**179**

[5] ดูเพิ่มใน คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2542.

ข. ช่วงเวลาที่ 2 (กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 - มิถุนายน พ.ศ. 2542)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคประชาธิปัตย์	123	พรรคความหวังใหม่	125
พรรคชาติไทย	39	พรรคประชากรไทย	5
พรรคกิจสังคม	20		
พรรคเอกภาพ	8		
พรรคเสรีธรรม	5		
พรรคพลังธรรม	1		
พรรคไท	1		
พรรคราษฎร	9		
พรรคชาติพัฒนา	54		
รวม	**260**	**รวม**	**130**

ค. ช่วงเวลาที่ 3 (มิถุนายน พ.ศ. 2542 - ธันวาคม พ.ศ. 2542)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคประชาธิปัตย์	123	พรรคความหวังใหม่	125
พรรคชาติไทย	39	พรรคประชากรไทย	5
พรรคกิจสังคม	19	ไม่สังกัดพรรค*	1
พรรคเอกภาพ	8		
พรรคเสรีธรรม	5		
พรรคพลังธรรม	1		
พรรคไท	1		
พรรคราษฎร	9		
พรรคชาติพัฒนา	54		
รวม	**259**	**รวม**	**131**

ง. ช่วงเวลาที่ 4 (ธันวาคม พ.ศ. 2542 - ตุลาคม พ.ศ. 2543)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคประชาธิปัตย์	118	พรรคความหวังใหม่	80
พรรคชาติไทย	34	พรรคประชากรไทย	5
พรรคกิจสังคม	17	ไม่สังกัดพรรค*	72
พรรคเอกภาพ	8		
พรรคเสรีธรรม	5		
พรรคไท	1		
พรรคราษฎร	9		
พรรคชาติพัฒนา	41		
รวม	**233**	**รวม**	**157**

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 มีพรรคไทยรักไทยเป็นแกนนำพรรครัฐบาล ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายหลังจากพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 โดยมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และมีพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลในเริ่มแรก ประกอบด้วย พรรคไทยรักไทย พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ และพรรคเสรีธรรม ตารางที่ 2.4 ก. ภายหลังมีการยุบรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทย (ผู้จัดการออนไลน์ 2549) ดังตารางที่ 2.4 ข. ซึ่งจากตารางนี้ จะพบว่าเป็นเพียงการยุบรวมพรรคร่วมรัฐบาลกับพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ส่งผลให้จำนวนเสียงของฝ่ายรัฐบาลไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงในพรรคถิ่นไทย จากเดิมที่เป็นพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล ได้ถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ส่งผลให้รัฐบาลมีเสียงเพิ่มขึ้น 1 เสียง

ขณะที่ช่วงเวลาที่ 4 นั้น เป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล และฝ่ายรัฐบาลทั้งหมด กล่าวคือ พรรคความหวังใหม่รวมกับพรรคไทยรักไทย และพรรคความหวังใหม่ 1 คน รวมกับพรรคมวลชน ขณะเดียวกัน มีการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองของพรรคชาติพัฒนามาเข้าร่วมรัฐบาลด้วย (ตารางที่ 2.4 ง.) ส่งผลให้ฝ่ายรัฐบาลมีเสียงในสภาผู้แทนราษฎรทั้งสิ้น 368 เสียง ซึ่งมีเสถียรภาพอย่างยิ่ง และรัฐบาลมีเสียงสนับสนุนในสภาผู้แทนราษฎรจำนวนนี้จนกระทั่งครบวาระ แต่หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวยังคงมีการควบรวมพรรคการเมืองอยู่เป็นระยะ โดยในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547 มีการควบรวมพรรคระหว่างพรรคราษฎรรวมกับพรรคมหาชน และเดือนกันยายน พ.ศ. 2547 มีการควบรวมพรรคระหว่างพรรคชาติพัฒนารวมกับพรรคไทยรักไทย และไม่มีการควบรวมพรรคใดอีกเลยจนกระทั่งครบวาระในต้นปี พ.ศ. 2548 (จิตรา โรจน์ประเสริฐกูล 2553)

ตารางที่ 2.4 สถานะพรรคการเมืองต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

ก. ช่วงเวลาที่ 1 (กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 - กันยายน พ.ศ. 2544)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคไทยรักไทย	248	พรรคประชาธิปัตย์	128
พรรคชาติไทย	40	พรรคชาติพัฒนา	29
พรรคความหวังใหม่	36	พรรคราษฎร	2
พรรคเสรีธรรม	14	พรรคกิจสังคม	1
		พรรคถิ่นไทย	1
รวม	**338**	**รวม**	**161**

ข. ช่วงเวลาที่ 2 (กันยายน พ.ศ. 2544 - มกราคม พ.ศ. 2545)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคไทยรักไทย	262	พรรคประชาธิปัตย์	128
พรรคชาติไทย	40	พรรคชาติพัฒนา	29
พรรคความหวังใหม่	36	พรรคราษฎร	2
		พรรคกิจสังคม	1
		พรรคถิ่นไทย	1
รวม	**338**	**รวม**	**161**

ค. ช่วงเวลาที่ 3 (มกราคม พ.ศ. 2545 - มีนาคม พ.ศ. 2545)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคไทยรักไทย	263	พรรคประชาธิปัตย์	128
พรรคชาติไทย	40	พรรคชาติพัฒนา	29
พรรคความหวังใหม่	36	พรรคราษฎร	2
		พรรคกิจสังคม	1
รวม	**339**	**รวม**	**160**

ง. ช่วงเวลาที่ 4 (มีนาคม พ.ศ. 2545 - กรกฎาคม พ.ศ. 2547)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคไทยรักไทย	298	พรรคประชาธิปัตย์	128
พรรคชาติไทย	40	พรรคราษฎร	2
พรรคชาติพัฒนา	29	พรรคกิจสังคม	1
พรรคมวลชน	1		
รวม	**368**	**รวม**	**131**

จ. ช่วงเวลาที่ 5 (กรกฎาคม พ.ศ. 2547 - กันยายน พ.ศ. 2547)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคไทยรักไทย	298	พรรคประชาธิปัตย์	128
พรรคชาติไทย	40	พรรคมหาชน	1
พรรคชาติพัฒนา	29	พรรคกิจสังคม	1
พรรคมวลชน	1		
รวม	**368**	**รวม**	**130**

*พรรคราษฎรเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคมหาชน และสมาชิกพรรคราษฎรเดิมโดนใบเหลือง 1 คน

ฉ. ช่วงเวลาที่ 6 (กันยายน พ.ศ. 2547 – มกราคม พ.ศ. 2548)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคไทยรักไทย	327	พรรคประชาธิปัตย์	128
พรรคชาติไทย	40	พรรคมหาชน	1
พรรคมวลชน	1	พรรคกิจสังคม	1
รวม	**368**	**รวม**	**130**

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 มีพรรคไทยรักไทยเป็นพรรครัฐบาลเพียงพรรคเดียว ซึ่งรัฐบาลจัดตั้งขึ้น ภายหลังจากพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 โดยมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี[6] และ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลจำนวน 375 เสียง ส่งผลให้รัฐบาลมีเสถียรภาพอย่างยิ่ง เนื่องจากการเป็นรัฐบาลพรรคเดียว จึงไม่ปรากฏรอยปริร้าวทางการเมืองระหว่าง

[6] ดูเพิ่มใน ประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี (2548, 9 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 122. ตอนพิเศษ 20 ง. หน้า 1.

พรรคร่วมรัฐบาลแต่อย่างใด ขณะที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มี 3 พรรค ประกอบด้วย ประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน

ตารางที่ 2.5 สถานะพรรคการเมืองต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคไทยรักไทย	375	พรรคประชาธิปัตย์	96
		พรรคชาติไทย	26
		พรรคมหาชน	3
รวม	**375**	**รวม**	**125**

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 – ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ช่วงที่หนึ่งมีพรรคพลังประชาชนเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ภายหลังจากการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 โดยมีพรรคการเมืองเข้าร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา พรรคมัชฌิมาธิปไตย และพรรคประชาราช (ไพศาล สังโวสี 2551) แม้ว่าในช่วงเวลานี้จะมีการเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีถึง 2 คน คือนายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ แต่ความสัมพันธ์ภายในระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกันเป็นไปด้วยดี ไม่ปรากฏรอยปริร้าวทางการเมืองแต่อย่างใด เนื่องจากจำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลมีมากกว่า 300 เสียง ทำให้รัฐบาลมีความเข้มแข็ง ขณะที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีเพียงพรรคประชาธิปัตย์เพียงพรรคเดียว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้รัฐบาลพลังประชาชนยิ่งมีเสถียรภาพ ท่ามกลางบริบททางการเมืองที่ร้อนแรง ณ ช่วงเวลานั้น

ตารางที่ 2.6 สถานะพรรคการเมืองต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคพลังประชาชน	233	พรรคประชาธิปัตย์	165
พรรคชาติไทย	37		
พรรคเพื่อแผ่นดิน	24		
พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา	9		
พรรคมัชฌิมาธิปไตย	7		
พรรคประชาราช	5		
รวม	**315**	**รวม**	**165**

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 – ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ช่วงที่สองมีพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ภายหลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคพลังประชาชน เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551[7] โดยมีพรรคการเมืองเข้าร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย พรรคชาติไทยพัฒนา พรรครวมชาติพัฒนา พรรคกิจสังคม และพรรคมาตุภูมิ แต่ในการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี พรรคเพื่อแผ่นดินได้มีการลงมติแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกสนับสนุนนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งสนับสนุนพลตำรวจเอก ประชา พรหมนอก เป็นนายกรัฐมนตรี (เนชั่นสุดสัปดาห์ 2551) แต่ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นนัก จนกระทั่งมีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2553 โดยมีการปรับลดสัดส่วนของรัฐมนตรีจากพรรคเพื่อแผ่นดิน และเพิ่มสัดส่วนรัฐมนตรีจากพรรคมาตุภูมิเข้ามา (ผู้จัดการออนไลน์ 2553) ขณะที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคเพื่อไทย พรรคประชาราช และกลุ่ม ส.ส. พรรคเพื่อแผ่นดินบางส่วน

ตารางที่ 2.7 สถานะพรรคการเมืองต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		**ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล**	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคประชาธิปัตย์	172	พรรคเพื่อไทย	189
พรรคภูมิใจไทย	32	พรรคประชาราช	5
พรรคชาติไทยพัฒนา	24	พรรคเพื่อแผ่นดิน	9
พรรคเพื่อแผ่นดิน	12		
พรรครวมชาติพัฒนา	9		
พรรคกิจสังคม	5		
พรรคมาตุภูมิ	3		
รวม	**257**	**รวม**	**203**

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 มีพรรคเพื่อไทยเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2554[8] โดยมีพรรคการเมืองเข้าร่วมรัฐบาลหลักๆ 5 พรรคการเมือง ประกอบด้วย พรรคเพื่อไทย พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคชาติพัฒนา พรรคพลังชล และพรรคมหาชน (ไทยรัฐออนไลน์ 2554) ต่อมาเมื่อมีการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี พรรคประชาธิปไตยใหม่ได้ลงมติ เป็นไปในทิศทางเดียวกับพรรคร่วมรัฐบาลทั้ง 5 พรรคด้วย ส่งผลให้พรรคจำนวนพรรคการเมืองของฝ่ายร่วมรัฐบาลอยู่ที่

[7] ดูเพิ่มใน คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2551.

[8] ดูเพิ่มใน ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี (2554, 5 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 128. ตอนพิเศษ 88 ง. หน้า 1.

6 พรรคการเมืองดังตารางที่ 2.8 ขณะเดียวกันพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย พรรครักประเทศไทย พรรคมาตุภูมิ และพรรครักษ์สันติ

ตารางที่ 2.8 สถานะพรรคการเมืองต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

ฝ่ายร่วมรัฐบาล		ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	
พรรคการเมือง	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคการเมือง**	**จำนวน ส.ส.**
พรรคเพื่อไทย	265	พรรคประชาธิปัตย์	159
พรรคชาติไทยพัฒนา	19	พรรคภูมิใจไทย	34
พรรคชาติพัฒนา	7	พรรครักประเทศไทย	4
พรรคพลังชล	6	พรรคมาตุภูมิ	2
พรรคมหาชน	1	พรรครักษ์สันติ	1
พรรคประชาธิปไตยใหม่	1		
รวม	**299**	**รวม**	**200**

ปรับเมื่อไหร่?: การปรับคณะรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 - 24

อำนาจการบริหารเป็นหนึ่งในสามอำนาจหลักในการปกครองประเทศ ซึ่งคณะบุคคลที่ใช้อำนาจนี้ คือ คณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีประกอบไปด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีตามจำนวนไม่เกินที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะ มีอำนาจเรียกประชุม กำหนดเรื่องที่จะประชุม เป็นประธานในที่ประชุม และขอมติจากที่ประชุม ตลอดจนบังคับบัญชา หรือสั่งการในเรื่องต่างๆ

การปรับคณะรัฐมนตรี (ครม.) เป็นธรรมชาติของการมีจับขั้วรัฐบาลผสม การปรับ ครม. นั้นอาจมีหลายหลายรูปแบบที่มีที่มาจากหลายเหตุผล ซึ่งในภาพกว้างของการปรับ ครม. อาจถือว่าเป็นการปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลอย่างหนึ่งเพื่อนำคนที่เหมาะสมเข้ามานั่งในตำแหน่งรัฐมนตรีเพื่อบริหารกระทรวงต่างๆ ให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและทำงานสอดรับกับนโยบายของรัฐบาลในเวลานั้นๆ ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่อีกนัยยะหนึ่งของการปรับคณะรัฐมนตรี นั่นคือ การต่อรองทางการเมืองระหว่างพรรคที่เป็นแกนนำรัฐบาลและพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ ในสัดส่วนตำแหน่งที่นั่งในคณะรัฐมนตรี รวมไปถึงบทบาทความสำคัญของกระทรวงต่างๆ ก็ยังเป็นเรื่องที่นำมาต่อรองกัน ว่าแต่ละพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลจะได้นั่งในตำแหน่งใด มีสัดส่วนในคณะรัฐมนตรีมากน้อยเพียงใด ซึ่งอำนาจต่อรองจะมากหรือน้อยอาจขึ้นอยู่กับจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคนั้นมีเป็นสำคัญ

และแม้สภาผู้แทนราษฎรจะไม่มีบทบาทอย่างเป็นทางการในการปรับคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นอำนาจโดยตรงของนายกรัฐมนตรี แต่พฤติกรรมต่างๆ ของพรรคการเมือง ที่แสดงให้เห็นจากในสภาก็อาจจะสะท้อนบทบาทในทางอ้อมต่อการปรับคณะรัฐมนตรีในแต่ละครั้ง พรรคการเมืองในฐานะที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ใดกลุ่มผลประโยชน์หนึ่ง ย่อมมีความต้องการที่จะเข้าไปมีบทบาทในการ

บริหารราชการแผ่นดินในด้านใดด้านหนึ่ง การต่อรองตำแหน่งรัฐมนตรีและจำนวนสัดส่วนที่นั่งในคณะรัฐมนตรีจึงเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ผ่านพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทน

คำถามที่ตามมาคือ การปรับคณะรัฐมนตรีในแต่ละครั้ง ส่งผลต่อพฤติกรรมของ ส.ส. ในฐานะปัจเจกและพรรคการเมืองในฐานะกลุ่มก้อนในสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ แต่ก่อนที่จะตอบคำถามนี้ได้ในบทถัดไป เราจึงควรทราบถึงรูปแบบต่างๆ การปรับคณะรัฐมนตรีและสถิติการปรับคณะรัฐมนตรีในช่วงเวลากว่า 15 ปี ที่ผ่านมา โดยข้อมูลที่นำเสนอมาจากรัฐบาลจากการเลือกตั้ง 6 รัฐบาล ในสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสิ้น 5 ชุด

รูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรี

การปรับคณะรัฐมนตรีอย่างที่ได้กล่าวในย่อหน้าที่ผ่านมาว่าอาจเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นจากความเหมาะสมภายในพรรค การต่อรองของพรรคการเมืองในขั้วเดิม หรือการเปลี่ยนการจับขั้วหรือจำนวนของพรรคการเมือง จากข้อมูลที่รวบรวมนำมาสู่การแบ่งรูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรีที่แบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบคือ

- *รูปแบบที่ 1 ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน* เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีที่ไม่มีการเปลี่ยนทั้งสัดส่วนที่นั่งของพรรคร่วมรัฐบาลและตำแหน่งรัฐมนตรีที่แต่ละพรรคดูแล เพียงแต่เปลี่ยนตัวบุคคลในตำแหน่งนั้นๆ เท่านั้น
- *รูปแบบที่ 2 ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค* เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในสัดส่วนที่นั่งของพรรคร่วมรัฐบาลหรือการสับเปลี่ยนตำแหน่งรัฐมนตรีกันระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล
- *รูปแบบที่ 3 ปรับคณะรัฐมนตรีครั้งใหญ่* เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีโดยมีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนที่นั่งของพรรคร่วมรัฐบาล อันเป็นผลมาจากมีพรรคการเมืองเข้ามาเป็นพรรคร่วมรัฐบาลเพิ่มเข้ามาใหม่

เมื่อแบ่งการปรับ ครม. ออกเป็น 3 รูปแบบนี้แล้ว การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาสัดส่วนของสถิติการปรับ ครม. ตั้งแต่ ปี 2541 - 2556 แสดงให้เห็นว่า สัดส่วนของการปรับคณะรัฐมนตรีในรูปแบบที่ 1 และ 2 มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 44.83 และ 48.28 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.3) ส่วนการปรับคณะรัฐมนตรีในรูปแบบที่สามนั้นมีสัดส่วนที่น้อย อยู่ที่ร้อยละ 6.90 แสดงให้เห็นว่า การปรับคณะรัฐมนตรีกันภายในและระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลเกิดขึ้นเป็นปกติในทุกยุคสมัย ส่วนการปรับคณะรัฐมนตรีอันเนื่องมาจากมีพรรคการเมืองเข้าร่วมรัฐบาลเพิ่มขึ้นนั้นเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก ซึ่งเกิดขึ้นในสมัย ส.ส. ชุดที่ 20 และ 21 เท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้จากสรุปสถิติสัดส่วนรูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรีรายสมัย

ตารางที่ 2.9 สรุปสถิติสัดส่วนรูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรี ตั้งแต่ ปี 2541 - 2556

รูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรี	สัดส่วนต่อการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งหมด (ร้อยละ)
ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน	44.83
ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค	48.28
ปรับคณะรัฐมนตรีครั้งใหญ่	6.90
รวม	100.00

การปรับคณะรัฐมนตรีในแต่ละสมัย

การปรับคณะรัฐมนตรีในแต่ละรัฐบาลจะมากหรือน้อย อาจขึ้นอยู่กับอายุของรัฐบาลหรือปัจจัยอื่นเข้ามาผสม ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัย ซึ่งช่วงสมัย ส.ส. ชุดที่ 21 มีการปรับคณะรัฐมนตรีมากที่สุดถึง 9 ครั้ง และช่วงสมัย ส.ส. ชุดที่ 22 มีการปรับคณะรัฐมนตรีน้อยที่สุดเพียง 2 ครั้ง โดยรายละเอียดการปรับ ครม. ของแต่ละสมัย ส.ส. ถูกนำเสนอในย่อหน้าข้างล่างดังต่อไปนี้

<u>ส.ส.ชุดที่ 20 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี (ปี 2541 - 2543)</u>

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 20 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 5 ตุลาคม 2541 ครั้งที่ 2 เมื่อ 9 กรกฎาคม 2542 ครั้งที่ 3 เมื่อ 11 เมษายน 2543 ครั้งที่ 4 เมื่อ 14 มิถุนายน 2543 และ ครั้งที่ 5 เมื่อ 8 กันยายน 2543

การปรับคณะรัฐมนตรี	ลักษณะการปรับคณะรัฐมนตรี
5 ตุลาคม 2541	ปรับคณะรัฐมนตรีครั้งใหญ่ (รูปแบบ 3) ดึงพรรคชาติพัฒนาเข้าร่วมรัฐบาล
9 กรกฎาคม 2542	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2) ปรับโควตาพรรคร่วมรัฐบาล
11 เมษายน 2543	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2)
14 มิถุนายน 2543	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)
8 กันยายน 2543	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2)

<u>ส.ส. ชุดที่ 21 รัฐบาลพรรคไทยรักไทย พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี (ปี 2544 - 2547)</u>

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 21 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 9 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 14 มิถุนายน 2544 ครั้งที่ 2 เมื่อ 9 ตุลาคม 2544 ครั้งที่ 3 เมื่อ 4 มีนาคม 2545 ครั้งที่ 4 เมื่อ 3 ตุลาคม 2545 ครั้งที่ 5 เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2546 ครั้งที่ 6 เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2546 ครั้งที่ 7 เมื่อ 10 มีนาคม 2547 ครั้งที่ 8 เมื่อ 30 มิถุนายน 2547 ครั้งที่ 9 เมื่อ 6 ตุลาคม 2547

การปรับคณะรัฐมนตรี	ลักษณะการปรับคณะรัฐมนตรี
14 มิถุนายน 2544	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)
9 ตุลาคม 2544	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2) สลับตำแหน่งรัฐมนตรี
4 มีนาคม 2545	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2) มีสัดส่วนรัฐมนตรีจากพรรคเสรีธรรมเดิมเข้ามา
3 ตุลาคม 2545	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2) มีสัดส่วนรัฐมนตรีจากพรรคความหวังใหม่เดิมเข้ามา
8 กุมภาพันธ์ 2546	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)
8 พฤศจิกายน 2546	ปรับคณะรัฐมนตรีครั้งใหญ่ (รูปแบบ 3) ดึงพรรคชาติพัฒนาเข้าร่วมรัฐบาล
10 มีนาคม 2547	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2)
30 มิถุนายน 2547	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2)
6 ตุลาคม 2547	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)

ส.ส. ชุดที่ 22 รัฐบาลพรรคไทยรักไทย พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี (ปี 2548 - 2549)

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 22 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 2 สิงหาคม 2548 ครั้งที่ 2 และเมื่อ 31 ตุลาคม 2548

การปรับคณะรัฐมนตรี	ลักษณะการปรับคณะรัฐมนตรี
2 สิงหาคม 2548	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)
31 ตุลาคม 2548	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)

ส.ส. ชุดที่ 23 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน นายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี (ปี 2551)

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 23 พฤษภาคม 2551 ครั้งที่ 2 เมื่อ 26 กรกฎาคม 2551 ครั้งที่ 3 เมื่อ 2 สิงหาคม 2551 ครั้งที่ 4 เมื่อ 8 กันยายน 2551 และ ครั้งที่ 5 เมื่อ 24 กันยายน 2551

การปรับคณะรัฐมนตรี	ลักษณะการปรับคณะรัฐมนตรี
23 พฤษภาคม 2551	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)
26 กรกฎาคม 2551	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)
2 สิงหาคม 2551	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2)
8 กันยายน 2551	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)
24 กันยายน 2551	นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่

ส.ส. ชุดที่ 23 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี (ปี 2552 - 2554)

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2552 ครั้งที่ 2 เมื่อ 29 พฤษภาคม 2552 ครั้งที่ 3 เมื่อ 15 มกราคม 2553ครั้งที่ 4 เมื่อ 6 มิถุนายน 2553 และ ครั้งที่ 5 เมื่อ 14 มกราคม 2554

การปรับคณะรัฐมนตรี	ลักษณะการปรับคณะรัฐมนตรี
10 กุมภาพันธ์ 2552	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1)
29 พฤษภาคม 2552	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2) ปรับโควตาพรรคร่วมรัฐบาล
15 มกราคม 2553	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2)
6 มิถุนายน 2553	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2)
14 มกราคม 2554	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2)

ส.ส. ชุดที่ 24 รัฐบาลพรรคเพื่อไทย นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี (ปี 2554 - 2556)

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 24 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 4 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 18 มกราคม 2555 ครั้งที่ 2 เมื่อ 28 ตุลาคม 2555 ครั้งที่ 3 เมื่อ 2 เมษายน 2556 และครั้งที่ 4 เมื่อ 30 มิถุนายน 2556

การปรับคณะรัฐมนตรี	ลักษณะการปรับคณะรัฐมนตรี
18 มกราคม 2555	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1) ในสัดส่วนของพรรคเพื่อไทย
28 ตุลาคม 2555	ปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรค (รูปแบบ 2)
2 เมษายน 2556	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1) ในส่วนของพรรคชาติไทยพัฒนา
30 มิถุนายน 2556	ปรับคณะรัฐมนตรีภายใน (รูปแบบ 1) ในสัดส่วนของพรรคเพื่อไทย

แผนภาพที่ 2.1 สรุปสถิติสัดส่วนรูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรีรายสมัย (ร้อยละ)

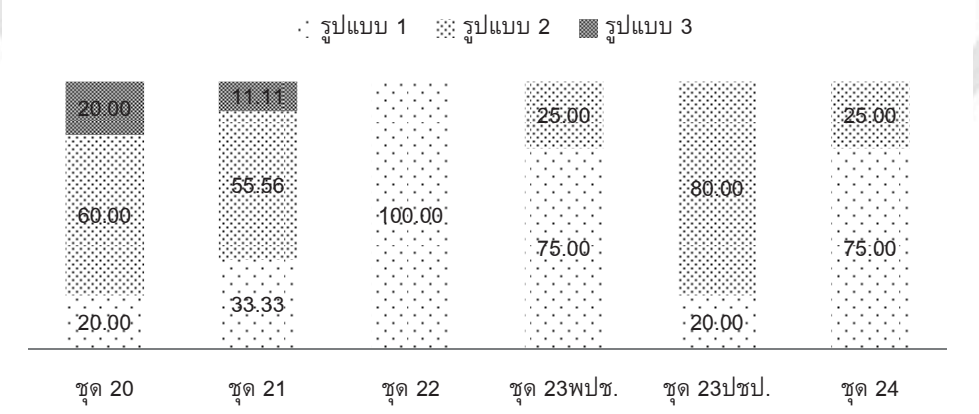

อภิปรายใคร ? :การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 - 24

"การอภิปรายไม่ไว้วางใจ" เป็นกระบวนการที่ฝ่ายนิติบัญญัติใช้ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ระบุให้ ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ[9] ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้แยกให้มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี โดยระบุให้ ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สามารถเข้าชื่อเพื่อยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล[10] และระบุให้ ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สามารถเข้าชื่อเพื่อยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี[11]

ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ระบุให้ ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 6 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อเพื่อยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล[12] และระบุให้ ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อเพื่อยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี[13] นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติว่าหากฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมี ส.ส. ไม่ถึงเกณฑ์กรณีญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและ/หรือรัฐมนตรี ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรอาจเข้าชื่อด้วยจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมดที่มีอยู่ เพื่อยื่นญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจได้เมื่อรัฐบาลบริหารเกินกว่า 2 ปีแล้ว[14] ซึ่งสามารถทำให้การอภิปรายไม่ไว้วางใจทำได้ง่ายขึ้น

สำหรับในทางปฏิบัตินั้น กระบวนการนี้ใช้เพื่อควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และเป็นเครื่องมือทางการเมืองของทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาทุกสมัย เมื่อพิจารณาในสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ชุดที่ 20 ถึงชุดที่ 24 พบว่า มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจเกิดขึ้นทุกสมัย ซึ่งแต่ละครั้งนั้น ล้วนอยู่ในความสนใจของประชาชนทั้งสิ้น เนื่องจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจจะเป็นเวทีให้ ส.ส. ได้แสดงบทบาทในฐานะ "สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร" อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้ประชาชนที่เป็นฐานเสียงได้เห็นว่า ส.ส. ที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา มีการทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนที่เป็นปากเสียงให้กับประชาชนอย่างจริงจัง ทั้งนี้ การยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 2 ประการ โดยประการแรก คือ "ความพร้อมของผู้ยื่นญัตติ" นั่นคือ จำนวน ส.ส. ของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ต้องมีจำนวนมากเพียงพอที่จะยื่นญัตติได้ และประการที่สอง คือ "เป้าหมายในการอภิปราย" นั่นคือ รัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีที่จะถูกอภิปรายนั้น ต้องมีพฤติกรรมที่ควรเชื่อได้ว่า

---

[9] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 150

[10] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 186

[11] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 185

[12] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 159

[13] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 158

[14] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 160.

มีการทุจริตประพฤติมิชอบในการบริหารราชการแผ่นดิน หรือมีการบริหารราชการแผ่นดินที่ผิดพลาดร้ายแรง เพื่อให้สั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลได้มากที่สุด

การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ และอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลทั้งสิ้น 3 ครั้ง โดยในครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ในฐานะผู้นำพรรคฝ่ายค้าน และคณะ ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2541 และมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 18-21 มีนาคม พ.ศ. 2541 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2541 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐบาลให้บริหารประเทศต่อไป[15]

ในครั้งที่สอง เกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ในฐานะผู้นำพรรคฝ่ายค้าน และคณะ ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายธารินทร์ นิมมานเหมินทร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และพลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2542 และมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 27 มกราคม ถึงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐบาลให้บริหารประเทศต่อไป โดยผลการลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีทั้ง 3 คน อยู่ที่ 251 เสียง และไม่ไว้วางใจ 125 เสียง[16]

และในครั้งที่สาม เกิดขึ้นเมื่อ ส.ส. 128 คน ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 และมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 15-20 ธันวาคม พ.ศ. 2542 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2542 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐบาลให้บริหารประเทศต่อไป โดยผลการลงมติไว้วางใจอยู่ที่ 229 เสียง ไม่ไว้วางใจ 125 เสียง และงดออกเสียง 13 เสียง[17]

---

[15] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 29/2541 (ส. ทั่วไป), สผ 30/2541 (ส. ทั่วไป), สผ 31/2541 (ส. ทั่วไป), และ สผ 32/2541 (ส. ทั่วไป).

[16] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 15/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 16/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 17/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 18/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

[17] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 6/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 7/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 8/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 9/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 10/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 10/1/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

ลำดับเวลาการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20

14 พฤศจิกายน 2540	นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี มีพรรคร่วมรัฐบาล 8 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย (ภายหลังเป็นพรรคราษฎร) พรรคเอกภาพ พรรคเสรีธรรม พรรคพลังธรรม และพรรคไท
20 พฤศจิกายน 2540	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2540
22 พฤศจิกายน 2540	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2540
23 พฤศจิกายน 2540	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2540
2 มีนาคม 2541	**พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ**
18-21 มีนาคม 2541	พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และคณะ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ
23 มีนาคม 2541	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2541
20 พฤษภาคม 2541	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2541
1 มิถุนายน 2541	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2541
24 มิถุนายน 2541	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2541
22 ตุลาคม 2541	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2541
23 พฤศจิกายน 2541	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2541
13 มกราคม 2542	**พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายธารินทร์ นิมมานเหมินทร์ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ และพล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์**
27 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2542	พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และคณะ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายธารินทร์ นิมมานเหมินทร์ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ และพล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์
24 กุมภาพันธ์ 2542	ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ย้ายจากพรรคประชากรไทย ไปสังกัดพรรคราษฎร
23 มีนาคม 2542	ขยายเวลาประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2542
10 เมษายน 2542	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2542
24 มิถุนายน 2542	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2542
30 มิถุนายน 2542	นายมนตรี พงษ์พาณิชย์ หัวหน้าพรรคกิจสังคม ลาออกจากพรรคกิจสังคม
22 ตุลาคม 2542	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2542
23 พฤศจิกายน 2542	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2542
24 พฤศจิกายน 2542	**ส.ส. 128 คน ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ**
15-20 ธันวาคม 2542	ส.ส. 128 คนขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ
20 ธันวาคม 2542	ส.ส. จำนวนมาก ลาออกจากพรรคการเมืองต่าง ๆ กลายเป็นกลุ่ม ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง
23 มีนาคม 2543	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2543
24 มิถุนายน 2543	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2543
22 ตุลาคม 2543	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2543
9 พฤศจิกายน 2543	**ยุบสภา**

การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ตรงกับสมัยรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มีอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลทั้งสิ้น 3 ครั้ง ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในฐานะผู้นำพรรคฝ่ายค้าน และคณะ ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 โดยรัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มแรก เป็นรัฐมนตรีที่มีการอภิปราย และมีการยื่นถอดถอนออกจากตำแหน่ง คือ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ร้อยเอก สุชาติ เชาว์วิศิษฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลเอก ยุทธศักดิ์ ศศิประภา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์ รองนายกรัฐมนตรี นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มที่สอง เป็นรัฐมนตรีที่มีการอภิปรายเพียงอย่างเดียว คือ ร้อยตำรวจเอก ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายสมบัติ อุทัยสาง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย นายอดิศัย โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ศาตราจารย์เดช บุญ-หลง รัฐมนตรีว่ากระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม นางลดาวัลลิ์ วงศ์ศรีวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่ากระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และนายประชา มาลีนนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 22-28 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีทุกคนให้บริหารประเทศต่อไป[18]

สำหรับการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สอง เกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อ ส.ส. จำนวน 158 คน ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 โดยรัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นรัฐมนตรีที่มีการอภิปราย และมีการยื่นถอดถอนออกจากตำแหน่ง ประกอบด้วย นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการคมนาคม และกลุ่มที่สอง เป็นรัฐมนตรีที่มีการอภิปรายเพียงอย่างเดียว คือ นายสรอรรถ กลิ่นปทุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายอดิศัย โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายปองพล อดิเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และนายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 28 – 30 พฤษภาคม

[18] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 26/2545 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 27/2545 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 28/2545 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 29/2545 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

พ.ศ. 2546 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีทั้ง 5 คน ให้บริหารประเทศต่อไป[19]

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สาม เกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อ ส.ส. จำนวน 158 คน ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 โดยรัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นรัฐมนตรีที่มีการอภิปราย และมีการยื่นถอดถอนออกจากตำแหน่ง ประกอบด้วย นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รองนายกรัฐมนตรี และนายอดิศัย โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มที่สอง เป็นรัฐมนตรีที่มีการอภิปรายเพียงอย่างเดียว ประกอบด้วย พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรี ร้อยเอก สุชาติ เชาว์วิศิษฐ รองนายกรัฐมนตรี นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และนายวัฒนา เมืองสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 19 - 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีทั้ง 8 คน ให้บริหารประเทศต่อไป[20]

ลำดับเวลาการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21

4 กุมภาพันธ์ 2544	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2544
17 กุมภาพันธ์ 2544	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีพรรคร่วมรัฐบาล 4 พรรค คือ พรรคไทยรักไทย พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ และพรรคเสรีธรรม
4 มิถุนายน 2544	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2544
26 มิถุนายน 2544	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2544
1 กรกฎาคม 2544	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2544
1 สิงหาคม 2544	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2544
6 กันยายน 2544	พรรคเสรีธรรม รวมกับ พรรคไทยรักไทย
29 พฤศจิกายน 2544	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2544
11 มกราคม 2545	พรรคถิ่นไทย รวมกับ พรรคไทยรักไทย
4 กุมภาพันธ์ 2545	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2545
28 มีนาคม 2545	พรรคความหวังใหม่ รวมกับ พรรคไทยรักไทย
10 พฤษภาคม 2545	**นายชวน หลีกภัย กับ ส.ส. จำนวน 132 คน ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ร.อ.สุชาติ เชาว์วิศิษฐ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ พล.อ.ยุทธศักดิ์ ศศิประภา นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์ นายสมศักดิ์ เทพสุทิน นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ นายสุวิทย์ คุณกิตติ ร.ต.อ.ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ นายสมบัติ อุทัยสาง นายอดิศัย โพธารามิก**

[19] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 28/2546 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 29/2546 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 30/2546 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

[20] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 28/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 29/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 30/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 31/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

	นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ศาสตราจารย์เดช บุญ-หลง นางลดาวัลลิ์ วงศ์ศรีวงศ์ และนายประชา มาลีนนท์
22-28 พฤษภาคม 2545	นายชวน หลีกภัย กับ ส.ส. จำนวน 132 คน ขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ร.อ.สุชาติ เชาว์วิศิษฐ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ พล.อ.ยุทธศักดิ์ ศศิประภา นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์ นายสมศักดิ์ เทพสุทิน นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ นายสุวิทย์ คุณกิตติ ร.ต.อ.ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ นายสมบัติ อุทัยสาง นายอดิศัย โพธารามิก นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ศาตราจารย์เดช บุญ-หลง นางลดาวัลลิ์ วงศ์ศรีวงศ์ และนายประชา มาลีนนท์
4 มิถุนายน 2545	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2545
26 มิถุนายน 2545	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2545
6 กรกฎาคม 2545	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2545
1 สิงหาคม 2545	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2545
29 พฤศจิกายน 2545	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2545
4 กุมภาพันธ์ 2546	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2546
14 พฤษภาคม 2546	**ส.ส. จำนวน 158 คน ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล**
28-30 พฤษภาคม 2546	ส.ส. จำนวน 158 คน ขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล
4 มิถุนายน 2546	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2546
25 มิถุนายน 2546	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2546
30 มิถุนายน 2546	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2546
1 สิงหาคม 2546	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2546
29 พฤศจิกายน 2546	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2546
4 กุมภาพันธ์ 2547	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2547
13 พฤษภาคม 2547	**ส.ส. จำนวน 158 คน ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีคือ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา นายอดิศัย โพธารามิก พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ร.อ.สุชาติ เชาว์วิศิษฐ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี และนายวัฒนา เมืองสุข**
19-24 พฤษภาคม 2547	ส.ส. จำนวน 158 คน ขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี คือ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา นายอดิศัย โพธารามิก พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ร.อ.สุชาติ เชาว์วิศิษฐ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี และนายวัฒนา เมืองสุข
4 มิถุนายน 2547	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2547
23 มิถุนายน 2547	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2547
28 มิถุนายน 2547	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2547
19 กรกฎาคม 2547	พรรคราษฎร รวมกับ พรรคมหาชน
1 สิงหาคม 2547	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2547
21 กันยายน 2547	พรรคชาติพัฒนา รวมกับ พรรคไทยรักไทย
29 พฤศจิกายน 2547	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2547
5 มกราคม 2548	**ครบวาระ**

การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ตรงกับสมัยรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลเพียง 1 ครั้ง เกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อ ส.ส. จำนวน 121 คน ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2548 และมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 27 – 29 มิถุนายน พ.ศ. 2548 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2548 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีให้บริหารประเทศต่อไป โดยลงมติไว้วางใจ 367 เสียง ไม่ไว้วางใจ 119 เสียง และงดออกเสียง 7 เสียง[21]

ลำดับเวลาการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22

4 มีนาคม 2548	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2548
11 มีนาคม 2548	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี สมัยที่ 2 และจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว
15 มิถุนายน 2548	**ส.ส. จำนวน 121 คน ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ**
27-29 มิถุนายน 2548	ส.ส. จำนวน 121 คน ขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ
2 กรกฎาคม 2548	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2548
22 สิงหาคม 2548	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2548
20 ธันวาคม 2548	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2548
9 กุมภาพันธ์ 2549	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2549
10 กุมภาพันธ์ 2549	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2549
24 กุมภาพันธ์ 2549	**ยุบสภา**

การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 – ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน

ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) ตรงกับสมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลเพียง 1 ครั้ง เกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ส.ส. จำนวน 121 คน ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี คือ นายสมัคร สุนทรเวช และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม นายสันติ พร้อมพัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม นายทรงศักดิ์ ทองศรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และนายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ โดยมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 24 - 28

[21] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 20/2548 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ,และ สผ 21/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

มิถุนายน พ.ศ. 2551 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2551 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีให้บริหารประเทศต่อไป[22]

ลำดับเวลาการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 – ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน

21 มกราคม 2551	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2551
6 กุมภาพันธ์ 2551	นายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีพรรคร่วมรัฐบาล 6 พรรค คือ พรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา พรรคมัชฌิมาธิปไตย และพรรคประชาราช
20 พฤษภาคม 2551	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2551
9 มิถุนายน 2551	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2551
18 มิถุนายน 2551	**ส.ส. จำนวน 121 คน ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี นายมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ์ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ นายสันติ พร้อมพัฒน์ นายทรงศักดิ์ ทองศรี และนายนพดล ปัทมะ**
24-27 มิถุนายน 2551	ส.ส. จำนวน 121 คน ขอเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี นายมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ์ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ นายสันติ พร้อมพัฒน์ นายทรงศักดิ์ ทองศรี และนายนพดล ปัทมะ
29 มิถุนายน 2551	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2551
1 สิงหาคม 2551	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2551
18 กันยายน 2551	นายสมัคร สุนทรเวช พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ
24 กันยายน 2551	นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี
29 พฤศจิกายน 2551	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2551
2 ธันวาคม 2551	นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 – ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์

ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) ตรงกับสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลทั้งสิ้น 3 ครั้ง ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง และคณะ ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย นายกรณ์ จาติกวณิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง และนายบุญจง

[22] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 5/2551 (วิ) เป็นพิเศษ, สผ 6/2551 (วิ) เป็นพิเศษ, และ สผ 7/2551 (วิ) เป็นพิเศษ.

วงศ์ไตรรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 19 – 21 มีนาคม พ.ศ. 2552 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2552 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีให้บริหารประเทศต่อไป[23]

สำหรับการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สอง เกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง และคณะ ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรี นายกรณ์ จาติกวณิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายโสภณ ซารัมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม โดยมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม ถึงวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2553 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2553 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีให้บริหารประเทศต่อไป[24]

และการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สาม เกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 นายมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ์ และคณะ ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล โดยแบ่งเป็นรัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจและมีการถอดถอน ประกอบด้วย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรี นายกรณ์ จาติกวณิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นางพรทิวา นาคาศัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายจุติ ไกรฤกษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นายศุภชัย โพธิ์สุ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายโสภณ ซารัมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม อีกส่วนหนึ่งคือรัฐมนตรีที่ถูกยื่นญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจเพียงอย่างเดียว คือ นายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ โดยมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 15 - 19 มีนาคม พ.ศ. 2554 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2554 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีให้บริหารประเทศต่อไป[25]

ลำดับเวลาการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 – ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์

15 ธันวาคม 2551	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2551
17 ธันวาคม 2551	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี มีพรรคร่วมรัฐบาล 7 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคชาติไทยพัฒนา พรรครวมชาติพัฒนา พรรคกิจสังคม และพรรคมาตุภูมิ
9 มกราคม 2552	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2552
21 มกราคม 2552	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2552
12 กุมภาพันธ์ 2552	**ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง และคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่**

[23] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 17/2552 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 18/2552 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.
[24] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 2/2553 (วิ) เป็นพิเศษ, และ สผ 3/2553 (วิ) เป็นพิเศษ.
[25] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 15/2554 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 16/2554 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

	ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายกรณ์ จาติกวณิช นายกษิต ภิรมย์ นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ และนายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์
19-21 มีนาคม 2552	ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง และคณะ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายกรณ์ จาติกวณิช นายกษิต ภิรมย์ นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ และนายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์
21 พฤษภาคม 2552	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2552
15 มิถุนายน 2552	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2552
23 มิถุนายน 2552	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2552
1 สิงหาคม 2552	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2552
29 พฤศจิกายน 2552	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2552
21 มกราคม 2553	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2553
21 พฤษภาคม 2553	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2553
24 พฤษภาคม 2553	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2553
	ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง และคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นายกรณ์ จาติกวณิช นายกษิต ภิรมย์ นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล และนายโสภณ ซารัมย์
31 พฤษภาคม - 2 มิถุนายน 2553	ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง และคณะ ขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นายกรณ์ จาติกวณิช นายกษิต ภิรมย์ นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล และนายโสภณ ซารัมย์
3 มิถุนายน 2553	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2553
1 สิงหาคม 2553	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2553
29 พฤศจิกายน 2553	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2553
21 มกราคม 2554	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2554
1 มีนาคม 2554	**นายมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ์ และคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นายกรณ์ จาติกวณิช นางพรทิวา นาคาศัย นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ นายจุติ ไกรฤกษ์ นานชวรัตน์ ชาญวีรกูล นายโสภณ ซารัมย์ นายศุภชัย โพธิ์สุ และนายกษิต ภิรมย์**
15-19 มีนาคม 2554	นายมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ์ และคณะ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นายกรณ์ จาติกวณิช นางพรทิวา นาคาศัย นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ นายจุติ ไกรฤกษ์ นานชวรัตน์ ชาญวีรกูล นานโสภณ ซารัมย์ นายศุภชัย โพธิ์สุ และนายกษิต ภิรมย์
10 พฤษภาคม 2554	**ยุบสภา**

การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ตรงกับสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลทั้งสิ้น 3 ครั้ง ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ พลตำรวจเอก ประชา พรหมนอก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 27 – 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีให้บริหารประเทศต่อไป ด้วยมติไว้วางใจ 273 เสียง ไม่ไว้วางใจ 188 เสียง งดออกเสียง 5 เสียง และไม่ลงคะแนนเสียง 15 เสียง[26]

สำหรับการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สอง เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี คือ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง รองนายกรัฐมนตรี พลอากาศเอก สุกำพล สุวรรณทัต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และพลตำรวจโท ชัจจ์ กุลดิลก รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 25 – 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีให้บริหารประเทศต่อไป[27]

และการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สาม เกิดขึ้นเมื่อเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี คือ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ นายจารุพงศ์ เรืองสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในระหว่างวันที่ 26 – 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 จากนั้นมีการลงมติในวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 โดยมติของสภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีให้บริหารประเทศต่อไป[28]

<u>ลำดับเวลาการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24</u>

1 สิงหาคม 2554	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2554
5 สิงหาคม 2554	นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีพรรคร่วมรัฐบาล 6 พรรค คือ พรรคเพื่อไทย พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคชาติพัฒนา พรรคพลังชล พรรคมหาชน และพรรคประชาธิปไตยใหม่
18 พฤศจิกายน 2554	**นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ พล.ต.อ.ประชา พรหมนอก**
27-28 พฤศจิกายน 2554	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ พล.ต.อ.ประชา พรหมนอก

[26] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 22/2554 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 23/2554 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.
[27] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 34/2555 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 35/2555 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.
[28] ดูเพิ่มใน เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 27/2556 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 28/2556 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

29 พฤศจิกายน 2554	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2554
21 ธันวาคม 2554	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2554
18 เมษายน 2555	ขยายเวลาประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2555
19 มิถุนายน 2555	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2555
1 สิงหาคม 2555	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2555
9 พฤศจิกายน 2555	**นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล**
25-28 พฤศจิกายน 2555	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล
29 พฤศจิกายน 2555	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2555
21 ธันวาคม 2555	เปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2555
20 เมษายน 2556	ปิดประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2556
29 พฤษภาคม 2556	เปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2556
1 มิถุนายน 2556	ปิดประชุมสมัยวิสามัญ พ.ศ. 2556
1 สิงหาคม 2556	เปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2556
15 พฤศจิกายน 2556	**นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล**
26-28 พฤศจิกายน 2556	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล
29 พฤศจิกายน 2556	ปิดประชุมสมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2556
9 ธันวาคม 2556 ยุบสภา	

บทที่ 3 โหวตเพื่อใคร: ตามใจ หรือ ตามพรรค

ในการทำหน้าที่ “ผู้แทนราษฎร” นั้น การลงมติในร่างกฎหมายหรือเรื่องพิจารณาอื่นๆ ที่ถูกนำเข้ามาพิจารณาในสภาผู้แทนราษฎรถือเป็นหน้าที่หลักของ ส.ส. หากจะถามว่า ส.ส. จะลงมติอย่างไร การกลับไปดูฐานคิดและข้อจำกัดในพฤติกรรมของการลงมติของ ส.ส. แต่ละคนนั้นน่าจะให้คำตอบที่ดีที่สุด การทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าหาก ส.ส. ไม่มีข้อจำกัดทางสถาบัน หรือการมองว่าการลงมติในแต่ละครั้งนั้น ส.ส. โหวตในฐานะการเป็น “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ที่เป็นปัจเจกชน คือสามารถลงมติไปในทิศทางที่ตนเองเห็นชอบโดยใช้จุดยืนหรือความคิดทางการเมือง หากใช้ทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) จากแนวคิดทางการเมืองน่าจะเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีที่จะทำให้เราคาดเดาได้ว่า ส.ส. ลงมติไปในทิศทางใด

แต่เพราะ ส.ส. นั้นนอกจากจะมีสถานะการเป็น ส.ส. ในตัวเองแล้ว ส.ส. ยังมีสถานะการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่การกระทำของ ส.ส. จะต้องมีความรับผิดรับชอบในฐานะสมาชิกของพรรคการเมือง ดังนั้นการลงมติจึงเป็นการลงมติที่มีข้อจำกัดอันได้แก่ การลงมติที่ต้องคำนึงถึง “ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline)”

อย่างไรก็ดี การลงมติของ ส.ส. ไทยที่ถูกมองว่าการมีอิสระหรือการลงมติตามความคิดทางการเมืองนั้นไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการลงมติ แต่เป็นเพราะรูปแบบของระบอบรัฐสภาและการจัดองค์กรของพรรคการเมืองของไทยทำให้การลงมติของ ส.ส. ไทยนั้นน่าจะออกมาเป็นในรูปแบบของการ “โหวตตามพรรค” มากกว่า การ “โหวตตามใจ”

เช่นนี้แล้ว ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะถูกนำมาแสดงให้เห็นว่าการลงมติของ ส.ส. ไทยนั้นเป็นไปในแบบแผนไหนระหว่างการ “โหวตตามพรรค” หรือ การ “โหวตตามใจ”

โหวตตามพรรค

เพื่อพิสูจน์ว่า ส.ส. ไทยนั้น “โหวตตามพรรค” หรือ “โหวตตามใจ” ค่าสถิติที่เรียกว่า ‘Party Loyalty Score’ (Godbout and Hoyland 2011) จะถูกนำมาใช้คำนวณ โดยในที่นี้จะเรียกในภาษาไทยว่า ค่าสถิติการ ‘โหวตตามพรรค’ ที่ได้มาจากการคำนวณที่จัดประเภทของการลงมติของ ส.ส. แต่ละคนในการลงมติในแต่ละเรื่องพิจารณาว่า “สอดคล้อง” หรือ “สวนทาง” กับทิศกับของเสียงส่วนใหญ่ของพรรค (Majority of Party) หรือไม่ในการลงมติแต่ละครั้ง โดยค่าสถิตินี้จะมีค่าจาก 0 หรือ 1

โดยค่า 0 หมายถึงการลงมติที่ไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกันกับ มติส่วนใหญ่ของพรรค ซึ่งรวมถึงการลงมติสวนทาง การงดออกเสียง และการไม่ลงคะแนนเสียงด้วย และ 1 คือการลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค หลังจากนั้นก็จะนำค่าการลงมติที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและคิดเป็นร้อยละเพื่อแสดงออกมาเป็นค่าโหวตตามพรรค

อย่างไรก็ดี จากกรอบการวิเคราะห์ที่นำเสนอในบทที่ 1 ซึ่งได้เสนอว่า นอกจากปัจจัยของการลงมติตามทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบายและข้อจำกัดทางสถาบันแล้วนั้น การวิเคราะห์หาแบบแผนยังได้แบ่งการวิเคราะห์ออกไปเป็นตาม *'ประเภทของกฎหมาย'* โดยได้แบ่งประเภทของกฎหมายออกเป็น 6 ประเภท ดังต่อไปนี้ (1) กฎหมายประเภทสังคมวัฒนธรรม (2) กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน (3) กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน (4) กฎหมายประเภทการศึกษา (5) กฎหมายประเภทความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายประเภทอื่นๆ

โดยจุดประสงค์ของการวิเคราะห์ตามประเภทของกฎหมายก็เพื่อพิสูจน์ว่าเนื้อหาของร่างกฎหมายในแต่ละประเภทนั้นจะส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในฐานะ "ปัจจัยควบ" กับปัจจัยด้านทางด้านสถาบันหรือแรงจูงใจส่วนตัวอย่างไรเพราะในบางประเภทของร่างกฎหมาย เนื้อหาของร่างกฎหมายมักจะเป็นที่มาของการแสดงออกของพฤติกรรมการต่อสู้ทางการเมืองของ ส.ส. ที่มีต่อพรรคการเมืองหรือระหว่างพรรคการเมืองด้วยกันเอง

ที่มากไปกว่านั้น *"เวลา"* ในการลงมติก็ถูกนำมาวิเคราะห์เป็นปัจจัยควบอีกเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นในมิติของ *"วาระการลงมติ"* ที่แบบแผนและวิธีปฏิบัติของรัฐสภาไทยจะส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติได้เช่นกัน อีกมิติด้านเวลา คือ เวลาในห้วงของ *"การปรับคณะรัฐมนตรี"* ที่นับได้ว่าเป็นกระบวนการของฝ่ายบริหาร โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินในฐานะ "รัฐมนตรี" ตลอดถึงเป็นการรักษาเสถียรภาพของรัฐบาล ในกรณีที่ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะสั่นคลอนการทำงานของรัฐบาล พรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลอาจจะมีการพิจารณาเพื่อปรับสัดส่วนรัฐมนตรีของพรรคการเมืองที่แข็งขืนเหล่านั้น แม้การปรับคณะรัฐมนตรีเป็นอำนาจโดยตรงของนายกรัฐมนตรี แต่ด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารซึ่งเป็นไปตามกลไกของระบบรัฐสภา ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะพิจารณาการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร ผ่านการเลือกใช้ช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรี ด้วยมีสมมติฐานว่ามีความเป็นได้ว่าจะสะท้อนให้เห็นปฏิกิริยาของบริบททางการเมืองที่แวดล้อมอยู่ภายนอกกลไกรัฐสภา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการลงมติของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งสะท้อนท่าทีของพรรคการเมืองต่างๆ ในช่วงเวลานั้นออกมาได้เป็นอย่างดี

โดยผู้เขียนได้ทำการแบ่งลักษณะของการปรับคณะรัฐมนตรี ออกเป็น 3 รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบแรก เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีเป็นการภายในของแต่ละพรรคการเมือง รูปแบบที่สอง เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล โดยเป็นการปรับสัดส่วนของรัฐมนตรีในพรรคร่วมรัฐบาลเดิมหรือสลับตำแหน่งรัฐมนตรีของแต่ละพรรคการเมือง หรือเป็นการปรับคณะรัฐมนตรีของพรรคการเมืองต่างๆ ในคราวเดียวกัน และรูปแบบที่สาม เป็นการปรับคณะรัฐมนตรี โดยมีพรรคการเมืองเปลี่ยนขั้วทางการเมืองเข้าร่วม ลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้สัดส่วนรัฐมนตรีที่มีอยู่เดิมต้องถูกปรับเปลี่ยนไป ทั้งนี้จะพิจารณาโดยใช้แบ่งช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ ช่วงเวลา ก่อนหน้าการปรับคณะรัฐมนตรีประมาณ 1 เดือน จนถึงวันปรับคณะรัฐมนตรี และส่วนที่สอง คือ ช่วงเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรีประมาณ 1 เดือน

มิติด้านเวลามิติสุดท้ายที่นำมาแบ่งช่วงการวิเคราะห์อีกด้านหนึ่งคือ ช่วงเวลาของ *"การอภิปรายไม่ไว้วางใจ"* ที่เป็นกระบวนการทางรัฐสภาที่ใช้ในการตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหาร ซึ่งมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยการอภิปรายไม่ไว้วางใจนี้มี 2 รูปแบบ คือ การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคล

การเลือกใช้ช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจ สะท้อนให้เห็นปฏิกิริยาของบริบททางการเมืองที่แวดล้อมอยู่ภายนอกกลไกรัฐสภาเช่นเดียวกับการปรับคณะรัฐมนตรี เพราะมีความเป็นได้อีกเช่นกันว่าจะส่งผลกระทบต่อการลงมติของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร ในการนี้จะพิจารณาได้จากค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้เห็นความพฤติกรรมทางการของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้จะพิจารณาโดยใช้แบ่งช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ ช่วงเวลา ก่อนหน้าการยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจประมาณ 1 เดือน จนถึงก่อนอภิปรายไม่ไว้วางใจ และส่วนที่สอง คือ ช่วงเวลา หลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจประมาณ 1 เดือน

ดังนั้น การนำเสนอผลเชิงประจักษ์ของค่าสถิติการโหวตตามพรรค (Party Loyalty Score) จะนำเสนอตามชุดของ ส.ส. และตามเนื้อหาที่แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้คือ ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอภาพรวมค่าการลงมติตามพรรคและนำเสนอค่าการโหวตของแต่ละพรรคและเปรียบเทียบกันระหว่างพรรคการเมือง ในขั้นที่ 2 นำเสนอค่าการโหวตตามพรรคเมื่อแบ่งประเภทร่างกฎหมายตามเนื้อหา ตามด้วยขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ตามช่วงเวลาซึ่งได้แก่ วาระการประชุม ช่วงเวลาสำคัญทางการเมือง คือ หนึ่งเดือนก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี และหนึ่งเดือนก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

นอกจากนี้ เพราะการวิเคราะห์โดยแบ่งตามประเภทของกฎหมาย วาระการพิจารณากฎหมาย ลำดับเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี และลำดับเวลาการอภิปรายไม่ไว้วางใจ นั้นได้เผยให้เห็นว่าปัจจัยภายในสภาได้ก่อให้เกิดแบบแผนพฤติกรรมการลงมติอย่างไรไปแล้ว

เพื่อให้เห็นภาพของปัจจัยภายนอกสภาที่อาจจะมีผลต่อพฤติกรรมการลงมติจึงได้นำค่าเฉลี่ยของการโหวตตามพรรคราย 3 เดือนมาเรียงลำดับตามเวลาของทั้งสมัยของสภา เพื่อดูว่ามีช่วงเวลาใดที่ค่าการโหวตตามพรรคมีการเปลี่ยนแปลงที่ผิดปกติ – เพิ่มขึ้นหรือลดลงมากกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสมัยอย่างเห็นได้ชัด – หากมีการเปลี่ยนแปลที่ผิดปกติก็จะเป็นที่มาของการหาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ต่อไปว่าปัจจัยแวดล้อมทางการเมืองต่างๆ ที่อยู่ภายนอกสภา ได้ส่งผลต่อการทำงานของ ส.ส. ในสภาอย่างไร รวมถึงเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่ประชาชนทั่วไปรับรู้และจดจำได้ดีนั้น ส่งผลต่อพฤติกรรมของ ส.ส. ในสภาหรือไม่

โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20

ภาพรวม

ในทุกสมัยประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 (พ.ศ. 2541 - 2543) มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 874 ครั้ง โดยแยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 791 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 83 ครั้ง ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 ในสมัยรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ โดยมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี โดยที่พรรค

ฝ่ายรัฐบาลประกอบไปด้วย พรรคชาติพัฒนา พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย พรรคราษฎร พรรคเอกภาพ พรรคเสรีธรรม พรรคพลังธรรม และพรรคไท (มีจำนวน ส.ส. รวม 266 คน) และพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 1 พรรค คือ พรรคความหวังใหม่ (มีจำนวน ส.ส. รวม 127 คน)

อย่างไรก็ดี มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนประกอบของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และการเปลี่ยนแปลงการสังกัดพรรคของ ส.ส. ในปลายสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 20 (ช่วงเดือนตุลาคม 2543) ซึ่งมี ส.ส. ส่วนหนึ่งได้เปลี่ยนการสังกัดพรรคการเมืองไปเป็น ส.ส. ไม่สังกัดพรรค ทำให้สัดส่วนของ ส.ส. ในซีกพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลเหลือ 239 คน และ ฝากพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเหลือ 82 เพราะ ส.ส. บางส่วนจากเกือบทุกพรรคการเมืองผันตัวเองไปเป็น ส.ส. ไม่สังกัดพรรคจำนวน 72 คน

ซึ่งค่าการโหวตตามพรรคของ ส.ส. ชุดที่ 20 ตลอดสมัยนี้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 94.22 และพรรคที่มีค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคสูงที่สุดคือ พรรคพลังธรรมและพรรคไท และพรรคกิจสังคมและพรรคความหวังใหม่นั้นมีค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคต่ำที่สุด ดังแสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 3.1

แผนภาพที่ 3.1 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 รายพรรคการเมือง

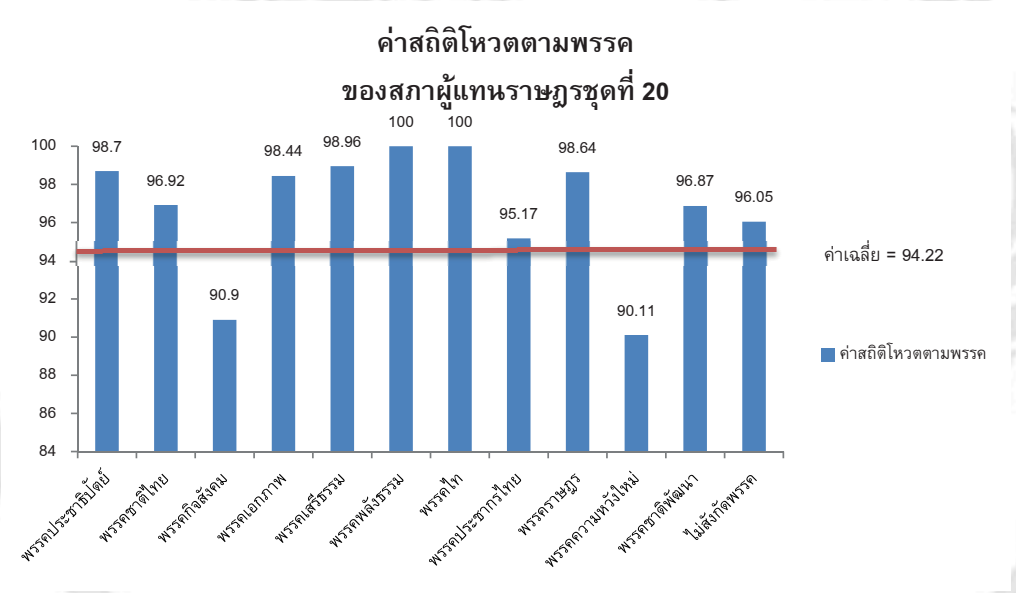

อย่างไรก็ดี ด้วยเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลานั้นที่ส่งผลให้ ส.ส. บางกลุ่มมีการย้ายพรรคเกิดขึ้น ดังเช่นกรณี ส.ส. กลุ่มงูเห่า ที่มีพฤติกรรมการลงมติสวนทางกับมติของพรรคประชากรไทยที่ ส.ส. กลุ่มดังกล่าวสังกัดอยู่ ซึ่งขัดต่อข้อบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 118(8) ที่บัญญัติให้ ส.ส. พ้นจากสมาชิกภาพของความเป็น ส.ส. เมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรค

การเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก[29] ทว่า ส.ส. กลุ่มงูเห่าได้ใช้สิทธิตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ให้สิทธิในการยื่นเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ และศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า ส.ส. กลุ่มงูเห่ายังคงสมาชิกภาพของ ส.ส. อยู่ ส่งผลให้ ส.ส. กลุ่มงูเห่าทั้งหมดย้ายมาสังกัดพรรคราษฎร และมี ส.ส. ลาออกเพิ่มเติมในตอนปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้[30] การวิเคราะห์ข้อมูลของ ส.ส. ชุดที่ 20 นี้ต้องแยกออกเป็น 4 ช่วงเวลา ตามการย้ายพรรคแต่ละช่วง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

"ช่วงเวลาแรก" เริ่มต้นตั้งแต่มีการเริ่มบันทึกการลงมติของ ส.ส. ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 จนถึงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 เนื่องจากมี ส.ส. พรรคประชากรไทย (กลุ่มงูเห่า) ย้ายพรรคไปสังกัดพรรคราษฎร

"ช่วงเวลาที่สอง" เริ่มต้นเมื่อมีการย้ายพรรคของ ส.ส. พรรคประชากรไทย (กลุ่มงูเห่า) ไปสังกัดพรรคราษฎร โดยเริ่มมีการลงมติครั้งแรกวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 จนถึงวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2542 เนื่องจากมี ส.ส. ลาออกจากพรรคการเมืองต่างๆ จำนวนมาก

"ช่วงเวลาที่สาม" เริ่มต้นเมื่อมี ส.ส. ลาออกจากพรรคการเมืองต่างๆ จำนวนมาก โดยเริ่มมีการลงมติครั้งแรกวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2542 จนถึงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2542 เนื่องจากมี ส.ส. ลาออกจากพรรค และเกิดกลุ่ม ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง

"ช่วงเวลาที่สี่" เริ่มต้นเมื่อมี ส.ส. ลาออกจากพรรค และเกิดกลุ่ม ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง โดยเริ่มมีการลงมติครั้งแรกวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2542 จนถึงวันที่ลงมติครั้งสุดท้ายก่อนมีการยุบสภา คือวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2543

เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด พบว่ามีค่าเท่ากับ ร้อยละ 94.22 และเมื่อแยกพิจารณาตามช่วงเวลา พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของแต่ละช่วงเวลาเป็นดังนี้ ช่วงเวลาแรก มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 95.85 ช่วงเวลาที่สอง อยู่ที่ ร้อยละ 92.84 ช่วงเวลาที่สาม อยู่ที่ ร้อยละ 92.60 และช่วงเวลาที่สี่ อยู่ที่ ร้อยละ 95.60 จะเห็นว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันในแต่ละช่วงเวลา และยังอยู่ในระดับที่สูงอีกด้วย สะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง แต่กรณีนี้จะแยกพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคช่วงเวลา เนื่องจากมีการย้ายพรรคของ ส.ส. ในช่วงเวลาต่างๆ และเพื่อให้เห็นแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาต่างๆ ดังปรากฏในตารางที่ 3.1

---

[29] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 118

[30] ดูเพิ่มใน คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2542

ตารางที่ 3.1 สัดส่วนของ ส.ส. ที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20

รายชื่อพรรคการเมือง ค่าเฉลี่ยทั้งสภา = 94.22%	ช่วงเวลาแรก		ช่วงเวลาที่สอง		ช่วงเวลาที่สาม		ช่วงเวลาที่สี่	
	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และ จำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และ จำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และ จำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และ จำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และ จำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และ จำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และ จำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และ จำนวนคนในวงเล็บ)
พรรคกิจสังคม	0% (0)	100% (19)	5.26% (1)	94.74% (18)	22.22% (4)	77.78% (14)	25% (4)	75% (12)
พรรคความหวังใหม่	54.55% (66)	45.45% (55)	53.72% (65)	39.67% (48)*	57.02% (69)	36.36% (44)*	27.63% (21)	72.37% (55)
พรรคชาติไทย	0% (0)	100% (37)	2.70% (1)	97.30% (36)	0% (0)	100% (37)	9.38% (3)	90.62% (29)
พรรคชาติพัฒนา	11.54% (6)	88.46% (46)	5.56% (3)	94.44% (51)	5.56% (3)	94.44% (51)	2.44% (1)	97.56% (40)
พรรคไท	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)
พรรคประชากรไทย	23.53% (4)	76.47% (13)	0% (0)	100% (5)	0% (0)	100% (5)	0% (0)	100% (5)
พรรคประชาธิปัตย์	0% (0)	100% (123)	0.81% (1)	99.19% (122)	0.81% (1)	99.19% (122)	0% (0)	100% (118)
พรรคพลังธรรม	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)	-	-
พรรคเสรีธรรม	0% (0)	100% (4)	0% (0)	100% (5)	0% (0)	100% (5)	0% (0)	100% (5)
พรรคเอกภาพ	0%	100%	0%	100%	0%	100%	12.5%	87.5%

รายชื่อพรรคการเมือง ค่าเฉลี่ยทั้งสภา = 94.22%	ช่วงเวลาแรก		ช่วงเวลาที่สอง		ช่วงเวลาที่สาม		ช่วงเวลาที่สี่	
	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการ โหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการ โหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการ โหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการ โหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการ โหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการ โหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการ โหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการ โหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละ และจำนวนคนในวงเล็บ)
	(0)	(8)	(0)	(8)	(0)	(8)	(1)	(7)
พรรคราษฎร	-	-	11.11% (1)	88.89% (8)	0% (0)	100% (9)	0% (0)	100% (9)
ไม่สังกัดพรรค	-	-	-	-	0% (0)	100% (1)	29.17% (21)	70.83% (51)

หมายเหตุ

1. จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น ๆ

2. ใช้ค่าสถิติการ โหวตตามพรรค(Party Loyalty Score) โดยใช้ค่าเฉลี่ยตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 94.22

3.เครื่องหมาย * ในตารางเป็นกรณีที่มี ส.ส. ไม่เข้าร่วมลงคะแนนเสียง อยู่จำนวนหนึ่ง แต่ทางผู้เขียน ใช้ในการคำนวณเพื่อให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองของ ส.ส. ในสภาแต่ละช่วงเวลา

ตารางที่ 3.1 แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22 และพิจารณาจำนวน ส.ส. ในพรรคการเมืองต่างๆ ทั้ง 4 ช่วงเวลาของสภาผู้แทนราษฎร พบว่าพฤติกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองแต่ละพรรคมีความแตกต่างกัน อาทิเช่น พรรคกิจสังคมที่มีแนวโน้มของสัดส่วน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภามีสัดส่วนลดลงอย่างเห็นได้ชัด (จากในช่วงเวลาแรกที่สัดส่วนของ ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งสภาอยู่ที่ ร้อยละ 100 เมื่อผ่านช่วงเวลาต่างๆ กลับมีแนวโน้มที่ลดลง จนกระทั่งช่วงเวลาที่สี่ มีสัดส่วนอยู่ที่ ร้อยละ 75 เท่านั้น) ในขณะที่พรรคชาติพัฒนากลับมีแนวโน้มของจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภามีจำนวนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดรับกับบทบาททางการเมืองของพรรคชาติพัฒนา ในปี พ.ศ. 2542 ที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งใหญ่ โดยมีการดึงเอาพรรคชาติพัฒนาเข้ามาร่วมในคณะรัฐมนตรี สอดรับทิศทางของการลงมติในสภาผู้แทนราษฎรของ ส.ส. พรรคชาติพัฒนา ที่มีแนวโน้มค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงขึ้น

ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภามีจำนวนที่ค่อนข้างคงที่ เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล การลงมติของ ส.ส. ย่อมส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นพรรคจึงต้องมีการควบคุมการลงมติของ ส.ส.ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดถึงการทำหน้าที่ของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ที่ต้องใช้ความพยายามอย่างสูงในการควบคุมการลงมติแต่ละครั้ง ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาย่อมมีความแตกต่างกัน เนื่องจากในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ มี ส.ส. ย้ายพรรคและการสลับพรรคเข้าร่วมรัฐบาลอยู่บ่อยครั้ง เพื่อให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงต้องแยกพิจารณาตามช่วงเวลาด้วย

อย่างไรก็ดี เพื่อให้เห็นท่าทีของพรรคการเมืองต่างๆ ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น จึงได้แบ่งการวิเคราะห์ลงไปตามรายพรรคการเมืองและตามช่วงเวลาต่างๆ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลรายพรรคการเมืองนั้นจะเป็นการสังเคราะห์ที่เรียงลำดับตามสถานะของพรรคการเมืองที่เป็นพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก่อน (ลำดับที่ 1-7) ตามด้วยพรรคประชากรไทย (ลำดับที่ 8) ซึ่งมีการแตกออกเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาล (กลุ่มงูเห่า) และฝ่ายที่ไม่สนับสนุนรัฐบาล ถัดมาคือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ลำดับที่ 9-10) และพรรคที่เข้ามาในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ นั่นคือพรรคราษฎร (ลำดับที่ 11) ซึ่งแตกออกมาจากกลุ่มงูเห่าของพรรคประชากรไทยนั่นเอง และสุดท้ายคือกลุ่ม ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง (ลำดับที่ 12) ซึ่งปรากฏในช่วงเวลาที่สามและช่วงเวลาที่สี่ สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้

1. พรรคประชาธิปัตย์
2. พรรคชาติไทย
3. พรรคกิจสังคม
4. พรรคเอกภาพ
5. พรรคเสรีธรรม
6. พรรคพลังธรรม

7. พรรคไท
8. พรรคประชากรไทย
9. พรรคราษฎร
10. พรรคความหวังใหม่
11. พรรคชาติพัฒนา
12. ไม่สังกัดพรรคการเมือง

แผนภาพที่ 3.2 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ชุดที่ 20 ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของพรรคตามช่วงเวลา (ค่าร้อยละ)

ก. ช่วงเวลาแรก เริ่มต้น วันที่ 22 พ.ค. 41 – 18 ก.พ. 42

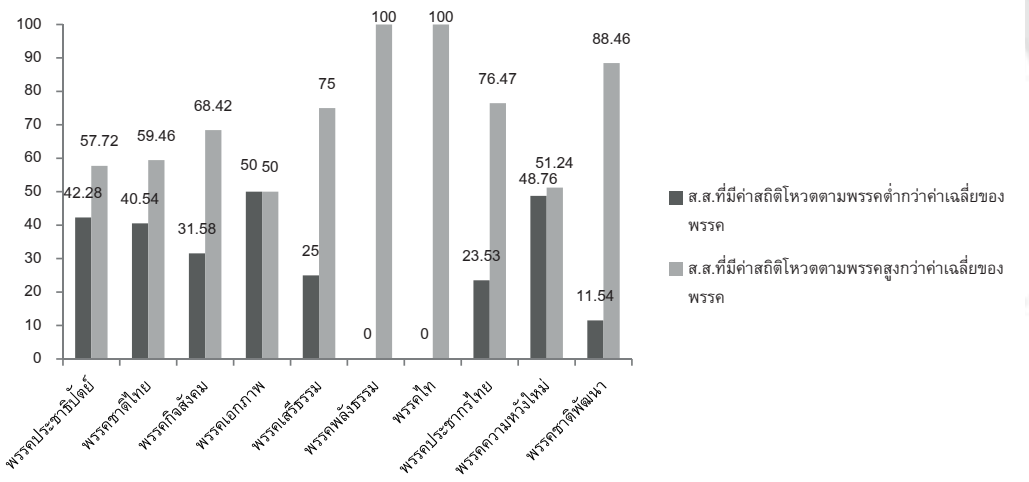

ข. ช่วงเวลาที่สอง ย้ายพรรครอบที่1 (ส.ส. พรรคประชากรไทยส่วนหนึ่งย้ายไปพรรคราษฎร) วันที่ 24 ก.พ. 42 – 26 มิ.ย. 42

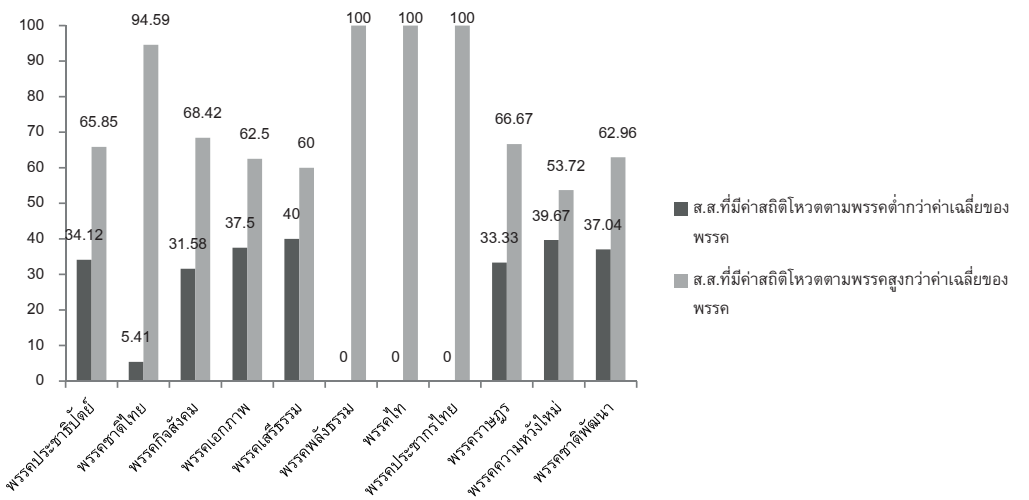

ค. ช่วงเวลาที่สาม ย้ายพรรครอบที่ 2 (ส.ส. ลาออกจากพรรค และไม่สังกัดพรรค) วันที่ 30 มิ.ย. 42 – 9 ธ.ค. 42

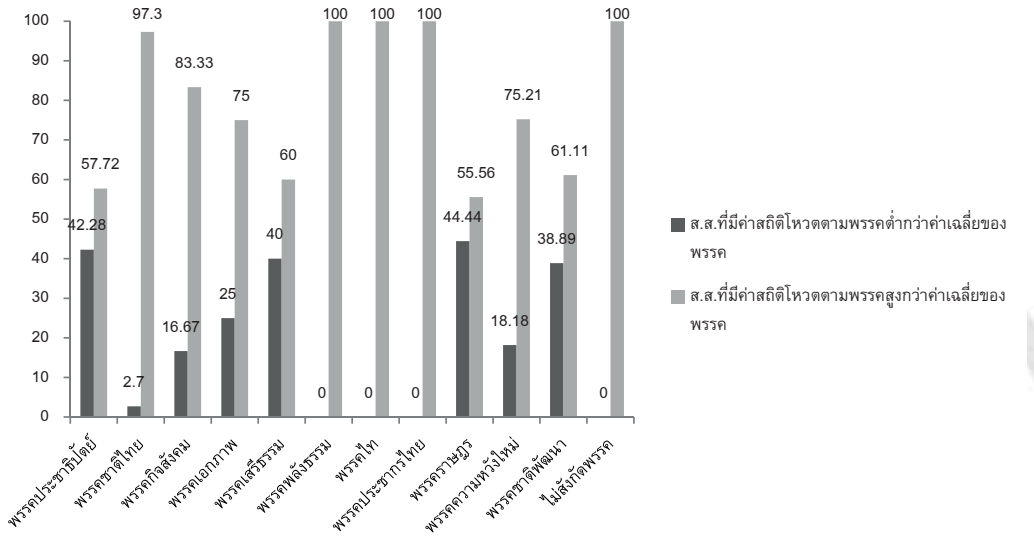

ง. ช่วงเวลาที่สี่ ย้ายพรรครอบที่ 3 (ส.ส. ลาออกจากพรรค) วันที่ 20 ธ.ค. 42 – ยุบสภา

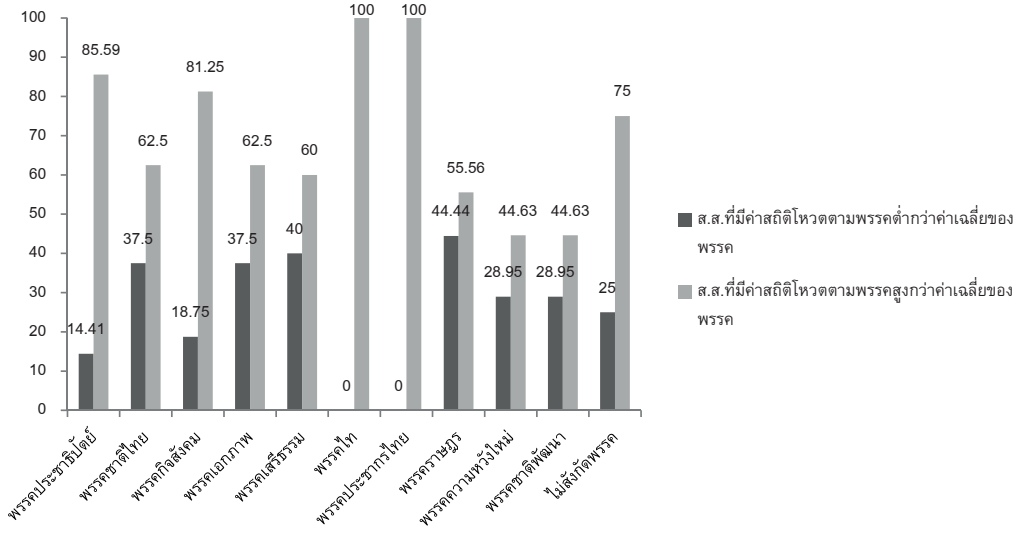

1. พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 2 รองจากพรรคความหวังใหม่ เนื่องจาก พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ต่อมาสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติเลือกนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี และเริ่มต้นจัดตั้งรัฐบาลภายใต้การนำของพรรคประชาธิปัตย์ โดยพรรคประชาธิปัตย์มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 123 คน และ ส.ส. ทั้งหมดนี้ไม่มีการดำรงตำแหน่งประธานหรือรอง

ประธานสภาผู้แทนราษฎร และไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ จะพบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีค่าสถิติ ค่าเฉลี่ยทั้ง 4 ช่วงเวลาอยู่ที่ ร้อยละ 98.70 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ พบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีแนวโน้มที่มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติที่สูงขึ้น โดยในช่วงเวลาแรก มี ส.ส. ที่มีค่าสถิติสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งพรรค ร้อยละ 57.72 เท่ากันกับช่วงเวลาที่สาม ในขณะที่ช่วงเวลาที่สอง มี ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งพรรค ร้อยละ 65.85 และในช่วงเวลาที่สี่ มี ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งพรรค ร้อยละ 85.59 ซึ่งช่วงเวลาที่สี่เป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นช่วงปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎร ทำให้การควบคุมการลงมติของพรรคการเมืองเป็นไปได้ง่ายยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของพรรคประชาธิปัตย์ จะพบว่า พรรคประชาธิปัตย์มีแนวโน้มค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ลดลง เนื่องจากในช่วงเวลาที่เป็นรัฐบาลมีเสถียรภาพค่อนข้างน้อย เพราะรัฐบาลมีเสียงในสภาผู้แทนราษฎร เพียง 211 เสียง ในขณะที่ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีเสียงในสภาผู้แทนราษฎร 182 เสียง และมีการสลับเข้าออกของพรรคร่วมรัฐบาลหลายครั้ง การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ ย่อมส่งผลถึงพฤติกรรมทางการเมืองของ ส.ส. ภายในพรรคประชาธิปัตย์เองด้วย แต่ทั้งนี้ก็กล่าวได้ว่า พรรคประชาธิปัตย์มีการจัดการพรรคการเมืองที่ทำให้ พรรคมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

2. พรรคชาติไทย

พรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 4 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาลโดยพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ พรรคชาติไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 39 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 37 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติไทย จะพบว่าพรรคชาติไทยมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 96.92 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคชาติไทย พบว่าพรรคชาติไทย มีค่าสถิติที่สูงทั้งสิ้น สะท้อนถึงการจัดการพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพของพรรคชาติไทย จึงสามารถสรุปได้ว่าความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ในพรรคชาติไทยมีอยู่สูง

3. พรรคกิจสังคม

พรรคกิจสังคมเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 5 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาลโดยพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ พรรคกิจสังคมมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 20 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 19 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 เมื่อพิจารณาการลงมติของ

ส.ส. พรรคกิจสังคม จะพบว่าพรรคกิจสังคมมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 90.90 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคกิจสังคม พบว่า พรรคกิจสังคมเป็นพรรคร่วมรัฐบาล โดยมีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล จะเห็นได้ว่าพรรคกิจสังคมมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงในช่วงเวลาที่หนึ่ง และช่วงเวลาที่สอง แต่ในช่วงเวลาที่สามและช่วงเวลาที่สี่นั้น มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำมาก เนื่องจากพรรคกิจสังคมประสบปัญหาการทุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของนายรักเกียรติ สุขธนะ ส่งผลให้มีการปรับคณะรัฐมนตรี โดยมีความพยายามดึงบุคคลภายนอกเข้ามารับตำแหน่งแทน นำไปสู่ความไม่พึงพอใจของ ส.ส. กลุ่มนายรักเกียรติที่มีประมาณ 8 คน (จิตรา โรจน์ประเสริฐกูล 2553) นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ตามมาอีกหลายอย่าง แต่ที่ชัดเจนคือการชิงตำแหน่งรัฐมนตรีภายในพรรคกิจสังคมเอง ทั้งหมดนี้ส่งผลให้พรรคกิจสังคมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่ลดลงในช่วงเวลาที่สามและช่วงเวลาที่สี่

4. พรรคเอกภาพ

พรรคเอกภาพเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 7 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาลโดยพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ พรรคเอกภาพมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 8 คน และเป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคเอกภาพจะพบว่าพรรคเอกภาพมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.44 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22 และยังเป็นค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกับพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคเอกภาพ พบว่า พรรคเอกภาพเป็นพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยแต่ละช่วงเวลา เป็นไปในลักษณะที่ลดลงในช่วงเวลาแรกถึงช่วงเวลาที่สาม และเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาที่สี่ ทว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคเอกภาพโดยเฉลี่ยนั้น มีค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นว่าพรรคเอกภาพ มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงมาก สะท้อนถึงการจัดการพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพของพรรคเอกภาพ จึงสามารถสรุปได้ว่าพรรคเอกภาพมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) อยู่สูงมาก

5. พรรคเสรีธรรม

พรรคเสรีธรรมเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 8 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาลโดยพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ พรรคเสรีธรรมมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 4 คน และเป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 และในช่วงเวลาที่สองมีการย้ายเข้ามาของนายทนุศักดิ์ เล็กอุทัย จากพรรคประชากรไทย เข้ามาเป็นสมาชิกพรรคเสรีธรรม ส่งผลให้ช่วงเวลาต่อมาพรรคเสรีธรรมมี ส.ส. เพิ่มขึ้น เป็น 5 คน เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคเสรีธรรม จะพบว่า

พรรคเสรีธรรมมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.96 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22 และยังเป็นค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคเสรีธรรม พบว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคเสรีธรรมโดยเฉลี่ยนั้น มีค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ในขณะที่จำนวน ส.ส. ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคเสรีธรรมในแต่ละช่วงเวลานั้น เป็นไปในลักษณะที่คงที่ โดยช่วงเวลาแรก ร้อยละ 25 และในช่วงเวลาที่สองถึงช่วงเวลาที่สี่ ร้อยละ 40 ซึ่งช่วงเวลาที่สองถึงช่วงเวลาที่สี่ เป็นช่วงเวลาที่มีการย้ายเข้ามาของนายทนุศักดิ์ เล็กอุทัย ซึ่งย้ายมาจากพรรคประชากรไทย ทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นว่าพรรคเสรีธรรม มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงมาก สะท้อนถึงการจัดการพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพของพรรคเสรีธรรม จึงสามารถสรุปได้ว่าพรรคเสรีธรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) อยู่สูงมากเช่นเดียวกับพรรคเอกภาพ

6. พรรคพลังธรรม

พรรคพลังธรรมเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 9 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาลโดยพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ พรรคพลังธรรมมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 1 คน และเป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคพลังธรรม จึงทำให้ค่าสถิติการโหวตตามพรรคมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 100 แต่ก็เป็นค่าการโหวตตามพรรคที่ไม่มีความหมายเพราะการเป็น ส.ส. ของพรรคเพียงคนเดียวย่อมไม่ก่อให้เกิดค่าในการวิเคราะห์ในประเด็นนี้เลย และที่สำคัญ ส.ส. คนเดียวของพรรคได้ลาออกจากพรรคพลังธรรมในช่วงเวลาที่สี่ ส่งผลให้พรรคพลังธรรมไม่มีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรอีกเลย และการเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็ก ส่งผลให้การลงมติในสภาไม่ได้มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลแต่อย่างใด

7. พรรคไท

พรรคไทเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 10 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล โดยพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ พรรคไทมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 1 คน และเป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคไท จะพบว่าพรรคไทมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 100 แต่ก็เป็นค่าการโหวตตามพรรคที่ไม่มีความหมาย เพราะค่าที่ได้ก็จะเป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกับลักษณะของพรรคพลังธรรม

8. พรรคประชากรไทย

พรรคประชากรไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 6 มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 18 คน ทว่าพรรคประชากรไทยมีลักษณะเป็น “พรรคแตก” (จิตรา โรจน์ประเสริฐกูล 2553) เนื่องจากกลุ่มนายสมัคร สุนทรเวช ประกาศไม่สนับสนุนนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะที่ ส.ส.

ส่วนใหญ่ของพรรคกลับไปลงมติสนับสนุนนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่ง ส.ส. กลุ่มนี้ เป็นที่รับรู้กันในชื่อ “กลุ่มงูเห่า” ต่อมาพรรคประชากรไทยมีมติขับ ส.ส. กลุ่มงูเห่าออกจากพรรค ส่งผลให้ ส.ส. ประชากรไทยลดลงเหลือเพียง 5 คน เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชากรไทย จะพบว่ามีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 95.17 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22 โดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรคประชากรไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคประชากรไทย พบว่า พรรคประชากรไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยในช่วงเวลาแรกต่างจากช่วงเวลาอื่น ๆ อย่างมาก เนื่องจากช่วงเวลาแรกของพรรคประชากรไทยนั้น ยังเป็นช่วงเวลาที่มี ส.ส. ทั้งหมดของพรรครวมอยู่ด้วย กล่าวคือ ส.ส. กลุ่มของนายสมัคร สุนทรเวช และ ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ยังอยู่ด้วยกัน ก่อนจะมีการขับ ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ออกจากพรรคประชากรไทย ทำให้กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ได้เข้าสังกัดพรรคราษฎร และพรรคประชากรไทยกลายเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอย่างเต็มตัว ซึ่งจะเห็นได้ว่า ช่วงเวลาต่อๆ มา ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคประชากรไทยสูงขึ้นจนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคประชากรไทย โดยเฉพาะในช่วงเวลาแรก จะพบว่า มี ส.ส. ของพรรคประชากรไทยที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 23.53 ซึ่งค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาแรก ได้สะท้อนถึงการจัดการที่ไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) ของพรรคประชากรไทยเอง แต่ในช่วงเวลาที่สองเป็นต้นมา พรรคประชากรไทยมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 100 ตลอดทั้ง 3 ช่วงเวลา เนื่องจากพรรคประชากรไทยได้มีการขับ ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ออกจากพรรคประชากรไทย และ ส.ส. กลุ่มนี้ได้เข้าไปสังกัดในพรรคราษฎร

9. พรรคราษฎร

พรรคราษฎรเป็นพรรคการเมืองที่มีบทบาทตั้งแต่ช่วงเวลาที่สอง เกิดจาก ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ที่ถูกขับออกจากพรรคประชากรไทย ได้เข้าสังกัดพรรคราษฎร ส่งผลให้พรรคราษฎรเริ่มมีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ เป็นต้นมาจนมีการยุบสภาในปี พ.ศ. 2543 โดยเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ที่มีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ พรรคราษฎรมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 9 คน เป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคราษฎร จะพบว่าพรรคราษฎรมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.64 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22 โดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรคราษฎรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงมาก

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคราษฎร พบว่า พรรคราษฎรเป็นพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกช่วงเวลา พบว่าอยู่ใน

เกณฑ์ที่ใกล้เคียงกับพรรคประชาธิปัตย์และพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ เมื่อพิจารณาในแต่ละช่วงเวลา พบว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในระดับที่สูง ทั้ง 3 ช่วงเวลาที่พรรคราษฎร มีบทบาทอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ แม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลต่างๆ ที่มีอยู่สูงก็ตาม ทั้งนี้พรรคราษฎรก็นับได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการดำรงอยู่ของรัฐบาลอีกด้วย

10. พรรคความหวังใหม่

พรรคความหวังใหม่เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นมากที่สุด แต่เนื่องจาก พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ต่อมาสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติเลือกนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี และเริ่มต้นจัดตั้งรัฐบาลภายใต้การนำของพรรคประชาธิปัตย์ พรรคความหวังใหม่จึงได้เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร โดยมี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้นำฝ่ายค้าน พรรคความหวังใหม่มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 125 คน แต่มี ส.ส. เพียง 121 คนที่ไม่มีการดำรงตำแหน่งประธานหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคความหวังใหม่ จะพบว่ามีค่าสถิติการโหวตตามพรรค (Party Loyalty Score) ค่าเฉลี่ยทั้ง 4 ช่วงเวลาอยู่ที่ ร้อยละ 90.11 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22 กล่าวโดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรคความหวังใหม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่ค่อนข้างสูง

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคความหวังใหม่ พบว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคความหวังใหม่ในแต่ละช่วงเวลามีลักษณะเช่นเดียวกับค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ทว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคความหวังใหม่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่า ทั้งนี้เนื่องจากพรรคความหวังใหม่เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่งผลให้การควบคุมการลงมติของ ส.ส. ในพรรคไม่มีความเข้มข้นดังเช่นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้พรรคความหวังใหม่ยังเป็นพรรคการเมืองเดียวที่มี ส.ส. ไม่เข้าลงคะแนนในช่วงเวลาที่สองและช่วงเวลาที่สาม ซึ่งการที่มี ส.ส. ไม่เข้าลงคะแนน มีผลต่อค่าสถิติการโหวตตามพรรคในกรณีของพรรคความหวังใหม่ แต่พรรคความหวังใหม่ก็สามารถควบคุม ส.ส. ให้อยู่ภายในพรรคได้ จนกระทั่งสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง

11. พรรคชาติพัฒนา

พรรคชาติพัฒนาเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 3 และเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยพรรคความหวังใหม่เป็นแกนนำ แต่ต่อมาปี พ.ศ. 2542 พรรคชาติพัฒนาได้เข้าร่วมรัฐบาลกับพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่สองและช่วงเวลาที่สาม พรรคชาติพัฒนามีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 52 คน และทั้งหมดไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 นอกจากนี้ยังมี ส.ส. ย้ายพรรคเข้ามาเพิ่มเติมอีกด้วย เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติพัฒนา

จะพบว่ามีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 96.87 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.22

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคชาติพัฒนา พบว่า เนื่องจากช่วงเวลาแรกนั้น พรรคความชาติพัฒนาเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่งผลให้การควบคุมการลงมติของ ส.ส. ในพรรคไม่มีความเข้มข้นดังเช่นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้ พรรคชาติพัฒนายังเป็นพรรคการเมืองที่มีการสลับขั้ว เข้ามาร่วมกับรัฐบาลที่มีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำในปี พ.ศ. 2542 ทำให้ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคชาติพัฒนาเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาที่สองและช่วงเวลาที่สาม และค่าเฉลี่ยในช่วงเวลานี้ยังสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภาอีกด้วย นอกจากนี้ในช่วงเวลาที่สี่ ค่าเฉลี่ยของพรรคชาติพัฒนาลดลง แต่ก็ยังสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ในขณะเดียวกันช่วงเวลาที่สี่ มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคเพียง ร้อยละ 2.44 จะเห็นได้ว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคชาติพัฒนามีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น เมื่อช่วงเวลาผ่านไป ทั้งนี้นอกจากปัจจัยเรื่องการสลับขั้วทางการเมืองแล้ว ปัจจัยภายในของพรรคชาติพัฒนาเอง ก็มีผลไม่น้อยในพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติพัฒนา เพราะค่าสถิติการโหวตตามพรรคสะท้อนถึงการจัดการพรรคการเมือง และในกรณีพรรคชาติพัฒนา ค่าสถิติการโหวตตามพรรคได้สะท้อนให้เห็นว่าพรรคชาติพัฒนามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

12. กลุ่ม ส.ส. ไม่สังกัดพรรคการเมือง

ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง เริ่มมีในช่วงเวลาที่สามของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ โดยเริ่มแรกมีเพียง 1 คน คือนายมนตรี พงษ์พานิช ซึ่งลาออกมาจากพรรคกิจสังคม เนื่องจากมีความขัดแย้งภายในพรรคกิจสังคมเอง แต่ต่อมาในช่วงเวลาที่สี่มี ส.ส. จากพรรคการเมืองอื่นๆ ลาออกจากพรรคการเมืองมาเป็น ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคมากขึ้น รวมทั้งสิ้น 72 คน

แผนภาพที่ 3.2 (ก.-ง.) แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. ไม่สังกัดพรรคการเมือง พบว่า ส.ส. กลุ่มดังกล่าวมีการลงมติที่เกาะกลุ่มกันอยู่ ซึ่งในช่วงเวลาที่สี่ ที่มีจำนวน ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคจำนวนมาก แต่การลงมติกลับเป็นไปในทิศทางเดียวกันถึง ร้อยละ 75 นับว่าสูงมาก แต่ก็เห็นการกระจายตัวของค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. ไม่สังกัดพรรคการเมือง ได้เป็นอย่างดี

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภทที่พิจารณาในสมัยการประชุมของ ส.ส. ชุดที่ 20 พบว่า กฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 89.18 (ดูแผนภาพที่ 3.3 ก.-ช.) เนื่องจากกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล เพราะมีพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ลำดับถัดมาคือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 87.91 ในขณะที่กฎหมายประเภทที่ไม่ได้กล่าวถึง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 80 ทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นว่า ส.ส. ในสภา

ผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ให้ความสำคัญกับประเด็นที่ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นสำคัญ สะท้อนให้เห็นการต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองผ่านการใช้กลไกของการลงมติในสภาของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ทั้งสองฝ่าย ขณะที่ค่าสถิติของพรรคขนาดเล็กที่ต่ำนั้น เป็นผลมาจากการไม่เข้าร่วมลงมติของ ส.ส. ในพรรคนั้นๆ เนื่องจากการไม่เข้าร่วมลงมติของพรรคการเมืองขนาดเล็ก ไม่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก

แผนภาพที่ 3.3 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

ก. ค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภท

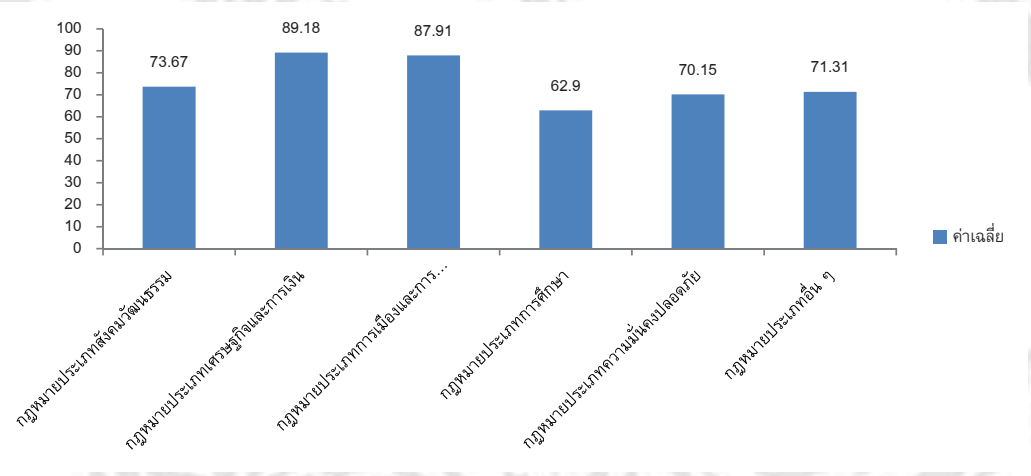

ข. กฎหมายประเภทสังคมวัฒนธรรม

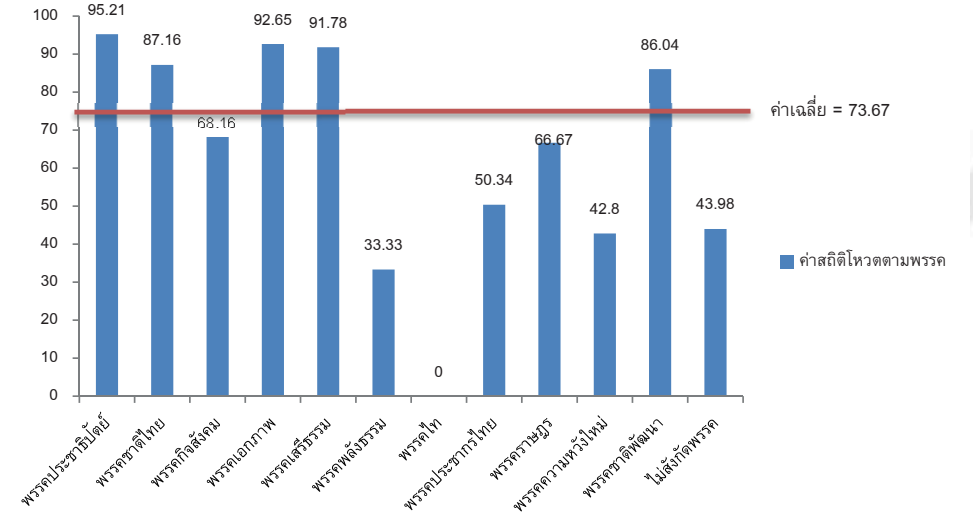

ค. กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน

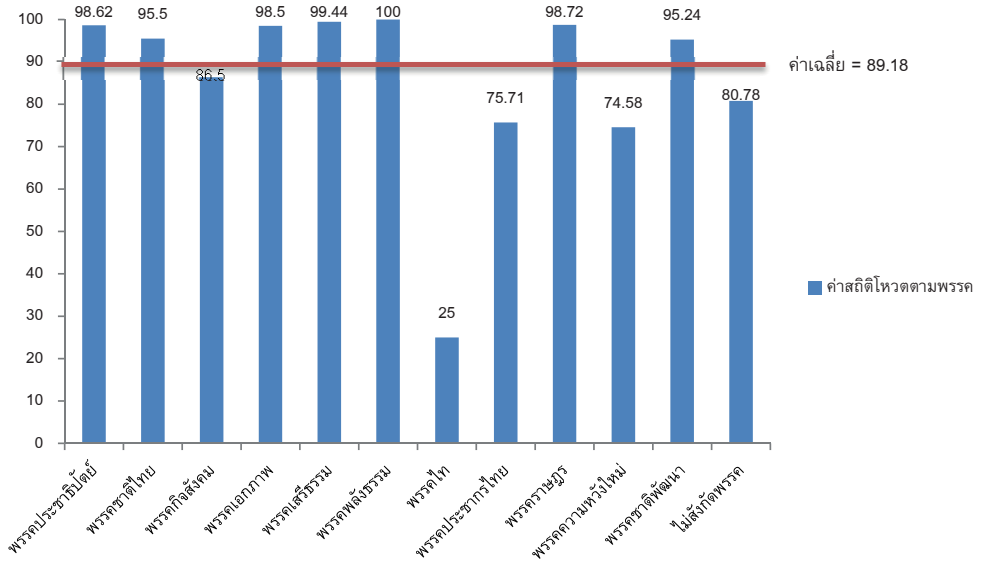

ง. กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน

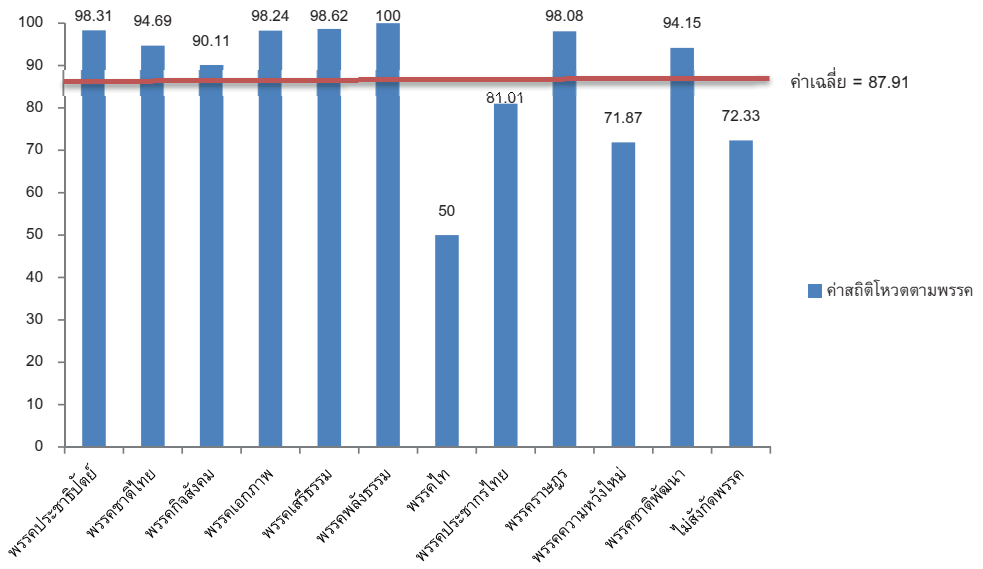

จ. กฎหมายประเภทการศึกษา

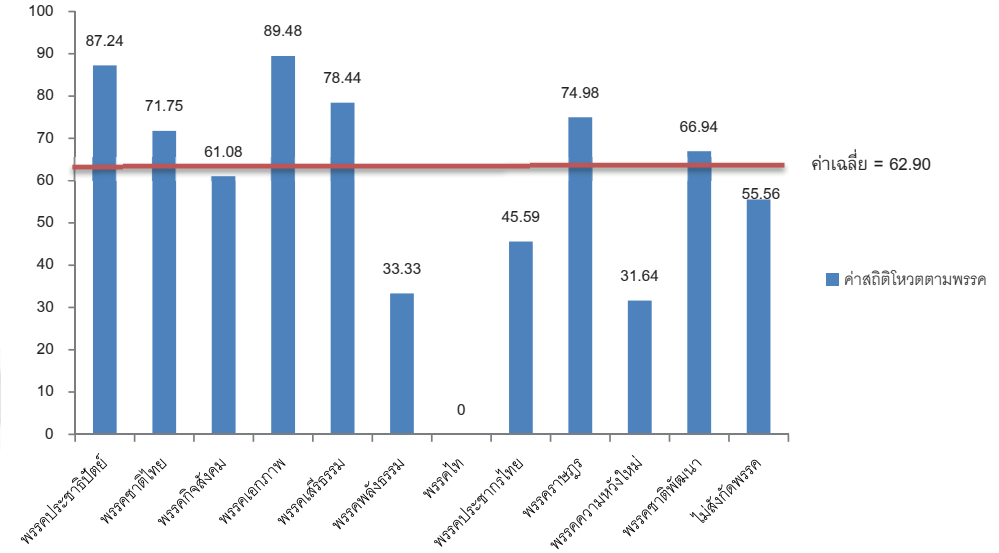

ฉ. กฎหมายประเภทความมั่นคงปลอดภัย

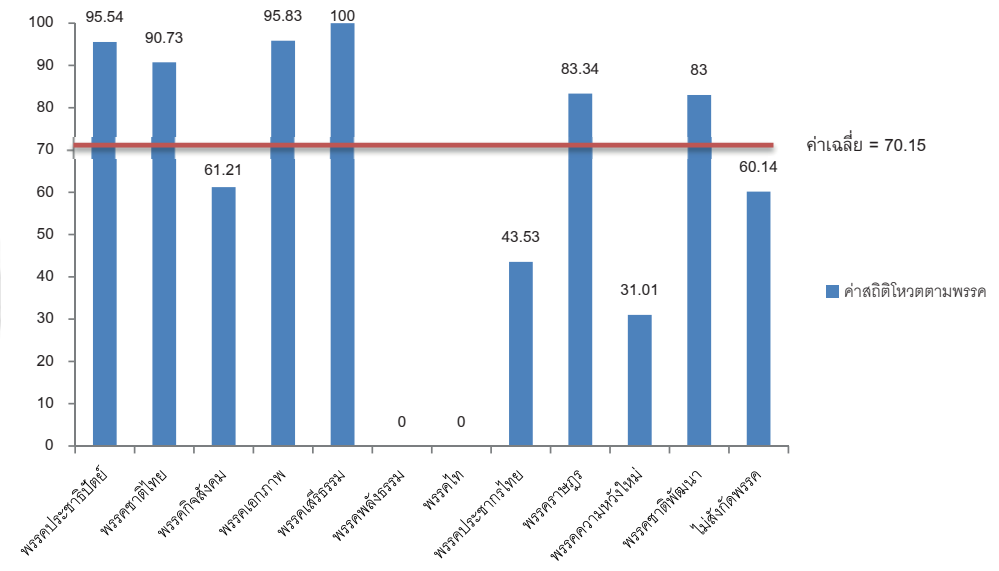

ช. กฎหมายประเภทอื่น ๆ

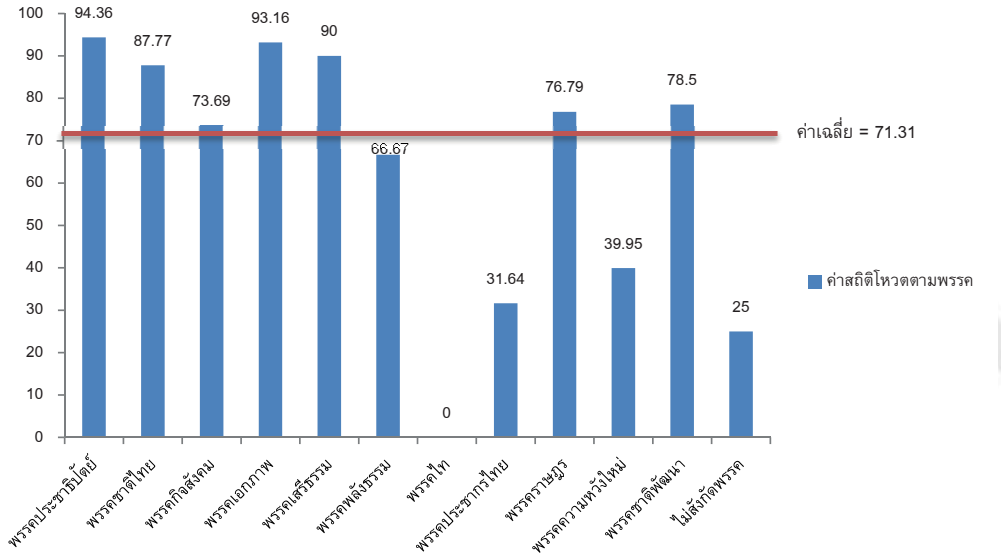

ตามวาระการประชุม

เมื่อพิจารณาตามวาระการลงมติในเรื่องพิจารณาทั้ง 3 วาระพบว่า การลงมติในวาระที่ 1 ของ ส.ส. ชุดที่ 20 นั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 89.5 นับว่าเป็นค่าที่สูง และแนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคทั้งสิ้น ยกเว้นพรรคการเมืองขนาดเล็ก เช่น พรรคไทที่มีสมาชิกไม่เข้าร่วมลงมติ ส่งผลให้ค่าสถิติของพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอย่างมาก (ดูแผนภาพที่ 3.4 ก.) ในขณะที่วาระที่ 2 นั้น ค่าเฉลี่ยลดลงอย่างชัดเจนอยู่ที่ ร้อยละ 82.53 (ดูแผนภาพที่ 3.4 ข.) โดยแบบแผนการลงมติยังคงเป็นเดียวกับวาระที่ 1 แต่มีค่าสถิติที่ลดลง เนื่องจากค่าสถิติแต่ละพรรคมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะพรรคการเมืองขนาดเล็กไม่เข้าร่วมลงมติมากขึ้น ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยทั้งสภาลดลง สำหรับวาระที่ 3 นั้น ค่าเฉลี่ยลดลงสูงกว่าวาระที่ 2 แต่ต่ำกว่าวาระที่ 1 โดยวาระที่ 3 นั้นมีแบบแผนการลงมติที่ชัดเจน กล่าวคือ พรรคการเมืองขนาดใหญ่และพรรคการเมืองขนาดกลางมีค่าสถิติที่สูง ในขณะที่พรรคการเมืองขนาดเล็กนั้นมีค่าสถิติที่ต่ำ (ดูแผนภาพที่ 3.4 ค.) เนื่องจากมี ส.ส. ไม่เข้าร่วมลงมติ สะท้อนให้เห็นว่า การลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 ในการพิจารณากฎหมายตามวาระนั้น ให้ความสำคัญกับทุกวาระ แต่พรรคการเมืองขนาดเล็กไม่มีวินัยในการเข้าร่วมลงมติมากนัก

แผนภาพที่ 3.4 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20

ก. วาระที่ 1

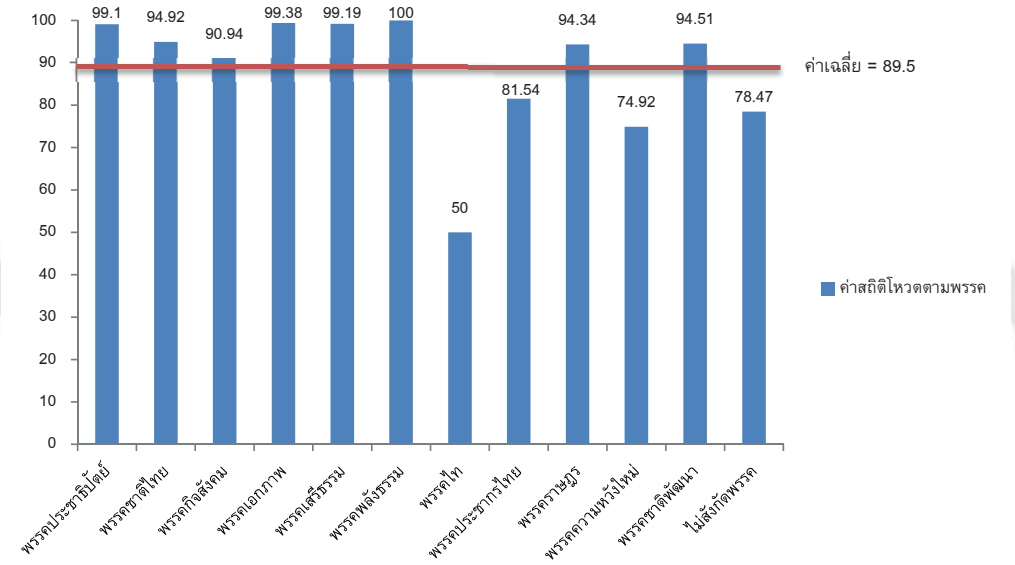

ข. วาระที่ 2

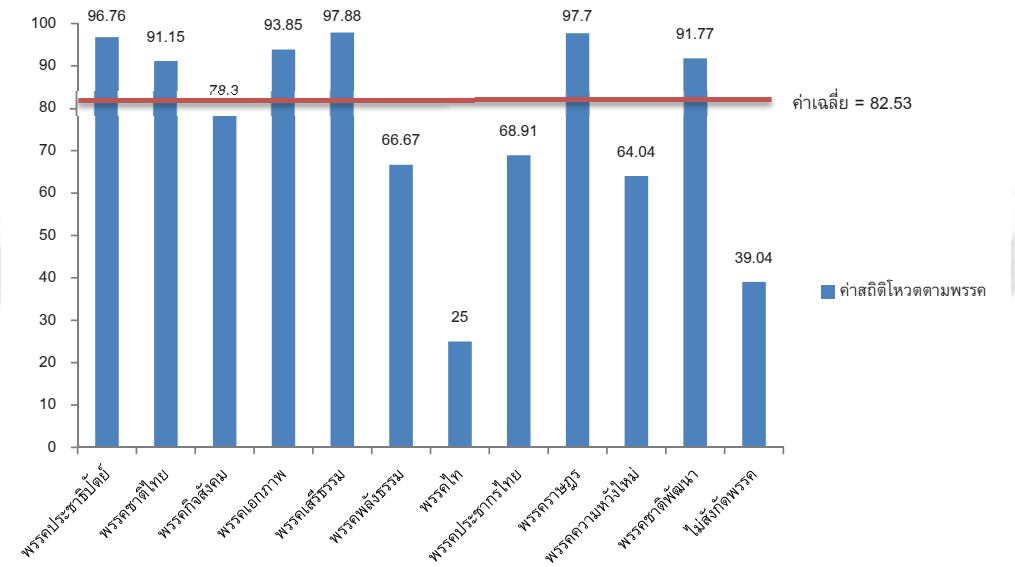

ค. วาระที่ 3

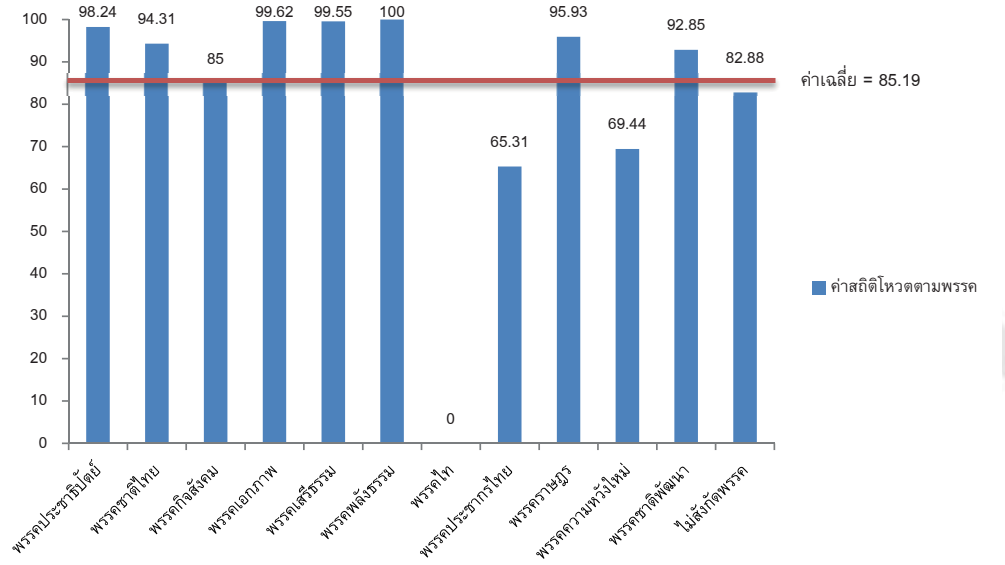

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 9 ครั้ง (ดูรายละเอียดในบทที่ 2) และดังปรากฏในแผนภาพที่ 3.5 (ก.-ง.) โดยการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งแรกวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2541 เป็นการปรับครั้งใหญ่ โดยดึงพรรคชาติพัฒนาเข้าร่วมด้วย จะเห็นว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคชาติพัฒนาเพิ่มขึ้นหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งนี้ (แผนภาพที่ 3.5 ก.) การปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่สอง วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 เป็นการปรับภายในระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล พบว่าค่าสถิติโหวตตามพรรคมีแนวโน้มลดลง (แผนภาพที่ 3.5 ข.) การปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่สามและครั้งที่สี่นั้น เกิดขึ้นในเวลาที่ใกล้เคียงกัน โดยครั้งที่สามเป็นการปรับภายในระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล ในขณะที่ครั้งที่สี่เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีแทนตำแหน่งที่ลาออกไปเท่านั้น ในช่วงเวลานี้ค่าสถิติลดลงค่อนข้างมาก สะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่ลดลง ส่วนการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ เกิดขึ้นวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2543 ซึ่งค่าสถิติการโหวตตามพรรคของทุกพรรคลดลงอย่างมาก (แผนภาพที่ 3.5 ง.) สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองต่างๆ จนกระทั่งรัฐบาลต้องยุบสภาในท้ายที่สุด

แผนภาพที่ 3.5 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 1 (วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2541)

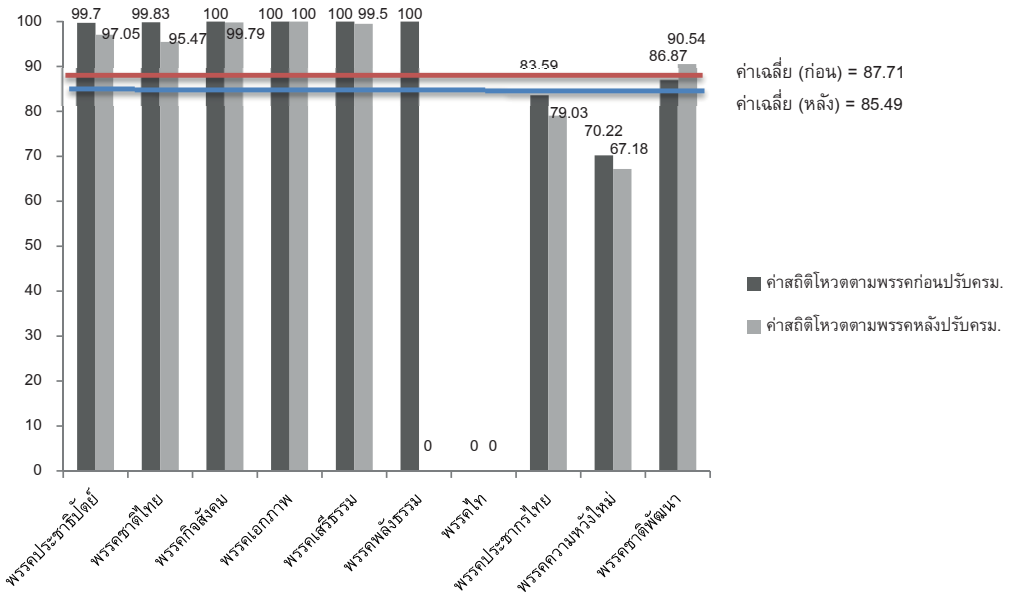

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 2 (วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2542)

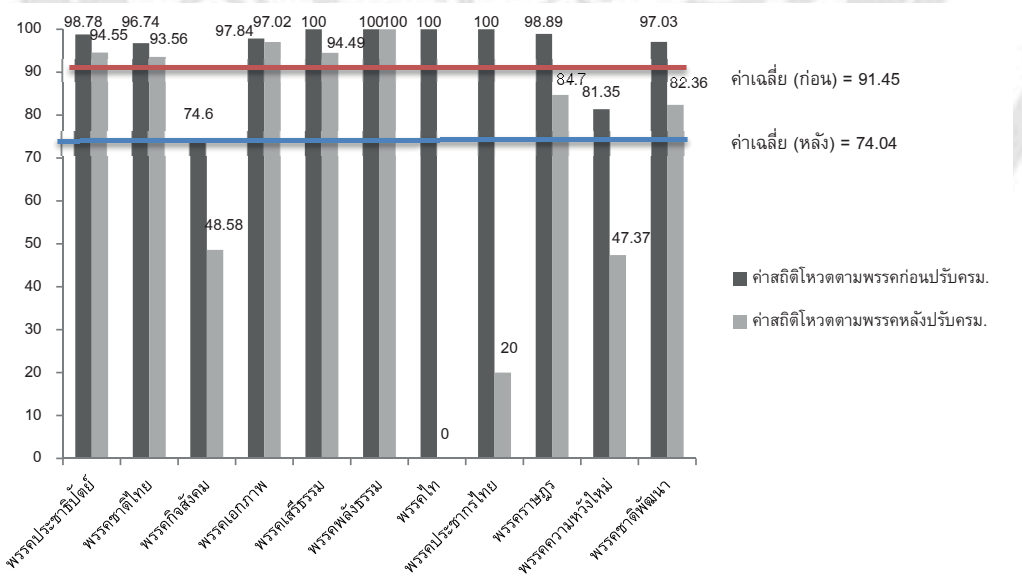

ค. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 3 (วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2543) และครั้งที่ 4 (วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2543)

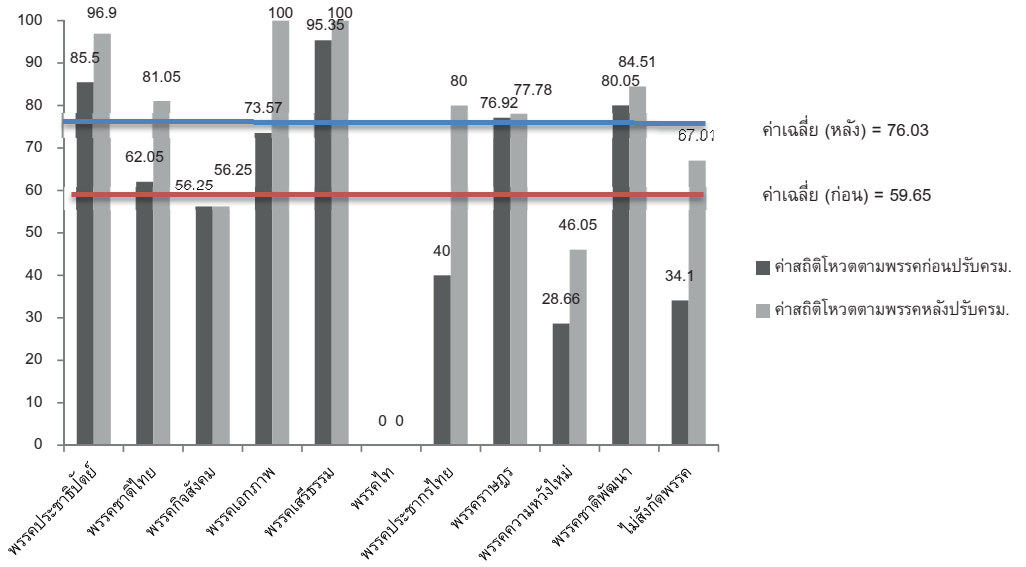

ง. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 5 (วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2543)

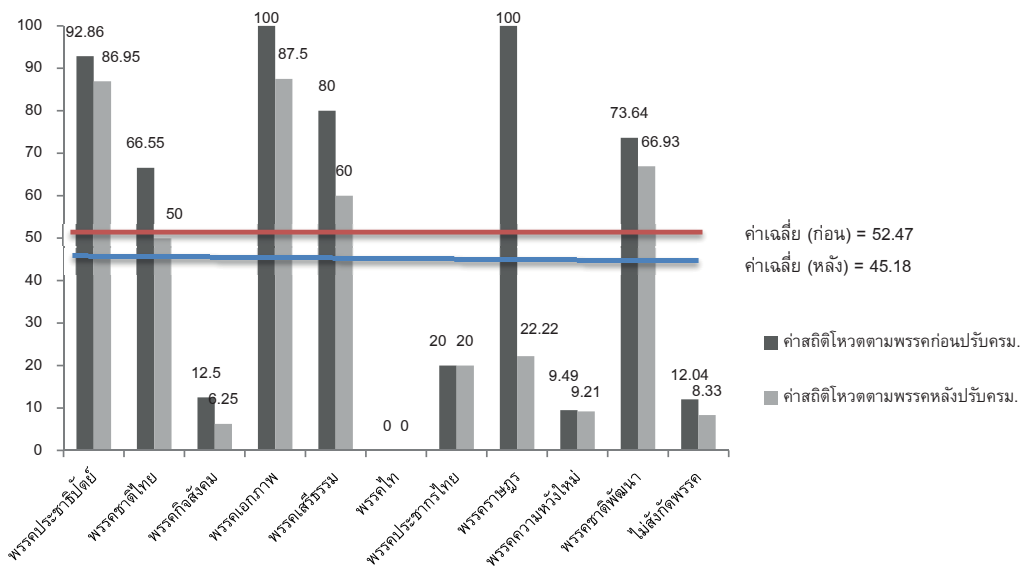

ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

แผนภาพที่ 3.6 (ก.-ข.) แสดงให้เห็นว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 ในช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สองและครั้งที่สาม เนื่องจากครั้งการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งแรกในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ เป็นช่วงเวลาที่ยังไม่มีการบันทึกการลงมติไว้ จึงไม่สามารถนำผลการลงมติมาใช้คำนวณหาค่าสถิติการโหวตตามพรรคได้ แต่เมื่อพิจารณาการอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้ง 2 ครั้ง พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในระดับที่สูงทุกครั้ง และทุกพรรคการเมืองก็มีค่าสถิติที่สูงเช่นกัน โดยมีพรรคการเมืองขนาดเล็กก็มีค่าสถิติที่สูงมากและผันแปรลงมาเป็นค่าที่ต่ำมาก เนื่องจากพรรคการเมืองเหล่านั้นมี ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมลงมติจำนวนหนึ่ง ซึ่งสำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กนั้นส่งผลอย่างมากต่อค่าสถิติโหวตตามพรรค ขณะเดียวกันพรรคการเมืองขนาดกลางและพรรคการเมืองขนาดใหญ่มีค่าสถิติที่สูงมากในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สอง (ดูแผนภาพที่ 3.6 ก.) แต่ในครั้งที่สามค่าสถิติของพรรคขนาดกลางและขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่ลดลง สะท้อนถึงเสถียรภาพของรัฐบาลผสมที่ลดลงไปด้วยเช่นเดียวกัน

แผนภาพที่ 3.6 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 (วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2542)

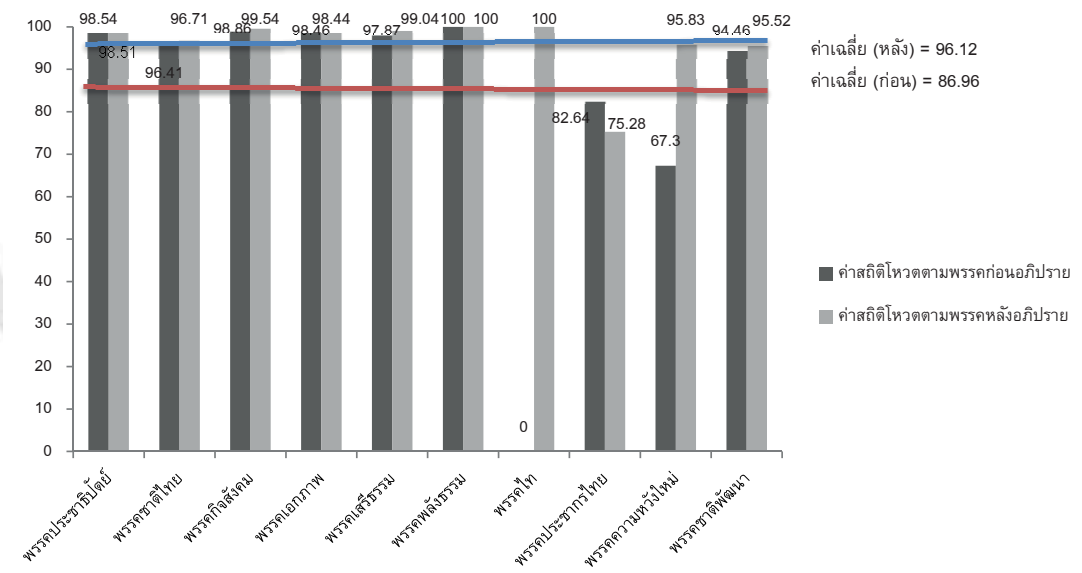

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 3 (วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542)

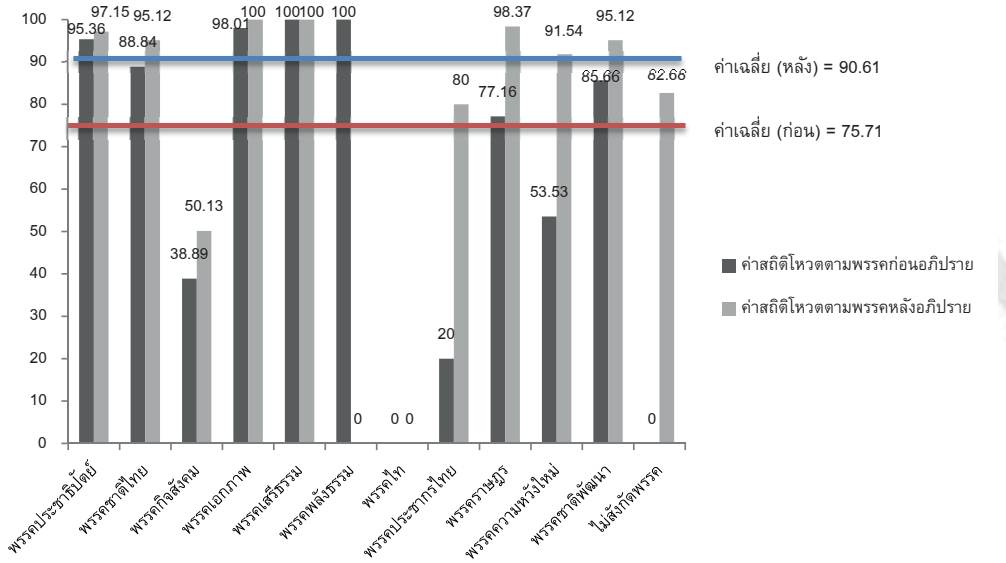

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย

แผนภาพที่ 3.7 แสดงการนำค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคราย 2 เดือนมาเรียงลำดับเพื่อพิเคราะห์ว่าจะมีปัจจัยหรือเหตุการณ์ทางการเมืองภายนอกสภาใดวางผลกระทบต่อแบบแผนการลงมติของ ส.ส. หรือไม่ ซึ่งพบว่า สำหรับสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 นั้น เริ่มมีการลงมติครั้งแรกในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 และมีการลงมติครั้งสุดท้ายวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2543 โดยค่าเฉลี่ยของทั้งสภาอยู่ที่ร้อยละ 94.22 นอกจากนี้ตลอดทั้งสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ สามารถแบ่งช่วงเวลาได้เป็น 9 ช่วงเวลา และแต่ละช่วงเวลามีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันไม่แตกต่างไปจากค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ

แต่ในช่วงเวลาที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำสุดพบว่าอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นช่วงเวลาปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎร จึงทำให้สรุปสาเหตุของการลดลงของค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญได้ว่า เพราะในช่วงเวลานี้ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มี ส.ส. ไม่เข้าร่วมลงมติเป็นจำนวนมาก เพราะ ส.ส. ได้ทุ่มเทเวลาไปกับการลงพื้นที่ของตนเองเพื่อเตรียมพร้อมในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ประกอบกับเกิด ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง เนื่องจาก ส.ส. กลุ่มดังกล่าวมีการย้ายพรรคไปสังกัดพรรคการเมืองต่างๆ เพื่อเตรียมตัวสำหรับการเลือกตั้งครั้งต่อไป ซึ่งเป็นผลมาจากการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้ว่าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน[31] ปัจจัยทั้ง 2 นี้ จึงส่งผลให้เสถียรภาพของรัฐบาลถูกสั่นคลอน และรัฐบาลต้องยุบสภาไปในท้ายที่สุด

[31] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 117(4)

แผนภาพที่ 3.7 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20

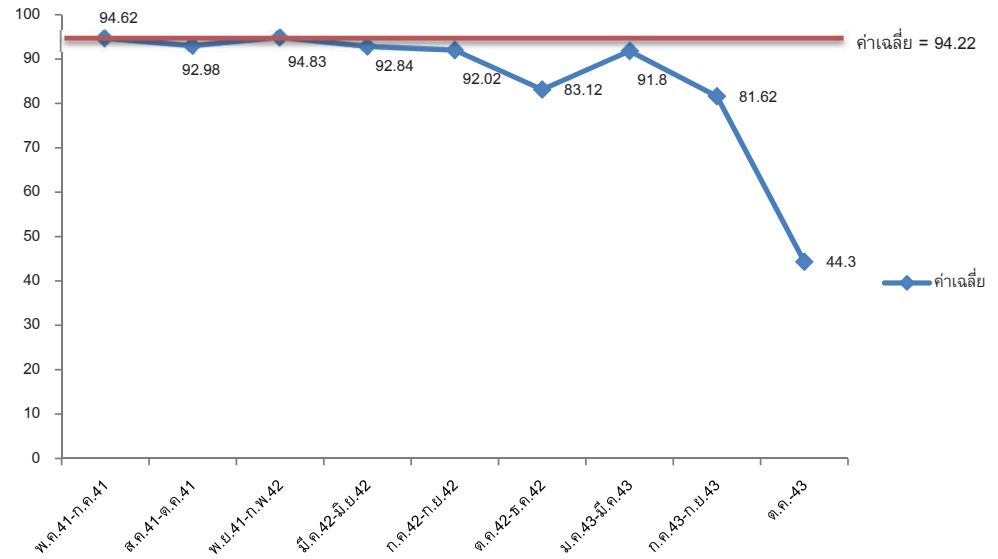

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 โหวตตามพรรคหรือไม่?

จากผลการวิเคราะห์การลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 พบความแตกต่างที่ชัดเจนประการหนึ่งคือการแบ่งช่วงเวลาออกเป็นหลายช่วงเวลา กล่าวคือ มีการย้ายพรรคของ ส.ส. หลายครั้ง ทว่าเมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล พบว่า พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงมาก ในขณะเดียวกันพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ก็ไม่ได้มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ต่ำกว่าพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมากนัก โดยพรรคการเมืองที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำสุดของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ คือพรรคความหวังใหม่ อยู่ที่ ร้อยละ 90.11 นับว่าเป็นค่าที่สูงเช่นกัน ซึ่งทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงมาก

เพื่อให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) โดยพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการลงมติของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ โดยผ่านทางการวิเคราะห์ค่าสถิติการโหวตตามพรรคพบว่ามีปัจจัยสำคัญอยู่ 2 ประการ

ประการแรก *ปัจจัยพรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล* มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่แตกต่างกัน พรรคฝ่ายรัฐนั้นมีแนวโน้มที่จะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูง ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ต่ำกว่าพรรครัฐบาล แต่สำหรับสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ ความแตกต่างของค่าสถิติการโหวตตามพรรคไม่ได้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดนัก แต่

เมื่อแบ่งพิจารณาออกเป็นช่วงเวลาจะพบความแตกต่างที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เห็นได้จากกรณีพรรคชาติพัฒนาที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคเพิ่มขึ้นเมื่อมีการสลับขั้วทางการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากพรรคฝ่ายรัฐบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องควบคุมคะแนนเสียงในการลงมติแต่ละครั้งให้ได้ เพราะการที่ฝ่ายรัฐบาลสามารถผ่านกฎหมายได้อย่างง่ายดายนั้น สะท้อนถึงเสถียรภาพของฝ่ายรัฐบาลไปในคราวเดียวกัน ซึ่งหน้าที่เหล่านี้เป็นของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ที่ต้องคอยควบคุมดูแลพรรคการเมืองต่างๆ ที่ร่วมรัฐบาล ให้ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้กฎหมายเหล่านั้นสามารถบังคับใช้ได้ ซึ่งจากการพิจารณาจะพบว่า ส.ส. พรรครัฐบาลนั้นมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูง เห็นได้จากพรรคร่วมรัฐบาลส่วนใหญ่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 90 ขึ้นไป ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่มีแนวโน้มต่ำนั้น เนื่องจากพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ต้องคำนึงถึงเสถียรภาพของฝ่ายตนเท่ากับฝ่ายรัฐบาล ซึ่งจากการพิจารณา แต่จากการพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลพบว่า พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่เกินร้อยละ 90 เช่นเดียวกับฝ่ายรัฐบาล และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคฝ่ายรัฐบาลเพียงเล็กน้อย

ประการที่สอง *ปัจจัยภายในของพรรคการเมือง*เองก็มีส่วนสำคัญ เห็นได้จากกรณีพรรคประชากรไทย ที่มีความขัดแย้งรุนแรงระหว่าง ส.ส. กลุ่มของนายสมัคร สุนทรเวช และ ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ในเรื่องการลงมติสนับสนุนนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี โดยกลุ่มของนายสมัคร สุนทรเวชนั้นไม่สนับสนุน ในขณะที่กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ซึ่งเป็น ส.ส. ส่วนใหญ่ของพรรคประชากรไทย มีมติสนับสนุนนายชวน หลีกภัย ส่งผลให้กลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรง ถึงขนาดที่นายสมัคร สุนทรเวชได้เรียก ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหมว่า “กลุ่มงูเห่า” ก่อนที่จะมีมติขับ ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ออกจากพรรคประชากรไทย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคประชากรไทยในช่วงเวลาแรกที่ยังไม่มีการขับ ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหม ออกจากพรรคประชากรไทย พบว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคเฉลี่ยของพรรคประชากรไทยอยู่ที่ ร้อยละ 80.68 นับว่าเป็นค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดในช่วงเวลานั้น ในขณะที่พรรคการเมืองอื่นๆ มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ร้อยละ 90 ขึ้นไปทั้งสิ้น โดยในช่วงเวลานั้นนายสมัคร สุนทรเวช มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 0 ต่อมาเมื่อมีการขับ ส.ส. กลุ่มของนายวัฒนา อัศวเหมออกจากพรรคประชากรไทยไป จะพบความแตกต่างที่ชัดเจนของค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคประชากรไทยเพิ่มขึ้นจนอยู่ที่ ร้อยละ 100 และอยู่ในระดับนี้เรื่อยมาจนสิ้นสุดสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ อีกกรณีหนึ่งคือพรรคกิจสังคม ที่มีความขัดแย้งภายในพรรคเช่นเดียวกัน กรณีของนายมนตรี พงษ์พาณิชย์ที่มีปัญหากับพรรคในเรื่องโควตารัฐมนตรี จนส่งผลให้นายมนตรี พงษ์พาณิชย์ต้องลาออกจากพรรคกิจสังคม เป็น ส.ส. อิสระ ในช่วงเวลาที่สามและสี่ ทว่าพรรคกิจสังคมไม่รุนแรงเท่ากับพรรคประชากรไทย แต่นั่นก็ส่งผลให้ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคกิจสังคมลดลงเช่นกัน โดยช่วงเวลาที่สามค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคกิจสังคมเหลือเพียง ร้อยละ 83.14 และช่วงเวลาที่สี่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคกิจสังคมเหลือเพียง ร้อยละ 81.98 เท่านั้น

ประการที่สามคือ *ขนาดของพรรคการเมือง* ตลอดทั้ง 4 ช่วงเวลานั้น พบว่า ในกรณีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาล คือพรรคประชาธิปัตย์มีค่าสถิติเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 98.70 นับว่าเป็นค่าสถิติที่สูง แต่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งคือพรรคความหวังใหม่จะมีค่าสถิติอยู่ที่ร้อยละ 90.11 ซึ่งเป็นค่าสถิติที่ต่ำที่สุดของทุกพรรค ทั้งนี้ เนื่องจากพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลต้องการควบคุมการลงมติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อรักษาเสถียรภาพสำหรับพรรคแกนนำรัฐบาล ในขณะที่แกนนำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีปัญหาภายในเพื่อเปลี่ยนขั้วรัฐบาล แต่สำพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอย่างพรรคความหวังใหม่นั้น มีการจัดการไม่เข้มงวดเรื่องการลงมตินัก ดังจะเห็นได้จากจำนวน ส.ส. พรรคความหวังใหม่ที่มีค่าสถิติสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา อยู่ที่ประมาณร้อยละ 50 ของจำนวน ส.ส. พรรคความหวังใหม่เท่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นสัดส่วนที่สูง สำหรับพรรคการเมืองขนาดกลางจะมีค่าสถิติที่แตกต่างหลากหลายกันไป เนื่องจากเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ที่สามารถสร้างเสถียรภาพให้กับรัฐบาลได้ หรือแม้พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงขั้วทางการเมือง ดังเช่นกรณีของพรรคชาติพัฒนา ที่มีการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองจากฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาเป็นฝ่ายรัฐบาล จะเห็นสัดส่วนของ ส.ส. ที่มีค่าสถิติสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา จากเดิมในช่วงเวลาแรกที่อยู่ที่ร้อยละ 88.46 ของจำนวน ส.ส. พรรคชาติพัฒนา กลายเป็นร้อยละ 94.44 ของจำนวน ส.ส. พรรคชาติพัฒนาหลังจากที่มีการเข้าร่วมรัฐบาลแล้ว ดังนั้นค่าสถิติของพรรคขนาดกลาง แม้จะอยู่ในระดับที่สูง แต่ก็ไม่ได้สูงเท่าพรรคขนาดเล็ก หรือพรรคขนาดใหญ่อย่างพรรคประชาธิปัตย์ และสำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กนั้นมักจะมีค่าสถิติที่สูงมาก เนื่องจากมีจำนวน ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรอยู่น้อย การลงมติย่อมไม่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล นอกจากนี้สัดส่วนของ ส.ส. ที่มีค่าสถิติสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภายังอยู่ในเกณฑ์ที่สูงอีกด้วย

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณา พบว่า กรณีค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภทนั้น กฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน ถัดมาคือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากกฎหมายทั้ง 2 ประเภทนี้มีกฎหมายสำคัญที่รัฐบาลจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายประเภทนี้มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลนั่นเอง เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระ พบว่า การลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 ในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระนั้น ส.ส. มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าการลงมติในการพิจารณาแยกประเภทกฎหมาย ในขณะที่ในช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจและช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีแต่ละครั้ง ไม่มีพรรคการเมืองที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ที่สามารถสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลได้เลย แต่ในช่วงเวลาปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 นั้น จะพบว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคลดลงอย่างมาก เนื่องจากจำนวน ส.ส. ที่ลดลงอย่างมากนั่นเอง จึงสะท้อนถึงเสถียรภาพของรัฐบาลผสม และตอกย้ำว่าความอยู่รอดของรัฐบาลขึ้นอยู่กับปัจจัย “การเมืองในสภา” มากกว่า “การเมืองนอกสภา” ที่เป็นสถานการณ์พิเศษทางการเมือง อาทิเช่น การปรับคณะรัฐมนตรี การชุมนุมประท้วง เป็นต้น ขณะที่กฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไป มีผลต่อท่าทีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เห็นได้จากกรณีที่รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 107(4) ที่กำหนดให้ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องมีชื่อสังกัดพรรคการเมืองนั้น ไม่น้อยกว่า 90 วัน

โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21

ภาพรวม

ในทุกสมัยประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 (พ.ศ. 2544 - 2547) มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 1,036 ครั้ง ครั้ง โดยแยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 890 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 146 ครั้ง โดยในช่วงเริ่มต้นพรรคแกนนำพรรคร่วมรัฐบาลคือ พรรคไทยรักไทยและมีพรรคร่วมรัฐบาลอีก 6 พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคเสรีธรรม พรรคความหวังใหม่ พรรคถิ่นไทย พรรคชาติพัฒนา และพรรคกิจสังคม แต่ต่อมาได้มีการควบรวมพรรคขนาดกลางและขนาดเล็ก (พรรคเสรีธรรม พรรคความหวังใหม่ พรรคถิ่นไทย และพรรคชาติพัฒนา) เข้ากับพรรคไทยรักไทย และในส่วนของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นมีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำและมีพรรคราษฎร พรรคมหาชน และพรรคมวลชน[32]

เพราะการ “ควบรวม” ระหว่างพรรคการเมืองในขณะที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรยังไม่หมด ทำให้สามารถแบ่งช่วงเวลาของการวิเคราะห์ออกเป็น 6 ช่วงเวลา ตามการควบรวมแต่ละพรรค ดังต่อไปนี้

“ช่วงเวลาแรก” เริ่มต้นตั้งมีการลงมติครั้งแรกในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 จนถึงวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2544 เนื่องจากมีการควบรวมพรรค โดยพรรคเสรีธรรมรวมกับพรรคไทยรักไทย

“ช่วงเวลาที่สอง” เริ่มต้นภายหลังการควบรวมพรรค ระหว่างพรรคเสรีธรรมที่รวมกับพรรคไทยรักไทย วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2544 จนถึง วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2545 เนื่องจากมีการควบรวมพรรค โดยพรรคถิ่นไทยรวมกับพรรคไทยรักไทย

“ช่วงเวลาที่สาม” เริ่มต้นภายหลังการควบรวมพรรค ระหว่างพรรคถิ่นไทยรวมกับพรรคไทยรักไทย วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2545 จนถึง วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2545 เนื่องจากมีการควบรวมพรรค โดยพรรคความหวังใหม่รวมกับพรรคไทยรักไทย และพรรคความหวังใหม่ 1 คน รวมกับพรรคมวลชน

“ช่วงเวลาที่สี่” เริ่มต้นภายหลังการควบรวมพรรค ระหว่างพรรคความหวังใหม่รวมกับพรรคไทยรักไทย และพรรคความหวังใหม่ 1 คน รวมกับพรรคมวลชน วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2545 จนถึง วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 เนื่องจากมีการควบรวมพรรค โดยพรรคราษฎรรวมกับพรรคมหาชน

“ช่วงเวลาที่ห้า” เริ่มต้นภายหลังการควบรวมพรรค ระหว่างพรรคราษฎรรวมกับพรรคมหาชน วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 จนถึง วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2547 เนื่องจากมีการควบรวมพรรค โดยพรรคชาติพัฒนารวมกับพรรคไทยรักไทย

---

[32] พรรคมวลชน และพรรคมหาชนเป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลการควบรวมพรรค โดยพรรคมวลชนเป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลภายหลังจากมีการควบรวมระหว่างพรรคความหวังใหม่พรรคไทยรักไทย และพรรคมหาชนเข้าร่วมเมื่อมีสมาชิกพรรคราษฎรย้ายพรรคไปอยู่พรรคมหาชนในช่วงปลายสมัยของสภา

"ช่วงเวลาที่หก" เริ่มต้นภายหลังการควบรวมพรรค ระหว่างพรรคชาติพัฒนารวมกับพรรคไทยรักไทย วันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2547 จนถึงครบกำหนดหมดวาระ และมีการลงมติครั้งสุดท้ายของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ในวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547

เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด พบว่ามีค่าเท่ากับ ร้อยละ 91.85 และเมื่อแยกพิจารณาตามช่วงเวลา พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของแต่ละช่วงเวลาเป็นดังนี้ ช่วงเวลาแรก มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 96.04 ช่วงเวลาที่สอง อยู่ที่ ร้อยละ 96.55 ช่วงเวลาที่สาม อยู่ที่ ร้อยละ 92.17 ช่วงเวลาที่สี่ อยู่ที่ ร้อยละ 97.85 ช่วงเวลาที่ห้า อยู่ที่ ร้อยละ 85.90 และช่วงเวลาที่หก อยู่ที่ ร้อยละ 82.58 โดยที่ช่วงปลายสมัยนั้น ค่าสถิติการโหวตตามพรรคมีแนวโน้มที่ลดลงจากช่วงแรกอย่างเห็นได้ชัด แต่กรณีที่จะพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคสำหรับสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้นั้น จำเป็นต้องมีการแบ่งออกเป็นช่วงเวลา เนื่องจากมีการควบรวมพรรคต่างๆ เพื่อให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ในแต่ละช่วงเวลา โดยจะพิจารณาลงรายละเอียดเป็นรายพรรคการเมือง และแบ่งตามช่วงเวลา ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ทำให้เห็นว่าพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของ ส.ส. ในแต่ละช่วงเวลามีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป โดยบางช่วงเวลา พรรคการเมืองหนึ่งมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงมาก บางช่วงเวลาก็ลดต่ำลง ทั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ เช่น พรรคไทยรักไทย เป็นต้น ที่มีความพยายามเจรจาต่อรองเพื่อควบรวมพรรคการเมือง โดยมีการควบรวมพรรคการเมืองทั้งสิ้น 5 ครั้ง มีทั้งพรรคการเมืองขนาดเล็ก เช่น พรรคถิ่นไทย พรรคราษฎร เป็นต้น หรือพรรคขนาดกลาง เช่น พรรคเสรีธรรม พรรคชาติพัฒนา เป็นต้น ทั้งหมดนี้ก็สะท้อนให้เห็นความพยายามของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ อย่างพรรคไทยรักไทย ที่มีความพยายามควบรวมพรรคการเมือง เพื่อให้รัฐบาลที่มีพรรคไทยรักไทยเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลมีเสถียรภาพ แต่ทั้งนี้ก็จำเป็นต้องอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ของแต่ละพรรค และแต่ละช่วงเวลา ซึ่งมีความสำคัญยิ่ง

แผนภาพที่ 3.8 แสดงค่าสถิติโดยภาพรวมตลอดสมัย โดยรวมทั้ง 6 ช่วงเวลาเข้าด้วยกัน สำหรับพรรคการเมืองที่มีบทบาทอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรไม่ตลอดทั้งสมัยนั้น จะคำนวณโดยใช้ค่าเฉลี่ยรวมหารจากจำนวนช่วงเวลาที่พรรคการเมืองนั้นมีบทบาทอยู่ ผลปรากฏว่าพรรคการเมืองที่ถูกควบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยนั้น มักจะเป็นพรรคที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งเมื่อพรรคการเมืองเหล่านี้รวมกับพรรคไทยรักไทยแล้ว ก็ส่งผลต่อค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคไทยรักไทยให้สูงขึ้นด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 3.2 สัดส่วนของ ส.ส. ที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21

รายชื่อพรรคการเมือง ค่าเฉลี่ยทั้งสภา = 91.85%	ช่วงเวลาแรก		ช่วงเวลาที่สอง		ช่วงเวลาที่สาม		ช่วงเวลาที่สี่		ช่วงเวลาที่ห้า		ช่วงเวลาที่หก	
	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)
พรรคกิจสังคม	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)	0% (0)	0% (0)
พรรคความหวังใหม่	10.34% (3)	89.66% (26)	0% (0)	100% (29)	22.22% (6)	77.78% (21)	-	-	-	-	-	-
พรรคชาติไทย	5.88% (2)	94.12% (32)	2.94% (1)	97.06% (33)	0% (0)	100% (34)	0% (0)	100% (34)	0% (0)	52.94% (18)*	0% (0)	41.18% (14)*
พรรคชาติพัฒนา	45.45% (10)	54.55% (12)	71.43% (15)	28.57% (6)	31.82% (7)	68.18% (15)	0% (0)	100% (22)	0% (0)	81.82% (18)*	-	-
พรรคถิ่นไทย	0% (0)	100% (1)	0% (0)	100% (1)	-	-	-	-	-	-	-	-
พรรคไทยรักไทย	3.81% (8)	96.19% (202)	0% (0)	100% (224)	2.67% (6)	97.33% (219)	0.79% (2)	99.21% (251)	0% (0)	100% (0)	0% (0)	95.60% (261)*
พรรคประชาธิปัตย์	37.5% (45)	62.5% (75)	34.75% (41)	65.25% (77)	22.5% (27)	77.5% (93)	5% (6)	95% (114)	28.33% (34)	46.67% (56)*	17.5% (21)	56.67% (68)*
พรรคราษฎร	0%	100%	0%	100%	0%	100%	0%	100%	-	-	-	-

รายชื่อพรรคการเมือง ค่าเฉลี่ยทั้งสภา = 91.85%	ช่วงเวลาแรก		ช่วงเวลาที่สอง		ช่วงเวลาที่สาม		ช่วงเวลาที่สี่		ช่วงเวลาที่ห้า		ช่วงเวลาที่หก	
	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)	ส.ส.ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภา (ค่าร้อยละและจำนวนคนในวงเล็บ)
	(0)	(2)	(0)	(2)	(0)	(2)	(0)	(2)				
พรรคเสรีธรรม	0% (0)	100% (14)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พรรคมวลชน	-	-	-	-	-	-	0% (0)	100% (1)	0%	0%	0%	0%
พรรคมหาชน	-	-	-	-	-	-	-	-	0% (0)	100% (1)	0%	0%

หมายเหตุ

1. จำนวนร้อยละคิดจากจำนวน ส.ส. ในแต่ละพรรค
2. ใช้ค่าสถิติการโหวตตามพรรค (Party Loyalty Score) โดยใช้ค่าเฉลี่ยตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 91.85
3. เครื่องหมาย * ในตารางเป็นกรณีที่มี ส.ส. ไม่เข้าร่วมลงคะแนนเสียง อยู่จำนวนหนึ่ง แต่ทางผู้เขียน ใช้ในการคำนวณเพื่อให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองของ ส.ส. ในสภาแต่ละช่วงเวลา

แผนภาพที่ 3.8 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 รายพรรคการเมือง

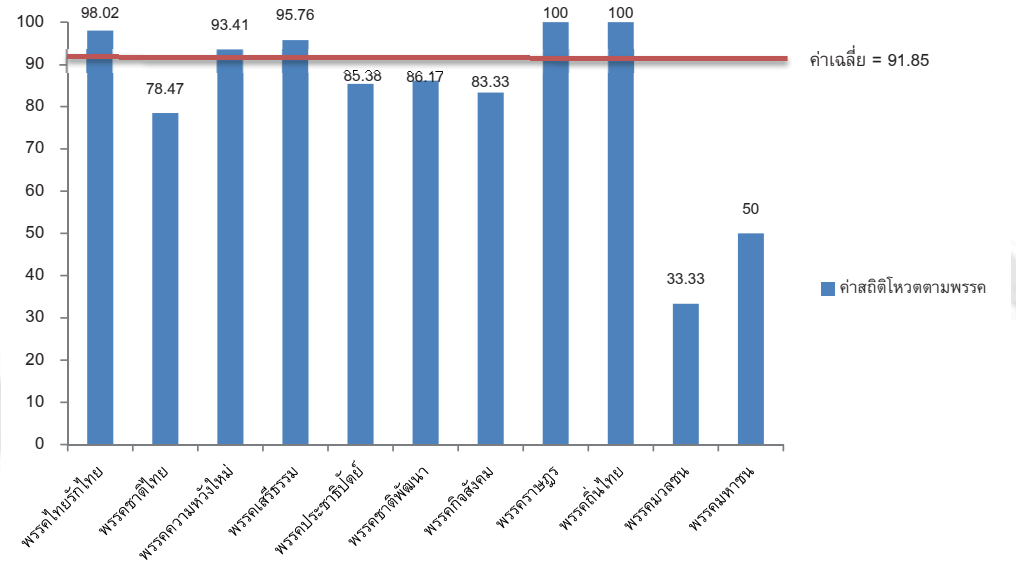

นอกจากนี้ เพื่อให้เห็นท่าทีของพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น จึงได้แบ่งการวิเคราะห์ลงในรายละเอียดของพรรคการเมืองตามช่วงเวลาต่าง ๆ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลรายพรรคการเมืองนั้นจะเป็นการสังเคราะห์ที่เรียงลำดับตามสถานะของพรรคการเมืองที่เป็นพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก่อน (ลำดับที่ 1-4) ตามด้วยพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ลำดับที่ 5-9) และพรรคที่เข้ามาในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ (ลำดับที่ 10-11) ดังนี้ คือ

1. พรรคไทยรักไทย
2. พรรคชาติไทย
3. พรรคความหวังใหม่
4. พรรคเสรีธรรม
5. พรรคประชาธิปัตย์
6. พรรคชาติพัฒนา
7. พรรคกิจสังคม
8. พรรคราษฎร
9. พรรคถิ่นไทย
10. พรรคมวลชน
11. พรรคมหาชน

แผนภาพที่ 3.9 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ชุดที่ 21 ที่มีค่าสถิติ โหวตตามพรรคเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของพรรคตามช่วงเวลา (ค่าร้อยละ)

ก. ช่วงเวลาแรก : เริ่มต้น ตั้งแต่เริ่ม - 5 ก.ย. 44

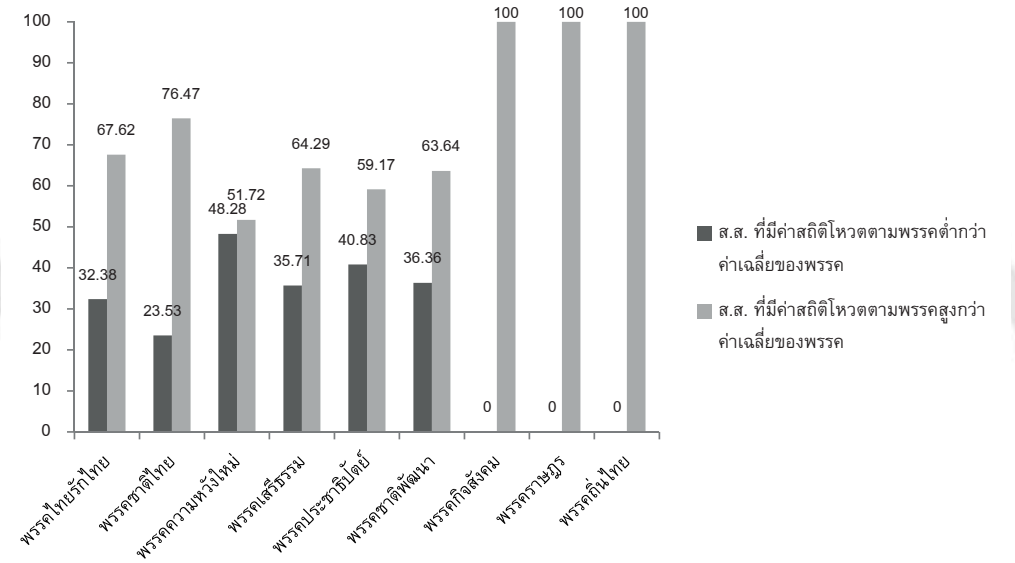

ข. ช่วงเวลาที่สอง ควบรวมพรรครอบที่ 1 (พรรคเสรีธรรมรวมกับพรรคไทยรักไทย) วันที่ 6 ก.ย. 44 - 10 ม.ค. 45

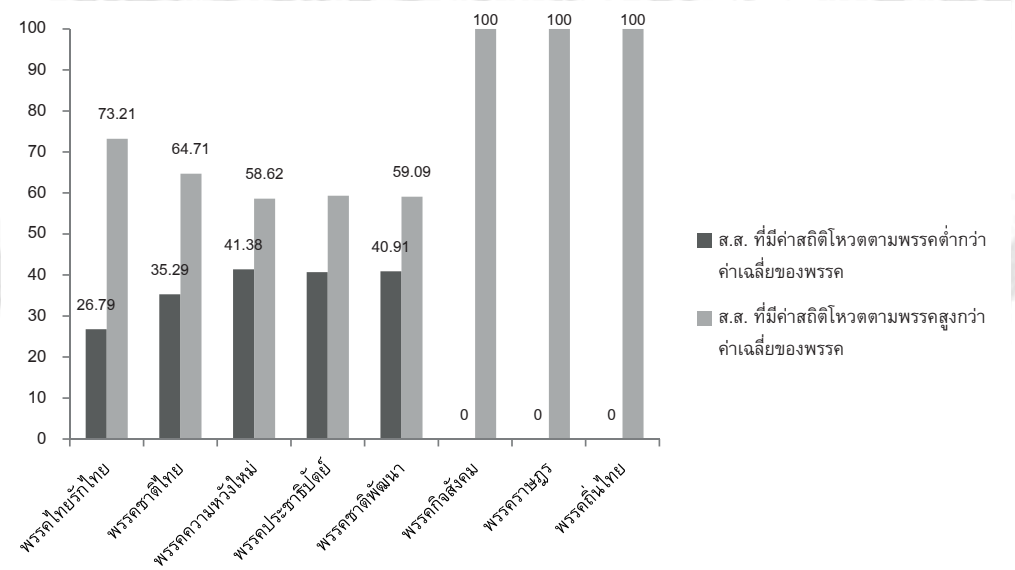

ค. ช่วงเวลาที่สาม ควบรวมพรรคครอบที่ 2 (พรรคถิ่นไทยรวมกับพรรคไทยรักไทย) วันที่ 11 ม.ค. 45 - 27 มี.ค. 45

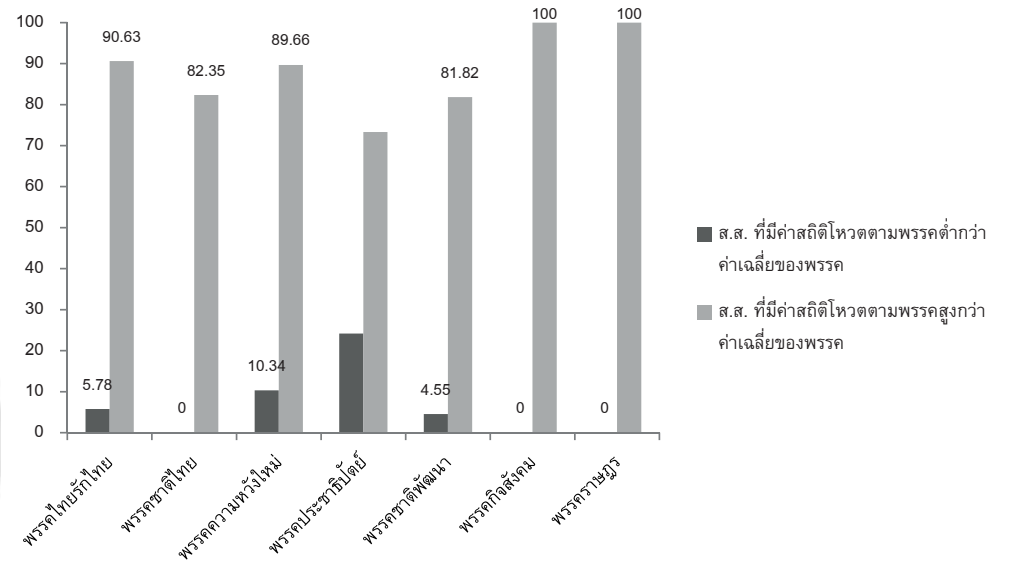

ง. ช่วงเวลาที่สี่ ควบรวมพรรครอบที่ 3 (พรรคความหวังใหม่รวมกับพรรคไทยรักไทย และพรรคความหวังใหม่ 1 คน รวมกับพรรคมวลชน) วันที่ 28 มี.ค. 45 – 18 ก.ค. 47

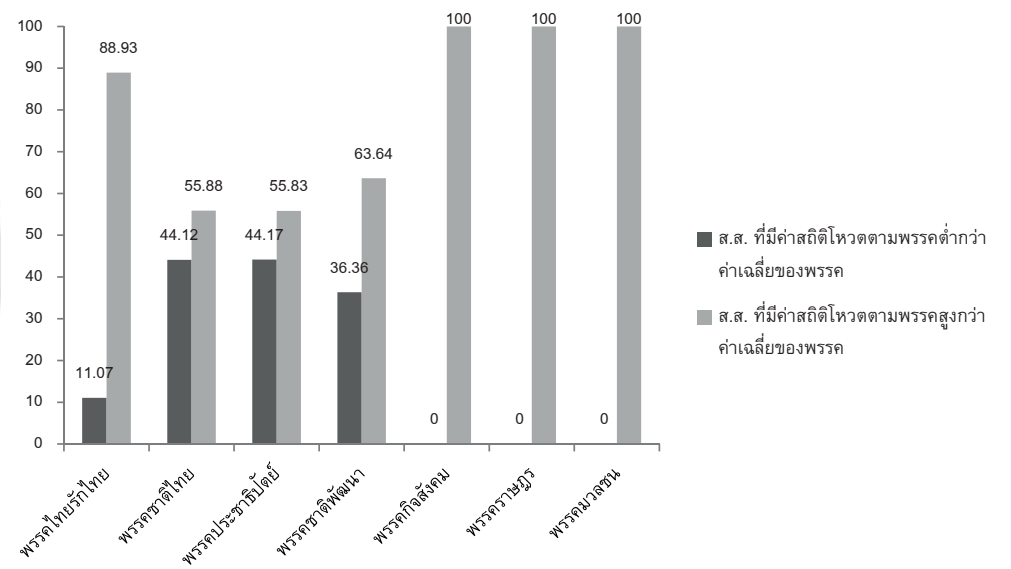

จ. ช่วงเวลาที่ห้า ควบรวมพรรครอบที่ 4 (พรรคราษฎรรวมกับพรรคมหาชน) วันที่ 19 ก.ค. 47 - 20 ก.ย. 47

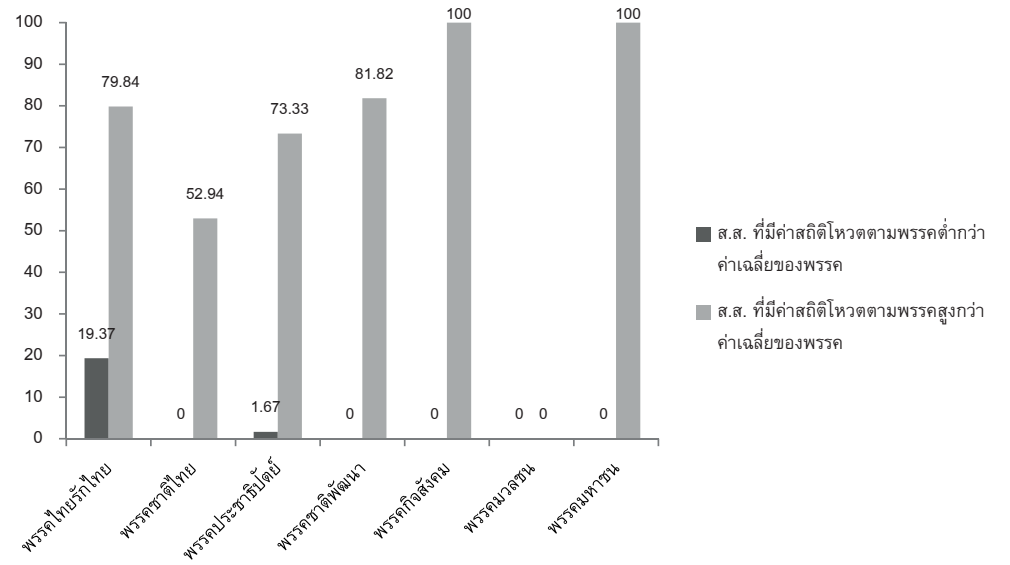

ฉ. ช่วงเวลาที่หก ควบรวมพรรครอบที่ 5 (พรรคชาติพัฒนารวมกับพรรคไทยรักไทย) วันที่ 21 ก.ย. 47 – หมดสมัย

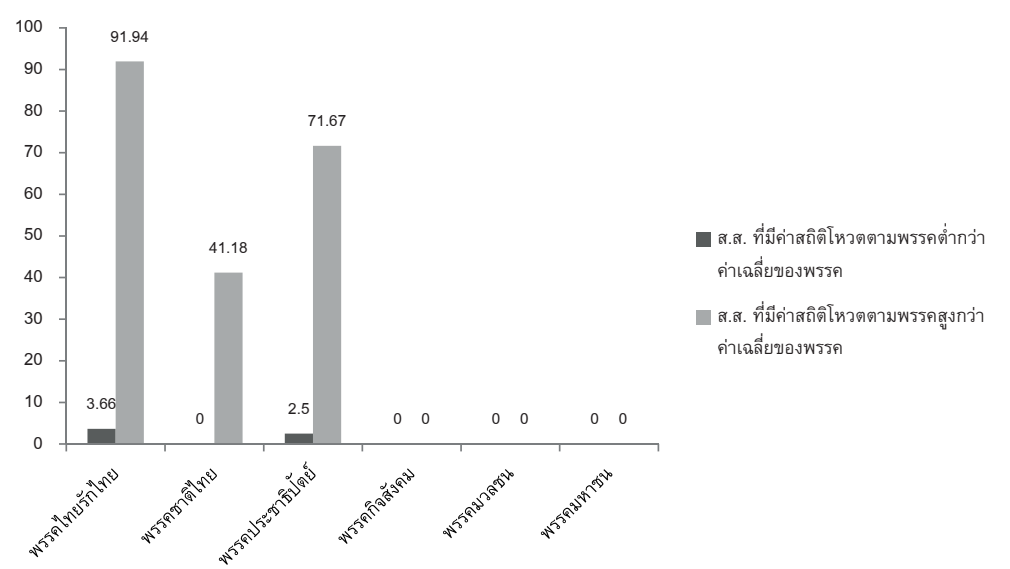

1. พรรคไทยรักไทย

พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากที่สุด และเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยพรรคไทยรักไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 248 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 48 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 200 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 210 คน เท่านั้นที่ไม่มีการดำรงตำแหน่งประธานหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ทว่าตลอดอายุสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ พรรคไทยรักไทยมีการควบรวมพรรคการเมืองต่างๆ เข้ามาด้วยกัน 4 ครั้ง กล่าวคือ มีการรวมพรรคเสรีธรรม พรรคถิ่นไทย พรรคความหวังใหม่ และพรรคชาติพัฒนาเข้ามาด้วยกัน จนในช่วงเวลาที่หก พรรคไทยรักไทย มีจำนวน ส.ส. ที่ใช้ในการคำนวณทั้งสิ้น 273 คน เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคไทยรักไทย จะพบว่าพรรคไทยรักไทยมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยทั้ง 6 ช่วงเวลาอยู่ที่ ร้อยละ 97.35 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85

แผนภาพที่ 3.9 (ก.-ฉ.) สะท้อนให้เห็นว่า พรรคไทยรักไทยมีค่าเฉลี่ยสถิติการ โหวตตามพรรค (Party Loyalty Score) ที่เกาะกลุ่มอยู่ในกลุ่มเดียวกันทั้ง 6 ช่วงเวลา ทว่าเมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่า ในบางช่วงเวลาจำนวน ส.ส. ที่ลงมติสวนทางกับมติส่วนใหญ่ของพรรคมีจำนวนที่ไม่เท่ากัน บางช่วงเวลาจะมีจำนวนที่สูง เห็นได้จากในช่วงเวลาแรก และช่วงเวลาที่สอง เป็นช่วงเวลาที่มีจำนวน ส.ส. ลงมติสวนทางกับมติส่วนใหญ่ของพรรคเป็นจำนวนมาก โดยช่วงเวลาแรก ร้อยละ 32.38 หรือในช่วงเวลาที่สอง ร้อยละ 26.79 ซึ่งในช่วงเวลาต่อมาจำนวน ส.ส. ที่ลงมติสวนทางกับพรรคมีแนวโน้มที่ลดลง ทั้งนี้เนื่องจากช่วงเวลาต่อมานั้น พรรคไทยรักไทยมีขนาดที่ใหญ่ขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องเพิ่มการมีระเบียบวินัยในพรรคเพื่อการทำให้เกิดเสถียรภาพของการเป็นพรรคแกนนำรัฐบาล

การที่สภาผู้แทนราษฎรชุดนี้อยู่จนครบวาระ ก็มีส่วนสำคัญในการลงมติของ ส.ส. พรรคไทยรักไทยด้วย เห็นได้จากการที่ในช่วงเวลาที่สี่ถึงช่วงเวลาที่หก มี ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมลงคะแนนในสัดส่วนที่สูงส่วนหนึ่งเป็น ส.ส. แบบแบ่งเขต ซึ่งต้องลงพื้นที่ เพื่อเตรียมตัวสำหรับการเลือกตั้ง ซึ่งมีความแน่นอนมากกว่าสมัยก่อนหน้า ตลอดถึงพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ที่เข้าประชุม ก็มีแนวโน้มที่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้น เห็นได้จากในช่วงเวลาที่หก มีจำนวน ส.ส. ที่ลงมติไม่สอดรับกับมติส่วนใหญ่ของพรรคเพียง ร้อยละ 3.66 ในขณะที่จำนวน ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 4.4 ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าพรรคไทยรักไทย มีการจัดการพรรคการเมืองที่ทำให้ พรรคมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงและมีแนวโน้มที่จะมากขึ้นเรื่อยๆ

2. พรรคชาติไทย

พรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 3 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคชาติไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 40 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 6 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 34 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 34 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติไทย จะพบว่าพรรคชาติไทยมีค่าสถิติโหวตตาม

พรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 78.47 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85 แต่กระนั้น พรรคชาติไทยก็ไม่ได้ถูกควบรวมกับพรรคใด ตลอดระยะเวลา 4 ปี

แผนภาพที่ 3.9 (ก.-ฉ.) สะท้อนให้เห็นว่า ส.ส. พรรคชาติไทยส่วนใหญ่มีการลงมติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค แต่บางช่วงเวลาก็มี ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมลงคะแนนเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ ส.ส. ที่เข้าลงคะแนน ก็มีมติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ช่วงเวลาก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ ส.ส. โดยเมื่อพิจารณาในช่วงเวลาแรก พบว่า พรรคชาติไทยมีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ร้อยละ 76.47 เมื่อเวลาผ่านไป จำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคชาติไทยก็มีแนวโน้มลดลง จนกระทั่งช่วงเวลาที่หก จะพบว่า มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ร้อยละ 41.18 เท่านั้น และจำนวน ส.ส. ที่ลงเข้าลงคะแนนในช่วงเวลานี้ ก็มีเพียง 14 คน จากจำนวน ส.ส. ทั้งหมดของพรรคที่มีอยู่ 34 คน

ทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นว่าพรรคชาติไทย มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่มาก แต่ก็ค่าสถิตินี้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูงในช่วงเวลาแรก และมีแนวโน้มที่ลดลงเรื่อยๆ เมื่อช่วงเวลาผ่านไป สะท้อนถึงการจัดการพรรคการเมืองที่ไม่ได้มีประสิทธิภาพมากนัก ประกอบกับความเข้มแข็งของพรรคไทยรักไทย ที่ส่งผลต่อเสถียรภาพของพรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็ก ทั้งนี้จึงสามารถสรุปได้ว่าความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ในพรรคชาติไทยมีอยู่สูงในช่วงแรก และค่อยๆ ลดลงเมื่อช่วงเวลาผ่านไป

3. พรรคความหวังใหม่

พรรคความหวังใหม่เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 4 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคความหวังใหม่มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 36 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 8 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 29 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 29 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกจนมีการควบรวมกับพรรคไทยรักไทยและพรรคมวลชน เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคความหวังใหม่ จะพบว่าพรรคความหวังใหม่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 93.41 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85 แต่ก็เป็นค่าสถิติโหวตตามพรรคที่อยู่แค่ช่วงเวลาแรกจนถึงช่วงเวลาที่สาม ก่อนพรรคความหวังใหม่จะถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทยและพรรคมวลชนในปี พ.ศ. 2545

แผนภาพที่ 3.9 (ก.-ฉ.) สะท้อนให้เห็นว่า ส.ส. พรรคความหวังใหม่ส่วนใหญ่มีการลงมติที่แตกกัน โดยจำนวน ส.ส. ที่ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค กับจำนวน ส.ส. ที่ลงมติไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก เห็นได้จากช่วงเวลาแรกที่พรรคความหวังใหม่ มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งพรรค ร้อยละ 48.28 และมีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งพรรคร้อยละ 51.72 ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้เป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก แต่เมื่อพิจารณาแนวโน้มค่าสถิติโหวตตามพรรคจะพบว่า พรรคความหวังใหม่มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคเพิ่มมากขึ้น

ทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นว่าพรรคความหวังใหม่ มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง โดยค่าสถิตินี้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำในช่วงเวลาแรก และมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อช่วงเวลาผ่านไป ซึ่งตรงข้ามกับทิศทางของพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลเช่นเดียวกัน ทั้งนี้สะท้อนถึงการจัดการพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพมากนักจนสามารถสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) จนในท้ายที่สุดก็ถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทย โดยมี ส.ส. ส่วนใหญ่ได้ย้ายไปสังกัดพรรคไทยรักไทย จะมีเพียง ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง เพียงคนเดียวเท่านั้น ที่ย้ายไปสังกัดพรรคมวลชน

4. พรรคเสรีธรรม

พรรคเสรีธรรมเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 6 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคความหวังใหม่มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 14 คน เป็น ส.ส. ระบบแบ่งเขตทั้ง 14 คน และทั้ง 14 คนไม่มีการสลับเข้าออกจนมีการควบรวมกับพรรคไทยรักไทย เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคความหวังใหม่ จะพบว่าพรรคความหวังใหม่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.06 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85 แต่ก็เป็นค่าสถิติโหวตตามพรรคที่อยู่แค่ช่วงเวลาแรกเท่านั้น ก่อนพรรคเสรีธรรมจะถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทยในเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2544 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของพรรคเสรีธรรมกับค่าเฉลี่ยของทั้งสภาในช่วงเวลานั้น จะพบว่า พรรคเสรีธรรมมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา นับว่าพรรคเสรีธรรมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

5. พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 2 และเป็นแกนนำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยพรรคประชาธิปัตย์มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 128 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 31 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 97 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 120 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ จะพบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 85.38 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85

แผนภาพที่ 3.9 (ก.-ฉ.) แสดงค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ พบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีแนวโน้มการลงมติที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ส่วนใหญ่มีการลงมติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค ในช่วงเวลาแรกอยู่ที่ ร้อยละ 59.17 และเมื่อเวลาผ่านไป จำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคประชาธิปัตย์ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จนกระทั่งช่วงเวลาที่หก จะพบว่า มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ร้อยละ 71.67 และจำนวน ส.ส. ที่ลงเข้าลงคะแนนในช่วงเวลานี้ ก็มีเพียง 89 คน จากจำนวน ส.ส. ทั้งหมดของพรรคที่มีอยู่ 120 คน ทั้งนี้ช่วงเวลาที่ห้าและช่วงเวลาที่หกมี ส.ส. ไม่เข้าร่วมลงคะแนนเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ ส.ส. ที่เข้าลงคะแนน ก็มีมติส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ช่วงเวลาก็เป็นปัจจัย

สำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ ส.ส. เพราะการอยู่ครบวาระของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ส่งผลให้ในช่วงท้าย ส.ส. แบบแบ่งเขตเริ่มลงพื้นที่ เพื่อเตรียมตัวสำหรับการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นเช่นเดียวกันในทุกพรรคการเมือง แต่การเพิ่มขึ้นของค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคประชาธิปัตย์ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้น และในขณะเดียวกันแสดงให้เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) อยู่ในระดับสูง

6. พรรคชาติพัฒนา

พรรคชาติพัฒนาเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 5 และเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคชาติพัฒนามีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 29 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 7 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 22 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 22 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกจนมีการควบรวมกับพรรคไทยรักไทย เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติพัฒนา จะพบว่าพรรคชาติพัฒนามีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 86.17 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85 แต่ก็เป็นค่าสถิติโหวตตามพรรคที่อยู่แค่ช่วงเวลาแรกจนถึงช่วงเวลาที่ห้า ก่อนพรรคชาติพัฒนาจะถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทยในปี พ.ศ. 2547

แผนภาพที่ 3.9 (ก.-ฉ.) แสดงค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคชาติพัฒนา พบว่าพรรคชาติพัฒนามีจำนวน ส.ส. ที่ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับ จำนวน ส.ส. ที่ลงมติไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรคมาก แต่สัดส่วนนี้จะแตกต่างกันอย่างมากในช่วงเวลาที่ห้า โดยจำนวน ส.ส. ที่ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค เป็น ส.ส. ทั้งหมดที่เข้าลงคะแนนมีอยู่เพียง ร้อยละ 81.82 นอกจากนี้ในแต่ละช่วงเวลาการกระจายตัวกันของค่าสถิติโหวตตามพรรคมีลักษณะแตกต่างกันด้วย บางช่วงเวลามีการกระจายตัวมาก ในขณะที่บางช่วงเวลามีการเกาะกลุ่มกันของค่าสถิติโหวตตามพรรค

พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติพัฒนาที่กระจัดกระจายและมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพรรคชาติพัฒนาเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล การลงมติในแต่ละครั้งจึงไม่มีการควบคุมที่เข้มงวดเท่ากับพรรคฝ่ายรัฐบาล เพราะการลงมติแต่ละครั้งมีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งการที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการควบคุมที่ไม่เข้มงวดนี้ ส่งผลให้ท้ายที่สุดแล้วค่าสถิติโหวตตามพรรคจึงมีแนวโน้มที่ต่ำกว่าพรรคอื่นๆ และง่ายต่อการถูกควบรวมในท้ายที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ไปด้วยเช่นกัน

7. พรรคกิจสังคม

พรรคกิจสังคมเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 8 และเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคกิจสังคมมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 1 คน เป็น ส.ส. แบบแบ่งเขตและเป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคกิจสังคม

จะพบว่าพรรคกิจสังคมมีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 83.33 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85 แต่กระนั้น พรรคกิจสังคมก็ไม่ได้ถูกควบรวมกับพรรคใดตลอดระยะเวลา 4 ปี แต่ในช่วงเวลาที่หก ซึ่งเป็นช่วงเวลาสุดท้ายก่อนจะครบวาระของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 พรรคกิจสังคมเป็นพรรคการเมืองที่ไม่มี ส.ส. เข้าร่วมลงคะแนนเลย ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของพรรคตลอดวาระอยู่ที่ ร้อยละ 83.33 ลักษณะเช่นนี้พบเห็นได้ทั่วไปในพรรคการเมืองต่างๆ สะท้อนให้ว่า เมื่อถึงช่วงเวลาปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎรนั้น ส.ส. ให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่มากกว่างานในสภาผู้แทนราษฎร

แผนภาพที่ 3.9 (ก.-ฉ.) แสดงค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคกิจสังคม ซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก มี ส.ส. เพียง 1 คน คือนายณรงค์เลิศ สุรพล ส.ส. แบบแบ่งเขต นอกจากนี้พรรคกิจสังคมยังเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่งผลให้การลงมติในสภาไม่ได้มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลหรือเสถียรภาพฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมากนัก และในช่วงเวลาที่หก จะเห็นว่า ส.ส. พรรคกิจสังคมไม่ได้เข้าร่วมลงคะแนนเสียงเลย เพราะช่วงเวลานั้น เป็นช่วงปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะครบวาระลงในอีกไม่นาน

8. พรรคราษฎร

พรรคราษฎรเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 7 และเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดย พรรคราษฎรมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 2 คน เป็น ส.ส. แบบแบ่งเขตและเป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคราษฎร จะพบว่าพรรคราษฎรมีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 100 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85 แต่กระนั้น พรรคราษฎรได้รวมกับพรรคมหาชนในเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2547 ส่งผลให้ช่วงเวลาที่ห้าและช่วงเวลาที่หก[33] ไม่มี ส.ส. ที่สังกัดพรรคราษฎรในสภาผู้แทนราษฎร แต่มีพรรคมหาชนขึ้นมามีบทบาทแทน

แผนภาพที่ 3.9 (ก.-ฉ.) แสดงค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคราษฎรซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก มี ส.ส. เพียง 2 คน คือนายชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล และนางสาวเรวดี รัศมิทัต ส.ส. แบบแบ่งเขต ซึ่งการมีจำนวน ส.ส. ที่น้อย ส่งผลให้การควบคุมการลงมติเป็นไปได้ง่ายมากขึ้น ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคราษฎร อยู่ที่ ร้อยละ 100 นอกจากนี้พรรคราษฎรยังเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่งผลให้การลงมติในสภาไม่ได้มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลหรือเสถียรภาพฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมากนัก

[33] ดูเพิ่มใน ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค นโยบายพรรค และกรรมการบริหารพรรค (2547, 29 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 121. ตอนพิเศษ 85 ง. หน้า 84.

9. พรรคถิ่นไทย

พรรคถิ่นไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 9 และเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคถิ่นไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 1 คน เป็น ส.ส. แบบแบ่งเขตและเป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคถิ่นไทย จะพบว่าพรรคถิ่นไทยมีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 100 แต่ก็เป็นค่าการโหวตตามพรรคที่ไม่มีความหมายเพราะการเป็น ส.ส. ของพรรคเพียงคนเดียวย่อมไม่ก่อให้เกิดค่าในการวิเคราะห์ในประเด็นนี้เลย แต่กระนั้น พรรคถิ่นไทยได้รวมกับพรรคไทยรักไทยในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2545 ส่งผลให้ตั้งแต่ช่วงเวลาที่สามพรรคถิ่นไทยไม่มีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรอีกเลย

10. พรรคมวลชน

พรรคมวลชนเป็นพรรคการเมืองที่มีกิจกรรมภายหลังจากที่พรรคความหวังใหม่ถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทยแล้ว พรรคมวลชนมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 1 คน เป็น ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อและเป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคมวลชน จะพบว่าพรรคมวลชนมีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 33.33 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85

แผนภาพที่ 3.9 (ก.-ฉ.) แสดงค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคมวลชนซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก มี ส.ส. เพียง 1 คน คือ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อซึ่งแยกตัวมาจากพรรคความหวังใหม่เดิม การมีจำนวน ส.ส. เพียง 1 คน ทำให้ค่าเฉลี่ยของค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคมวลชน อยู่ที่ ร้อยละ 100 ในช่วงเวลาที่สี่ แต่ก็เป็นค่าการโหวตตามพรรคที่ไม่มีความหมายเพราะการเป็น ส.ส. ของพรรคเพียงคนเดียวย่อมไม่ก่อให้เกิดค่าในการวิเคราะห์ในประเด็นนี้ และในช่วงเวลาที่ห้าและช่วงเวลาที่หกพรรคมวลชนไม่ได้เข้าลงคะแนนเสียงในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับพรรคการเมืองขนาดเล็กอื่นๆ ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของค่าเฉลี่ยของค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคมวลชน อยู่ที่ ร้อยละ 33.33

11. พรรคมหาชน

พรรคมหาชนเป็นพรรคการเมืองที่มีกิจกรรมภายหลังจากที่พรรคความหวังใหม่ถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทยแล้ว พรรคมหาชนมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 1 คน เป็น ส.ส. แบบแบ่งเขตและเป็นจำนวนที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคมหาชน จะพบว่าพรรคมหาชนมีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 50 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 91.85

แผนภาพที่ 3.9 (ก.-ฉ.) แสดงค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคมหาชนซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก มี ส.ส. เพียง 1 คน คือนายชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล ส.ส. แบบแบ่งเขต ซึ่งแยกตัวมาจากพรรคราษฎรเดิม การมีจำนวน ส.ส. เพียง 1 คน ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคมหาชน อยู่ที่ ร้อยละ 100 ในช่วงเวลาที่ห้าแต่ก็เป็นค่าการโหวตตามพรรคที่ไม่มีความหมายเพราะการเป็น ส.ส.

ของพรรคเพียงคนเดียวย่อมไม่ก่อให้เกิดค่าในการวิเคราะห์ในประเด็นนี้ แต่ในช่วงเวลาที่หกพรรคมหาชนไม่ได้เข้าลงคะแนนเสียงในสภาผู้แทนราษฎร[34] ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของค่าเฉลี่ยของค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคมหาชน อยู่ที่ ร้อยละ 50 ซึ่งลักษณะเช่นนี้ใกล้เคียงกับพฤติกรรมของพรรคมวลชน

ตามประเภทของกฎหมาย

สำหรับ ส.ส. ชุดที่ 21 แล้ว เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภท พบว่า กฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 89.61 (ดูแผนภาพที่ 3.10 ก.-ช.) เนื่องจากกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล เพราะมีพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ลำดับถัดมาคือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 85.31 และกฎหมายประเภทอื่น ๆ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 84.41 (ดูแผนภาพที่ 3.10 ก.-ช.) ในขณะที่กฎหมายประเภทที่ไม่ได้กล่าวถึง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 80 ทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นว่า ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ให้ความสำคัญกับประเด็นที่ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นสำคัญ สำหรับค่าสถิติของพรรคขนาดเล็กที่ต่ำนั้น เป็นผลมาจากการไม่เข้าร่วมลงมติของ ส.ส. ในพรรคนั้นๆ เนื่องจากการไม่เข้าร่วมลงมติของพรรคการเมืองขนาดเล็ก ไม่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก

แผนภาพที่ 3.10 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

ก. ค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภท

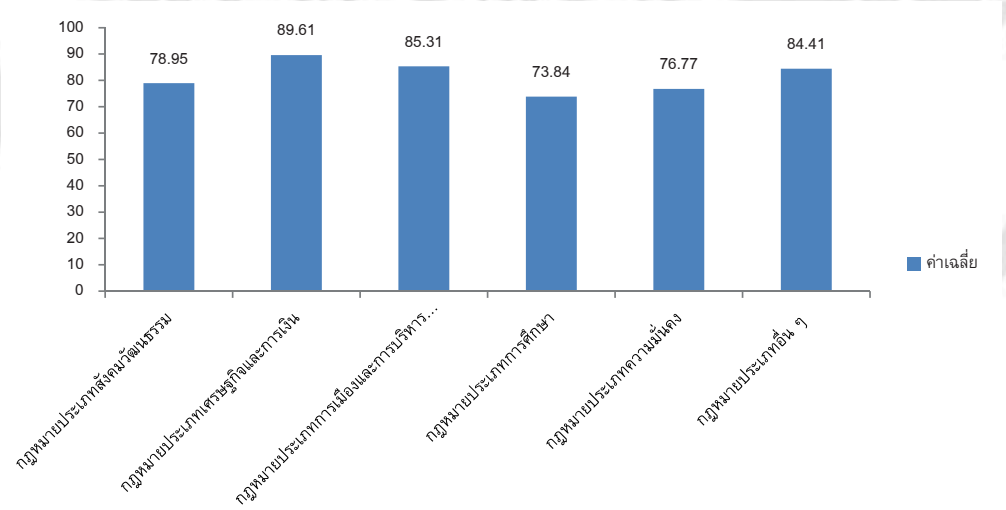

[34] เป็นลักษณะที่พบเห็นได้ทั่วไปในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 เมื่อใกล้ครบวาระจะพบจำนวน ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมประชุมสภาผู้แทนราษฎรในสัดส่วนที่สูง

ข. กฎหมายประเภทสังคมวัฒนธรรม

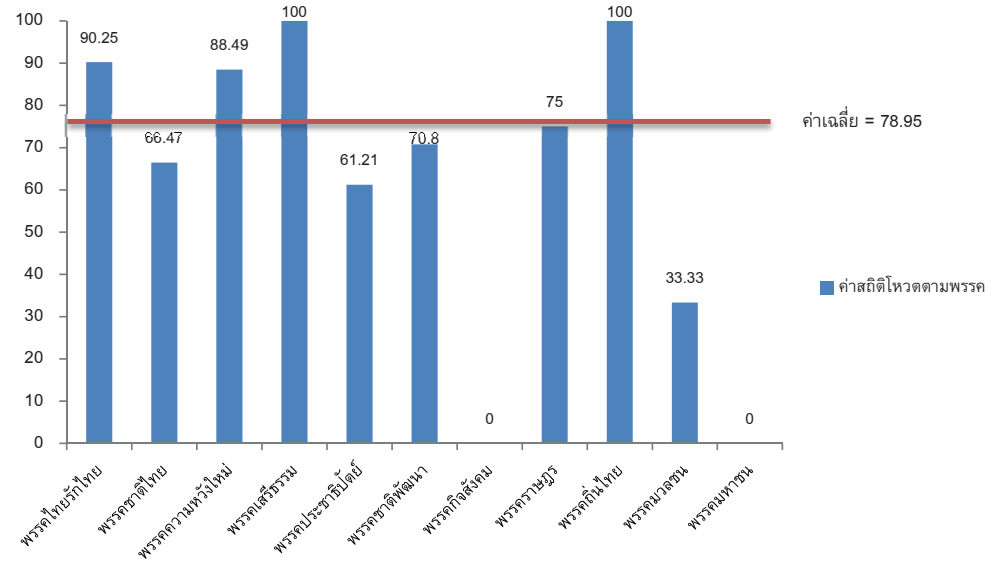

ค. กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน

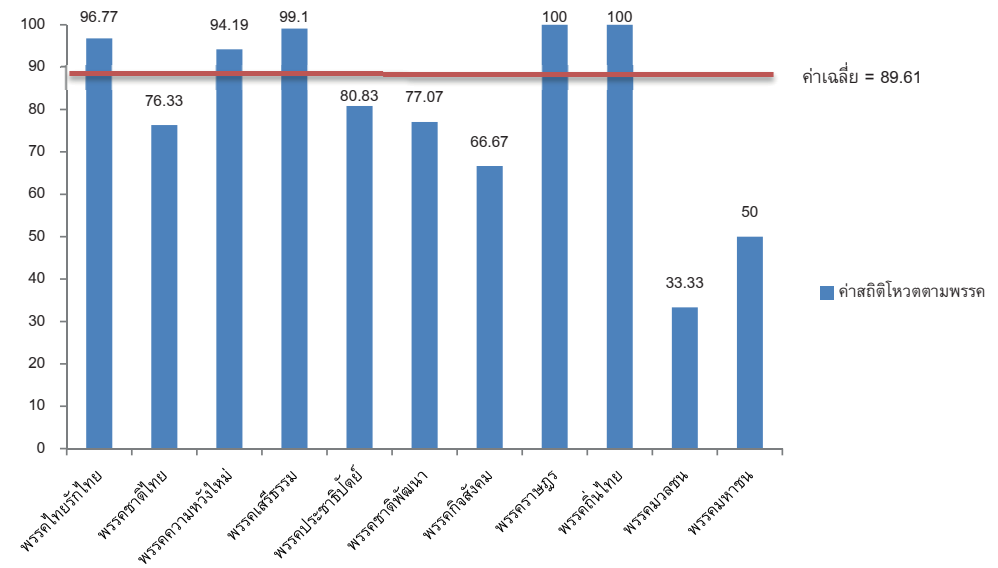

ง. กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน

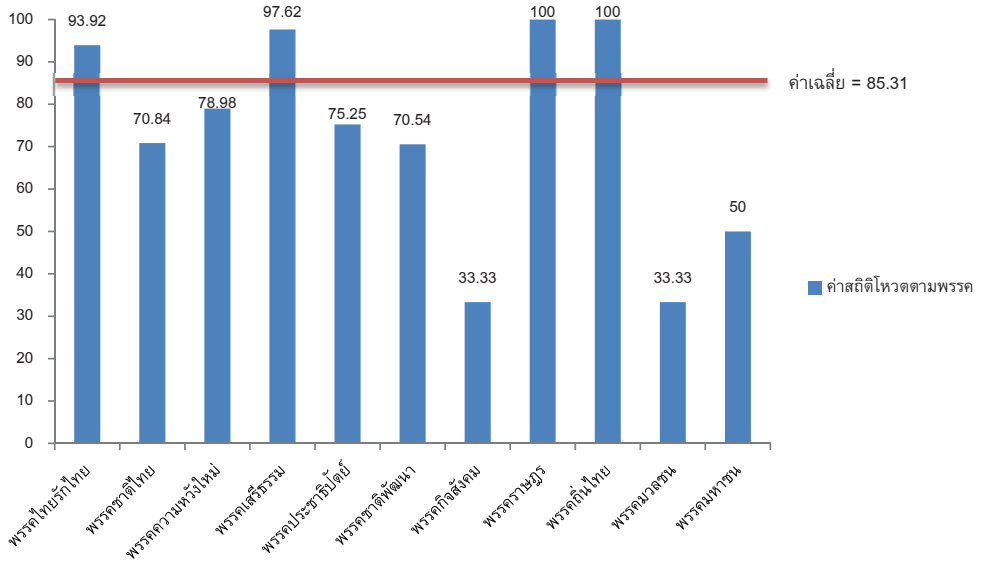

จ. กฎหมายประเภทการศึกษา

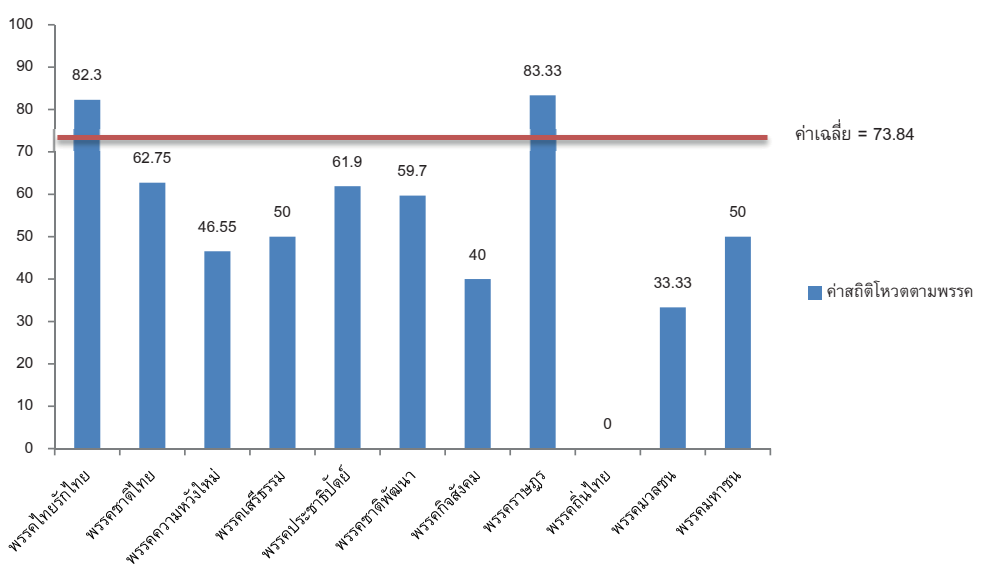

ฉ. กฎหมายประเภทความมั่นคงปลอดภัย

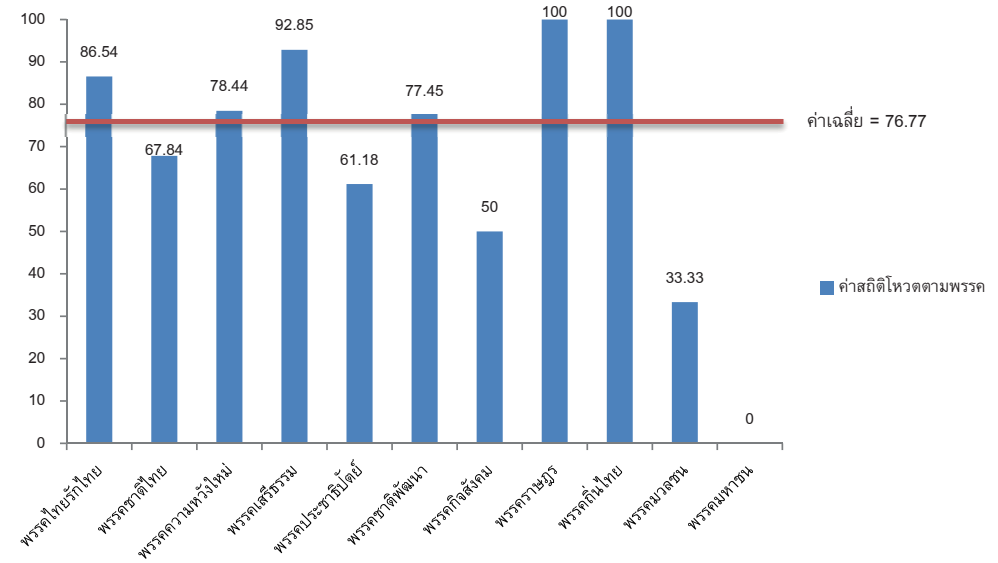

ช. กฎหมายประเภทอื่น ๆ

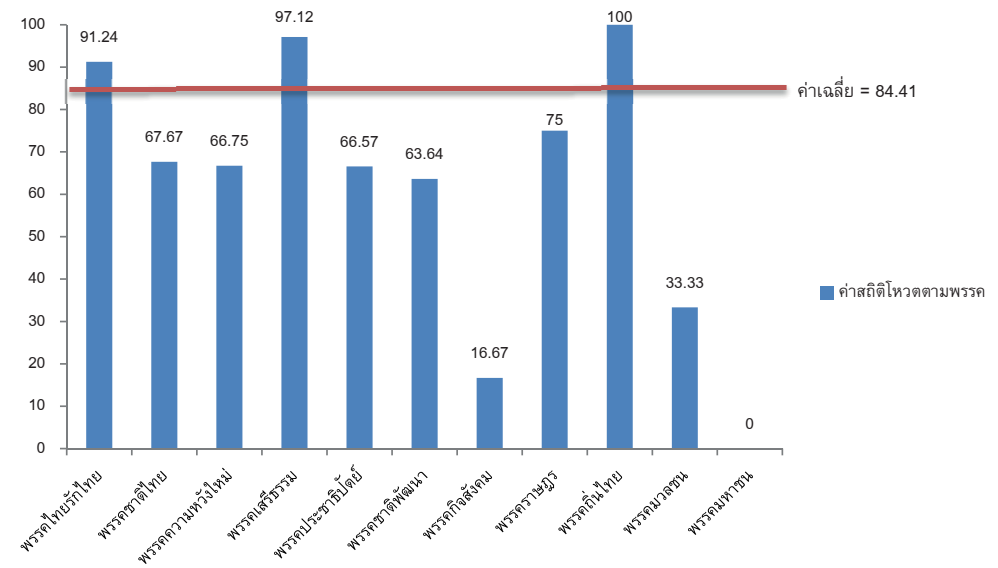

ตามวาระการประชุม

ในทั้ง 3 วาระของการลงมติในเรื่องพิจารณาต่างๆ ของ ส.ส. ชุดที่ 21 นั้นพบว่า การลงมติในวาระที่ 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 83.39 นับว่าเป็นค่าที่สูง และแนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคทั้งสิ้น ยกเว้นพรรคการเมืองขนาดเล็ก เช่น พรรคกิจสังคมและ

พรรคมวลชนที่มีสมาชิกไม่เข้าร่วมลงมติ ส่งผลให้ค่าสถิติของพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอย่างมาก (ดูแผนภาพที่ 3.11 ก.) ในขณะที่วาระที่ 2 นั้น ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนอยู่ที่ ร้อยละ 89.09 (ดูแผนภาพที่ 3.11 ข.) โดยแบบแผนการลงมติยังคงเป็นเดียวกับวาระที่ 1 แต่มีค่าสถิติที่สูงขึ้น ขณะที่วาระที่ 3 นั้น ค่าเฉลี่ยลดลงต่ำกว่าวาระที่ 2 แต่สูงกว่าวาระที่ 1 สะท้อนให้เห็นว่า การลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ในการพิจารณากฎหมายตามวาระนั้น ให้ความสำคัญกับวาระที่ 2 และพรรคการเมืองขนาดเล็กไม่มีวินัยในการเข้าร่วมลงมติมากนัก

แผนภาพที่ 3.11 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

ก. วาระที่ 1

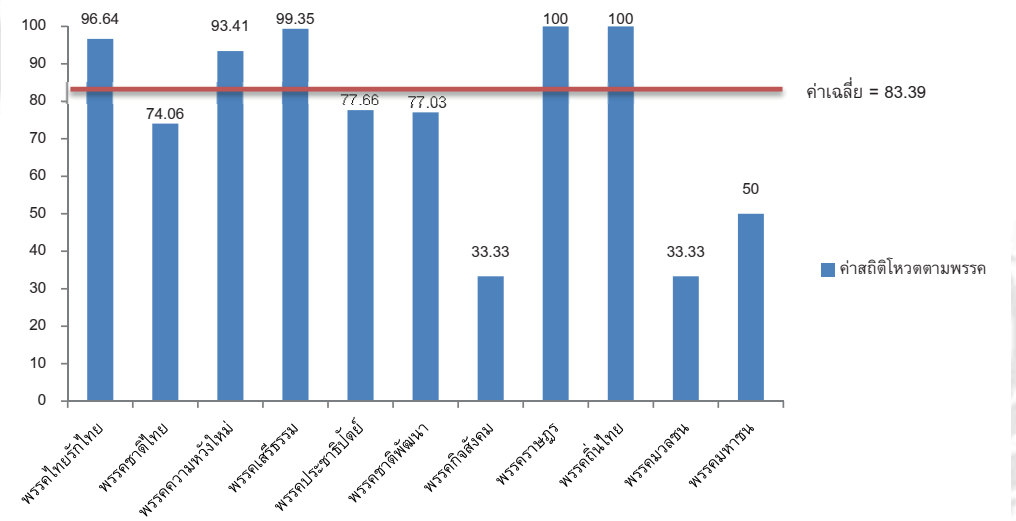

ข. วาระที่ 2

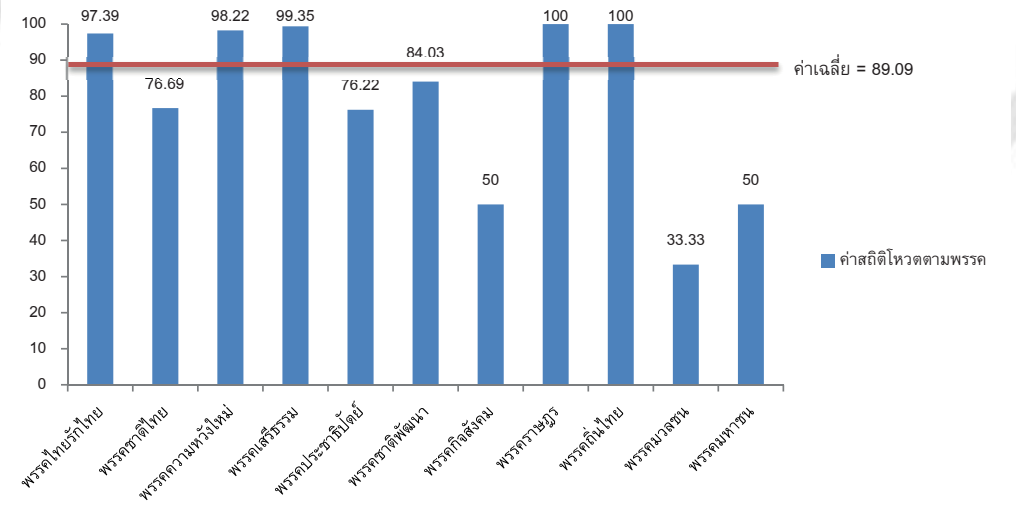

ค. วาระที่ 3

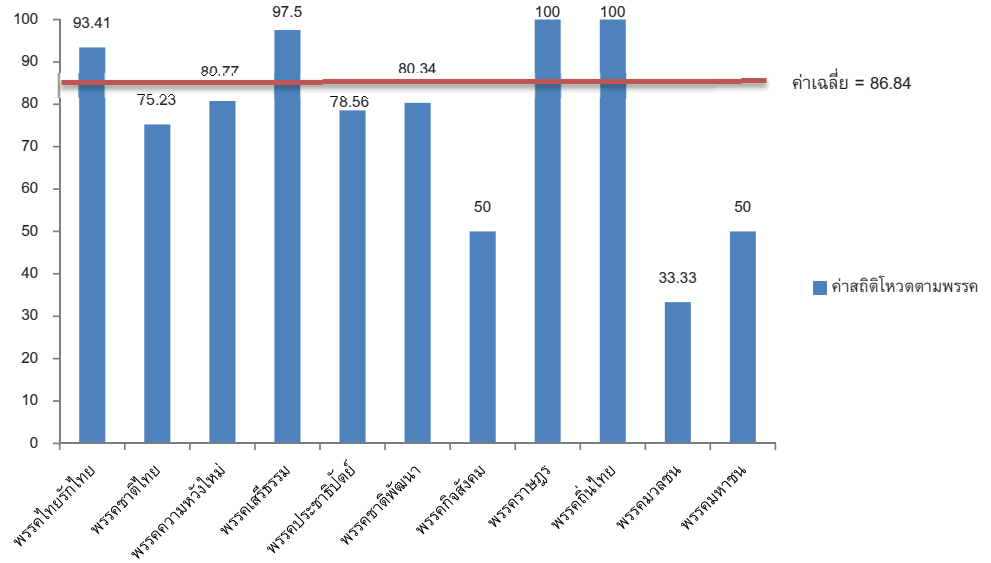

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 14 ครั้ง (ดูรายละเอียดใน บทที่ 2) และค่าเฉลี่ยของค่าการโหวจตามพรรคในแต่ละช่วงถูกนำเสนอในแผนภาพที่ 3.12 (ก.-ฌ.) โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 3.12 (ก.-ฌ.) แสดงให้เห็นว่า ในการปรับคณะรัฐมนตรีแต่ละครั้งนั้น ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคการเมืองต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยแบบแผนการลงมติของพรรคการเมือง สามารถแบ่งได้ตามขนาดของพรรคการเมือง กล่าวคือ พรรคการเมืองขนาดเล็ก มักจะมีค่าสถิติสูงมาก เช่น ร้อยละ 100 และในบางครั้งพรรคการเมืองขนาดเล็กก็มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคแปรผันไปอยู่ในระดับที่ต่ำมาก เนื่องจากมี ส.ส. ของพรรคการเมืองขนาดเล็กไม่เข้าร่วมลงมติเลย ย่อมจะส่งผลต่อค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคการเมืองต่างๆ เหล่านั้นด้วย นอกจากนี้ ค่าสถิติที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนักภายหลังการปรับคณะรัฐมนตรียังสะท้อนให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 และสะท้อนถึงความเข้มแข็งของรัฐบาลไปในคราวเดียวกันด้วย

แผนภาพที่ 3.12 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 1 (วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2544)

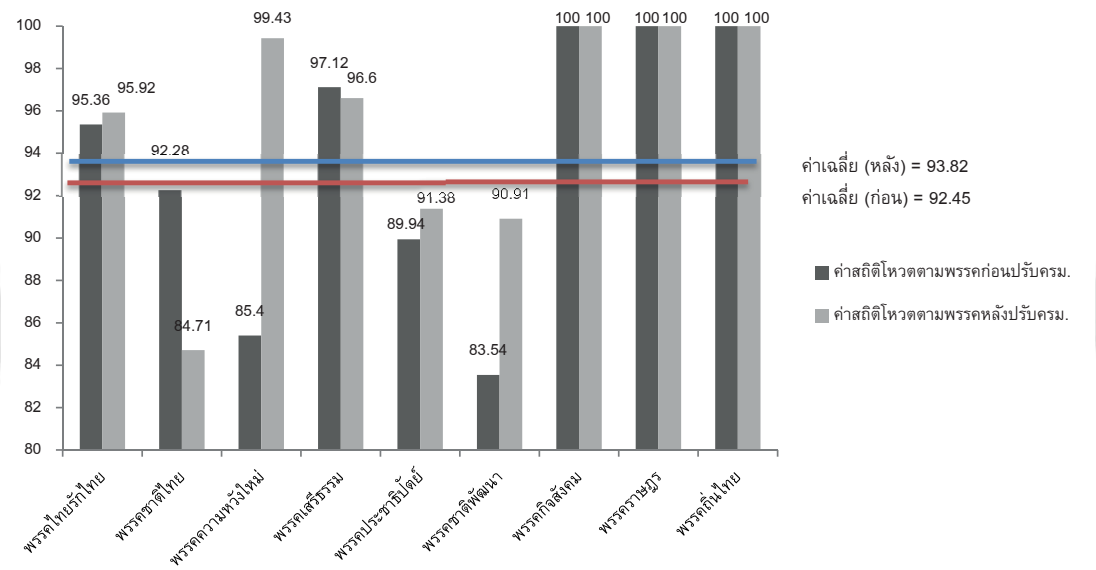

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 2 (วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2544)

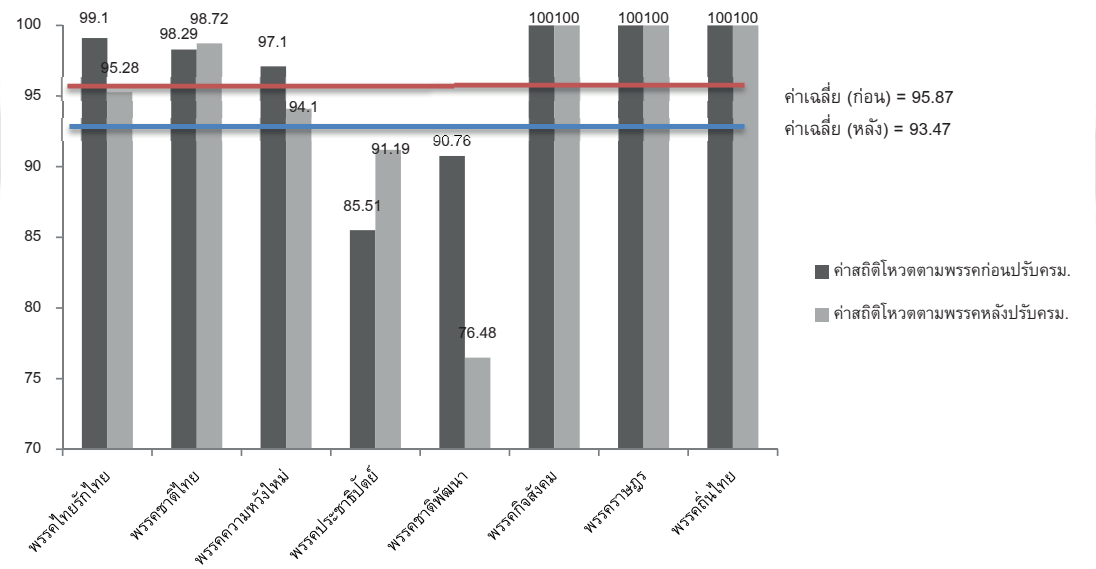

ค. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 3 (วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2545)

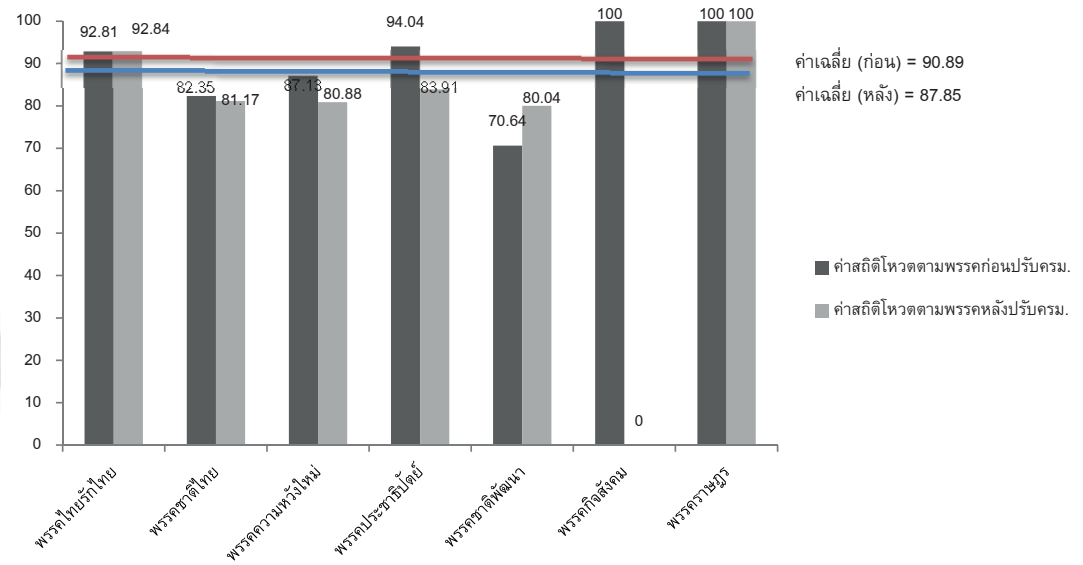

ง. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 4 (วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545)

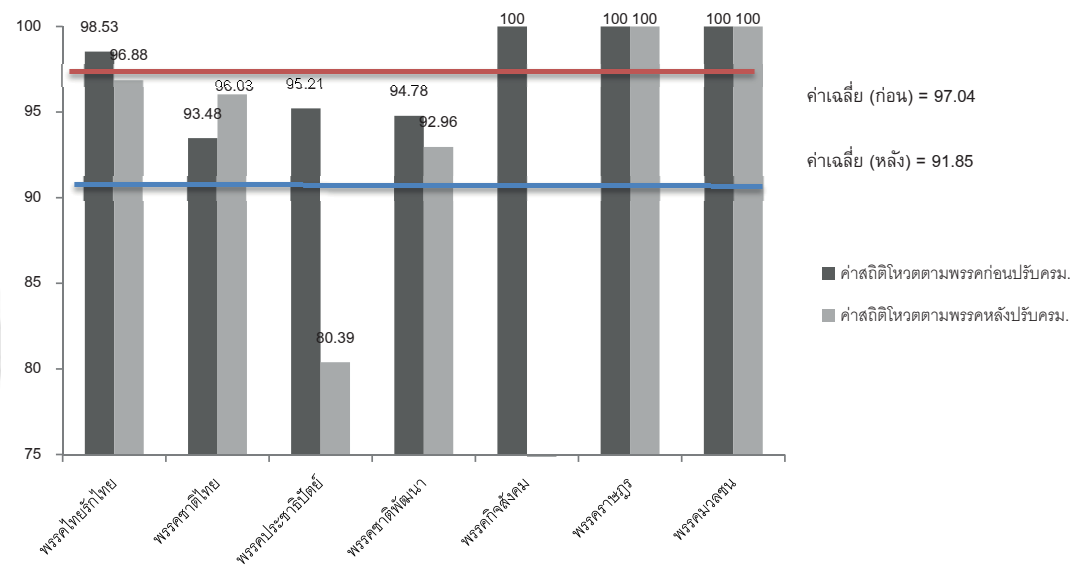

จ. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 5 (วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546)

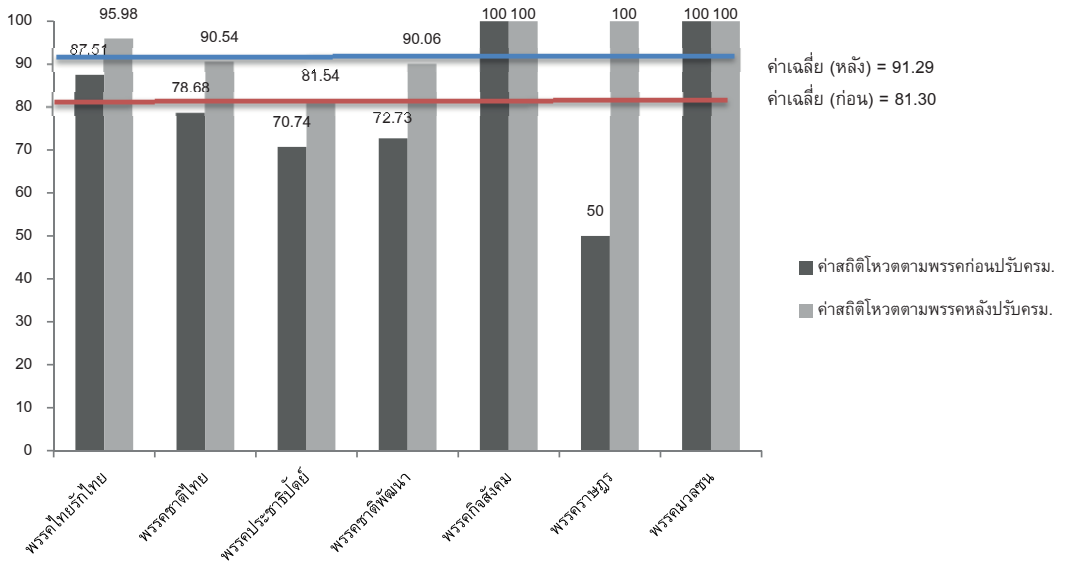

ฉ. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 6 (วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546)

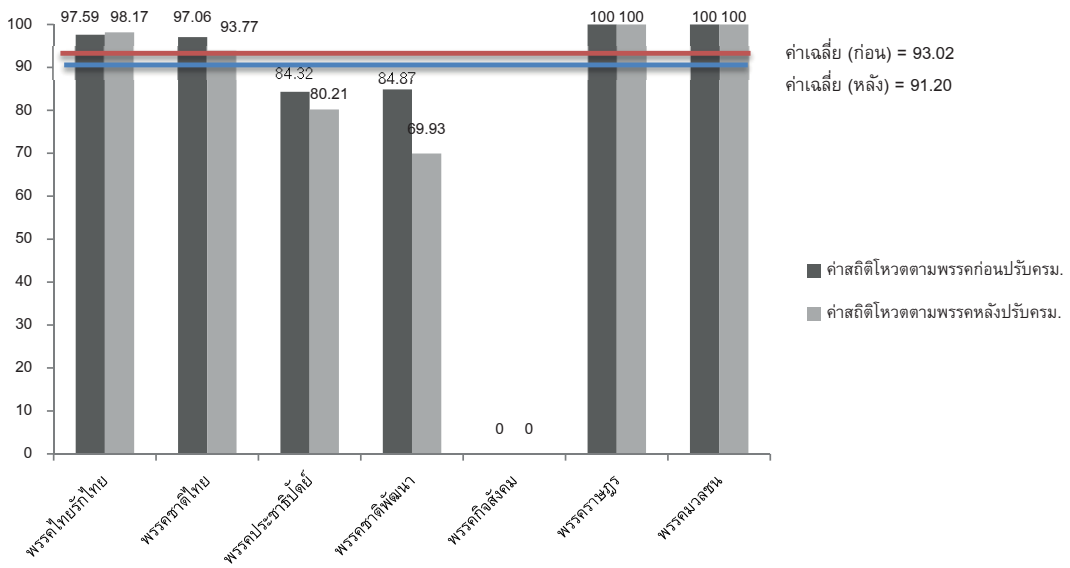

ช. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 7 (วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2547)

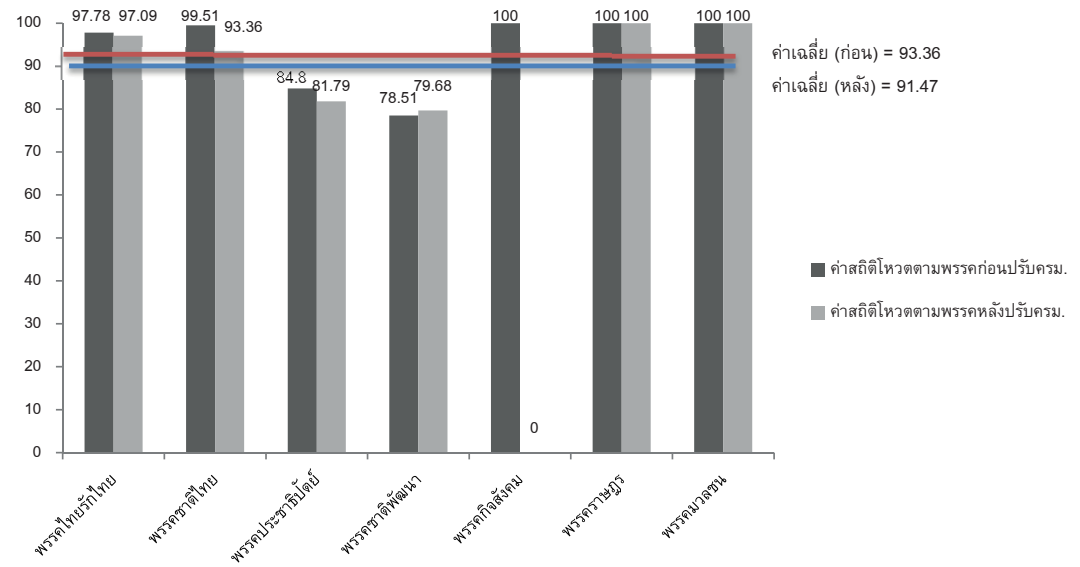

ซ. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 8 (วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2547)

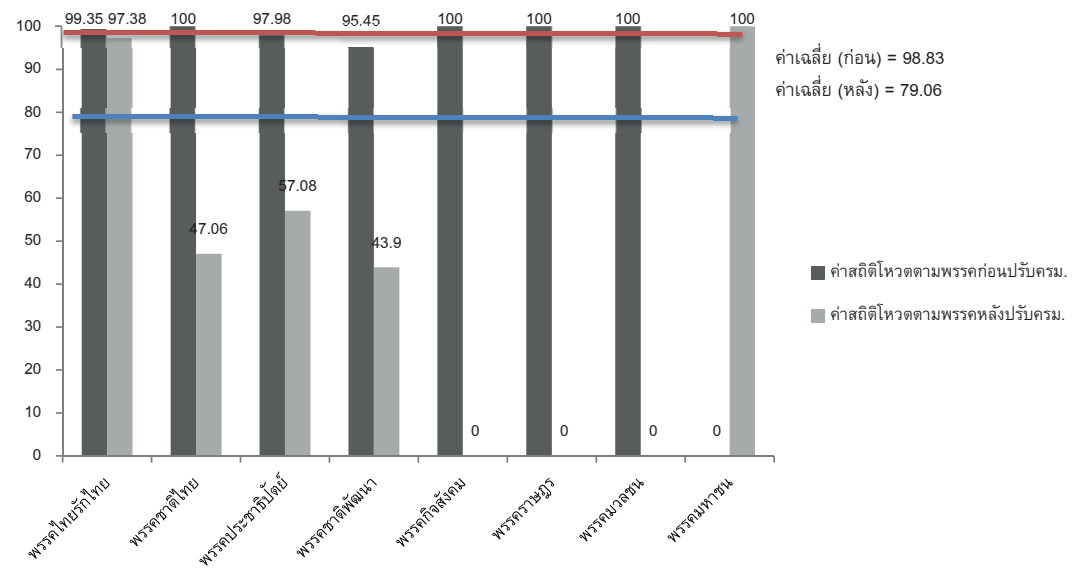

ฌ. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 9 (วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2547)

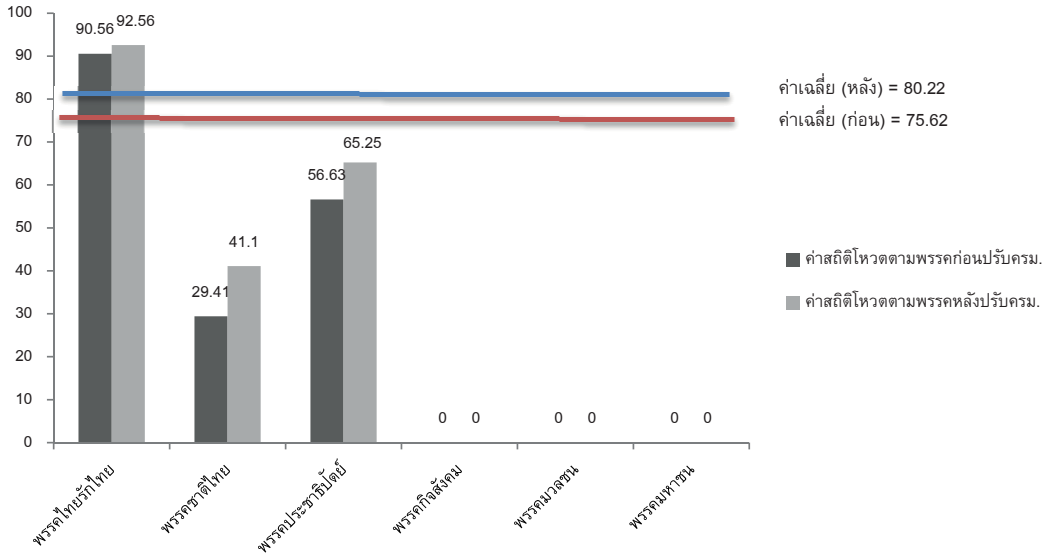

ตามช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

การอภิปรายไม่วางใจที่เกิดขึ้นในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 21 นั้นมี 3 ครั้งด้วยกัน (ดูรายละเอียดในบทที่ 2) โดยค่าการโหวตตามพรรคในช่วงประมาณ 1 เดือน จนถึงก่อนอภิปรายไม่ไว้วางใจ และส่วนที่สอง คือ ประมาณ 1 เดือน หลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ได้แสดงผลในแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 3.13 (ก.-ค.) แสดงให้เห็นว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 อยู่ในระดับที่สูงทุกครั้ง และทุกพรรคการเมืองก็มีค่าสถิติที่สูงเช่นกัน โดยมีพรรคการเมืองขนาดเล็กก็ยังคงมีแบบแผนการลงมติเช่นเดิม คือมีค่าสถิติที่สูงมากและผันแปรลงมาเป็นค่าที่ต่ำมาก เนื่องจากพรรคการเมืองเหล่านั้นมี ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมลงมติจำนวนหนึ่ง ซึ่งสำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กนั้นส่งผลอย่างมากต่อค่าสถิติโหวตตามพรรค ขณะเดียวกันรัฐบาลเอง นับได้ว่ามีเสถียรภาพมาก จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองขนาดเล็กทั้งหลาย ขณะเดียวกันค่าสถิติที่สูงของพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็เป็นความพยายามที่จะสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลนั่นเอง

แผนภาพที่ 3.13 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 (วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2545)

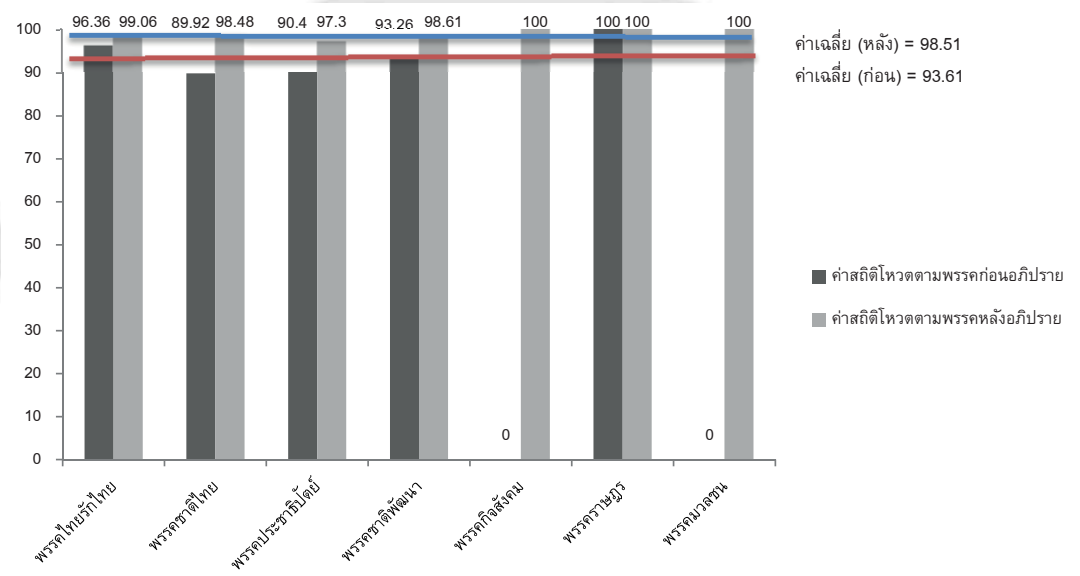

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 (วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2546)

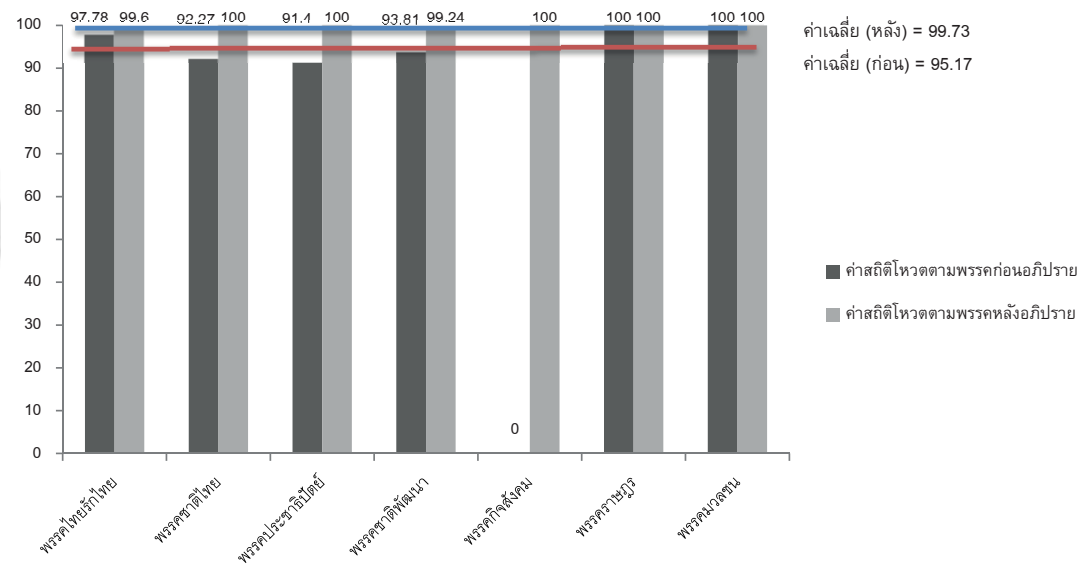

ค. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 3 (วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2547)

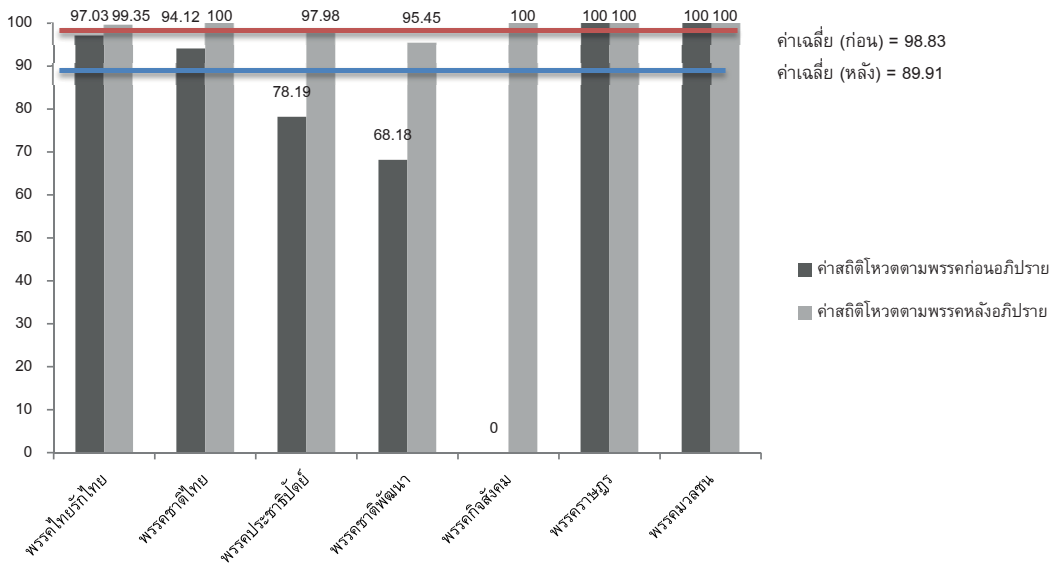

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย

สำหรับสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 นั้น เริ่มมีการลงมติครั้งแรกในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 และมีการลงมติครั้งสุดท้ายวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 โดยค่าเฉลี่ยของทั้งสภาอยู่ที่ร้อยละ 98.15 นอกจากนี้ตลอดทั้งสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ สามารถแบ่งช่วงเวลาได้เป็น 14 ช่วงเวลา และแต่ละช่วงเวลามีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งในช่วงเวลาที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำสุดอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม – กันยายน พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นช่วงเวลาปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎร และสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้อยู่ครบวาระ ส่งผลให้ในช่วงท้ายนั้น มี ส.ส. ไม่เข้าร่วมลงมติเป็นจำนวนมาก จึงสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่ทำให้ค่าเฉลี่ยในช่วงนี้ที่ลดลงนั้นเป็นผลมาจากการลงพื้นที่ของ ส.ส. เพื่อเตรียมการหาเสียงจึงละเว้นการเข้าประชุมสภา หรือกล่ายในอีกแง่หนึ่งว่า เมื่อถึงคราวใกล้เลือกตั้ง ส.ส. ให้ความสำคัญกับฐานคะแนนเสียงในเขตพื้นที่มากกว่างานในสภาผู้แทนราษฎร

แผนภาพที่ 3.14 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21

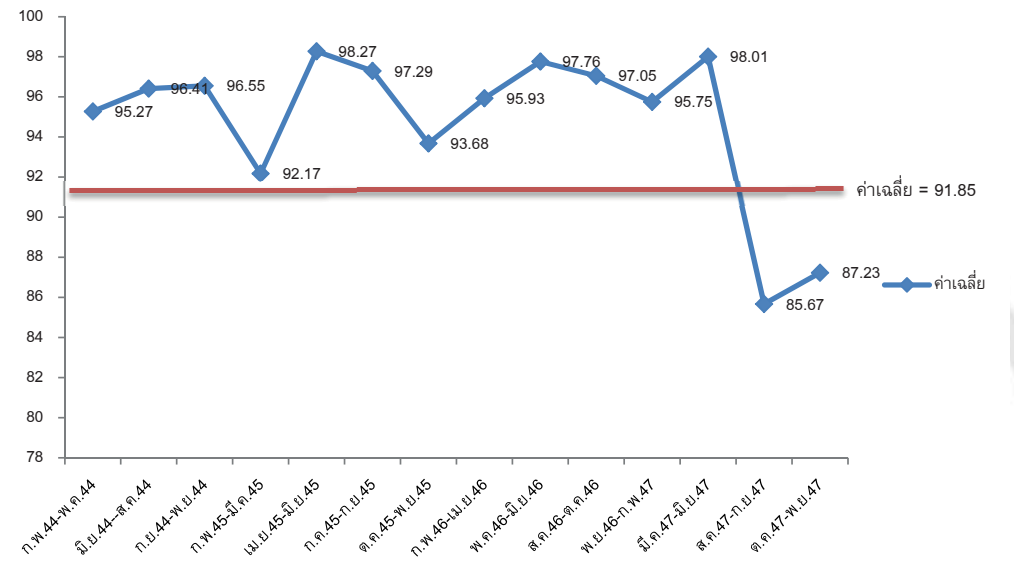

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 โหวตตามพรรคหรือไม่?

จากผลการวิเคราะห์การลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 พบความแตกต่างที่ชัดเจนประการหนึ่งคือการแบ่งช่วงเวลาออกเป็นหลายช่วงเวลา ซึ่งคล้ายกับสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 ทว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้มีความแตกต่างออกไป กล่าวคือ มีการควบรวมพรรคหลายครั้ง และเป็นสภาผู้แทนราษฎรชุดแรกที่อยู่ครบวาระ ตลอดถึงความเข้มแข็งของพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลที่มีมากขึ้น เมื่อช่วงเวลาผ่านไป จะพบว่าพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่ อย่างเช่น พรรคไทยรักไทยและพรรคประชาธิปัตย์มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่มากขึ้น

หากพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ค่าสถิติโหวตตามพรรคเพื่อแสดงให้เห็นพฤติกรรมในการลงมติของ ส.ส. อันจะนำไปสู่ความเข้าใจว่า ถึงที่สุดแล้วปัจจัยที่ทำให้ ส.ส. มีพฤติกรรมการลงมติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น คือปัจจัยใด ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ส่งผลอย่างไร ซึ่งจากการวิเคราะห์ พบความแตกต่างอยู่ 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก *พรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล* มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่แตกต่างกัน พรรคฝ่ายรัฐนั้นมีแนวโน้มที่จะมีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะมีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่ต่ำกว่าพรรครัฐบาล เนื่องจากพรรคฝ่ายรัฐบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องควบคุมคะแนนเสียงในการลงมติแต่ละครั้งให้ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ฝ่ายรัฐบาลสามารถผ่านกฎหมายได้อย่างง่ายดายนั้น สะท้อนถึงเสถียรภาพของฝ่ายรัฐบาลไปในคราวเดียวกัน ซึ่ง

หน้าที่เหล่านี้เป็นของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ที่ต้องคอยควบคุมดูแลพรรคการเมืองต่างๆ ที่ร่วมรัฐบาล ให้ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้กฎหมายเหล่านั้นสามารถบังคับใช้ได้ ซึ่งจากการพิจารณาจะพบว่า ส.ส. พรรครัฐบาลนั้นมีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง เห็นได้จากพรรคร่วมรัฐบาลส่วนใหญ่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 90 ขึ้นไป ยกเว้นพรรคชาติไทย ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 78.47 เท่านั้น แต่พรรคชาติไทยก็ไม่ได้ถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทยดังเช่นพรรคร่วมรัฐบาลพรรคอื่นๆ มีการลงมติที่สวนทางกับมติส่วนใหญ่ของพรรคการเมืองนั่นเอง ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่มีแนวโน้มต่ำนั้น เนื่องจากพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ต้องคำนึงถึงเสถียรภาพของฝ่ายตนเท่ากับฝ่ายรัฐบาล ซึ่งจากการพิจารณา จะพบว่าพรรคที่มีค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่า ร้อยละ 90 เป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ฉะนั้นปัจจัยเรื่องการลงมติตามฝ่าย จึงมีความเกี่ยวพันกับการลงมติตามพรรคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประการต่อมา *ขนาดของพรรคการเมือง*เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อค่าสถิติโหวตตามพรรคซึ่งสามารถจัดกลุ่มพรรคการเมือง ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามจำนวน ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรได้เป็น พรรคการเมืองขนาดใหญ่ พรรคการเมืองขนาดกลาง และพรรคการเมืองขนาดเล็ก ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มนี้มีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงที่แตกต่างกัน โดยพรรคการเมืองขนาดใหญ่นั้น มีการควบคุมการลงคะแนนเสียงที่มีประสิทธิภาพมากกว่า แม้ว่าจะมีจำนวน ส.ส. ที่ลงมติไม่เป็นไปตามมติส่วนใหญ่ของพรรค อยู่ในจำนวนที่มาก แต่เมื่อคิดเป็นสัดส่วนแล้ว จะพบว่าพรรคการเมืองขนาดใหญ่มีจำนวน ส.ส. ที่ลงมติไม่เป็นไปตามมติส่วนใหญ่ของพรรค อยู่ในสัดส่วนที่น้อยกว่าพรรคการเมืองขนาดกลาง ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคประชาธิปัตย์ พบว่ามีแนวโน้มที่สูงขึ้น เป็นสัญญาณที่บ่งชี้ว่าการเมืองไทยกำลังพัฒนาเข้าสู่ระบบสองพรรคกึ่งในช่วงเวลานั้น ในส่วนของพรรคการเมืองขนาดกลางประกอบด้วย พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ พรรคเสรีธรรม และพรรคชาติพัฒนา พรรคการเมืองเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญในการดำรงอยู่ของรัฐบาล ในกลุ่มพรรคการเมืองขนาดกลางเหล่านี้มีเพียงพรรคชาติพัฒนาที่เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งท้ายที่สุดพรรคชาติพัฒนาถูกควบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยในปี พ.ศ. 2547 นอกจากนี้พรรคการเมืองขนาดกลางที่ร่วมรัฐบาลในขณะนั้น ก็ถูกควบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยทั้งสิ้น จะมีเพียงพรรคชาติไทยเท่านั้น ที่ไม่ถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทย พรรคการเมืองขนาดกลางนี้ แม้จะถูกควบรวมกับพรรคไทยรักไทย แต่ระหว่างที่ดำเนินกิจกรรมอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรนั้น ก็มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง ในขณะที่พรรคการเมืองขนาดเล็ก ก็มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง เนื่องจากมีจำนวน ส.ส. เพียง 1-2 คนเท่านั้น การควบคุมของพรรคการเมืองจึงทำได้ไม่ยากนัก พรรคการเมืองขนาดเล็กนี้มีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรน้อย เพราะการลงมติในเรื่องต่างๆ ไม่มีผลต่อเสถียรภาพต่อรัฐบาล แต่ท้ายที่สุดพรรคการเมืองขนาดเล็กก็ถูกควบรวม หรือ ส.ส. ที่สังกัดพรรคการเมืองขนาดเล็กย้ายพรรคไป เช่น กรณีพรรคถิ่นไทยควบรวมกับพรรคไทยรักไทย หรือกรณี ส.ส. พรรคราษฎร ย้ายไปสังกัดพรรคมหาชน เป็นต้น

ประการสุดท้าย *การอยู่จนครบวาระของสภาผู้แทนราษฎร* เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคการเมืองต่างๆ เห็นได้จาก เมื่อมีการแบ่งช่วงเวลาในการวิเคราะห์ จะพบว่าการไม่เข้าลงคะแนนของ ส.ส. ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ค่าสถิติโหวตตามพรรค ของพรรคการเมืองต่างๆ

ลดลง โดยเห็นได้ชัดเจนในช่วงเวลาที่ห้าและช่วงเวลาที่หก เป็นช่วงที่พรรคไทยรักไทยมีจำนวน ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรที่เกินกว่ากึ่งหนึ่ง ส่งผลให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมากขึ้น การลงมติในเรื่องต่างๆ ไม่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก ประกอบกับเป็นปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎร ที่กำลังจะหมดวาระลง และเป็นสภาผู้แทนราษฎรชุดแรกที่อยู่ครบวาระ ส.ส. แบบแบ่งเขต จึงต้องลงพื้นที่มากขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเลือกตั้ง ที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ส่งผลให้การให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมลงคะแนนลดลง ในขณะเดียวกันพรรคการเมืองเริ่มมีการควบคุมที่ลดน้อยลง เพราะพรรคการเมืองต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเลือกตั้งด้วย

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณา พบว่า กรณีค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภทนั้น กฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน ถัดมาคือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากกฎหมายทั้ง 2 ประเภทนี้มีกฎหมายสำคัญที่รัฐบาลจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายประเภทนี้มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลนั่นเอง เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระ พบว่า การลงมติของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระนั้น ส.ส. แต่ละพรรคมีพฤติกรรมการลงมติแตกต่างกันออกไป ซึ่งแต่ละพรรคการเมืองมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในระดับที่สูงทั้งสิ้น ในขณะที่ในช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจและช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีแต่ละครั้ง ไม่มีพรรคการเมืองที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ที่สามารถสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลได้เลย เนื่องจากรัฐบาลชุดนี้แม้จะเป็นรัฐบาลผสม ทว่าการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) สามารถควบคุมการลงมติให้แต่ละพรรคเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้

ในส่วนของปัจจัยภายนอก อาทิเช่น การชุมนุมประท้วง ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. แต่ประการใด เนื่องจากพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาล มี ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมาก ซึ่งมาจากการควบรวมพรรคการเมืองต่าง ๆ เข้ามาไว้ด้วยกัน ทำให้รัฐบาลสามารถบริหารราชการแผ่นดินได้โดยไม่ต้องกังวลกับคะแนนเสียงในสภาผู้แทนราษฎร เมื่อพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลมีความเข้มแข็งมากขึ้น อำนาจในการต่อรองกับพรรคร่วมรัฐบาลก็สูงขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น กลุ่มกดดันหรือขบวนการต่างๆ ยังไม่มีการก่อร่างสร้างตัวขึ้นมา ดังนั้นปัจจัยภายนอกดังกล่าว ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ตลอดทั้งสมัย

โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22

ภาพรวม

ในทุกสมัยประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 (พ.ศ. 2548) ที่มีพรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาลพรรคเดียว และมีพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 3 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ (แกนนำ) และพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอีก 2 พรรค คือ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 158 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 143 ครั้ง เรื่อง

พิจารณาอื่นๆ จำนวน 15 ครั้ง จากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์พบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 นั้น มีค่าเฉลี่ยของค่าการโหวตตามพรรคเท่ากับ ร้อยละ 98.26

แผนภาพที่ 3.15 แสดงค่าการโหวตตามพรรค ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 รายพรรคการเมือง ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ประกอบด้วย 4 พรรคการเมือง คือ พรรคไทยรักไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน เมื่อเรียงลำดับจากพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปถึงพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด พบว่าพรรคที่มีการค่าการโหวตตามพรรค มากที่สุดคือพรรคมหาชน ซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก ถัดมาคือพรรคไทยรักไทย พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคที่มีมีการค่าการโหวตตามพรรค น้อยที่สุด คือ พรรคชาติไทย

แผนภาพที่ 3.15 ค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 รายพรรคการเมือง

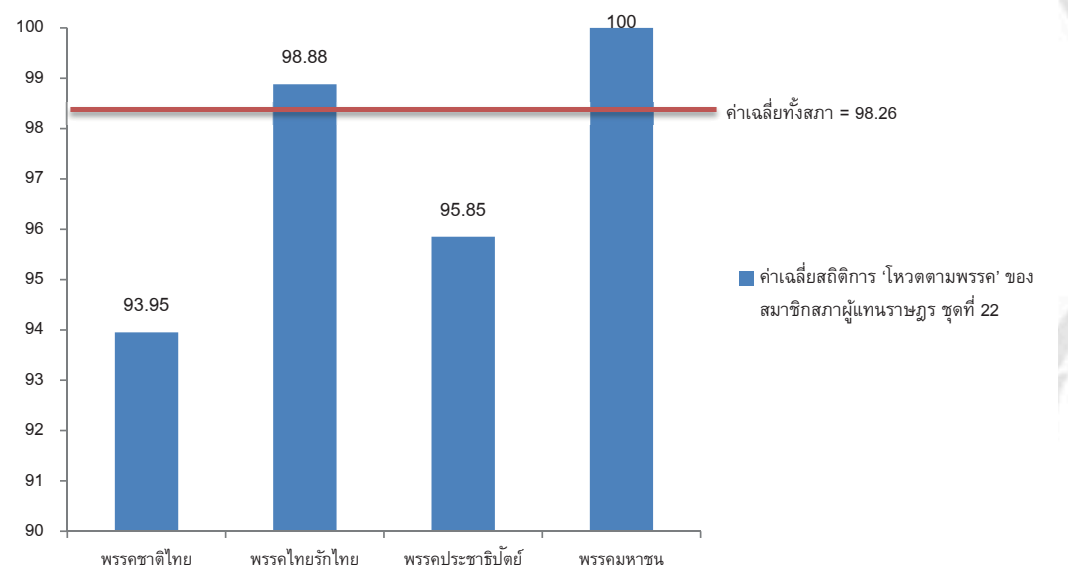

หมายเหตุ จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 476 คน เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนมีการสลับเข้าออกบ่อยครั้ง

เมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดถึงความแตกต่างระหว่างพรรคการเมืองในจำนวนของ ส.ส. ของแต่ละพรรคที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ส.ส. ทั้งสภา จาก ส.ส. จำนวนทั้งหมด 476 คน ไม่นับรวม ส.ส. ที่ดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎร รองประธานสภาผู้แทนราษฎร และอื่น ๆ พบว่า ส.ส. ที่มีค่าการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 132 คน คิดเป็น ร้อยละ 27.73 หรือคิดเป็นประมาณ 1 ใน 4 ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่ถูกนำมาคำนวณ และมีส.ส. ที่มีค่าการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 344 คน คิดเป็น ร้อยละ 72.27 หรือคิดเป็นประมาณ 3 ใน 4 ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่ถูกนำมาคำนวณ (ดูแผนภาพที่ 3.16)

แผนภาพที่ 3.16 สัดส่วนค่าการโหวตตามพรรคเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทั้งสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 รายพรรคการเมือง

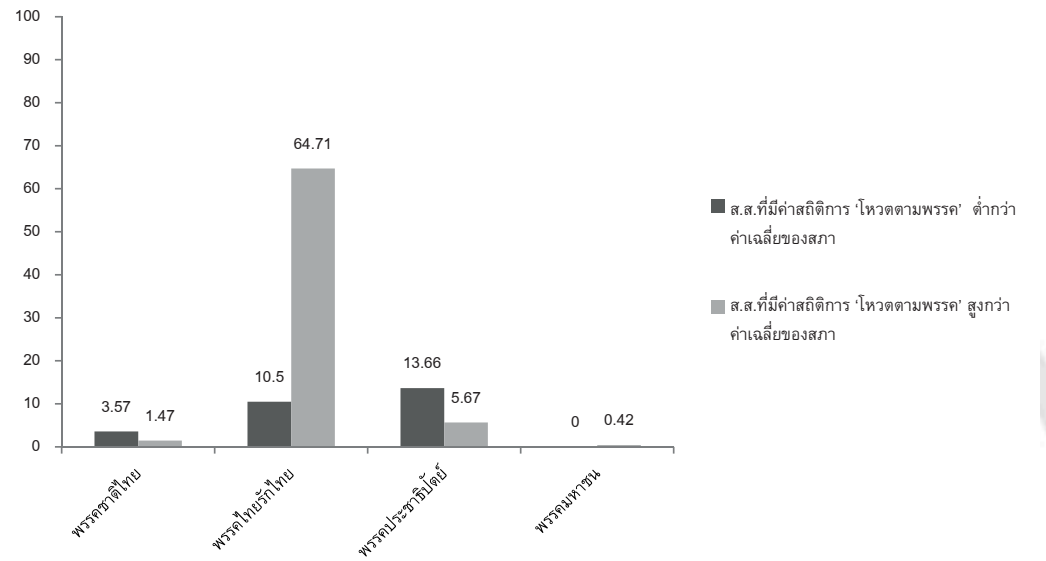

หมายเหตุ จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 476 คน เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนมีการสลับเข้าออกบ่อยครั้ง

เมื่อพิจารณาภาพรวมการลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 พบว่า มีพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ทั้งสิ้น 4 พรรค และพรรคไทยรักไทยเป็นพรรครัฐบาลเพียงพรรคเดียว จึงทำให้พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมือง เพียงพรรคเดียว ส.ส. ส่วนใหญ่ของพรรคมีค่าการโหวตตามพรรค สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา นั่นคือ 308 คน หากไม่นับรวมพรรคมหาชน ซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก ที่มีจำนวน ส.ส. เพียง 2 คนเท่านั้น แต่การที่พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ มี ส.ส. ทั้งสิ้น 358 คน และยังเป็นพรรครัฐบาลเพียงพรรคเดียว จึงต้องอาศัยการจัดการของพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพพอสมควร ในการควบคุม “มุ้ง” ต่างๆ ในพรรคการเมือง ให้ลงมติเป็นไปในทิศทางที่พรรคต้องการได้

ในขณะเดียวที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลทั้ง 3 พรรค ประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน ในส่วนของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคชาติไทยนั้น มีท่าทีที่คล้ายๆ กัน กล่าวคือ ในการลงมตินั้น ส.ส. ส่วนใหญ่ของพรรคมีค่าการโหวตตามพรรค ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่งผลให้การควบคุมของคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) ไม่ได้มีความเข้มข้นดังเช่นพรรครัฐบาล ในขณะเดียวกันพรรครัฐบาลพรรคเดียวในขณะนั้นก็มีเสถียรภาพภายในสูง ความพยายามสลับขั้วทางการเมืองจึงทำได้ยาก ส่วนพรรคมหาชนมีจำนวน ส.ส. เพียง 2 คน ซึ่งสามารถควบคุมการลงมติได้ง่าย จึงส่งผลให้การลงมติของพรรคมหาชนนั้น มีค่าการโหวตตามพรรค อยู่ที่ ร้อยละ 100

แผนภาพที่ 3.17 สัดส่วนค่าการโหวตตามพรรคเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแต่ละพรรค ของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 รายพรรคการเมือง

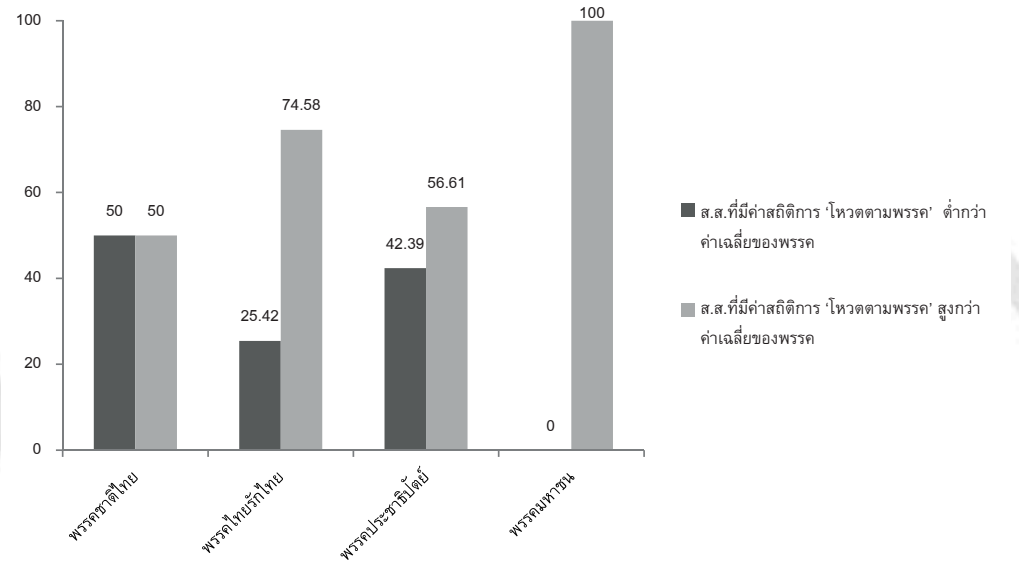

เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของทั้งสภา พบว่า ทั้งสภามีค่าค่าการโหวตตามพรรค เฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.26 ซึ่งถือว่าสูง และยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่อยู่ในระดับที่สูงอีกด้วย เพื่อให้เห็นความชัดเจนยิ่งขึ้น จึงต้องมีการแจกแจงลงรายละเอียดรายพรรคการเมือง โดยเรียงลำดับดังต่อไปนี้

1. พรรคไทยรักไทย
2. พรรคประชาธิปัตย์
3. พรรคชาติไทย
4. พรรคมหาชน

1. พรรคไทยรักไทย

พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากที่สุด และเป็นพรรครัฐบาลเพียงพรรคเดียว โดยพรรคไทยรักไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 375 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 67 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 308 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 358 คนเท่านั้นที่ไม่มีการดำรงตำแหน่งประธานหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคไทยรักไทย จะพบว่าพรรคไทยรักไทยมีค่าสถิติการ โหวตตามพรรค (Party Loyalty Score) ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.88 (ดูแผนภาพที่ 3.15) ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 98.26 กล่าวโดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรคไทยรักไทยมีความเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงมาก

แผนภาพที่ 3.17 แสดงให้เห็นว่าพรรคไทยรักไทย มีจำนวน ส.ส. ที่ลงมติเป็นไปในลักษณะที่สอดรับกับมติส่วนใหญ่ของพรรคไทยรักไทย จำนวน 267 คน คิดเป็น ร้อยละ 74.58 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าการโหวตตามพรรค ของ ส.ส. ทั้งหมด จะพบว่าพรรคไทยรักไทยมีค่าสถิติการ โหวตตามพรรค (Party Loyalty Score) ที่สูงกว่า ส.ส. ทั้งหมด แต่การที่ ส.ส. ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกับมติส่วนใหญ่มีค่าร้อยละ 74.58 ยังนับว่าน้อยสำหรับพรรครัฐบาล และการเป็นรัฐบาลพรรคเดียวของพรรคไทยรักไทย แม้ว่าจะทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมาก การลงมติในหลายๆ ครั้ง พรรครัฐบาลเพียงควบคุมเสียงในสภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งได้ ก็เพียงพอสำหรับความอยู่รอดของรัฐบาล ตลอดถึงการจัดการตัวเองภายในพรรคผ่าน “มุ้ง” ที่ช่วยลดทอนแรงเสียดทานจากภายนอกลงได้

2. พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 2 และเป็นแกนนำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยพรรคประชาธิปัตย์มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 96 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 26 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 70 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 92 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ จะพบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีค่าการโหวตตามพรรค ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 95.85 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 98.26 (ดูแผนภาพที่ 3.15) แต่กระนั้น ก็กล่าวได้ว่าพรรคประชาธิปัตย์มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

จากแผนภาพที่ 3.17 แสดงให้เห็นว่า จำนวน ส.ส. ของพรรคประชาธิปัตย์ที่มีค่าการโหวตตามพรรค ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคคิดเป็น ร้อยละ 42.39 ของจำนวน ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ ที่ใช้ในการคำนวณทั้งหมด ถือเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับพรรคไทยรักไทย รวมถึงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ก็พบว่า ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งชุดอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล การควบคุมและดูแลการลงมติจึงไม่ได้เข้มข้นเหมือนฝ่ายรัฐบาล ที่มีความจำเป็นต้องรักษาเสถียรภาพของฝ่ายตนเองเอาไว้ ทว่าค่าเฉลี่ยของ ส.ส. ที่มีค่าการโหวตตามพรรค ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค อยู่ในสัดส่วนร้อยละ 56.61 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูง สะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่ก็มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงเช่นกัน

3. พรรคชาติไทย

พรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 3 และเป็นแนวร่วมพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคชาติไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 26 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 7 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 19 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 24 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติไทย จะพบว่าพรรคชาติไทยมีค่าการโหวตตามพรรค ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 93.95 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 98.26 (ดูแผนภาพที่ 3.15) แต่กระนั้น ก็กล่าวได้ว่าพรรคชาติไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

แผนภาพที่ 3.17 ทำให้เห็นว่า แม้พรรคชาติไทยจะมีค่าการโหวตตามพรรค โดยค่าเฉลี่ยแล้วจะอยู่ในเกณฑ์ที่สูง แต่เมื่อพิจารณารายละเอียด จะพบว่า มีจำนวน ส.ส. จำนวน ร้อยละ 50 ที่มีค่าการโหวตตามพรรค ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าพรรคชาติไทย มีการกระจายตัวของค่าการโหวตตามพรรค อยู่มาก ทั้งนี้เนื่องจากพรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองขนาดกลาง และเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล การควบคุมการลงมติ จึงไม่มีความเข้มข้นมากนัก เมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลอย่างพรรคไทยรักไทย หรือแกนนำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอย่างพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อพิจารณาแผนภาพที่ 3.15 – 3.17 ประกอบกัน ชี้ให้เห็นว่าพรรคชาติไทย มีการกระจายตัวของค่าการโหวตตามพรรคในช่วงที่มาก แต่ก็ค่าสถิตินี้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่สูง สะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงเช่นเดียวกัน

4. พรรคมหาชน

พรรคมหาชนเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 4 และเป็นแนวร่วมพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคมหาชนมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 3 คน เป็น ส.ส. ระบบแบ่งเขตทั้ง 3 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 2 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคมหาชน จะพบว่าพรรคมหาชนมีค่าการโหวตตามพรรค ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 100.00 ถือว่าเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียวที่มีค่าการโหวตตามพรรค สูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 98.26 แต่กระนั้น ก็กล่าวได้ว่าพรรคมหาชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงมาก

แผนภาพที่ 3.17 ทำให้เห็นว่า พรรคมหาชน เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียวที่มีค่าการโหวตตามพรรค สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 และพรรคมหาชน ยังเป็นพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวที่มีค่าการโหวตตามพรรค อยู่ที่ ร้อยละ 100 เนื่องด้วยพรรคมหาชนเป็นการเมืองขนาดเล็ก มีจำนวน ส.ส. เพียง 2 คน จึงสะดวกในการดูแลและควบคุมการลงมติในประเด็นต่างๆ ดังนั้น การลงมติของ ส.ส. พรรคมหาชนจึงไม่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก

เมื่อพิจารณาภาพรวมของทั้งสภา พบว่า สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาชุดนี้นั้น ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก (แผนภาพที่ 3.15) ขณะเดียวกัน พรรคฝ่ายรัฐบาล นั่นคือ พรรคไทยรักไทย ส.ส. ส่วนใหญ่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ซึ่งแตกต่างจากพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (แผนภาพที่ 3.16) และเมื่อพิจารณาต่อไปที่ค่าเฉลี่ยของพรรค พบว่า ส.ส. ส่วนใหญ่ มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค (แผนภาพที่ 3.17) สะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงทั้งสิ้น

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภทที่ได้รับการพิจารณาจาก ส.ส. ชุดที่ 22 พบว่า มีการพิจารณากฎหมายประเภทต่าง ๆ เพียง 5 ประเภทเท่านั้น โดยตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ไม่มีการพิจารณากฎหมายประเภทความมั่นคงปลอดภัยเลย นอกจากนี้กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงินเป็นประเภทของกฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ที่ ร้อยละ 98.33 ถัดมาคือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 96.32 ซึ่งทั้ง 2 ประเภทเป็นกฎหมายบางฉบับที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล อาทิเช่น พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินอื่นๆ ฯลฯ การลงมติในร่างกฎหมายทั้ง 2 ประเภท ทำให้เห็นภาพของการต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองของพรรคการเมืองต่างๆ โดยผ่านการลงมติในสภา ขณะที่ประเภทของกฎหมายนอกเหนือจากนี้ จะพบพฤติกรรมการลงมติที่ต่างออกไป กล่าวคือ ไม่มีการควบคุมการลงมติที่เข้มงวดมากนัก ทำให้มี ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมลงมติและ/หรือลงมติไม่เป็นไปในทิศทางส่วนใหญ่ของพรรคอยู่ในสัดส่วนที่สูง ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของแต่ละประเภทที่เหลือนั้น อยู่ในระดับที่ต่ำลงมา (ดูแผนภาพที่ 3.18 ก.-ฉ.)

แผนภาพที่ 3.18 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

ก. ค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภท

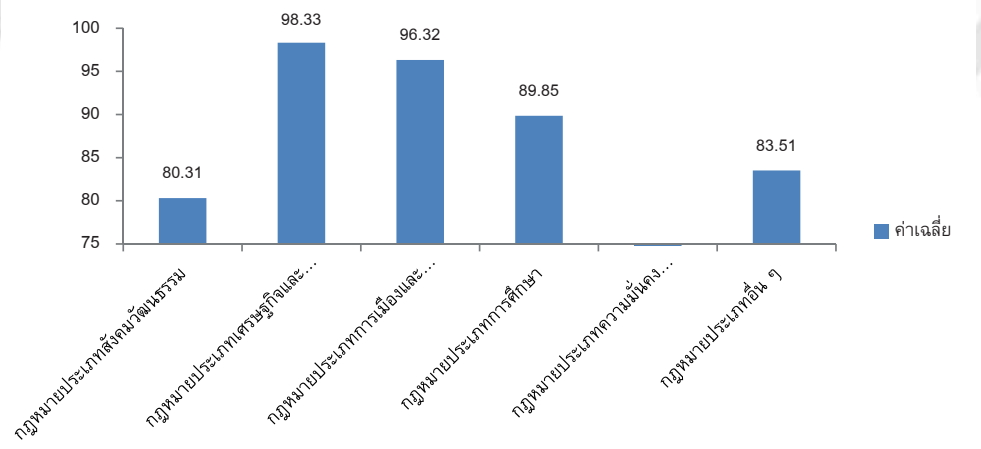

ข. กฎหมายประเภทสังคมวัฒนธรรม

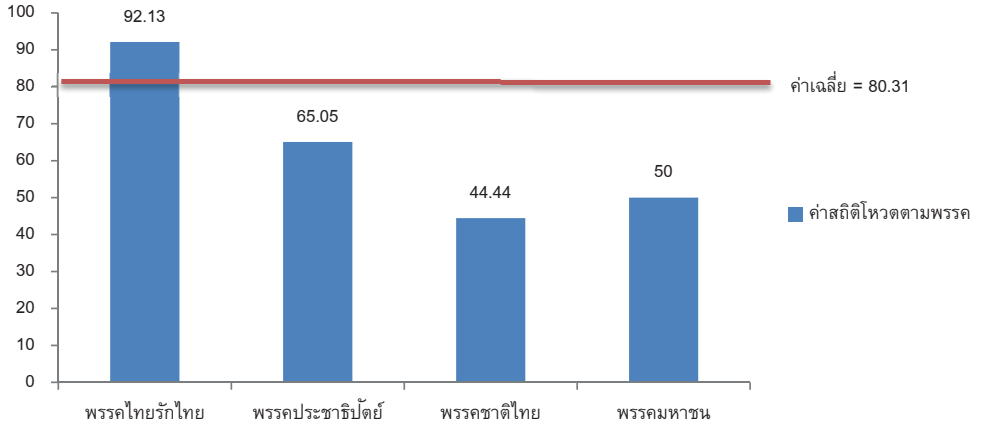

ค. กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน

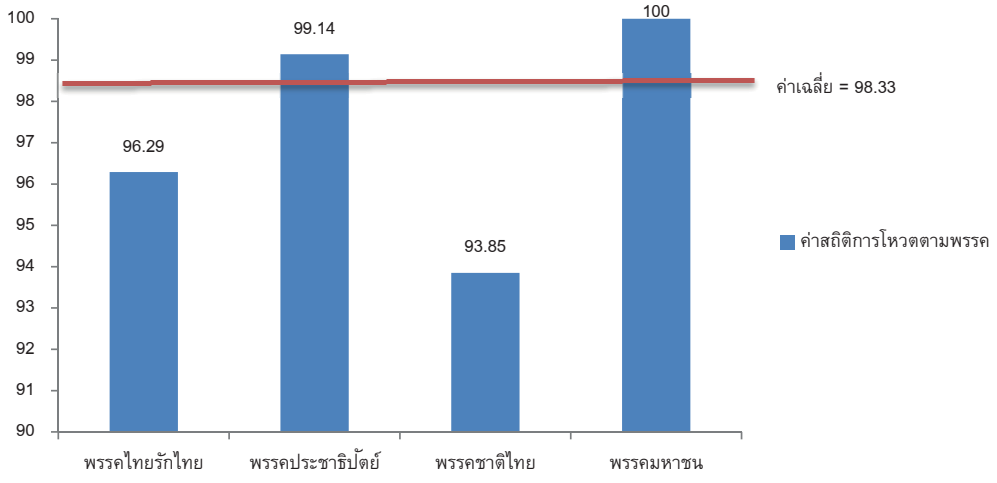

ง. กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน

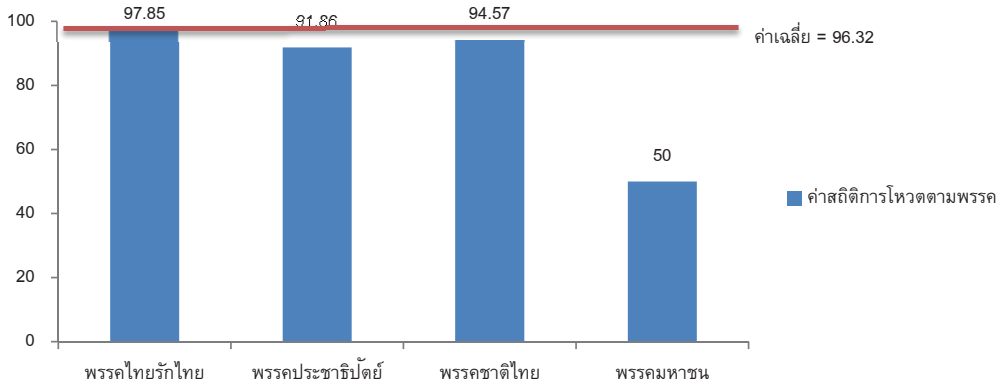

จ. กฎหมายประเภทการศึกษา

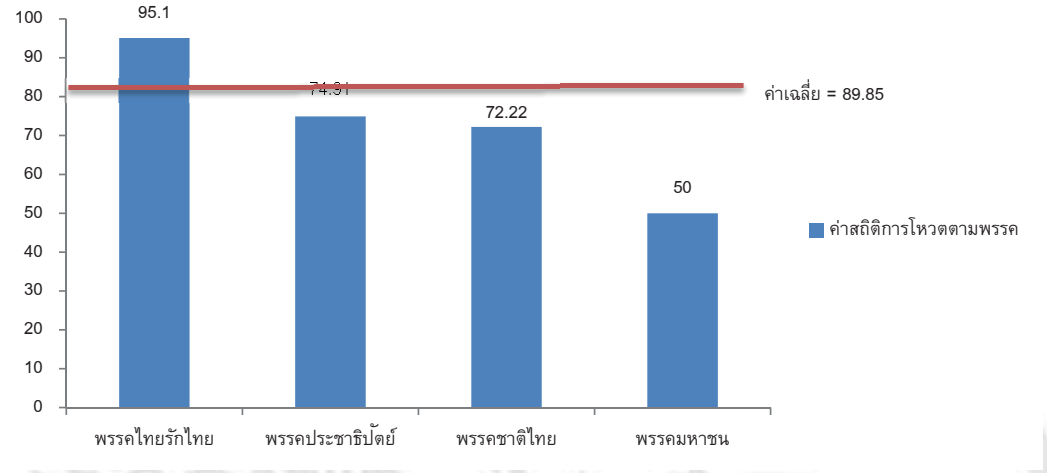

ฉ. กฎหมายประเภทอื่น ๆ

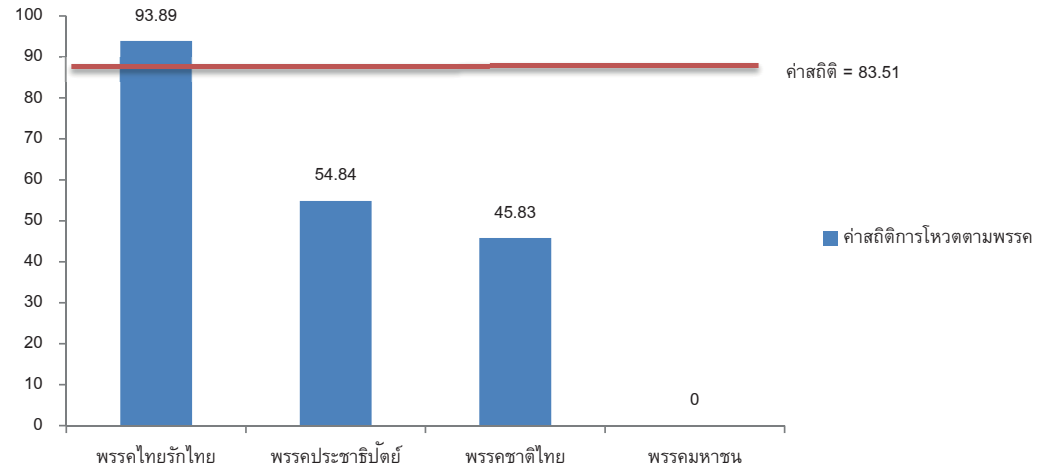

ตามวาระการประชุม

เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรค ในการพิจารณาร่างกฎหมายโดยแบ่งออกเป็น 3 วาระ พบว่า การลงมติของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ในวาระที่ 1 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.56 ในวาระที่ 2 อยู่ที่ ร้อยละ 97.24 ลดลงจากวาระที่ 1 เล็กน้อย และวาระที่ 3 อยู่ที่ ร้อยละ 94.32 ซึ่งต่ำที่สุด (ดูแผนภาพที่ 3.19 ก.-ค.) การพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระนั้น ส.ส. แต่ละพรรคมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในระดับที่สูงมาก ซึ่งสูงกว่าการพิจารณาตามประเภทของกฎหมาย ทั้งนี้สามารถอธิบายการลงมติโดยแบ่งเป็นวาระต่าง ๆ ได้ว่าภาพรวมมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูง เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 มีจำนวนพรรคการเมืองไม่มากนัก และยังมีรัฐบาลพรรคเดียว ส่งผลให้การลงมติ

ในการพิจารณากฎหมายต่าง ๆ พรรคการเมืองมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) อย่างสูง

แผนภาพที่ 3.19 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

ก. วาระที่ 1

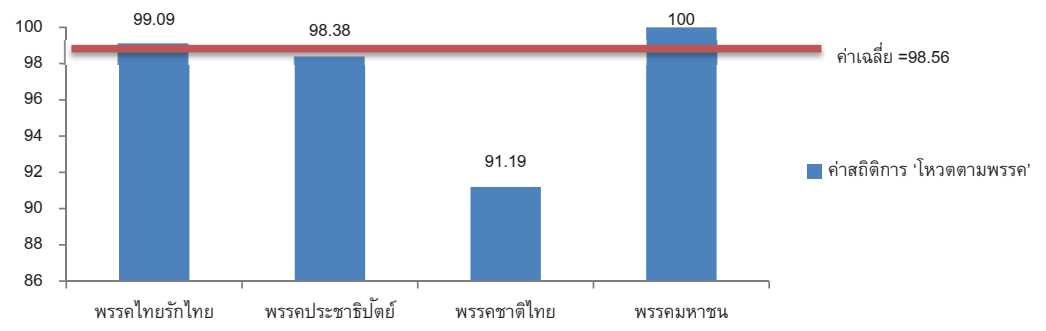

ข. วาระที่ 2

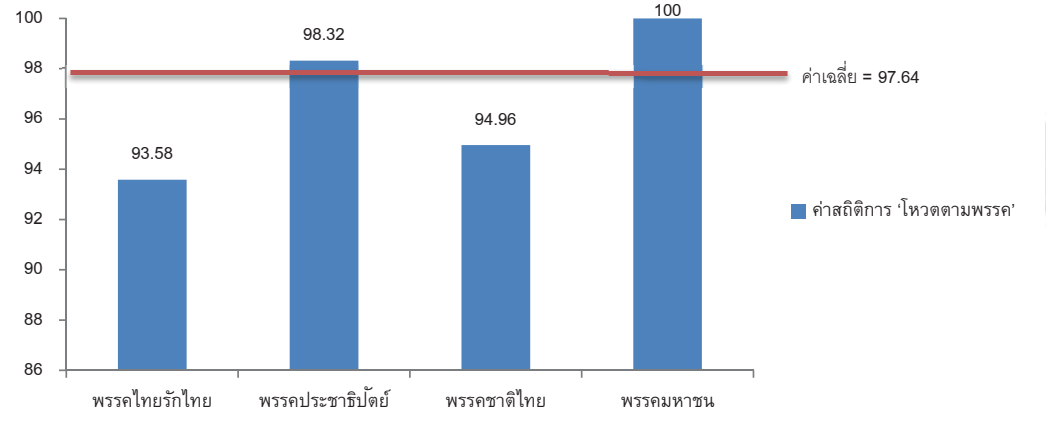

ค. วาระที่ 3

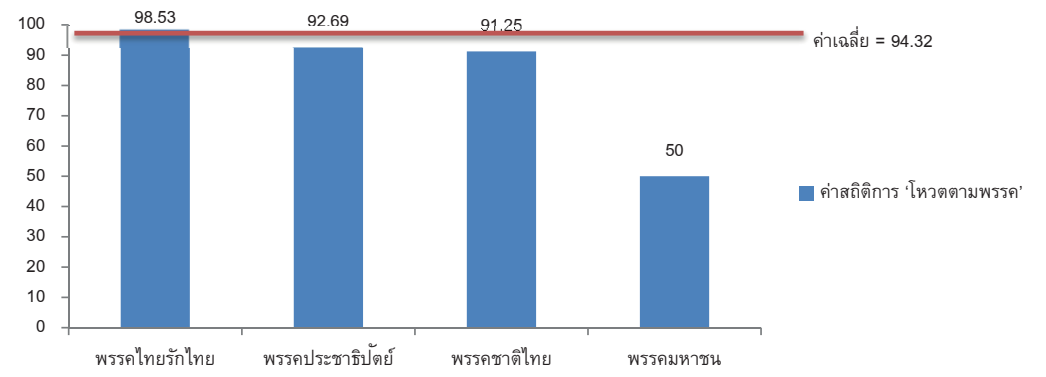

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 2 ครั้ง ซึ่งผลการคำนวณค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคมีดังนี้ คือ ในช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งแรก วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ในช่วงเวลา 1 เดือน ก่อนหน้าการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งแรกในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 98.32 นับว่าเป็นค่าที่สูงมาก แนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคทั้งสิ้น ขณะที่ในช่วงเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรีนั้น พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 96.47 นับว่าเป็นค่าที่ลดลงจากช่วงเวลาก่อนหน้าการปรับคณะรัฐมนตรีเล็กน้อย

การปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 เกิดขึ้นในวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2548 โดย ในช่วงเวลา 1 เดือน ก่อนหน้าการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่สองในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 93.13 นับว่าเป็นค่าที่สูง แนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคทั้งสิ้น ขณะที่ในช่วงเวลาที่หลังการปรับคณะรัฐมนตรีนั้น พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 94.36 นับว่าเป็นค่าที่เพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาก่อนหน้าการปรับคณะรัฐมนตรี แต่แนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคเช่นเดิม ค่าสถิติที่สูงภายหลังการปรับคณะรัฐมนตรีทั้ง 2 ครั้ง สะท้อนให้เห็นว่าการปรับคณะรัฐมนตรีของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ไม่มีผลต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวภายในพรรคการเมืองต่างๆ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเป็นรัฐบาลพรรคเดียวนั่นเอง

แผนภาพที่ 3.20 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 1 (วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2548)

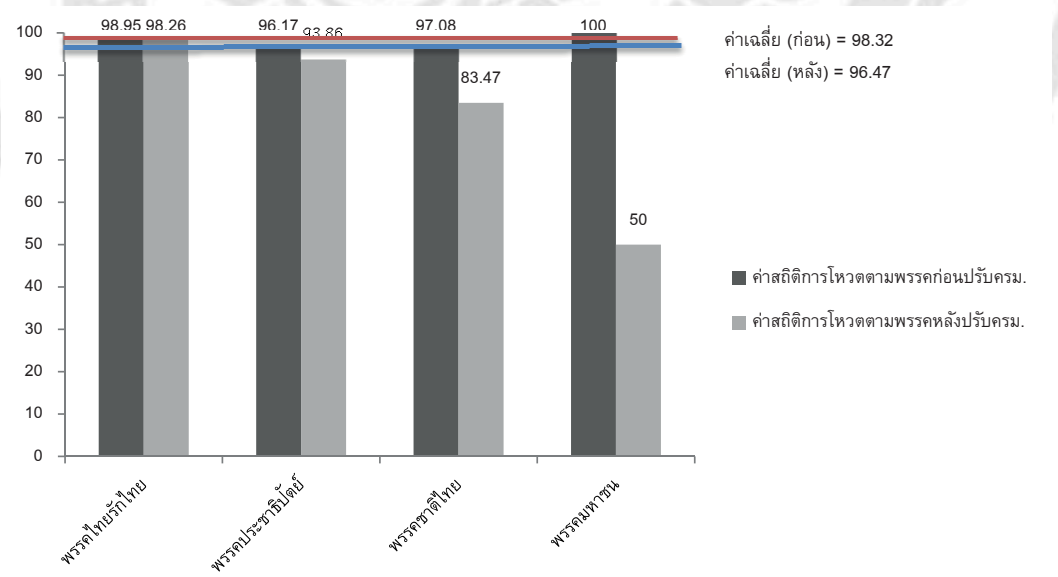

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 2 (วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2548)

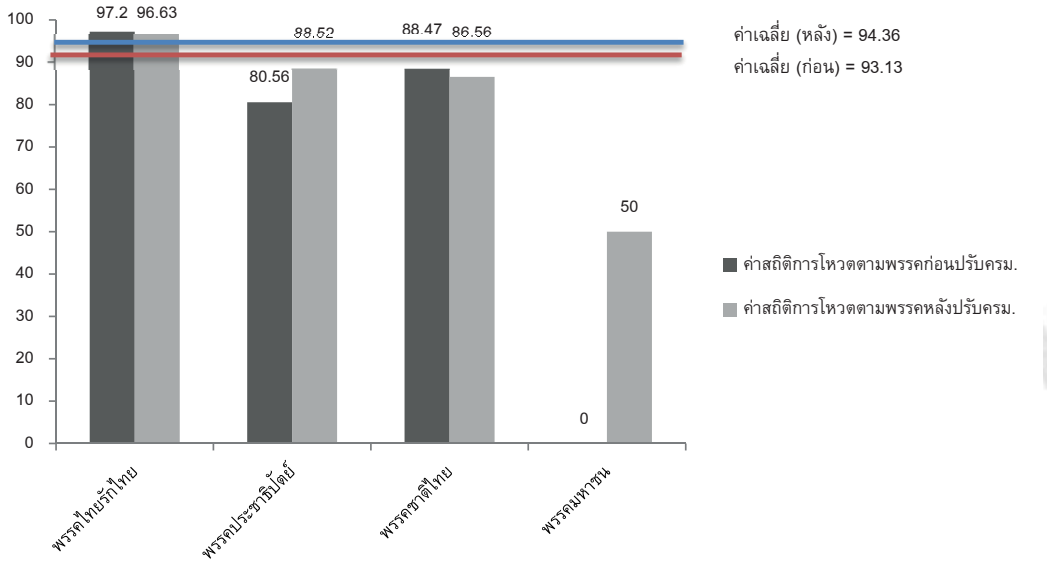

ตามช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจเพียง 1 ครั้ง คือวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2548 ส.ส. จำนวน 121 คน ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ โดยอภิปรายและลงมติในวันที่ 27-29 มิถุนายน พ.ศ. 2548

ในช่วงเวลาก่อนหน้าการยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจประมาณ 1 เดือน จนถึงก่อนอภิปรายไม่ไว้วางใจ มีการลงมติทั้งสิ้น 23 ครั้ง และในช่วงเวลาหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจประมาณ 1 เดือน มีการลงมติทั้งสิ้น 3 ครั้ง การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 ในช่วงเวลาก่อนการยื่นญัตตินั้น พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 95.81 แนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคทั้งสิ้น ในช่วงเวลาที่หลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้น พบว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 99.30 นับว่าเป็นค่าที่เพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาก่อนหน้าการยื่นญัตติ และแนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคเช่นเดิม กล่าวได้ว่าหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 นั้น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ของแต่ละพรรคการเมืองในภาพรวมนั้นมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น

แผนภาพที่ 3.21 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

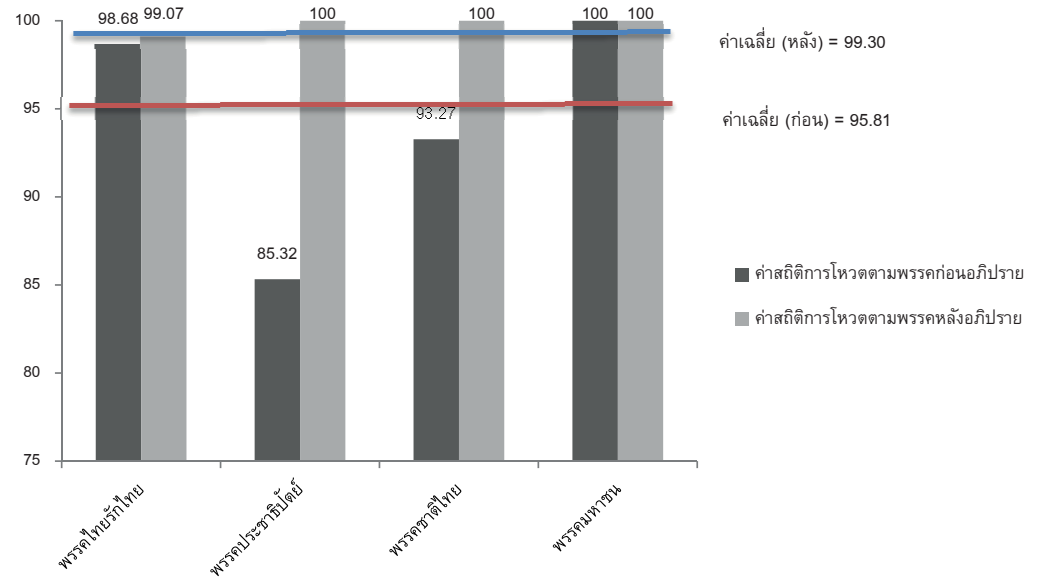

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย

ส.ส. ชุดที่ 22 มีการลงมติครั้งแรกในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2548 และมีการลงมติครั้งสุดท้ายวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2548 โดยค่าเฉลี่ยของทั้งสภาอยู่ที่ร้อยละ 98.26 นอกจากนี้ตลอดทั้งสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ สามารถแบ่งช่วงเวลาได้เป็น 4 ช่วงเวลา และแต่ละช่วงเวลามีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งในช่วงเวลาที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงสุดอยู่ในช่วงเดือนมิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นช่วงหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจเสร็จสิ้นลง และเป็นช่วงก่อนหน้าการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งแรก หลังจากนั้นค่าสถิติการโหวตตามพรรคก็มีแนวโน้มลดลง และต่ำสุดในช่วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม พ.ศ. 2548 โดยลดลงอยู่ที่ร้อยละ 95.09 ซึ่งในช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่เริ่มมีการรวมตัวของกลุ่มผู้ที่ต่อต้านรัฐบาล ซึ่งเป็นเหตุให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ต้องสิ้นสุดลงในที่สุดในเวลาต่อมา (ดูแผนภาพที่ 3.22)

แผนภาพที่ 3.22 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22

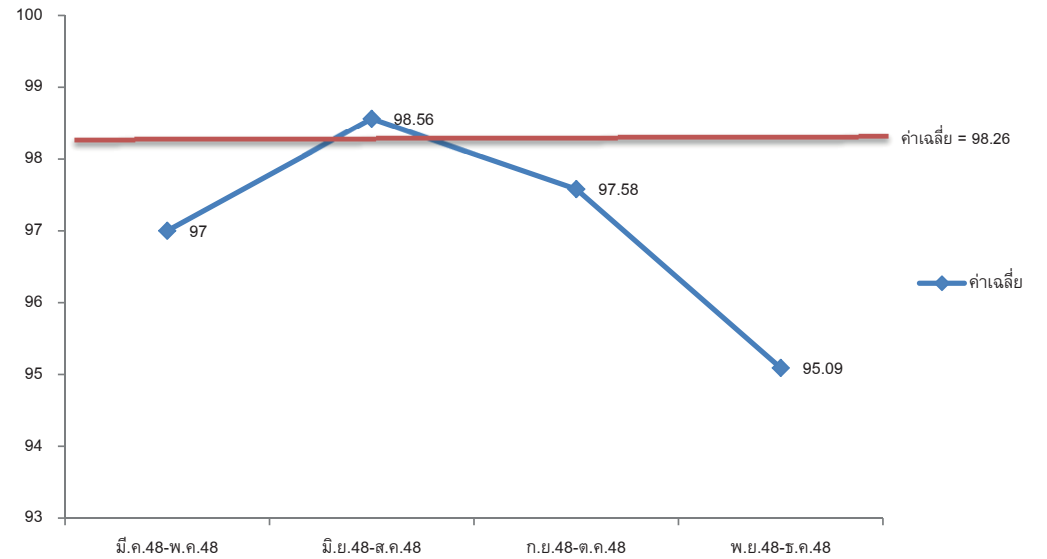

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 โหวตตามพรรคหรือไม่?

จากผลการวิเคราะห์การลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 ข้างต้นนั้น หากพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ค่าการโหวตตามพรรค เพื่อแสดงให้เห็นพฤติกรรมในการลงมติของ ส.ส. อันจะนำไปสู่ความเข้าใจว่า ถึงที่สุดแล้วปัจจัยที่ทำให้ ส.ส. มีแบบแผนพฤติกรรมการลงมติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น คือปัจจัยใด ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) จะพบในแบบแผนพฤติกรรมการลงมติตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

พฤติกรรมของพรรครัฐบาลพรรคเดียวและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวพรรครัฐบาลมีเสถียรภาพอย่างสูง สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ ส่งผลให้การเจรจาต่อรองระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ เป็นไปได้ยาก เพื่อให้พรรครัฐบาลสามารถบริหารประเทศได้อย่างมีเสถียรภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้พรรคการเมืองมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ซึ่งพรรคไทยรักไทยสามารถจัดการให้เกิดขึ้นได้ โดยสังเกตจากค่าการโหวตตามพรรค ของพรรคไทยรักไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.88 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ในขณะที่ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น มีลักษณะที่ควบคุมไม่เหนียวแน่นนัก ในการลงมติแต่ละครั้งจึงพบว่ามีค่าการโหวตตามพรรค ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา แต่ภายในพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลทั้ง 3 พรรคก็มีท่าทีภายในที่แตกต่างกัน กล่าวคือ พรรคมหาชน มีค่าการโหวตตามพรรค ร้อยละ 100 ซึ่งก็เป็นเพราะพรรคมีจำนวน ส.ส. เพียง 2 คน ทำให้การควบคุมทำได้ง่าย ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์และพรรคชาติไทย มีค่าการโหวตตามพรรคที่อยู่ในเกณฑ์สูง แต่ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ซึ่งในกรณีพรรคประชาธิปัตย์และพรรคชาติไทย จะ

พบ ส.ส. ที่ลงมติสวนทางกับมติส่วนใหญ่ของพรรคในสัดส่วนที่สูง ทั้งนี้ก็เป็นเพราะการเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ทำให้การควบคุมการลงมติของ ส.ส. ไม่เข้มงวดดังเช่นพรรครัฐบาล แต่ ส.ส.พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลแต่ละคน ก็มีค่าการโหวตตามพรรค ที่ค่อนข้างจะเกาะกลุ่มกัน และอยู่ในเกณฑ์ที่สูง แม้จะไม่เท่าของพรรครัฐบาล แต่ก็สะท้อนภาพรวมของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 ได้ว่าพรรคการเมืองในสภาชุดนี้ เป็นพรรคการเมืองที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

ขนาดของพรรค พบว่า ในกรณีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ สำหรับสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 นั้น มีพรรคการเมืองที่นับว่าเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่เพียง 1 พรรค นั่นคือพรรคไทยรักไทย มีจำนวน ส.ส. ของพรรคทั้งสิ้น 358 คน จึงจำเป็นที่ต้องอาศัยการควบคุมการลงมติที่เข้มงวด เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวได้ว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่มี ส.ส. จำนวน 358 คน ที่สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ ยังสามารถควบคุมการลงมติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ ทั้งหมดนี้ส่งผลต่อเสถียรภาพในการทำงานของรัฐบาลเช่นกัน ในกรณีพรรคการเมืองขนาดกลาง ซึ่งมีค่าสถิติที่ต่ำกว่าพรรคไทยรักไทย และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา แต่อยู่ในช่วง ร้อยละ 90 ขึ้นไป นับว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ทั้งนี้พรรคการเมืองขนาดกลาง ยังเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่งผลให้ค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าพรรคฝ่ายรัฐบาล และสำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็ก ซึ่งมีเพียงพรรคการเมืองเดียว คือ พรรคมหาชน ที่มีค่าสถิติสูงมาก แม้จะเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่มี ส.ส. ในพรรคเพียง 2 คน ส่งผลให้การควบคุมการลงมติเป็นไปได้ง่าย ส่งผลให้พรรคมหาชนมีค่าสถิติที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ซึ่งเป็นลักษณะของพรรคขนาดเล็กนั่นเอง

ในส่วนรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณา พบว่า ประเภทกฎหมายที่ส่งผลต่อการลงมติของ ส.ส. คือกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงที่สุด ถัดมาคือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากกฎหมายทั้ง 2 ประเภทนี้มีกฎหมายสำคัญที่รับบาลจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายประเภทนี้มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลนั่นเอง ในขณะที่การพิจารณาร่างกฎหมายในวาระต่างๆ จะมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกำหมายประเภทต่างๆ รวมถึงการอภิปรายไม่ไว้วางใจและการปรับคณะรัฐมนตรี ไม่มีผลต่อการลงมากนัก เนื่องจากพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล สามารถครองเสียงข้างมากเด็ดขาด และสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ ส่งผลให้เสถียรภาพของรัฐบาลมีอยู่สูงมาก

เมื่อพิจารณาจากแผนภาพที่ 3.22 ในช่วงปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคลดต่ำลง ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาบริบทแวดล้อมภายนอกสภาผู้แทนราษฎร กำลังก่อเกิดการรวมตัวของกลุ่มต่อต้านรัฐบาล อันจะนำไปสู่การสิ้นสุดของรัฐบาลในท้ายที่สุดนั่นเอง จึงสามารถกล่าวได้ว่า บริบทแวดล้อมทางการเมืองในช่วงเวลานี้ ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในสภาด้วยเช่นกัน

โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23: ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน

เพราะความแตกต่างในทางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ที่มีการเปลี่ยนพรรคแกนนำรัฐบาลจากพรรคพลังประชาชนในตอนหลังการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2550 มาเป็นพรรคประชาธิปัตย์ในช่วงปี พ.ศ. 2552 ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของ ส.ส. ชุดที่ 23 ถูกแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงที่ 1 (พ.ศ. 2551) ที่พรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำรัฐบาล และช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2552 - 2554) ที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำรัฐบาล ทั้งนี้ก็อยู่บนฐานคิดที่ว่า พฤติกรรมในการลงมติของพรรคการเมืองนั้นเป็นเงื่อนไขกับสถานะของการเป็นส่วนหนึ่งหรือไม่เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เพราะพรรคการเมืองโดยเฉพาะพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลต้องมีกลยุทธ์ในการลงมติของพรรคโดยส่วนรวมและการควบคุมสมาชิกแต่ละคนเพื่อให้เกิดการมีเสถียรภาพและการอยู่รอดในฐานะพรรครัฐบาล ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็ต้องมีกลยุทธ์อีกแบบหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในทางใดทางหนึ่ง

ดังนั้น การเปลี่ยนพรรคการเมืองแกนนำเพื่อจัดตั้งรัฐบาลของ ส.ส. ชุดที่ 23 ในด้านหนึ่งจึงเป็นเหตุที่ต้องแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ช่วงเวลา แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้เกิดโอกาสในการวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมในการลงมติของพรรคการเมืองนั้นเป็นเงื่อนไขกับสถานะของการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือไม่และอย่างไร

ภาพรวม

ในทุกสมัยประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (พ.ศ. 2551) ที่มีพรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำพรรคร่วมรัฐบาลร่วมกับอีก 5 พรรคการเมืองได้แก่ พรรคชาติไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคมัชฌิมาธิปไตย พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา และพรรคประชาราช ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีพรรคเดียว คือ พรรคประชาธิปัตย์ มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 111 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 69 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 42 ครั้ง จากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์พบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 นั้น มีค่าเฉลี่ยของค่าสถิติการโหวตตามพรรคเท่ากับร้อยละ 94.47

แผนภาพที่ 3.23 แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 รายพรรคการเมือง ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ประกอบด้วย 7 พรรคการเมือง คือ พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชาราช พรรคพลังประชาชน พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคมัชฌิมาธิปไตย และพรรครวมใจไทยชาติพัฒนา เมื่อเรียงลำดับจากพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปถึงพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด พบว่าพรรคที่มีการค่าสถิติการโหวตตามพรรคมากที่สุดคือพรรคประชาราช ซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ซึ่งในพรรคร่วมรัฐบาลเองนั้น มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสำหรับพรรคประชาธิปัตย์ ที่เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียว และมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคน้อยที่สุด

แผนภาพที่ 3.23 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) รายพรรคการเมือง

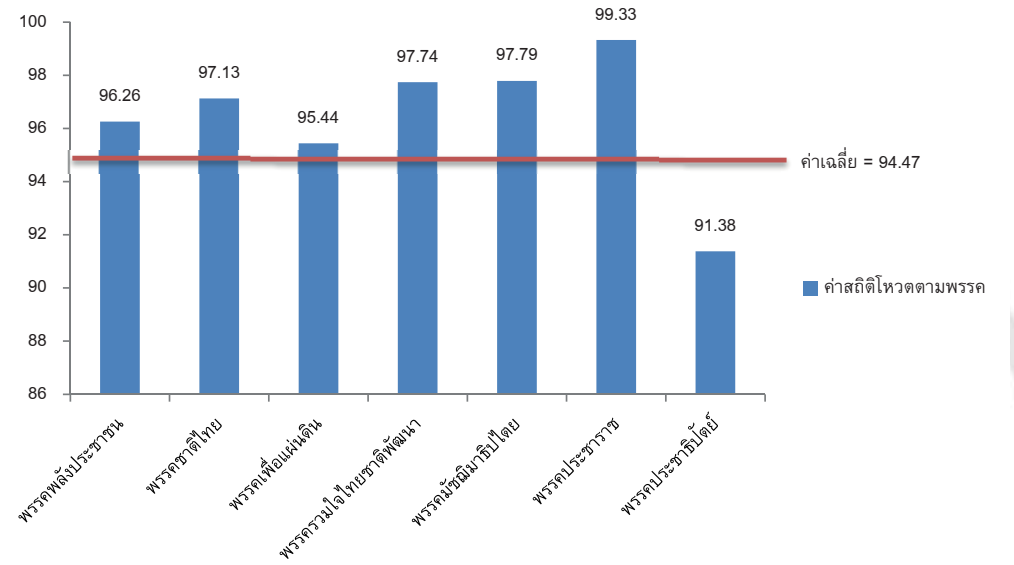

หมายเหตุ จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 385 คน เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนมีการสลับเข้าออกบ่อยครั้ง เป็นผลมากจากมี ส.ส. บางคนได้รับใบแดงหรือใบเหลือง จาก กกต. รวมถึง ส.ส. บางคนมาจากการเลือกตั้งซ่อมกลางสมัย จึงไม่ได้นำมาคำนวณ

เมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดถึงความแตกต่างระหว่างพรรคการเมืองในจำนวนของ ส.ส. ของแต่ละพรรคที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ส.ส. ทั้งสภา จาก ส.ส. จำนวนทั้งหมด 385 คน ไม่นับรวม ส.ส. ที่ดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎร รองประธานสภาผู้แทนราษฎร และอื่นๆ พบว่า ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 129 คน คิดเป็น ร้อยละ 33.51 หรือคิดเป็นประมาณ 1 ใน 3 ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่ถูกนำมาคำนวณ และมีส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 256 คน คิดเป็น ร้อยละ 66.49 หรือคิดเป็นประมาณ 2 ใน 3 ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่ถูกนำมาคำนวณ กล่าวได้ว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งสภา เป็นสัดส่วนที่สูง (ดูแผนภาพที่ 3.24)

แผนภาพที่ 3.24 เปรียบเทียบสัดส่วนค่าการโหวตตามพรรค กับค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

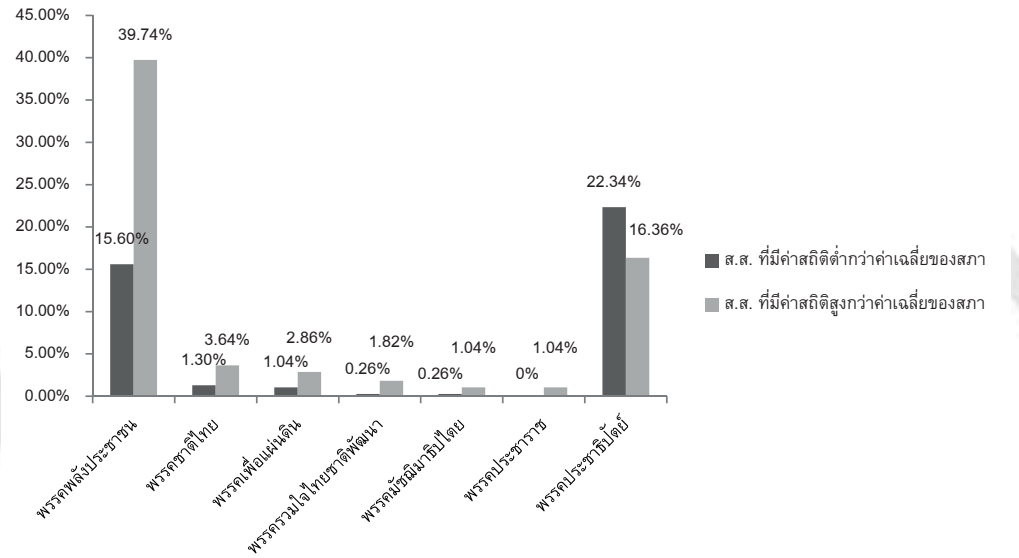

หมายเหตุ จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 385 คน เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนมีการสลับเข้าออกบ่อยครั้ง เป็นผลมากจากมี ส.ส. บางคนได้รับใบแดงหรือใบเหลือง จาก กกต. รวมถึง ส.ส. บางคนมาจากการเลือกตั้งซ่อมกลางสมัย จึงไม่ได้นำมาคำนวณ

เมื่อพิจารณาการลงมติเป็นรายพรรค จะพบว่า ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 นี้ มีพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียว คือ พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งมี ส.ส. ที่ลงมติสวนทางกับมติเสียงส่วนใหญ่ของพรรคเป็นจำนวนมาก สังเกตได้จากค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์เกินครึ่งที่มีสถิติการโหวตตามพรรค ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียว การควบคุมของคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) ที่ควรจะควบคุมได้ง่าย แต่ค่าที่ออกมาก็มีค่าที่ต่ำ ก็อาจจะเป็นเพราะการเป็นฝ่ายค้าน ตลอดจนฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่จำนวนสมาชิกของฝ่ายไม่ได้ก่อให้เกิดผลในทางการเมืองหรือไม่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลหรือตัวฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเองแต่อย่างใดในการลงมติแต่ละครั้ง

ในขณะที่ ส.ส. ส่วนใหญ่ของพรรคฝ่ายรัฐบาลมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา เนื่องจากพรรคฝ่ายรัฐบาลนั้น ให้ความสำคัญกับการลงมติในแต่ละครั้ง เพราะสะท้อนถึงเสถียรภาพของรัฐบาลไปในคราวเดียวกัน การทำหน้าที่ของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงต้องมีการพิจารณาในรายพรรค จะช่วยให้เห็นว่าการลงมติของ ส.ส. แต่ละพรรคนั้นเป็นไปในทิศทางใดบ้าง ตลอดถึงจะทำให้เห็นว่าพรรคการเมืองใดมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) โดยอาศัยค่าสถิติการโหวตตามพรรค

โดยการสังเคราะห์ข้อมูลรายพรรคการเมืองนั้นจะเป็นการสังเคราะห์ที่เรียงลำดับตามสถานะของพรรคการเมืองที่เป็นพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก่อน (ลำดับที่ 1-6) และตามด้วยพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ลำดับที่ 7) ดังนี้ คือ

1. พรรคพลังประชาชน
2. พรรคชาติไทย
3. พรรคเพื่อแผ่นดิน
4. พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา
5. พรรคมัชฌิมาธิปไตย
6. พรรคประชาราช
7. พรรคประชาธิปัตย์

แผนภาพที่ 3.25 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) กับค่าเฉลี่ยของพรรค

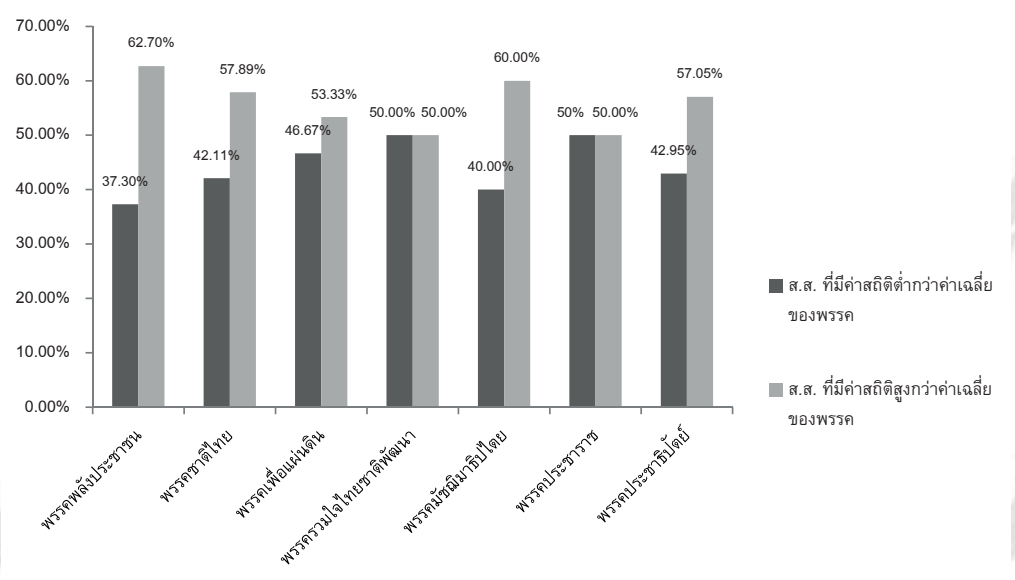

1. พรรคพลังประชาชน

พรรคพลังประชาชนเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากที่สุด และเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยพรรคพลังประชาชนมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 233 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 34 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 199 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 185 คน เท่านั้นที่ไม่มีการดำรงตำแหน่งประธานหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร และไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคพลังประชาชน จะพบว่ามีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 96.26 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.47

แผนภาพที่ 3.25 แสดงให้เห็นว่าพรรคพลังประชาชน มีจำนวน ส.ส. ที่ลงมติเป็นไปในลักษณะที่สอดรับกับมติส่วนใหญ่ของพรรคพลังประชาชน จำนวน 116 คน คิดเป็น ร้อยละ 62.70 เป็นค่าเฉลี่ยภายในพรรคที่ไม่สูงนัก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. ทั้งหมด จะพบว่าพรรคพลังประชาชนมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา สาเหตุสำคัญที่ทำให้ ส.ส. พรรคพลังประชาชนมีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ที่ต่ำ เนื่องจากปัจจัยภายในของพรรค คือการจัดการที่แตกต่างไปจากเดิม ประกอบกับปัจจัยภายนอก คือบริบททางการเมืองในช่วงเวลานั้นนั่นเอง จึงกล่าวได้ว่าพรรคพลังประชาชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่ค่อนข้างสูง

2. พรรคชาติไทย

พรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 3 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคชาติไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 37 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 4 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 33 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 19 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติไทย จะพบว่าพรรคชาติไทยมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 97.13 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.47

แผนภาพที่ 3.25 ทำให้เห็นว่า แม้พรรคชาติไทยจะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคโดยค่าเฉลี่ยแล้ว จะอยู่ในเกณฑ์ที่สูง แต่เมื่อพิจารณารายละเอียด จะพบว่า มีจำนวน ส.ส. จำนวน ร้อยละ 42.11 ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับพรรคพลังประชาชาชนแล้วจะพบว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ พรรคพลังประชาชนแม้จะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งสภา แต่เมื่อพิจารณาภายในพรรคจะพบการลงมติที่เป็นไปในทิศทางที่แตกต่างกัน ความคล้ายคลึงนี้ ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นการจัดการที่ของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ที่ควบคุมการลงมติของ ส.ส. ในฝ่ายเดียวกัน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้

3. พรรคเพื่อแผ่นดิน

พรรคเพื่อแผ่นดินเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 4 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคเพื่อแผ่นดินมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 24 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 7 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 17 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 15 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคเพื่อแผ่นดิน จะพบว่ามีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 95.44 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.47

แผนภาพที่ 3.25 ทำให้เห็นว่า พรรคเพื่อแผ่นดินมีแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคใกล้เคียงกับพรรคชาติไทย โดยมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในเกณฑ์ที่สูง แต่เมื่อพิจารณารายละเอียด จะพบว่า มีจำนวน ส.ส. จำนวน ร้อยละ 46.67 ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ลักษณะที่ใกล้เคียงกันเช่นนี้สะท้อนให้เห็นการจัดการของพรรคร่วมรัฐบาลขนาดกลาง

ที่แม้ว่าจะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคโดยรวมของพรรคจะสูง ทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นว่าพรรคเพื่อแผ่นดินมีการกระจายตัวของค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่มาก แต่ก็ค่าสถิตินี้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่สูง สะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงเช่นเดียวกัน

4. พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา

พรรครวมใจไทยชาติพัฒนาเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 5 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรครวมใจไทยชาติพัฒนามีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 9 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 1 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 8 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 8 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรครวมใจไทยชาติพัฒนาจะพบว่ามีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 97.74 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.47

แผนภาพที่ 3.25 พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา เป็นอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่มีลักษณะการลงมติของ ส.ส. ในพรรคใกล้เคียงกับพรรคชาติไทยและพรรคเพื่อแผ่นดิน ซึ่งทั้ง 3 พรรค เป็นพรรคร่วมรัฐบาลโดยมีพรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำ ท่าทีของทั้ง 3 พรรคร่วมรัฐบาลนี้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งก็สะท้อนถึงความมีเสถียรภาพของรัฐบาล ตลอดถึงการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ที่สามารถควบคุมการลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลให้ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ สำหรับกรณีพรรครวมใจไทยชาติพัฒนานั้น มี ส.ส. จำนวน 4 คน คิดเป็น ร้อยละ 50 ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค แต่ค่าเฉลี่ยของพรรคก็อยู่ในระดับที่สูง ทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นว่าพรรครวมใจไทยชาติพัฒนามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงเช่นเดียวกัน

5. พรรคมัชฌิมาธิปไตย

พรรคมัชฌิมาธิปไตยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 6 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคมัชฌิมาธิปไตยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 7 คน โดยเป็นส.ส. ระบบแบ่งเขตทั้ง 7 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 5 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคมัชฌิมาธิปไตย จะพบว่ามีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 97.79 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.47

แผนภาพที่ 3.25 พรรคมัชฌิมาธิปไตย มีลักษณะเช่นเดียวกับพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ กล่าวคือ ส.ส. ส่วนใหญ่ของพรรคมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ซึ่งสะท้อนท่าทีพรรคร่วมรัฐบาลทั้งหลายได้เป็นอย่างดีว่า แต่ละพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาล นั้นมีการลงมติที่เป็นไปในทิศทางใด ทั้งนี้การทำหน้าที่ของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ส.ส. พรรคมัชฌิมาธิปไตย ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 2 คน คิดเป็น

ร้อยละ 40 ทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นว่าพรรคมัชฌิมาธิปไตยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงเช่นเดียวกัน

6. พรรคประชาราช

พรรคประชาราชเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 7 และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคประชาราชมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 5 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 1 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 4 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 4 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาราช จะพบว่ามีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 99.33 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.47

แผนภาพที่ 3.25 ทำให้เห็นว่า พรรคประชาราชเป็นพรรคขนาดเล็ก สามารถควบคุมการลงมติได้ง่ายกว่าพรรคการเมืองอื่นๆ ส่งผลให้ค่าสถิติการโหวตตามพรรคมีค่าที่สูงมาก ดังจะเห็นได้จาก ส.ส. ทั้ง 4 คน ของพรรคประชาราช ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูง ทั้งนี้ ส.ส. พรรคประชาราช เป็นกลุ่มการเมืองกลุ่มเดียวกัน การลงมติจึงมีโอกาสที่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ย่อมเกิดได้มากขึ้น ทั้งหมดนี้ทำให้เห็นว่า พรรคประชาราชมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงมาก

7. พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 2 และเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียวในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 โดยพรรคประชาธิปัตย์มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 165 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 33 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 132 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 149 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ จะพบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 91.38 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 94.47

แผนภาพที่ 3.25 แสดงให้เห็นค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคคิดเป็น ร้อยละ 42.95 ของจำนวน ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ ที่ใช้ในการคำนวณทั้งหมด ถือเป็นสัดส่วนที่สูง แต่ก็ไม่ได้แตกต่างจากพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ มากนัก แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะเป็นฝ่ายค้าน ทั้งนี้ เนื่องจากการเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่งผลให้การควบคุมและดูแลการลงมติไม่ได้เข้มข้นเหมือนฝ่ายรัฐบาล ที่มีความจำเป็นต้องรักษาเสถียรภาพของฝ่ายตนเองเอาไว้ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่ก็มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภท พบว่า การพิจารณาร่างกฎหมายในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคพลังประชาชน) มีร่างกฎหมายพิจารณาเพียง 3 ประเภทเท่านั้น คือ กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน และกฎหมายประเภทอื่นๆ โดยกฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 94.34 ถัดมาคือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 92.94 ซึ่งทั้ง 2 ประเภทเป็นกฎหมายบางฉบับที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล อาทิเช่น พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินอื่นๆ ฯลฯ การลงมติในร่างกฎหมายทั้ง 2 ประเภท ทำให้เห็นภาพของการต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองของพรรคการเมืองต่างๆ โดยผ่านการลงมติในสภา ขณะที่กฎหมายประเภทอื่นๆ จะพบพฤติกรรมการลงมติที่ต่างออกไป กล่าวคือ ไม่มีการควบคุมการลงมติที่เข้มงวดมากนัก ทำให้มี ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมลงมติ และ/หรือลงมติไม่เป็นไปในทิศทางส่วนใหญ่ของพรรคอยู่ในสัดส่วนที่สูง ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของแต่ละประเภทที่เหลือนั้น อยู่ในระดับที่ต่ำลงมา (ดูแผนภาพที่ 3.26 ก.-ง.)

แผนภาพที่ 3.26 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

ก. ค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภท

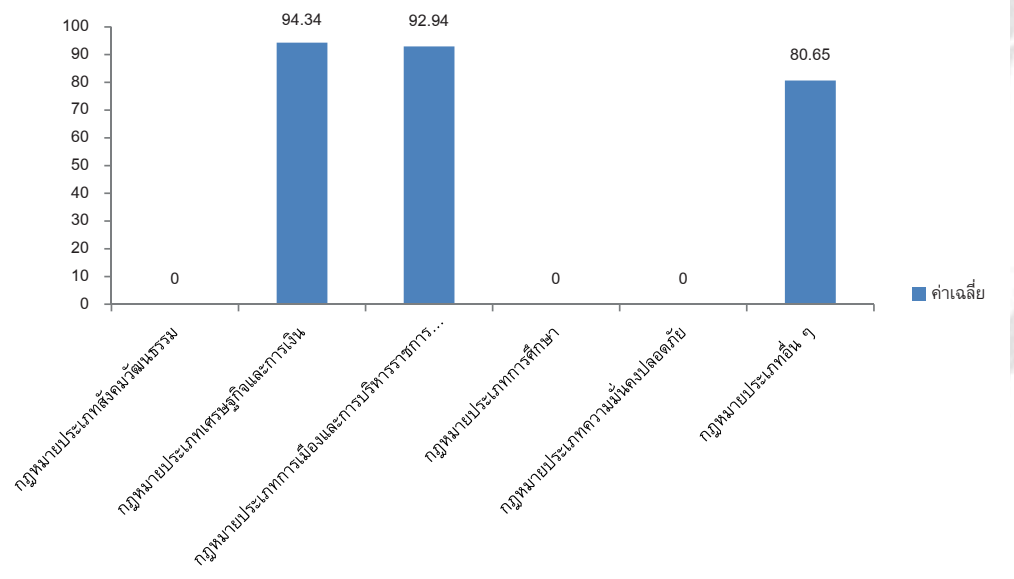

ข. กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน

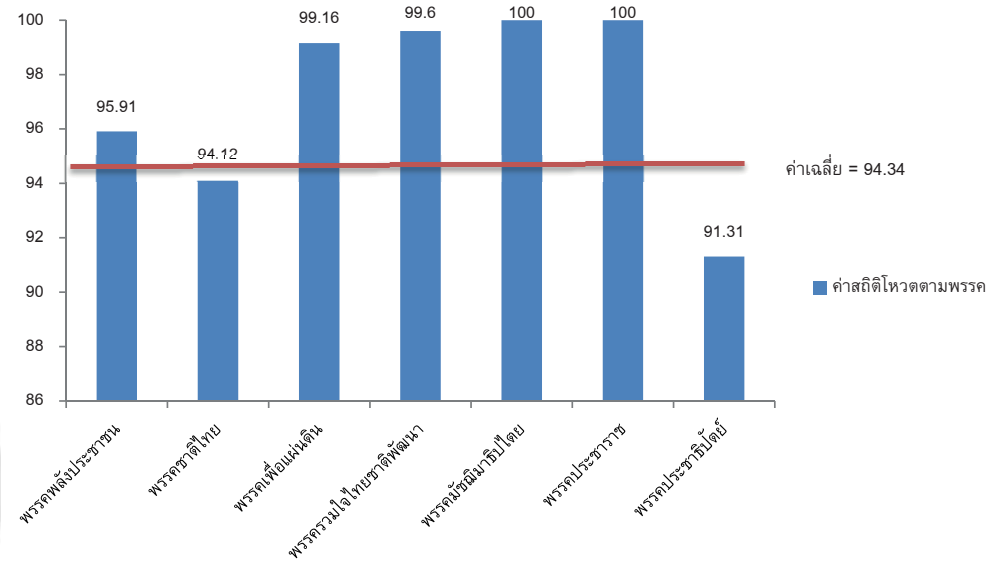

ค. กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน

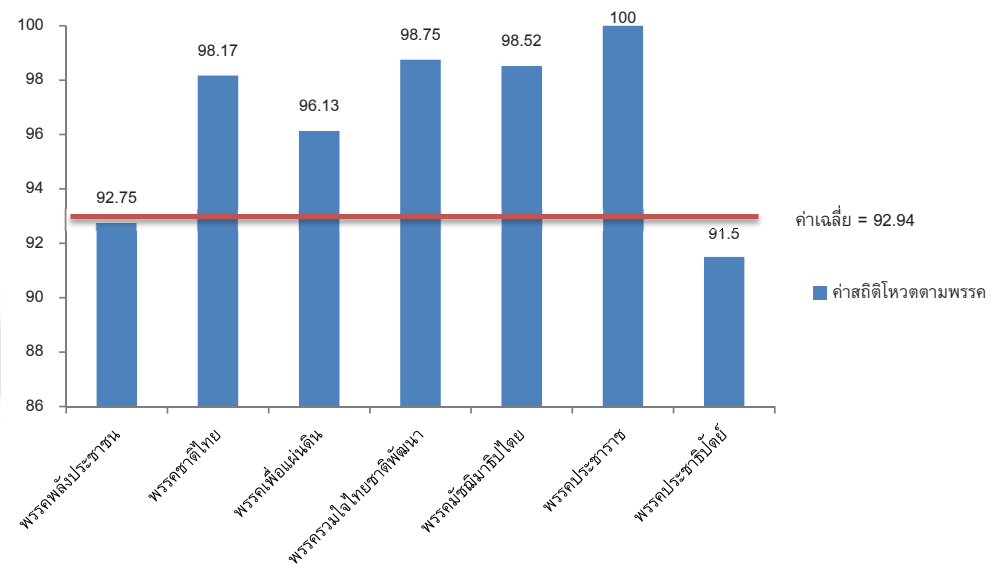

ง. กฎหมายประเภทอื่นๆ

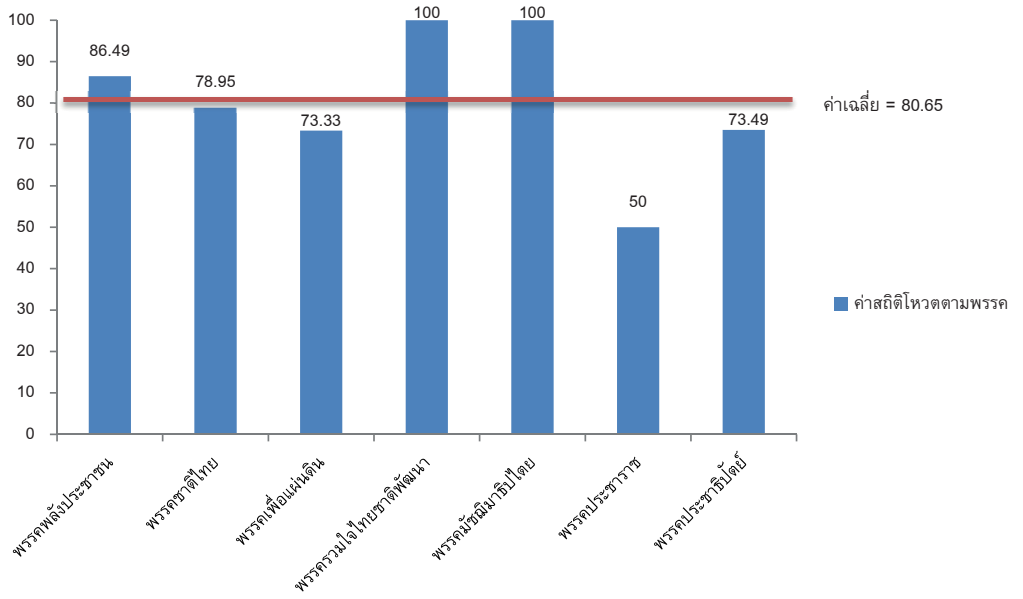

ตามวาระการประชุม

เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรค ตามวาระการประชุมทั้ง 3 วาระ พบว่า การลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) ในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระนั้น ส.ส. แต่ละพรรคมีพฤติกรรมการลงมติแตกต่างกันออกไป ในภาพรวมนั้นค่าเฉลี่ยในการลงมติวาระที่ 1 มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ต่ำที่สุด และวาระที่ 3 มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงที่สุด (ดูแผนภาพที่ 3.27 ก.-ค.) สะท้อนให้เห็นถึงการที่สภาผู้แทนราษฎรให้ความสำคัญกับการต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองผ่านการลงมติในวาระที่ 3 ซึ่งมีความสำคัญต่อการให้อำนาจกับฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลในการดำเนินนโยบาย หากรัฐบาลสามารถผ่านกฎหมายในวาระต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย ย่อมสะท้อนถึงเสถียรภาพของรัฐบาลไปในคราวเดียวกัน ในขณะเดียวกันจะเห็นได้ว่าทุกพรรคการเมืองมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคในระดับที่สูง ยกเว้นพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งมีค่าสถิติต่ำที่สุด แต่ก็เป็นค่าที่สูงอยู่ (ดูแผนภาพที่ 3.27 ก.-ค.) เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียวในสภา การลงมติในประเด็นต่างๆ จึงยากที่จะสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลลงได้

แผนภาพที่ 3.27 ค่าสถิติโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคพลังประชาชน)

ก. วาระที่ 1

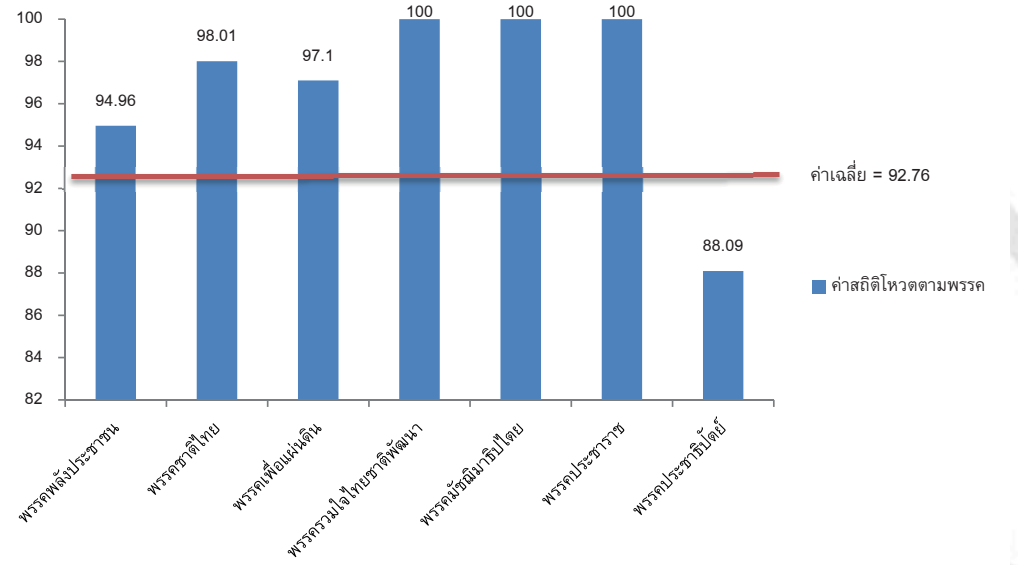

ข. วาระที่ 2

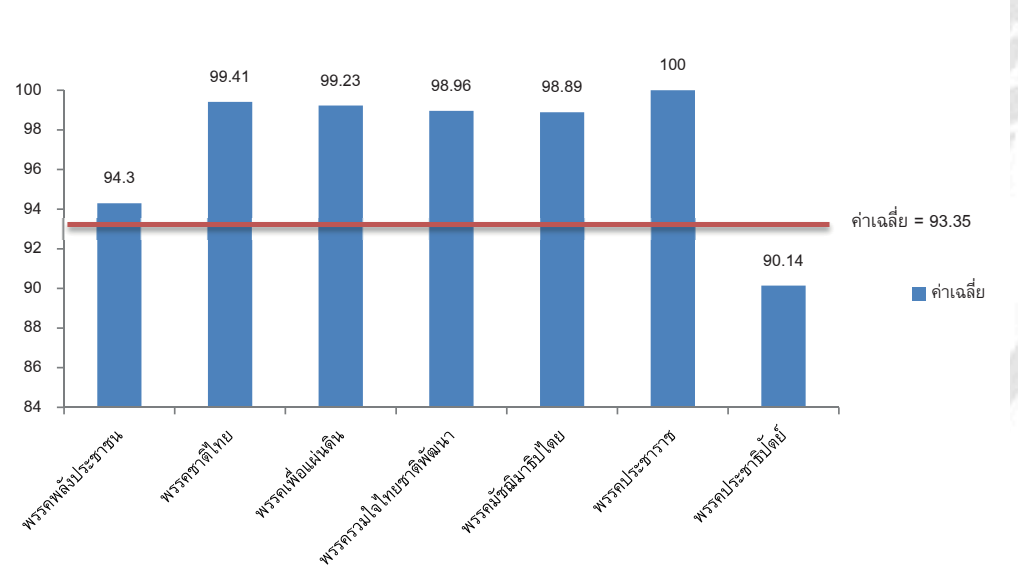

ค. วาระที่ 3

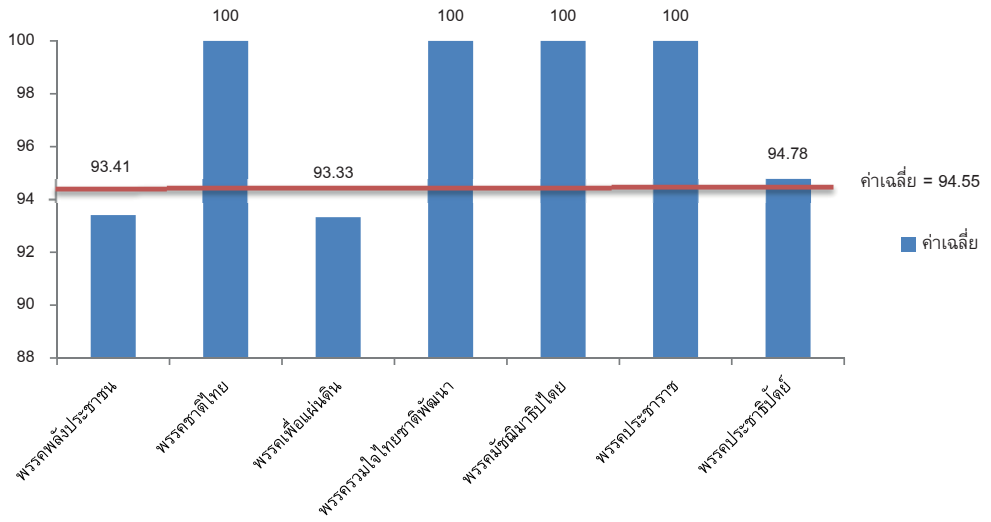

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 5 ครั้ง ดังนี้

- ครั้งแรก วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่หนึ่งซึ่งเป็นการปรับภายในพรรคการเมือง โดยปรับคณะรัฐมนตรีในสัดส่วนของพรรคพลังประชาชน
- ครั้งที่สอง วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีภายในพรรคการเมือง โดยปรับคณะรัฐมนตรีในสัดส่วนของพรรคพลังประชาชน โดยแต่งตั้งนายเตช บุนนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
- ครั้งที่สาม วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2551 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่สองที่ปรับระหว่างพรรคร่วรัฐบาล โดยปรับคณะรัฐมนตรีในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาลต่างๆ
- ครั้งที่สี่ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2551 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่หนึ่ง คือ ปรับภายในพรรค โดยปรับคณะรัฐมนตรีในสัดส่วนของพรรคพลังประชาชน โดยแต่งตั้งนายสาโรจน์ ชวนะวิรัช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
- ครั้งที่ห้า วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2551 นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่

แผนภาพที่ 3.28 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 1 (วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2551)

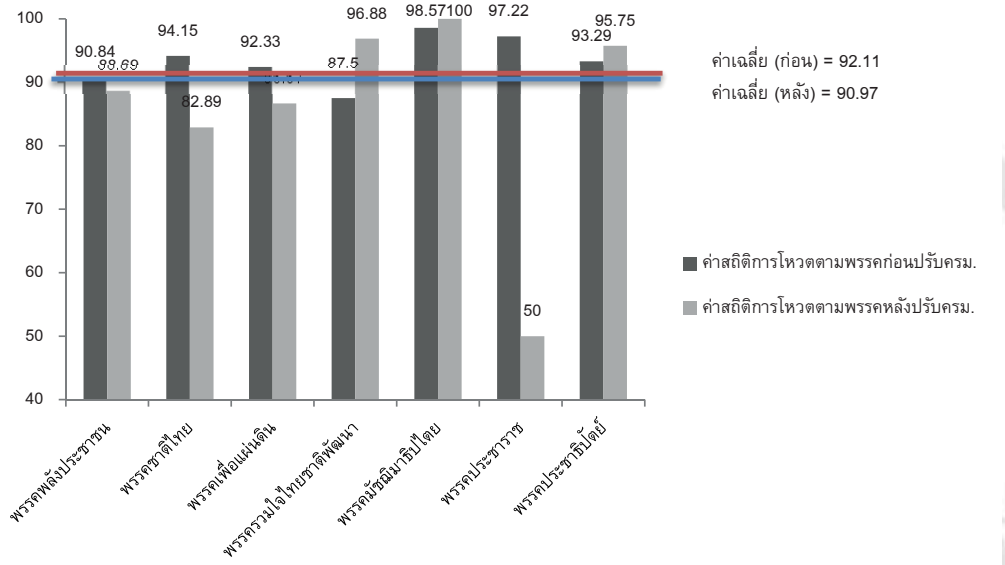

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 2 (วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2551) และครั้งที่ 3 (วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2551)

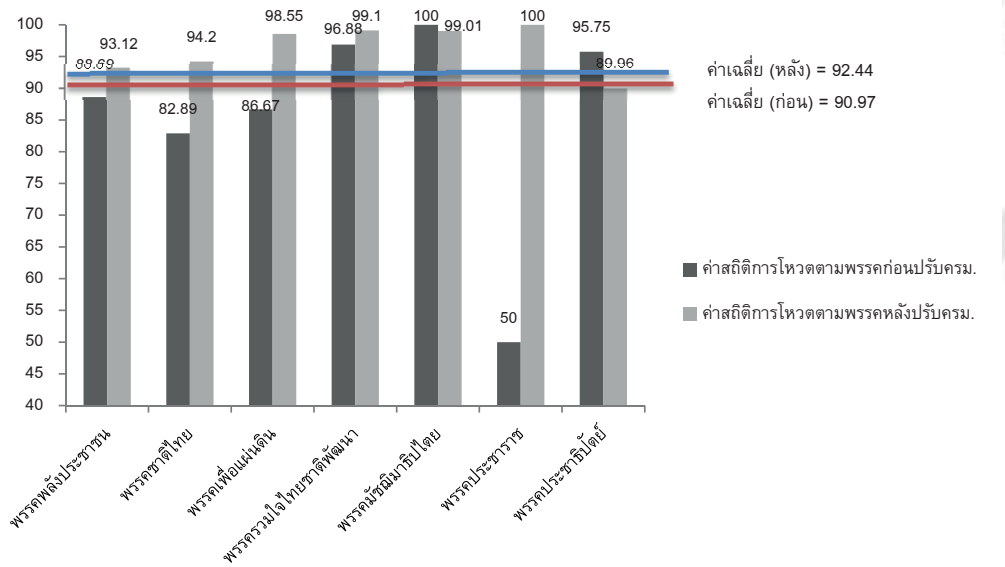

ค. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 4 (วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2551)

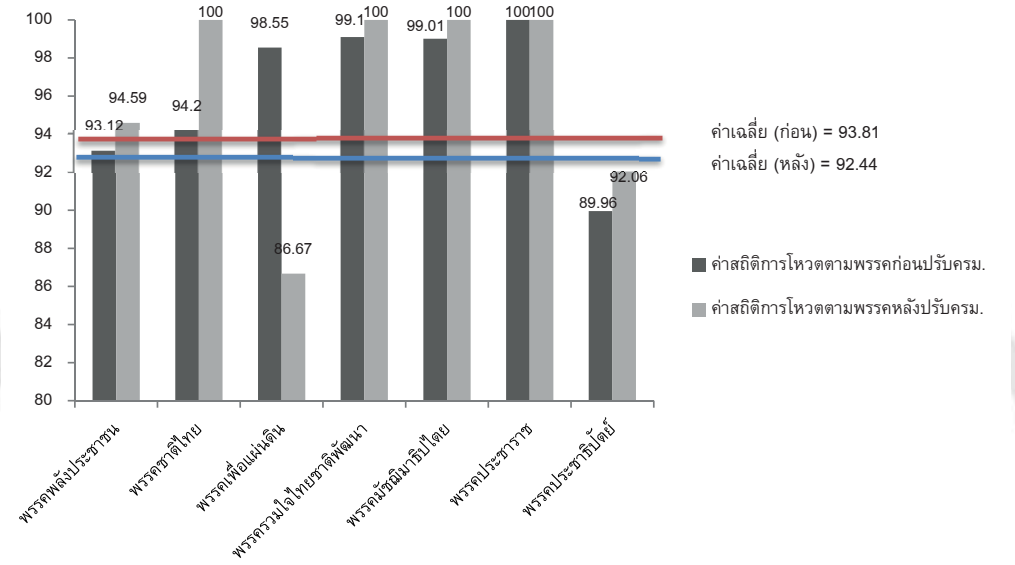

ง. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 5 (วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2551)

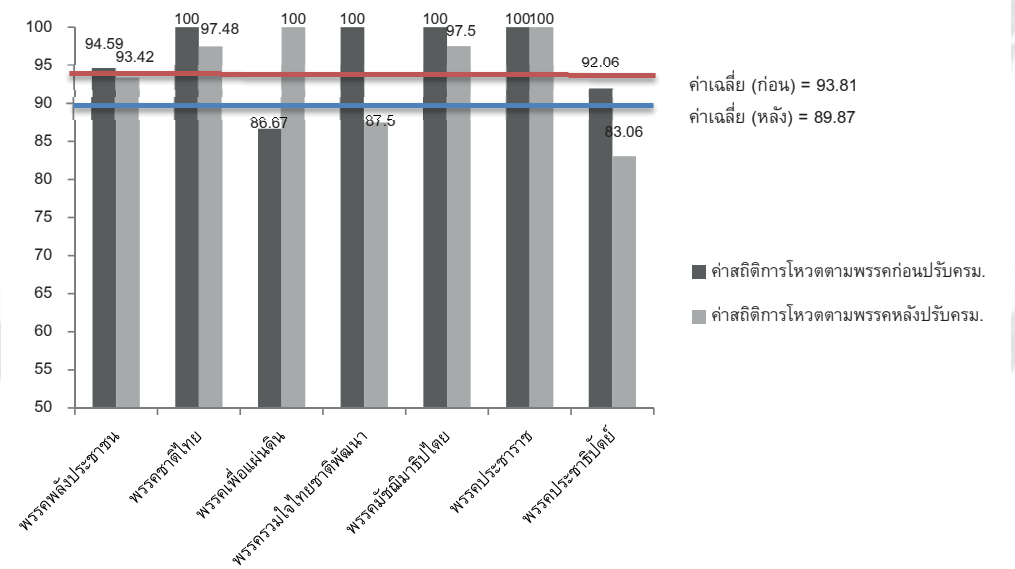

แผนภาพที่ 3.28 (ก.-ง.) แสดงให้เห็นว่า ในการปรับคณะรัฐมนตรีแต่ละครั้งนั้น ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคการเมืองต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยค่าสถิติการโหวตตามพรรคของแต่ละช่วงเวลาอยู่ในระดับที่สูง แต่จะมี

ลดต่ำกว่าปกติบางช่วงเวลา เช่น ในช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ห้า (ดูแผนภาพที่ 3.28 ข.) แต่ก็ไม่ได้ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ในขณะที่ช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่สองและครั้งสาม เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน การคำนวณหาค่าสถิติการโหวตตามพรรคจึงพิจารณารวม 2 ช่วงเวลาเข้าด้วยกัน นอกจากนี้แบบแผนการลงมติของพรรคการเมือง สามารถแบ่งได้ตามฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล กล่าวคือ พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียว นั่นคือ พรรคประชาธิปัตย์ มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ต่ำกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ และสะท้อนถึงความเข้มแข็งของรัฐบาลไปในคราวเดียวกันด้วย

ตามช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 ที่มีพรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำรัฐบาล มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจเพียง 1 ครั้ง คือวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ส.ส. จำนวน 121 คน ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล โดยอภิปรายและลงมติในวันที่ 24-27 มิถุนายน พ.ศ. 2551

ในช่วงเวลาก่อนหน้าการยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจประมาณ 1 เดือน จนถึงก่อนอภิปรายไม่ไว้วางใจ มีการลงมติทั้งสิ้น 6 ครั้ง และในช่วงเวลาหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจประมาณ 1 เดือน มีการลงมติทั้งสิ้น 11 ครั้ง ในการนี้จะพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคของทั้งสองช่วงเวลาโดยเปรียบเทียบเป็นรายพรรคการเมือง เพื่อเห็นลักษณะของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ของแต่ละพรรคการเมือง โดยอาศัยค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของแต่ละพรรคการเมืองเป็นเกณฑ์ในการแบ่งและใช้ในการวิเคราะห์

การอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) ในช่วงเวลาก่อนการยื่นญัตตินั้น พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 94.03 แนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคทั้งสิ้น ในช่วงเวลาหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้น พบว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 82.03 นับว่าเป็นค่าที่ลดลงจากช่วงเวลาก่อนหน้าการยื่นญัตติ แต่ แนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคเช่นเดิม กล่าวได้ว่า หลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) นั้น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ของแต่ละพรรคการเมืองในภาพรวมนั้นมีแนวโน้มที่ลดลง

แผนภาพที่ 3.29 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

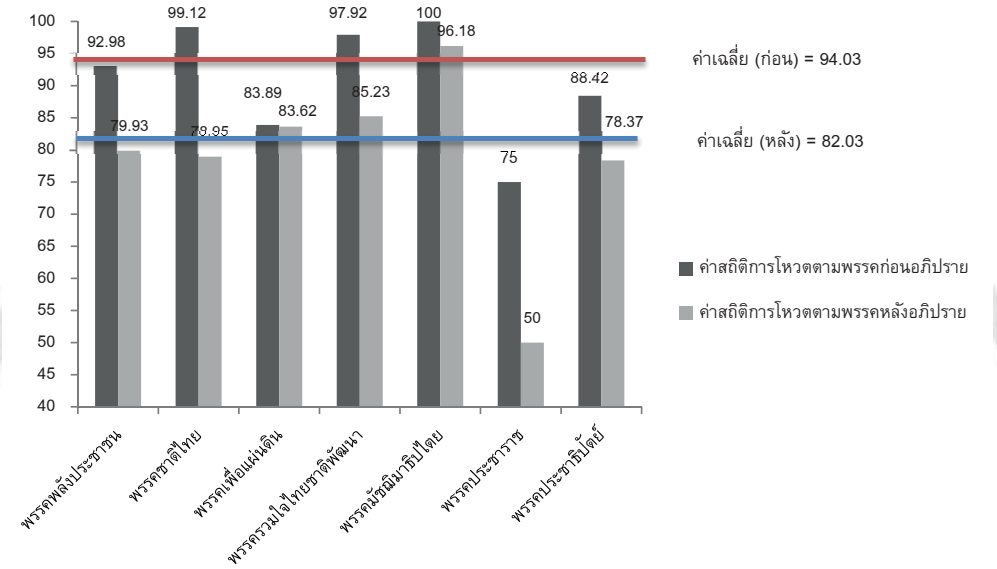

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย

สำหรับสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคพลังประชาชน) นั้น เริ่มมีการลงมติครั้งแรกในวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2551 และมีการลงมติครั้งสุดท้ายวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 โดยค่าเฉลี่ยของทั้งสภาอยู่ที่ร้อยละ 94.47 นอกจากนี้ตลอดทั้งสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ สามารถแบ่งช่วงเวลาได้เป็น 4 ช่วงเวลา และแต่ละช่วงเวลามีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งในช่วงเวลาที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงสุดอยู่ในช่วงเดือนเมษายน – มิถุนายน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นช่วงก่อนการอภิปรายไม่ไว้วางใจเสร็จสิ้นลง และเป็นช่วงก่อนหน้าการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งแรก นอกจากนี้ยังเป็นช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกับการเมืองที่ร้อนแรงภายนอกสภาผู้แทนราษฎร นั่นคือการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ที่เริ่มขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคม และชุมนุมต่อเนื่องไปจนสิ้นสุดรัฐบาลพรรคพลังประชาชน เมื่อพิจารณาค่าสถิติในช่วงเวลาที่มีการชุมนุมพบว่า ไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในสภา เนื่องจากค่าสถิติการโหวตตามพรรคยังคงสูงต่อเนื่องมาจนถึงช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคม พ.ศ. 2551 (ดูแผนภาพที่ 3.30) อันเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนนายกรัฐมนตรีจากนายสมัคร สุนทรเวช มาเป็นนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ซึ่งค่าสถิติการโหวตตามพรรคลดลงเล็กน้อย แต่ก็ยังอยู่ในระดับที่สูงอยู่ แต่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคลดลงต่ำสุดในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นช่วงก่อนการสิ้นสุดรัฐบาลพรรคพลังประชาชน โดยลดลงอยู่ที่ร้อยละ 82.97 (ดูแผนภาพที่ 3.30)

แผนภาพที่ 3.30 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

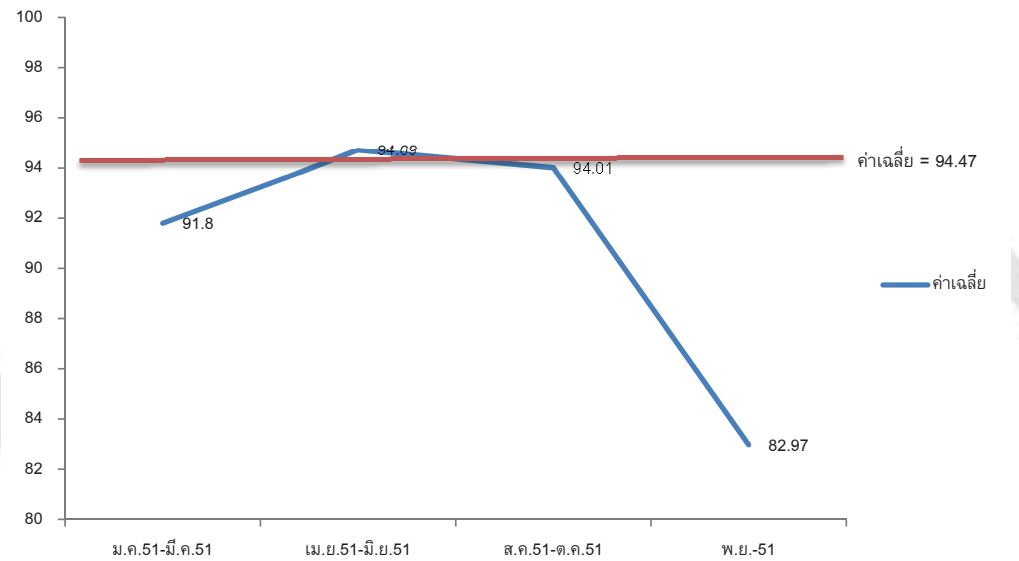

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคพลังประชาชน) โหวตตามพรรคหรือไม่?

จากผลการวิเคราะห์การลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคพลังประชาชน) ข้างต้นนั้น หากพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ค่าสถิติการโหวตตามพรรคเพื่อให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองของ ส.ส. ในการลงมติประเด็นต่าง ๆ ตลอดถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ก็จะพบในแบบแผนพฤติกรรมการลงมติตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

สำหรับ*พฤติกรรมของพรรครัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล* พบว่า มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ใกล้เคียงกัน แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียว ก็มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกับพรรคอื่นๆ และแนวโน้มการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ก็ยังคงเป็นไปตามมติส่วนใหญ่ของพรรค ซึ่งค่าสถิติที่ต่ำกว่าพรรคอื่นๆ นั้น เนื่องจากการเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียว ที่การลงมติแต่ละครั้งไม่ได้มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก ทั้งนี้ก็กล่าวได้ว่าพรรคประชาธิปัตย์มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง และเมื่อพิจารณาลงในรายละเอียดของพรรคการเมือง พบว่า สัดส่วนของ ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค และ ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน สะท้อนว่า ในช่วงเวลานี้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ของแต่ละพรรค มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

สำหรับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล มีรูปแบบการลงมติที่หลากหลายขึ้นอยู่กับ *ขนาดของพรรคการเมือง* จะพบว่าพรรคการเมืองขนาดเล็ก อย่างพรรคประชาราช มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูง สะท้อนถึงความเป็นระเบียบของพรรคที่สูง ประกอบกับการเป็นพรรคที่มี ส.ส. จากกลุ่มการเมืองเพียงกลุ่มเดียว ยิ่งทำให้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) มีความเหนียวแน่นมากยิ่งขึ้น ในขณะที่พรรคร่วมรัฐบาลขนาดกลาง เช่น พรรคชาติไทย พรรคมัชฌิมาธิปไตย พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา ฯลฯ มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในช่วง ร้อยละ 97 มีเพียงพรรคเพื่อแผ่นดิน ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ร้อยละ 95.44 ส่วนพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล คือพรรคพลังประชาชน มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 96.26 สะท้อนว่าพรรครัฐบาลมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline)

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณา พบว่า ประเภทกฎหมายที่ส่งผลต่อการลงมติของ ส.ส. คือกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงที่สุด ถัดมาคือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากกฎหมายทั้ง 2 ประเภทนี้มีกฎหมายสำคัญที่รัฐบาลจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือกฎหมายประเภทนี้มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลนั่นเอง ทว่าตลอดอายุของรัฐบาลพลังประชาชนมีร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาเพียง 3 ประเภท คือ (1) ร่างกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน (2) ร่างกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน และ (3) ร่างกฎหมายประเภทอื่นๆ ในขณะที่การพิจารณาร่างกฎหมายในวาระต่างๆ รวมถึงการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ไม่มีผลต่อการลงมากนัก ส่วนการปรับคณะรัฐมนตรีนั้น พบว่า พรรคการเมืองขนาดกลางบางพรรคมีการลงมติในทิศทางสวนทางกับพรรคการเมืองส่วนใหญ่ สะท้อนให้เห็นความลงรอยทางการเมืองระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกันเอง แต่เนื่องจากพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลรวมถึงคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) สามารถประสานงานให้รัฐบาลสามารถมีเสถียรภาพ โดยผ่านการลงมติในสภาผู้แทนราษฎรได้

ในส่วนบริบทการเมืองนอกสภานั้น พบว่าในช่วงสมัยรัฐบาลพลังประชาชนมีการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551 และมีการชุมนุมที่ต่อเนื่องยาวนาน อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงตัวนายกรัฐมนตรีในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2551 ทว่าเมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. ในสภา พบว่า ค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคกลับไม่มีแนวโน้มที่ลดลงแต่ประการใด สะท้อนให้เห็นว่าการเมืองนอกสภาไม่ส่งผลกระทบต่อการเมืองในสภาแต่ประการใด

โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์

ภาพรวม

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงขั้วการจัดตั้งรัฐบาลจากพรรคพลังประชาชนที่เป็นแกนนำมาเป็นพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำในปี พ.ศ. 2552 ทำให้ฝ่ายพรรคร่วมรัฐบาลประกอบไปด้วยพรรคประชาธิปัตย์และพรรคร่วมรัฐบาลอีก 6 พรรค คือ พรรคภูมิใจไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคชาติไทยพัฒนา พรรครวมชาติพัฒนา พรรคกิจสังคม และพรรคมาตุภูมิ ส่วนในฟากของพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลประกอบด้วย พรรคพลังประชาชนและพรรคประชาราช

โดยในทุกสมัยประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ พ.ศ. 2552 - 2554) มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 462 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 381 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 81 ครั้ง จากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์พบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 นั้น มีค่าเฉลี่ยของค่าสถิติการโหวตตามพรรคเท่ากับ ร้อยละ 93.00

แผนภาพที่ 3.31 แสดงค่าสถิติโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 รายพรรคการเมือง ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ประกอบด้วย 9 พรรคการเมือง คือ พรรคกิจสังคม พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชาราช พรรคเพื่อไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคภูมิใจไทย พรรคมาตุภูมิ และพรรครวมชาติพัฒนา นอกจากนี้ยังมี ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคอีก 2 คน คือ ร้อยตรี ปรพล อดิเรกสาร และนายจุมพฏ บุญใหญ่ ส.ส. ที่ถูกพรรคเพื่อไทยขับออก เนื่องจากมีพฤติกรรรมฝ่าฝืนข้อบังคับพรรค จึงเป็น ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้สิ้นสภาพการเป็น ส.ส. ไป[35] แต่จะไม่นำมาพิจารณา เนื่องจากขัดต่อบทบัญญัติของรับธรรมนูญที่กำหนดให้ ส.ส. สิ้นสมาชิกภาพเมื่อถูกขับออกจากพรรคการเมืองที่ตนสังกัด[36]

เมื่อเรียงลำดับจากพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปถึงพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด พบว่าพรรคที่มีการค่าสถิติโหวตตามพรรคมากที่สุดคือพรรคประชาราช ซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก และเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ซึ่งในพรรคร่วมรัฐบาลเองนั้น มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสำหรับพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพียงพรรคเดียว และมีค่าสถิติโหวตตามพรรคน้อยที่สุด

[35] ดูเพิ่มใน คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 26/2554.

[36] ดูเพิ่มใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 106(7).

แผนภาพที่ 3.31 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) รายพรรคการเมือง

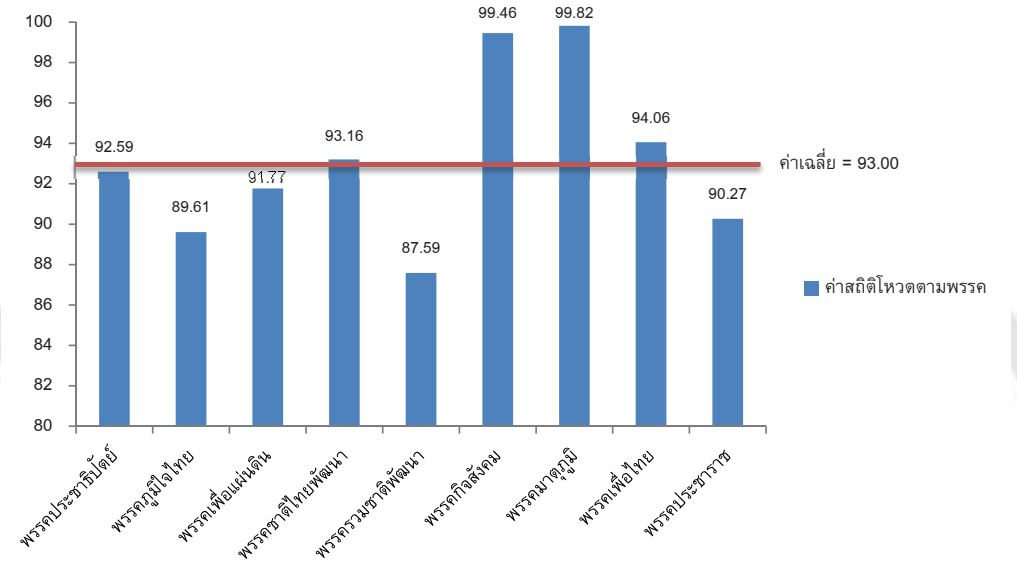

หมายเหตุ จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 384 คน เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนมีการสลับเข้าออกบ่อยครั้ง เป็นผลมากจากมี ส.ส. บางคนได้รับใบแดงหรือใบเหลือง จาก กกต. รวมถึง ส.ส. บางคนมาจากการเลือกตั้งซ่อมกลางสมัย จึงไม่ได้นำมาคำนวณ

เมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดถึงความแตกต่างระหว่างพรรคการเมืองในจำนวนของ ส.ส. ของแต่ละพรรคที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ส.ส. ทั้งสภา จาก ส.ส. จำนวนทั้งหมด 384 คน ไม่นับรวม ส.ส. ที่ดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎร รองประธานสภาผู้แทนราษฎร และอื่นๆ พบว่า ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 65 คน คิดเป็น ร้อยละ 16.93 หรือคิดเป็นประมาณ 1 ใน 5 ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่ถูกนำมาคำนวณ และมีส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 319 คน คิดเป็น ร้อยละ 83.07 หรือคิดเป็นประมาณ 4 ใน 5 ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่ถูกนำมาคำนวณ กล่าวได้ว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งสภา เป็นสัดส่วนที่สูง (ดูแผนภาพที่ 3.32)

แผนภาพที่ 3.32 เปรียบเทียบสัดส่วนค่าการโหวตตามพรรค กับค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

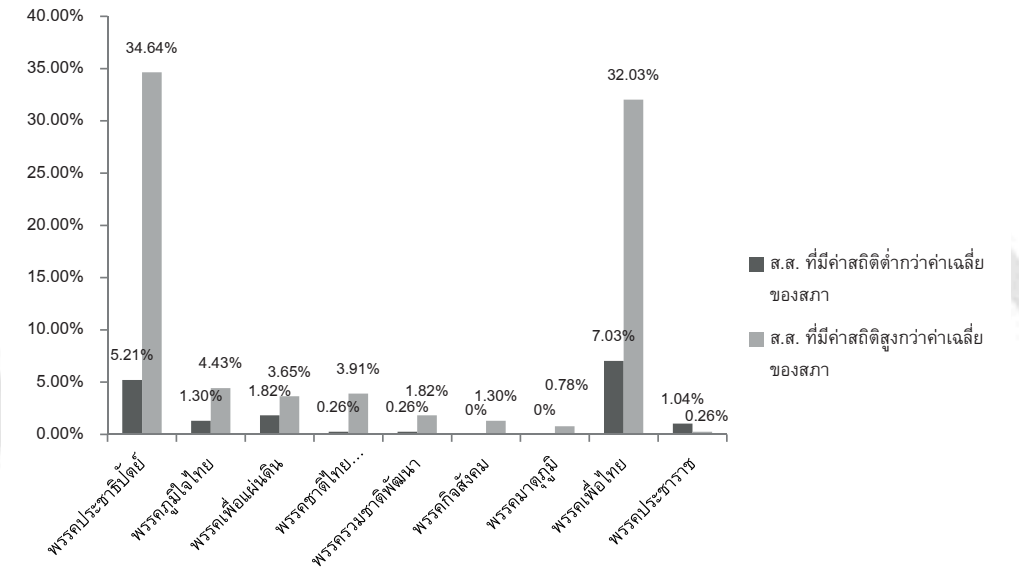

หมายเหตุ จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 384 คน เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนมีการสลับเข้าออกบ่อยครั้ง เป็นผลมากจากมี ส.ส. บางคนได้รับใบแดงหรือใบเหลือง จาก กกต. รวมถึง ส.ส. บางคนมาจากการเลือกตั้งซ่อมกลางสมัย จึงไม่ได้นำมาคำนวณ

เมื่อพิจารณาภาพรวมทั้งหมด พบว่าสภาผู้แทนราษฎร ชุดนี้ มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง ซึ่งการมีค่าสถิติที่สูงย่อมสะท้อนภาพรวมของ ส.ส. ชุดนี้ได้ว่าทำตามระเบียบวินัยของพรรคอย่างสูงเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาลงในรายละเอียดตามแผนภาพที่ 2 จะพบว่าแต่ละพรรคมีความแตกต่างเช่นกัน ซึ่งได้ใช้ค่าสถิติโหวตตามพรรคของทั้งสภาเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่ง โดยใช้ค่าเฉลี่ยของทั้งสภาคิดเป็น ร้อยละ 93.00 เป็นตัวแบ่ง พบว่า ส.ส. ส่วนใหญ่ มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ยกเว้น ส.ส. ส่วนใหญ่ของพรรคประชาราชที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งสภา เนื่องจากพรรคประชาราชเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็ก การลงมติในเรื่องต่างๆ จึงไม่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก

การที่ ส.ส. ทั้งฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลสามารถลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้นั้น การทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) และคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกรณีนี้ ที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยฝ่ายค้านเป็นพรรคเพื่อไทย ซึ่งมีจำนวน ส.ส. ที่มาก ส่งผลให้การเมืองในสภาผู้แทนราษฎรพร้อมที่จะเปลี่ยนขั้วได้ตลอดเวลา แต่รัฐบาลก็สามารถบริหารประเทศได้เรื่อยมา ทั้งนี้ต้องอาศัยคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ที่ประสานงานได้เป็นอย่างดี เพื่อให้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงต้องมีการพิจารณาในรายพรรค จะช่วยให้เห็นว่าการลงมติของ ส.ส. แต่ละพรรคนั้นเป็นไปในทิศทางใดบ้าง ตลอดถึงจะทำให้เห็นว่าพรรค

การเมืองใดมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) โดยอาศัยค่าสถิติการโหวตตามพรรค

โดยการสังเคราะห์ข้อมูลรายพรรคการเมืองนั้นจะเป็นการสังเคราะห์ที่เรียงลำดับตามสถานะของพรรคการเมืองที่เป็นพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก่อน (ลำดับที่ 1-7) และตามด้วยพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ลำดับที่ 8-9) ดังนี้ คือ

1. พรรคประชาธิปัตย์
2. พรรคภูมิใจไทย
3. พรรคเพื่อแผ่นดิน
4. พรรคชาติไทยพัฒนา
5. พรรครวมชาติพัฒนา
6. พรรคกิจสังคม
7. พรรคมาตุภูมิ
8. พรรคเพื่อไทย
9. พรรคประชาราช

แผนภาพที่ 3.33 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) กับค่าเฉลี่ยของพรรค

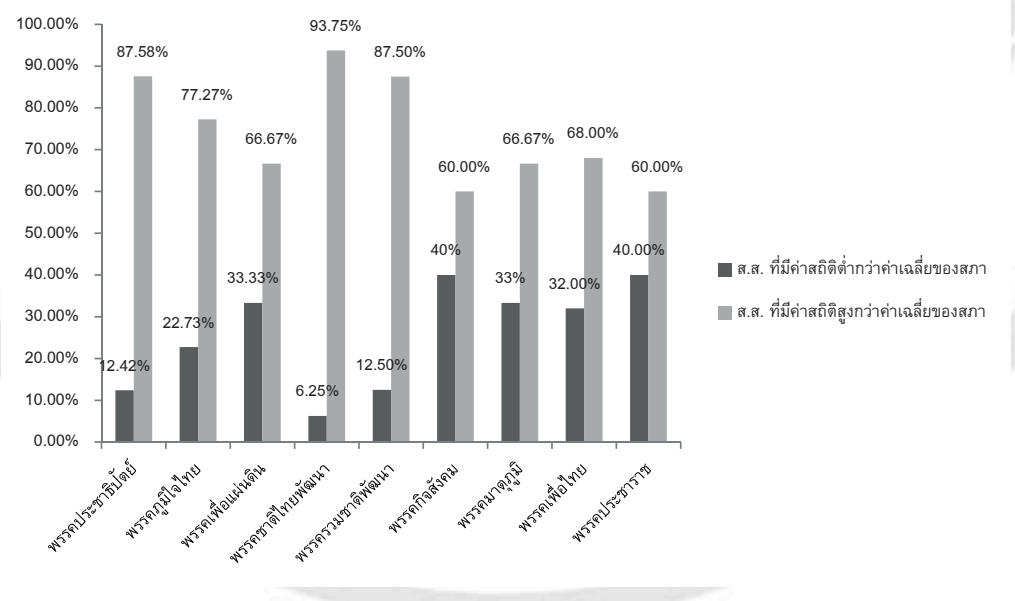

1. พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 2 และเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 หลังจากที่พรรคพลังประชาชนถูกยุบ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 โดยพรรคประชาธิปัตย์มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 172 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 33 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 139 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 153 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ จะพบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 92.59 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 แต่กระนั้น ก็กล่าวได้ว่าพรรคประชาธิปัตย์มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

แผนภาพที่ 3.33 แสดงให้เห็นค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล พบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีค่าสถิติโหวตตามพรรคเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 92.59 ซึ่งถือว่าเป็นค่าสถิติที่ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของทั้งสภา คือร้อยละ 93.00 แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าเล็กน้อย แต่ก็ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูง เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล การทำหน้าที่ของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ต้องมีประสิทธิภาพอย่างสูง เพื่อควบคุมการลงมติในสภาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่โดยภาพรวมนับได้ว่า ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง

2. พรรคภูมิใจไทย

พรรคภูมิใจไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 3 และได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคภูมิใจไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 32 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 3 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 29 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 22 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคภูมิใจไทย จะพบว่าพรรคภูมิใจไทยมีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 89.61 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 กล่าวได้ว่าพรรคภูมิใจไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่ค่อนข้างสูง แผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคภูมิใจไทย ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พบว่าพรรคภูมิใจไทยมีค่าสถิติโหวตตามพรรคเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 89.61 ซึ่งถือว่าเป็นค่าสถิติที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา คือร้อยละ 93.00 แต่ก็ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูง

3. พรรคเพื่อแผ่นดิน

พรรคเพื่อแผ่นดินเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 4 และได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคเพื่อแผ่นดินมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 31 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 7 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 25 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 21 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภา

ผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคเพื่อแผ่นดิน จะพบว่าพรรคเพื่อแผ่นดินมีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 91.77 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 กล่าวได้ว่าพรรคเพื่อแผ่นดินมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

แผนภาพที่ 3.33 แสดงให้เห็นว่าพรรคเพื่อแผ่นดิน เป็นพรรคร่วมรัฐบาลที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่ค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ยของพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 91.77 แม้จะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา แต่ก็นับว่าเป็นค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง แต่เมื่อพิจารณาลงรายละเอียด จะพบว่า จำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ร้อยละ 33.33 หรือ 1 ใน 3 ของ ส.ส. พรรคเพื่อแผ่นดินทั้งหมด

4. พรรคชาติไทยพัฒนา

พรรคชาติไทยพัฒนา เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 5 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 25 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 1 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 24 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 16 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติไทยพัฒนา จะพบว่าพรรคชาติไทยพัฒนามีค่าค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 93.16 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 นอกจากนี้ยังสูงกว่าพรรคประชาธิปัตย์ ที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 92.59 กล่าวโดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรคชาติไทยพัฒนา ก็ยังคงเป็นพรรคการเมืองที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

แผนภาพที่ 3.33 ทำให้เห็นว่า ไม่เพียงแต่ค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคชาติไทยพัฒนาจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลเท่านั้น ทว่าเมื่อพิจารณาเจาะลึกลงไปในพรรคชาติไทยพัฒนา จะพบว่า ส.ส. พรรคชาติไทยพัฒนามีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคร้อยละ 93.75 ของ ส.ส. พรรคชาติไทยพัฒนา มีเพียงคนเดียวเท่านั้น ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 6.25 ของ ส.ส. พรรคชาติไทย

5. พรรครวมชาติพัฒนา

พรรครวมชาติพัฒนา เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 6 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 9 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 1 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 8 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 8 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรครวมชาติพัฒนา จะพบว่าพรรครวมชาติพัฒนามีค่าค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 87.59 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 กล่าวโดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรครวมชาติพัฒนา ก็ยังคงเป็นพรรคการเมืองที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่ค่อนข้างสูง

แผนภาพที่ 3.33 ทำให้เห็นว่า ค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรครวมชาติพัฒนามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 87.59 ซึ่งถือเป็นค่าที่ค่อนข้างน้อยสำหรับพรรคร่วมรัฐบาล เพราะการลงมติของพรรคร่วมรัฐบาลมีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างยิ่ง แต่เมื่อพิจารณาลงในรายละเอียดของพรรค พบว่า ส.ส. พรรครวมชาติพัฒนามีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคทุกคน มีเพียงคนเดียวเท่านั้น ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค คิดเป็นร้อยละ 12.5 ของ ส.ส. พรรครวมชาติพัฒนา

6. พรรคกิจสังคม

พรรคกิจสังคม เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 8 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 5 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 1 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 4 คน ซึ่งทั้ง 5 คนนี้ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคกิจสังคม จะพบว่าพรรคกิจสังคมมีค่าค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 99.46 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 กล่าวโดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรคกิจสังคม ก็ยังคงเป็นพรรคการเมืองที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงมาก

แผนภาพที่ 3.33 แสดงค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคกิจสังคม ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลอีกพรรคหนึ่ง ที่มี ส.ส. จำนวน 5 คน พบว่า ค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคกิจสังคม อยู่ที่ ร้อยละ 99.46 ซึ่งนับว่าเป็นค่าสถิติที่สูงมาก แต่สำหรับพรรคกิจสังคมเป็นพรรคที่มีขนาดเล็ก การควบคุมให้การลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันนั้น ย่อมทำได้ง่ายกว่าพรรคที่มีขนาดใหญ่ อีกทั้งการที่พรรคกิจสังคมเป็นพรรคขนาดเล็กที่ร่วมรัฐบาล ทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรองที่มากดังเช่นพรรคการเมืองอื่นๆ ทั้งหมดจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้พรรคกิจสังคมค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา

7. พรรคมาตุภูมิ

พรรคมาตุภูมิ เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 9 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 3 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 1 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 2 คน ซึ่งทั้ง 3 คนนี้ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคมาตุภูมิ จะพบว่าพรรคมาตุภูมิมีค่าค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 99.82 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 กล่าวโดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรคมาตุภูมิ ก็ยังคงเป็นพรรคการเมืองที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงมาก

แผนภาพที่ 3.33 แสดงค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. พรรคมาตุภูมิ ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลอีกพรรคหนึ่ง ที่มี ส.ส. จำนวน 3 คน พบว่า ค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคมาตุภูมิ อยู่ที่ ร้อยละ 99.82 ซึ่งนับว่าเป็นค่าสถิติที่สูงมาก ลักษณะการลงมติของพรรคมาตุภูมิมีลักษณะใกล้เคียงกับพรรคกิจสังคม กล่าวคือ เป็นพรรคที่มีขนาดเล็ก การควบคุมให้การลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันนั้น ย่อมทำได้

ง่ายกว่าพรรคที่มีขนาดใหญ่ และไม่มีอำนาจในการต่อรองที่มากดังเช่นพรรคการเมืองอื่นๆ ทั้งหมดจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้พรรคมาตุภูมิมีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา

8. พรรคเพื่อไทย

พรรคเพื่อไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากที่สุด และได้เป็นแกนนำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยพรรคเพื่อไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 189 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 27 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 162 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 150 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคเพื่อไทย จะพบว่าพรรคเพื่อไทยมีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 94.06 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 กล่าวโดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรคเพื่อไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

แผนภาพที่ 3.33 แสดงการลงมติของ ส.ส. พรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ โดยพิจารณาจากค่าสถิติโหวตตามพรรคพบว่า แม้พรรคเพื่อไทยจะเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคเฉลี่ยทั้งพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 94.06 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล กลับมีค่าเฉลี่ยทั้งพรรคที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา สะท้อนว่าการจัดการภายในพรรคเพื่อไทยมีประสิทธิภาพในการควบคุม ส.ส. ให้ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้การทำงานของคณะกรรมการประสานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) ก็ต้องทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน เพราะการลงมติของพรรคเพื่อไทยมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้ เนื่องจากพรรคเพื่อไทยเป็นพรรคที่มีคะแนนเสียงมากที่สุดในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้

9. พรรคประชาราช

พรรคประชาราชเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 7 และเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคประชาราชมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 8 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบสัดส่วน 1 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 7 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 5 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาราช จะพบว่าพรรคประชาราชมีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 90.27 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 93.00 กล่าวโดยภาพรวมแล้ว ถือว่าพรรคประชาราชมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

แผนภาพที่ 3.33 แสดงการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาราช ซึ่งเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ โดยพิจารณาจากค่าสถิติโหวตตามพรรคพบว่า พรรคประชาราชมีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่อยู่ในเกณฑ์ที่สูง คือ ร้อยละ 90.27 นับว่าเป็นค่าที่สูงสำหรับพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และนับเป็นค่าสถิติที่สูงกว่าพรรคร่วมรัฐบาลบางพรรคอีกด้วย ซึ่งการเป็นพรรคการเมืองขนาด

เล็ก ก็มีส่วนสำคัญในการทำให้ค่าสถิติโหวตตามพรรคอยู่ในระดับที่สูง เมื่อพิจารณาลงในรายละเอียดของพรรค จะพบว่า ส.ส. พรรคประชาราชที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าเฉลี่ยของพรรค มีจำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 40 ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวเทียบเท่ากับพรรคกิจสังคม ซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็กที่ร่วมรัฐบาล

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภทที่ผ่านเข้ามาสู่การพิจารณาของ ส.ส. ชุดที่ 23 (สมัยรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์) พบว่า กฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยในการโหวตตามพรรคสูงสุด คือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 92.88 ทว่าเป็นค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกับกฎหมายประเภทต่างๆ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วงร้อยละ 91-92 (ดูแผนภาพที่ 3.34 ก.-ช.) กล่าวได้ว่าการพิจารณาร่างกฎหมายประเภทต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) ไม่มีการควบคุมการลงมติร่างกฎหมายประเภทใดเป็นพิเศษ ส่งผลให้ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายแต่ละประเภทไม่แตกต่างกัน สำหรับกฎหมายประเภทอื่นๆ ซึ่งเป็นร่างกฎหมายที่ไม่เข้าพวก และไม่มีความสำคัญมากนัก ยิ่งมีค่าสถิติที่ต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด (ดูแผนภาพที่ 3.34 ก.-ช.) สะท้อนว่าร่างกฎหมายที่ไม่มีความสำคัญ พรรคการเมืองก็จะไม่มีความสำคัญกับการควบคุมการลงมติของ ส.ส. ไปในคราวเดียวกัน ทำให้มี ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมลงมติ และ/หรือลงมติไม่เป็นไปในทิศทางส่วนใหญ่ของพรรคอยู่ในสัดส่วนที่สูง ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของแต่ละประเภทที่เหลือนั้น อยู่ในระดับที่ต่ำลงมา

แผนภาพที่ 3.34 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

ก. ค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภท

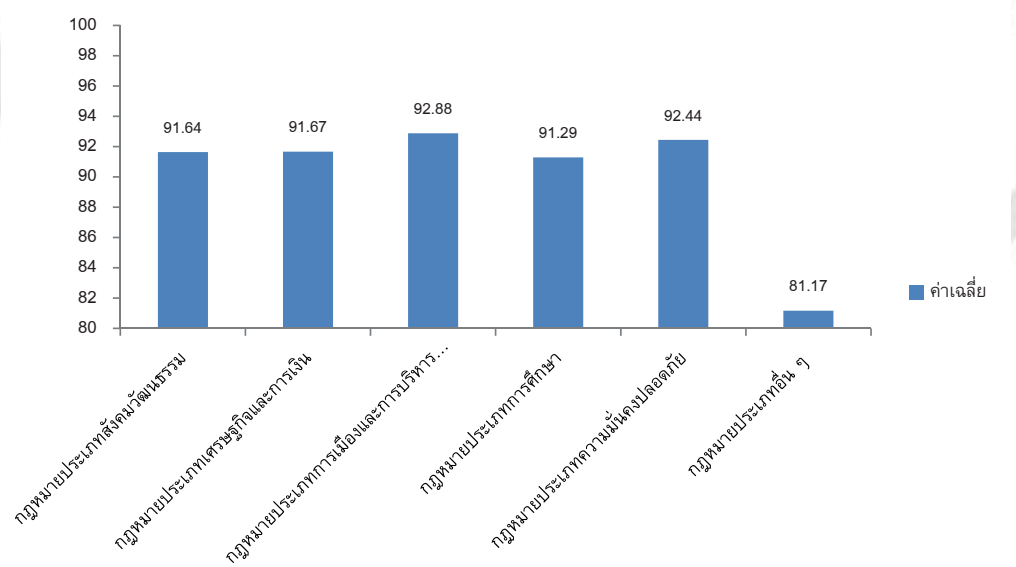

ข. กฎหมายประเภทสังคมวัฒนธรรม

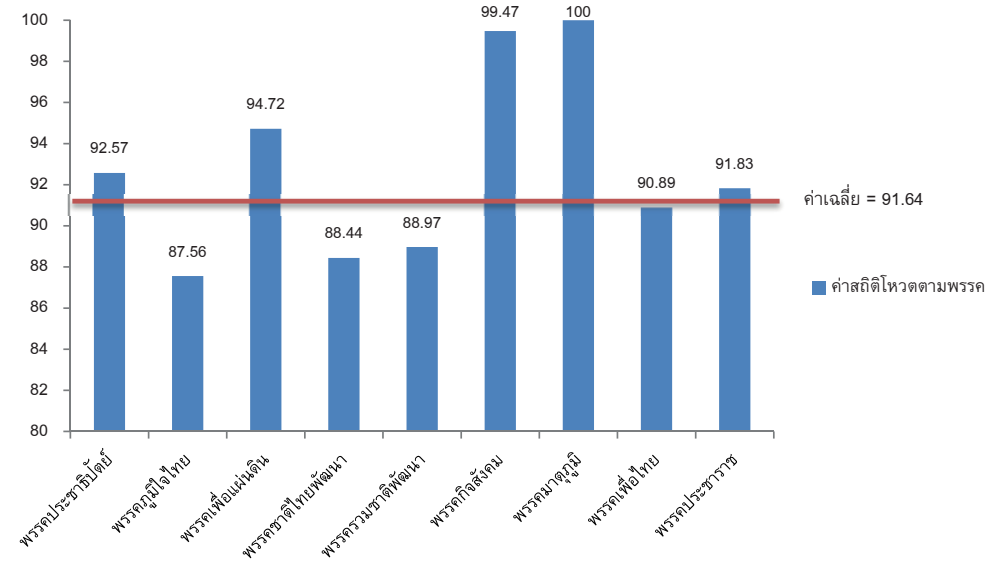

ค. กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน

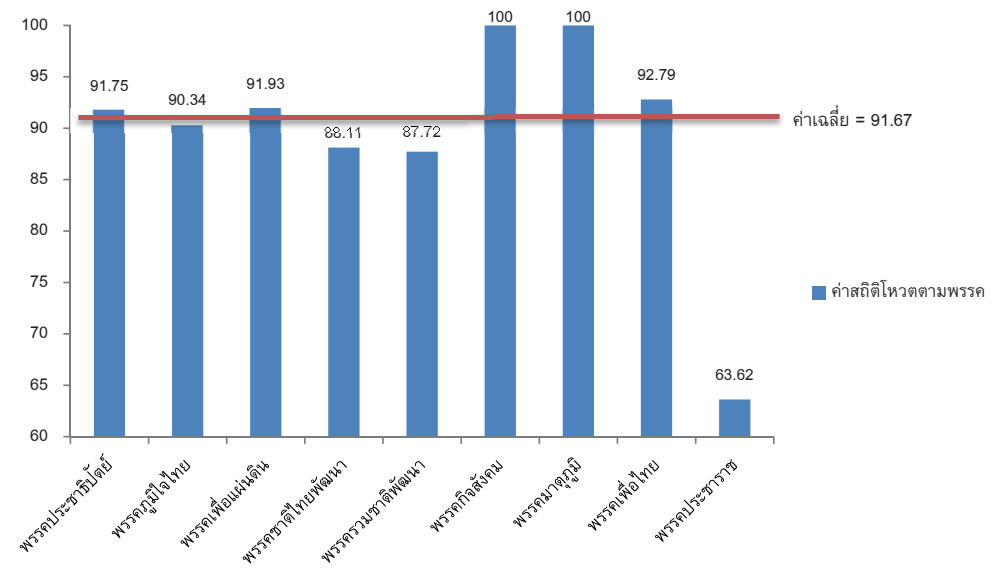

ง. กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน

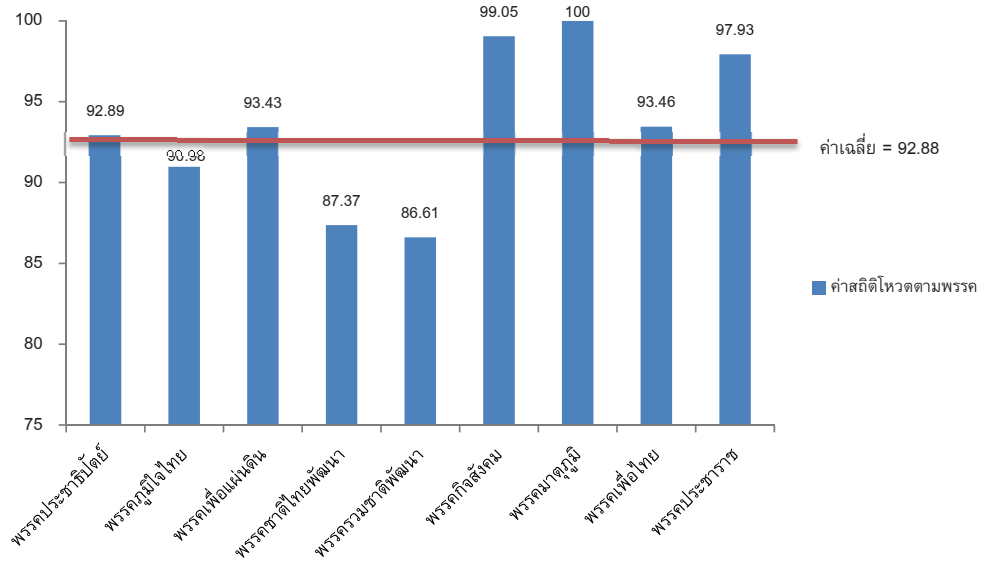

จ. กฎหมายประเภทการศึกษา

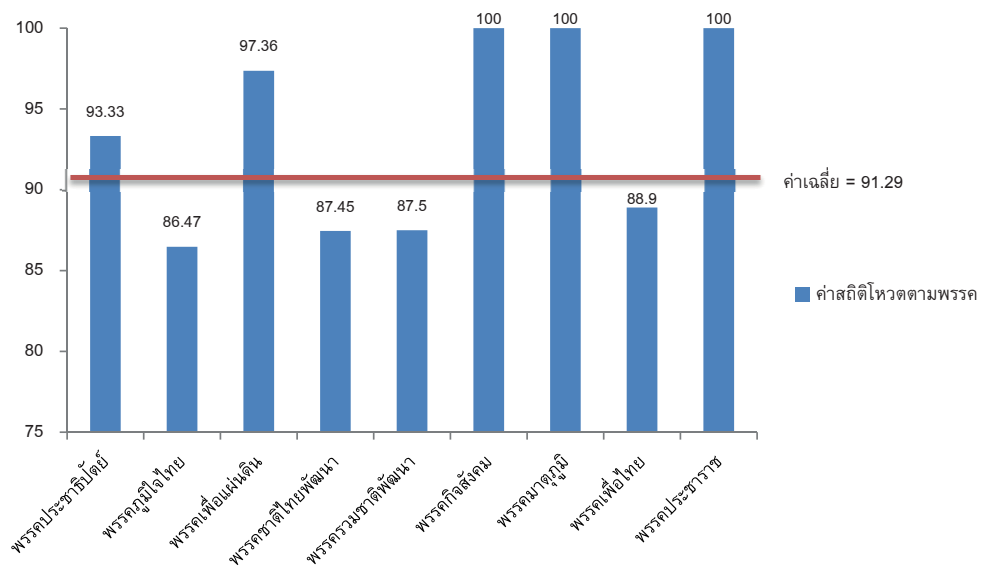

ฉ. กฎหมายประเภทความมั่นคงปลอดภัย

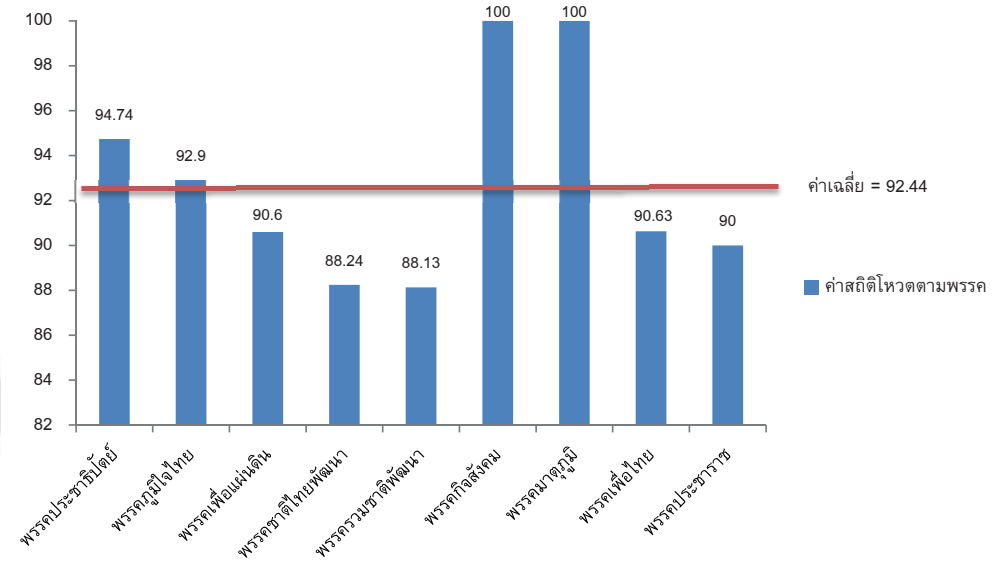

ช. กฎหมายประเภทอื่น ๆ

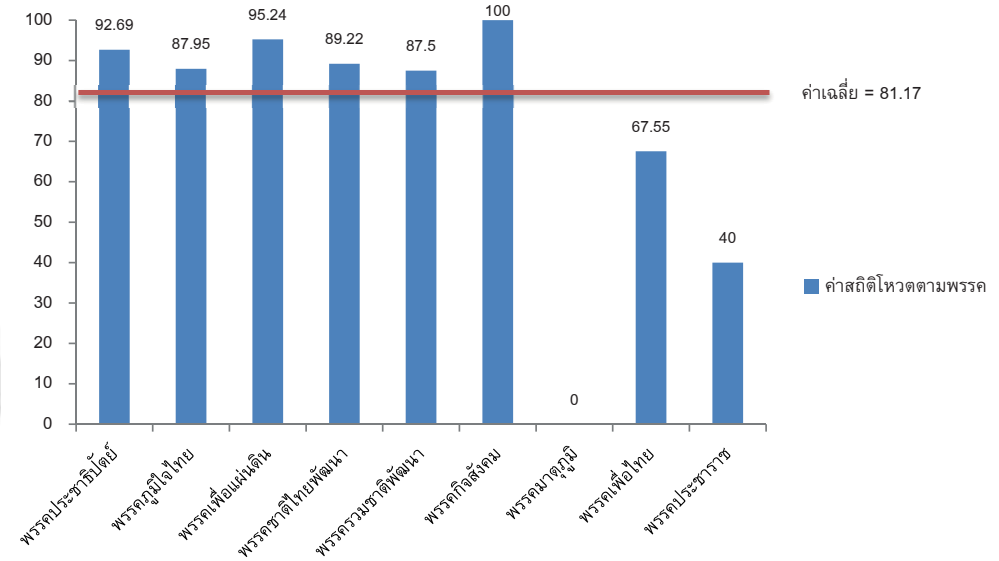

ตามวาระการประชุม

ในการพิจารณาร่างกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 วาระ ของ ส.ส. ชุดที่ 23 (สมัยรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์) พบว่า เมื่อพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระนั้น ส.ส. แต่ละพรรคมีพฤติกรรมการลงมติแตกต่างกันออกไป ในภาพรวมนั้นค่าเฉลี่ยในการลงมติวาระที่ 1 และวาระที่ 3 มีความ

ใกล้เคียงกัน ในขณะที่วาระที่ 2 จะมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าวาระอื่น (ดูแผนภาพที่ 3.35 ก.-ค.) ในขณะเดียวกัน ขนาดของพรรคการเมืองก็มีผล นั่นคือ พรรคการเมืองขนาดใหญ่มีค่าสถิติที่ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ย ขณะที่พรรคการเมืองขนาดเล็กมีค่าสถิติที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย แต่สำหรับพรรคการเมืองขนาดกลาง ซึ่งมีค่าสถิติต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนั้น แสดงให้เห็นถึงพรรคมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่มีอยู่น้อย กรณีนี้จะส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลผสมไปในคราวเดียวกัน

แผนภาพที่ 3.35 ค่าสถิติโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

ก. วาระที่ 1

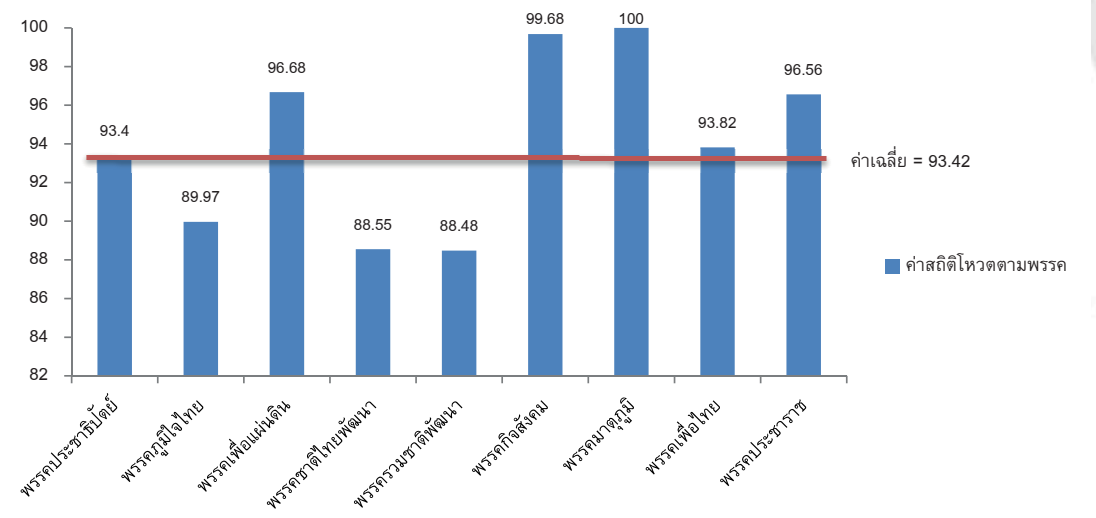

ข. วาระที่ 2

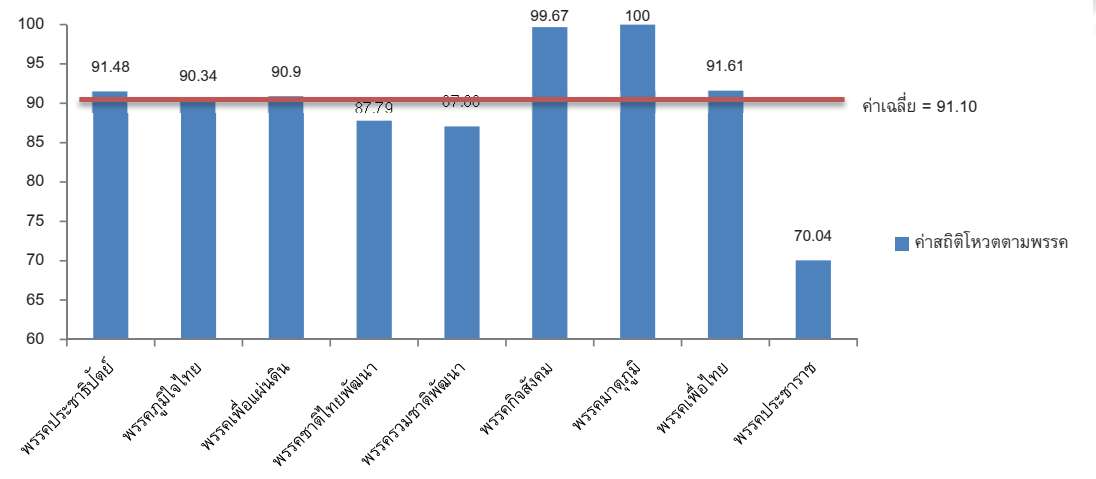

ค. วาระที่ 3

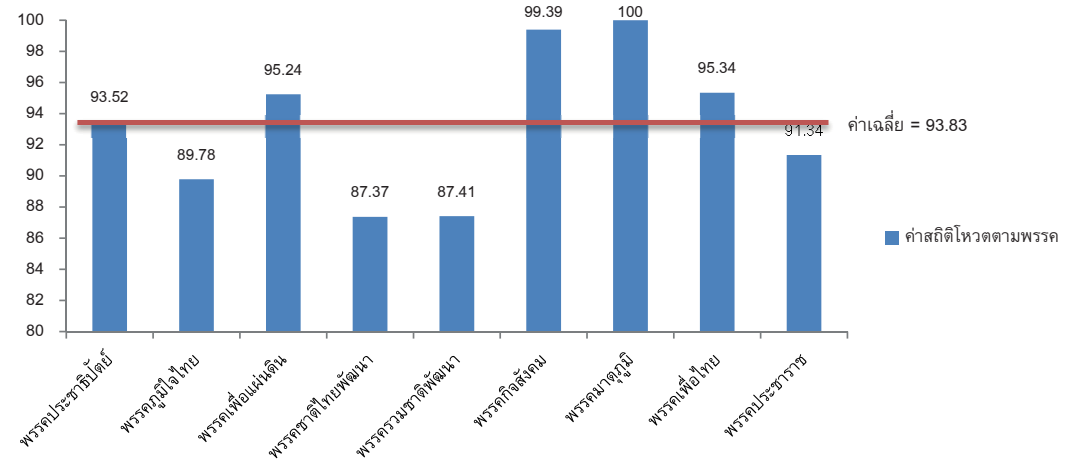

ตามเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ในช่วงอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (สมัยรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์) มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 5 ครั้ง ดังนี้

- ครั้งแรก วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่หนึ่ง โดยปรับคณะรัฐมนตรีในสัดส่วนของพรรคประชาธิปัตย์
- ครั้งที่สอง วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่สอง โดยปรับสัดส่วนรัฐมนตรีในพรรคร่วมรัฐบาล
- ครั้งที่สาม วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2553 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่สอง โดยปรับคณะรัฐมนตรีในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาลต่างๆ
- ครั้งที่สี่ วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2553 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่สอง โดยปรับคณะรัฐมนตรีในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาลต่างๆ
- ครั้งที่ห้า วันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2554 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่สอง โดยปรับคณะรัฐมนตรีในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาลต่างๆ

แผนภาพที่ 3.36 (ก.-จ.) แสดงให้เห็นว่า ในการปรับคณะรัฐมนตรีแต่ละครั้งนั้น ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคการเมืองต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยค่าสถิติการโหวตตามพรรคของแต่ละช่วงเวลาอยู่ในระดับที่สูง แต่จะมีลดต่ำกว่าปกติบางช่วงเวลา เช่น ในช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่สอง (ดูแผนภาพที่ 3.36 ข.) แต่ก็ไม่ได้ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ในขณะที่แบบแผนการลงมติของพรรคการเมือง สามารถแบ่งได้ตามขนาดของพรรคการเมือง กล่าวคือ พรรคการเมืองขนาดเล็ก มักจะมีค่าสถิติสูงมาก เช่น ร้อยละ 100 และในบางครั้งพรรคการเมืองขนาดเล็กก็มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคแปรผันไปอยู่ในระดับที่ต่ำมาก เนื่องจากมี ส.ส. ของพรรคการเมืองขนาดเล็กไม่เข้าร่วมลงมติเลย ย่อมจะส่งผลต่อค่าสถิติการ

โหวตตามพรรคของพรรคการเมืองต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย นอกจากนี้ ค่าสถิติที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนักภายหลังการปรับคณะรัฐมนตรียังสะท้อนให้เห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ และสะท้อนถึงความเข้มแข็งของรัฐบาลไปในคราวเดียวกันด้วย

แผนภาพที่ 3.36 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 1 (วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552)

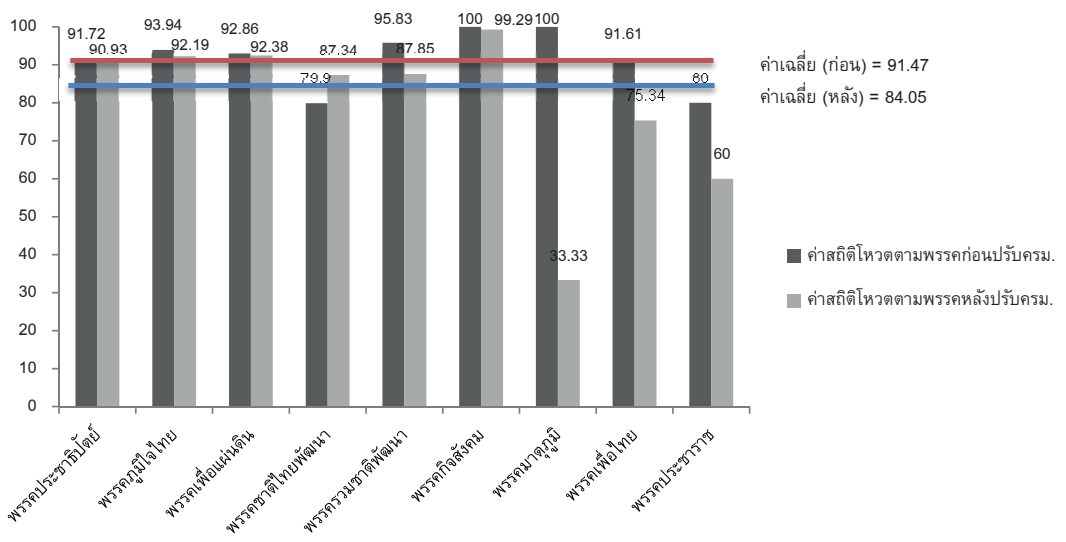

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 2 (วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2552)

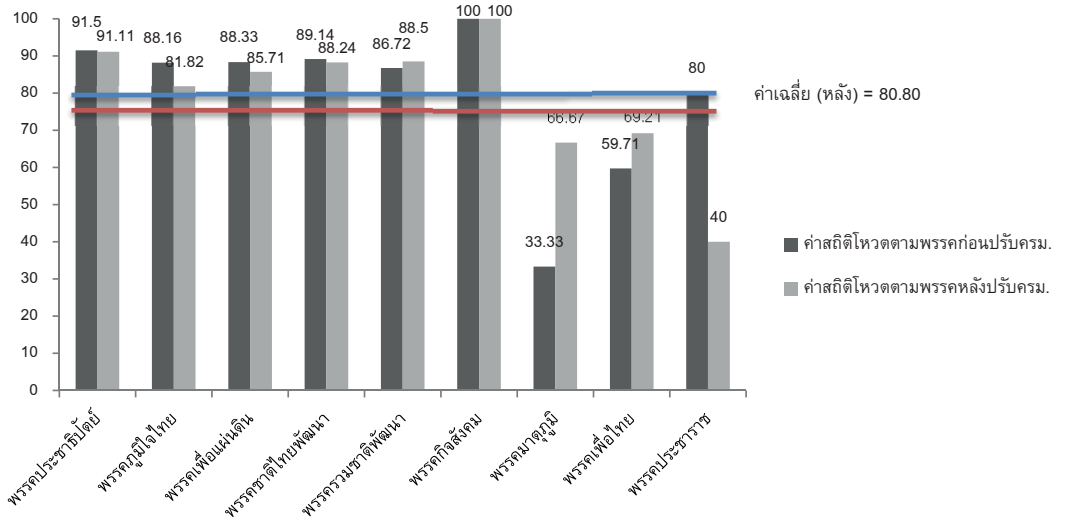

ค. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 3 (วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2553)

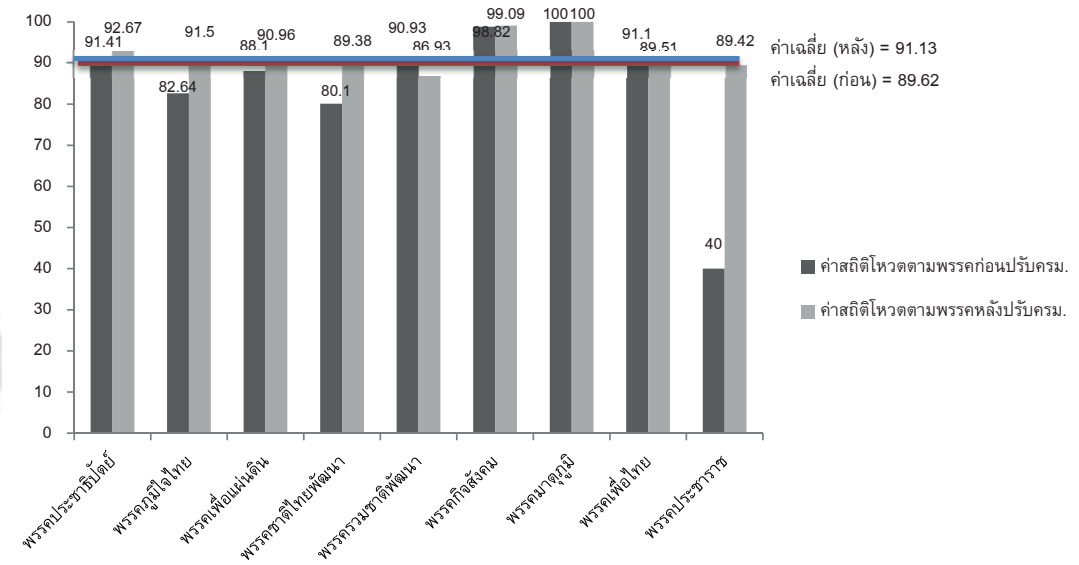

ง. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 4 (วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

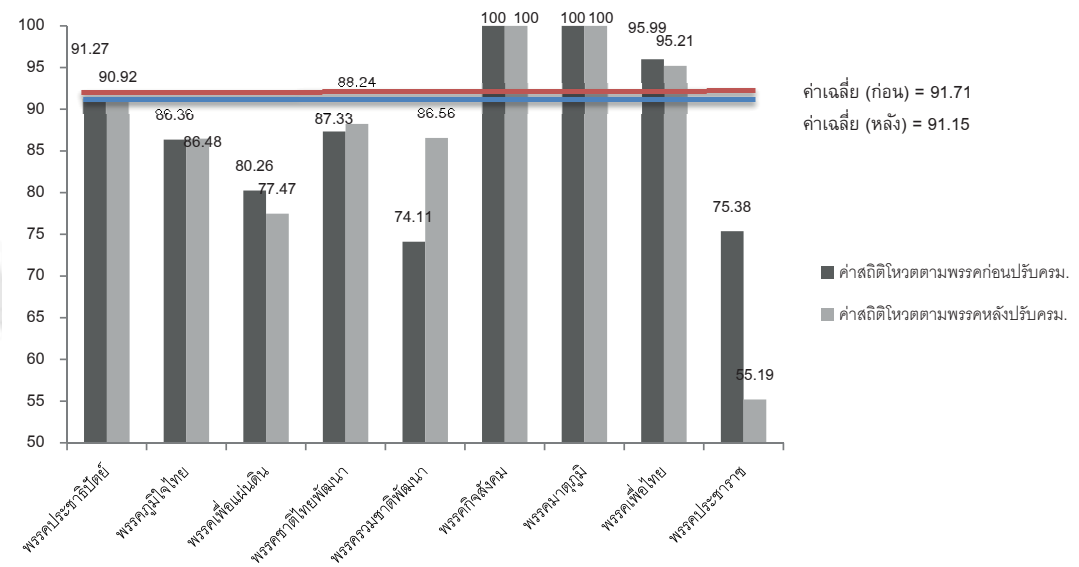

จ. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 5 (วันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2554)

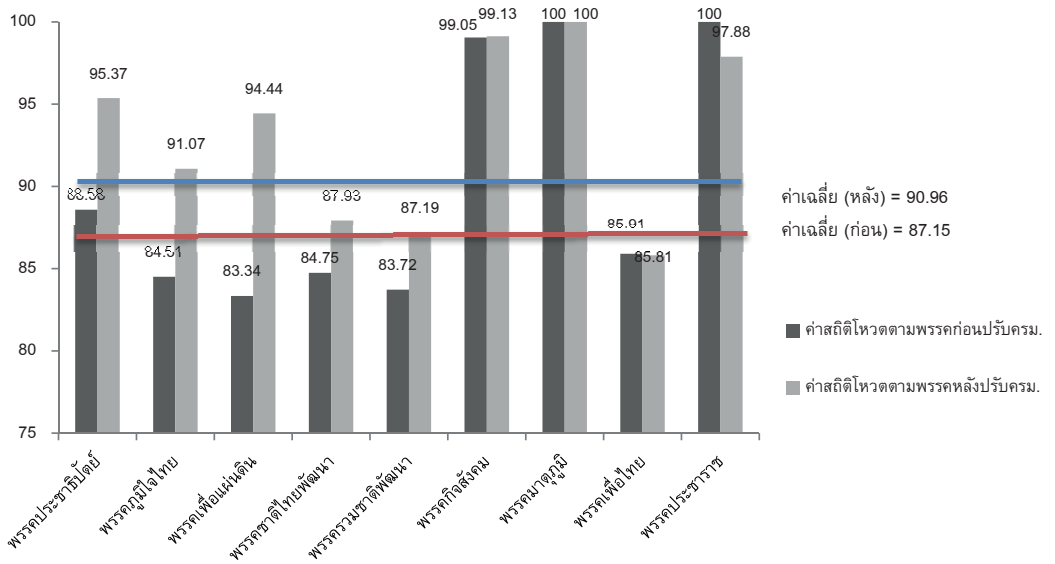

ตามช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ในสมัยของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งสิ้น 3 ครั้ง ดังนี้

- ครั้งแรก วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง และคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล โดยอภิปรายและลงมติในวันที่ 19-21 มีนาคม พ.ศ. 2552
- ครั้งที่สอง วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง และคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล โดยอภิปรายและลงมติในวันที่ 31 พฤษภาคม – 2 มิถุนายน พ.ศ. 2553
- ครั้งที่สาม วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 นายมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ์ และคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล โดยอภิปรายและลงมติในวันที่ 15-19 มีนาคม พ.ศ. 2554

แผนภาพที่ 3.37 (ก.-ค.) แสดงให้เห็นว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) อยู่ในระดับที่สูงทุกครั้ง และทุกพรรคการเมืองก็มีค่าสถิติที่สูงเช่นกัน โดยในช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สอง จะพบกรณีของพรรครวมชาติพัฒนาที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภาค่อนข้างชัดเจน (แผนภาพที่ 3.37 ข.) ทั้งที่พรรครวมชาติพัฒนาเป็นพรรคร่วมรัฐบาล การที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำลงเช่นนี้ สะท้อนปัญหาบางประการภายใน

รัฐบาลผสม ทว่าพรรครวมชาติพัฒนาเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็ก การมี ส.ส. ที่ไม่เข้าร่วมลงมติจำนวนหนึ่ง สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กนั้นส่งผลอย่างมากต่อค่าสถิติโหวตตามพรรค

แผนภาพที่ 3.37 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 (วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552)

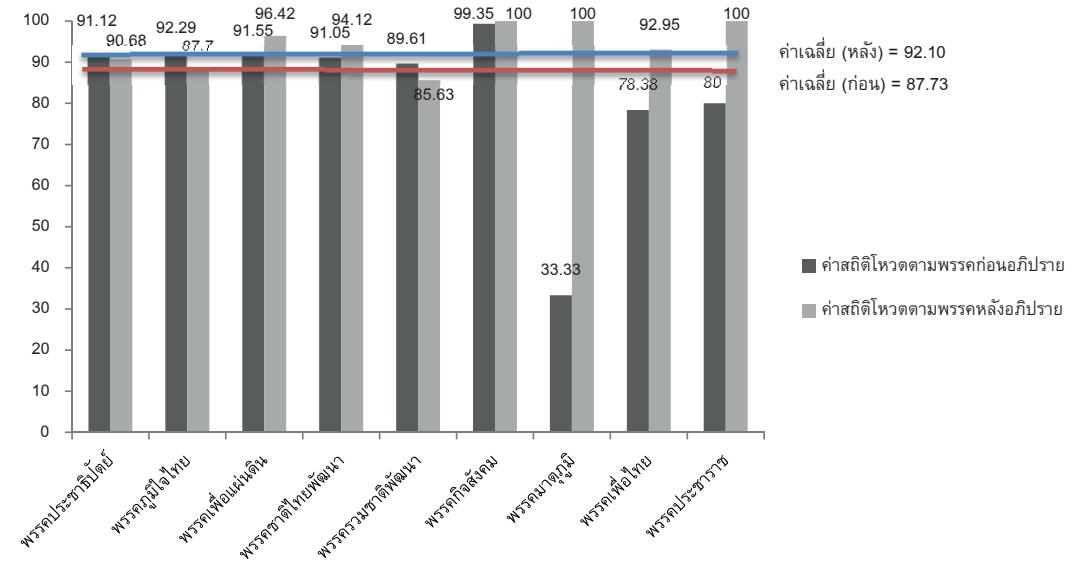

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 (วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

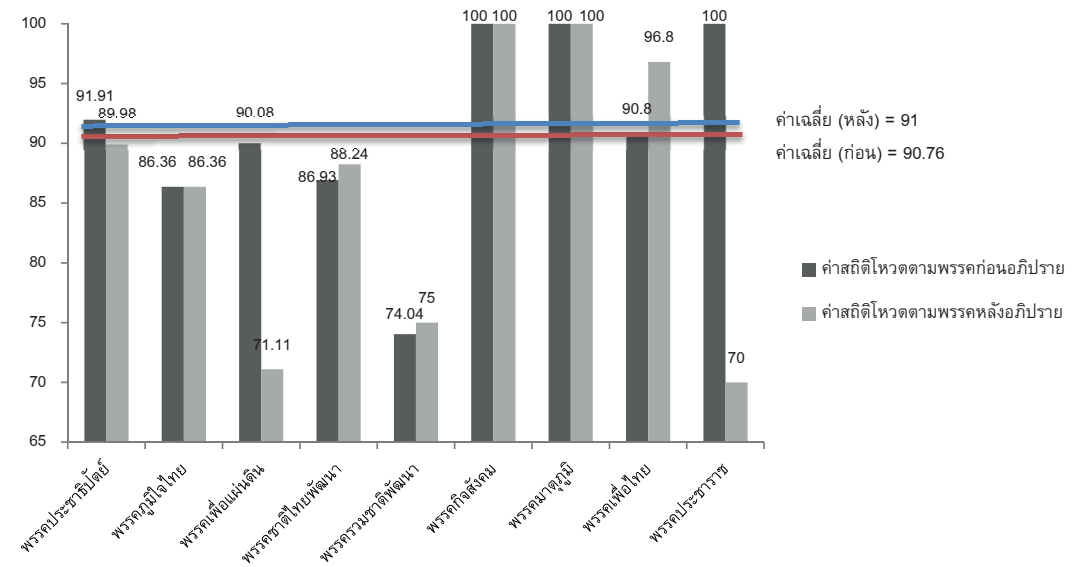

ค. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 3 (วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554)

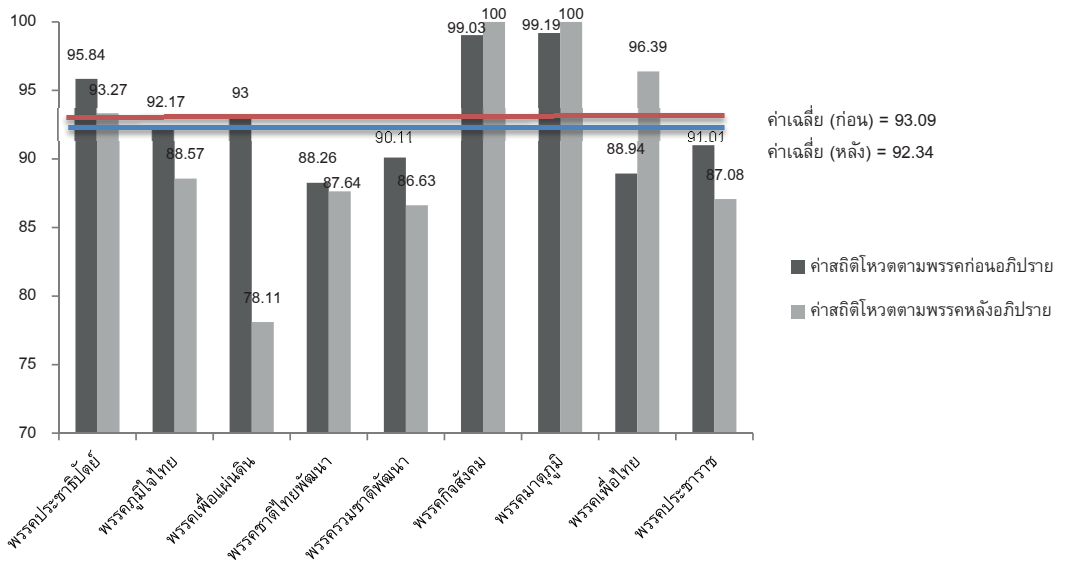

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย

สำหรับสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (สมัยรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์) นั้น เริ่มมีการลงมติครั้งแรกในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2551 และมีการลงมติครั้งสุดท้ายวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 โดยค่าเฉลี่ยของทั้งสภาอยู่ที่ร้อยละ 93.00 นอกจากนี้ตลอดทั้งสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ สามารถแบ่งช่วงเวลาได้เป็น 9 ช่วงเวลา และแต่ละช่วงเวลามีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งในช่วงเวลาที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงสุดอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สาม และเป็นช่วงก่อนการประกาศยุบสภา เป็นอันสิ้นสุดการปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 นอกจากนี้ยังเป็นช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกับการเมืองที่ร้อนแรงภายนอกสภาผู้แทนราษฎร นั่นคือการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่เริ่มขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2552 และมีการชุมนุมอีกครั้งในช่วงเดือนมีนาคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เมื่อพิจารณาค่าสถิติในช่วงเวลาที่มีการชุมนุมพบว่า ไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในสภา เนื่องจากค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงสูงต่อเนื่อง (ดูแผนภาพที่ 3.38) แต่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคลดลงต่ำสุดในช่วงเดือนมิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. 2552 และในช่วงเดือนกันยายน – พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 (ดูแผนภาพที่ 3.38) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่การเมืองนอกสภาสงบนิ่ง แต่สำหรับการเมืองในสภาในช่วงเวลานี้ กลับกลายเป็นช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับโควต้าพรรคร่วมรัฐบาล

แผนภาพที่ 3.38 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

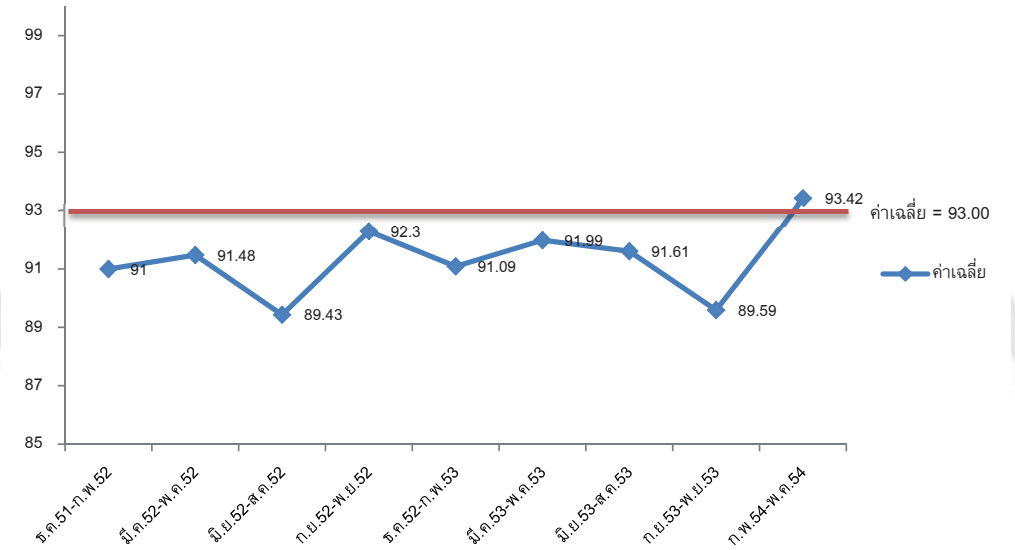

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์) โหวตตามพรรคหรือไม่?

เมื่อใช้เกณฑ์ค่าสถิติโหวตตามพรรคเพื่อให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองของ ส.ส. ในการลงมติประเด็นต่างๆ ตลอดถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ได้ทำให้เห็นผลการวิเคราะห์การลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 ในช่วงรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ได้ดังนี้

พฤติกรรมของพรรครัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พบว่า การลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่ใกล้เคียงกัน ทว่าพรรคฝ่ายรัฐบาลมีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่ไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล สะท้อนว่าในช่วงเวลานี้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ของพรรครัฐบาลยังไม่แนบแน่นเท่าพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลด้วยเช่นเดียวกัน ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วย 2 พรรคการเมือง คือ พรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นแกนนำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และพรรคประชาราช โดยพรรคเพื่อไทยมีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ในขณะที่พรรคประชาราชมีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา

ขนาดของพรรคการเมือง เมื่อพิจารณาค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคฝ่ายรัฐบาลนั้น พบว่าพรรคฝ่ายรัฐบาลขนาดใหญ่และขนาดกลาง อาทิเช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย ฯลฯ มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ซึ่งมีค่า ร้อยละ 93.00 ทว่ามีเพียงพรรคชาติไทยพัฒนาเพียงพรรคเดียวที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภา คือ ร้อยละ 93.16 ในขณะที่พรรค

ร่วมรัฐบาล ที่เป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กจะมีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง เนื่องด้วยการลงมติของพรรคการเมืองเหล่านี้ ไม่ได้มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก ทั้งหมดก็ต้องอาศัยการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ที่ต้องควบคุมการลงมติในประเด็นต่างๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ทั้งนี้พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลถือว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

สำหรับกรณีพรรคเพื่อไทยนั้น มีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่สูง เนื่องจากเป็นพรรคขนาดใหญ่ มีจำนวน ส.ส. มากที่สุดในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ ฉะนั้นการลงมติของพรรคเพื่อไทยจึงมีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้พรรคเพื่อไทยจะเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล สะท้อนว่าพรรคเพื่อไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณา พบว่า กรณีค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภทนั้น กฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ทว่าเป็นค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกับกฎหมายประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วงร้อยละ 91-92 กล่าวได้ว่าการพิจารณาร่างกฎหมายประเภทต่างๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) ไม่มีการควบคุมการลงมติร่างกฎหมายประเภทใดเป็นพิเศษ เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระ พบว่า การลงมติของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) ในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระนั้น ส.ส. แต่ละพรรคมีพฤติกรรมการลงมติแตกต่างกันออกไป พรรคการเมืองขนาดใหญ่มีค่าสถิติที่ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ย ขณะที่พรรคการเมืองขนาดเล็กมีค่าสถิติที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย แต่สำหรับพรรคการเมืองขนาดกลาง ซึ่งมีค่าสถิติต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนั้น แสดงให้เห็นถึงพรรคมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่มีอยู่น้อย กรณีนี้จะส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลผสมไปในคราวเดียวกัน

ในส่วนบริบทการเมืองนอกสภานั้น พบว่าในช่วงสมัยรัฐบาลประชาธิปัตย์มีการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่เริ่มขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2552 และมีการชุมนุมอีกครั้งในช่วงเดือนมีนาคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2553 แต่เมื่อพิจารณาค่าสถิติในช่วงเวลาที่มีการชุมนุมพบว่า *ไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในสภา* เนื่องจากค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงสูงต่อเนื่อง แต่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคลดลงต่ำสุดในช่วงเดือนมิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. 2552 และในช่วงเดือนกันยายน – พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่การเมืองนอกสภาสงบนิ่ง แต่สำหรับการเมืองในสภาในช่วงเวลานี้ กลับกลายเป็นช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับโควต้าพรรคร่วมรัฐบาล

ภาพรวมของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ กล่าวได้ว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง แต่ละพรรคการเมืองยังมีความเป็นระเบียบวินัยภายในพรรคการเมืองอยู่สูงเช่นกัน ทั้งพรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ทั้งนี้เนื่องจากจำนวน ส.ส. ของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลและแกนนำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ส่งผลให้การ

ลงมติแต่ละครั้งมีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างยิ่ง นอกจากนี้การเจรจาต่อรองภายในพรรคร่วมรัฐบาลต่าง ๆ ย่อมมีมาก เพื่อป้องกันการสลับขั้วทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นตามมา ซึ่งสะท้อนออกมาผ่านค่าสถิติโหวตตามพรรคนั่นเอง

โหวตตามพรรค? - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24

ภาพรวม

ในทุกสมัยประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ที่มีพรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำพรรคร่วมรัฐบาล และมีพรรคร่วมรัฐบาลอีก 5 พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคชาติพัฒนา พรรคพลังชล พรรคมหาชน และพรรคประชาธิปไตยใหม่ โดยมีพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ทั้งสิ้น 5 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย พรรครักประเทศไทย พรรคมาตุภูมิ และพรรครักษ์สันติ มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 433 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 357 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 76 ครั้ง พบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 นั้น มีค่าเฉลี่ยของค่าสถิติการโหวตตามพรรคเท่ากับ ร้อยละ 97.24

แผนภาพที่ 3.39 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 รายพรรคการเมือง

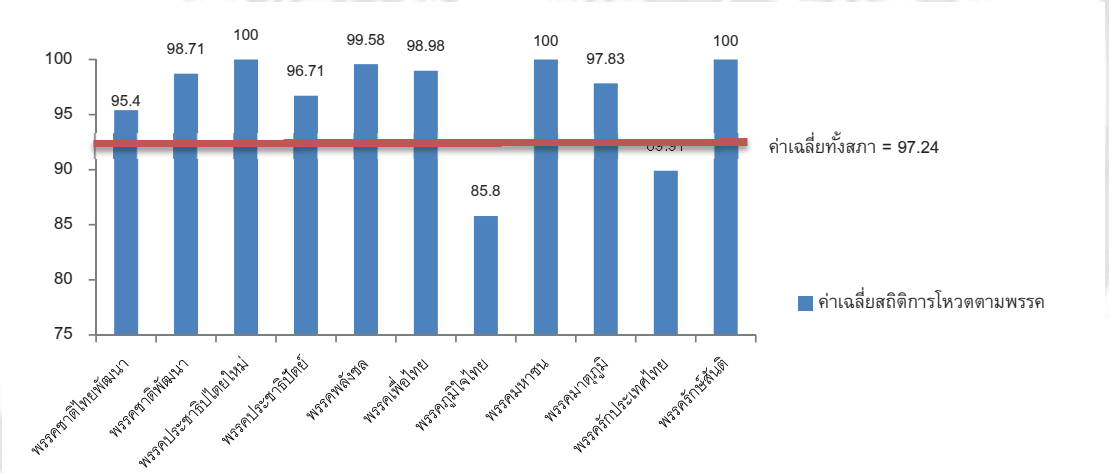

หมายเหตุ จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 449 คน เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนมีการสลับเข้าออกบ่อยครั้ง เป็นผลมากจากมี ส.ส. บางคนได้รับใบแดงหรือใบเหลือง จาก กกต. รวมถึง ส.ส. บางคนมาจากการเลือกตั้งซ่อมกลางสมัย จึงไม่ได้นำมาคำนวณ

แผนภาพที่ 3.39 แสดงค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 รายพรรคการเมือง โดยเรียงลำดับจากพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปถึงพรรคการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งพบว่า พรรคที่มีมากสุด มี 3 พรรค ได้แก่ พรรคมหาชน พรรคประชาธิปไตยใหม่ และพรรครักษ์สันติ คือร้อยละ 100 ซึ่งเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กที่มีจำนวน ส.ส. เพียง 1 คน ถัดมาคือพรรคพลังชล ร้อยละ 99.58 พรรคเพื่อไทย ร้อยละ 98.98 พรรคชาติพัฒนา ร้อยละ 98.71 พรรคมาตุภูมิ

ร้อยละ 97.83 พรรคประชาธิปัตย์ ร้อยละ 96.71 พรรคชาติไทยพัฒนา ร้อยละ 95.40 พรรครักประเทศไทย ร้อยละ 89.91 และพรรคที่น้อยสุด คือพรรคภูมิใจไทย ร้อยละ 85.80

เมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดถึงความแตกต่างระหว่างพรรคการเมืองในจำนวนของ ส.ส. ของแต่ละพรรคที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ส.ส. ทั้งสภา พบว่า จาก ส.ส. จำนวนทั้งหมด 449 คน มี ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 112 คน คิดเป็น ร้อยละ 24.94 หรือคิดเป็นประมาณ 1 ใน 4 ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่ถูกนำมาคำนวณ และมีส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 337 คน คิดเป็น ร้อยละ 75.06 หรือคิดเป็นประมาณ 3 ใน 4 ของจำนวน ส.ส. ทั้งหมดที่ถูกนำมาคำนวณ (ดูแผนภาพที่ 3.40)

แผนภาพที่ 3.40 เปรียบเทียบสัดส่วนค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 กับค่าเฉลี่ยของทั้งสภา

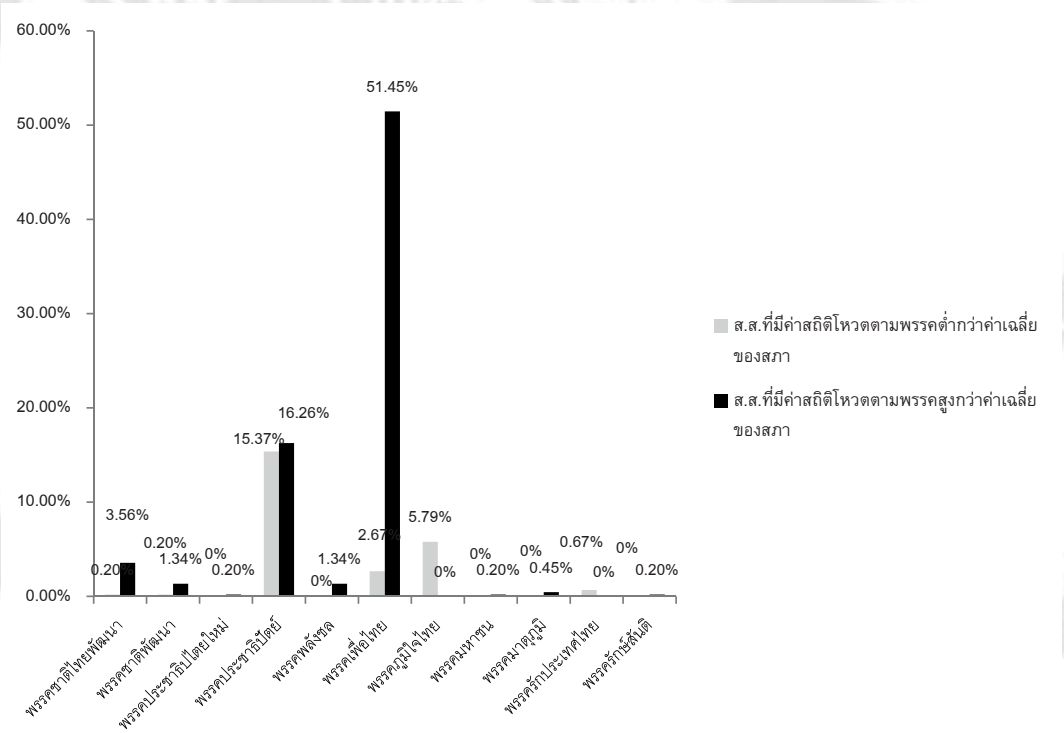

หมายเหตุ จำนวนร้อยละคิดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 449 คน เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนมีการสลับเข้าออกบ่อยครั้ง เป็นผลมากจากมี ส.ส. บางคนได้รับใบแดงหรือใบเหลือง จาก กกต. รวมถึง ส.ส. บางคนมาจากการเลือกตั้งซ่อมกลางสมัย จึงไม่ได้นำมาคำนวณ

นอกจากนี้ ข้อมูลจากแผนภาพที่ 3.40 ยังแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างในรูปแบบของการลงมติระหว่างพรรคการเมือง ดังเช่นว่า พรรคประชาธิปัตย์มีจำนวนของ ส.ส. ที่มีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกับจำนวนของ ส.ส. ที่มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ในขณะที่พรรคภูมิใจไทยและพรรครักประเทศ

ไทยที่ ส.ส. ทั้งหมดของพรรคมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ในขณะที่พรรคเพื่อไทย มีคะแนนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นส่วนใหญ่

ซึ่งข้อมูลนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของการลงมติในสถานะของการเป็นพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ที่พิจารณาได้จากค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส.ที่สังกัดพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจะมีค่าในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในจำนวนที่มากกว่าพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล หรือ กล่าวในอีกแง่หนึ่งคือ ส.ส. พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจะมีพฤติกรรมการลงมติที่ “ไม่ได้” โหวตตามพรรค มากเท่ากับ ส.ส. พรรคฝ่ายรัฐบาล ทั้งนี้ อาจจะด้วยเหตุผลของการลงมติของ ส.ส. พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่ ไม่ต้องคำนึงถึงเสถียรภาพของรัฐบาล เหมือนกับ ส.ส. พรรคฝ่ายรัฐบาล ส.ส. จึงมีอิสระจากการกดดันหรือควบคุมจากคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) ที่อาจจะไม่ได้เข้มข้นเท่ากับฝ่ายรัฐบาล

แม้การฉายภาพของค่าสถิติการโหวตตามพรรคจะให้ภาพที่ว่า ส.ส. ส่วนใหญ่จะมีค่าเฉลี่ยส่วนบุคคลและพรรคการเมืองที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของ ส.ส. ทั้งสภา จึงแสดงว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่อยู่ในระดับที่สูง แต่เพื่อเพื่อให้เห็นความแตกต่างของแต่ละพรรคการเมืองอย่างชัดเจน การพิจาณารูปแบบการลงมติจากค่าสถิติรายพรรคการเมืองจึงเป็นเรื่องจำเป็นและเป็นประโยชน์

โดยการสังเคราะห์ข้อมูลรายพรรคการเมืองนั้นจะเป็นการสังเคราะห์ที่เรียงลำดับตามสถานะของพรรคการเมืองที่เป็นพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก่อน (ลำดับที่ 1-6) และตามด้วยพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ลำดับที่ 7-11) ดังนี้ คือ

1. พรรคเพื่อไทย
2. พรรคชาติไทยพัฒนา
3. พรรคชาติพัฒนา
4. พรรคพลังชล
5. พรรคมหาชน
6. พรรคประชาธิปไตยใหม่
7. พรรคประชาธิปัตย์
8. พรรคภูมิใจไทย
9. พรรครักประเทศไทย
10. พรรคมาตุภูมิ
11. พรรครักษ์สันติ

แผนภาพที่ 3.41 เปรียบเทียบสัดส่วน ส.ส. ที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 กับค่าเฉลี่ยของพรรค

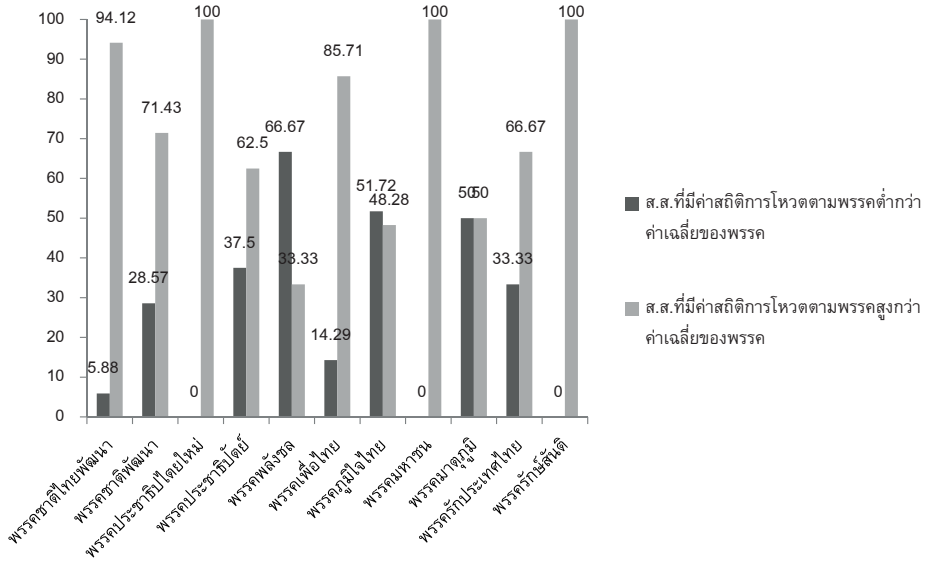

1. พรรคเพื่อไทย

พรรคเพื่อไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากที่สุด และได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยพรรคเพื่อไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 265 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 61 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 204 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 245 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคเพื่อไทย จะพบว่าพรรคเพื่อไทยมีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.98 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 97.24

แผนภาพที่ 3.41 แสดงให้เห็นว่าพรรคเพื่อไทย มีจำนวน ส.ส. ที่ลงมติเป็นไปในลักษณะที่สอดรับกับมติส่วนใหญ่ของพรรคเพื่อไทย จำนวน 210 คน คิดเป็น ร้อยละ 85.71 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าสถิติโหวตตามพรรคของ ส.ส. ทั้งหมด จะพบว่าพรรคเพื่อไทยมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงกว่า ส.ส. ทั้งหมด และจำนวน ส.ส. ที่ลงมติเป็นไปในลักษณะที่สอดรับกับมติส่วนใหญ่ของพรรค เป็นจำนวนมากนี้จึงทำให้รัฐบาลภายใต้การนำของพรรคเพื่อไทยมีเสถียรภาพมาก แต่ขณะเดียวกัน การเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคเพื่อไทยเอง ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การลงมติของ ส.ส. จำเป็นต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของรัฐบาลด้วย ดังนั้นบทบาทที่สำคัญจึงเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ที่ต้องมีความรับผิดชอบอย่างสูง ในการจัดการลงมติของ ส.ส. ภายในฝ่ายตน เพื่อให้รัฐบาลสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่น

นอกจากนี้ จะพบว่า มี ส.ส. อีก 35 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 14.29 ที่ลงมติสวนทางกับมติส่วนใหญ่ของพรรคเพื่อไทย อย่างไรก็ตามพรรคเพื่อไทยนับว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

2. พรรคชาติไทยพัฒนา

พรรคชาติไทยพัฒนา เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 4 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 19 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 4 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 15 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 17 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติไทยพัฒนา จะพบว่าพรรคชาติไทยพัฒนามีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 95.40 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 97.24 นอกจากนี้ยังต่ำกว่าพรรคเพื่อไทย ที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.98

แผนภาพที่ 3.41 ทำให้เห็นว่า แม้ค่าเฉลี่ยของพรรคชาติไทยพัฒนาจะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคเพื่อไทย ทว่าเมื่อพิจารณาเจาะลึกลงไปในพรรคชาติไทยพัฒนา จะพบว่า ส.ส. พรรคชาติไทยพัฒนามีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคถึง 16 คน มีเพียงพรรคเดียวเท่านั้น ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณา ส.ส. ของพรรคชาติไทยพัฒนา ที่ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค พบว่า มีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 97.24 ทั้งหมดนี้ก็สะท้อนให้เห็นว่าพรรคชาติไทยพัฒนานับเป็นพรรคการเมืองหนึ่งที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง และมีแนวโน้มเกาะกลุ่มกันมากกว่าพรรคเพื่อไทย

3. พรรคชาติพัฒนา

พรรคชาติพัฒนา เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 5 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 7 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 2 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 5 คน ซึ่งทั้ง 7 คนไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคชาติพัฒนา จะพบว่าพรรคชาติพัฒนามีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.71 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 97.24 แต่ใกล้เคียงกับค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคเพื่อไทย ที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.98

แผนภาพที่ 3.41 เห็นได้ว่าค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคชาติพัฒนาอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับของพรรคเพื่อไทย และเมื่อคิดเป็นสัดส่วนต่อจำนวนแล้ว ส.ส. พรรคชาติพัฒนา มีสัดส่วนที่ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 71.43 ซึ่งใกล้เคียงกับสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ที่มีสัดส่วนอยู่ที่ ร้อยละ 75.06 ทั้งนี้เป็นเพราะพรรคชาติพัฒนามีจำนวน ส.ส. ที่น้อย ความเข้มข้นในการควบคุมจึงลดลงไปด้วย แต่พรรคชาติพัฒนายังมีค่าสถิติโหวตตามพรรคที่เกาะกลุ่ม

กัน สะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงอีกพรรคการเมืองหนึ่ง

4. พรรคพลังชล

พรรคพลังชล เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 6 โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 7 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 6 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 1 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 6 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคพลังชล จะพบว่าพรรคพลังชล มีค่าสถิติโหวตตามพรรคอยู่ที่ ร้อยละ 99.58 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 97.24 นอกจากนี้ยังสูงกว่าพรรคเพื่อไทย ที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.98

แผนภาพที่ 3.41 จะเห็นได้ว่าพรรคพลังชลแม้จะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคในแนวโน้มที่สูงมาก ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด และสูงกว่าของพรรคเพื่อไทย ที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล แต่เมื่อพิจารณาลงลึกในรายละเอียด จะพบว่า ส.ส. พรรคพลังชลมีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยของพรรค อยู่ 4 คน จากจำนวน ส.ส. ทั้งหมด 6 คน ที่ใช้ในการคำนวณ คิดเป็น ร้อยละ 66.67 ของจำนวน ส.ส. พรรคพลังชล ถือเป็นจำนวนที่สูงมาก ทว่า ค่าสถิติโหวตตามพรรคอยู่ในกลุ่มที่สูงและเกาะกลุ่มกันมาก ทั้งนี้เป็นเพราะพรรคพลังชลมีขนาดเล็ก และเป็นพรรคที่มีฐานในท้องถิ่น ทำให้การควบคุมเป็นไปได้ง่ายกว่าพรรคการเมืองอื่นๆ จึงส่งผลให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูงมาก

5. พรรคมหาชน

พรรคมหาชน เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 10 โดยมีจำนวน ส.ส. เพียง 1 คน เป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ คือ นายอภิรัต ศิรินาวิน เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคมหาชน จึงทำให้การลงมติของ ส.ส. พรรคมหาชนเป็นมติของพรรคไปโดยปริยาย ฉะนั้นค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคมหาชนแม้จะมีเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 100 แต่ก็ไม่ได้สะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) แต่อย่างใด

6. พรรคประชาธิปไตยใหม่

พรรคประชาธิปไตยใหม่ เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 11 โดยมีจำนวน ส.ส. เพียง 1 คน เช่นเดียวกับพรรคมหาชน โดยเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ คือ นางพัชรินทร์ มั่นปาน เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาธิปไตยใหม่ จึงทำให้การลงมติของ ส.ส. เป็นมติของพรรคไปโดยปริยาย ฉะนั้นพรรคประชาธิปไตยใหม่จึงมีค่าสถิติโหวตตามพรรคเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 100 แต่ผลของค่าโหวตตามพรรคที่ได้ของพรรคประชาธิปไตยใหม่ ก็เป็นไปในทางเดียวกับพรรคมหาชนที่ค่าที่ได้ไม่ได้

สะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) แต่อย่างใด

7. พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 2 และได้เป็นแกนนำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยพรรคประชาธิปัตย์มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 159 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 44 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 115 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 144 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ จะพบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 96.71 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 97.24

แผนภาพที่ 3.41 แสดงให้เห็นว่า จำนวน ส.ส. ของพรรคประชาธิปัตย์ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคคิดเป็น ร้อยละ 37.5 ของจำนวน ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ ที่ใช้ในการคำนวณทั้งหมด ถือเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับพรรคการเมืองอื่นๆ รวมถึงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ก็พบว่า ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล การควบคุมและดูแลการลงมติจึงไม่ได้เข้มข้นเหมือนฝ่ายรัฐบาล ที่มีความจำเป็นต้องรักษาเสถียรภาพของฝ่ายตนเองเอาไว้ ทว่าค่าเฉลี่ยของ ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคอยู่จำนวน 90 คน คิดเป็น ร้อยละ 62.5 แต่ก็กล่าวได้ว่าพรรคประชาธิปัตย์มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

8. พรรคภูมิใจไทย

พรรคภูมิใจไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 3 และได้เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเช่นเดียวกับพรรคประชาธิปัตย์ โดยพรรคภูมิใจไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 34 คน แบ่งเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 5 คน และ ส.ส. ระบบแบ่งเขต 29 คน ซึ่งทั้ง 29 คนนี้ ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคภูมิใจไทย จะพบว่าพรรคภูมิใจไทยมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 85.90 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 97.24 แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายพรรคการเมือง จะพบว่าพรรคภูมิใจไทยมีแนวโน้มค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ต่ำกว่าพรรคการเมืองอื่น (ดูแผนภาพที่ 3.41)

จากแผนภาพที่ 3.41 แสดงให้เห็นว่าพรรคภูมิใจไทย เป็นพรรคการเมืองขนาดกลางเพียงพรรคเดียวที่มีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ย มีจำนวนที่มากกว่า ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ย กล่าวคือพรรคภูมิใจไทยมีจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคจำนวน 14 คน คิดเป็น ร้อยละ 48.28 ในขณะที่ ส.ส.ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคมีจำนวน 15 คน คิดเป็น ร้อยละ 51.72 เมื่อพิจารณารายบุคคลแล้วจะทำให้เห็นรายละเอียดที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

9. พรรครักประเทศไทย

พรรครักประเทศไทย เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับ 7 และได้เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรครักประเทศไทยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 4 คน โดยเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อทั้ง 4 คน แต่มี ส.ส. จำนวน 3 คน เท่านั้นที่ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรครักประเทศไทย จะพบว่าพรรครักประเทศไทยมีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 89.91 ถือว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 97.24 แต่ทั้งนี้พรรครักประเทศไทยถือว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่ค่อนข้างสูงอยู่เช่นกัน

10. พรรคมาตุภูมิ

พรรคมาตุภูมิ เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส.มากเป็นอันดับ 8 และได้เป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคมาตุภูมิมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 2 คน โดยเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 1 คน และมี ส.ส. ระบบแบ่งเขต 1 คน ซึ่งทั้ง 2 คนนี้ไม่มีการสลับเข้าออกตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรคมาตุภูมิ จะพบว่าพรรคมาตุภูมิมีค่าสถิติโหวตตามพรรคค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 97.83 ถือว่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งอยู่ที่ ร้อยละ 97.24

จากแผนภาพที่ 3.41 เห็นได้ว่า ส.ส. พรรคมาตุภูมิมีการลงมติในทิศทางเดียวกัน และค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคมาตุภูมินั้น สูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพรรคมาตุภูมิมี ส.ส. เพียง 2 คน ซึ่งง่ายต่อการควบคุมและกำหนดทิศทางการลงมติ และการจัดการของพรรคการเมือง นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การลงมติของ ส.ส. เป็นไปในทิศทางเดียวกันมาก ซึ่งบ่งชี้ว่าพรรคมาตุภูมินั้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ที่สูง

11. พรรครักษ์สันติ

พรรครักษ์สันติ เป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. มากเป็นอันดับ 9 ซึ่งมีจำนวน ส.ส. เพียง 1 คน เช่นเดียวกับพรรคมหาชนและพรรคประชาธิปไตยใหม่ โดยเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ คือ ร้อยตำรวจเอกปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. พรรครักษ์สันติ จึงทำให้การลงมติของ ส.ส. เป็นมติของพรรคไปโดยปริยาย ฉะนั้นพรรครักษ์สันติจึงมีค่าสถิติโหวตตามพรรคเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 100 แต่ผลของค่าโหวตตามพรรคที่ได้ของพรรคประชาธิปไตยใหม่ ก็เป็นไปในทางเดียวกับพรรคมหาชนและพรรคประชาธิปไตยใหม่ที่มี ส.ส. เพียงคนเดียว ดังนั้นค่าที่ได้ไม่ได้สะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และ ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) แต่อย่างใด

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกฎหมายที่ถูกนำมาพิจารณาทั้งหมดในสมัย ส.ส. ชุดที่ 24 ในแต่ละประเภท พบว่า กฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.48 (ดูแผนภาพที่ 3.42 ก.-ช.) ในขณะที่กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล เนื่องจากมีพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี กลับมีค่าสถิติที่ค่อนข้างต่ำกว่ากฎหมายประเภทต่างๆ แต่ก็ยังเป็นค่าสถิติที่สูงอยู่ และภาพรวมของทั้งสภาก็พบว่า ค่าสถิติของทุกพรรคอยู่ในระดับที่สูงทั้งสิ้น ยกเว้นพรรคภูมิใจไทยที่มีค่าสถิติไม่สูงมากนักในการพิจารณากฎหมายบางประเภท อาทิเช่น การพิจารณากฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน พบว่า ค่าสถิติอยู่ที่ร้อยละ 76.68 เท่านั้น (ดูแผนภาพที่ 3.42 ค.) สำหรับค่าสถิติของพรรคขนาดเล็กที่ต่ำนั้น เป็นผลมาจากการไม่เข้าร่วมลงมติของ ส.ส. ในพรรคนั้นๆ เนื่องจากการไม่เข้าร่วมลงมติของพรรคการเมืองขนาดเล็ก ไม่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก ทั้งนี้การพิจารณาร่างกฎหมายแต่ละประเภทนั้น ส.ส.แต่ละพรรค มีพฤติกรรมการลงมติที่ต่างออกไป กล่าวคือ ไม่มีแบบแผนการลงมติที่ชัดเจน แต่โดยภาพรวมมีค่าสถิติอยู่ในระดับที่สูง

แผนภาพที่ 3.42 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

ก. ค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภท

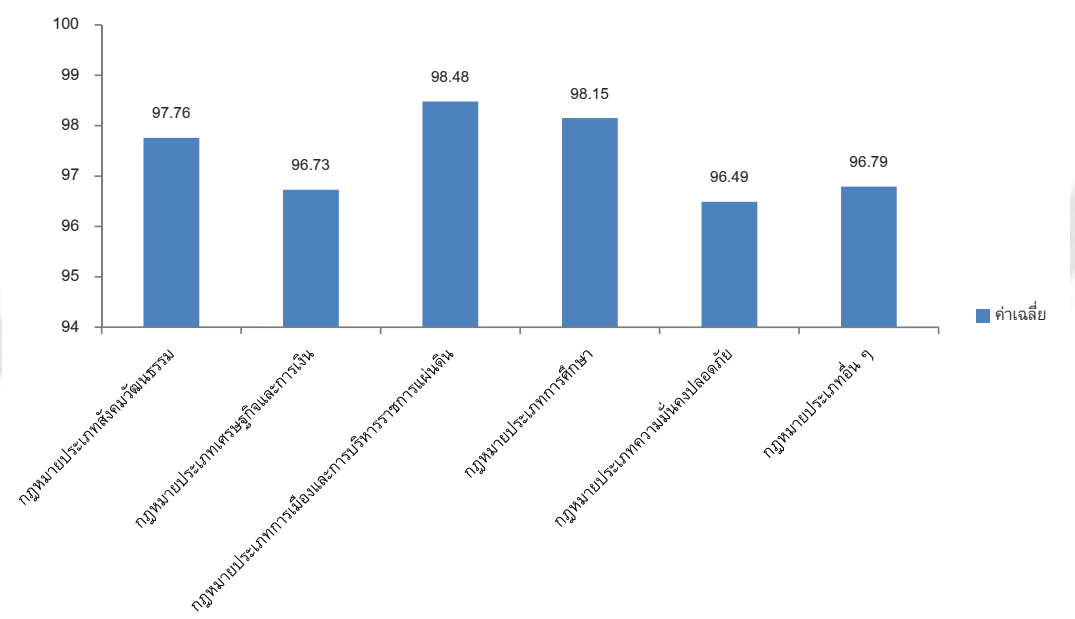

ข. กฎหมายประเภทสังคมวัฒนธรรม

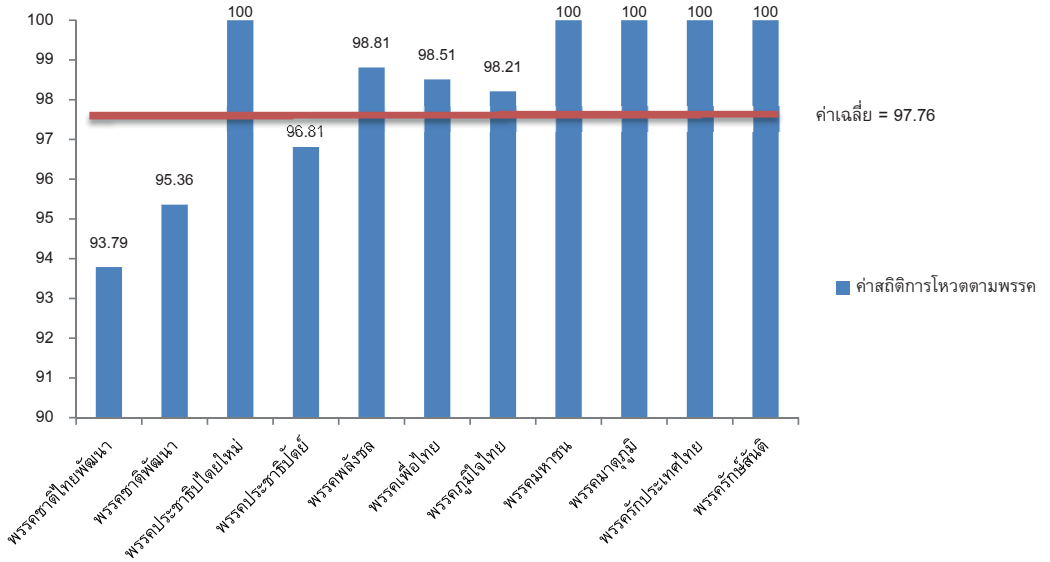

ค. กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน

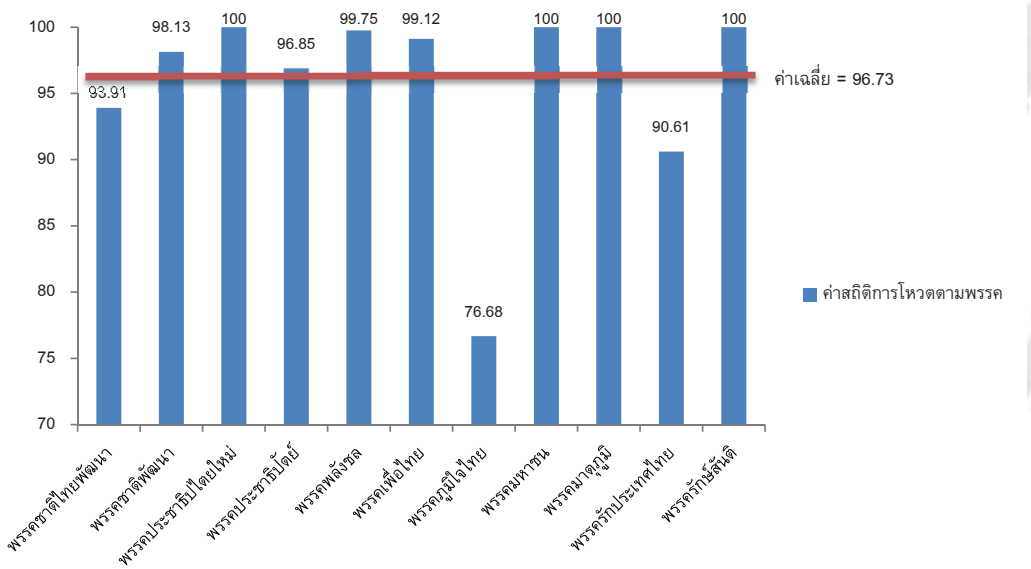

ง. กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน

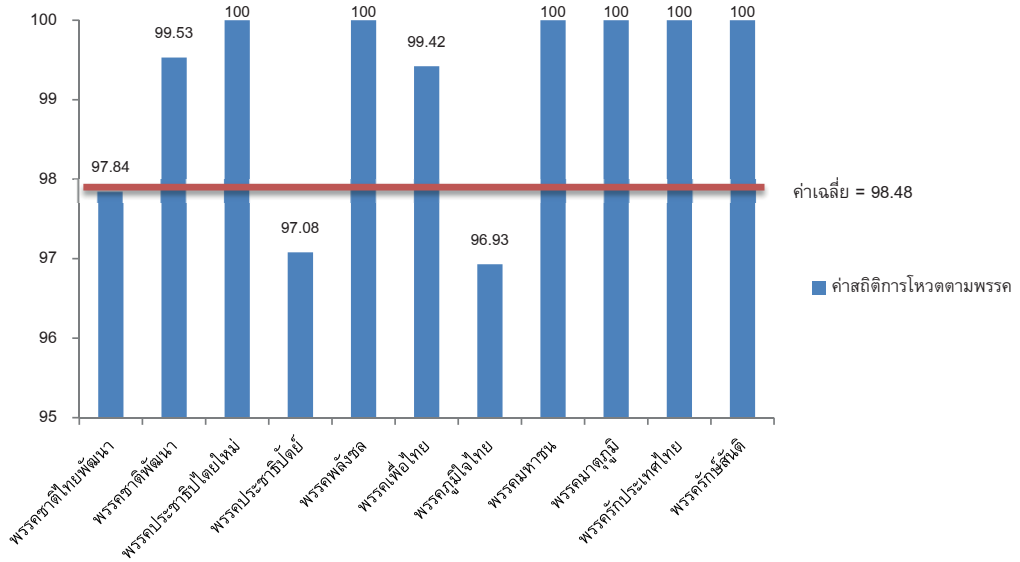

จ. กฎหมายประเภทการศึกษา

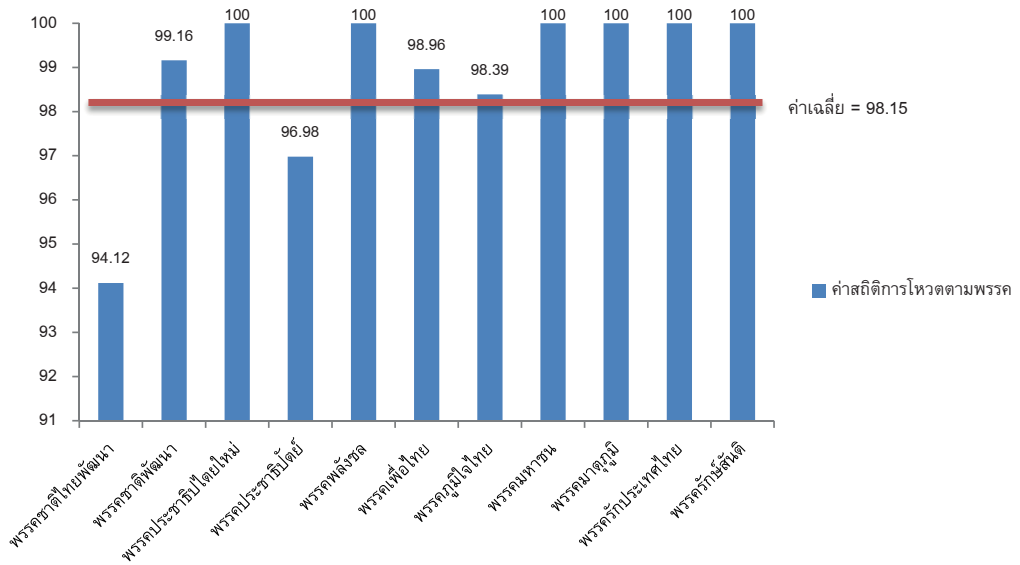

ฉ. กฎหมายประเภทความมั่นคงปลอดภัย

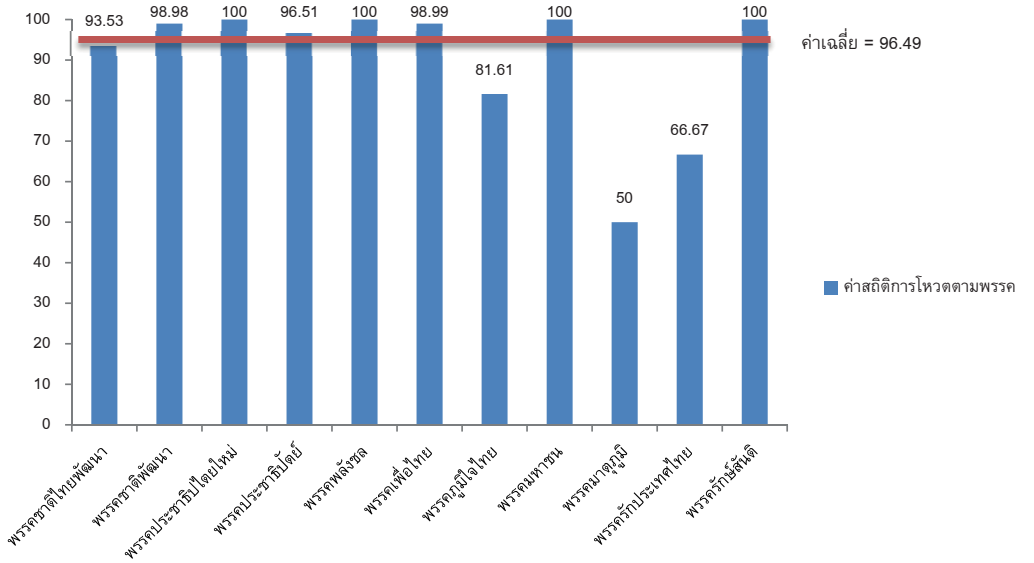

ช. กฎหมายประเภทอื่น ๆ

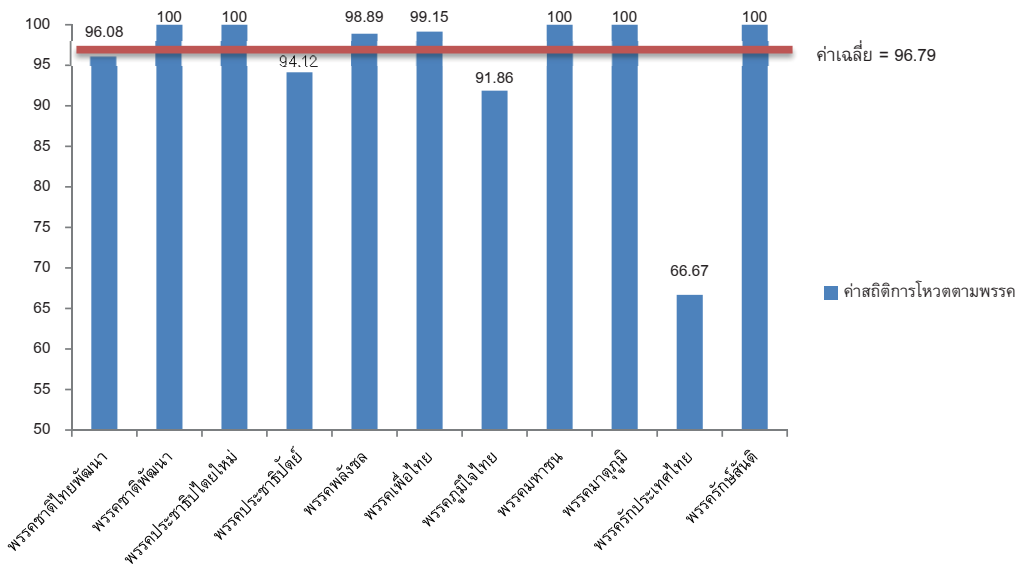

ตามวาระการประชุม

ในการพิจารณาร่างกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 ทั้ง 3 วาระ พบว่า การลงมติในวาระที่ 1 นั้น ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 98.64 นับว่าเป็นค่าที่สูงมาก และแนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคทั้งสิ้น (ดูแผนภาพที่ 3.43 ก.) ในขณะที่วาระที่ 2 นั้น

ค่าเฉลี่ยลดลงเล็กน้อย และเห็นได้ชัดในกรณีพรรคภูมิใจไทย ที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคของพรรคอยู่ที่ร้อยละ 78.76 (ดูแผนภาพที่ 3.43 ข.) สะท้อนให้เห็นความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคภูมิใจ เมื่อเทียบกับพรรคการเมืองอื่นที่มีค่าสถิติโหวตตามพรรคอยู่ในระดับ ร้อยละ 90 ขึ้นไปทั้งสิ้น ขณะที่วาระที่ 3 นั้น ค่าเฉลี่ยกลับไปอยู่ในระดับที่สูงอีกครั้ง และอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับวาระที่ 1 สะท้อนให้เห็นว่าการลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ในการพิจารณากฎหมายตามวาระนั้น ไม่มีแบบแผนการลงมติที่ชัดเจน แต่ทั้งนี้ค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในระดับที่สูงทั้งสิ้น

แผนภาพที่ 3.43 ค่าสถิติการโหวตตามพรรค ในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

ก. วาระที่ 1

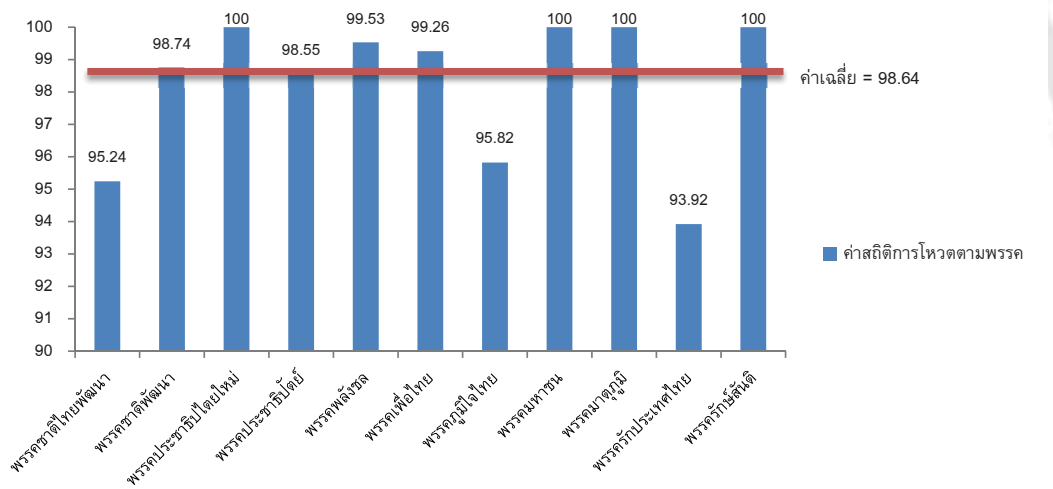

ข. วาระที่ 2

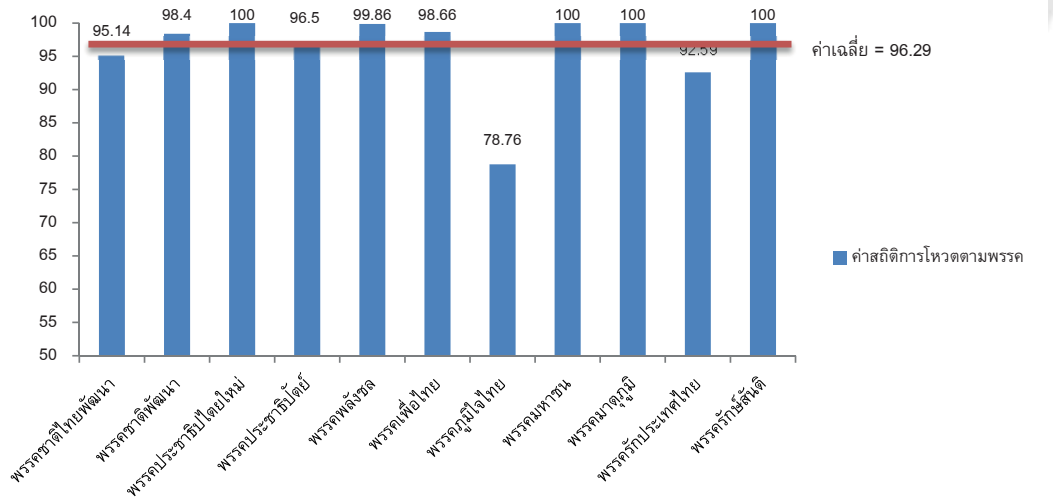

ค. วาระที่ 3

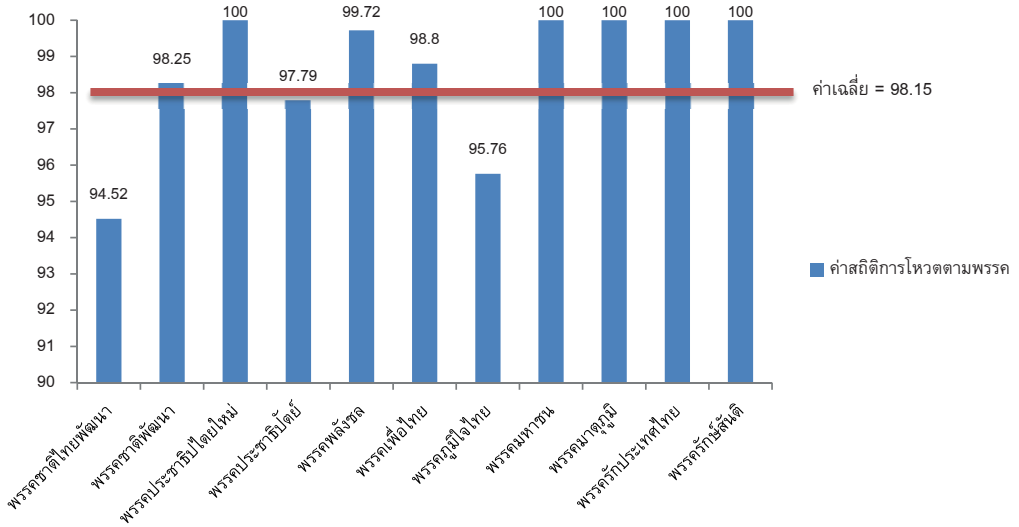

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 4 ครั้ง ดังนี้

การปรับคณะรัฐมนตรีครั้งแรก วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2555 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่หนึ่งคือการปรับภายในพรรค โดยปรับคณะรัฐมนตรีในสัดส่วนของพรรคเพื่อไทย พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคลดลงจากช่วงเวลาก่อนหน้าการปรับคณะรัฐมนตรีเล็กน้อย ยกเว้นกรณีพรรคชาติพัฒนาที่มีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับแนวโน้มของค่าเฉลี่ยทั้งสภา แต่กระนั้นแนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคเช่นเดิม (ดูแผนภาพที่ 3.44 ก.)

การปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่สองเกิดขึ้นเมื่อ วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีรูปแบบที่สองที่เป็นการปรับระหว่างพรรคการเมือง โดยปรับคณะรัฐมนตรีในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาลต่างๆ พบว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคเพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาก่อนหน้าการปรับคณะรัฐมนตรี และเป็นค่าที่สูงกว่าช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งแรกยกเว้นกรณีพรรคชาติพัฒนาและพรรคเพื่อไทย ที่มีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับแนวโน้มของค่าเฉลี่ยทั้งสภา แต่กระนั้นแนวโน้มของ ส.ส. ส่วนใหญ่จะลงมติเป็นไปตามแนวทางส่วนใหญ่ของพรรคเช่นเดิม (ดูแผนภาพที่ 3.44 ข.) ส่วนการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่สาม วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2556 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีภายในพรรคการเมือง โดยปรับคณะรัฐมนตรีในสัดส่วนของพรรคชาติไทยพัฒนา พบว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคภายหลังการปรับคณะรัฐมนตรีอยู่ที่ ร้อยละ 83.44 (ดูแผนภาพที่ 3.44 ค.) นับว่าเป็นค่าที่ต่ำกว่าช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งก่อนหน้า กล่าวได้ว่า หลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่สามนั้น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมืองภาพรวมนั้นมีแนวโน้มที่ลดลง แต่ไม่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลแต่อย่างใด

และการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่สี่ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2556 เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีภายในพรรคการเมือง โดยปรับคณะรัฐมนตรีในสัดส่วนของพรรคเพื่อไทย พบว่า มีบางพรรคการเมืองที่มีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับแนวโน้มของค่าเฉลี่ยทั้งสภา แต่ก็ไม่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก เนื่องจากเป็นบางพรรค เป็นพรรคการเมืองขนาดเล็ก และบางพรรคเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

กล่าวได้ว่า หลังการปรับคณะรัฐมนตรีที่เกิดขึ้น ไม่ส่งผลต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ของแต่ละพรรค เนื่องจากรัฐบาลค่อนข้างที่จะมีเสถียรภาพ แม้ว่าจะเป็นรัฐบาลผสม แต่อาศัยการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) และคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) ส่งผลภาพรวมค่าสถิติของแต่พรรคมีค่าที่สูงมาก

แผนภาพที่ 3.44 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 1 (วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2555)

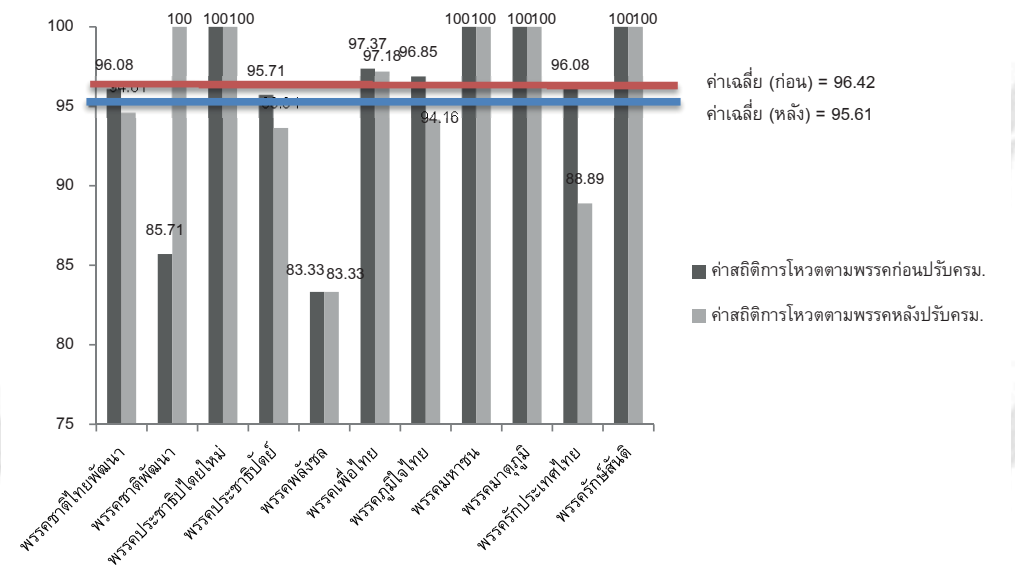

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 2 (วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

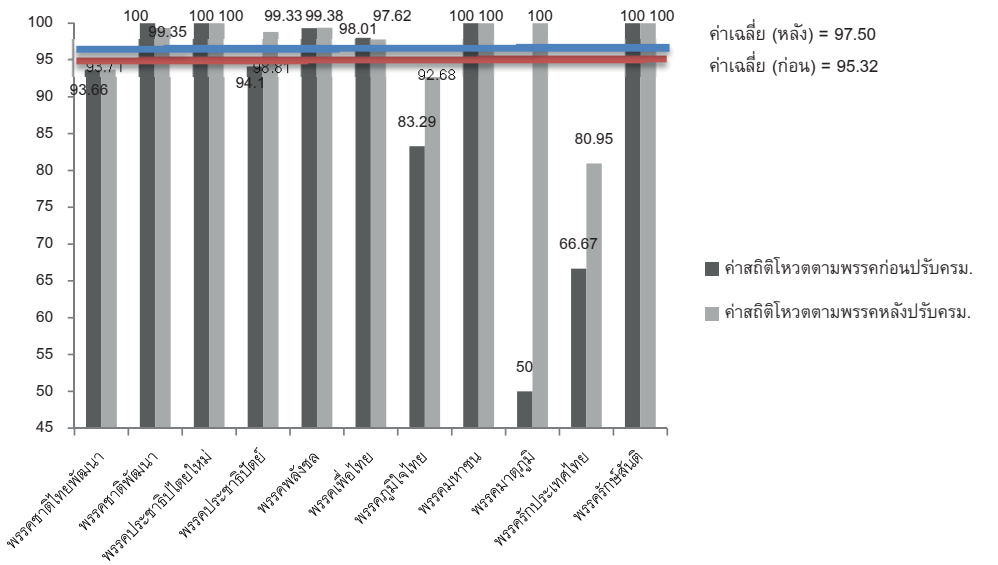

ค. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 3 (วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2556)

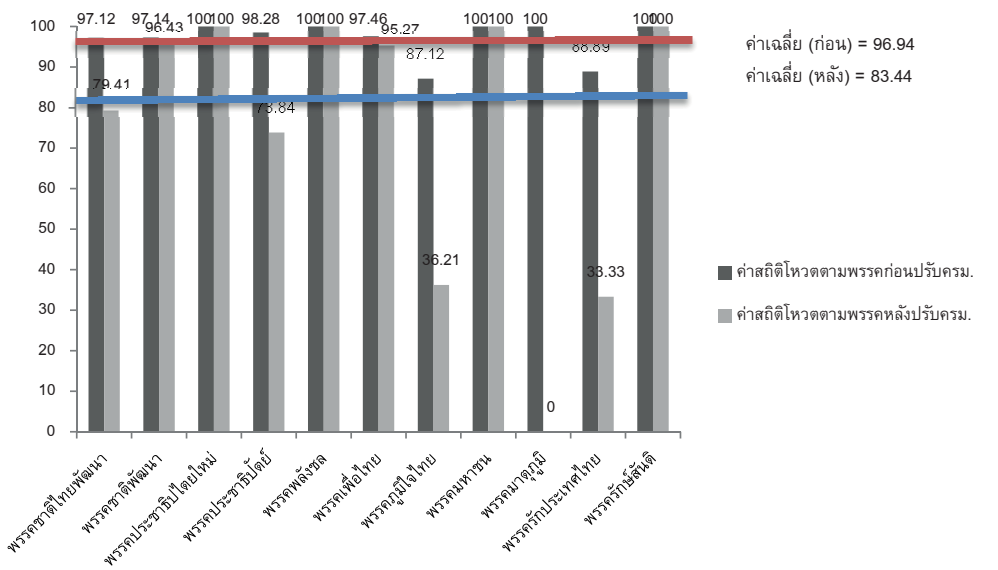

ง. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 4 (วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2556)

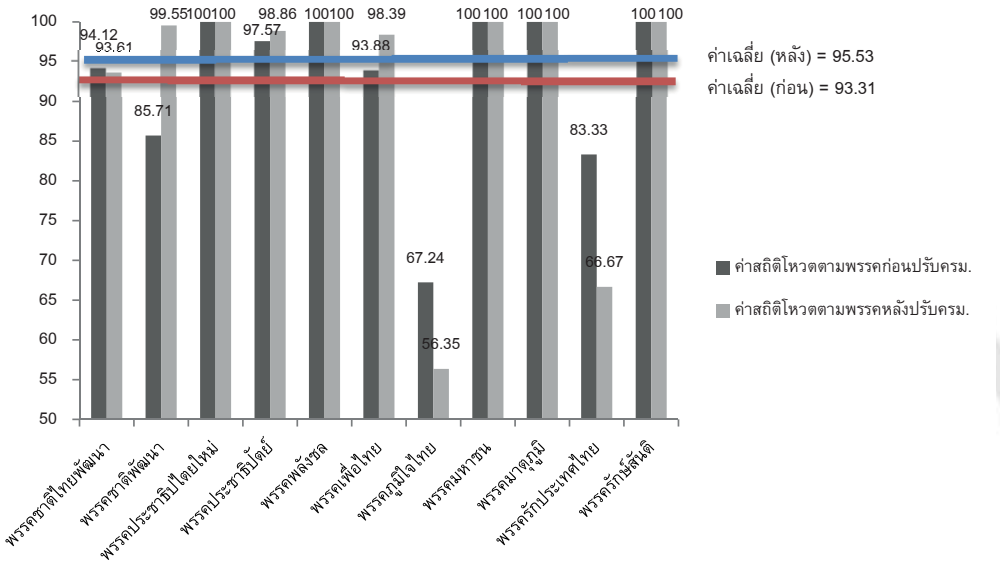

ตามช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งสิ้น 3 ครั้ง คือ การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งแรก เริ่มขึ้นเมื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล คือ พล.ต.อ.ประชา พรหมนอก โดยอภิปรายและลงมติในวันที่ 27-28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554

การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สอง เริ่มขึ้นเมื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล โดยอภิปรายและลงมติในวันที่ 25-28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 และ การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สาม เริ่มขึ้นเมื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับคณะ ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล โดยอภิปรายและลงมติในวันที่ 26-28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

แผนภาพที่ 3.45 (ก.-ค.) แสดงให้เห็นว่าการอภิปรายไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ครั้ง ไม่ส่งผลกระทบต่อการลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 แต่อย่างใด โดยค่าสถิติการโหวตตามพรรคของทั้งสภาอยู่ที่ร้อยละ 90 ขึ้นไปทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งของพรรคการเมืองแต่ละพรรคในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 แต่กระนั้นในระยะเวลา 1 เดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่สามนั้น ค่าสถิติการโหวตตามพรรคกลับมีแนวโน้มที่ลดลง ซึ่งเป็นช่วงเวลาปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ และเป็นช่วงเวลาหลังจากรัฐบาลเสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม และเป็นช่วงเวลาที่มีการเริ่มก่อร่างสร้างตัวของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) แต่เมื่อพิจารณาต่อไปยังแผนภาพที่ 8 พบว่าการ

เกิดขึ้นของกลุ่มมวลชนนี้ ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. เทียบกับการพิจารณาร่างกฎหมายสำคัญ ซึ่งตอกย้ำ ส.ส. ให้ความสำคัญกับการเมืองในสภามากกว่าการเมืองนอกสภานั่นเอง

แผนภาพที่ 3.45 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

ก. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 (วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554)

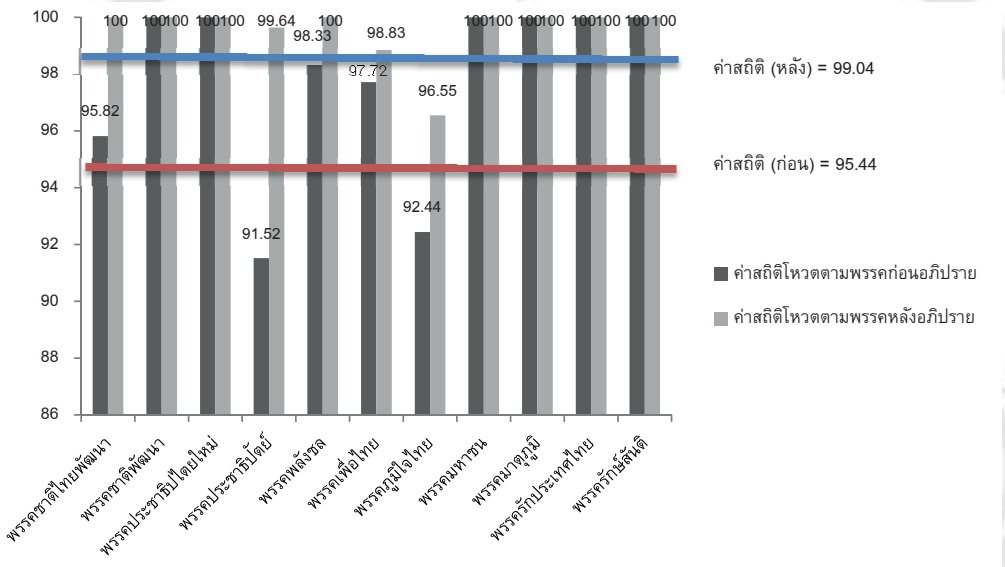

ข. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 (วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555)

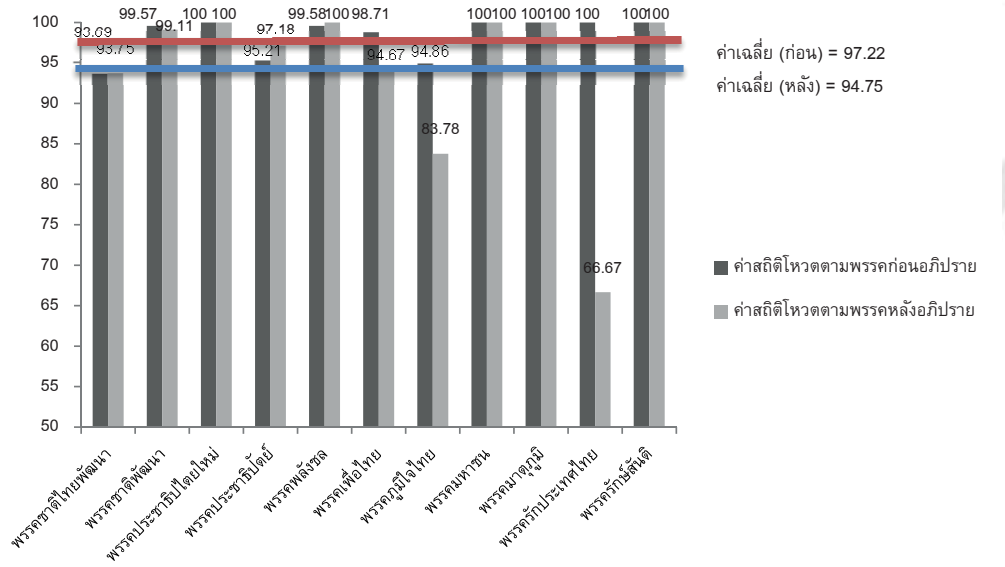

ค. ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 3 (วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556)

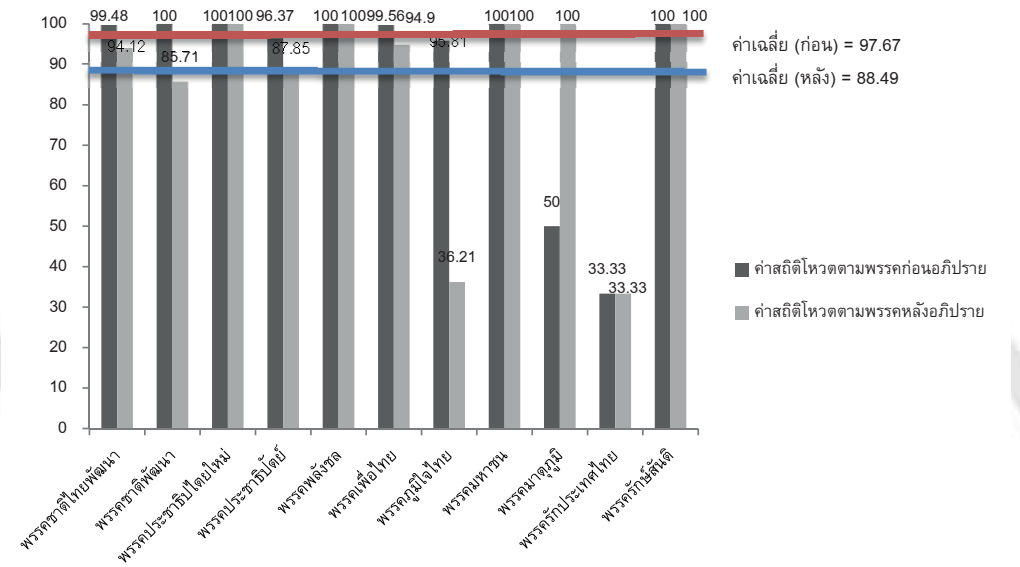

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตตามพรรคตลอดทั้งสมัย

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 ได้มีการลงมติครั้งแรกในวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2554 และมีการลงมติครั้งสุดท้ายวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โดยค่าเฉลี่ยของค่าโหวตตามพรรคของทั้งสภาอยู่ที่ร้อยละ 97.24 นอกจากนี้ตลอดทั้งสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ สามารถแบ่งช่วงเวลาได้เป็น 9 ช่วงเวลา ช่วงเวลาละประมาณ 3 เดือน ซึ่งในช่วงเวลาที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงสุดอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน พ.ศ. 2555 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลได้เสนอกฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายปรองดอง” หรือ “ร่างพระราชบัญญัติปรองดองแห่งชาติ” เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งการประชุมสภาเป็นไปอย่างดุเดือดที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย แต่เมื่อพิจารณาในช่วงเวลาปลายสมัยของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) มีการชุมนุมเพื่อต่อต้านพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม รวมถึงต่อต้านรัฐบาล ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 แต่เมื่อพิจารณาจากแผนภาพที่ 17 พบว่า บริบทแวดล้อมทางการเมืองช่วงเวลานี้ไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. แต่อย่างใด

แผนภาพที่ 3.46 ทิศทางและแนวโน้มของค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24

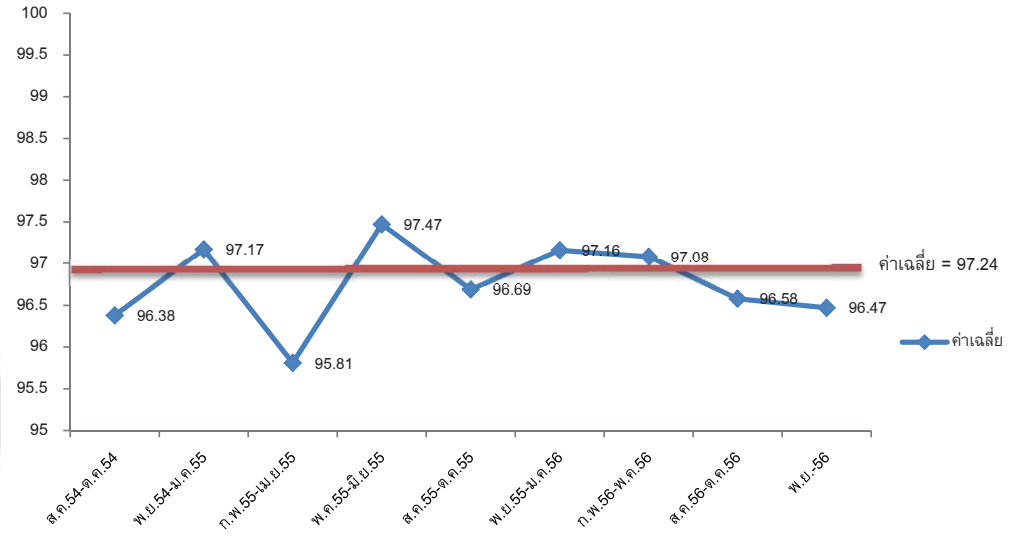

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 โหวตตามพรรคหรือไม่?

จากผลการวิเคราะห์การลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 ข้างต้นนั้น หากพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ค่าสถิติการโหวตตามพรรคเพื่อแสดงให้เห็นพฤติกรรมในการลงมติของ ส.ส. อันจะนำไปสู่ความเข้าใจว่า ถึงที่สุดแล้วปัจจัยที่ทำให้ ส.ส. มีพฤติกรรมการลงมติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น คือปัจจัยใด ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) ส่งผลอย่างไร ซึ่งจากการพิจารณาลงในรายละเอียดแต่ละพรรค ทำให้พบความแตกต่างกันอยู่ 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก *พรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล* มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่แตกต่างกัน พรรคฝ่ายรัฐนั้นมีแนวโน้มที่จะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูง ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะมีค่าสถิติที่ต่ำกว่าพรรครัฐบาล เนื่องจากพรรคฝ่ายรัฐบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องควบคุมคะแนนเสียงในการลงมติแต่ละครั้งให้ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ฝ่ายรัฐบาลสามารถผ่านกฎหมายได้อย่างง่ายดายนั้น สะท้อนถึงเสถียรภาพของฝ่ายรัฐบาลไปในคราวเดียวกัน ซึ่งหน้าที่เหล่านี้เป็นของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ที่ต้องคอยควบคุมดูแลพรรคการเมืองต่างๆ ที่ร่วมรัฐบาล ให้ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้กฎหมายเหล่านั้นสามารถบังคับใช้ในกาลต่อไป ซึ่งจากการพิจารณาจะพบว่า ส.ส. ที่ลงมติไม่เป็นไปตามมติส่วนใหญ่ของพรรคนั้น มักจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี ซึ่งบางกรณีไม่สามารถลงคะแนนเสียงได้ ทำให้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ ส.ส. ที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ มีการลงมติที่สวนทางกับมติส่วนใหญ่ของพรรคการเมืองนั่นเอง ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าสถิติที่มีแนวโน้มต่ำนั้น เนื่องจากพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ต้องคำนึงถึงเสถียรภาพของฝ่ายตนเท่ากับฝ่ายรัฐบาล ซึ่งจากการพิจารณา

จะพบว่าพรรคที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำกว่า ร้อยละ 90 เป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ฉะนั้น ปัจจัยเรื่องการลงมติตามฝ่าย จึงมีความเกี่ยวพันกับการลงมติตามพรรคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประการต่อมา เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ*ปัจจัยภายในของพรรคการเมือง*เอง เช่น พรรคการเมืองต่าง ๆ มีความขัดแย้งกันหรือไม่ ขนาดของพรรคการเมืองเป็นอย่างไร เป็นต้น เห็นได้จากกรณีพรรคภูมิใจไทย ที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ระหว่างจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค กับจำนวน ส.ส. ที่มีค่าสถิติต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ซึ่งโดยปกติ ส.ส. ส่วนใหญ่มีค่าสถิติสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรค ฉะนั้นแล้วกรณีพรรคภูมิใจไทย เห็นภาพชัดเจนอย่างยิ่ง เนื่องจากพรรคภูมิใจไทยเองมีความขัดแย้งกัน ช่วงวันเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งปรากฏว่ามีสมาชิกพรรคบางส่วนแสดงท่าทีที่จะเข้าร่วมกับฝ่ายรัฐบาล แต่สุดท้ายพรรคภูมิใจไทยก็กลายเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (สยามรัฐออนไลน์ 2554)

ประการต่อมาคือ *ขนาดของพรรคการเมือง*ที่มีขนาดต่างกัน ทำให้การควบคุมการลงมติเป็นไปได้ง่ายกว่ากรณีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ประกอบด้วย พรรคประชาธิปไตยใหม่ พรรคมหาชน พรรครักษ์สันติ และพรรคมาตุภูมิ พรรคขนาดเล็กที่มีจำนวน ส.ส.ไม่มากนัก จึงสามารถควบคุมการลงมติได้ ซึ่งกลไกการควบคุมนี้จะยากขึ้นเมื่อพรรคมีขนาดใหญ่ขึ้น แต่เมื่อถึงที่สุดก็ขึ้นอยู่กับการจัดการของพรรคการเมืองเอง ดังเช่น กรณีพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นทั้งพรรคใหญ่ และเป็นผู้นำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล กลับมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูง สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการภายในของพรรคการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอยู่ และจะละเลยที่จะไม่กล่าวถึงไม่ได้

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณา พบว่า กรณีค่าเฉลี่ยของกฎหมายแต่ละประเภทนั้น กฎหมายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ทว่าเป็นค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกับกฎหมายประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วงร้อยละ 91-92 กล่าวได้ว่าการพิจารณาร่างกฎหมายประเภทต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ไม่มีการควบคุมการลงมติร่างกฎหมายประเภทใดเป็นพิเศษ เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระ พบว่า การลงมติของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ในการพิจารณาร่างกฎหมายตามวาระนั้น ส.ส. แต่ละพรรคมีพฤติกรรมการลงมติแตกต่างกันออกไป ซึ่งแต่ละพรรคการเมืองมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคอยู่ในระดับที่สูงทั้งสิ้น ในขณะที่ในช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจและช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีแต่ละครั้ง ไม่มีพรรคการเมืองที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรค ที่สามารถสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลได้เลย เนื่องจากรัฐบาลชุดนี้แม้จะเป็นรัฐบาลผสม ทว่าการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) สามารถควบคุมการลงมติให้แต่ละพรรคเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้

สำหรับบริบทแวดล้อมนอกสภา พบว่าไม่มีผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. แต่ประการใด เห็นได้จากกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) มีการชุมนุมเพื่อต่อต้านพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม รวมถึงต่อต้านรัฐบาล ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 แต่ค่าเฉลี่ยสถิติโหวตตามพรรคในช่วงเวลานั้น กลับไม่เปลี่ยนแปลง แต่เมื่อมีการพิจารณาพระราชบัญญัติปรองดองแห่งชาติ หรือ

“กฎหมายปรองดอง” กลับทำให้การประชุมสภาเป็นไปอย่างดุเดือด และเป็นช่วงที่มีค่าเฉลี่ยสถิติการโหวตตามพรรคสูงที่สุด ทั้งหมดนี้ตอกย้ำความสำคัญของ “การเมืองในสภา” ที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ยิ่งกว่า “การเมืองนอกสภา”

สรุปภาพรวมการลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 – 24 : การโหวตตามพรรค

เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 จะพบว่า แม้การลงมติของ ส.ส. จะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละสมัย ทว่าในทุกๆ สมัย จะปรากฏลักษณะร่วมบางประการ ซึ่งจะนำไปสู่การสังเคราะห์ออกมาเป็นแบบแผนของพฤติกรรมการลงมติต่อไป ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก “ขนาดของพรรคการเมือง” จากข้อมูลการลงมติโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูง และอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยทั้งสภา อาจจะสูงหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งสภาเล็กน้อย พรรคเหล่านี้จะเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล และแกนนำพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล สำหรับพรรคการเมืองขนาดกลาง มีค่าสถิติที่แตกต่างหลากหลายกันออกไป บางพรรคมีค่าสถิติที่สูงมาก แต่บางพรรคมีค่าสถิติที่ต่ำกว่าเฉลี่ย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ถ้าพรรคแกนนำมีขนาดใหญ่มาก เช่น มี ส.ส. เกินกึ่งหนึ่ง ค่าสถิติของพรรคขนาดกลางที่ร่วมรัฐบาลจะสูงไปด้วย นอกจากนี้การจัดการภายในพรรคของพรรคการเมืองขนาดกลางก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน พรรคการเมืองขนาดกลางบางพรรค อาทิเช่น พรรคชาติไทยสามารถจัดการให้ ส.ส. ของพรรคลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ในสัดส่วนที่สูง สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กนั้น มีค่าสถิติที่แปรผันมาก กล่าวคือ มีค่าสถิติที่สูงมาก ระดับ ร้อยละ 97-100 แต่บางครั้งจะพบค่าสถิติที่ต่ำมาก ร้อยละ 25-0 เนื่องจากพรรคการเมืองขนาดเล็กเหล่านี้ มักประสบปัญหา ส.ส. ไม่เข้าร่วมลงมติ จึงส่งผลให้ค่าสถิติลดลงอย่างมาก แต่ขณะเดียวกันพรรคการเมืองขนาดเล็กไม่ได้ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลแต่อย่างใด

ประการที่สอง “การเป็นฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล” จากข้อมูลการลงมติโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลจะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูงกว่าพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เนื่องจากต้องการรักษาเสถียรภาพของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณากฎหมายประเภทที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดของรัฐบาล ในขณะที่พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ต่ำกว่าฝ่ายรัฐบาล เนื่องจากไม่ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของมากนักบางครั้งอาจจะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสภาด้วย

ประการที่สาม “ปัญหาภายในพรรคการเมือง” จากข้อมูลการลงมติโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า ปัญหาภายในพรรคการเมือง ส่งผลต่อค่าสถิติการโหวตตามพรรค แต่เกิดขึ้นกับบางพรรคที่มีปัญหาเท่านั้น ในที่นี้พบในชุดที่ 20 พรรคประชากรไทย ที่ประสบภาวะกลุ่มงูเห่าภายในพรรค ซึ่งกลุ่มงูเห่าเป็น ส.ส. ส่วนใหญ่ของพรรค และเป็นกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาล ขณะที่กลุ่มของนายสมัคร สุนทรเวช ซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคไม่สนับสนุน

รัฐบาล ส่งผลให้พรรคประชากรไทยมีลักษณะเป็นพรรคการเมืองอกแตก และมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ต่ำมาก ต่อมาเมื่อมีการขับ ส.ส. กลุ่มงูเห่าออกจากพรรคประชากรไทยไปแล้ว ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคประชากรไทยก็สูงขึ้นตามลำดับ และพรรคกิจสังคมเป็นอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่มีปัญหาภายในระหว่างกลุ่ม ส.ส. ของพรรค ทว่าไม่เด่นชัดเท่ากับพรรคประชากรไทย แต่ปัญหาภายในของพรรคกิจสังคมก็ส่งผลให้นายมนตรี พงษ์พาณิช ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคต้องพ้นจากตำแหน่งและลาออกจากพรรคไปในที่สุด สำหรับชุดที่ 24 นั้น พบว่า พรรคภูมิใจไทยก็เป็นอีกพรรคหนึ่งที่ไม่มีเอกภาพภายในพรรค ส่งผลให้พรรคการเมืองเหล่านี้มีค่าสถิติที่ต่ำ เนื่องจาก ส.ส. ในพรรคภูมิใจไทยแตกออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกต้องการเข้าร่วมรัฐบาล ขณะที่อีกฝ่ายไม่ต้องการเข้าร่วมรัฐบาล

ประการที่สี่ “ประเภทของกฎหมาย” จากข้อมูลการลงมติโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน กับกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงสุด เนื่องจากมีกฎหมายสำคัญอยู่ในกฎหมายประเภทนี้หลายฉบับ อาทิเช่น พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ หากกฎหมายฉบับนี้ไม่ผ่านการเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ย่อมทำให้รัฐบาลขาดความเชื่อมั่น และไม่สามารถอยู่รอดได้ นอกจากนี้ขนาดของพรรคการเมืองมีผลต่อการลงมติพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทด้วยเช่นกัน โดยพรรคการเมืองขนาดใหญ่จะมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ย พรรคการเมืองขนาดกลางมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่ไม่สูงมากนัก ขึ้นอยู่กับการจัดการองค์กรพรรคการเมือง และพรรคการเมืองขนาดเล็กมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่แปรผันคือ สูงมากและต่ำมากสลับกันไป นอกจากนี้การเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ย่อมส่งผลต่อการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมายประเภทต่างๆ ด้วยเช่นเดียวกัน

ประการที่ห้า “วาระการพิจารณากฎหมาย” จากข้อมูลการลงมติโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า ส่วนใหญ่ ส.ส. ให้ความสำคัญกับวาระที่ 3 เนื่องจากเป็นการผ่านหรือไม่ผ่านกฎหมาย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมาย วาระนี้จึงมีความสำคัญ และส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ดังนั้นค่าสถิติการโหวตตามพรรคจึงอยู่ในระดับที่สูง ในค่าสถิติที่ต่ำสุดมักจะอยู่ในวาระที่ 2 ขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา เนื่องจากเป็นวาระที่มีการถกเถียงกันในรายละเอียด ซึ่งไม่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากนัก นอกจากนี้ขนาดและสถานะของพรรคการเมืองมีผลต่อการลงมติพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทด้วยเช่นกัน โดยมีลักษณะเหมือนกับการพิจารณาตามประเภทของกฎหมาย

ประการที่หก “การปรับคณะรัฐมนตรี” จากข้อมูลการลงมติโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า การปรับคณะรัฐมนตรีแทบจะไม่มีผลต่อการลงมติของ ส.ส. เลย จะมีบ้างกรณีมีการสลับขั้วทางการเมือง ซึ่งพบในชุดที่ 20 เพียงครั้งเดียว คือกรณีพรรคชาติพัฒนาที่สลับขั้วจากฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไปเป็นฝ่ายรัฐบาล ส่งผลให้ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคชาติพัฒนาเพิ่มขึ้น ส่วนชุดที่ 21 เป็นการควบรวมพรรคระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลไม่ใช่การสลับขั้ว ซึ่งการควบรวมพรรค จะพบว่าพรรคการเมืองขนาดกลางที่มีความเป็นอันหนึ่ง

อันเดียวกันภายในพรรคสูงมักจะถูกควบรวมก่อนพรรคการเมืองที่ไม่มีความอันหนึ่งอันเดียวมากนัก เนื่องจากพรรคที่มีวินัยสูง สามารถควบคุมสมาชิกให้เป็นไปในทิศทางที่แกนนำพรรคต้องการได้ ในขณะที่พรรคการเมืองที่มีวินัยน้อยกว่า จะไม่สามารถควบคุมสมาชิกได้แบบเบ็ดเสร็จ ดังนั้นเมื่อมีแนวคิดการควบรวมพรรคจึงไม่สามารถทำได้โดยง่าย แต่เมื่อพิจารณาในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 เป็นต้นมา จะพบว่า ไม่มีพรรคการเมืองย้ายขั้ว การปรับคณะรัฐมนตรีจึงเป็นเพียงการปรับคณะรัฐมนตรีเป็นการภายในของแต่ละพรรคการเมืองเท่านั้น

ประการที่เจ็ด “การอภิปรายไม่ไว้วางใจ” จากข้อมูลการลงมติโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า การอภิปรายไม่ไว้วางใจแทบจะไม่มีผลต่อการลงมติของ ส.ส. เช่นกัน จะมีกรณีพรรครวมชาติพัฒนา ซึ่งพบในชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) ที่มีค่าสถิติต่ำอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นผลมาจากความขัดแย้งเล็กๆ ระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล แต่ก็ไม่ได้ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ในส่วนของสภาผู้แทนราษฎรชุดอื่นๆ ไม่ปรากฏความแตกต่างแต่ประการใด กล่าวได้ว่าการอภิปรายไม่ไว้วางใจในแต่ละครั้ง ไม่ได้ส่งผลต่อค่าสถิติการโหวตตามพรรคแต่อย่างใด

ประการที่แปด “ปัจจัยภายนอก” จากข้อมูลการลงมติโหวตตามพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า ปัจจัยภายนอกแทบจะไม่มีผลต่อการลงมติของ ส.ส. เลย ซึ่งปัจจัยภายนอกดังกล่าวนี้ แบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ (1) การเมืองนอกสภา (2) ระยะเวลา และ (3) กฎหมายและโครงสร้างสถาบัน ในส่วนแรก “การเมืองนอกสภา” พบว่า ในช่วงที่มีการชุมนุมทางการเมืองของกลุ่มต่างๆ นั้น ไม่มีผลต่อการลงมติของ ส.ส. แต่ประการใด และเมื่อพิจารณาในช่วงเวลาที่ค่าสถิติการโหวตตามพรรคต่ำสุดของสภาแต่ละชุด จะพบว่า เป็นช่วงเวลาที่การเมืองนอกสภาสงบนิ่ง สะท้อนให้เห็นว่า การเมืองนอกสภาไม่มีผลต่อการลงมติแต่อย่างใด ขณะที่การเมืองในสภากลับกลายเป็นประเด็นสำคัญในการใช้ต่อสู้/ต่อรองทางการเมือง อาทิเช่น การต่อสู้ในช่วงที่มีการพิจารณากฎหมายสำคัญ เช่น กฎหมายปรองดอง กฎหมายนิรโทษกรรม มีผลต่อค่าสถิติโหวตตามพรรคมากกว่าการเมืองนอกสภา เนื่องจากสามารถนำไปใช้ขยายผลในทางการเมืองได้ ในส่วนของ “ระยะเวลา” พบว่าเวลามีผลต่อการค่าสถิติการโหวตตามพรรค โดยในช่วงปลายสมัยของสภาแต่ละชุดมักจะมีค่าสถิติที่ต่ำ และเห็นได้ชัดในชุดที่ 21 ซึ่งเป็นสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ครบวาระ จะเห็นได้ว่า ส.ส. ไม่เข้าร่วมลงมติเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยในช่วงเวลานั้นต่ำลง และในส่วนของ “กฎหมายและโครงสร้างสถาบัน” พบว่า กฎหมายที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสภาผู้แทนราษฎร ก็ย่อมที่จะส่งผลต่อค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. ด้วยเช่นกัน อาทิเช่น กฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายการเลือกตั้ง มีผลต่อค่าสถิติการโหวตตามพรรค ในชุดที่ 20 จะพบ ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคจำนวนหนึ่ง แต่หลังจากนั้นกฎหมายได้บังคับให้ ส.ส. ต้องสังกัดพรรค จึงทำให้ค่าสถิติในชุดหลังๆ มีแนวโน้มที่สูงขึ้น และพรรคการเมืองกลายเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดทิศทางการลงมติของ ส.ส. นอกจากนี้การเกิดรัฐบาลพรรคเดียว ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ส่งผลให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ และค่าสถิติการโหวตตามพรรคของพรรคการเมืองต่างๆ ในสภามีค่าสถิติที่สูงขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้วภาพรวมของการลงมติในแต่ละสมัย เป็นเพียง “จุดร่วม” ที่แต่ละพรรคการเมืองมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันเท่านั้น หากแต่ว่าในแต่ละสมัยนั้นย่อมมีความแตกต่างกันไป ตามแต่

สถานการณ์ ณ ห้วงเวลานั้น แต่ “จุดร่วม” ดังกล่าว ที่ได้สรุปไปในเบื้องต้น เป็นลักษณะของพฤติกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างบทวิเคราะห์ในลักษณะ “แบบแผน” ของพฤติกรรมการลงมติ ซึ่งจะสามารถอธิบายได้ว่าลักษณะดังกล่าวที่ค้นพบจากการใช้ค่าสถิติการโหวตตามพรรค จะสามารถสร้างแบบแผนพฤติกรรมได้อย่างไร? และมีปัจจัยใดอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมดังกล่าว?

บทที่ 4 โหวตตามฝ่าย

ในสภาผู้แทนราษฎร ส.ส. นอกจากจะมีสถานะการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองแล้ว ส.ส. ยังคงมีสถานะการเป็นสมาชิกของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลหรือสมาชิกพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งที่มาของการเป็นสมาชิกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นมาจากการจับขั้วกันของแต่ละพรรคการเมืองหลังการเลือกตั้ง ดังนั้นนอกจากการมีวินัยและความจงรักภักดีต่อพรรคการเมืองที่สังกัดในเวลาที่ต้องแสดงออกผ่านการทำหน้าที่ ส.ส. ในสภาในหลากหลายรูปแบบแล้วนั้น การมีวินัยและความจงรักภักดีต่อฝ่ายที่พรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ก็เป็นเรื่องที่จำเป็นเป็นอย่างมาก เพราะการคงอยู่ของขั้วพรรคการเมืองโดยเฉพาะขั้วพรรคฝ่ายรัฐบาลนั้นขึ้นอยู่กับเสียงสนับสนุน ความจงรักภักดีและคำมั่นสัญญาที่ ส.ส และพรรคการเมืองแต่ละพรรคให้แก่กัน การมีพฤติกรรมการโหวตทั้งจาก ส.ส. ในฐานะปัจเจกบุคคล และจากพรรคการเมืองในฐานะองค์กรที่ผิดไปจากการตกลงและต่อรองกันนั้น ย่อมทำให้การคงอยู่ของขั้วนั้นมีความไม่แน่นอนในเสถียรภาพของฝ่ายได้ อย่างไรก็ดี สำหรับขั้วฝ่ายพรรคที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้นการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของฝ่ายอาจจะไม่เหนียวแน่นเท่าฝ่ายพรรครัฐบาล

แม้ในบทที่ 3 ได้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงในเรื่องพิจารณาต่าง ๆ ผ่านค่าตัวเลข “ค่าการโหวตตามพรรค” (Party Loyalty Score) ว่า ส.ส. ของประเทศไทยนั้นมีความจงรักภักดีและมีวินัยในการลงมติที่สูง ซึ่งอาจจะอนุมานได้ว่าหากมองการโหวตในภาพของพรรคการเมืองในฐานะฝ่ายก็น่าจะเป็นไปในรูปแบบของการโหตตามฝ่ายที่ตนสังกัด อย่างไรก็ตาม การอนุมานโดยปราศจากข้อพิสูจน์เชิงประจักษ์ก็ไม่อาจนำไปสู่ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือได้ และที่สำคัญการด่วนสรุปว่าหากมองการโหวตของ ส.ส. จะเป็นไปตามฝ่ายโดยขาดการพิเคราะห์ลงไปในรายละเอียดของแบบแผนการลงมติที่อาจมีความแตกต่างอาจทำให้การตอบคำถามว่า ส.ส. โหวตตามฝ่ายอย่างไรได้ภาพที่ไม่ครบถ้วน

เช่นนี้แล้ว ในบทนี้จึงทำหน้าที่ในการแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการโหวตตามฝ่ายของ ส.ส. และพรรคการเมืองในรัฐสภาไทยนั้นมีรูปแบบหลักอย่างไร มีรูปแบบรองอื่นๆ อีกหรือไม่

โหวตตามฝ่าย

โหวตตามฝ่ายเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมมติฐานที่ว่า การลงมติในเรื่องพิจารณาต่าง ๆ นั้นควรจะเป็นไปในทำนองของทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลผสม นั่นคือ การที่พรรคการเมืองที่มาจับขั้วกันนั้นส่วนหนึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเหมือนกันในจุดยืนทางการเมือง (Laver and Schofiled, 2001) ดังนั้นในการลงมติของพรรคการเมืองไม่ว่าจะเป็นร่างกฎหมายหรือเรื่องพิจารณาในสภาก็น่าจะมีทิศทางเดียวกันในแต่ละฝ่าย และจะมีความแตกต่างกันระหว่างฝ่าย ซึ่งสาเหตุของการโหวตตามฝ่ายนั้นอาจจะมาจากความคาดหวังในการทำหน้าที่ของ ส.ส. ในสังกัดทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลของประชาชน กล่าวคือ เมื่อ ส.ส. เป็นฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล/ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ก็ควรจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล รวมถึงการทำหน้าที่คัดค้านเพื่อถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายรัฐบาล ส่วน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลก็ควรทำหน้าที่ลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณา

อื่นๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่เลือกตนเข้าในสภาผู้แทนฯ อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงมีความจำเป็นที่จะต้อง “โหวตตามฝ่าย” เพื่อทำหน้าที่ของฝ่ายตนให้สำเร็จลุล่วง

ที่สำคัญ เหตุผลของการทำให้ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลเป็นไปในลักษณะ “โหวตตามฝ่าย” ได้แก่ การหวังผลทางการเมือง เนื่องจากฝ่ายพรรคที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลมีแรงจูงใจในความต้องการเป็นรัฐบาล จึงต้องพยายามทำให้การลงมติของฝ่ายตนส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายรัฐบาล (แม้ว่าจำนวนเสียงในการลงมติอาจสู้ไม่ได้ แต่ต้องรักษาการ “โหวตตามฝ่าย” ของตนให้มากที่สุด) ส่วนฝ่ายรัฐบาลก็มีแรงจูงใจในการรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลเอาไว้ให้มั่นคงที่สุด เพื่อการเป็นรัฐบาลในสมัยต่อๆ ไป (การ “โหวตตามฝ่าย” ของฝ่ายรัฐบาลจึงสำคัญต่อผลทางการเมืองไม่น้อยไปกว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล)

หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งว่า ความอยู่รอดของการเป็นฝ่ายรัฐบาลก็น่าจะทำให้พรรคการเมืองแกนนำต้องมีมาตรการหรือการต่อรองกับพรรคการเมืองร่วมฝ่ายให้มีพฤติกรรมการโหวตให้เป็นไปในทางเดียวกันไม่มีการโหวตไปในทิศทางกับฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรืออาจจะเรียกว่าเป็นการ ‘โหวตข้ามฝ่าย’ ได้

อย่างไรก็ดี การมีสมมติฐานที่ว่าการโหวตของพรรคการเมืองนั้นจะต้องเป็นการโหวตตามฝ่ายแต่เพียงอย่างเดียวก็น่าจะไม่ถูกต้องเสียทีเดียว เพราะในบางกรณีความน่าจะเป็นที่พรรคการเมืองแม้จะอยู่ฝ่ายตรงกันข้ามก็สามารถโหวตข้ามฝ่ายไปในทิศทางเดียวกันได้ เพราะในบางร่างกฎหมายและเรื่องพิจารณาประโยชน์ที่เกิดจากเรื่องนั้นๆ ที่จะตกแก่สังคมของชาติโดยส่วนรวมอาจจะมีความสำคัญมากกว่าประโยชน์ของพรรคในทางการเมืองก็เป็นได้

เช่นนี้แล้ว การจำแนกทิศทางการออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น ดำเนินการโดยการจัดเก็บข้อมูลจากการลงมติซึ่งเป็นลักษณะข้อมูลแสดงความถี่ของรูปแบบการลงมติทั้ง รูปแบบ 5 รูปแบบ คือ (1) เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วย (3) งดออกเสียง (4) ไม่ลงคะแนน และ (5) ไม่เข้าร่วมลงคะแนน จากนั้นประมวลผลชุดข้อมูลความถี่ดังกล่าว และจับคู่การลงมติที่มีความถี่มากที่สุด (ฐานนิยม/ Mode) ของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จนนำไปสู่รูปแบบ และทิศทางการลงมติของทั้ง 2 ฝ่าย (แสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 การจำแนกรูปแบบ และทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	การออกเสียงลงมติต่างทิศทางกัน
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง

ตารางที่ 4.1 การจำแนกรูปแบบ และทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ต่อ)

การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	**การออกเสียงลงมติต่างทิศทางกัน**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่ลงคะแนน
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่ลงคะแนน	รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย
	รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *งดออกเสียง*
	รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *ไม่ลงคะแนน*
	รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน
	รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *เห็นด้วย*
	รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *ไม่เห็นด้วย*
	รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *ไม่ลงคะแนน*
	รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน
	รัฐบาลไม่ลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *เห็นด้วย*
	รัฐบาลไม่ลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *ไม่เห็นด้วย*
	รัฐบาลไม่ลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *งดออกเสียง*
	รัฐบาลไม่ลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *ไม่เข้าร่วมลงคะแนน*
	รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย

ตารางที่ 4.1 การจำแนกรูปแบบ และทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ต่อ)

การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	การออกเสียงลงมติต่างทิศทางกัน
	รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย
	รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *งดออกเสียง*
	รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล *ไม่ลงคะแนน*

หมายเหตุ 1 : ผลการศึกษาครั้งนี้ไม่ปรากฏการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันที่เป็นรูปแบบ *"รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง", "รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน"*

หมายเหตุ 2 : ผลการศึกษาครั้งนี้ไม่ปรากฏการออกเสียงลงมติต่างทิศทางกันที่เป็นรูปแบบ *"รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง", "รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน", "รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย", "รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย", "รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน", "รัฐบาลไม่ลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย", "รัฐบาลไม่ลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย", "รัฐบาลไม่ลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง", "รัฐบาลไม่ลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน", "รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง", "รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน"*

การจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล สามารถอธิบายเป็นตัวอย่าง ได้ดังนี้คือ ตัวอย่างข้อมูลจากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลมีการลงมติในร่างกฎหมาย ..... ในรูปแบบ "เห็นด้วย" จำนวน 115 เสียง, "ไม่เข้าร่วมลงคะแนน" จำนวน 150 เสียง ส่วน ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในร่างกฎหมายฉบับเดียวกันในรูปแบบ "เห็นด้วย" จำนวน 11 เสียง, "ไม่เข้าร่วมลงคะแนน" จำนวน 117 เสียง เป็นต้น

จากนั้นประมวลผลชุดข้อมูลความถี่ดังกล่าว และจับคู่การลงมติที่มีความถี่มากที่สุด (ฐานนิยม/Mode) ของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จนนำไปสู่รูปแบบ และทิศทางการลงมติของทั้ง 2 ฝ่าย ดังนี้คือ "ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน" โดยเป็น "การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน"

ตารางที่ 4.2 ตัวอย่างข้อมูลการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ฝ่ายรัฐบาล					ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล				
เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	งดออกเสียง	ไม่ลงคะแนน	ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	งดออกเสียง	ไม่ลงคะแนน	ไม่เข้าร่วมลงคะแนน
115	0	0	0	150	11	0	0	0	117

นอกจากการเสนอภาพรวมของการรูปแบบการโหวตตามฝ่ายของ ส.ส. แต่ละชุดแล้ว การนำเสนอรูปแบบการโหวตตามฝ่ายโดยนำปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อรูปแบบการโหวตในฐานะของ 'ปัจจัยควบ' เช่น ประเภทของกฎหมายและวาระในการพิจารณาร่างกฎหมายก็ยังถูกนำเสนออีกด้วย โดยจุดประสงค์ของการนำประเภทของกฎหมายมาวิเคราะห์ร่วมนั้นก็เพื่อจะหาว่ารูปแบบของการโหวต

ตามฝ่ายจะเปลี่ยนไปตามประเภทกฎหมายประเภทใดประเภทหนึ่งหรือไม่ เพราะผลที่เกิดขึ้นต่อสังคมหรือประเทศของบางประเภทกฎหมายนั้นไปไกลเกินกว่าผลทางด้านการเมืองที่พรรคการเมืองยึดหรือเป็นแรงผลักในการลงมติ เช่นนี้แล้วการโหวตตามฝ่ายของพรรคการเมืองบนฐานของประเภทกฎหมายอาจแสดงให้เห็นถึงแบบแผนการลงมติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือการโหวตข้ามฝ่ายก็เป็นได้ โดยในที่นี้ประเภทของกฎหมายได้ถูกแบ่งออกเป็น 6 ประภท ได้แก่ (1) กฎหมายประเภทสังคมวัฒนธรรม (2) กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน (3) กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน (4) กฎหมายประเภทการศึกษา (5) กฎหมายประเภทความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายประเภทอื่นๆ

นอกจากนี้ การนำวาระในการพิจารณาร่างกฎหมายมาวิเคราะห์ในฐานะปัจจัยควบก็เพื่อดูว่าปัจจัยด้านเวลาจะส่งผลอย่างไรต่อแบบแผนพฤติกรรม ยิ่งไปกว่านั้น วาระในการลงมติยังสามารถชี้ให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมในการลงมติร่วมกันของทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลว่าในวาระไหนการลงมติที่เกิดขึ้นเข้ากับสมมติฐานการลงมติที่เป็นไปตามฝ่ายหรือข้ามฝ่ายจะเกิดขึ้นได้หรือไม่อย่างไร

โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 (พ.ศ. 2541 - 2543) ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 ในสมัยรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ โดยมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี โดยที่พรรคฝ่ายรัฐบาลประกอบไปด้วย พรรคชาติพัฒนา พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย พรรคราษฎร พรรคเอกภาพ พรรคเสรีธรรม และพรรคไท (มีจำนวน ส.ส. รวม 266 คน) และพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล 2 พรรค คือ พรรคความหวังใหม่และพรรคพลังธรรม (มีจำนวน ส.ส. รวม 127 คน) โดยมีเสียงชี้ขาดในการลงมติที่กึ่งหนึ่งคือ 197 เสียง

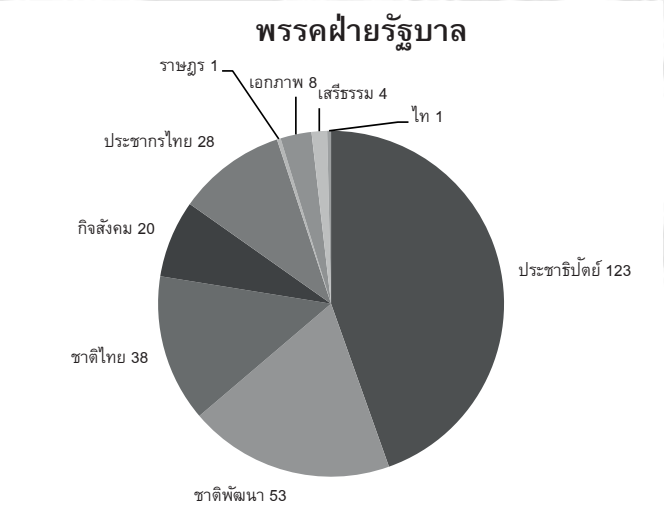

พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

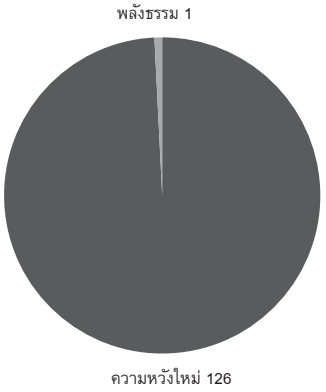

ในทุกสมัยการประชุมของชุดที่ 20 นี้มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 874 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 791 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 83 ครั้ง

โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ปฏิบัติหน้าที่ออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ซึ่งสามารถจำแนกภาพรวมทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ 2 ทิศทาง คือ การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน และ การออกเสียงลงมติต่างทิศทางกัน

จากผลการศึกษา พบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในแนวทางที่ต่างทิศทางกันเป็นส่วนใหญ่ โดยคิดเป็นร้อยละ 75.11 (แสดงในแผนภาพที่ 4.1)

แผนภาพที่ 4.1 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

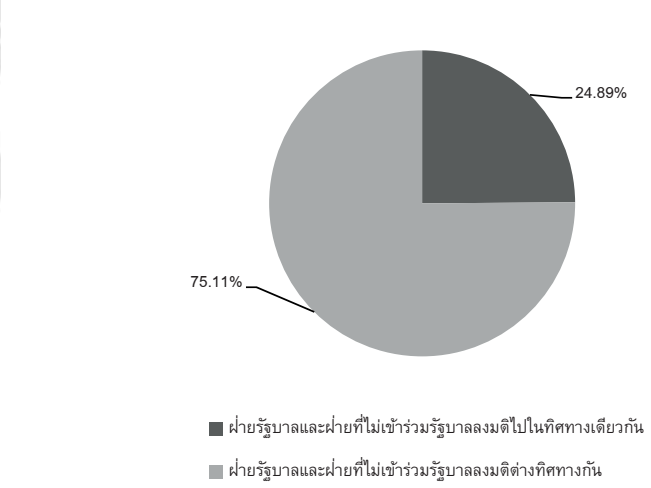

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติ ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ (1) เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วย (3) งดออกเสียง (4) ไม่ลงคะแนน และ (5) ไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางต่างกันตามฝ่ายของตนเอง โดยออกมาในรูปแบบ “ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน” มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.2 รองลงมาคือการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน คือ “ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน” ร้อยละ 24.43 (แสดงในตารางที่ 4.3) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ภาพรวมการออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 นั้น ส่วนใหญ่เป็นการออกเสียงลงมติไปในทิศทางที่ต่างกัน เช่นหากฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จะลงมติไม่เห็นด้วย งดออกเสียงหรือไม่เข้าร่วมลงคะแนน แตกต่างกันไปตามฝ่ายตนเอง ซึ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมการออกเสียงลงมติตามฝ่ายของสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้

อย่างไรก็ดี จากตารางที่ 4.3 จะเห็นได้ว่า รูปแบบการออกเสียงลงมติไปในทิศทางต่างกันตามฝ่ายนี้ ออกมาในรูปแบบ “ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน” มากที่สุด แทนที่จะเป็นรูปแบบ “รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย”

ตารางที่ 4.3 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ (ร้อยละ)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	24.43
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	6.77
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	0.46
ลงมติต่างทิศทางต่างกัน	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**67.20**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	0.69
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	0.34
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	0.11
รวม (ร้อยละ)	100

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทของกฎหมายทั้ง 6 ประเภท พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการลงมติที่ต่างทิศทางกัน โดยมี (6) กฎหมายด้านอื่นๆ ที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.67 รองลงมา คือ (3) กฎหมายการเมืองการบริหาร และ (2)

กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน คิดเป็นร้อยละ 78.28 และ 74.14 ตามลำดับ เนื่องจากกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงินและกฎหมายการเมืองและการบริหาร เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ทำให้ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พยายามออกเสียงไปในทิศทางตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาลเพื่อสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งสะท้อนให้เห็นการต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองผ่านการใช้กลไกของการลงมติในสภา

ส่วนกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คือ (5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 45.71 รองลงมา คือ (1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม และ (4) กฎหมายการศึกษา ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 30.56 และ 30 ตามลำดับ (แสดงในตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

ประเภทกฎหมาย	ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ร้อยละ)		รวม (ร้อยละ)
	ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	ลงมติต่างทิศทางกัน	
(1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม	30.56	69.44	100
(2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน	25.86	74.14	100
(3) กฎหมายการเมือง การบริหาร	21.72	78.28	100
(4) กฎหมายการศึกษา	30	70	100
(5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย	**45.71**	54.29	100
(6) กฎหมายด้านอื่นๆ	16.33	**83.67**	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามประเภทกฎหมาย (แสดงในตารางที่ 4.5) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

- *ในกฎหมายสังคมวัฒนธรรม* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.33 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 30.56
- *ในกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.41 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 25.86

- *ในกฎหมายการเมือง การบริหาร* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.76 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 19.7
- *ในกฎหมายการศึกษา* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วยฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 30
- *ในกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.29 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 45.71
- *ในกฎหมายด้านอื่น ๆ* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.67 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 16.33

ตารางที่ 4.5 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	**ความถี่ตามประเภทกฎหมาย (ร้อยละ)**					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน						
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	30.56	25.86	19.70	30	45.71	16.33
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	11.11	1.29	2.53			
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย		0.43				
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย			2.02			
ลงมติต่างทิศทางกัน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**58.33**	**72.41**	**75.76**	**70**	**54.29**	**83.67**
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

*หมายเหตุ-ตัวเลข (1) – (6) หมายถึงประเภทกฎหมายต่างๆ ดังนี้ (1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม, (2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน, (3) กฎหมายการเมือง การบริหาร, (4) กฎหมายการศึกษา, (5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายด้านอื่นๆ

ตามวาระการประชุม

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามวาระการประชุมทั้ง 3 วาระ (เฉพาะวาระที่ 1 วาระที่ 2 และวาระที่ 3) พบว่า ในวาระที่ 2 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.71 โดยในวาระที่ 3 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.65 (แสดงในตารางที่ 4.6)

จากการที่พบว่าการลงมติในวาระที่ 2 เป็นวาระที่มีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางต่างกันมากที่สุดนั้น เป็นเพราะ ในวาระที่ 2 นั้นเป็นวาระที่ร่างกฎหมายที่อยู่ในการพิจารณานั้นเพิ่งได้รับการพิจารณาและแก้ไขมาจากชั้นกรรมาธิการ

ตารางที่ 4.6 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 พิจารณาตามวาระการประชุม

ทิศทางการลงมติ	วาระที่ 1 (ร้อยละ)	วาระที่ 2 (ร้อยละ)	วาระที่ 3 (ร้อยละ)
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกัน	75.61	**84.71**	66.35
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	24.39	15.29	**33.65**
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามวาระ (แสดงในตารางที่ 4.7) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

- *ในวาระที่ 1* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.12 รองลงมาคือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 22.93
- *ในวาระที่ 2* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.71 รองลงมาคือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 14.65
- *ในวาระที่ 3* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 65.87 รองลงมาคือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 33.65

ตารางที่ 4.7 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 พิจารณาตามวาระการประชุม

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามวาระ (ร้อยละ)		
	วาระที่ 1	วาระที่ 2	วาระที่ 3
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน			
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	22.93	14.65	33.65
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน		7.01	0.48
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	1.46	0.64	
ลงมติต่างทิศทางกัน			
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**75.12**	**77.71**	**65.87**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	0.49		
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ?

จากผลการวิเคราะห์การออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 ข้างต้น หากพิจารณาโดยใช้ค่าสถิติของการลงมติต่างทิศทางกันเพื่อแสดงถึงพฤติกรรมการโหวตของ ส.ส. เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 นี้ โหวตตามฝ่าย ตามทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลผสมหรือไม่จะพบว่าจากภาพรวมการออกเสียงลงมติสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 นี้ มีแบบแผนพฤติกรรมในการลงมติส่วนใหญ่ไปในทิศทางที่ต่างกัน โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกัน คิดเป็นร้อยละ 75.11 และส่วนใหญ่จะเป็นการลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 67.20 กล่าวได้ว่าทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เป็นไปในลักษณะ “โหวตตามฝ่าย” เป็นส่วนใหญ่

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณาพบว่า กรณีการออกเสียงลงมติแบ่งตามตามวาระจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในวาระที่ 2 ถึงร้อยละ 84.71 ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน ส่วนในกรณีที่พิจารณาการออกเสียงลงมติแบ่งตามประเภทกฎหมายจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในกฎหมายประเภทอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 83.67 รองลงมา คือ กฎหมายการเมือง การบริหาร และกฎหมายเศรษฐกิจการเงินที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 78.28 และ 74.14 ตามลำดับ เนื่องจากกฎหมายประเภทนี้ที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ทำให้ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พยายามออกเสียงไปในทิศ

ทางตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาลเพื่อสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งสะท้อนให้เห็นการต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองผ่านการใช้กลไกของการลงมติในสภา

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ทำให้พบข้อสังเกตสามประการ ได้แก่

ประการแรก สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 ลงมติไปในทิศทางต่างกันเป็นส่วนใหญ่ โดยมีตัวเลขสถิติถึงร้อยละ 75.11 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการทำตามความคาดหวังในการทำหน้าที่ของ ส.ส. ในสังกัดทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงผ่านการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมทั้งสองฝ่าย

ประการที่สอง เมื่อพิจารณาแยกตามรูปแบบการลงมติพบว่าส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน แทนที่จะเป็นไปในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นการต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองผ่านการใช้กลไกของการลงมติในสภาที่ใช้ตัวเลขเป็นหลัก กล่าวคือ เมื่อตัวเลขคะแนนเสียงของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลน้อยกว่าจนไม่สามารถลงมติให้เกิดผลอย่างมีนัยยะสำคัญได้ ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงใช้กลยุทธ์ในการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเพื่อดึงเวลาหรือสร้างความไม่ชอบธรรมให้กับร่างกฎหมายฉบับนั้นแทน

ประการที่สาม ประการที่สาม เมื่อพิจารณารายละเอียดส่วนย่อยโดยการพิจารณารูปแบบการลงมติตามประเภทกฎหมาย จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในกฎหมายประเภทอื่น ๆ และรองลงมาคือ กฎหมายการเมือง การบริหาร และกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน ตามลำดับ ซึ่งน่าสังเกตว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้รักษารูปแบบการโหวตตามฝ่ายในประเภทกฎหมายอื่น ๆ มากกว่ากฎหมายที่ความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและการบริหารงานของรัฐบาล ซึ่งอาจเป็นเพราะมีร่างกฎหมายที่เกี่ยวเนื่องกับจุดยืนทางการเมืองของพรรคการเมืองทั้งสองฝ่าย แต่เป็นกฎหมายที่ไม่สามารถจัดประเภทได้จึงจัดอยู่ในประเภทกฎหมายอื่นๆ

และเมื่อพิจารณารูปแบบการลงมติตามวาระแล้วก็จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในวาระที่ 2 เนื่องจาก ในวาระที่ 2 นั้นเป็นวาระที่ร่างกฎหมายที่อยู่ในการพิจารณานั้นเพิ่งได้รับการพิจารณาและแก้ไขมาจากชั้นกรรมาธิการ และเป็นช่วงที่ผ่านการถกเถียงทำความเข้าใจกันในวิปแล้ว การลงมติจึงรักษาทิศทางไปตามฝ่ายได้มากที่สุด

โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 (พ.ศ. 2544 - 2547) ในช่วงเริ่มต้นแกนนำพรรคร่วมรัฐบาล คือ พรรคไทยรักไทย และมีพรรคร่วมรัฐบาลประกอบด้วย พรรคชาติไทย, พรรคเสรีธรรม, พรรคความหวังใหม่, พรรคถิ่นไทย, พรรคชาติพัฒนา และพรรคกิจสังคม (รวม 370 คน) ต่อมาภายหลังพรรคเสรีธรรม, พรรคความหวังใหม่, พรรคถิ่นไทย และพรรคชาติพัฒนา ได้ยุบรวมกับพรรคไทยรักไทย ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ (แกนนำฝ่ายค้าน), พรรคราษฎร,

พรรคมหาชน และพรรคมวลชน(รวม 130 คน) โดยพรรคมวลชน เป็นพรรคที่เข้าร่วมฝ่ายที่ไม่ได้เขาร่วมรัฐบาลภายหลังจากพรรคความหวังใหม่ยุบรวมกับพรรคไทยรักไทย และพรรคมหาชนเข้าร่วมฝ่ายที่ไม่ได้เขาร่วมรัฐบาลภายหลัง เนื่องจากสมาชิกพรรคราษฎรย้ายพรรคไปอยู่พรรคมหาชน ในช่วงปลายสมัยของสภา โดยมีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 1,036 ครั้ง ครั้ง โดยแยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 890 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 146 ครั้ง

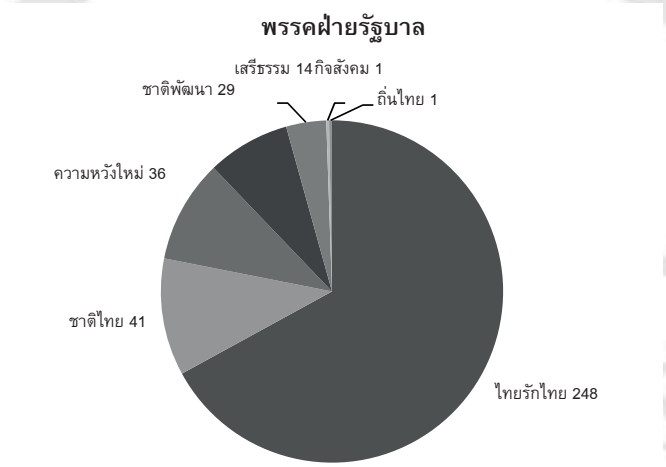

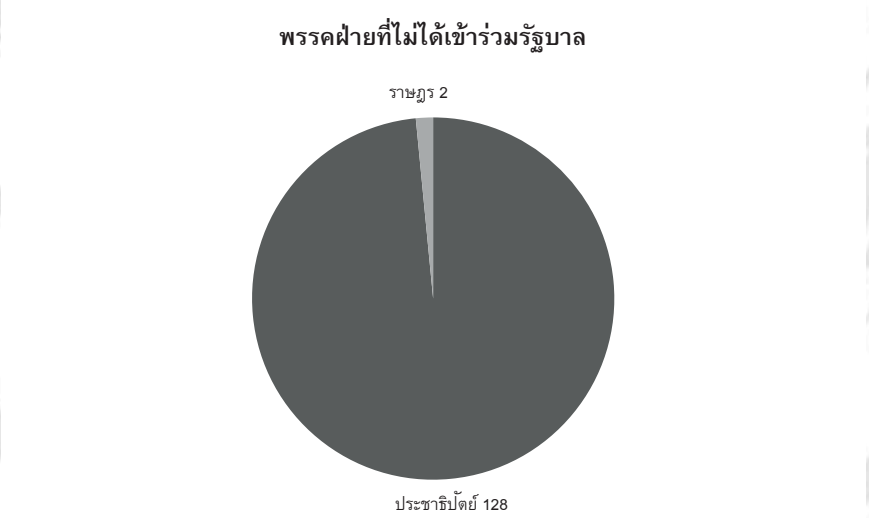

จากผลการศึกษา พบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกันเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 82.21 (แสดงในแผนภาพที่ 4.2)

แผนภาพที่ 4.2 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

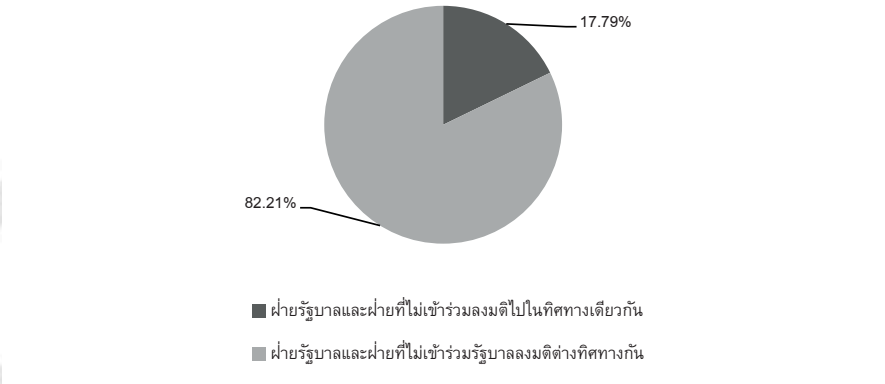

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติ ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ (1) เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วย (3) งดออกเสียง (4) ไม่ลงคะแนน และ (5) ไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 53.37 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย ร้อยละ 17.5 (แสดงในตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ (ร้อยละ)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	11.53
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	4.89
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย	1.37
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย	0.29
ลงมติต่างทิศทางกัน	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**53.37**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย	17.50
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	4.79
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	4.01
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง	1.66
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	0.59
รวม (ร้อยละ)	100

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทของกฎหมายทั้ง 6 ประเภท พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการลงมติที่ต่างทิศทางกัน โดยมีกฎหมายเศรษฐกิจ การเงินที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.88 รองลงมา คือ กฎหมายการศึกษา และกฎหมายการเมือง การบริหาร ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 85.58 และ 83.55 ตามลำดับ

ส่วนกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คือ กฎหมายด้านอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 30.43 รองลงมา คือ กฎหมายสังคมวัฒนธรรม และกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 26.92 และ 22.22 ตามลำดับ (แสดงในตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

ประเภทกฎหมาย	ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล(ร้อยละ)		รวม (ร้อยละ)
	ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	ลงมติต่างทิศทางกัน	
(1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม	26.92	73.08	100
(2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน	12.12	**87.88**	100
(3) กฎหมายการเมือง การบริหาร	16.45	83.55	100
(4) กฎหมายการศึกษา	14.42	85.58	100
(5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย	22.22	77.78	100
(6) กฎหมายด้านอื่น ๆ	**30.43**	69.57	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามประเภทกฎหมาย (แสดงในตารางที่ 4.10 พบว่า

- *ในกฎหมายสังคมวัฒนธรรม* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 51.92 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย ร้อยละ 19.23
- *ในกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.55 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย ร้อยละ 29.55

ตารางที่ 4.10 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามประเภทกฎหมาย (ร้อยละ)					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน						
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	19.23	9.85	14.47	7.69	22.22	21.74
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	7.69	2.27	1.97	5.77		8.70
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	1.92	1.14	1.32	0.96	8.33	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย				0.96		
ลงมติต่างทิศทางกัน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**51.92**	**54.55**	**63.16**	**76.92**	**50**	**60.87**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย	15.38	29.55	16.45	4.81	5.56	2.17
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	3.85	1.14	1.97	1.92	2.78	4.35
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง		1.52	0.66	0.96	8.33	
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย					2.78	2.17
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ- ตัวเลข (1) – (6) หมายถึงประเภทกฎหมายต่างๆ ดังนี้ (1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม, (2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน, (3) กฎหมายการเมือง การบริหาร, (4) กฎหมายการศึกษา, (5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายด้านอื่นๆ

- *ในกฎหมายการเมือง การบริหาร* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 63.16 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย ร้อยละ 16.45

- *ในกฎหมายการศึกษา* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.92 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย ร้อยละ 7.69
- *ในกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย ร้อยละ 22.22
- *ในกฎหมายด้านอื่น ๆ* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.87 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย ร้อยละ 21.74

ตามวาระการประชุม

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามวาระการประชุมทั้ง 3 วาระ (เฉพาะวาระที่ 1 วาระที่ 2 และวาระที่ 3) พบว่า ในวาระที่ 2 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.85 โดยในวาระที่ 3 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.57 (แสดงในตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 พิจารณาตามวาระการประชุม

ทิศทางการลงมติ	วาระที่ 1 (ร้อยละ)	วาระที่ 2 (ร้อยละ)	วาระที่ 3 (ร้อยละ)
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	25	6.15	**28.57**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกัน	75	**93.85**	71.43
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามวาระ (แสดงในตารางที่ 4.12) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

- *ในวาระที่ 1* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย ร้อยละ 23.81

- *ในวาระที่ 2* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.62 รองลงมาคือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย ร้อยละ 31.38
- *ในวาระที่ 3* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 64.6 รองลงมาคือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย ร้อยละ 21.12

ตารางที่ 4.12 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 พิจารณาตามวาระการประชุม

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามวาระ (ร้อยละ)		
	วาระที่ 1	วาระที่ 2	วาระที่ 3
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน			
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	23.81	3.08	21.12
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	1.19	2.77	7.45
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	1.19	2.46	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		0.31	
ลงมติต่างทิศทางกัน			
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**62.50**	**56.62**	**64.60**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย	5.95	31.38	4.35
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	2.38	2.46	0.62
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง	2.98	0.62	1.24
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		0.31	0.62
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ?

จากผลการวิเคราะห์การออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ข้างต้น หากพิจารณาโดยใช้ค่าสถิติของการลงมติต่างทิศทางกันเพื่อแสดงถึงพฤติกรรมการโหวตของ ส.ส. เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 นี้ โหวตตามฝ่าย ตามทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลผสมหรือไม่จะพบว่าจากภาพรวมการออกเสียงลงมติสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 นี้ มีแบบแผนพฤติกรรมในการลงมติส่วนใหญ่ไปในทิศทางที่ต่างกัน โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกัน คิดเป็น

ร้อยละ 82.21 และส่วนใหญ่จะเป็นการลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 53.37 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย ร้อยละ 17.5 กล่าวได้ว่าทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเป็นไปในลักษณะ “โหวตตามฝ่าย” เป็นส่วนใหญ่

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณาพบว่า กรณีการออกเสียงลงมติแบ่งตามตามวาระจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในวาระที่ 2 ถึงร้อยละ 93.85 ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน ส่วนในกรณีที่พิจารณาการออกเสียงลงมติแบ่งตามประเภทกฎหมายจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในกฎหมายประเภทเศรษฐกิจ การเงิน คิดเป็นร้อยละ 87.88 รองลงมา คือ กฎหมายการศึกษา และกฎหมายการเมือง การบริหาร ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 85.58 และ 83.55 ตามลำดับ เนื่องจากกฎหมายประเภทนี้เป็นกฎหมายสำคัญที่รัฐบาลจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายประเภทนี้มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลนั่นเอง

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ทำให้พบข้อสังเกตสามประการ ได้แก่

ประการแรก สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ลงมติไปในทิศทางต่างกันเป็นส่วนใหญ่ โดยมีตัวเลขสถิติถึงร้อยละ 82.21 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการทำตามความคาดหวังในการทำหน้าที่ของ ส.ส. ในสังกัดทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงผ่านการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมทั้งสองฝ่าย รวมถึงสะท้อนถึงความสอดคล้องและเหมือนกันของจุดยืนทางการเมืองที่มีเสถียรภาพตั้งแต่จับขั้วรัฐบาลจนหมดสมัยของสภา

ประการที่สอง จากการที่การลงมติส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางที่ต่างกัน เมื่อพิจารณาแยกตามรูปแบบการลงมติพบว่าส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน กล่าวได้ว่ารูปแบบกลยุทธ์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน เป็นส่วนใหญ่ในทุกวาระและทุกประเภทกฎหมาย เนื่องจากเหตุผลหนึ่งคือพรรครัฐบาลมีความเข้มแข็งโดยมีเสียงเกินกึ่งหนึ่ง (250 เสียง) เป็นจำนวนมาก (เฉพาะพรรคไทยรักไทยที่เป็นแกนนำรัฐบาลมีเสียงถึง 248 เสียง) พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงต้องรักษาการออกเสียงไปในทิศทางที่ต่างกับฝ่ายรัฐบาลให้มากที่สุดเพื่อหวังผลทางการเมือง ทว่าในกฎหมายบางประเภทที่อาจเป็นคุณกับประโยชน์กับฐานเสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเอง หรือต่อสังคมโดยรวมมากกว่าประโยชน์ของพรรค จึงทำให้พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเลือกใช้กลยุทธ์ในการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเป็นทางออก

ประการที่สาม เมื่อพิจารณารายละเอียดส่วนย่อยโดยการพิจารณารูปแบบการลงมติตามประเภทกฎหมาย จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในกฎหมายประเภทเศรษฐกิจ การเงิน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่สำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล และสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลจึงต้องรักษาการโหวตตามฝ่ายให้ได้มากที่สุดในกฎหมายประเภทนี้ และเมื่อพิจารณารูปแบบการลงมติตามวาระแล้วก็จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทาง

กันมากที่สุดในวาระที่ 2 เนื่องจากเป็นช่วงที่ร่างกฎหมายผ่านการแปรญัตติในชั้นกรรมาธิการมาแล้ว และเป็นช่วงที่ผ่านการถกเถียงทำความเข้าใจกันในวิปแล้ว การลงมติจึงรักษาทิศทางไปตามฝ่ายได้มากที่สุด

โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 (พ.ศ. 2548) มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 158 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 143 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 15 ครั้ง ในส่วนของพรรครัฐบาล คือ พรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นรัฐบาลพรรคเดียว มีจำนวน ส.ส. ถึง 375 คน ส่วนพรรคร่วมฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ (แกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล) พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน รวม 125 คน

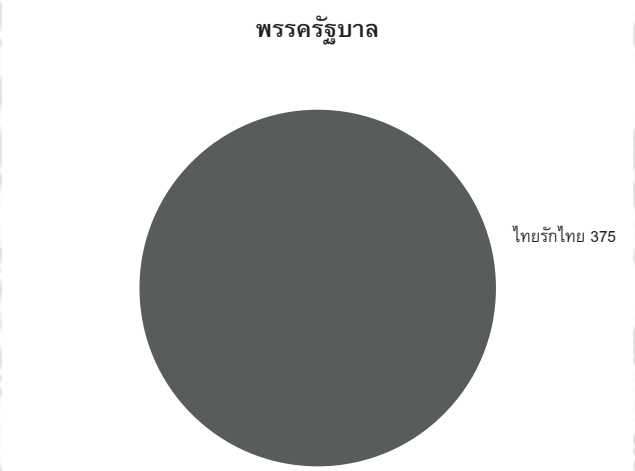

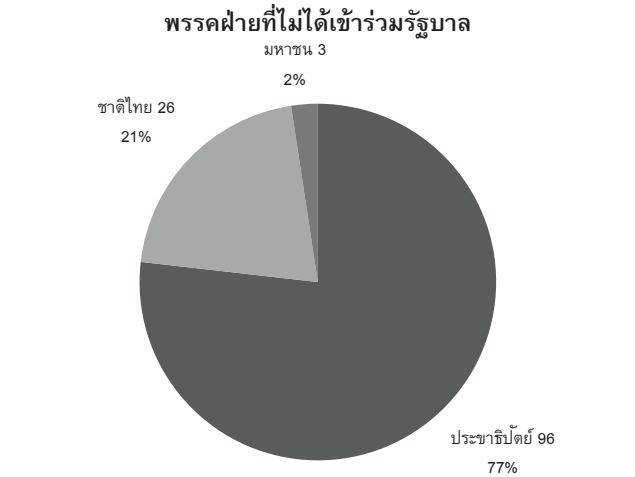

โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ปฏิบัติหน้าที่ออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ซึ่งสามารถจำแนกภาพรวมทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ 2 ทิศทาง คือ การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน และการออกเสียงลงมติต่างทิศทางกัน ผลการศึกษา พบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกันเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 97.47 (แสดงในแผนภาพที่ 4.3)

แผนภาพที่ 4.3 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

ตารางที่ 4.13 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ (ร้อยละ)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	15.82
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	1.90
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	0.63
รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	0.63
ลงมติต่างทิศทางกัน	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**73.42**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	3.80
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	2.53
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	1.27
รวม (ร้อยละ)	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติ ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ (1) เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วย (3) งดออกเสียง (4) ไม่ลงคะแนน และ (5) ไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.42 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลไม่เห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 15.82 (แสดงในตารางที่ 4.13 ข้างบน)

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทของกฎหมายทั้ง 6 ประเภท พบว่า ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 ไม่มีการออกเสียงลงมติในกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย จึงมีกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติเพียง 5 ประเภทเท่านั้น

ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการลงมติที่ต่างทิศทางกัน โดยมีกฎหมายการศึกษา และกฎหมายด้านอื่นๆ ที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด (ร้อยละ 100) รองลงมา คือ กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน และกฎหมายการเมือง การบริหาร ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 98.57 และ 96.77 ตามลำดับ

ส่วนกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คือ กฎหมายสังคมวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 3.23 รองลงมา คือ กฎหมายการเมือง การบริหาร ร้อยละ 3.23 (แสดงในตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

ประเภทกฎหมาย	ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ร้อยละ)		รวม (ร้อยละ)
	ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	ลงมติต่างทิศทางกัน	
(1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม	**25**	75	100
(2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน	1.43	98.57	100
(3) กฎหมายการเมือง การบริหาร	3.23	96.77	100
(4) กฎหมายการศึกษา	-	**100**	100
(5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย	-	-	-
(6) กฎหมายด้านอื่นๆ	-	**100**	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามประเภทกฎหมาย (แสดงในตารางที่ 4.15) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

ตารางที่ 4.15 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามประเภทกฎหมาย (ร้อยละ)					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน						
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	25	1.43	29.03		-	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย			3.23		-	
ลงมติต่างทิศทางกัน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**75**	**92.86**	**54.84**	**100**	-	**100**
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย			6.45		-	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย		4.29	3.23		-	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง		1.43	3.23		-	
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	-	100

หมายเหตุ-ตัวเลข (1) – (6) หมายถึงประเภทกฎหมายต่างๆ ดังนี้ (1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม, (2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน, (3) กฎหมายการเมือง การบริหาร, (4) กฎหมายการศึกษา, (5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายด้านอื่นๆ

- *ในกฎหมายสังคมวัฒนธรรม* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 25
- *ในกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.86 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 4.29
- *ในกฎหมายการเมือง การบริหาร* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.84 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลไม่เห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 29.03

- *ในกฎหมายการศึกษา* ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 100
- *ในกฎหมายด้านอื่น ๆ* ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 100

ตามวาระการประชุม

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามวาระการประชุมทั้ง 3 วาระ (เฉพาะวาระที่ 1 วาระที่ 2 และวาระที่ 3) พบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันทั้ง 3 วาระในสัดส่วนที่เกินร้อยละ 90 โดยเฉพาะในวาระที่ 1 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด (ร้อยละ 100) ส่วนในวาระที่ 3 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.69 (แสดงในตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 พิจารณาตามวาระการประชุม

ทิศทางการลงมติ	วาระที่ 1 (ร้อยละ)	วาระที่ 2 (ร้อยละ)	วาระที่ 3 (ร้อยละ)
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	-	1.85	**7.69**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกัน	**100**	98.15	92.31
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามวาระ (แสดงในตารางที่ 4.17) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

- *ในวาระที่ 1* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 91.43 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 5.71
- *ในวาระที่ 2* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.93 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลไม่เห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 16.67
- *ในวาระที่ 3* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.62 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 7.69

ตารางที่ 4.17 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 พิจารณาตามวาระการประชุม

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามวาระ (ร้อยละ)		
	วาระที่ 1	วาระที่ 2	วาระที่ 3
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน			
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน		16.67	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน			7.69
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย		1.85	
ลงมติต่างทิศทางกัน			
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**91.43**	**75.93**	**84.62**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	5.71	1.85	3.85
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	2.86		3.85
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย		3.70	
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย			0.62
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ?

จากผลการวิเคราะห์การออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ข้างต้น หากพิจารณาโดยใช้ค่าสถิติของการลงมติต่างทิศทางกันเพื่อแสดงถึงพฤติกรรมการโหวตของ ส.ส. เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 นี้ โหวตตามฝ่าย ตามทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลผสมหรือไม่จะพบว่าจากภาพรวมการออกเสียงลงมติสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 นี้ มีแบบแผนพฤติกรรมในการลงมติส่วนใหญ่ไปในทิศทางที่ต่างกัน โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกัน คิดเป็นร้อยละ 97.47 และส่วนใหญ่จะเป็นการลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.42 กล่าวได้ว่าทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเป็นไปในลักษณะ “โหวตตามฝ่าย” เป็นส่วนใหญ่

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณาพบว่า กรณีการออกเสียงลงมติแบ่งตามตามวาระจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในวาระที่ 1 ถึงร้อยละ 100 รองลงมาคือวาระที่ 2 ที่ร้อยละ 98.15 ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน ส่วนในกรณีที่พิจารณาการออกเสียงลงมติแบ่งตามประเภทกฎหมายจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในกฎหมายประเภทการศึกษาและกฎหมายประเภทอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 100 ทั้งสอง

ประเภท รองลงมา คือ กฎหมายเศรษฐกิจ การเงินและกฎหมายการเมือง การบริหาร ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 98.57 และ 96.77 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ทำให้พบข้อสังเกตสามประการ ได้แก่

ประการแรก สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ลงมติไปในทิศทางต่างกันเป็นส่วนใหญ่ โดยมีตัวเลขสถิติสูงถึงร้อยละ 97.47 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการทำตามความคาดหวังในการทำหน้าที่ของ ส.ส. ในสังกัดทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงผ่านการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมทั้งสองฝ่าย รวมถึงสะท้อนถึงความสอดคล้องและเหมือนกันของจุดยืนทางการเมืองที่มีเสถียรภาพตั้งแต่จับขั้วรัฐบาลจนหมดสมัยของสภา

ประการที่สอง จากการที่การลงมติส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางที่ต่างกัน เมื่อพิจารณาแยกตามรูปแบบการลงมติพบว่าส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน กล่าวได้ว่ารูปแบบกลยุทธ์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน เป็นส่วนใหญ่ในทุกวาระและทุกประเภทกฎหมาย เนื่องจากเหตุผลหนึ่งคือพรรครัฐบาลมีความเข้มแข็งมากโดยมีเสียงในสภาถึง 375 เสียงและสามารถตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงต้องรักษาการออกเสียงไปในทิศทางที่ต่างกับฝ่ายรัฐบาลให้มากที่สุดเพื่อหวังผลทางการเมือง ทว่าในกฎหมายบางประเภทที่อาจเป็นคุณกับประโยชน์กับฐานเสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเองหรือต่อสังคมโดยรวมมากกว่าประโยชน์ของพรรค จึงทำให้พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเลือกใช้กลยุทธ์ในการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเป็นทางออก และเมื่อตัวเลขคะแนนเสียงห่างกันมากรูปแบบกลยุทธ์ในการต่อสู้ทางการเมืองในสภาจึงเปลี่ยนเป็นการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเพื่อดึงเวลาและสร้างความไม่ชอบธรรมให้กับร่างกฎหมายฉบับนั้น

ประการที่สาม เมื่อพิจารณารายละเอียดส่วนย่อยโดยการพิจารณารูปแบบการลงมติตามประเภทกฎหมาย จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในกฎหมายประเภทการศึกษาและประเภทอื่นๆ ถึงร้อยละ 100 และรองลงมาคือกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน ที่ร้อยละ 98.57 ซึ่งน่าสนใจว่าในสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้รักษาการโหวตตามฝ่ายสูงในกฎหมายทุกประเภทไม่เฉพาะแต่เพียงกฎหมายเศรษฐกิจ การเงินหรือกฎหมายการเมือง การบริหารเท่านั้น และเมื่อพิจารณารูปแบบการลงมติตามวาระแล้วก็จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในวาระที่ 1 ถึงร้อยละ 100 แต่ก็จะพบว่าในวาระที่ 2 และ 3 ก็สูงถึงร้อยละ 98.15 และ 92.31 ซึ่งสะท้อนว่ามีการรักษาทิศทางการโหวตตามฝ่ายในทุกวาระ และที่สูงที่สุดในวาระแรกก็อาจสะท้อนว่าเป็นเรื่องของการหวังผลทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่

โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23: ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (พ.ศ. 2551) มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 111 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 69 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 42 ครั้ง

ในฝั่งพรรคร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคพลังประชาชน (แกนนำรัฐบาล), พรรคชาติไทย, พรรคเพื่อแผ่นดิน, พรรคมัชฌิมาธิปไตย, พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา รวม 315 คน และพรรคประชาราช ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ (พรรคเดียว) 165 คน

โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ปฏิบัติหน้าที่ออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ซึ่งสามารถจำแนกภาพรวมทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ 2 ทิศทาง คือ การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน และ การออกเสียงลงมติต่างทิศทางกัน

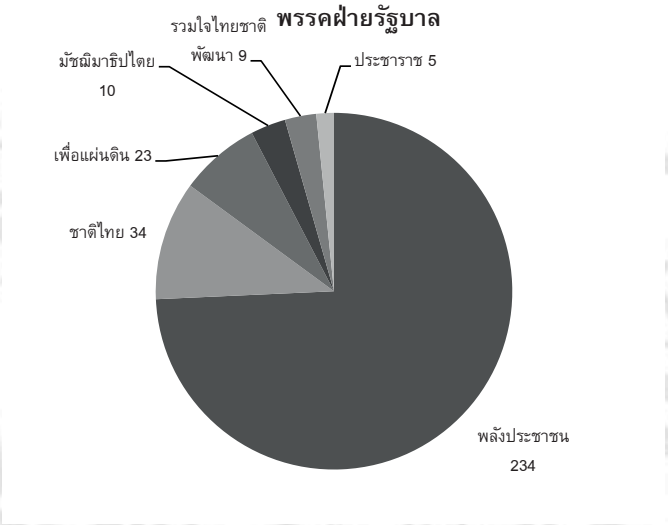

ผลการศึกษา พบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 71.17 (แสดงในแผนภาพที่ 4.4)

แผนภาพที่ 4.4 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

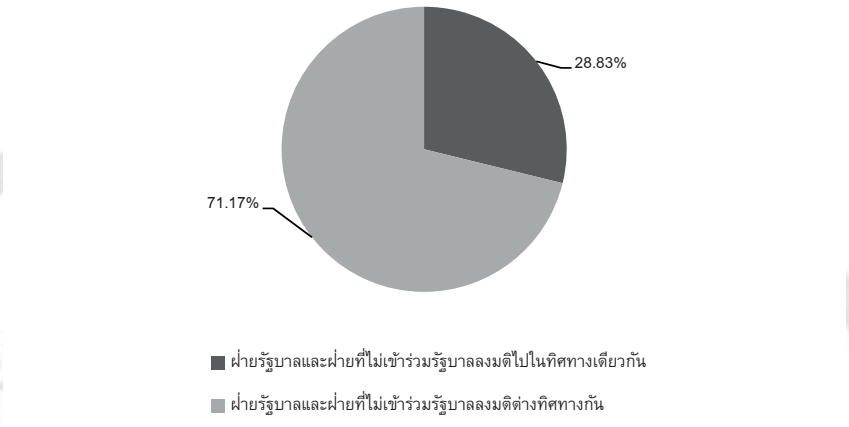

ตารางที่ 4.18 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ (ร้อยละ)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	19.82
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	8.11
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	4.50
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	4.50
ลงมติต่างทิศทางกัน	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**27.93**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	27.03
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	6.31
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	0.90
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	0.90
รวม (ร้อยละ)	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติ ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ (1) เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วย (3) งดออกเสียง (4) ไม่ลงคะแนน และ (5) ไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 27.93 ซึ่งมีสัดส่วนการลงมติใกล้เคียงกับรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 27.03 (แสดงในตารางที่ 4.18)

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทของกฎหมายทั้ง 6 ประเภท พบว่า ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (พรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำรัฐบาล) ไม่มีการออกเสียงลงมติในกฎหมายสังคมวัฒนธรรม, กฎหมายการศึกษา และกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย จึงมีกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติเพียง 3 ประเภท

ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการลงมติที่ต่างทิศทางกัน โดยมีกฎหมายเศรษฐกิจ การเงินที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.94 รองลงมา คือ กฎหมายการเมือง การบริหาร ร้อยละ 75

ส่วนกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คือ กฎหมายด้านอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 66.67 (ซึ่งเป็นกฎหมายประเภทเดียวที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน ในสัดส่วนที่สูงกว่าการลงมติต่างทิศทางกัน) รองลงมา คือ กฎหมายการเมือง การบริหาร ร้อยละ 25 (แสดงในตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

ประเภทกฎหมาย	ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ร้อยละ)		รวม (ร้อยละ)
	ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	ลงมติต่างทิศทางกัน	
(1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม	-	-	-
(2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน	6.06	**93.94**	100
(3) กฎหมายการเมือง การบริหาร	25	75	100
(4) กฎหมายการศึกษา	-	-	-
(5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย	-	-	-
(6) กฎหมายด้านอื่นๆ	**66.67**	33.33	100

ตารางที่ 4.20 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามประเภทกฎหมาย (ร้อยละ)					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน						
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	-	6.06	17.86	-	-	**66.67**
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	-		25	-	-	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	-		3.57	-	-	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน			3.57	-	-	
ลงมติต่างทิศทางกัน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	-	**60.61**	10.71	-	-	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	-	33.33	**35.71**	-	-	33.33
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	-		3.57	-	-	
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ-ตัวเลข (1) – (6) หมายถึงประเภทกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้ (1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม, (2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน, (3) กฎหมายการเมือง การบริหาร, (4) กฎหมายการศึกษา, (5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายด้านอื่น ๆ

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามประเภทกฎหมาย (แสดงในตารางที่ 4.20) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

- *ในกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 60.61 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนนร้อยละ 33.33
- *ในกฎหมายการเมือง การบริหาร* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็น

ร้อยละ 35.71 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลไม่เห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 25

- *ในกฎหมายด้านอื่นๆ* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 33.33

ตามวาระการประชุม

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามวาระการประชุมทั้ง 3 วาระ (เฉพาะวาระที่ 1 วาระที่ 2 และวาระที่ 3) พบว่า ในวาระที่ 2 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.11 โดยในวาระที่ 3 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 (แสดงในตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) พิจารณาตามวาระการประชุม

ทิศทางการลงมติ	วาระที่ 1 (ร้อยละ)	วาระที่ 2 (ร้อยละ)	วาระที่ 3 (ร้อยละ)
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	28.57	7.89	**40**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกัน	71.43	**92.11**	60
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามวาระ (แสดงในตารางที่ 4.22) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

- *ในวาระที่ 1* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 52.38 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย ร้อยละ 23.81
- *ในวาระที่ 2* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 55.26 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 26.32
- *ในวาระที่ 3* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา คือการลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย, ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย

– ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน และฝ่ายรัฐบาลไม่เห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือร้อยละ 20

ตารางที่ 4.22 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน) พิจารณาตามวาระการประชุม

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามวาระ (ร้อยละ)		
	วาระที่ 1	วาระที่ 2	วาระที่ 3
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน			
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	23.81	5.26	**40**
รัฐบาลไม่เห็นด้วยฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	14.29	7.89	20
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	4.76		
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน		2.63	
ลงมติต่างทิศทางกัน			
รัฐบาลเห็นด้วยฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**52.38**	26.32	20
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	4.76	**55.26**	20
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย		2.63	
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน) โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ?

จากผลการวิเคราะห์การออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ข้างต้น หากพิจารณาโดยใช้ค่าสถิติของการลงมติต่างทิศทางกันเพื่อแสดงถึงพฤติกรรมการโหวตของ ส.ส. เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 นี้ โหวตตามฝ่าย หรือไม่จะพบว่าจากภาพรวมการออกเสียงลงมติสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 นี้ มีแบบแผนพฤติกรรมในการลงมติส่วนใหญ่ไปในทิศทางที่ต่างกัน โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกัน คิดเป็นร้อยละ 71.17 และส่วนใหญ่จะเป็นการลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 27.93 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย ในจำนวนที่ใกล้เคียงกันที่ ร้อยละ 27.03 กล่าวได้ว่าทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเป็นไปในลักษณะ “โหวตตามฝ่าย” เป็นส่วนใหญ่

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณาพบว่า กรณีการออกเสียงลงมติแบ่งตามตามวาระจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในวาระที่ 2 ถึงร้อยละ 92.11 รองลงมาคือวาระที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 71.43 ซึ่งวาระที่ 2 ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วม

รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน ส่วนในวาระที่ 1 จะอยู่ในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย ส่วนในกรณีที่พิจารณาการออกเสียงลงมติแบ่งตามประเภทกฎหมายจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในกฎหมายประเภทเศรษฐกิจ การเงิน คิดเป็นร้อยละ 93.94 เนื่องจากกฎหมายประเภทนี้เป็นกฎหมายสำคัญที่รัฐบาลจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายประเภทนี้มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลนั่นเอง

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ทำให้พบข้อสังเกตสามประการ ได้แก่

ประการแรก สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ลงมติไปในทิศทางต่างกันเป็นส่วนใหญ่ โดยมีตัวเลขสถิติถึงร้อยละ 71.17 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการทำตามความคาดหวังในการทำหน้าที่ของ ส.ส. ในสังกัดทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงผ่านการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมทั้งสองฝ่าย

ประการที่สอง จากการที่การลงมติส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางที่ต่างกัน เมื่อพิจารณาแยกตามรูปแบบการลงมติพบว่าส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน กล่าวได้ว่ารูปแบบกลยุทธ์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน เป็นส่วนใหญ่ในวาระที่ 2 และออกมาในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย เป็นส่วนใหญ่ในวาระที่ 1

ประการที่สาม เมื่อพิจารณารายละเอียดส่วนย่อยโดยการพิจารณารูปแบบการลงมติตามประเภทกฎหมาย จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในกฎหมายประเภทเศรษฐกิจ การเงิน ส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย รองลงมาคือในส่วนของกฎหมายประเภทการเมือง การบริหาร และออกมาในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน ด้วยเนื่องจากเป็นกฎหมายที่สำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล และสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลจึงต้องรักษาการโหวตตามฝ่ายให้ได้มากที่สุดในกฎหมายประเภทนี้

และน่าสนใจว่าในกฎหมายประเภทอื่น ๆ มีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันมากที่สุดและมากกว่าการออกเสียงต่างทิศทางกัน ซึ่งส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบ ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย

และเมื่อพิจารณารูปแบบการลงมติตามวาระแล้วก็จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในวาระที่ 2 เนื่องจากเป็นช่วงที่ร่างกฎหมายผ่านการแปรญัตติในชั้นกรรมาธิการมาแล้ว และเป็นช่วงที่ผ่านการถกเถียงทำความเข้าใจกันในวิปแล้ว การลงมติจึงรักษาทิศทางไปตามฝ่ายได้มากที่สุด

โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 : ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 ช่วงปีพ.ศ. 2552 – 2554 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงขั้วการจัดตั้งรัฐบาลจากพรรคพลังประชาชนที่เป็นแกนนำมาเป็นพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำในปี พ.ศ. 2552 ทำให้พรรคร่วมรัฐบาล ประกอบไปด้วย พรรคประชาธิปัตย์ (แกนนำรัฐบาล), พรรคภูมิใจไทย, พรรคเพื่อแผ่นดิน, พรรคชาติไทยพัฒนา, พรรครวมชาติพัฒนา, พรรคกิจสังคม และพรรคมาตุภูมิ รวม 281 คน ส่วนพรรคร่วมฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคพลังประชาชน (แกนนำฝ่ายค้าน) และพรรคประชาราช รวม 198 คน

โดยในทุกสมัยประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์) มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 462 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 381 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 81 ครั้ง

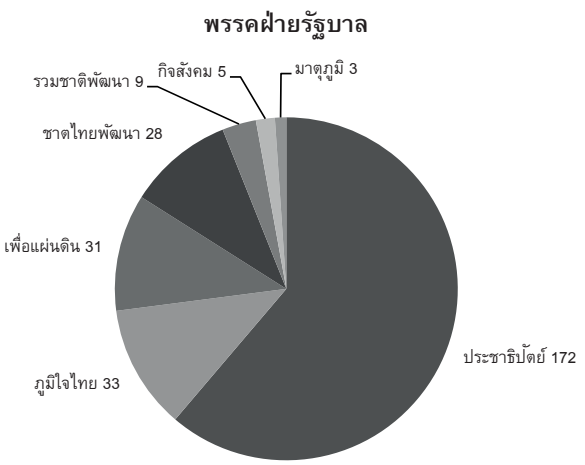

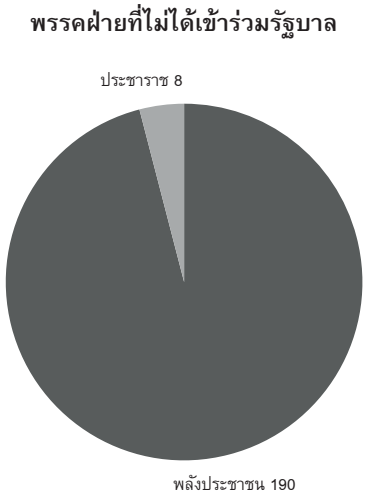

โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ปฏิบัติหน้าที่ออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ซึ่งสามารถจำแนกภาพรวมทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้ 2 ทิศทาง คือ การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน และ การออกเสียงลงมติต่างทิศทางกัน

ผลการศึกษา พบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 81.88 (แสดงในแผนภาพที่ 4.5)

แผนภาพที่ 4.5 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

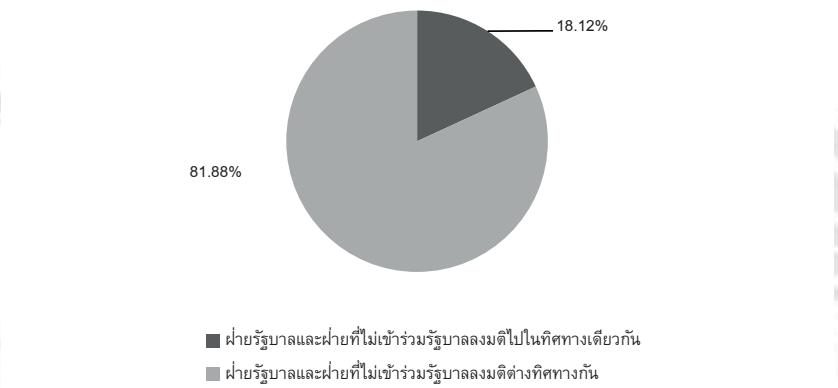

ตารางที่ 4.23 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ (ร้อยละ)
ลงมติไปในทิศทางต่างกัน	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	17.90
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	4.37
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	0.22
ลงมติต่างทิศทางกัน	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**56.33**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	12.45
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	7.86
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	0.66
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	0.22
รวม (ร้อยละ)	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติ ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ (1) เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วย (3) งดออกเสียง (4) ไม่ลงคะแนน และ (5) ไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.33 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย ร้อยละ 17.9 (แสดงในตารางที่ 4.23)

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทของกฎหมายทั้ง 6 ประเภท พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการลงมติที่ต่างทิศทางกัน โดยมีกฎหมายด้านอื่นๆ ที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด (เป็นกฎหมายประเภทเดียวที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่มีการลงมติไปในทิศทางเดียวกัน) ร้อยละ 100 รองลงมา คือ กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน คิดเป็นร้อยละ 98.06

ส่วนกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คือ กฎหมายการศึกษา (เป็นกฎหมายประเภทเดียวที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงกว่าการลงมติต่างทิศทางกัน) คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา คือ กฎหมายการเมือง การบริหาร และกฎหมายสังคมวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 23.23 และ 21.28 ตามลำดับ (แสดงในตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

ประเภทกฎหมาย	ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ร้อยละ)		รวม (ร้อยละ)
	ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	ลงมติต่างทิศทางกัน	
(1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม	21.28	78.72	100
(2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน	1.94	98.06	100
(3) กฎหมายการเมือง การบริหาร	23.23	76.77	100
(4) กฎหมายการศึกษา	**66.67**	33.33	100
(5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย	20	80	100
(6) กฎหมายด้านอื่นๆ	-	**100**	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามประเภทกฎหมาย (แสดงในตารางที่ 4.25) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนนและไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

ตารางที่ 4.25 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามประเภทกฎหมาย (ร้อยละ)					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน						
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	21.28	1.94	23.23	**66.67**	20	
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	2.13	0.97	4.04	6.67		
ลงมติต่างทิศทางกัน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**68.09**	**60.19**	**60.61**	26.67	**60**	**100**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	4.26	35.92	8.08		20	
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	2.13		4.04			
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	2.13	0.97				
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ-ตัวเลข (1) – (6) หมายถึงประเภทกฎหมายต่างๆ ดังนี้ (1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม, (2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน, (3) กฎหมายการเมือง การบริหาร, (4) กฎหมายการศึกษา, (5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายด้านอื่นๆ

- *ในกฎหมายสังคมวัฒนธรรม* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 68.09 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย ร้อยละ 21.28
- *ในกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.19 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 35.92
- *ในกฎหมายการเมือง การบริหาร* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.61 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 23.23

- *ในกฎหมายการศึกษา* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 26.67
- *ในกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย, ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย ในสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 20
- *ในกฎหมายด้านอื่นๆ* ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 100

ตามวาระการประชุม

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามวาระการประชุมทั้ง 3 วาระ (เฉพาะวาระที่ 1 วาระที่ 2 และวาระที่ 3) พบว่า ในวาระที่ 2 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.01 โดยในวาระที่ 3 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.06 (แสดงในตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) พิจารณาตามวาระการประชุม

ทิศทางการลงมติ	วาระที่ 1 (ร้อยละ)	วาระที่ 2 (ร้อยละ)	วาระที่ 3 (ร้อยละ)
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	23.19	2.99	**35.06**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกัน	76.81	**97.01**	64.94
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามวาระ (แสดงในตารางที่ 4.27) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

- *ในวาระที่ 1* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.46 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย ร้อยละ 23.19
- *ในวาระที่ 2* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.72 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 32.09

- *ในวาระที่ 3* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย ร้อยละ 35.06

ตารางที่ 4.27 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) พิจารณาตามวาระการประชุม

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามวาระ (ร้อยละ)		
	วาระที่ 1	วาระที่ 2	วาระที่ 3
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน			
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	23.19	2.99	35.06
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน		4.48	1.30
ลงมติต่างทิศทางกัน			
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**72.46**	**56.72**	**57.14**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	2.90	32.09	5.19
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย		2.99	1.30
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	1.45	0.75	
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์) โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ?

จากผลการวิเคราะห์การออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ข้างต้น หากพิจารณาโดยใช้ค่าสถิติของการลงมติต่างทิศทางกันเพื่อแสดงถึงพฤติกรรมการโหวตของ ส.ส. เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 นี้ โหวตตามฝ่าย หรือไม่จะพบว่าจากภาพรวมการออกเสียงลงมติสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 นี้ มีแบบแผนพฤติกรรมในการลงมติส่วนใหญ่ไปในทิศทางที่ต่างกัน โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกัน คิดเป็นร้อยละ 81.88 และส่วนใหญ่จะเป็นการลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.33 กล่าวได้ว่าทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเป็นไปในลักษณะ “โหวตตามฝ่าย” เป็นส่วนใหญ่

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณาพบว่า กรณีการออกเสียงลงมติแบ่งตามตามวาระจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในวาระที่ 2 ถึงร้อยละ 97.01 ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน ส่วนในกรณีที่พิจารณาการออกเสียงลงมติแบ่งตามประเภทกฎหมายจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในกฎหมายประเภท

อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือ กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 98.06 เนื่องจากกฎหมายประเภทนี้เป็นกฎหมายสำคัญที่รัฐบาลจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายประเภทนี้มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลนั่นเอง

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ทำให้พบข้อสังเกตสามประการ ได้แก่ ประการแรก สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ลงมติไปในทิศทางต่างกันเป็นส่วนใหญ่ โดยมีตัวเลขสถิติถึงร้อยละ 81.88 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการทำตามความคาดหวังในการทำหน้าที่ของ ส.ส. ในสังกัดทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงผ่านการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมทั้งสองฝ่าย

ประการที่สอง จากการที่การลงมติส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางที่ต่างกัน เมื่อพิจารณาแยกตามรูปแบบการลงมติพบว่าส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน กล่าวได้ว่ารูปแบบกลยุทธ์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน เป็นส่วนใหญ่ในทุกวาระและทุกประเภทกฎหมาย เนื่องจากเหตุผลหนึ่งคือพรรครัฐบาลมีความเข้มแข็ง พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงต้องรักษาการออกเสียงไปในทิศทางที่ต่างกับฝ่ายรัฐบาลให้มากที่สุดเพื่อหวังผลทางการเมือง ทว่าในกฎหมายบางประเภทที่อาจเป็นคุณกับประโยชน์กับฐานเสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเองหรือต่อสังคมโดยรวมมากกว่าประโยชน์ของพรรค จึงทำให้พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเลือกใช้กลยุทธ์ในการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเป็นทางออก อีกทั้งยังเป็นการหวังผลในการต่อสู้ทางการเมืองในการดึงให้ระยะเวลาในการผ่านร่างกฎหมายช้าลงและลดทอนความชอบบธรรมของกฎหมายฉบับนั้น เพื่อให้กระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล

ประการที่สาม เมื่อพิจารณารายละเอียดส่วนย่อยโดยการพิจารณารูปแบบการลงมติตามประเภทกฎหมาย จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในกฎหมายประเภทอื่นๆ รองลงมาคือกฎหมายประเภทเศรษฐกิจ การเงิน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่สำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล และสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลจึงต้องรักษาการโหวตตามฝ่ายให้ได้มากที่สุดในกฎหมายประเภทนี้ และยังสะท้อนว่ามีการควบคุมทิศทางการโหวตให้เป็นไปตามฝ่ายแม้กระทั่งในกฎหมายประเภทอื่นๆ นอกจากนี้ยังน่าสังเกตว่าในกฎหมายประเภทการศึกษามีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันมากกว่าต่างทิศทางกัน

เมื่อพิจารณารูปแบบการลงมติตามวาระแล้วก็จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในวาระที่ 2 เนื่องจากเป็นช่วงที่ร่างกฎหมายผ่านการแปรญัตติในชั้นกรรมาธิการมาแล้ว และเป็นช่วงที่ผ่านการถกเถียงทำความเข้าใจกันในวิปแล้ว การลงมติจึงรักษาทิศทางไปตามฝ่ายได้มากที่สุด

โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 (พ.ศ. 2554 - 2556) มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 433 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 357 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน

76 ครั้ง ในฝั่งพรรคร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคเพื่อไทย (แกนนำรัฐบาล), พรรคชาติไทย, พรรคชาติพัฒนา, พรรคพลังชล, พรรคมหาชน และพรรคประชาธิปไตยใหม่ รวม 300 คน ส่วนพรรคร่วมฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ (แกนนำฝ่ายค้าน), พรรคภูมิใจไทย, พรรครักประเทศไทย, พรรคมาตุภูมิ และพรรครักษ์สันติ รวม 200 คน

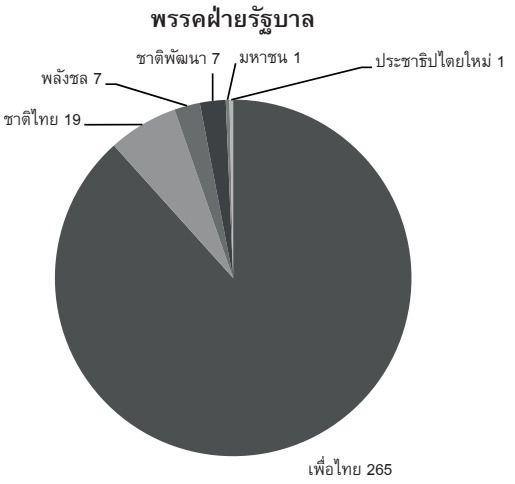

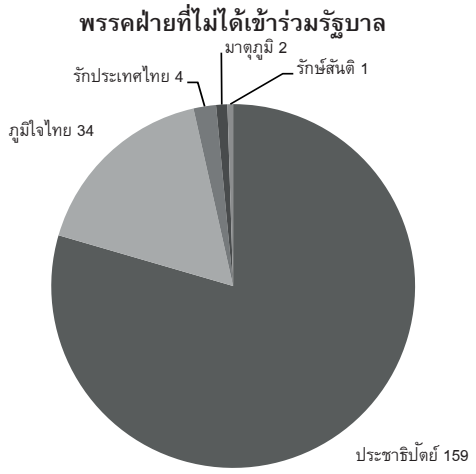

โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ปฏิบัติหน้าที่ออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ซึ่งสามารถจำแนกภาพรวมทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ 2 ทิศทาง คือ การออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน และ การออกเสียงลงมติต่างทิศทางกัน

ผลการศึกษา พบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 69.7 (แสดงในแผนภาพที่ 4.6)

แผนภาพที่ 4.6 ทิศทางการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

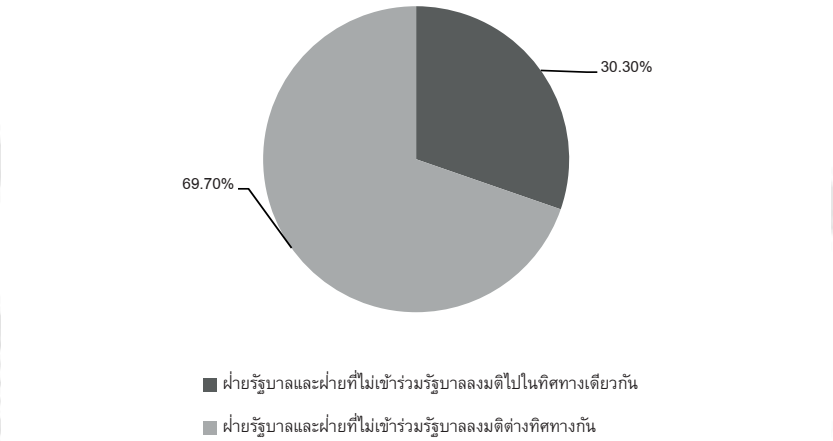

ตารางที่ 4.28 ภาพรวมรูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ (ร้อยละ)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	28.90
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	4.66
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	1.17
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	0.23
ลงมติต่างทิศทางกัน	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**36.36**
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	21.45
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	5.36
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	1.63
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่ลงคะแนน	0.23
รวม (ร้อยละ)	100

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทของกฎหมายทั้ง 6 ประเภท พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการลงมติที่ต่างทิศทางกัน โดยมีกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน ที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติ

ต่างทิศทางกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.97 รองลงมา คือ กฎหมายการศึกษา และกฎหมายการเมือง การบริหาร ร้อยละ 61.90 และ 60.94 ตามลำดับ

ส่วนกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด คือ กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 64.71 รองลงมา คือ กฎหมายสังคมวัฒนธรรม ร้อยละ 55 (ซึ่งกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และกฎหมายสังคมวัฒนธรรมดังกล่าว เป็นกฎหมาย 2 ประเภท ที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงกว่าการลงมติต่างทิศทางกัน)

นอกจากนี้ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ยังมีสัดส่วนทิศทางการลงมติที่เท่ากัน (ร้อยละ 50) ในกฎหมายด้านอื่นๆ (แสดงในตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

ประเภทกฎหมาย	ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ร้อยละ)		รวม (ร้อยละ)
	ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	ลงมติต่างทิศทางกัน	
(1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม	**55**	45	100
(2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน	11.03	**88.97**	100
(3) กฎหมายการเมือง การบริหาร	39.06	60.94	100
(4) กฎหมายการศึกษา	38.10	61.90	100
(5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย	**64.71**	35.29	100
(6) กฎหมายด้านอื่นๆ	50	50	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามประเภทกฎหมาย (แสดงในตารางที่ 4.30) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

- *ในกฎหมายสังคมวัฒนธรรม* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 35

ตารางที่ 4.30 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 พิจารณาตามประเภทกฎหมาย

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามประเภทกฎหมาย (ร้อยละ)					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน						
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	**55**	11.03	39.06	38.10	**64.71**	**50**
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	10	0.74	1.56	4.76		
ลงมติต่างทิศทางกัน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	35	30.88	**40.63**	**57.14**	35.29	37.50
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย		**53.68**	15.63			12.50
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง		2.94	1.56			
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย		0.74	1.56			
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ-ตัวเลข (1) – (6) หมายถึงประเภทกฎหมายต่างๆ ดังนี้ (1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม, (2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน, (3) กฎหมายการเมือง การบริหาร, (4) กฎหมายการศึกษา, (5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายด้านอื่นๆ

- *ในกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 53.68 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนนร้อยละ 30.88
- *ในกฎหมายการเมือง การบริหาร* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 40.63 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย ร้อยละ 39.06
- *ในกฎหมายการศึกษา* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วยร้อยละ 38.10
- *ในกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 64.71

รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 35.29

- *ในกฎหมายด้านอื่นๆ* ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 37.5

ตามวาระการประชุม

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามวาระการประชุมทั้ง 3 วาระ (เฉพาะวาระที่ 1 วาระที่ 2 และวาระที่ 3) พบว่า ในวาระที่ 2 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.83 โดยในวาระที่ 3 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด (เป็นวาระเดียวที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีสัดส่วนการลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงกว่าการลงมติต่างทิศทางกัน) คิดเป็นร้อยละ 52.54 (แสดงในตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 ทิศทางการลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 พิจารณาตามวาระการประชุม

ทิศทางการลงมติ	วาระที่ 1 (ร้อยละ)	วาระที่ 2 (ร้อยละ)	วาระที่ 3 (ร้อยละ)
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	48.31	3.17	**52.54**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกัน	51.69	**96.83**	47.46
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติตามวาระ (แสดงในตารางที่ 4.32) ซึ่งประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง ไม่ลงคะแนน และไม่เข้าร่วมลงคะแนน พบว่า

- *ในวาระที่ 1* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 48.31 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 42.7
- *ในวาระที่ 2* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 63.49 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 30.16

- *ในวาระที่ 3* ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 52.54 รองลงมา คือ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน ร้อยละ 38.98

ตารางที่ 4.32 รูปแบบการออกเสียงลงมติของรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 พิจารณาตามวาระการประชุม

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	ความถี่ตามวาระ (ร้อยละ)		
	วาระที่ 1	วาระที่ 2	วาระที่ 3
ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน			
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย	**48.31**	3.17	**52.54**
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	3.37	0.79	1.69
ลงมติต่างทิศทางกัน			
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เห็นด้วย	3.37	**63.49**	3.39
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่เข้าร่วมลงคะแนน	42.70	30.16	38.98
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล งดออกเสียง	2.25	0.79	3.39
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นด้วย		1.59	
รวม (ร้อยละ)	100	100	100

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 โหวตตามฝ่ายหรือไม่ ?

จากผลการวิเคราะห์การออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ข้างต้น หากพิจารณาโดยใช้ค่าสถิติของการลงมติต่างทิศทางกันเพื่อแสดงถึงพฤติกรรมการโหวตของ ส.ส. เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจว่าสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 นี้ โหวตตามฝ่าย หรือไม่จะพบว่าจากภาพรวมการออกเสียงลงมติสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 นี้ มีแบบแผนพฤติกรรมในการลงมติส่วนใหญ่ไปในทิศทางที่ต่างกัน โดยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมติต่างทิศทางกัน คิดเป็นร้อยละ 69.70 และส่วนใหญ่จะเป็นการลงมติในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย - ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน คิดเป็นร้อยละ 36.36 กล่าวได้ว่าทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเป็นไปในลักษณะ “โหวตตามฝ่าย” เป็นส่วนใหญ่

สำหรับรายละเอียดส่วนย่อยที่พิจารณาพบว่า กรณีการออกเสียงลงมติแบ่งตามตามวาระจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในวาระที่ 2 ถึงร้อยละ 96.83 ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย ส่วนในกรณีที่พิจารณาการออกเสียงลงมติแบ่งตามประเภทกฎหมายจะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุดในกฎหมายประเภทเศรษฐกิจ

การเงิน คิดเป็นร้อยละ 88.97 เนื่องจากกฎหมายประเภทนี้เป็นกฎหมายสำคัญที่รัฐบาลจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายประเภทนี้มีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลนั่นเอง

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการออกเสียงลงมติของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ทำให้พบข้อสังเกตสามประการ ได้แก่

ประการแรก สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ลงมติไปในทิศทางต่างกันเป็นส่วนใหญ่ โดยมีตัวเลขสถิติถึงร้อยละ 69.70 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการทำตามความคาดหวังในการทำหน้าที่ของ ส.ส. ในสังกัดทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงผ่านการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมทั้งสองฝ่าย รวมถึงสะท้อนถึงความสอดคล้องและเหมือนกันของจุดยืนทางการเมืองที่มีเสถียรภาพตั้งแต่จับขั้วรัฐบาลจนหมดสมัยของสภา

ประการที่สอง จากการที่การลงมติส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางที่ต่างกัน เมื่อพิจารณาแยกตามรูปแบบการลงมติพบว่าส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน กล่าวได้ว่ารูปแบบกลยุทธ์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะ ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน เป็นส่วนใหญ่ในทุกวาระและทุกประเภทกฎหมาย เนื่องจากเหตุผลหนึ่งคือพรรครัฐบาลมีความเข้มแข็ง พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงต้องรักษาการออกเสียงไปในทิศทางที่ต่างกับฝ่ายรัฐบาลให้มากที่สุดเพื่อหวังผลทางการเมือง ทว่าในกฎหมายบางประเภทที่อาจเป็นคุณกับประโยชน์กับฐานเสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเองหรือต่อสังคมโดยรวมมากกว่าประโยชน์ของพรรค จึงทำให้พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเลือกใช้กลยุทธ์ในการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเป็นทางออก อีกทั้งยังสะท้อนการหวังผลทางการเมืองของการเมืองในสภาที่เมื่อต้องตัดสินกันที่ตัวเลข ฝ่ายที่ไม่เข้าร่วมรัฐบาลเมื่อมีเสียงน้อยกว่ามากจนไม่อาจโหวตชนะได้จึงใช้วิธีการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเพื่อดึงเวลาหรือสร้างความไม่ชอบธรรมแก่ร่างกฎหมายเพื่อบั่นทอนเสถียรภาพของฝ่ายรัฐบาล

ประการที่สาม เมื่อพิจารณารายละเอียดส่วนย่อยโดยการพิจารณารูปแบบการลงมติตามประเภทกฎหมาย จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในกฎหมายประเภทเศรษฐกิจ การเงิน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่สำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล และสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลจึงต้องรักษาการโหวตตามฝ่ายให้ได้มากที่สุดในกฎหมายประเภทนี้ นอกจากนี้ยังน่าสนใจว่า สภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ยังมีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันมากกว่าต่างทิศทางกันในกฎหมายสองประเภทคือ กฎหมายสังคมวัฒนธรรมและกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย

และเมื่อพิจารณารูปแบบการลงมติตามวาระแล้วก็จะพบว่ามีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในวาระที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นไปในรูปแบบ ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรับบาลไม่เห็นด้วย เนื่องจากเป็นช่วงที่ร่างกฎหมายผ่านการแปรญัตติในชั้นกรรมาธิการมาแล้ว และเป็นช่วงที่ผ่านการถกเถียงทำความเข้าใจกันในวิปแล้ว การลงมติจึงรักษาทิศทางไปตามฝ่ายได้มากที่สุด

สรุปภาพรวมการลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 – 24 : การโหวตตามฝ่าย

ในการลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 จะพบว่า แม้การลงมติของ ส.ส. จะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละสมัย ทว่าในทุกๆ สมัย จะปรากฏลักษณะร่วมบางประการ ซึ่งจะนำไปสู่การสังเคราะห์ออกมาเป็นแบบแผนของพฤติกรรมการลงมติ โดยพิจารณาผ่านค่าสถิติการโหวตตามฝ่าย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก *"ทิศทางการลงมติ"* จากข้อมูลการลงมติโหวตตามฝ่ายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า ในทุกสมัยนั้น ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลลงมีในทิศทางที่ "ต่างกัน" โดยค่าสถิติการโหวตตามฝ่ายของสภาผู้แทนราษฎรแต่ละชุด จะลงมติต่างกันอยู่ที่ ร้อยละ 80-90 ของการลงมติทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามลักษณะทั่วไปของการทำงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ที่มีการต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองอยู่ แต่ที่ต่างกันมากที่สุดคือในสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 ที่ต่างกันถึงร้อยละ 97.47 ของการลงมติทั้งหมด ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลมีเสถียรภาพมาก และสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้สำเร็จ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลดังกล่าว จึงสามารถวิเคราะห์ต่อเนื่องได้ว่า หากรัฐบาลมีเสถียรภาพมากเพียงใด ทิศทางการลงมติระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลต้องการสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลให้ได้มากที่สุด ซึ่งการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร ก็เป็นหนึ่งในวิธีการดังกล่าว

ประการที่สอง *"รูปแบบการลงมติ"* จากข้อมูลการลงมติโหวตตามฝ่ายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า ในทุกสมัยนั้น ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีรูปแบบการลงมติในลักษณะ "ฝ่ายรัฐบาลลงมติเห็นด้วย แต่ฝ่ายที่ไม่เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงมติ" เนื่องจากเหตุผลหนึ่งคือพรรครัฐบาลมีความเข้มแข็ง พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงต้องรักษาการออกเสียงไปในทิศทางที่ต่างกับฝ่ายรัฐบาลให้มากที่สุดเพื่อหวังผลทางการเมือง ทว่าในกฎหมายบางประเภทที่อาจเป็นคุณกับประโยชน์กับฐานเสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเองหรือต่อสังคมโดยรวมมากกว่าประโยชน์ของพรรค จึงทำให้พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเลือกใช้กลยุทธ์ในการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเป็นทางออก อีกทั้งยังสะท้อนการหวังผลทางการเมืองของการเมืองในสภาที่เมื่อต้องตัดสินกันที่ตัวเลข ฝ่ายที่ไม่เข้าร่วมรัฐบาลเมื่อมีเสียงน้อยกว่ามากจนไม่อาจโหวตชนะได้จึงใช้วิธีการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเพื่อดึงเวลาหรือสร้างความไม่ชอบธรรมแก่ร่างกฎหมายเพื่อบั่นทอนเสถียรภาพของฝ่ายรัฐบาล

ประการที่สาม *"ประเภทของกฎหมาย"* จากข้อมูลการลงมติโหวตตามฝ่ายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า ในแทบทุกสมัยนั้น ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตตามฝ่ายต่างกันมากที่สุดคือ "กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน" เนื่องจากมีกฎหมายสำคัญอยู่ในกฎหมายประเภทนี้หลายฉบับ อาทิเช่น พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ หากกฎหมายฉบับนี้ไม่ผ่านการเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ย่อมทำให้รัฐบาลขาดความเชื่อมั่น และไม่สามารถอยู่รอดได้ แม้ว่าในบางสมัยกฎหมายประเภทอื่นจะมีค่าการโหวตตามฝ่ายต่างกันมากที่สุด

กล่าวคือ สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 และชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) “กฎหมายประเภทอื่น ๆ” มีค่าการโหวตตามฝ่ายต่างกันมากที่สุด ขณะที่สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 “กฎหมายประเภทการศึกษา” มีค่าการโหวตตามฝ่ายต่างกันมากที่สุด แต่กระนั้นกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน ก็อยู่ในระดับถัดมา ซึ่งยังคงตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของกฎหมายประเภทดังกล่าว

ประการที่สี่ *“วาระการพิจารณากฎหมาย”* จากข้อมูลการลงมติโหวตตามฝ่ายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ชุดที่ 20 จนถึงชุดที่ 24 พบว่า ในแทบทุกสมัยนั้น ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตตามฝ่ายต่างกันมากที่สุดคือ “วาระที่ 2” เนื่องจากเป็นช่วงที่ร่างกฎหมายผ่านการแปรญัตติในชั้นกรรมาธิการมาแล้ว และเป็นช่วงที่ผ่านการถกเถียงทำความเข้าใจกันในวิปแล้ว และยังสามารถอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้การลงมติจึงรักษาทิศทางไปตามฝ่ายได้มากที่สุด ขณะเดียวกันในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 นั้น จะมีความแตกต่าง เนื่องจากมีการลงมติต่างทิศทางกันมากที่สุดในวาระที่ 1 ถึงร้อยละ 100 สะท้อนว่าเป็นเรื่องของการหวังผลทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เป็นเพราะสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 มีการจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว ซึ่งเสถียรภาพเป็นอย่างมาก ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงมีการสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลตั้งแต่วาระที่ 1 เพื่อให้มีการขยายผลทางการเมืองต่อไป

กล่าวโดยสรุปแล้วภาพรวมของการลงมติในแต่ละสมัย เป็นเพียง “จุดร่วม” ที่สภาผู้แทนราษฎรแต่ละชุดมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันเท่านั้น หากแต่ว่าในรายละเอียดของแต่ละสมัยนั้น ย่อมมีความแตกต่างกันไป ตามแต่สถานการณ์ ณ ห้วงเวลานั้น ทว่า “จุดร่วม” ดังกล่าว ที่ได้สรุปไปในเบื้องต้น เป็นลักษณะของพฤติกรรม ที่จะนำไปสู่การสร้างบทวิเคราะห์ในลักษณะ “แบบแผน” ของพฤติกรรมการลงมติ ซึ่งจะสามารถอธิบายได้ว่าลักษณะดังกล่าวที่ค้นพบจากการใช้ค่าสถิติการโหวตตามฝ่าย จะสามารถสร้างแบบแผนพฤติกรรมได้อย่างไร ? และมีปัจจัยใดอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมดังกล่าว ?

บทที่ 5 โหวตข้ามพรรค

โหวตข้ามพรรค เป็นพฤติกรรมการลงมติที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของแต่ละพรรคการเมืองที่ไม่ได้ใช้ ‘ฝ่าย’ ที่แต่ละพรรคสังกัดเป็นสิ่งตั้งต้นในการจัดแบบแผนการโหวต นั่นคือ เป็นการเข้าไปดูลักษณะทิศทางการโหวตด้วยการจับคู่ระหว่างพรรคการเมืองทุกพรรคที่อยู่ในรัฐสภา เพื่อหาข้อสรุปว่ามีทิศทางร่วมกันมากน้อยเพียงใดก่อน โดยผิวเผินแล้วหลายคนอาจเข้าใจว่าค่าการโหวตข้ามพรรคมีความคล้ายคลึงกันในฐานการคิดในการหาค่าการโหวตตามฝ่ายในบทที่ 4 แต่เมื่อดูในรายละเอียดแล้วจะเห็นว่าการโหวตข้ามพรรคนั้นจะวิเคราะห์การโหวตด้วยสถานภาพของพรรคในฐานะสมาชิกพรรคในรัฐสภาก่อนที่จะใช้ความเป็น ‘ฝ่าย’ มาร่วมอธิบายถึงข้อสรุปว่าโหวตตามฝ่ายหรือไม่อย่างไร จุดนี้จึงเป็นความแตกต่างที่แยกค่าทั้งสองออกจากกัน

ทั้งนี้ การโหวตข้ามพรรคในทางหนึ่งเป็นการทำความเข้าใจถึงธรรมชาติของพรรคการเมืองในระบอบรัฐสภาที่เป็นระบบพรรคการเมืองหลายพรรคในแง่ของการใช้อำนาจในการโหวตของพรรคการเมืองในการสร้างโอกาสและต่อรองกับพรรคการเมืองอื่นๆ โดยเฉพาะสำหรับพรรคการเมืองที่ไม่ได้เป็นแกนนำฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยเฉพาะพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่การรวมตัวไม่ได้เกิดจากฐานความคิดทางการเมืองที่ใกล้เคียงกัน การสร้างโอกาสที่จะทำให้เกิดมูลค่าในการเข้าไปเป็นสมาชิกพรรคร่วมรัฐบาลก็สามารถทำได้ด้วยการทำให้ค่าการโหวตข้ามพรรคที่เอนเอียงไปทางพรรคแกนนำและพรรคฝ่ายรัฐบาล ในขณะเดียวกันพรรคการเมืองในฟากพรรครัฐบาลที่ความอยู่รอดของสถานะพรรครัฐบาลก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของพรรคร่วมรัฐบาลในการโหวตตามฝ่าย แต่หากบางพรรคการเมืองในฝ่ายต้องการที่จะต่อรองหรือสร้างอำนาจการต่อรองการโหวตข้ามพรรคก็เป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้น้ำหนักในการต่อรองนั้นเพิ่มขึ้นได้

เช่นนี้แล้ว การทำความเข้าใจกับการโหวตข้ามพรรคนอกจากจะทำให้เห็นความแตกต่างที่อาจจะมีหรือไม่มีในการลงมติระหว่างพรรคต่างๆ ที่มารวมกันเป็นฝ่ายว่ามีฐานคิดในการก่อให้เกิดพฤติกรรมในการโหวตมาจากแนวคิดทางการเมืองแล้ว การโหวตข้ามพรรคจะแสดงให้เห็นถึงการใช้การโหวตเพื่อทำให้เกิดผลประโยชน์ทางการเมืองและโอกาสในทางการเมืองของพรรคการเมืองในช่วงขณะและสถานการณ์หนึ่งได้อีกด้วย

โหวตข้ามพรรค

พฤติกรรมการโหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting) เป็นอีกพฤติกรรมหนึ่งที่น่าค้นหาในสภาผู้แทนราษฎรของไทย ด้วยการเป็นระบบรัฐสภาที่มีข้อจำกัด (Constraints) ทางด้านสถาบันอันได้แก่ การมีลักษณะของการเป็นรัฐบาลผสมที่ความต้องการในการจะเข้าไปเป็นหรือออกจากการเป็นสมาชิกของ “พรรคร่วมรัฐบาล” ได้เป็นแรงขับหนึ่งที่ทำให้แบบแผนของพฤติกรรมในการลงมติของ ส.ส. ในฐานะสมาชิกพรรคการเมืองเป็นสิ่งที่น่าตรวจสอบ แต่อย่างไรก็ดี การตรวจสอบพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคนี้ ไม่ได้เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมการโหวตของ ส.ส. แต่ละคน แต่จะตรวจสอบพฤติกรรมการ

โหวตของ ส.ส. ทั้งหมดของพรรคการเมืองเป็นหน่วยการตรวจสอบ นั่นคือ เป็นการนำผลการลงมติของทั้งพรรคการเมืองมาวิเคราะห์ร่วมถึงความสัมพันธ์ในการลงมติระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะความเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการหาความสัมพันธ์ของทุกคู่พรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภาทั้งหมด

จุดประสงค์ของการหาพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคนี้ก็เพื่อเป็นการหาข้อสรุปถึงแรงจูงใจพื้นฐานของพรรคการเมืองในระบบรัฐสภาที่เป็นแบบรัฐบาลผสม นั่นคือ แรงจูงใจจากความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของพรรคร่วมรัฐบาลจากบางพรรคการเมือง เพราะในระบบการเมืองของไทย จุดยืนทางการเมืองหรือจุดยืนทางนโยบายทางการเมืองของพรรคการเมืองไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้พรรคการเมืองจับมือเป็นพรรคร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่เป็นเรื่องของผลประโยชน์ทางการเมืองที่พรรคการเมืองคำนวณว่าคุ้มค่ากับการเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายใดหรือไม่

การแสดงออกของพรรคการเมืองหนึ่งที่อยู่ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลแต่มีพฤติกรรมการโหวตไปในทางเดียวกับทางรัฐบาลก็น่าสนใจที่จะค้นหาว่าเกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร และเมื่อใด ในขณะเดียวกันการแสดงออกของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลที่ผิดจากพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลอื่นก็จะทำให้เห็นถึงรอยแยกของการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลที่สามารถถอดออกมาว่าเกิดขึ้นจุดใด อย่างไร และเมื่อไหร่ ได้เช่นกัน

ค่าสถิติที่ที่ใช้ในการหาแบบแผนการโหวตข้ามพรรคก็ คือ ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores) ที่การคำนวณเกิดจากการนำแนวทางการออกเสียงลงมติของพรรคการเมืองหนึ่งในเรื่องพิจารณาต่างๆ มาเปรียบเทียบกับพรรคการเมืองอื่น โดยการพิจารณาหาแนวทางการออกเสียงลงมติของพรรคการเมือง*จะยึดตามเสียงส่วนใหญ่ของพรรค*นั้น ซึ่งแต่ละพรรคการเมืองจะมีแนวทางการออกเสียงลงมติทั้งที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน เช่น ในเรื่องพิจารณาหนึ่ง พรรค ก มีแนวทางการออกเสียงลงมติ คือ ไม่เห็นด้วย พรรค ข มีแนวทางการออกเสียงลงมติ คือ ไม่เห็นด้วย ดังนั้น พรรค ก และพรรค ข จึงมีแนวทางการออกเสียงลงมติในทางเดียวกัน ซึ่งการคำนวณหาค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคนั้นทำได้โดยการนำจำนวนแนวทางการออกเสียงลงมติที่เป็นแนวทางเดียวกันระหว่างคู่พรรรคการเมืองที่นำมาเปรียบเทียบมาหารด้วยจำนวนการลงมติทั้งหมดที่เกิดขึ้นในสมัยหนึ่งๆ เช่น พรรค ก และ พรรค ข มีแนวทางการออกเสียงลงมติที่เหมือนกัน จำนวน 75 เรื่องพิจารณา จากจำนวนเรื่องพิจารณาทั้งหมด 100 เรื่องพิจารณา เท่ากับว่า ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค ระหว่างพรรค ก และพรรค ข มีค่าอยู่ที่ 0.75 ทั้งนี้ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคจะมีค่าสูงสุดที่เท่ากับ 1 ซึ่งหมายถึงแนวทางการออกเสียงลงมติของทั้งสองพรรคที่นำมาเปรียบเทียบนั้นตรงกันทั้งหมด แต่ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคจะมีค่าลดลงไป เมื่อจำนวนแนวทางการออกเสียงลงมติที่ต่างกันเพิ่มขึ้น

เช่นเดียวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมการลงมติในบทที่ 3 และ 4 นอกเหนือไปจากการค้นหาแบบแผนในภาพรวมแล้ว การวิเคราะห์เข้าไปในประเด็นของประเภทของร่างกฎหมายที่นำมาพิจารณาก็ถูกวิเคราะห์ว่าประเภทของร่างกฎหมายนั้น เป็นหนึ่งในปัจจัยควบที่ทำให้เกิดการแปลเปลี่ยนในพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคหรือไม่

นอกจากนั้นแล้ว เช่นเดียวกับบทที่ 3 บทนี้จะทำการวิเคราะห์ที่นำช่วงเวลาของการลงมติมาวิเคราะห์ในฐานะปัจจัยควบด้วยเช่นกัน โดยมีสมมติฐานช่วงเวลาบางช่วงของการลงมติว่าอาจจะนำไปสู่

การเปลี่ยนแปลงหรือเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมีพฤติกรรมการลงมติที่เปลี่ยนไปจากเวลาปกติ ซึ่งช่วงเวลาที่นำมาวิเคราะห์ คือ ช่วงเวลาหนึ่งเดือนก่อนการยื่นญัตติขออภิปรายไม่ไว้วางใจ (นับหนึ่งเดือนก่อนหน้าวันที่มีการยื่นญัตติขออภิปรายไม่ไว้วางใจ) และหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (นับหนึ่งเดือนหลังจากวันที่มีการลงมติไม่ไว้วางใจ ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ) และช่วงหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี (นับหนึ่งเดือนก่อนและหลังจากวันที่มีการปรับคณะรัฐมนตรี) ที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าช่วงเวลาทั้งสองนี้จะเป็นแรงกระตุ้นให้พรรคการเมืองแต่ละพรรคใช้อำนาจของการลงมติเป็นตัวต่อรองให้เกิดคานงัดทางอำนาจทางการเมืองระหว่างแกนนำพรรคการเมืองในทั้ง 2 ฝากของพรรครัฐสภา เป็นต้นว่า ในช่วงการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือ รัฐมนตรีของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง บางพรรคการเมืองอาจใช้การต่อรองในการยกมือเพื่อไว้วางใจในการให้ได้ผลประโยชน์ทางการเมืองที่พรรคต้องการจะได้รับเพิ่มเติม หรือบางพรรคการเมืองในฟากฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอาจต่อรองเพื่อให้ได้ข้ามฝ่ายไปยังฝ่ายรัฐบาลด้วยเสียงโหวตสนับสนุนด้วยเช่นกัน ในขณะเดียวกัน ช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรีก็เป็นช่วงเวลาที่พรรคการเมืองต้องปรับพฤติกรรมในการลงมติที่อาจจะเดินออกนอกเส้นทางไปสำหรับพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลหรือเดินเข้าสู่อีกเส้นทางหนึ่งของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ทั้งนี้ก็ด้วยความหวังว่าจะยังได้อยู่ร่วมเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือได้รับโอกาสเข้าเป็นฝ่ายรัฐบาล

เช่นนี้แล้วการนำช่วงเวลาของการลงมติมาพิจารณาจะทำให้เห็นภาพของการสร้างโอกาสหรือการเกิดแรงจูงใจที่ทำให้พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. และพรรคการเมืองต้นสังกัดนั้นอาจจะแปรผันไปตามการคาดหวังถึงผลประโยชน์ทางการเมืองและการอยู่รอดในสภาของพรรคการเมืองมากกว่าปัจจัยความเป็นตัวแทนของประชาชน

โดยค่าการลงมติการโหวตข้ามพรรคตามช่วงเวลาทั้งสองนั้น มีที่มาจากการเปรียบเทียบระหว่างค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดสมัยกับค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตามช่วงเวลานั้นๆ โดยหลักการคำนวณจะเริ่มจากการนำค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตามช่วงเวลานั้นๆ ตั้งแล้วลบด้วยค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดสมัย โดยถ้ามีค่าเป็นบวกแสดงว่าค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคหนึ่งกับอีกพรรคหนึ่งเพิ่มขึ้นกว่าปกติในช่วงเวลานั้น และ ถ้ามีค่าเป็นลบแสดงว่าค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคหนึ่งกับอีกพรรคหนึ่งลดลงกว่าปกติในช่วงเวลานั้น เช่น ระหว่างพรรค ก. และพรรค ข. มีค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดสมัยที่ 0.90 และมีค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี อยู่ที่ 0.95 เท่ากับว่า ในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี พรรค ก. และพรรค ข. มีค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้น 0.05

ดังนั้น การแสดงผลของการคำนวณค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores) จะนำเสนอโดยแบ่งไปตามชุดของสภาผู้แทนราษฎร โดยในขั้นแรกจะนำเสนอ ภาพรวมการลงมติตามฝ่ายของ ส.ส. และพรรคการเมืองทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลว่ามีทิศทางเป็นอย่างไรในภาพรวม จากนั้นจึงไปพิจารณาค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดสมัยของแต่ละพรรคการเมือง พิจารณาค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคเฉพาะการพิจารณาร่างกฎหมาย พิจารณาค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตามประเภทของกฎหมาย และพิจารณาตามช่วงเวลาสำคัญทางการเมือง คือ ช่วงเวลาช่วงหนึ่งเดือนก่อน

การยื่นญัตติขออภิปรายไม่ไว้วางใจและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจและช่วงหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี และสุดท้ายไปพิจารณาผลของการเมืองนอกสภาที่มีผลต่อค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค โดยการนำค่าเฉลี่ยของการโหวตข้ามพรรคราย 3 เดือนมาเรียงลำดับตามเวลาของทั้งสมัยของสภา เพื่อดูว่ามีช่วงเวลาใดที่ค่าการโหวตตามพรรคมีการเปลี่ยนแปลงที่ผิดปกติหรือไม่ หากผิดปกติก็จะได้หาสาเหตุมาวิเคราะห์ถึงที่มาของสาเหตุนั้น

โหวตข้ามพรรค? – สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 (พ.ศ. 2541 - 2543) มีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำพรรคร่วมรัฐบาล และมีพรรคร่วมรัฐบาลอีก จำนวน 8 พรรค คือ พรรคชาติพัฒนา พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย พรรคราษฎร พรรคเอกภาพ พรรคเสรีธรรม และพรรคไท รวมมี ส.ส. อยู่ในฟากของพรรคร่วมรัฐบาลจำนวน 266 คน ส่วนในฟากของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นมี 2 พรรคการเมือง โดยมีพรรคแกนนำคือ พรรคความหวังใหม่ และมีพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอีก จำนวน 1 พรรค คือ พรรคพลังธรรม มีจำนวน ส.ส. รวม 127 คน (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 22 พฤษภาคม 2541

พรรคฝ่ายรัฐบาล	จำนวน ส.ส.	พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	จำนวน ส.ส.
ประชาธิปัตย์	123	ความหวังใหม่	126
ชาติพัฒนา	53	พลังธรรม	1
ชาติไทย	38		
กิจสังคม	20		
ประชากรไทย	18		
ราษฎร	1		
เอกภาพ	8		
เสรีธรรม	4		
ไท	1		
รวม	266	รวม	127

อย่างไรก็ดี ในช่วงปลายสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 20 มีการเปลี่ยนแปลงในสถานภาพของ ส.ส. ในหลายๆพรรคการเมือง โดยได้มี ส.ส. ลาออกจากพรรคต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพรรคความหวังใหม่ ซึ่ง ส.ส. เหล่านี้ได้ลาออกไปเพื่อเตรียมตัวสำหรับการเลือกตั้งครั้งใหม่ หลังจากการเปลี่ยนแปลงได้เสร็จสิ้นลง ทำให้จำนวนของ ส.ส. ในแต่ละฝ่ายเหลือดังนี้คือ พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลเหลือ 239 คน และ พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเหลือ 82 และเกิด ส.ส. ที่มีสถานภาพไม่สังกัดพรรค จำนวน 72 คน (ตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ช่วงปลายสมัยรัฐบาล ณ วันที่ 19 ตุลาคม 2543

พรรคฝ่ายรัฐบาล	จำนวน ส.ส.	พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	จำนวน ส.ส.	ไม่สังกัดพรรค	จำนวน ส.ส.
ประชาธิปัตย์	118	ความหวังใหม่	82	ไม่สังกัดพรรค	72
ชาติพัฒนา	42				
ชาติไทย	33				
กิจสังคม	17				
ประชากรไทย	6				
ราษฎร	9				
เอกภาพ	8				
เสรีธรรม	5				
ไท	1				
รวม	239	รวม	82	รวม	72

ในทุกสมัยการประชุมของชุดที่ 20 นี้มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 874 ครั้ง[37] แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 791 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 83 ครั้ง

ตารางที่ 5.3 แสดงทิศทางการลงมติของ ส.ส. ที่สังกัดพรรคฝ่ายรัฐบาลและที่สังกัดพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลพบว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล มีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน (ลงมติ*ตามเสียงส่วนใหญ่ของฝ่าย*ที่ ส.ส. ท่านนั้นสังกัด) เป็นจำนวนร้อยละ 97.83 จากการออกเสียงลงมติทั้งหมด ในขณะที่ ส.ส. พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการออกเสียงลงคะแนนไปในทางเดียวกัน ร้อยละ 90.61 ซึ่งมีค่าที่ต่ำกว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล อยู่ร้อยละ 7.22 ค่าความแตกต่างที่เห็นจึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าการโหวตตามฝ่ายของแต่ละฝ่ายนั้นเป็นความจำเป็นต่อการมีสถานะการบริหารประเทศอย่างมาก โดยเฉพาะพรรคฝ่ายรัฐบาล หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งว่า ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยนี้ในทางหนึ่งได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองที่ต่างสถานะกัน

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจาณาการลงมติของ ส.ส. ในหน่วยการวิเคราะห์ตาม ‘พรรคการเมือง’ นั่นคือนำเอาการลงมติของการลงมติของพรรคการเมืองเป็นหนึ่งหน่วยการลงมติเพื่อวิเคราะห์ว่าในแต่ละ ‘ฝ่าย’ นั้น แต่ละพรรคการเมืองที่ประกอบกันเป็นฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจะมีความแตกต่างในทิศทางการลงมติไปตามฝ่ายที่แต่ละพรรคสังกัดมากน้อยเพียงใด ซึ่งค่าสถิติที่ได้จากตารางที่ 5.4 และ ตารางที่ 5.5 ก็ได้แสดงให้เห็นว่าความแตกต่างกันในสถานะภาพการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลกับการมีพฤติกรรมการลงมติที่ชัดเจนขึ้น โดยค่าสถิติได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสถานะฝ่ายของพรรคที่สังกัดอย่างชัดเจน

[37] นับตั้งแต่การใช้เครื่องนับคะแนนอัตโนมัติมาใช้ในการบันทึกการลงคะแนนเสียง

ตารางที่ 5.3 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลรายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด(ชุดที่ 20)

ฝ่าย	ลงมติไปตามฝ่ายที่สังกัด (ร้อยละ)
ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล	97.83
ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	90.61

โดยจะเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบค่าสถิติระหว่างการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จะเห็นว่าพรรคการเมืองที่สังกัดฝ่ายรัฐบาลจะมีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันสูงถึงร้อยละ 97.25 แต่พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่เพียงร้อยละ74.85 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลถึงร้อยละ 22.4

ด้วยค่าความแตกต่างที่มากถึงร้อยละ 22.4 ย่อมแสดงให้เห็นถึงการมีพฤติกรรมการลงมติที่ต้องมาด้วยความรับผิดชอบร่วมกันของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลที่ต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อให้อายุของการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลที่มีอำนาจในการบริหารประเทศยืนนานต่อไป

<u>พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย</u>

สำหรับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลแล้ว (ดูตารางที่ 5.4) พรรคที่มีค่าเฉลี่ยของสถิติการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกับฝ่ายที่สูงที่สุดคือ พรรคไท โดยมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 100 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นพรรคแกนนำที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 98.99 โดยพรรคร่วมรัฐบาลที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยของฝ่าย คือ พรรคเสรีธรรม พรรคราษฎร พรรคเอกภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 97.78 97.50 และ 97.25 ตามลำดับ ในส่วนพรรคร่วมรัฐบาลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของฝ่าย คือ พรรคชาติไทย (ร้อยละ 97.14) พรรคกิจสังคม (ร้อยละ 97.11) พรรคประชากรไทย (ร้อยละ 95.06) และพรรคชาติพัฒนา (ร้อยละ 94.43) ตามลำดับ ซึ่งพรรคชาติพัฒนาเป็นพรรคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

<u>พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย</u>

สำหรับฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลแล้ว ค่าสถิติในตารางที่ 5.5 แสดงให้เห็นว่า พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกันในสัดส่วนที่ไม่สูง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ74.85 โดยพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คือ พรรคความหวังใหม่ มีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกัน ถึงร้อยละ 90.83 ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อีก 1 พรรค คือ พรรคพลังธรรม อยู่ที่ร้อยละ 58.88

ตารางที่ 5.4 ค่าการโหวตตามฝ่ายของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล (ชุดที่ 20)

พรรคฝ่ายรัฐบาล	ลงมติไปตามฝ่ายที่สังกัด (ร้อยละ)
ไท	100.00
ประชาธิปัตย์	98.99
เสรีธรรม	97.78
ราษฎร	97.50
เอกภาพ	97.25
ชาติไทย	97.14
กิจสังคม	97.11
ประชากรไทย	95.06
ชาติพัฒนา	94.43
ค่าเฉลี่ย	**97.25**

ตารางที่ 5.5 ค่าการโหวตตามฝ่ายของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ชุดที่ 20)

พรรคฝ่ายรัฐบาล	ลงมติไปตามฝ่ายที่สังกัด (ร้อยละ)
ความหวังใหม่	90.83
พลังธรรม	58.88
ค่าเฉลี่ย	**74.85**

โหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores)

เมื่อพิจารณาค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างคู่พรรคการเมืองทุกพรรคที่อยู่ในรัฐสภา (ชุดที่ 20) จากตารางที่ 5.6 พบว่า ในภาพรวมค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคเป็นไปตามธรรมชาติของการเมืองในระบบรัฐสภาที่พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะไม่มีการโหวตข้ามพรรคหรือการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ค่าสถิติในภาพรวมจึงเห็นว่าค่าสถิติฝ่ายเดียวกันจะมีค่าสูงกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายตรงกันข้าม อย่างไรก็ดี ข้อยกเว้นในรูปแบบก็ยังมีให้เห็นอยู่

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคแกนนำของทั้งสองฝ่ายนั่นคือพรรคประชาธิปัตย์ (พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาล) และ พรรคความหวังใหม่ (พรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล) ค่าสถิติการออกเสียงลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันมีค่าเท่ากับ 0.65

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาล พบว่า พรรคร่วมรัฐบาลที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคสูงที่สุด เมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ คือ พรรคชาติไทย มีค่าอยู่ที่ 0.98 และพรรคร่วมรัฐบาลที่มีค่าการโหวตข้ามพรรค ต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ คือ พรรคไท มีค่าอยู่ที่ 0.02 และเมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคขนาดกลางที่เป็นร่วมรัฐบาลและพรรคแกนนำรัฐบาล พบว่า พรรคประชากรไทยมีค่าการโหวตข้ามพรรคต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับพรรค-

ตารางที่ 5.6 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) (ชุดที่ 20)

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	0.95	1.00										
ชาติไทย	0.98	0.95	1.00									
กิจสังคม	0.81	0.78	0.81	1.00								
ประชากรไทย	0.51	0.47	0.50	0.64	1.00							
ราษฎร	0.85	0.86	0.85	0.73	0.32	1.00						
เอกภาพ	0.95	0.92	0.96	0.79	0.51	0.81	1.00					
เสรีธรรม	0.94	0.91	0.94	0.80	0.53	0.81	0.92	1.00				
ไท	0.02	0.01	0.02	0.17	0.47	0.14	0.04	0.06	1.00			
ความหวังใหม่	0.65	0.68	0.66	0.69	0.46	0.64	0.63	0.62	0.09	1.00		
พลังธรรม	0.15	0.12	0.15	0.17	0.36	0.20	0.15	0.18	0.85	0.09	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.46	0.46	0.46	0.36	0.48	0.39	0.44	0.45	0.52	0.31	0.76	1.00

ประชาธิปัตย์ โดยมีค่าอยู่ที่ 0.51 ต่ำรองลงมาคือ พรรคกิจสังคม และพรรคราษฎร ที่มีค่าอยู่ที่ 0.81 และ 0.85 ตามลำดับ ในส่วนพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลที่เหลือ คือ พรรคชาติไทย พรรคชาติพัฒนา พรรคเอกภาพ และพรรคเสรีธรรม จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ อยู่ที่ 0.98 0.95 0.95 และ 0.94 ตามลำดับ แต่ก็เป็นค่าที่อยู่ในระดับที่สูง

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พบว่า พรรคพลังธรรม มีค่าการโหวตข้ามพรรค เมื่อเทียบกับพรรคความหวังใหม่ อยู่ที่ 0.09 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมาก

แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพรรคขนาดเล็กที่อยู่ต่างฝ่ายกัน คือพรรคไท และพรรคพลังธรรม กลับพบว่ามีค่าการโหวตข้ามพรรคสูงถึง 0.85

เมื่อพิจารณาการลงมติในช่วงปลายสมัยสำหรับกลุ่ม ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรค เมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคแกนนำรัฐบาล และพรรคความหวังใหม่ ซึ่งเป็นพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พบว่า กลุ่ม ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคค่าการโหวตข้ามพรรค เมื่อเทียบกับประชาธิปัตย์ อยู่ที่ 0.46 และเมื่อเทียบกับพรรคความหวังใหม่ จะมีค่าอยู่ที่ 0.31

ซึ่งในภาพรวมแล้ว คู่พรรคการเมืองที่มีค่าการโหวตข้ามพรรค สูงที่สุดคือ ระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคชาติไทย มีค่าอยู่ที่ 0.98 ส่วนคู่พรรคการเมืองที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคต่ำที่สุดคือระหว่างพรรคชาติพัฒนาและพรรคไท มีค่าอยู่ที่ 0.01

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อแยกการหาค่าการโหวตข้ามพรรคโดยคำนวณเฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมายเพียงส่วนเดียว (การจัดประเภทของร่างกฎหมายที่เข้าสู่การพิจารณาของการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในบทที่ 2 ที่ได้จัดออกมาเป็น 6 ประเภท) เพื่อทำให้เห็นพฤติกรรมการลงมติที่ถือเป็นการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติของ ส.ส. (ตารางที่ 5.7 ก-ช) พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับทุกพรรคการเมือง พบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรคเมื่อพิจารณาโดยเอาสถานะความเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วนั้นไม่ว่าจะเป็นกฎหมายประเภทอะไรก็ตาม ค่าการโหวตข้ามพรรคของแต่ละพรรคการเมืองขึ้นอยู่กับสถานะการเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาล พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในระดับที่สูงกว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน และเช่นเดียวกับการค้นพบก่อนหน้านี้ พรรคประชากรไทยและพรรคไทก็ยังคงมีค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลในเกณฑ์ที่ต่ำมาก แต่ยกเว้นในกรณีการลงมติในประเภทกฎหมายการศึกษาที่พรรคประชากรไทยนั้นมีค่าการโหวตข้ามพรรคกับพรรคฝ่ายรัฐบาลที่จัดได้ว่ามีค่าในระดับสูง

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาลงไปยังกฎหมายประเภทต่างๆ ก็จะพบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายประเภทกฎหมายสังคมวัฒนธรรมกฎหมายการเมืองการบริหารกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และกฎหมายด้านอื่นๆ (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในช่วงระหว่าง 0.70 – 0.94) แต่กับกฎหมายประเภทการศึกษา (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.60) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่

ตารางที่ 5.7 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคในการพิจารณากฎหมายแต่ละประเภทของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

ก. ภาพรวม

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	0.96	1.00										
ชาติไทย	0.98	0.96	1.00									
กิจสังคม	0.82	0.80	0.82	1.00								
ประชากรไทย	0.52	0.51	0.53	0.66	1.00							
ราษฎร	0.83	0.86	0.83	0.74	0.36	1.00						
เอกภาพ	0.96	0.93	0.96	0.80	0.52	0.79	1.00					
เสรีธรรม	0.96	0.93	0.95	0.81	0.53	0.81	0.93	1.00				
ไท	0.01	0.01	0.01	0.15	0.43	0.15	0.03	0.04	1.00			
ความหวังใหม่	0.66	0.68	0.66	0.70	0.50	0.64	0.64	0.63	0.09	1.00		
พลังธรรม	0.13	0.12	0.13	0.17	0.32	0.22	0.14	0.16	0.86	0.10	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.45	0.44	0.45	0.35	0.49	0.38	0.43	0.45	0.54	0.30	0.77	1.00

ข. กฎหมายสังคมวัฒนธรรม

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	0.94	1.00										
ชาติไทย	0.97	0.97	1.00									
กิจสังคม	0.67	0.67	0.64	1.00								
ประชากรไทย	0.40	0.43	0.40	0.56	1.00							
ราษฎร	0.79	0.86	0.83	0.59	0.36	1.00						
เอกภาพ	0.91	0.91	0.94	0.60	0.40	0.75	1.00					
เสรีธรรม	0.94	0.94	0.97	0.61	0.43	0.79	0.91	1.00				
ไท	0.00	0.03	0.00	0.22	0.58	0.17	0.00	0.03	1.00			
ความหวังใหม่	0.64	0.64	0.61	0.83	0.49	0.52	0.57	0.58	0.14	1.00		
พลังธรรม	0.11	0.11	0.11	0.19	0.52	0.10	0.11	0.15	0.89	0.11	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.31	0.27	0.31	0.19	0.54	0.15	0.28	0.35	0.69	0.15	0.94	1.00

ค. กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	0.96	1.00										
ชาติไทย	0.99	0.96	1.00									
กิจสังคม	0.82	0.79	0.80	1.00								
ประชากรไทย	0.58	0.56	0.58	0.73	1.00							
ราษฎร	0.78	0.80	0.77	0.74	0.43	1.00						
เอกภาพ	0.97	0.93	0.96	0.80	0.57	0.74	1.00					
เสรีธรรม	0.96	0.91	0.94	0.82	0.60	0.78	0.93	1.00				
ไท	0.00	0.01	0.00	0.16	0.36	0.23	0.03	0.05	1.00			
ความหวังใหม่	0.56	0.58	0.57	0.62	0.49	0.53	0.54	0.52	0.10	1.00		
พลังธรรม	0.16	0.14	0.16	0.16	0.23	0.35	0.17	0.18	0.82	0.10	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.49	0.49	0.49	0.37	0.50	0.41	0.45	0.46	0.51	0.31	0.63	1.00

ง. กฎหมายการเมืองการบริหาร

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	0.96	1.00										
ชาติไทย	0.97	0.96	1.00									
กิจสังคม	0.80	0.80	0.82	1.00								
ประชากรไทย	0.50	0.50	0.51	0.63	1.00							
ราษฎร	0.89	0.92	0.90	0.77	0.33	1.00						
เอกภาพ	0.94	0.93	0.96	0.80	0.51	0.86	1.00					
เสรีธรรม	0.96	0.94	0.96	0.81	0.50	0.87	0.95	1.00				
ไท	0.01	0.02	0.01	0.16	0.49	0.07	0.04	0.04	1.00			
ความหวังใหม่	0.70	0.72	0.71	0.73	0.48	0.75	0.69	0.69	0.09	1.00		
พลังธรรม	0.13	0.12	0.14	0.19	0.42	0.15	0.15	0.16	0.87	0.13	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.41	0.39	0.41	0.30	0.53	0.33	0.39	0.43	0.58	0.25	0.79	1.00

จ.กฎหมายการศึกษา

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	1.00	1.00										
ชาติไทย	0.95	0.95	1.00									
กิจสังคม	0.85	0.85	0.80	1.00								
ประชากรไทย	0.65	0.65	0.65	0.80	1.00							
ราษฎร	0.87	0.87	0.80	0.93	0.67	1.00						
เอกภาพ	0.85	0.85	0.90	0.70	0.55	0.67	1.00					
เสรีธรรม	0.95	0.95	0.90	0.80	0.60	0.80	0.80	1.00				
ไท	0.00	0.00	0.00	0.15	0.25	0.13	0.05	0.05	1.00			
ความหวังใหม่	0.60	0.60	0.55	0.55	0.60	0.67	0.50	0.55	0.05	1.00		
พลังธรรม	0.07	0.07	0.07	0.07	0.20	0.00	0.13	0.07	0.93	0.00	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.83	0.83	0.83	0.33	0.33	0.50	0.83	0.67	0.17	0.67	1.00	1.00

ฉ. กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	1.00	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00	1.00									
กิจสังคม	0.83	0.83	0.83	1.00								
ประชากรไทย	0.26	0.26	0.26	0.43	1.00							
ราษฎร	0.87	0.87	0.87	0.68	0.23	1.00						
เอกภาพ	1.00	1.00	1.00	0.83	0.26	0.87	1.00					
เสรีธรรม	0.94	0.94	0.94	0.76	0.31	0.80	0.94	1.00				
ไท	0.00	0.00	0.00	0.17	0.66	0.13	0.00	0.06	1.00			
ความหวังใหม่	0.77	0.77	0.77	0.77	0.37	0.65	0.77	0.71	0.14	1.00		
พลังธรรม	0.00	0.00	0.00	0.21	0.43	0.00	0.00	0.00	1.00	0.00	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.68	0.68	0.68	0.68	0.26	0.55	0.68	0.61	0.32	0.52	1.00	1.00

ช. กฎหมายด้านอื่นๆ

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	0.96	1.00										
ชาติไทย	1.00	0.96	1.00									
กิจสังคม	0.98	0.94	0.98	1.00								
ประชากรไทย	0.57	0.53	0.57	0.59	1.00							
ราษฎร	0.80	0.80	0.80	0.77	0.20	1.00						
เอกภาพ	0.96	0.92	0.96	0.94	0.61	0.73	1.00					
เสรีธรรม	0.96	0.92	0.96	0.94	0.57	0.73	0.96	1.00				
ไท	0.00	0.00	0.00	0.02	0.37	0.17	0.04	0.04	1.00			
ความหวังใหม่	0.94	0.91	0.94	0.91	0.64	0.70	0.89	0.89	0.02	1.00		
พลังธรรม	0.09	0.09	0.09	0.09	0.25	0.32	0.11	0.14	0.91	0.09	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.23	0.23	0.23	0.18	0.59	0.41	0.23	0.27	0.77	0.18	0.82	1.00

ที่ 0.56 แล้ว ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) ย่อมเห็นต่างอยู่เสมอ

ตามวาระ

เมื่อพิจารณาค่าการโหวตข้ามพรรคของพรรคการเมืองตามวาระของการลงมติในแต่ละร่างกฎหมาย (ดูตารางที่ 5.8 ก–ค) จะพบว่าค่าที่ได้เป็นไปแนวทางเดียวกับค่าการโหวตข้ามพรรคในเรื่องการพิจาณาร่างกฎหมายที่ค่าที่ได้สะท้อนการโหวตตามฝ่ายที่สังกัด นั่นคือ พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก็จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในเกณฑ์ที่สูง คือ มักจะโหวตไปในทิศทางเดียวกันกับพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกันเอง แต่จะไม่มากเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในขณะที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ไม่สูงมากนักทั้งกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและฝ่ายรัฐบาล

อย่างไรก็ดี พรรคไทและพรรคประชากรไทยที่แม้จะมีสถานะเป็นพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลแต่ค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกันมีค่าต่ำ แสดงให้เห็นถึงความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด

และเมื่อแยกการคำนวณค่าโหวตข้ามพรรคเป็นตามวาระของการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับต่างๆ (ตารางที่ 5.8 ก-ค) ก็พบว่า แบบแผนการลงมติก็เป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมคือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และพรรคไทและพรรคประชากรไทยก็ยังคงมีค่าการโหวตที่แตกต่างไปจากพรรคการเมืองอื่นที่มีสถานะเดียวกันนอกจากนี้ก็พบว่า ค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 20 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 5 ตุลาคม 2541ครั้งที่ 2 เมื่อ 9 กรกฎาคม 2542 ครั้งที่ 3 เมื่อ 11 เมษายน 2543 ครั้งที่ 4 เมื่อ 14 มิถุนายน 2543 และ ครั้งที่ 5 เมื่อ 8 กันยายน 2543 พบว่า ช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรีมีส่วนทำให้พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. และพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไป (ตารางที่ 5.9 และ 5.10)

ในภาพรวมจะเห็นว่า พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลเพียงส่วนหนึ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของทิศทางการออกเสียงลงมติมากนักในช่วงหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี คือ พรรคชาติพัฒนาและพรรคชาติไทย ส่วนพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างมากในช่วงการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งสุดท้ายปลายสมัยของสภา

ในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกัน เห็นได้จากค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบระหว่างพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน มีค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงไม่มากนัก ทั้งในช่วงก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี

ตารางที่ 5.8 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตามวาระการพิจารณากฎหมายของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

ก. วาระที่ 1

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	0.97	1.00										
ชาติไทย	1.00	0.97	1.00									
กิจสังคม	0.90	0.91	0.91	1.00								
ประชากรไทย	0.60	0.61	0.61	0.68	1.00							
ราษฎร	0.85	0.88	0.86	0.86	0.42	1.00						
เอกภาพ	0.99	0.96	0.99	0.90	0.60	0.84	1.00					
เสรีธรรม	0.99	0.96	0.99	0.90	0.61	0.83	0.98	1.00				
ไท	0.01	0.02	0.01	0.09	0.36	0.14	0.02	0.02	1.00			
ความหวังใหม่	0.82	0.84	0.83	0.91	0.66	0.78	0.82	0.82	0.10	1.00		
พลังธรรม	0.21	0.19	0.21	0.21	0.30	0.25	0.21	0.22	0.80	0.20	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.52	0.52	0.53	0.42	0.54	0.42	0.50	0.52	0.48	0.38	0.67	1.00

ข. วาระที่ 2

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	0.94	1.00										
ชาติไทย	0.95	0.92	1.00									
กิจสังคม	0.80	0.73	0.78	1.00								
ประชากรไทย	0.52	0.46	0.52	0.60	1.00							
ราษฎร	0.88	0.89	0.86	0.62	0.23	1.00						
เอกภาพ	0.94	0.88	0.94	0.78	0.52	0.81	1.00					
เสรีธรรม	0.95	0.90	0.92	0.79	0.51	0.86	0.91	1.00				
ไท	0.01	0.01	0.01	0.11	0.39	0.09	0.02	0.04	1.00			
ความหวังใหม่	0.27	0.30	0.29	0.32	0.23	0.31	0.26	0.24	0.03	1.00		
พลังธรรม	0.10	0.09	0.11	0.13	0.31	0.22	0.12	0.14	0.88	0.04	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.24	0.24	0.23	0.21	0.55	0.23	0.25	0.26	0.74	0.11	0.69	1.00

ค. วาระที่ 3

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	1.00											
ชาติพัฒนา	0.98	1.00										
ชาติไทย	1.00	0.99	1.00									
กิจสังคม	0.75	0.75	0.75	1.00								
ประชากรไทย	0.45	0.45	0.45	0.67	1.00							
ราษฎร	0.79	0.81	0.80	0.72	0.39	1.00						
เอกภาพ	0.94	0.93	0.95	0.72	0.45	0.74	1.00					
เสรีธรรม	0.93	0.92	0.94	0.72	0.47	0.77	0.90	1.00				
ไท	0.00	0.01	0.00	0.23	0.53	0.20	0.05	0.06	1.00			
ความหวังใหม่	0.78	0.80	0.79	0.78	0.54	0.72	0.74	0.73	0.13	1.00		
พลังธรรม	0.08	0.07	0.08	0.15	0.37	0.18	0.10	0.12	0.91	0.07	1.00	
ไม่สังกัดพรรค	0.52	0.49	0.51	0.36	0.43	0.42	0.47	0.48	0.48	0.33	0.90	1.00

ตารางที่ 5.9 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี(ชุดที่ 20)

ก.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 5 ตุลาคม 2541

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร*	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม
ประชาธิปัตย์	0.00										
ชาติพัฒนา	-0.10	0.00									
ชาติไทย	0.02	-0.10	0.00								
กิจสังคม	0.19	0.07	0.19	0.00							
ประชากรไทย	0.49	0.38	0.50	0.36	0.00						
ราษฎร											
เอกภาพ	0.05	-0.07	0.04	0.21	0.49		0.00				
เสรีธรรม	0.06	-0.06	0.06	0.20	0.47		0.08	0.00			
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	-0.17	-0.47		-0.04	-0.06	0.00		
ความหวังใหม่	0.10	0.17	0.10	0.06	0.29		0.12	0.14	-0.09	0.00	
พลังธรรม	0.06	0.03	0.07	0.04	-0.14		0.06	0.03	-0.06	0.06	0.00

หมายเหตุ *พรรคราษฎรเริ่มมี ส.ส. เมื่อกุมภาพันธ์ 2542

ข. ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 9 กรกฎาคม 2542

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.05	0.00										
ชาติไทย	0.02	0.05	0.00									
กิจสังคม	0.13	0.17	0.14	0.00								
ประชากรไทย	-0.09	-0.06	-0.09	-0.28	0.00							
ราษฎร	0.04	0.03	0.04	0.10	0.04	0.00						
เอกภาพ	0.05	0.08	0.04	0.15	-0.09	0.08	0.00					
เสรีธรรม	0.06	0.09	0.06	0.15	-0.11	0.08	0.08	0.00				
ไท	0.01	0.01	0.01	-0.14	0.00	0.00	-0.02	-0.04	0.00			
ความหวังใหม่	0.12	0.10	0.12	0.06	0.01	0.03	0.14	0.16	-0.06	0.00		
พลังธรรม	-0.09	-0.07	-0.09	-0.12	0.12	-0.03	-0.10	-0.12	0.12	-0.07	0.00	
ไม่สังกัดพรรค	-0.46	-0.46	-0.46	-0.36	-0.01	-0.27	-0.44	-0.45	0.45	-0.31	0.21	0.00

ค. ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 11 เมษายน 2543

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม*	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.00	0.00										
ชาติไทย	-0.04	0.05	0.00									
กิจสังคม	0.19	0.17	0.14	0.00								
ประชากรไทย	-0.51	-0.47	-0.50	-0.64	0.00							
ราษฎร	0.15	0.08	0.10	0.27	-0.32	0.00						
เอกภาพ	-0.06	0.03	-0.02	0.10	-0.51	0.08	0.00					
เสรีธรรม	-0.05	0.04	0.00	0.09	-0.53	0.08	0.08	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	-0.17	0.42	-0.14	-0.04	-0.06	0.00			
ความหวังใหม่	0.29	0.21	0.23	0.25	-0.46	0.31	0.20	0.21	-0.09	0.00		
พลังธรรม												
ไม่สังกัดพรรค	0.54	0.49	0.48	0.64	-0.48	0.61	0.45	0.44	-0.52	0.64		0.00

หมายเหตุ *พรรคพลังธรรมไม่มี ส.ส. ตั้งแต่ธันวาคม 2542 เนื่องจากสมาชิกลาออก

ง. ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 14 มิถุนายน 2543

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม*	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.00	0.00										
ชาติไทย	-0.03	0.05	0.00									
กิจสังคม	0.14	0.12	0.09	0.00								
ประชากรไทย* งูเห่าออกไปแล้ว?	-0.51	-0.47	-0.50	-0.59	0.00							
ราษฎร	0.15	0.08	0.10	0.22	-0.32	0.00						
เอกภาพ	-0.11	-0.02	-0.07	0.10	-0.45	0.03	0.00					
เสรีธรรม	-0.05	0.04	0.00	0.04	-0.53	0.08	0.02	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	-0.11	0.43	-0.14	0.01	-0.06	0.00			
ความหวังใหม่	0.24	0.16	0.19	0.20	-0.46	0.26	0.16	0.17	-0.09	0.00		
พลังธรรม												
ไม่สังกัดพรรค	0.54	0.49	0.49	0.59	-0.48	0.61	0.40	0.44	-0.52	0.59		0.00

หมายเหตุ *พรรคพลังธรรมไม่มี ส.ส. ตั้งแต่ธันวาคม 2542 เนื่องจากสมาชิกลาออก

จ. ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 8 กันยายน 2543

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม*	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.01	0.00										
ชาติไทย	0.02	0.01	0.00									
กิจสังคม	-0.77	-0.74	-0.77	0.00								
ประชากรไทย	-0.51	-0.47	-0.50	0.19	0.00							
ราษฎร	-0.19	-0.21	-0.21	-0.34	0.03	0.00						
เอกภาพ	-0.08	-0.05	-0.10	-0.62	-0.38	-0.02	0.00					
เสรีธรรม	0.01	0.01	0.01	-0.71	-0.53	-0.20	-0.10	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	0.79	0.40	0.21	0.09	-0.02	0.00			
ความหวังใหม่	-0.27	-0.35	-0.26	-0.26	-0.12	-0.16	-0.20	-0.24	0.35	0.00		
พลังธรรม												
ไม่สังกัดพรรค	0.49	0.54	0.49	-0.32	-0.48	0.27	0.43	0.46	-0.52	0.02		0.00

หมายเหตุ *พรรคพลังธรรมไม่มี ส.ส. ตั้งแต่ธันวาคม 2542 เนื่องจากสมาชิกลาออก

ตารางที่ 5.10 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี(ชุดที่ 20)

ก.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 5 ตุลาคม 2541

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร*	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.05	0.00										
ชาติไทย	0.02	0.05	0.00									
กิจสังคม	0.19	0.22	0.19	0.00								
ประชากรไทย	0.49	0.53	0.50	0.36	0.00							
ราษฎร												
เอกภาพ	0.05	0.08	0.04	0.21	0.49		0.00					
เสรีธรรม	0.06	0.09	0.06	0.20	0.47		0.08	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	-0.17	-0.47		-0.04	-0.06	0.00			
ความหวังใหม่	-0.03	-0.06	-0.03	-0.07	0.16		-0.01	0.01	-0.09	0.00		
พลังธรรม	-0.15	-0.12	-0.15	-0.17	-0.36		-0.15	-0.18	0.15	-0.09	0.00	
ไม่สังกัดพรรค												

หมายเหตุ *พรรคราษฎรเริ่มมี ส.ส. เมื่อกุมภาพันธ์ 2542

ข. หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 9 กรกฎาคม 2542

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	-0.07	0.00										
ชาติไทย	-0.10	-0.01	0.00									
กิจสังคม	-0.20	-0.14	-0.14	0.00								
ประชากรไทย	-0.38	-0.44	-0.44	-0.40	0.00							
ราษฎร	0.03	0.08	0.09	-0.03	-0.29	0.00						
เอกภาพ	-0.07	0.02	0.04	-0.13	-0.45	0.13	0.00					
เสรีธรรม	-0.17	-0.10	-0.07	-0.05	-0.34	-0.01	-0.05	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	0.08	0.35	-0.14	-0.04	0.06	0.00			
ความหวังใหม่	0.03	-0.03	0.00	-0.10	-0.40	0.08	0.02	-0.05	-0.09	0.00		
พลังธรรม	-0.06	-0.09	-0.09	0.16	0.40	-0.11	-0.09	0.01	0.03	0.00	0.00	
ไม่สังกัดพรรค	-0.46	-0.46	-0.46	-0.12	0.34	-0.39	-0.44	-0.33	0.48	-0.31	0.12	0.00

ค. หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 11 เมษายน 2543

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม*	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.03	0.00										
ชาติไทย	-0.01	0.05	0.00									
กิจสังคม	-0.10	-0.04	-0.07	0.00								
ประชากรไทย	-0.01	0.03	0.00	0.07	0.00							
ราษฎร	-0.08	-0.07	-0.06	-0.21	0.07	0.00						
เอกภาพ	-0.03	0.03	-0.01	-0.12	-0.07	-0.07	0.00					
เสรีธรรม	0.00	0.07	0.03	-0.09	0.00	0.00	0.00	0.00				
ไท	0.01	0.01	0.01	0.12	0.06	0.05	0.04	-0.01	0.00			
ความหวังใหม่	-0.02	-0.02	0.00	0.18	0.38	-0.14	-0.04	0.07	0.28	0.00		
พลังธรรม												
ไม่สังกัดพรรค	0.54	0.52	0.51	0.35	0.02	0.38	0.48	0.49	-0.50	0.32		0.00

หมายเหตุ *พรรคพลังธรรมไม่มี ส.ส. ตั้งแต่ธันวาคม 2542 เนื่องจากสมาชิกลาออก

ง. หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 14 มิถุนายน 2543

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม*	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.03	0.00										
ชาติไทย	-0.01	0.05	0.00									
กิจสังคม	-0.10	-0.04	-0.07	0.00								
ประชากรไทย	-0.01	0.03	0.00	0.07	0.00							
ราษฎร	-0.08	-0.07	-0.06	-0.21	0.07	0.00						
เอกภาพ	-0.03	0.03	-0.01	-0.12	-0.07	-0.07	0.00					
เสรีธรรม	0.00	0.07	0.03	-0.09	0.00	0.00	0.00	0.00				
ไท	0.01	0.01	0.01	0.12	0.06	0.05	0.04	-0.01	0.00			
ความหวังใหม่	-0.02	-0.02	0.00	0.18	0.38	-0.14	-0.04	0.07	0.28	0.00		
พลังธรรม												
ไม่สังกัดพรรค	0.54	0.52	0.51	0.35	0.02	0.38	0.48	0.49	-0.50	0.32		0.00

หมายเหตุ *พรรคพลังธรรมไม่มี ส.ส. ตั้งแต่ธันวาคม 2542 เนื่องจากสมาชิกลาออก

จ. หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 8 กันยายน 2543

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม*	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.01	0.00										
ชาติไทย	0.02	0.01	0.00									
กิจสังคม	-0.72	-0.73	-0.72	0.00								
ประชากรไทย	-0.51	-0.47	-0.50	0.27	0.00							
ราษฎร	-0.76	-0.77	-0.76	0.18	0.59	0.00						
เอกภาพ	0.05	0.04	0.04	-0.70	-0.51	-0.72	0.00					
เสรีธรรม	-0.22	-0.18	-0.22	-0.53	-0.25	-0.45	-0.20	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	0.74	0.53	0.77	-0.04	0.21	0.00			
ความหวังใหม่	-0.33	-0.36	-0.34	-0.10	0.22	-0.05	-0.31	-0.39	0.60	0.00		
พลังธรรม												
ไม่สังกัดพรรค	0.30	0.31	0.30	-0.07	-0.26	-0.16	0.32	0.14	-0.30	0.24		0.00

หมายเหตุ *พรรคพลังธรรมไม่มี ส.ส. ตั้งแต่ธันวาคม 2542 เนื่องจากสมาชิกลาออก

แต่ด้วยลักษณะเฉพาะตัวของการจับขั้วรัฐบาลในสมัยนายกฯ ชวน หลีกภัย ที่พรรคประชากรไทยแม้จะอยู่ในขั้วรัฐบาลในฐานะพรรคการเมือง แต่ ส.ส. ส่วนหนึ่งได้วางตัวไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายรัฐบาลจึงทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของพรรคประชากรไทยที่ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรีในครั้งที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกกับพรรคฝ่ายรัฐบาล ในคณะที่ครั้งอื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลงในทางลบ ซึ่งในที่นี้น่าจะเป็นผลมาจากการเมืองภายในพรรครวมถึงการปรับ ครม. ในครั้งสุดท้ายที่ปัญหาภายในพรรคฝ่ายรัฐบาลคือประชาธิปัตย์และกิจสังคม ได้แสดงให้เห็นในการเปลี่ยนแปลงของค่าโหวตข้ามพรรคของพรรคกิจสังคมที่มีทิศทางตรงกันข้ามกับพรรคประชาธิปัตย์และพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของ ส.ส. ที่ไม่ได้สังกัดพรรคก็มีความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดมากขึ้นเช่นเดียวกัน

ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

เมื่อนำมิติของเวลาของกระบวนการอภิปรายไม่วางใจมาเป็นส่วนหนึ่งของแรงจูงใจในการออกเสียงลงมติแล้ว โดยการเปรียบเทียบเป็นการนำค่าเฉลี่ยของค่าโหวตข้ามพรรคของแต่ละคู่ของพรรคการเมืองตลอดทั้งสมัยมาเทียบกับค่าโหวตข้ามพรรคในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางในและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยการอภิปรายไม่ไว้วางใจของ ส.ส. ชุดที่ 20 มีการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งหมด 3 ครั้ง แต่เนื่องจากมีการเก็บข้อมูลโดยเครื่องลงคะแนนเสียงอัตโนมัติตั้งแต่ 22 พฤษภาคม 2541 ทำให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้เพียง 2 ครั้งเท่านั้น พบว่า

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 – 13 มกราคม 2542 (ตารางที่ 5.11)

  หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ (13 มกราคม 2542) พบว่า พรรคการเมืองในส่วนของฝ่ายรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นในค่าการโหวตข้ามพรรคกับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลด้วยกันส่วนกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นมีค่าลดลง และเป็นที่น่าสนใจว่าพรรคการเมืองที่มีค่าโหวตข้ามพรรคเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญได้แก่ พรรคประชากรไทยที่มีค่าเพิ่มขึ้นในช่วงระหว่างร้อยละ 0.36-0.53 คือเพิ่มขึ้นเกือบกึ่งหนึ่งของการโหวตลงมติทั้งสมัยกับพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกัน แต่มีค่าลดลงกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเองก็มีค่าลดลงเมื่อจับคู่เทียบกับพรรครัฐบาลก็มีค่าลดลงอย่างเห็นได้ชัดโดยเฉพาะพรรคความหวังใหม่ที่เป็นแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

  หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (1 กุมภาพันธ์ 2542) พบว่า ค่าการโหวตข้ามพรรคในฝั่งของพรรครัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น หมายความว่ามีการลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันเพิ่มขึ้น แต่เป็นที่น่าสังเกตคือค่าการโหวตของพรรคพลังธรรมที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลกับพรรคฝ่ายรัฐบาลทั้งหมดนั้นมีค่าลดลง ในขณะที่พรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอย่างพรรคความหวังใหม่มีค่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

ตารางที่ 5.11 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลเทียบกับค่าเฉลี่ยตลอดสมัย– ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 20)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 13 มกราคม 2542

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร*	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.05	0.00										
ชาติไทย	0.02	0.05	0.00									
กิจสังคม	0.19	0.22	0.19	0.00								
ประชากรไทย	0.49	0.53	0.50	0.36	0.00							
ราษฎร												
เอกภาพ	0.05	0.08	0.04	0.21	0.49		0.00					
เสรีธรรม	0.06	0.09	0.06	0.20	0.47		0.08	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	-0.17	-0.47		-0.04	-0.06	0.00			
ความหวังใหม่	-0.21	-0.24	-0.21	-0.25	-0.02		-0.19	-0.17	-0.09	0.00		
พลังธรรม	0.00	0.03	0.00	-0.03	-0.21		0.00	-0.03	-0.04	-0.02	0.00	
ไม่สังกัดพรรค												

หมายเหตุ *พรรคราษฎรเริ่มมี ส.ส. เมื่อกุมภาพันธ์ 2542

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 1 กุมภาพันธ์ 2542

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.05	0.00										
ชาติไทย	0.02	0.05	0.00									
กิจสังคม	0.19	0.22	0.19	0.00								
ประชากรไทย	0.17	0.20	0.17	0.03	0.00							
ราษฎร	0.09	0.08	0.09	0.21	-0.32	0.00						
เอกภาพ	0.01	0.05	0.01	0.17	0.17	0.07	0.00					
เสรีธรรม	0.04	0.08	0.04	0.18	0.13	0.07	0.06	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	-0.17	-0.14	-0.14	-0.04	-0.06	0.00			
ความหวังใหม่	0.07	0.04	0.07	0.03	0.09	-0.17	0.13	0.11	-0.09	0.00		
พลังธรรม	-0.15	-0.12	-0.15	-0.17	-0.03	-0.20	-0.15	-0.18	0.15	-0.09	0.00	
ไม่สังกัดพรรค												

ตารางที่ 5.12 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลเทียบกับค่าเฉลี่ยตลอดสมัย– ครั้งที่ 2 (ชุดที่ 20)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 24 พฤศจิกายน 2542

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.05	0.00										
ชาติไทย	0.02	0.05	0.00									
กิจสังคม	0.11	0.15	0.12	0.00								
ประชากรไทย	-0.21	-0.17	-0.20	-0.34	0.00							
ราษฎร	0.13	0.11	0.13	0.17	0.00	0.00						
เอกภาพ	0.02	0.06	0.02	0.11	-0.18	0.14	0.00					
เสรีธรรม	0.03	0.07	0.03	0.15	-0.25	0.14	0.03	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	-0.12	0.23	-0.11	-0.02	-0.04	0.00			
ความหวังใหม่	0.25	0.22	0.24	0.18	-0.16	0.24	0.24	0.26	-0.09	0.00		
พลังธรรม	0.38	0.40	0.38	0.33	-0.08	0.30	0.35	0.37	-0.38	0.36	0.00	
ไม่สังกัดพรรค	-0.46	-0.46	-0.46	-0.31	0.22	-0.36	-0.41	-0.43	0.48	-0.31	-0.29	0.00

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 20 ธันวาคม 2542

	ประชาธิปัตย์	ชาติพัฒนา	ชาติไทย	กิจสังคม	ประชากรไทย	ราษฎร	เอกภาพ	เสรีธรรม	ไท	ความหวังใหม่	พลังธรรม*	ไม่สังกัดพรรค
ประชาธิปัตย์	0.00											
ชาติพัฒนา	0.05	0.00										
ชาติไทย	0.02	0.05	0.00									
กิจสังคม	0.02	0.05	0.02	0.00								
ประชากรไทย	-0.15	-0.11	-0.15	-0.28	0.00							
ราษฎร	0.08	0.07	0.08	0.03	0.01	0.00						
เอกภาพ	-0.03	0.01	-0.03	-0.01	-0.08	0.05	0.00					
เสรีธรรม	-0.01	0.02	-0.02	-0.04	-0.15	0.04	-0.02	0.00				
ไท	-0.02	-0.01	-0.02	-0.14	0.10	-0.06	0.03	0.01	0.00			
ความหวังใหม่	0.15	0.12	0.15	0.23	-0.15	0.09	0.12	0.11	-0.09	0.00		
พลังธรรม												
ไม่สังกัดพรรค	0.54	0.54	0.54	0.47	-0.13	0.54	0.49	0.48	-0.52	0.50		0.00

หมายเหตุ *พรรคพลังธรรมไม่มี ส.ส. ตั้งแต่ธันวาคม 2542 เนื่องจากสมาชิกลาออก

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 – 24 พฤศจิกายน 2542 (ตารางที่ 5.12)

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ (24 พฤศจิกายน 2542) พบว่า ในฟากของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลในภาพรวมยังคงมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่แสดงให้เห็นว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ แต่มีความแตกต่างอยู่ที่พรรคประชากรไทยและพรรคไทที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ลดลงแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในการลงมติในฝ่ายเดียวกัน ส่วนในฟากพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นความเปลี่ยนแปลงแสดงให้เห็นในทิศทางที่เป็นบวกกับพรรคการเมืองทั้งสองฟาก แต่ก็เป็นที่น่าแปลกใจว่าค่าโหวตข้ามพรรคของพรรคความหวังใหม่ก่อนการอภิปรายไม่ไว้วางใจในครั้งนี้ยังมีค่าเป็นบวกผิดกับช่วงการอภิปรายครั้งก่อนหน้าวันที่ 13 มกราคม2542

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (20 ธันวาคม 2542) พบว่า ในภาพรวมของพรรคการเมืองทั้งสองฟาก ความเปลี่ยนแปลงในค่าโหวตข้ามพรรคอยู่ในเกณฑ์ปกติ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงแต่ก็ไม่ได้มีการแปลงที่มีนัยสำคัญมากนัก แต่สำหรับพรรคประชากรไทยแล้วหลังการอภิปรายไม่วางใจยังคงมีค่าโหวตข้ามพรรคลดลง แต่ในขณะเดียวกัน ส.ส. ที่ไม่สังกัดพรรคกลับมีค่าโหวตข้ามพรรคกับพรรคการเมืองอื่นๆ ในทางบวกและเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย

แผนภาพที่ 5.1 แสดงการนำค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคราย 3 เดือนมาเรียงลำดับเพื่อพิเคราะห์ว่าจะมีปัจจัยหรือเหตุการณ์ทางการเมืองภายนอกสภาใดส่งผลต่อพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคหรือไม่ ซึ่งพบว่า สำหรับสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 นั้น ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2541 ค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงแรกและตกลง ตั้งแต่ช่วงเดือนสิงหาคม 2541 หลังจากนั้นก็สลับสูงต่ำกับค่าเปรียบเทียบตลอดสมัย ซึ่งมีค่าอยู่ที่ 0.19 จนถึงเดือนธันวาคม 2542 จนพุ่งขึ้นถึงสูงกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัย ช่วงปลายสมัยรัฐบาล ในช่วงเดือนมีนาคมถึงกรกฎาคม 2543 โดยค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนขึ้นถึงจุดสูงสุดในช่วงพฤษภาคมถึงกรกฎาคม 2541 อยู่ที่ 0.41 และมีค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนต่ำสุดในช่วงธันวาคม 2542 ถึงกุมภาพันธ์ 2543 อยู่ที่ 0.07

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความแตกต่างของค่าโหวตข้ามพรรคในช่วงระยะเวลา 3 เดือนที่กำหนดมาเพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยอื่นๆ นอกสภาที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการโหวตนั้น มีช่วงเวลาในเดือนพฤษภาคม 2541 ที่ค่าเปรียบเทียบในช่วงนั้นสูงกว่าค่าเฉลี่ยตลอดสมัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงนั้นรัฐบาลได้ออกนโยบายต่างๆ มาแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ เช่น พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ พ.ศ. 2541 พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงิน และจัดการเงินกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูละพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2541 เพื่อมาแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องรวมกันในการผ่านวิกฤตไปให้ได้ แม้จะมีความเห็นไม่ตรงกันบ้าง

แสดงให้เห็นว่า สภาวะเศรษฐกิจที่มีความร้ายแรง ก็อาจส่งผลต่อการทำงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้

แผนภาพที่ 5.1 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน(ชุดที่ 20)

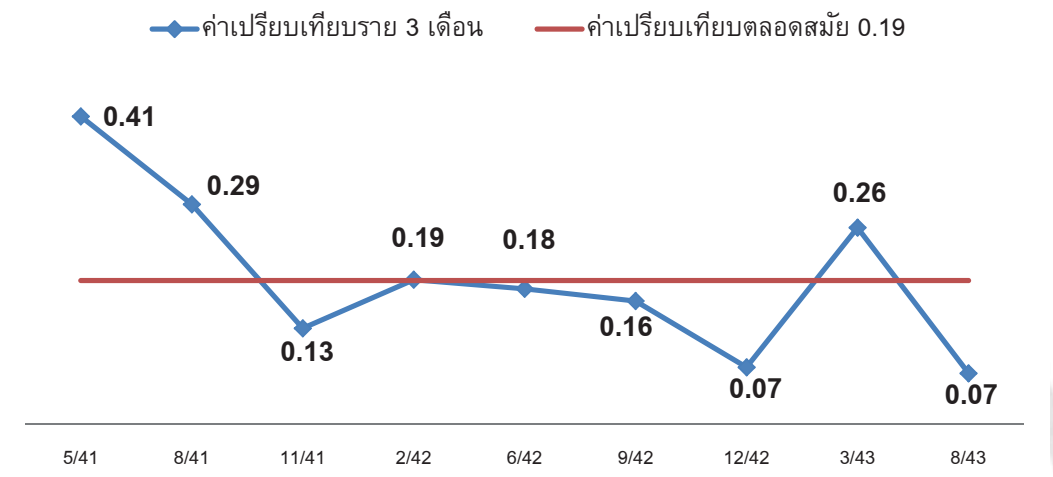

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 โหวตข้ามพรรคอย่างไร?

โดยสรุป แบบแผนการโหวตข้ามพรรคของ ส.ส. ชุดที่ 20 มีดังนี้

ประการที่หนึ่ง *ค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าต่ำ*ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของทฤษฎีที่ว่าด้วยรัฐบาลผสมที่ การจับมือกันของพรรคย่อมแสดงถึงการมีจุดยืนทางการเมืองและนโยบายในทางเดียวกันของแต่ละพรรค ดังนั้นการมีค่าโหวตข้ามพรรคที่ไม่สูงระหว่างพรรคแกนนำทั้งสองฝ่ายจึงเป็นประเด็นที่อาจจะไม่สร้างความแปลกใหม่ให้กับการศึกษาในประเด็นนี้ แต่ก็เป็นการย้ำถึงพลังการอธิบายของทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลที่มีมาก่อนหน้านี้

ประการที่สอง *ค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรคสูงกว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล* ซึ่งผลที่ได้ทำให้เห็นถึงข้อตกลงของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลที่ต้องให้ซึ่งกันและกันเมื่อต้องมาร่วมกันบริหารประเทศและความต้องการที่จะทำให้อายุของรัฐบาลที่บริหารร่วมกันมีระยะยาวนาน หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งว่า เพราะเสียงพรรคร่วมรัฐบาลซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ในสภาจะต้องขับเคลื่อนกฎหมายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จึงต้องมีความเหนี่ยวแน่นกันอย่างมากในการลงมติไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่เสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อาจจะไม่จำเป็นต้องเหนียวแน่นเท่ากับเสียงของฝั่งรัฐบาล เพราะไม่มีความต้องการที่จะจับมือร่วมกันในการเป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในระยะยาว อาจมีข้อยกเว้นในบางกรณี เช่นการโหวตที่มีความสำคัญ ได้แก่ การลงมติไม่ไว้วางใจ เป็นต้น

ประการที่สาม *แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดเล็กโดยสามารถแบ่งพรรคเล็กได้เป็น 2 กลุ่ม* คือ (1) พรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล และ (2) พรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยพรรคขนาดเล็กทั้งสองกลุ่มในสมัย ส.ส. ชุดที่ 20 นี้ แสดงให้เห็นว่าไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับพรรคแกนนำเท่าไรนัก ซึ่งคำอธิบายต่อพฤติกรรมของพรรคขนาดเล็กที่ร่วมรัฐบาลที่มีค่าโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรครัฐบาลด้วยกันต่ำนั้น อาจเป็นเพราะคุณลักษณะของการจับขั้วรัฐบาลของพรรคร่วม

รัฐบาลของสมัยนี้ นั่นคือ การจับมือกันของพรรคร่วมรัฐบาลนั้นเกิดจากการรวมตัวกันของหลายพรรค และพรรคที่เป็นแกนนำรัฐบาลให้ได้มีเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสภาในจำนวนที่มากเกินครึ่งพอสมควร พรรคเล็กถูกเชื้อเชิญเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพรรคร่วมรัฐบาลก็เพื่อมาเติมจำนวนแต่อาจจะไม่ได้ผลการตอบแทนในรูปแบบของตำแหน่งรัฐมนตรีหรือตำแหน่งทางการเมืองอื่นทำให้แรงจูงใจที่จะสนับสนุนการทำงานของฝ่ายรัฐบาลอย่างเต็มที่มีไม่มากนัก

ส่วนในพรรคเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็ไม่มีเหตุให้กระตือรือร้นมากนัก เนื่องจากการเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่ไม่มีภาระในการผลักดันนโยบายใดๆ และด้วยการจับขั้วกันของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่ไม่ได้มาด้วยความตั้งใจหรือด้วยจุดยืนทางนโยบายหรือการเมืองของแต่ละพรรค การประสานกันระหว่างพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงไม่มีความเหนียวแน่นแต่อย่างใด

ประการที่สี่ *แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดกลาง* สำหรับใน ส.ส. ชุดที่ 20 นั้นพรรคขนาดกลางมีเฉพาะในฝ่ายรัฐบาล ซึ่งมีแนวโน้มในการลงมติไปในทิศทางเดียวกับพรรคแกนนำรัฐบาลสูง โดยเห็นได้จากค่าการโหวตข้ามพรรค เมื่อเปรียบเทียบกับทุกพรรคแล้ว ค่าระหว่าง 0.95 – 0.81 แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะทำให้ฝ่ายรัฐบาลมีความมั่นคง เพราะการจับขั้วของรัฐบาลนี้ เป็นการจับขั้วโดยมีพรรคที่มีที่นั่งในสภาเป็นอันดับสอง เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล

ประการที่ห้า *การลงมติเฉพาะร่างกฎหมาย* ค่าการโหวตข้ามพรรคก็ยังคงอยู่บนฐานของการมีสถานะพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั่นคือ ทิศทางการลงมติของพรรคฝ่ายรัฐบาลจะเกาะกลุ่มกันเหนียวแน่นกว่าทิศทางการลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และเมื่อมองให้ลึกไปตามวาระก็พบว่า ในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 เฉพาะการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

เมื่อพิจารณาเฉพาะการโหวตร่างกฎหมาย พบว่า แบบแผนการลงมติเป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมคือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ประการที่หก *เมื่อพิจารณาตามช่วงเวลา หนึ่งเดือนก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ พบว่า* ค่าการโหวตข้ามพรรคทั้งก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาลมีแนวโน้มไปในทางเดียวกัน แต่ในส่วนของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมักมีแนวโน้มที่ไม่ชัดเช่น บางครั้งไปในทางเดียวกัน บางครั้งไปในทางตรงข้ามกัน

และเมื่อพิจารณาตามช่วงเวลาหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี พบว่า พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลเพียงส่วนหนึ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของทิศทางการออกเสียงลงมติมากนักในช่วงหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี คือพรรคชาติพัฒนาและพรรคชาติไทย ส่วนพรรค

ร่วมรัฐบาลอื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างมากในช่วงการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งสุดท้ายปลายสมัยของสภา

ในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกัน เห็นได้จากค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบระหว่างพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน มีค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงไม่มากนัก ทั้งในช่วงก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี

โหวตข้ามพรรค?: สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 (พ.ศ. 2544 - 2547) มีพรรคไทยรักไทยเป็นแกนนำพรรคร่วมรัฐบาล และมีพรรคร่วมรัฐบาลอีก จำนวน 6 พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคเสรีธรรม พรรคความหวังใหม่ พรรคถิ่นไทย พรรคชาติพัฒนา และพรรคกิจสังคม รวมมี ส.ส. อยู่ในฟากของพรรคร่วมรัฐบาลจำนวน 266 คน

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 (พ.ศ. 2544 - 2547) มีการจับขั้วและเปลี่ยนขั้วพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอยู่สองช่วงด้วยกัน คือ ช่วงแรกของการจับขั้วจะมีพรรคไทยรักไทยเป็นแกนนำพรรคร่วมรัฐบาล และมีพรรคร่วมรัฐบาลอีก จำนวน 6 พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคเสรีธรรม พรรคความหวังใหม่ พรรคถิ่นไทย พรรคชาติพัฒนา และพรรคกิจสังคม รวมมี ส.ส. อยู่ในฟากของพรรคร่วมรัฐบาลจำนวน 370 คน และในฟากของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลประกอบด้วยพรรคประชาธิปัตย์และพรรคราษฎร โดยมีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 130 คน ดังตารางที่ 5.13

อย่างไรก็ดี ในช่วงปลายสมัยของรัฐบาล (เดือนพฤศจิกายน 2547) (ตารางที่ 5.14) ได้มีการควบรวมพรรคในส่วนของพรรคฝ่ายรัฐบาล (พรรคเสรีธรรม พรรคความหวังใหม่ พรรคถิ่นไทย และพรรคชาติพัฒนา ได้ควบรวมกับพรรคไทยรักไทย) และมีการเปลี่ยนพรรคร่วมรัฐบาลทำให้หน้าตาของขั้วแต่ละฝ่ายเป็นดังนี้คือ พรรคร่วมรัฐบาลประกอบด้วยพรรคไทยรักไทย (แกนนำ) และมีพรรคชาติไทยและกิจสังคม โดยจำนวน ส.ส. ในฝ่ายรัฐบาลมีจำนวนทั้งสิ้น 369 คน

ส่วนในฟากของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นมีแกนนำคือ พรรคประชาธิปัตย์ และมีพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอีก จำนวน 3 พรรค คือ พรรคราษฎร พรรคมหาชน และพรรคมวลชน โดยพรรคมวลชน เป็นพรรคที่เข้าร่วมฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลภายหลังจากพรรคความหวังใหม่ยุบรวมกับพรรคไทยรักไทย และพรรคมหาชนเข้าร่วมฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลภายหลัง เนื่องจากสมาชิกพรรคราษฎรย้ายพรรคไปอยู่พรรคมหาชน ในช่วงปลายสมัยของสภา ทำให้สมาชิกของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีทั้งหมด 131 คน

ตารางที่ 5.13 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ช่วงเริ่มต้นสมัยรัฐบาล ณ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2544

พรรคฝ่ายรัฐบาล	จำนวน ส.ส.	พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	จำนวน ส.ส.
ไทยรักไทย	248	ประชาธิปัตย์	128
ชาติไทย	41	ราษฎร	2
ความหวังใหม่	36		
ชาติพัฒนา	29		
เสรีธรรม	14		
กิจสังคม	1		
ถิ่นไทย	1		
รวม	370	รวม	130

ตารางที่ 5.14 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ช่วงปลายสมัยรัฐบาล ณ วันที่ 24 พฤศจิกายน 2547

พรรคฝ่ายรัฐบาล	จำนวน ส.ส.	พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	จำนวน ส.ส.
ไทยรักไทย	327	ประชาธิปัตย์	128
ชาติไทย	41	ราษฎร	1
กิจสังคม	1	มวลชน	1
		มหาชน	1
รวม	369	รวม	131

ในทุกสมัยของการประชุมของชุดที่ 21 มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 1,036 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 890 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 146 ครั้ง

ทิศทางการลงมติของ ส.ส. ที่สังกัดพรรคฝ่ายรัฐบาลและที่สังกัดพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แสดงในตารางที่ 5.15 จะเห็นว่า การลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล จะมีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน (เป็นการลงมติตามเสียงส่วนใหญ่ของฝ่ายที่ ส.ส. คนนั้นสังกัด) คิดเป็นจำนวนร้อยละ 98.63 จากการออกเสียงลงมติทั้งหมด ในขณะที่ ส.ส. พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการออกเสียงลงคะแนนไปในทางเดียวกัน ร้อยละ 94.02 ซึ่งมีค่าที่ต่ำกว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล อยู่ร้อยละ 4.61 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยนี้ในทางหนึ่งได้แสดงให้เห็นถึงระเบียบวินัยและการเกาะตัวกันของพรรคการเมืองในแต่ละฝ่ายที่การลงมติไปในทิศทางเดียวกันตามฝ่ายที่สังกัดบ่งบอกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองที่ต่างสถานะกัน

ตารางที่ 5.15 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลรายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 21

ฝ่าย	ลงมติไปตามฝ่ายที่สังกัด (ร้อยละ)
ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล	98.63
ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	94.02

เมื่อพิจารณาเข้าไปในแต่ละฝ่ายของพรรคการเมืองก็จะเห็นว่า สำหรับ ส.ส. ชุดที่ 21 นี้นั้น การออกเสียงลงมติของแต่ละฝ่ายนั้นดูมีความเป็นอันหนึ่งกันเดียวกันเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 5.16 และ 5.17 ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมากพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 92.17 และพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 89.68 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ร้อยละ 2.49

อย่างไรก็ดี เมื่อมองเข้าไปในแต่ละฝ่ายก็จะพบจุดที่เหมือนกันอีกจุดหนึ่งในพฤติกรรมการลงมติของพรรคการเมืองทั้งซีกฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและฝ่ายรัฐบาลคือ พรรคการเมืองขนาดเล็กของแต่ละฝ่ายนั้นมีค่าการลงมติไปในทางเดียวกันกับส่วนใหญ่ของฝ่ายน้อยกว่าพรรคร่วมฝ่ายอื่นๆ มาก นั่นคือในฝ่ายรัฐบาล พรรคกิจสังคมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 68.09 และในฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลพรรคราษฎรมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 68.09

<u>พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย</u>

สำหรับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลแล้ว (ดูตารางที่ 5.16) พรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นพรรคแกนนำรัฐบาล มีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติในทิศทางเดียวกับฝ่ายรัฐบาลสูงที่สุด ที่ร้อยละ 99.32 โดยพรรคร่วมรัฐบาลที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ พรรคชาติไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 98.74 และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ พรรคกิจสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 68.09 สำหรับพรรคร่วมรัฐบาลพรรคอื่นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของฝ่าย คือ พรรคเสรีธรรม พรรคความหวังใหม่ และพรรคถิ่นไทย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 98.71 97.73 และ 94.74 และพรรคร่วมรัฐบาลพรรคอื่นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของฝ่าย คือ พรรคชาติพัฒนา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 87.83

<u>พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย</u>

ตารางที่ 5.17 พบว่า พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกัน ในสัดส่วนที่ไม่สูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 89.68 โดยพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คือ พรรคประชาธิปัตย์ มีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกัน ถึงร้อยละ 94.47 ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อีก 3 พรรค มีพรรคที่ออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกันกับ

ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล สูงที่สุด คือ พรรคมหาชน อยู่ที่ร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ พรรคมวลชน ร้อยละ 94.58 และต่ำที่สุด คือ พรรคราษฎร อยู่ที่ร้อยละ 69.68

ตารางที่ 5.16 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 21)

พรรคฝ่ายรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
ไทยรักไทย	99.32
ชาติไทย	98.74
เสรีธรรม	98.71
ความหวังใหม่	97.73
ถิ่นไทย	94.74
ชาติพัฒนา	87.83
กิจสังคม	68.09
ค่าเฉลี่ย	**92.17**

ตารางที่ 5.17 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 21)

พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
มหาชน	100.00
มวลชน	94.58
ประชาธิปัตย์	94.47
ราษฎร	69.68
ค่าเฉลี่ย	**89.68**

โหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores)

ตารางที่ 5.18 แสดงค่าสถิติการ “โหวตข้ามพรรค” ระว่างพรรคการเมือง พบว่า ในภาพรวมค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคเป็นไปตามธรรมชาติของการเมืองในระบบรัฐสภาที่พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล นั่นคือจะไม่มีการโหวตข้ามพรรคหรือการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ค่าสถิติในภาพรวมจึงเห็นว่าค่าสถิติฝ่ายเดียวกันจะมีค่าสูงกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายตรงกันข้าม อย่างไรก็ดี ข้อยกเว้นในรูปแบบก็ยังมีให้เห็นอยู่

ตารางที่ 5.18 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) (ชุดที่ 21)

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	0.99	1.00									
ความหวังใหม่	0.99	0.99	1.00								
ชาติพัฒนา	0.88	0.87	0.68	1.00							
เสรีธรรม	0.95	0.95	0.94	0.63	1.00						
กิจสังคม	0.06	0.07	0.08	0.07	0.10	1.00					
ถิ่นไทย	0.37	0.37	0.37	0.33	0.51	0.48	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.54	0.54	0.47	0.56	0.44	0.03	0.27	1.00			
ราษฎร	0.60	0.61	0.49	0.63	0.45	0.17	0.37	0.59	1.00		
มวลชน	0.09	0.10		0.14		0.74		0.24	0.25	1.00	
มหาชน	0.03	0.05		0.10		0.97		0.03		0.97	1.00

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคแกนนำของทั้งสองฝ่ายนั่นคือพรรคไทยรักไทย (พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาล) และ พรรคประชาธิปัตย์ (พรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล) ค่าสถิติการออกเสียงลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันมีค่าเท่ากับ 0.54 อันเป็นค่าตามความคาดการณ์ตามทฤษฎีการจับขั้วของพรรคการเมือง

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคแกนนำรัฐบาลและพรรคร่วมรัฐบาล พบว่า พรรคชาติไทยและพรรคความหวังใหม่ มีค่าการโหวตข้ามพรรค สูงที่สุด เมื่อเทียบกับพรรคไทยรักไทย ที่ 0.99 รองลงมาคือพรรคเสรีธรรม ที่ 0.95 และพรรคชาติพัฒนา ที่ 0.88 ในส่วนพรรคกิจสังคม มีค่าการโหวตข้ามพรรค ต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับพรรคไทยรักไทย ที่ 0.06 ต่ำรองลงมาคือ พรรคถิ่นไทย สังคมมีค่าการโหวตข้ามพรรค ต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับพรรคไทยรักไทย ที่ 0.37

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล คือ พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ พรรคชาติพัฒนา และพรรคเสรีธรรม พบว่า พรรคชาติพัฒนา มีค่าการโหวตข้ามพรรค ที่ต่ำเมื่อเทียบกับสามพรรค คือมีค่า 0.87 เมื่อเทียบกับพรรคชาติไทย มีค่า 0.68 เมื่อเทียบกับพรรคความหวังใหม่ และมีค่า 0.63 เมื่อเทียบกับพรรคเสรีธรรม ในขณะที่สามพรรคที่เหลือ มีค่าการโหวตข้ามพรรค เมื่อเทียบกันแล้ว จะมีค่าระหว่าง 0.99 – 0.94

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคขนาดเล็ก คือ พรรคกิจสังคม พรรคถิ่นไทย พรรคราษฎร พรรคมวลชน และพรรคมหาชน พบว่า พรรคกิจสังคม มีค่าการโหวตข้ามพรรค เมื่อเทียบกับพรรคมวลชน และพรรคมหาชน ที่สูงกว่าปกติ เนื่องจากพรรคกิจสังคมเป็นพรรคร่วมรัฐบาล แต่อีกสองพรรคเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คือ มีค่า 0.74 เมื่อเทียบกับพรรคมวลชน และมีค่า 0.97 เมื่อเทียบกับพรรคมหาชน และเมื่อเทียบระหว่างพรรคกิจสังคมและพรรคถิ่นไทยซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกัน กลับมีค่าการโหวตข้ามพรรค อยู่ที่ 0.48

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อแยกการหาค่าการโหวตข้ามพรรคโดยคำนวณเฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมายเพียงส่วนเดียว (ดูตารางที่ 5.19 ก-ซ) เพื่อทำให้เห็นพฤติกรรมการลงมติที่ถือเป็นการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติของ ส.ส. พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับทุกพรรคการเมือง พบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรคเมื่อพิจารณาโดยเอาสถานะความเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วนั้นจะเห็นว่าค่าการโหวตข้ามพรรคในส่วนนี้ก็เป็นไปตามสถานะ นั่นคือ พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก็จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในเกณฑ์ที่สูงเมื่อจับคู่กับพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน แต่มีค่าโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่สำหรับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลบางคู่พรรคการเมืองจะมีค่าโหวตข้ามพรรคที่สูง เช่น พรรคประชาธิปัตย์กับพรรคราษฎร แต่มีค่าโหวตข้ามพรรคต่ำเมื่อจับคู่กับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลพรรคอื่น

อย่างไรก็ดี ในฟากฝ่ายรัฐบาลพบว่าพรรคร่วมรัฐบาลขนาดเล็ก ได้แก่ พรรคกิจสังคม และพรรคถิ่นไทยมีค่าการโหวตข้ามพรรคกับพรรคร่วมรัฐบาลพรรคอื่นๆ ในระดับที่ต่ำมาก คือ ต่ำกว่าร้อยละ 50

ตารางที่ 5.19 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 21)

ก. ภาพรวม

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	0.99	1.00									
ความหวังใหม่	0.99	0.99	1.00								
ชาติพัฒนา	0.92	0.91	0.73	1.00							
เสรีธรรม	0.98	0.98	0.98	0.82	1.00						
กิจสังคม	0.04	0.05	0.07	0.05	0.07	1.00					
ถิ่นไทย	0.38	0.38	0.38	0.34	0.61	0.49	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.53	0.53	0.53	0.51	0.57	0.02	0.25	1.00			
ราษฎร	0.64	0.65	0.56	0.65	0.59	0.16	0.42	0.57	1.00		
มวลชน	0.09	0.10		0.12		0.75		0.22	0.21	1.00	
มหาชน	0.03	0.06		0.12		0.97		0.04		0.97	1.00

ข. กฎหมายสังคมวัฒนธรรม

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
ความหวังใหม่	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	0.92	0.92	0.85	1.00							
เสรีธรรม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00						
กิจสังคม	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00					
ถิ่นไทย	0.24	0.24	0.24	0.24	0.43	0.76	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.62	0.62	0.62	0.56	0.86	0.00	0.19	1.00			
ราษฎร	0.71	0.71	0.86	0.70	0.86	0.04	0.29	0.73	1.00		
มวลชน	0.19	0.19		0.21		0.74		0.23	0.19	1.00	
มหาชน	0.00	0.00		0.00		1.00		0.00		1.00	1.00

ค. กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
ความหวังใหม่	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	0.87	0.87	0.62	1.00							
เสรีธรรม	0.94	0.94	0.94	0.72	1.00						
กิจสังคม	0.08	0.08	0.14	0.08	0.17	1.00					
ถิ่นไทย	0.37	0.37	0.37	0.27	0.72	0.45	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.33	0.33	0.40	0.33	0.33	0.02	0.16	1.00			
ราษฎร	0.62	0.62	0.33	0.62	0.28	0.17	0.33	0.44	1.00		
มวลชน	0.05	0.05		0.08		0.70		0.25	0.11	1.00	
มหาชน	0.03	0.03		0.09		0.97		0.05		0.97	1.00

ง. กฎหมายการเมืองการบริหาร

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	0.97	1.00									
ความหวังใหม่	0.96	0.96	1.00								
ชาติพัฒนา	0.96	0.95	0.77	1.00							
เสรีธรรม	1.00	1.00	1.00	0.75	1.00						
กิจสังคม	0.01	0.03	0.00	0.01	0.00	1.00					
ถิ่นไทย	0.52	0.52	0.52	0.44	0.75	0.44	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.60	0.61	0.65	0.62	0.75	0.00	0.40	1.00			
ราษฎร	0.53	0.55	0.73	0.56	0.83	0.24	0.52	0.64	1.00		
มวลชน	0.08	0.09		0.09		0.75		0.23	0.32	1.00	
มหาชน	0.09	0.17		0.25		0.91		0.09		0.91	1.00

จ. กฎหมายการศึกษา

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	0.99	1.00									
ความหวังใหม่	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	0.99	0.99	1.00	1.00							
เสรีธรรม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00						
กิจสังคม	0.04	0.05	0.50	0.07	1.00	1.00					
ถิ่นไทย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.50	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.78	0.78	1.00	0.72	1.00	0.03	0.00	1.00			
ราษฎร	0.78	0.78	1.00	0.78	1.00	0.16	0.00	0.72	1.00		
มวลชน	0.13	0.13		0.21		0.85		0.16	0.29	1.00	
มหาชน	0.02	0.04		0.17		0.98		0.02		0.98	1.00

ฉ. กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
ความหวังใหม่	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	0.85	0.85	0.80	1.00							
เสรีธรรม	1.00	1.00	1.00	0.88	1.00						
กิจสังคม	0.03	0.03	0.06	0.03	0.00	1.00					
ถิ่นไทย	0.44	0.44	0.44	0.50	0.56	0.38	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.53	0.53	0.38	0.54	0.33	0.06	0.31	1.00			
ราษฎร	0.71	0.71	0.56	0.76	0.56	0.09	0.50	0.51	1.00		
มวลชน	0.00	0.00		0.05		0.75		0.20	0.11	1.00	
มหาชน	0.00	0.00				1.00		0.00		1.00	1.00

ช. กฎหมายด้านอื่นๆ

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	0.98	1.00									
ความหวังใหม่	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	0.95	0.95	0.86	1.00							
เสรีธรรม	1.00	1.00	1.00	0.89	1.00						
กิจสังคม	0.00	0.02	0.00	0.02	0.00	1.00					
ถิ่นไทย	0.40	0.40	0.40	0.50	0.44	0.40	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.79	0.77	0.79	0.76	0.78	0.00	0.40	1.00			
ราษฎร	0.78	0.78	0.71	0.78	0.67	0.14	0.80	0.68	1.00		
มวลชน	0.21	0.24		0.22		0.79		0.21	0.26	1.00	
มหาชน	0.00	0.10		0.00		1.00		0.00		1.00	1.00

และเมื่อวิเคราะห์การออกเสียงลงมติจากฐานของประเภทของกฎหมายทั้ง 6 ประเภทที่จัดแบ่งไว้ ก็จะพบว่า ค่าการโหวตข้ามพรรคของแต่ละพรรคการเมืองไม่ว่าจะเป็นกฎหมายประเภทอะไรก็ตาม จะขึ้นอยู่กับสถานะการเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาล พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในระดับที่สูงกว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน และเช่นเดียวกับการค้นพบก่อนหน้านี้ แต่ในพรรคกิจสังคมมีค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลในเกณฑ์ที่ต่ำมาก ในทุกประเภทกฎหมายเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาลงไปยังกฎหมายประเภทต่างๆ ก็จะพบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายประเภทกฎหมายสังคมวัฒนธรรม กฎหมายการเมืองการบริหาร กฎหมายการศึกษา และกฎหมายด้านอื่นๆ (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในช่วงระหว่าง 0.79 – 0.60) แต่กับกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่0.53) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.33) แล้ว ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) ย่อมเห็นต่างอยู่เสมอ

ตามวาระ

เมื่อแยกการคำนวณค่าโหวตข้ามพรรคเป็นตามวาระของการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับต่างๆ (ตารางที่ 5.20 ก-ค) ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ก็พบว่า แบบแผนการลงมติก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับภาพรวมของการลงมติในร่างกฎหมายต่างๆ นั่นคือ มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และสองพรรคขนาดเล็กในฟากรัฐบาล (พรรคกิจสังคม และพรรคถิ่นไทย) ก็ยังคงมีค่าการโหวตที่แตกต่างไปจากพรรคการเมืองในฝ่ายรัฐบาล

นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ตารางที่ 5.20 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) – เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ (ชุดที่ 21)

ก. วาระที่ 1

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	0.99	1.00									
ความหวังใหม่	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	0.94	0.94	0.86	1.00							
เสรีธรรม	1.00	1.00	1.00	0.87	1.00						
กิจสังคม	0.04	0.04	0.06	0.04	0.10	1.00					
ถิ่นไทย	0.58	0.58	0.58	0.55	0.61	0.38	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.79	0.79	0.70	0.81	0.61	0.02	0.43	1.00			
ราษฎร	0.76	0.76	0.72	0.78	0.68	0.14	0.53	0.71	1.00		
มวลชน	0.17	0.18		0.21		0.77		0.21	0.27	1.00	
มหาชน	0.07	0.10		0.33		0.93		0.07		0.93	1.00

ข. วาระที่ 2

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	0.98	1.00									
ความหวังใหม่	0.98	0.98	1.00								
ชาติพัฒนา	0.88	0.88	0.51	1.00							
เสรีธรรม	0.91	0.91	0.91	0.45	1.00						
กิจสังคม	0.05	0.06	0.09	0.06	0.09	1.00					
ถิ่นไทย	0.23	0.23	0.23	0.16	0.64	0.54	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.21	0.21	0.18	0.20	0.00	0.01	0.05	1.00			
ราษฎร	0.52	0.52	0.32	0.53	0.18	0.16	0.32	0.40	1.00		
มวลชน	0.03	0.04		0.05		0.71		0.25	0.16	1.00	
มหาชน	0.03	0.07		0.08		0.97		0.03		0.97	1.00

ค. วาระที่ 3

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
ความหวังใหม่	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	0.96	0.96	0.94	1.00							
เสรีธรรม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00						
กิจสังคม	0.04	0.04	0.06	0.05	0.00	1.00					
ถิ่นไทย	0.41	0.41	0.41	0.41	0.57	0.55	1.00				
ประชาธิปัตย์	0.91	0.91	0.87	0.88	0.93	0.03	0.38	1.00			
ราษฎร	0.79	0.79	0.74	0.77	0.71	0.20	0.45	0.79	1.00		
มวลชน	0.13	0.13		0.19		0.82		0.18	0.27	1.00	
มหาชน	0.02	0.02		0.14		0.98		0.04		0.98	1.00

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 21 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 9 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 14 มิถุนายน 2544 ครั้งที่ 2 เมื่อ 9 ตุลาคม 2544 ครั้งที่ 3 เมื่อ 4 มีนาคม 2545 ครั้งที่ 4 เมื่อ 3 ตุลาคม 2545 ครั้งที่ 5 เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2546 ครั้งที่ 6 เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2546 ครั้งที่ 7 เมื่อ 10 มีนาคม 2547 ครั้งที่ 8 เมื่อ 30 มิถุนายน 2547 ครั้งที่ 9 เมื่อ 6 ตุลาคม 2547 พบว่า ช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรีมีส่วนทำให้พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. และพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ในภาพรวมจะเห็นว่า พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลเพียงส่วนหนึ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของทิศทางการออกเสียงลงมติมากนักในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี คือ พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่และพรรคชาติพัฒนา

ตารางที่ 5.21 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 21)

ก.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 14 มิถุนายน 2544

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.02	0.02	0.22	0.00							
เสรีธรรม	-0.05	-0.05	-0.04	0.21	0.00						
กิจสังคม	-0.06	-0.07	-0.08	-0.07	-0.10	0.00					
ถิ่นไทย	0.18	0.18	0.18	0.17	0.04	-0.13	0.00				
ประชาธิปัตย์	0.16	0.16	0.23	0.19	0.26	-0.03	0.18	0.00			
ราษฎร	-0.15	-0.16	-0.04	-0.16	0.00	0.13	0.33	-0.19	0.00		
มวลชน											
มหาชน											

ในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่อยู่บนพื้นฐานของการแบ่งฝ่ายกันภายใน คือ ทิศทางการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมักจะไม่เป็นเอกภาพกัน เมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล และจะเห็นว่าในช่วงก่อนการปรับคณะรัฐมนตรีพรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล ซึ่งอาจเป็นการแสดงความพร้อมและความต้องการที่จะเข้าร่วมกับฝ่ายรัฐบาล

ข.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 9 ตุลาคม 2544

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่	-0.01	-0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	-0.28	-0.28	-0.10	0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	0.05	0.04	0.03	0.04		0.00					
ถิ่นไทย	-0.19	-0.19	-0.19	-0.18		0.07	0.00				
ประชาธิปัตย์	-0.23	-0.23	-0.14	-0.22		0.03	-0.18	0.00			
ราษฎร	-0.20	-0.21	-0.07	-0.17		-0.06	-0.06	-0.10	0.00		
มวลชน											
มหาชน											

ค.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 4 มีนาคม 2545

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.00	0.00	0.20	0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07	-0.08	0.05		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.33	0.33	0.40	0.44		0.10		0.00			
ราษฎร	0.02	0.02	0.14	0.12		0.20		0.16	0.00		
มวลชน											
มหาชน											

ง.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 3 ตุลาคม 2545

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.13	0.13		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.04	-0.04		-0.05		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	-0.08	-0.08		-0.09		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.26	0.26		0.23		-0.06		-0.12	0.00		
มวลชน	0.00	-0.01		-0.05		0.00		0.02	-0.11	0.00	
มหาชน											

จ.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 8 กุมภาพันธ์ 2546

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.13	0.13		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	0.54	0.53		0.53		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	-0.14	-0.14		-0.16		0.17		0.00			
ราษฎร	0.40	0.39		0.37		0.43		-0.19	0.00		
มวลชน	0.11	0.10		0.06		-0.14		0.16	-0.05	0.00	
มหาชน											

ฉ.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 8 พฤศจิกายน 2546

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.13	0.13		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07		-0.07		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.26	0.26		0.24		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.12	0.11		0.09		0.07		0.01	0.00		
มวลชน	0.07	0.06		0.02		0.02		0.00	0.15	0.00	
มหาชน											

ช.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 10 มีนาคม 2547

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	-0.21	-0.21		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	0.16	0.15		0.17		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.14	0.14		0.16		0.06		0.00			
ราษฎร	0.14	0.13		0.11		0.05		0.02	0.00		
มวลชน	-0.05	-0.05		0.10		-0.13		0.06	-0.12	0.00	
มหาชน											

ซ.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2547

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	-0.38	-0.37		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	0.32	0.32		-0.02		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	-0.02	-0.02		0.34		-0.03		0.00			
ราษฎร	-0.13	-0.13		-0.23		-0.03		-0.16	0.00		
มวลชน	0.15	0.14		0.41		-0.26		0.23	0.09	0.00	
มหาชน											

ฌ.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 6 ตุลาคม 2547

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	-0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.13	0.13		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.05		-0.07		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.02	0.02		0.16		-0.03		0.00			
ราษฎร											
มวลชน	-0.09	-0.08		-0.14		0.26		-0.24		0.00	
มหาชน	-0.03	-0.03		-0.10		0.03		-0.03		0.03	0.00

ตารางที่ 5.22 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 21)

ก.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 14 มิถุนายน 2544

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	-0.25	-0.25	-0.05	0.00							
เสรีธรรม	0.05	0.05	0.06	0.00	0.00						
กิจสังคม	-0.03	-0.03	-0.05	-0.07	-0.07	0.00					
ถิ่นไทย	0.10	0.10	0.10	-0.02	-0.05	0.05	0.00				
ประชาธิปัตย์	-0.14	-0.14	-0.07	0.07	-0.03	0.03	-0.11	0.00			
ราษฎร	-0.10	-0.11	0.01	0.12	0.05	-0.11	-0.12	0.19	0.00		
มวลชน											
มหาชน											

ข.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 9 ตุลาคม 2544

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่	-0.02	-0.02	0.00								
ชาติพัฒนา	-0.24	-0.24	-0.08	0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.03	-0.03	-0.04	0.03		0.00					
ถิ่นไทย	-0.13	-0.13	-0.14	-0.16		0.22	0.00				
ประชาธิปัตย์	0.02	0.02	0.06	0.04		0.07	-0.10	0.00			
ราษฎร	0.03	0.03	0.11	0.10		-0.07	-0.11	0.18	0.00		
มวลชน											
มหาชน											

ค.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 4 มีนาคม 2545

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.06	0.06	0.24	0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07	-0.08	-0.04		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.20	0.20	0.24	0.12		0.07		0.00			
ราษฎร	0.07	0.07	0.14	0.04		-0.01		0.28	0.00		
มวลชน	-0.09	-0.10		-0.14		0.26		-0.24	-0.08	0.00	
มหาชน											

ง.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 3 ตุลาคม 2545

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	-0.04	-0.04		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07		-0.07		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.29	0.29		0.28		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.15	0.14		0.28		-0.17		0.16	0.00		
มวลชน	0.16	0.15		0.11		0.01		0.01	0.00	0.00	
มหาชน											

จ.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 8 กุมภาพันธ์ 2546

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.13	0.13		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	0.11	0.11		0.10		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	-0.09	-0.10		-0.11		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.29	0.29		0.26		0.04		-0.14	0.00		
มวลชน	0.01	0.01		-0.03		-0.05		-0.10	-0.07	0.00	
มหาชน											

ฉ.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 8 พฤศจิกายน 2546

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	-0.09	-0.08		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07		0.03		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.19	0.19		0.18		-0.03		0.00			
ราษฎร	-0.08	-0.08		-0.21		0.25		-0.17	0.00		
มวลชน	0.12	0.11		0.18		-0.05		0.07	0.17	0.00	
มหาชน											

ช.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 10 มีนาคม 2547

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	-0.09	-0.08		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07		-0.07		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.26	0.26		0.34		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.20	0.19		0.12		-0.02		0.11	0.00		
มวลชน	0.01	0.00		0.06		0.06		-0.04	0.00	0.00	
มหาชน											

ซ.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2547

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.05	0.05		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07		-0.03		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.23	0.22		0.24		-0.03		0.00			
ราษฎร											
มวลชน	-0.09	-0.10		-0.10		0.26		-0.24		0.00	
มหาชน	0.19	0.17		0.16		-0.19		0.19		-0.19	0.00

ฌ.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 6 ตุลาคม 2547

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	-0.11	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา											
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	0.02				0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.31	0.28				-0.03		0.00			
ราษฎร											
มวลชน	-0.09	-0.01				0.26		-0.24		0.00	
มหาชน	-0.03	0.04				0.03		-0.03		0.03	0.00

ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

เมื่อพิจารณาในช่วงเวลาของการอภิปรายไม่วางใจ โดยการเปรียบเทียบเป็นการนำค่าการโหวตข้ามพรรคของแต่ละคู่ของพรรคการเมืองตลอดทั้งสมัยมาเทียบกับค่าโหวตข้ามพรรคในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางในและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยการอภิปรายไม่ไว้วางใจของ ส.ส. ชุดที่ 21 มีการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งหมด 3 ครั้ง พบว่า

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 – 10 พฤษภาคม 2545

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ (10 พฤษภาคม 2545) พบว่า พรรคการเมืองในส่วนของฝ่ายรัฐบาลไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมีนัยสำคัญในค่าการโหวตข้ามพรรคกับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน แต่ส่วนพรรคมวลชนซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคลดลงเมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คืออยู่ที่ (0.24) ในขณะที่เมื่อเทียบกับพรรคร่วมรัฐบาลอย่างพรรคกิจสังคม กลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้น 0.26

หนึ่งเดือน*หลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (28 พฤศจิกายน 2545)* พบว่า ค่าการโหวตข้ามพรรคในฝั่งของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายรัฐบาล หมายความว่ามีการลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันลดลง

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 – 14 พฤษภาคม 2546

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ (14 พฤษภาคม 2546) พบว่า ทั้งพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยกเว้นแต่พรรคราษฎรซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นอยู่ที่ 0.24 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรคไทยรักไทยและพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรครัฐบาล

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (30 พฤษภาคม 2546) พบว่า พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล คือ พรรคประชาธิปัตย์ มีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่าง 0.21 – 0.22 และพรรคราษฎร มีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นอยู่ที่ 0.23

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 3 – 13 พฤษภาคม 2547

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 13 พฤษภาคม 2547 พบว่า พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายรัฐบาล โดยพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่าง 0.39 - 0.46 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 24 พฤษภาคม 2547 พบว่า พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายรัฐบาล โดยพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่าง 0.19 - 0.24 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล

ตารางที่ 5.23 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 21)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 10 พฤษภาคม 2545

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.13	0.13		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07		-0.07		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.00	-0.01		-0.02		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.01	0.01		-0.02		-0.09		0.18	0.00		
มวลชน	-0.09	-0.10		-0.14		0.26		-0.24	-0.17	0.00	
มหาชน											

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 28 พฤศจิกายน 2545

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.11	0.11		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	0.05	0.05		0.02		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	-0.35	-0.36		-0.39		0.01		0.00			
ราษฎร	-0.53	-0.53		-0.58		0.38		-0.19	0.00		
มวลชน	-0.04	-0.04		-0.06		-0.11		0.04	0.11	0.00	
มหาชน											

ตารางที่ 5.24 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 2 (ชุดที่ 21)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 14 พฤษภาคม 2546

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.09	0.10		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07		-0.07		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.10	0.10		0.12		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.24	0.24		0.18		-0.11		-0.01	0.00		
มวลชน	0.06	0.06		0.02		-0.02		0.02	-0.03	0.00	
มหาชน											

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 30 พฤษภาคม 2546

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.13	0.13		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.03	-0.03		-0.04		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.22	0.22		0.21		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.23	0.23		0.20		-0.04		0.08	0.00		
มวลชน	-0.06	-0.06		-0.10		0.16		-0.14	-0.11	0.00	
มหาชน											

ตารางที่ 5.25 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 3 (ชุดที่ 21)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 13 พฤษภาคม 2547

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.07	0.07		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07		-0.02		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.46	0.46		0.39		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.13	0.13		0.03		0.09		0.15	0.00		
มวลชน	0.17	0.17		0.14		-0.05		0.02	0.17	0.00	
มหาชน											

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 24 พฤษภาคม 2547

	ไทยรักไทย	ชาติไทย	ความหวังใหม่	ชาติพัฒนา	เสรีธรรม	กิจสังคม	ถิ่นไทย	ประชาธิปัตย์	ราษฎร	มวลชน	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00										
ชาติไทย	0.01	0.00									
ความหวังใหม่											
ชาติพัฒนา	0.03	0.03		0.00							
เสรีธรรม											
กิจสังคม	-0.06	-0.07		-0.04		0.00					
ถิ่นไทย											
ประชาธิปัตย์	0.20	0.19		0.24		-0.03		0.00			
ราษฎร	0.20	0.19		0.17		0.03		0.01	0.00		
มวลชน	-0.06	-0.07		-0.07		0.23		-0.24	0.15	0.00	
มหาชน	0.19	0.17		0.16		-0.19		0.19		-0.19	0.00

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย

แผนภาพที่ 5.2 แสดงค่าเฉลี่ยของสถิตการโหวตข้ามพรรคตลอดสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 21 เปรียบเทียบกับค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคราย 3 เดือน โดยจะเห็นว่าตลอดสมัยของรัฐบาลค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือน มีค่าสูงกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัย ที่ 0.48 เป็นส่วนใหญ่ แต่ในช่วงเริ่มต้นของรัฐบาลจะมีค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนไม่สูงกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัย

แต่ในช่วง ปี 2544 ตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้นำรัฐบาลในขณะนั้น มีคดีอยู่ในศาลรัฐธรรมนูญกรณีซุกหุ้น ซึ่งช่วงที่มีค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนสูงกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัยยาวนานมากที่สุด คือ ช่วงตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2545 ถึงพฤษภาคม 2547 และมีค่าตกลงในช่วงปลายสมัยรัฐบาล โดยค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือน ขึ้นถึงจุดสูงสุดในช่วงคือช่วงกุมภาพันธ์ถึงเมษายน 2545 อยู่ที่ 0.71 และมีค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือน ต่ำสุดในช่วงพฤษภาคมถึงกรกฎาคม 2545 อยู่ที่ 0.19

แสดงให้เห็นว่า สถานะความมั่นคงของตัวผู้นำรัฐบาล ก็อาจส่งผลต่อการทำงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้

แผนภาพที่ 5.2 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน(ชุดที่ 21)

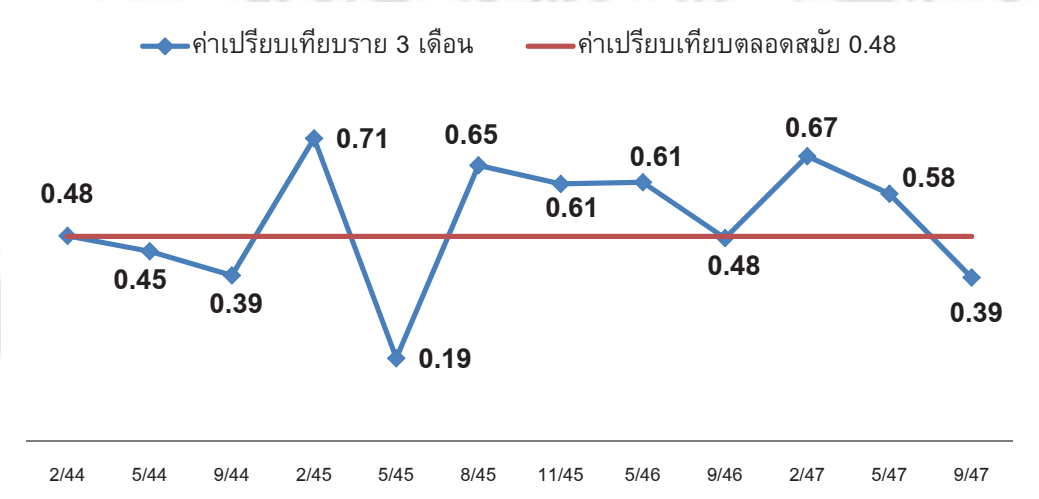

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 โหวตข้ามพรรคอย่างไร?

สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 แล้ว พฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคสามารถสรุปได้เป็นประเด็น ดังนี้ คือ ประเด็นที่หนึ่ง *ค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าต่ำ* อาจเพราะมีนโยบายที่แตกต่างในเรื่องของการตรากฎหมายหรือออกนโยบายต่างๆ

ประเด็นที่สอง ค่าการโหวตข้ามพรรคภายใน*ฝ่ายพรรคฝ่ายรัฐบาล มีค่าการโหวตข้ามพรรคสูงกว่าภายในพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล* ซึ่งอาจจะมีเหตุผลจากการที่เสียงพรรคร่วมรัฐบาลซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ในสภาจะต้องขับเคลื่อนกฎหมายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จึงต้องมีความเหนียวแน่นกันอย่างมากในการลงมติไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่เสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อาจจะไม่จำเป็นต้องเหนียวแน่นเท่ากับเสียงของฝั่งรัฐบาล ยกเว้นในกรณีการโหวตที่มีความสำคัญ เช่น การลงมติไม่ไว้วางใจ เป็นต้น

ประเด็นที่สาม *แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดเล็ก* โดยสามารถแบ่งพรรคเล็กได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. พรรคเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล และ 2.พรรคเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งพรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีทิศทางการโหวตไปทางฝ่ายเดียวในระดับที่น่าพอใจเพียงบางพรรค เช่น พรรคราษฎร ส่วนพรรคมวลชนและมหาชน มีค่าการโหวตข้ามพรรคต่ำ ซึ่งอาจเป็นเพราะเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ไม่มีความจำเป็นต้องกระตือรือร้นมากนัก ในส่วนพรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล ก็มีการออกเสียงในทิศทางที่ต่ำเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่พรรคที่เป็นแกนนำรัฐบาลไม่ได้มีเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสภา ทำให้มีอำนาจต่อกับพรรคร่วมรัฐบาลน้อย พรรคขนาดเล็กเหล่านี้จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการลงมติต่างๆ เท่าที่ควร ในส่วนพรรคขนาดเล็กอย่างพรรคประชาราชซึ่งไม่ได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาลกับมีความกระตือรือร้นมากกว่า

ประเด็นที่สี่ *แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดกลาง* สำหรับใน ส.ส. ชุดที่ 21 นั้นพรรคขนาดกลางมีเฉพาะในฝ่ายรัฐบาล ซึ่งมีแนวโน้มในการลงมติไปในทิศทางเดียวกับพรรคแกนนำรัฐบาลสูง โดยเห็นได้จากค่าการโหวตข้ามพรรคที่มีค่าระหว่าง 0.99 – 0.88 แสดงให้เห็นถึงความเป็นปึกแผ่นของพรรคสมาชิกฝ่ายรัฐบาล

อย่างไรก็ดี ค่าการโหวตข้ามพรรคของพรรคกิจสังคมซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาล จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่สูง เมื่อเทียบกับพรรคมวลชนและมหาชนซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่กลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ต่ำ เมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพรรคกิจสังคม มีแนวโน้มจะไปมีความสัมพันธ์กับขนาดเล็กในฝั่งพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ประเด็นที่ห้า *เมื่อพิจารณาเฉพาะการโหวตร่างกฎหมาย พบว่า* แบบแผนการลงมติเป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมคือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ประเด็นที่หก *เมื่อพิจารณาตามช่วงเวลา หนึ่งเดือนก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ* พบว่ามีเพียงหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งแรกเท่านั้น ที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคลดลงเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล ส่วนก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจในครั้งที่สองและสามพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลทั้งสองครั้ง

และเมื่อพิจารณาตามช่วงเวลาหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะปรับมนตรี พบว่า พรรคร่วมรัฐบาลซึ่งเป็นพรรคขนาดกลางไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของทิศทางการออกเสียงลงมติมากนักในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี คือ พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่และพรรคชาติพัฒนา ส่วนพรรคขนาดเล็ก อย่างพรรคกิจสังคม กลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นและลดลงอย่างชัดเจน ในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่อยู่บนพื้นฐานของการแบ่งฝ่ายกันภายใน คือ ทิศทางการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมักจะไม่เป็นเอกภาพกัน เมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล

โหวตข้ามพรรค? – สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

ภาพรวม

ตารางที่ 5.26 แสดงจำนวนของ ส.ส. ในซีกฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 (พ.ศ. 2548) โดยในฝ่ายรัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลพรรคการเมืองเดียว คือ มีพรรคไทยรักไทย (มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 375 คน) ส่วนในฟากของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลประกอบไปด้วย 3 พรรคการเมือง โดยมี พรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำ และมีพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอีก จำนวน 2 พรรค คือ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน (มี ส.ส. ในซีกฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลทั้งสิ้น 125 คน)

ตารางที่ 5.26 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 16 มีนาคม 2548

พรรคฝ่ายรัฐบาล	จำนวน ส.ส.	พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	จำนวน ส.ส.
ไทยรักไทย	375	ประชาธิปัตย์	96
		ชาติไทย	26
		มหาชน	3
รวม	375	รวม	125

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 มีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 158 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 143 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 15 ครั้ง

ทิศทางการโหวตของ ส.ส. ที่สังกัดพรรคฝ่ายรัฐบาลและที่สังกัดพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลแสดงในตารางที่ 5.27 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างอยู่ในระดับหนึ่งระหว่างฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและฝ่ายรัฐบาล โดยส.ส. ฝ่ายรัฐบาล มีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน (เป็นการลงมติตามเสียงส่วนใหญ่ของฝ่ายที่ ส.ส. ท่านนั้นอยู่) เป็นจำนวนร้อยละ 99.13 จากการออกเสียงลงมติทั้งหมด ในขณะที่ ส.ส. พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการออกเสียงลงคะแนนไปในทางเดียวกัน ร้อยละ 90.85 ซึ่งมีค่าที่ต่ำกว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล อยู่ร้อยละ 8.25 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยนี้ในทางหนึ่งได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองที่ต่างสถานะกัน

ตารางที่ 5.27 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลรายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 22

ฝ่าย	ลงมติไปตามฝ่ายที่สังกัด (ร้อยละ)
ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล	99.13
ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	90.85

เมื่อพิจารณาเข้าไปในแต่ละฝ่ายของพรรคการเมืองก็จะเห็นว่า สำหรับ ส.ส. ชุดที่ 22 นี้นั้น การออกเสียงลงมติของแต่ละฝ่ายนั้นดูมีความเป็นอันหนึ่งกันเดียวกันเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 5.28 และ 5.29 ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมากพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลที่มีเพียงพรรคเดียวมีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 99.13 และพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 67.93 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ร้อยละ 31.15

ข้อสังเกตหนึ่ง คือ พรรคมหาชน ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล กลับค่าการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในระดับที่ต่ำมาก (ร้อยละ 28.57) โดยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ถึงร้อยละ 39.36

<u>พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย</u>

สำหรับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลแล้ว (ตารางที่ 5.28) เนื่องจากมีพรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาลพรรคเดียว ทำให้ค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกันทั้งของพรรคและของฝ่าย อยู่ที่ร้อยละ 99.13

ตารางที่ 5.28 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 22)

พรรคฝ่ายรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
ไทยรักไทย	99.13
ค่าเฉลี่ย	**99.13**

<u>พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย</u>

ตารางที่ 5.29 แสดงให้เห็นว่า พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกัน ในสัดส่วนที่ไม่สูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ร้อยละ 67.93 โดยพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คือ พรรคประชาธิปัตย์ มีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกันถึงร้อยละ 93.60 ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อีก 2 พรรค มีพรรคที่ออกเสียงลงคะแนนไปใน

ทิศทางเดียวกันกับฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลสูงที่สุด คือ พรรคชาติไทย อยู่ที่ร้อยละ 81.63 รองลงมาคือ พรรคมหาชน ร้อยละ 28.57 ซึ่งถือว่าเป็นค่าโหวตตามฝ่ายที่ต่ำมาก

ตารางที่ 5.29 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 22)

พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
ประชาธิปัตย์	93.60
ชาติไทย	81.63
มหาชน	28.57
ค่าเฉลี่ย	**67.93**

โหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores)

ตารางที่ 5.30 แสดงค่าสถิติการ “โหวตข้ามพรรค” ระว่างพรรคการเมืองในสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 พบว่า ในภาพรวมค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคเป็นไปตามธรรมชาติของการเมืองในระบบรัฐสภาที่พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะไม่มีการโหวตข้ามพรรคหรือการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ค่าสถิติในภาพรวมจึงเห็นว่าค่าสถิติฝ่ายเดียวกันจะมีค่าสูงกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายตรงกันข้าม อย่างไรก็ดี ข้อยกเว้นในรูปแบบก็ยังมีให้เห็นอยู่

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคแกนนำของทั้งสองฝ่ายนั่นคือพรรคไทยรักไทย (พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาล) และ พรรคประชาธิปัตย์ (พรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล) ค่าสถิติการออกเสียงลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันมีค่าเท่ากับ 0.49 เท่ากับว่าพรรคแกนนำทั้งสองมีการลงมติไปในทิศทางเดียวกันเพียงครึ่งของเรื่องการลงมติทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคไทยรักไทยกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พบว่า พรรคชาติไทย มีค่า การโหวตข้ามพรรคสูงที่สุด ในบรรดาพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลทั้งหมด เมื่อเทียบกับพรรคเพื่อไทย โดยมีค่าอยู่ที่ 0.58 รองลงมาคือพรรคประชาธิปัตย์ มีค่าอยู่ที่ 0.49 และพรรคมหาชน มีค่าอยู่ที่ 0.13

ในส่วนของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ พบว่า พรรคชาติไทย มีค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.78 และพรรคมหาชน มีค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.06 ซึ่งต่ำที่สุดในพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติในพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลระหว่างชาติไทยซึ่งเป็นพรรคขนาดกลางและพรรคมหาชนซึ่งเป็นพรรคขนาดเล็ก พบว่า มีค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.09

ตารางที่ 5.30 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) (ชุดที่ 22)

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	0.49	1.00		
ชาติไทย	0.58	0.78	1.00	
มหาชน	0.13	0.06	0.09	1.00

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อแยกการหาค่าการโหวตข้ามพรรคโดยคำนวณเฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมายเพียงส่วนเดียว (ดูตารางที่ 5.31) เพื่อทำให้เห็นพฤติกรรมการลงมติที่ถือเป็นการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติของ ส.ส. พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับทุกพรรคการเมือง พบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรคเมื่อพิจารณาโดยเอาสถานะความเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วนั้นจะเห็นว่าค่าการโหวตข้ามพรรคในส่วนนี้ก็เป็นไปตามสถานะ พบว่าพรรครัฐบาลมีค่าโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่สำหรับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลบางคู่พรรคการเมืองจะมีค่าโหวตข้ามพรรคที่ต่ำ เช่น พรรคประชาธิปัตย์กับพรรคมหาชน

จากการจัดประเภทของร่างกฎหมายที่เข้าสู่การพิจารณาของการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในบทที่ 2 ที่ได้จัดออกมาเป็น 6 ประเภท แต่ในส่วนของ ส.ส. ชุดที่ 22 ไม่มีการพิจารณากฎหมายความมั่นคงปลอดภัย พบว่า เช่นเดียวกับค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อวิเคราะห์ในทุกการพิจารณาหรือการวิเคราะห์เฉพาะเรื่องการพิจาณาร่างกฎหมาย (ตารางที่ 5.31 ก-ฉ) นั่นคือ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายประเภทอะไรก็ตาม ค่าการโหวตข้ามพรรคของแต่ละพรรคการเมืองขึ้นอยู่กับสถานะการเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาล

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาลงไปยังกฎหมายประเภทต่างๆ ก็จะพบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายสังคมวัฒนธรรม กฎหมายการศึกษา และกฎหมายด้านอื่นๆ (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 1) แต่กับกฎหมายการเมืองการบริหาร(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.45) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.34) แล้ว ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) ย่อมเห็นต่างอยู่เสมอ

ตารางที่ 5.31 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 22)

ก. ภาพรวม

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	0.45	1.00		
ชาติไทย	0.54	0.78	1.00	
มหาชน	0.14	0.06	0.07	1.00

ข. กฎหมายสังคมวัฒนธรรม

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	1.00	1.00		
ชาติไทย	0.75	0.75	1.00	
มหาชน	0.25	0.25	0.25	1.00

ค. กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	0.34	1.00		
ชาติไทย	0.40	0.86	1.00	
มหาชน	0.17	0.03	0.06	1.00

ง. กฎหมายการเมืองการบริหาร

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	0.45	1.00		
ชาติไทย	0.74	0.61	1.00	
มหาชน	0.06	0.10	0.06	1.00

จ. กฎหมายการศึกษา

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	1.00	1.00		
ชาติไทย	0.83	0.83	1.00	
มหาชน	0.17	0.17	0.17	1.00

ฉ. กฎหมายด้านอื่นๆ

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	1.00	1.00		
ชาติไทย	0.75	0.75	1.00	
มหาชน	0.00	0.00	0.00	1.00

ตามวาระ

เมื่อแยกการคำนวณค่าโหวตข้ามพรรคเป็นตามวาระของการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับต่างๆ (ตารางที่ 5.32 ก-ค) พบว่า แบบแผนการลงมติก็เป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมคือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตแตกต่างในส่วนของพรรคมหาชนมีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลสูงกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ตารางที่ 5.32 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) – เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ (ชุดที่ 22)

ก. วาระที่ 1

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	0.74	1.00		
ชาติไทย	0.77	0.83	1.00	
มหาชน	0.14	0.06	0.09	1.00

ข. วาระที่ 2

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	0.07	1.00		
ชาติไทย	0.24	0.67	1.00	
มหาชน	0.13	0.02	0.02	1.00

ค. วาระที่ 3

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	1.00			
ประชาธิปัตย์	0.85	1.00		
ชาติไทย	0.85	0.96	1.00	
มหาชน	0.15	0.15	0.15	1.00

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 22 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 2 สิงหาคม 2548 ครั้งที่ 2 และเมื่อ 31 ตุลาคม 2548 พบว่า ช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรีมีส่วนทำให้พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. และพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ในภาพรวมจะเห็นว่า ในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่อยู่บนพื้นฐานของการแบ่งฝ่าย คือ มีการเปลี่ยนแปลงในระดับที่แสดงถึงความต้องการที่จะลงมติในทิศทางเดียวกับฝ่ายรัฐบาลเพื่อให้มีโอกาสในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายรัฐบาล ที่เห็นได้ชัดเจน คือ พรรคมหาชน ที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลสูงกว่า เมื่อเทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล หรือแม้กระทั่งพรรคชาติไทย ที่มีแนวโน้มไปทางฝั่งรัฐบาลมากกว่า ในช่วงก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี แต่หลังจากการปรับคณะรัฐมนตรี พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลทั้งสองพรรค ก็กลับมาสู่ภาวะปกติ โดยพรรคชาติไทยมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ดีขึ้น เมื่อเทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและพรรคมหาชน แม้ยังมีค่าการโหวตข้ามพรรคโน้มไปทางพรรครัฐบาล แต่ก็ลดลงกว่าช่วงก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี

ตารางที่ 5.33 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 22)

ก.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 2 สิงหาคม 2548

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00			
ประชาธิปัตย์	-0.21	0.00		
ชาติไทย	0.15	-0.32	0.00	
มหาชน	0.33	0.03	0.37	0.00

ข.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 31 ตุลาคม 2548

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00			
ประชาธิปัตย์	0.26	0.00		
ชาติไทย	0.17	0.12	0.00	
มหาชน	-0.13	-0.06	-0.09	0.00

ตารางที่ 5.34 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 22)

ก.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 2 สิงหาคม 2548

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00			
ประชาธิปัตย์	-0.49	0.00		
ชาติไทย	-0.58	0.22	0.00	
มหาชน	0.17	-0.06	-0.09	0.00

ข.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 31 ตุลาคม 2548

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00			
ประชาธิปัตย์	-0.02	0.00		
ชาติไทย	0.02	-0.11	0.00	
มหาชน	-0.06	0.01	0.04	0.00

ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

เมื่อเรานำมิติของเวลาของกระบวนการอภิปรายไม่วางใจมาเป็นส่วนหนึ่งของแรงจูงใจในการออกเสียงลงมติแล้ว โดยการเปรียบเทียบเป็นการนำค่าเฉลี่ยของค่าโหวตข้ามพรรคของแต่ละคู่ของพรรคการเมืองตลอดทั้งสมัยมาเทียบกับค่าโหวตข้ามพรรคในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางในและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยการอภิปรายไม่ไว้วางใจของ ส.ส. ชุดที่ 22 มีการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งหมด 1 ครั้ง พบว่า

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 – 15 มิถุนายน 2548

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ (13 มกราคม 2542) พบว่า มีพรรคการเมืองที่มีค่าความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ คือ พรรคชาติไทย มีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ที่ 0.21 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลเพียงพรรคเดียว ในขณะที่พรรคชาติไทย เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (29 มิถุนายน 2548) พบว่า มีพรรคการเมืองที่มีค่าความเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างมีนัยสำคัญ คือ พรรคประชาธิปัตย์ มีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ที่ (0.49) และพรรคชาติไทยมีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ที่ (0.58) โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงลดลงเมื่อเทียบกับพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลเพียงพรรคเดียว พรรคการเมืองที่มีค่าความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ คือ พรรคมหาชน มีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ที่ 0.27 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลเพียงพรรคเดียว ในขณะที่พรรคมหาชน เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ตารางที่ 5.35 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย– ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 22)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 15 มิถุนายน 2548

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00			
ประชาธิปัตย์	0.16	0.00		
ชาติไทย	0.21	0.00	0.00	
มหาชน	0.00	-0.06	0.00	0.00

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 29 มิถุนายน 2548

	ไทยรักไทย	ประชาธิปัตย์	ชาติไทย	มหาชน
ไทยรักไทย	0.00			
ประชาธิปัตย์	-0.49	0.00		
ชาติไทย	-0.58	0.22	0.00	
มหาชน	0.27	-0.06	-0.09	0.00

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย

แผนภาพที่ 5.3 แสดงให้เห็นว่าตลอด 1ปีของสมัย ส.ส. ชุดที่ 22 ค่าการโหวตข้ามพรรคในช่วงเริ่มต้นของรัฐบาลเป็นช่วงที่มีค่าเปรียบเทียบสูงที่สุด จากนั้นก็ลดต่ำลงในช่วงเดือน 3 เดือนถัดมา คือ ช่วงมิถุนายนถึงสิงหาคม 2548 ซึ่งต่ำกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัย ที่ 0.53 แต่หลังจากนั้นค่าเปรียบเทียบกลับขึ้นสูงขึ้นในช่วงปลายสมัยรัฐบาล โดยค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนขึ้นถึงจุดสูงสุดในช่วงมีนาคมถึงพฤษภาคม 2548 อยู่ที่ 0.70 และมีค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนต่ำสุดในช่วงมิถุนายนถึงสิงหาคม 2548 อยู่ที่ 0.20 ซึ่งในช่วงที่ค่าเปรียบเทียบมีค่าต่ำสุด เป็นช่วงเวลาเดียวกับที่สถานการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภายใต้มีความรุนแรงมากขึ้น จนรัฐบาลในขณะนั้นออกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นที่คัดค้านของหลายฝ่ายมาในขณะนั้น รวมถึงฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งอาจมองว่าเป็นการฉวยโอกาสของรัฐบาล และยังมีข้อกล่าวหาว่ามีการทุจริตในการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิในกรณีต่างๆ จากฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเพิ่มเข้ามาอีก

แสดงให้เห็นว่า เรื่องการออกกฎหมายที่ไม่เป็นที่ยอมรับ รวมถึงข้อกล่าวหาเรื่องการทุจริต ก็อาจส่งต่อการทำงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้

แผนภาพที่ 5.3 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน(ชุดที่ 22)

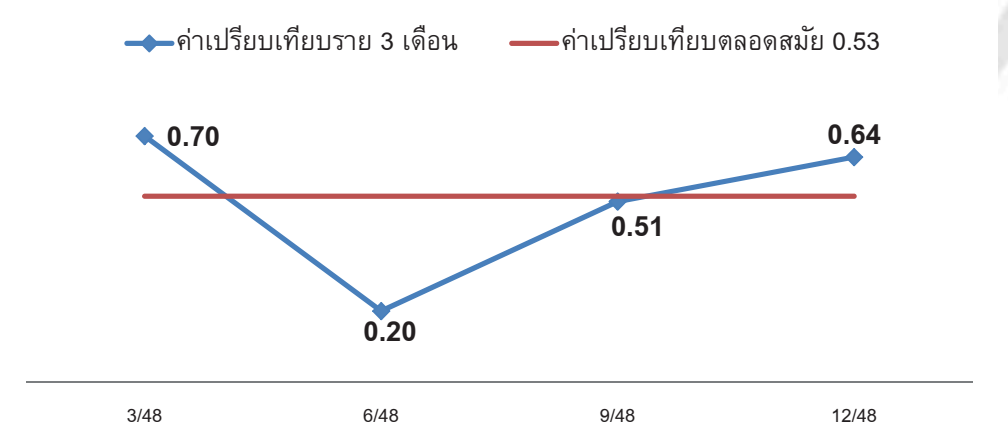

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 โหวตข้ามพรรคอย่างไร?

จากผลการวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคของ ส.ส. ชุดที่ 22 ที่แสดงข้างต้น สามารถสรุปออกมาได้ดังนี้ คือ

ประการที่หนึ่ง *ค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าต่ำ* ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานตามแนวคิดและทฤษฎีเรื่องการจับขั้วฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่ความแตกต่างกันในทางจุดยืนทางการเมืองและนโยบายที่แตกต่างกัน ทำให้การโหวตข้ามพรรคอยู่ในระดับต่ำ

ประการที่สอง *ค่าการโหวตข้ามพรรคของฝ่ายรัฐบาลมีค่าสูงกว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล* เพราะการเป็นพรรครัฐบาลจะต้องมีความรับผิดชอบกับการทำให้นโยบายของรัฐบาลและการคงสถานะของฝ่ายคงอยู่ จึงต้องมีความเหนี่ยวแน่นกันอย่างมากในการลงมติไปในทิศทางเดียวกัน และในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 22ที่เป็นพรรครัฐบาลเพียงพรรคเดียวจึงทำให้ค่าการโหวตข้ามพรรคจึงมีค่าสูง ในทางตรงกันข้ามเสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อาจจะไม่จำเป็นต้องเหนียวแน่นเท่ากับเสียงของฝั่งรัฐบาล เพราะไม่มีความต้องการที่จะคงสถานภาพการเป็นขั้วฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตลอดสมัน

ประการที่สาม *แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดเล็กจะไม่โหวตตามฝ่าย* ดังจะเห็นได้จากพรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับฝ่ายเดียวเท่าไหร่นัก เห็นได้จากมีค่าการโหวตข้ามพรรคเพียง 0.06 ซึ่งอาจเป็นพรรคเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ประการที่สี่ *แบบแผนการลงมติเฉพาะร่างกฎหมายก็เป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวม* คือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีแตกต่างในส่วนของพรรคมหาชนมีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลสูงกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

เมื่อพิจารณาตามประเภทกฎหมาย พบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายสังคมวัฒนธรรม กฎหมายการศึกษา และกฎหมายด้านอื่นๆ(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 1) แต่กับกฎหมายการเมืองการบริหาร (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.45) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.34) แล้ว ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) ย่อมเห็นต่างอยู่เสมอ

ประการที่ห้า *การโหวตข้ามพรรคในช่วงการอภิปรายไม่ไว้วางใจทำให้เห็นความไม่เป็นเอกภาพของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล* ซึ่งเห็นได้จากการที่ผลการโหวตหนึ่งเดือนหลังจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลขนาดกลางมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ลดลงเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล แต่พรรคขนาดเล็กซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลกลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล

ประการที่หก *การโหวตข้ามพรรคในช่วงก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรีทำให้เห็นความพยายามในการสร้างโอกาสในการเข้าไปเป็นสมาชิกพรรคฝ่ายรัฐบาลของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลบางพรรค* ที่เห็นได้ชัดเจนคือพรรคมหาชน ที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลสูงกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน

โหวตข้ามพรรค? –สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23: ช่วงที่ 1 รัฐบาลพรรคพลังประชาชน

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (พ.ศ. 2551 - 2554) การวิเคราะห์ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคจะถูกแบ่งออกเป็นสองช่วง คือ ช่วงที่หนึ่ง ช่วงที่พรรคพลังประชาชนเป็นรัฐบาล (พ.ศ. 2551) และช่วงที่สอง ช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล (พ.ศ. 2552 - 2554) ซึ่งทั้งสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 23 มีการออกเสียงลงมติทั้งสิ้น 573 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 450 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 123 ครั้ง

ในช่วงที่มีพรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำพรรคร่วมรัฐบาล มีพรรคร่วมรัฐบาลอีก 5 พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคมัชฌิมาธิปไตย พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา และพรรคประชาราช รวมมีจำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลทั้งหมด 315 คน ส่วนในฟากของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นมีพรรคเดียว คือ พรรคประชาธิปัตย์ มี ส.ส. จำนวน 165 คน (ดูตารางที่ 5.36)

ตารางที่ 5.36 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 22 มกราคม 2551

พรรคฝ่ายรัฐบาล	**จำนวน ส.ส.**	**พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล**	**จำนวน ส.ส.**
พลังประชาชน	234	ประชาธิปัตย์	165
ชาติไทย	34		
เพื่อแผ่นดิน	23		
มัชฌิมาธิปไตย	10		
รวมใจไทยชาติพัฒนา	9		
ประชาราช	5		
รวม	315	รวม	165

การลงมติออกเสียงของช่วงที่พรรคพลังประชาชนเป็นรัฐบาลนั้นมีทั้งสิ้น 111 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 69 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 42 ครั้ง

ตารางที่ 5.37 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลรายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน

ฝ่าย	ลงมติไปตามฝ่ายที่สังกัด (ร้อยละ)
ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล	95.99
ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	92.14

ตารางที่ 5.37 แสดงทิศทางการโหวตของ ส.ส. ที่สังกัดพรรคฝ่ายรัฐบาลและที่สังกัดพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล มีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน (เป็นการลงมติตามเสียงส่วนใหญ่ของฝ่ายที่ ส.ส. ท่านนั้นอยู่) เป็นจำนวนร้อยละ 95.99 จากการออกเสียงลงมติทั้งหมด ในขณะที่ ส.ส. พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการออกเสียงลงคะแนนไปในทางเดียวกัน ร้อยละ 92.14 ซึ่งมีค่าที่ต่ำกว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล อยู่ร้อยละ 3.85 ซึ่งเป็นความแตกต่างที่ไม่มากนัก

แต่เมื่อพิจารณาเข้าไปในแต่ละฝ่ายของพรรคการเมืองก็จะเห็นว่า สำหรับ ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชนเป็นรัฐบาลนี้นั้น การออกเสียงลงมติของแต่ละฝ่ายนั้นดูมีความเป็นอันหนึ่งกันเดียวกันเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 5.38 และ 5.39 ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมากพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อย 95.25 และพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่มีเพยงพรรคเดียวก็มีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 92.14 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลเพียงแค่ร้อยละ 3.11 (ต่ำกว่า ส.ส. ชุดก่อนๆ)

<u>พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย</u>

สำหรับพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลแล้ว (ตารางที่ 5.38) พรรคที่มีค่าเฉลี่ยของสถิติการออกเสียงลงมติตามฝ่ายที่สูงที่สุดคือ พรรคพลังประชาชน โดยมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 96.25 โดยพรรคมัชฌิมาธิปไตยและพรรครวมใจไทยชาติพัฒนา มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของฝ่าย อยู่ที่ร้อยละ 95.99 และ 95.89 สำหรับพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลที่เหลืออีก 3 พรรคนั้น คือ พรรคชาติไทยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 94.68 พรรคประชาราชมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 94.62 และ พรรคเพื่อแผ่นดินมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่อยู่ที่ร้อยละ 94.34 โดยทั้ง 3 พรรค มีค่าเฉลี่ยพรรคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของฝ่าย

ตารางที่ 5.38 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน)

พรรคฝ่ายรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
พลังประชาชน	96.25
มัชฌิมาธิปไตย	95.99
รวมใจไทยชาติพัฒนา	95.89
ชาติไทย	94.68
ประชาราช	94.62
เพื่อแผ่นดิน	94.34
ค่าเฉลี่ย	**95.29**

พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย

ในฟากของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ตารางที่ 5.39) พบว่า พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลพรรคเดียว มีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกันภายในพรรค อยู่ที่ร้อยละ 92.14 ซึ่งถือว่ามีค่าการโหวตตามฝ่ายที่อยู่ในระดับที่สูง

ตารางที่ 5.39 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน)

พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
ประชาธิปัตย์	92.14
ค่าเฉลี่ย	**92.14**

โหวตข้ามพรรค(Cross-Party Voting Scores)

เมื่อพิจารณาค่าสถิติการ “โหวตข้ามพรรค” ระว่างพรรคการเมือง พบว่า ในภาพรวมค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคเป็นไปตามธรรมชาติของการเมืองในระบบรัฐสภาที่พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะไม่มีการโหวตข้ามพรรคหรือการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ค่าสถิติในภาพรวมจึงเห็นว่าค่าสถิติฝ่ายเดียวกันจะมีค่าสูงกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายตรงกันข้าม อย่างไรก็ดีข้อยกเว้นในรูปแบบก็ยังมีให้เห็นอยู่ (ตารางที่ 5.40)

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคแกนนำของทั้งสองฝ่ายนั่นคือพรรคพลังประชาชน (พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาล) และ พรรคประชาธิปัตย์ (พรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล) ค่าสถิติการออกเสียงลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันมีค่าเท่ากับ 0.45 ซึ่งค่าสถิติตินี้นั้นแม้มีค่าในระดับต่ำแต่ก็ไม่

เป็นที่น่าแปลกใจเพราะเป็นธรรมชาติของการเมืองแบบรัฐบาลผสมและการมีฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคแกนนำรัฐบาล ก็พบว่า พรรคประชาราชที่เป็นพรรคขนาดเล็ก มีค่าการโหวตข้ามพรรคต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับพรรคพลังประชาชน ที่ 0.88 ส่วนพรรคที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคสูงที่สุด เมื่อเทียบกับพรรคพลังประชาชน คือ พรรคมัชฌิมาธิปไตยและพรรครวมใจไทยชาติพัฒนา ที่ 0.97 ส่วนพรรคชาติไทยและพรรคเพื่อแผ่นดิน มีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรคพลังประชาชน อยู่ที่ 0.95 และ 0.97 ตามลำดับ

และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พบว่า ในภาพรวมทุกพรรคในฝ่ายรัฐบาลมีค่าใกล้เคียงกันและไม่เกิน 0.50 โดยที่พรรคประชาราช มีค่าการโหวตข้ามพรรคต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ ที่ 0.41 ส่วนพรรคที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคสูงที่สุดเมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ คือ พรรคเพื่อแผ่นดิน ที่ 0.48 ส่วนพรรคชาติไทยและพรรคมัชฌิมาธิปไตย มีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ อยู่ที่ 0.46 และพรรครวมใจไทยชาติพัฒนามีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ 0.44

ตารางที่ 5.40 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน)

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	1.00						
ชาติไทย	0.95	1.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.96	0.96	1.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.97	0.94	0.95	1.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.97	0.95	0.96	0.95	1.00		
ประชาราช	0.88	0.88	0.89	0.87	0.86	1.00	
ประชาธิปัตย์	0.45	0.46	0.48	0.46	0.44	0.41	1.00

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อแยกการหาค่าการโหวตข้ามพรรคโดยคำนวณเฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ตารางที่ 5.41) พบว่า ในภาพรวม เมื่อเปรียบเทียบกับทุกพรรคการเมือง พบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรคเมื่อพิจารณาโดยเอาสถานะความเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วนั้นจะเห็นว่าค่าการโหวตข้ามพรรคในส่วนนี้ก็เป็นไปตามสถานะ นั่นคือพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก็จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในเกณฑ์ที่สูงเมื่อจับคู่กับพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน แต่มีค่าโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ตารางที่ 5.41 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน)

ก. ภาพรวม

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	1.00						
ชาติไทย	0.95	1.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.97	0.98	1.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.98	0.97	0.98	1.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.95	0.95	0.97	0.95	1.00		
ประชาราช	0.95	0.94	0.95	0.97	0.92	1.00	
ประชาธิปัตย์	0.42	0.45	0.44	0.44	0.41	0.45	1.00

ข. กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	1.00						
ชาติไทย	1.00	1.00					
เพื่อแผ่นดิน	1.00	1.00	1.00				
มัชฌิมาธิปไตย	1.00	1.00	1.00	1.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00		
ประชาราช	0.97	0.97	0.97	0.97	0.97	1.00	
ประชาธิปัตย์	0.12	0.12	0.12	0.12	0.12	0.12	1.00

ค. กฎหมายการเมืองการบริหาร

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	1.00						
ชาติไทย	0.89	1.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.93	0.96	1.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.96	0.93	0.96	1.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.89	0.89	0.93	0.89	1.00		
ประชาราช	0.93	0.89	0.93	0.96	0.86	1.00	
ประชาธิปัตย์	0.71	0.79	0.75	0.75	0.68	0.79	1.00

ง. กฎหมายด้านอื่นๆ

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	1.00						
ชาติไทย	1.00	1.00					
เพื่อแผ่นดิน	1.00	1.00	1.00				
มัชฌิมาธิปไตย	1.00	1.00	1.00	1.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00		
ประชาราช	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	
ประชาธิปัตย์	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00

และจากการจัดประเภทของร่างกฎหมายออกเป็นประเภท พบว่า ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน ไม่มีการพิจารณากฎหมายการเมืองการบริหาร กฎหมายการศึกษาและกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย จึงทำให้การแบ่งประเภทของกฎหมายมี 4 ประเภท โดยพบว่า เช่นเดียวกับค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อวิเคราะห์ในทุกการพิจารณาหรือการวิเคราะห์เฉพาะเรื่องการพิจาณาร่างกฎหมาย (ตารางที่ 5.41) นั่นคือ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายประเภทอะไรก็ตาม ค่าการโหวตข้ามพรรคของแต่ละพรรคการเมืองขึ้นอยู่กับสถานะการเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาล โดยพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในระดับที่สูง

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาลงไปยังกฎหมายประเภทต่างๆ ก็จะพบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายประเภทกฎหมายกฎหมายด้านอื่นๆ (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในช่วงระหว่าง 1) แต่กับกฎหมายการเมืองการบริหาร(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.70) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.12) แล้ว ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) ถือเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างกันในประเด็นและจุดยืนทางการเมือง จึงทำให้ค่าโหวตข้ามพรรคที่ออกมามีค่าที่ต่ำ

ตามวาระ

เมื่อแยกการคำนวณค่าโหวตข้ามพรรคเป็นตามวาระของการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับต่างๆ (ตารางที่ 5.42 ก-ค) ก็พบว่า แบบแผนการลงมติก็เป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมของการลงมติในส่วนของร่างกฎหมายคือ มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ตารางที่ 5.42 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) – เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน)

ก. วาระที่ 1

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	1.00						
ชาติไทย	1.00	1.00					
เพื่อแผ่นดิน	1.00	1.00	1.00				
มัชฌิมาธิปไตย	1.00	1.00	1.00	1.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.95	0.95	0.95	0.95	1.00		
ประชาราช	1.00	1.00	1.00	1.00	0.95	1.00	
ประชาธิปัตย์	0.95	0.95	0.95	0.95	0.90	0.95	1.00

ข. วาระที่ 2

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	1.00						
ชาติไทย	0.95	1.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.97	0.97	1.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.97	0.97	1.00	1.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.97	0.95	0.97	0.97	1.00		
ประชาราช	0.92	0.92	0.95	0.95	0.92	1.00	
ประชาธิปัตย์	0.11	0.16	0.13	0.13	0.11	0.16	1.00

ค. วาระที่ 3

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	1.00						
ชาติไทย	0.80	1.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.80	1.00	1.00				
มัชฌิมาธิปไตย	1.00	0.80	0.80	1.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.80	1.00	1.00	0.80	1.00		
ประชาราช	1.00	0.80	0.80	1.00	0.80	1.00	
ประชาธิปัตย์	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	1.00

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 23 พฤษภาคม 2551 ครั้งที่ 2 เมื่อ 26 กรกฎาคม 2551 ครั้งที่ 3 เมื่อ 2 สิงหาคม 2551 ครั้งที่ 4 เมื่อ 8 กันยายน 2551 และ ครั้งที่ 5 เมื่อ 24 กันยายน 2551 พบว่า ช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรีมีส่วนทำให้พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. และพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปตามฝ่ายที่พรรคสังกัด

ตารางที่ 5.43 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน)

ก.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 23 พฤษภาคม 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	-0.05	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	-0.02	-0.02	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.03	-0.04	-0.01	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.03	-0.05	-0.02	0.05	0.00		
ประชาราช	-0.04	0.06	0.00	-0.03	-0.02	0.00	
ประชาธิปัตย์	-0.03	-0.04	0.00	-0.04	-0.02	0.01	0.00

ข.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 26 กรกฎาคม 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	0.05	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.04	0.04	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.03	0.06	0.05	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.03	0.05	0.04	0.05	0.00		
ประชาราช	-0.05	-0.05	-0.06	-0.04	-0.03	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.05	0.04	0.02	0.04	0.06	0.09	0.00

ค.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 2 สิงหาคม 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	0.05	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.04	0.04	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.03	0.06	0.05	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.03	0.05	0.04	0.05	0.00		
ประชาราช	0.12	0.12	0.11	0.13	0.14	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.30	0.29	0.27	0.29	0.31	0.34	0.00

ง.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 8 กันยายน 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	-0.02	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	-0.01	0.01	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.00	0.02	0.02	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	-0.02	0.01	0.01	0.00	0.00		
ประชาราช	0.05	0.02	0.04	0.08	0.04	0.00	
ประชาธิปัตย์	-0.28	-0.25	-0.29	-0.27	-0.27	-0.20	0.00

จ.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 24 กันยายน 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	-0.01	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	-0.01	0.01	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.01	0.02	0.02	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	-0.02	0.01	0.01	0.00	0.00		
ประชาราช	0.03	0.01	0.02	0.06	0.03	0.00	
ประชาธิปัตย์	-0.24	-0.20	-0.24	-0.23	-0.23	-0.18	0.00

โดยในภาพรวมจะเห็นว่า พรรคร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่อาจมีพรรคขนาดกลางบางพรรคที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาลในบางช่วงเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ซึ่งแตกต่างกับช่วงก่อนการปรับคณะรัฐมนตรีที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

ในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลพรรคเดียวจะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลในช่วงก่อนการปรับคณะรัฐมนตรีสองครั้งสุดท้าย ก่อนหมดสมัยรัฐบาล และกลับมาปกติในช่วงหนึ่งเดือนหลังการปรับคณะรัฐมนตรี

ตารางที่ 5.44 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน)

ก.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 23 พฤษภาคม 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	0.05	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.04	0.04	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.03	0.06	0.05	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.03	0.05	0.04	0.05	0.00		
ประชาราช	0.12	0.12	0.11	0.13	0.14	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.30	0.29	0.27	0.29	0.31	0.34	0.00

ข.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 26 กรกฎาคม 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	-0.22	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	-0.15	-0.05	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	-0.06	-0.12	-0.05	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	-0.15	-0.13	-0.05	-0.14	0.00		
ประชาราช	-0.06	-0.16	-0.07	0.04	-0.14	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.00	0.18	0.07	0.09	0.01	0.22	0.00

ค.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 2 สิงหาคม 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	-0.22	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	-0.15	-0.05	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	-0.06	-0.12	-0.05	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	-0.15	-0.13	-0.05	-0.14	0.00		
ประชาราช	-0.06	-0.16	-0.07	0.04	-0.14	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.00	0.18	0.07	0.09	0.01	0.22	0.00

ง.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 8 กันยายน 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	0.05	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.04	0.04	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	-0.04	-0.01	-0.03	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	-0.04	-0.02	-0.04	-0.10	0.00		
ประชาราช	0.05	0.05	0.04	-0.02	-0.01	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.05	0.04	0.02	0.11	-0.01	0.01	0.00

จ.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 24 กันยายน 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	0.05	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	0.04	0.04	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	-0.10	-0.06	-0.08	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	-0.10	-0.07	-0.09	-0.20	0.00		
ประชาราช	0.12	0.12	0.11	0.00	0.01	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.17	0.17	0.15	0.29	0.06	0.21	0.00

ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 23 สมัยพรรคพลังประชาชนเป็นรัฐบาลมีการการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งหมด 1 ครั้ง ซึ่งผลของการเปรียบเทียบเป็นการนำค่าเฉลี่ยของค่าโหวตข้ามพรรคของแต่ละคู่ของพรรคการเมืองตลอดทั้งสมัยมาเทียบกับค่าโหวตข้ามพรรคในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางใจและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ตารางที่ 5.45 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย–ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 18 มิถุนายน 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	-0.03	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	-0.01	-0.01	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	0.03	-0.02	0.00	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	0.03	-0.03	-0.01	0.05	0.00		
ประชาราช	-0.01	0.07	0.02	0.00	0.00	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.03	0.02	0.04	0.02	0.04	0.06	0.00

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 27 มิถุนายน 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	-0.22	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	-0.15	-0.05	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	-0.06	-0.12	-0.05	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	-0.15	-0.13	-0.05	-0.14	0.00		
ประชาราช	-0.06	-0.16	-0.07	0.04	-0.14	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.00	0.18	0.07	0.09	0.01	0.22	0.00

จากตัวเลขในตารางที่ 5.45 พบว่า

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 – 18 มิถุนายน 2551

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 18 มิถุนายน 2551 พบว่า ค่าการโหวตข้ามพรรคทั้งพรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลแทบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 27 มิถุนายน 2551 พบว่า พรรคร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาลอย่างพรรคพลังประชาชนอย่างชัดเจน ในขณะที่เมื่อเทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลกลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่เพิ่มขึ้น

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย

เมื่อวิเคราะห์ค่าเปรียบเทียบในการโหวตข้ามพรรค พบว่า ตั้งแต่เริ่มต้นรัฐบาลจนถึงสิ้นสุดรัฐบาลค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือน มีค่าสูงกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัย ยกเว้นเพียงช่วงเดียว คือช่วงสิงหาคมถึงตุลาคม 2551 ที่มีค่าเปรียบเทียบต่ำกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัย ในช่วงนั้นเป็นช่วงที่มีการชุมนุมทางการเมืองและมีความตรึงเครียดทางการเมืองเป็นอย่างมาก โดยค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนขึ้นถึงจุดสูงสุดในช่วงตุลาคมถึงพฤศจิกายน 2551 อยู่ที่ 0.91 และมีค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือน ต่ำสุดในช่วงสิงหาคมถึงตุลาคม 2551 อยู่ที่ 0.28 โดยในช่วงที่มีค่าเปรียบเทียบต่ำที่สุดในช่วงเดือนสิงหาคมนั้น อาจเป็นเพราะมีการชุมนุมทางการเมืองโดยมีการเข้ายึดสถานที่สำคัญอย่างทำเนียบรัฐบาล เพื่อคัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และถึงแม้พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจะไม่ได้แสดงท่าทีที่ชัดเจนในการเข้าไปสนับสนุนการชุมนุมทางการเมือง แต่ก็มีจุดยืนเดียวกันคือ คัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งตรงข้ามกับพรรครัฐบาลที่มีความต้องการจะแก้ไขรัฐธรรมนูญ (แผนภาพที่ 5.4)

แสดงให้เห็นว่า เรื่องการออกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งนำไปสู่การชุมนุมทางการเมือง ก็อาจส่งผลต่อการทำงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้

แผนภาพที่ 5.4 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน (ชุดที่ 23 รัฐบาลพลังประชาชน)

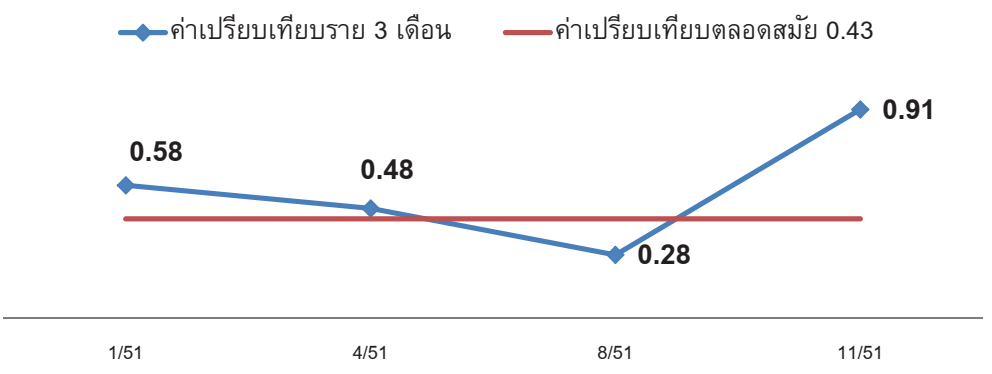

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน โหวตข้ามพรรคอย่างไร?

โดยสรุป แบบแผนการโหวตข้ามพรรคของ ส.ส. ชุดที่ 20 มีดังนี้

ประการที่หนึ่ง *ค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าต่ำ* ทั้งนี้ก็เป็นไปตามความคาดหมายของสมมติฐานการจับขั้วของรัฐบาลที่ ความต้องการทางนโยบายของพรรคฝ่ายรัฐบาลนั้นมักจะตรงข้ามกับความต้องการกับฝ่ายพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

แต่สำหรับพรรคขนาดกลางแล้ว พรรคขนาดกลางในส.ส. ชุดที่ 23 นั้นมีเฉพาะในฝ่ายรัฐบาล ซึ่งมีแนวโน้มในการลงมติไปในทิศทางเดียวกับพรรคแกนนำรัฐบาลสูง โดยเห็นได้จากค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรคเมื่อเปรียบเทียบ จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0.97 – 0.94 แสดงให้เห็นถึงความเป็นปึกแผ่นของพรรคขนาดกลางที่เป็นร่วมรัฐบาลได้อย่างดี

และแนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดเล็ก ก็พบว่าค่อนข้างให้ความร่วมมือในการลงมติกับฝ่ายในทิศทางที่ดี แต่ยังน้อยกว่าพรรคขนาดกลาง

ประการที่สอง *แบบแผนการลงมติในเฉพาะส่วนของร่างกฎหมายก็เป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมคือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล* นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

และเมื่อพิจารณาตามประเภทของกฎหมาย พบว่า ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายประเภทอะไรก็ตาม ค่าการโหวตข้ามพรรคของแต่ละพรรคการเมืองขึ้นอยู่กับสถานะการเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาล โดยพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในระดับที่สูง

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาลงไปยังกฎหมายประเภทต่างๆ ก็จะพบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายประเภทกฎหมายกฎหมายด้านอื่นๆ (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในช่วงระหว่าง 1) แต่กับกฎหมายการเมืองการบริหาร(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.70) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.12) แล้ว ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) ย่อมเห็นต่างอยู่เสมอ

ประการที่สี่ *ช่วงเวลาของการลงมติส่งผลต่อการโหวตข้ามพรรคระหว่างทั้งสองฝ่าย* นั่นคือ เมื่อพิจารณาหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางในและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ พบว่าหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 27 มิถุนายน 2551 พรรคร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาลอย่างพรรคพลังประชาชนอย่างชัดเจน ในขณะที่เมื่อเทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลกลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าพรรคร่วมรัฐบาลเริ่มมีใจออกห่างจากพรรคแกนนำรัฐบาลแล้ว

และเมื่อพิจารณาหนึ่งเดือนก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี พบว่า พรรคร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก ยกเว้นในช่วงก่อนการปรับคณะรัฐมนตรีวันที่ 2 สิงหาคม 2551 ที่พรรคประชาราชมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกันและในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลพรรคเดียวจะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลในช่วงการปรับคณะรัฐมนตรีสองครั้งสุดท้ายก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะคำสั่งยุบพรรค อันนำไปสู่การเปลี่ยนรัฐบาล

โหวตข้ามพรรค? –สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23: ช่วงที่ 2 รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์

ภาพรวม

ช่วงที่ 2 ของสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (พ.ศ. 2552 - 2554) มีการเปลี่ยนแปลงพรรคแกนนำรัฐบาลจากพรรคพลังประชาชนมาเป็นพรรคประชาธิปัตย์ โดยในช่วงที่มีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำพรรคร่วมรัฐบาล และมีพรรคร่วมรัฐบาลอีก จำนวน 6 พรรค คือ พรรคภูมิใจไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคชาติไทยพัฒนา พรรครวมชาติพัฒนา พรรคกิจสังคม และพรรคมาตุภูมิ (รวมมีสมาชิกทั้งหมด 281 คน) ส่วนในฟากของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น คือ พรรคเพื่อไทย[38] และพรรคประชาราช

ตารางที่ 5.46 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2553

พรรคฝ่ายรัฐบาล	จำนวน ส.ส.	พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	จำนวน ส.ส.
ประชาธิปัตย์	172	เพื่อไทย	190
ภูมิใจไทย	33	ประชาราช	8
เพื่อแผ่นดิน	31		
ชาติไทยพัฒนา	28		
รวมชาติพัฒนา	9		
กิจสังคม	5		
มาตุภูมิ*	3		
รวม	281	รวม	198

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

โดยมีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 462 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 381 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 81 ครั้ง

ตารางที่ 5.47 แสดงทิศทางการโหวตของ ส.ส. ที่สังกัดพรรคฝ่ายรัฐบาลและที่สังกัดพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พบว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล มีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน (เป็นการลงมติตามเสียงส่วนใหญ่ของฝ่ายที่ ส.ส. ท่านนั้นอยู่) เป็นจำนวนร้อยละ 94.05 จากการออกเสียงลงมติทั้งหมด

[38] หลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ยุบพรรคพลังประชาชน เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ส.ส.ของพรรคพลังประชาชนส่วนใหญ่ได้ย้ายมาเข้าสังกัดพรรคเพื่อไทย

ในขณะที่ ส.ส. พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการออกเสียงลงคะแนนไปในทางเดียวกัน ร้อยละ 92.91 ซึ่งมีค่าที่ต่ำกว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล อยู่ร้อยละ 1.14 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยนี้ในทางหนึ่งได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองที่ต่างสถานะกัน

ตารางที่ 5.47 ร้อยละของออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลรายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์

ฝ่าย	ลงมติไปตามฝ่ายที่สังกัด (ร้อยละ)
ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล	94.05
ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	92.91

เมื่อพิจารณาเข้าไปในแต่ละฝ่ายของพรรคการเมืองก็จะเห็นว่า สำหรับ ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์นี้นั้น การออกเสียงลงมติของแต่ละฝ่ายนั้นดูมีความเป็นอันหนึ่งกันเดียวกันเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 5.48 และ 5.49 ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 93.86 และพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 79.01 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ร้อยละ 14.85

<u>พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย</u>

ตารางที่ 5.48 แสดงค่าสถิติการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล พบว่า ในฟากของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล พรรคที่มีค่าเฉลี่ยของสถิติการออกเสียงลงมติที่สูงที่สุดคือ พรรคกิจสังคม โดยมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 98.86 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นพรรคแกนนำที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 94.10 โดยพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของฝ่าย ที่ร้อยละ 93.86 คือพรรคชาติไทยพัฒนา และพรรคเพื่อแผ่นดิน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 95.93 และ 95.11 ตามลำดับ และพรรคร่วมรัฐบาลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของฝ่าย คือพรรคภูมิใจไทย พรรคมาตุภูมิ และพรรครวมชาติพัฒนา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 92.32 91.50 และ89.21 ตามลำดับ ซึ่งพรรครวมชาติพัฒนาเป็นพรรคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในพรรคร่วมรัฐบาล

ตารางที่ 5.48 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

พรรคฝ่ายรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
กิจสังคม	98.86
ชาติไทยพัฒนา	95.93
เพื่อแผ่นดิน	95.11
ประชาธิปัตย์	94.10
ภูมิใจไทย	92.32
มาตุภูมิ	91.50
รวมชาติพัฒนา	89.21
ค่าเฉลี่ย	**93.86**

พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย

ในส่วนของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตัวเลขในตารางที่ 5.49 ได้แสดงให้เห็นว่า พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกัน ในสัดส่วนที่ไม่สูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยของฝ่าย อยู่ที่ร้อยละ 79.01 โดยพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คือ พรรคเพื่อไทย มีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกัน ถึงร้อยละ 93.71 ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อีก 1 พรรค คือ พรรคประชาราช มีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 64.32

ตารางที่ 5.49 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
เพื่อไทย	93.71
ประชาราช	64.32
ค่าเฉลี่ย	**79.01**

โหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores)

ตารางที่ 5.50 แสดงค่าสถิติการ “โหวตข้ามพรรค” ระว่างพรรคการเมือง พบว่า ในภาพรวมค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคได้แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของการเมืองในระบบรัฐสภาที่พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะไม่มีการโหวตข้ามพรรคหรือการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้

เข้าร่วมรัฐบาล ค่าสถิติในภาพรวมจึงเห็นว่าค่าสถิติฝ่ายเดียวกันจะมีค่าสูงกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายตรงกันข้าม อย่างไรก็ดี ข้อยกเว้นในรูปแบบก็ยังมีให้เห็นอยู่

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคแกนนำของทั้งสองฝ่ายนั่นคือพรรคประชาธิปัตย์ (พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาล) และ พรรคเพื่อไทย (พรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล) ค่าสถิติการออกเสียงลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันมีค่าเท่ากับ 0.53

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นแกนนำรัฐบาล พบว่า พรรคที่มีค่าการโหวตตามฝ่ายสูงที่สุด คือ พรรคชาติไทยพัฒนา มีค่าเท่ากับ 1.00 และรองลงมา คือ พรรคภูมิใจไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน และพรรครวมชาติพัฒนา มีค่าอยู่ที่ 0.99 ส่วนพรรคกิจสังคม มีค่าอยู่ที่ 0.95 และพรรคร่วมรัฐบาลที่มีค่าการโหวตตามฝ่ายต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ คือ พรรคมาตุภูมิ มีค่าอยู่ที่ 0.48

ในส่วนพรรคประชาราชซึ่งไม่ใช่พรรคร่วมรัฐบาล กลับมีค่าการโหวตตามฝ่ายเมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคร่วมรัฐบาล เช่น พรรคภูมิใจไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรครวมชาติพัฒนา อยู่ที่ 0.87 ในขณะที่เมื่อเทียบกับพรรคเพื่อไทย มีค่าการโหวตตามฝ่ายอยู่ที่ 0.58

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกัน คือพรรคภูมิใจไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรครวมชาติพัฒนา พบว่า มีค่าการโหวตตามฝ่ายที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยจะมีค่าอยู่ระหว่าง 1.00 – 0.98

เมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกัน คือพรรคกิจสังคม และพรรคมาตุภูมิ พบว่า มีค่าการโหวตตามฝ่ายอยู่ที่ 0.46 ซึ่งแตกต่างกันมาก

ตารางที่ 5.50 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	0.99	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.99	0.99	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	1.00	0.99	0.99	1.00					
รวมชาติพัฒนา	0.99	0.98	0.98	0.99	1.00				
กิจสังคม	0.95	0.94	0.95	0.95	0.94	1.00			
มาตุภูมิ	0.48	0.48	0.48	0.48	0.48	0.46	1.00		
เพื่อไทย	0.53	0.53	0.54	0.53	0.53	0.50	0.31	1.00	
ประชาราช	0.87	0.87	0.87	0.87	0.87	0.84	0.45	0.58	1.00

ตามประเภทของกฎหมาย

การแยกหาค่าการโหวตข้ามพรรคโดยคำนวณเฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมายเพียงส่วนเดียวจะทำให้เห็นพฤติกรรมการลงมติที่ถือเป็นการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติของ ส.ส. โดยข้อมูลในตารางที่ 5.51 (ก-ง) แสดงให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบกับทุกพรรคการเมือง พบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรคเมื่อพิจารณาโดยเอาสถานะความเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วนั้นจะเห็นว่าค่าการโหวตข้ามพรรคในส่วนนี้ก็เป็นไปตามสถานะ นั่นคือ พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก็จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในเกณฑ์ที่สูงเมื่อจับคู่กับพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน แต่มีค่าโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่สำหรับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอย่างพรรคประชาราชที่เป็นพรรคขนาดเล็กกลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำ ในขณะที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่สูงเมื่อเทียบกับพรรคร่วมรัฐบาล

ตารางที่ 5.51 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

ก. ภาพรวม

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	0.99	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	0.99	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	1.00	0.99	1.00	1.00					
รวมชาติพัฒนา	0.99	0.99	0.99	1.00	1.00				
กิจสังคม	0.95	0.94	0.95	0.95	0.95	1.00			
มาตุภูมิ	0.47	0.48	0.47	0.48	0.48	0.45	1.00		
เพื่อไทย	0.49	0.49	0.49	0.49	0.49	0.46	0.29	1.00	
ประชาราช	0.92	0.92	0.92	0.92	0.92	0.88	0.48	0.51	1.00

ข. กฎหมายสังคมวัฒนธรรม

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	1.00	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	1.00	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00					
รวมชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00				
กิจสังคม	0.92	0.92	0.92	0.92	0.92	1.00			
มาตุภูมิ	0.52	0.52	0.52	0.52	0.52	0.44	1.00		
เพื่อไทย	0.73	0.73	0.73	0.73	0.73	0.71	0.46	1.00	
ประชาราช	0.90	0.90	0.90	0.90	0.90	0.83	0.54	0.73	1.00

ค. กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	1.00	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	1.00	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00					
รวมชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00				
กิจสังคม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00			
มาตุภูมิ	0.48	0.48	0.48	0.48	0.48	0.48	1.00		
เพื่อไทย	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.08	1.00	
ประชาราช	0.92	0.92	0.92	0.92	0.92	0.92	0.47	0.15	1.00

ง. กฎหมายการเมืองการบริหาร

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	0.98	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	0.98	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.99	0.97	0.99	1.00					
รวมชาติพัฒนา	0.98	0.98	0.98	0.99	1.00				
กิจสังคม	0.93	0.91	0.93	0.94	0.93	1.00			
มาตุภูมิ	0.51	0.51	0.51	0.52	0.52	0.50	1.00		
เพื่อไทย	0.71	0.69	0.71	0.72	0.71	0.66	0.43	1.00	
ประชาราช	0.91	0.91	0.91	0.92	0.92	0.86	0.52	0.69	1.00

จ. กฎหมายการศึกษา

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	0.94	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	0.94	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	1.00	0.94	1.00	1.00					
รวมชาติพัฒนา	1.00	0.94	1.00	1.00	1.00				
กิจสังคม	0.88	0.88	0.88	0.88	0.88	1.00			
มาตุภูมิ	0.31	0.38	0.31	0.31	0.31	0.25	1.00		
เพื่อไทย	0.88	0.94	0.88	0.88	0.88	0.81	0.38	1.00	
ประชาราช	0.94	1.00	0.94	0.94	0.94	0.88	0.38	0.94	1.00

ฉ. กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	1.00	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	1.00	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00					
รวมชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00				
กิจสังคม	0.90	0.90	0.90	0.90	0.90	1.00			
มาตุภูมิ	0.40	0.40	0.40	0.40	0.40	0.30	1.00		
เพื่อไทย	0.40	0.40	0.40	0.40	0.40	0.30	0.30	1.00	
ประชาราช	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.90	0.40	0.40	1.00

ช. กฎหมายด้านอื่นๆ

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	1.00	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	1.00	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00					
รวมชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00				
กิจสังคม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00			
มาตุภูมิ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00		
เพื่อไทย	0.83	0.83	0.83	0.83	0.83	0.83	0.00	1.00	
ประชาราช	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.83	1.00

และเมื่อแยกประเภทกฎหมายออกมาเป็น 6 ประเภทแล้วพิจารณา ก็พบว่า เช่นเดียวกับค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อวิเคราะห์ในทุกการพิจารณาหรือการวิเคราะห์เฉพาะเรื่องการพิจาณาร่างกฎหมาย (ตารางที่ 5.51) นั่นคือ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายประเภทอะไรก็ตาม ค่าการโหวตข้ามพรรคของแต่ละพรรคการเมืองขึ้นอยู่กับสถานะการเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาล พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในระดับที่สูงกว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาลงไปยังกฎหมายประเภทต่างๆ ก็จะพบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายประเภทกฎหมายสังคมวัฒนธรรม กฎหมายการเมืองการบริหาร กฎหมายการศึกษา และกฎหมายด้าน

อื่นๆ (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในช่วงระหว่าง 0.88 – 0.71) แต่กับกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่0.40) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่0.10) แล้วค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) ไม่อาจจะมีความคิดเห็นหรือความต้องการในการบริหารให้เป็นไปในทิศทางที่ตรงกับฝ่ายรัฐบาลอยู่เสมอ

ตามวาระ

เมื่อนำวาระการพิจารณาร่างกฎหมายมาเป็นปัจจัยที่อาจจะส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติแบบโหวตข้ามพรรค (ตารางที่ 5.52 ก-ค) ก็พบว่า แบบแผนการลงมติก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับของค่าของภาพรวมการลงมติในร่างกฎหมายคือ มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และพรรคขนาดเล็ก (พรรคมหาชน) ก็ยังคงมีค่าการโหวตที่แตกต่างไปจากพรรคการเมืองในร่วมฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ตารางที่ 5.52 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) – เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

ก. วาระที่ 1

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	1.00	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	1.00	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00					
รวมชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00				
กิจสังคม	0.96	0.96	0.96	0.96	0.96	1.00			
มาตุภูมิ	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50	0.51	1.00		
เพื่อไทย	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.76	0.49	1.00	
ประชาราช	0.93	0.93	0.93	0.93	0.93	0.89	0.50	0.80	1.00

ข. วาระที่ 2

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	0.99	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	0.99	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	1.00	0.99	1.00	1.00					
รวมชาติพัฒนา	0.99	0.99	0.99	0.99	1.00				
กิจสังคม	0.99	0.97	0.99	0.99	0.98	1.00			
มาตุภูมิ	0.47	0.47	0.47	0.47	0.47	0.45	1.00		
เพื่อไทย	0.14	0.13	0.14	0.14	0.13	0.14	0.10	1.00	
ประชาราช	0.88	0.88	0.88	0.88	0.88	0.87	0.47	0.16	1.00

ค. วาระที่ 3

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	1.00								
ภูมิใจไทย	0.99	1.00							
เพื่อแผ่นดิน	1.00	0.99	1.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.99	0.97	0.99	1.00					
รวมชาติพัฒนา	0.99	0.97	0.99	1.00	1.00				
กิจสังคม	0.88	0.88	0.88	0.90	0.90	1.00			
มาตุภูมิ	0.46	0.47	0.46	0.47	0.47	0.38	1.00		
เพื่อไทย	0.82	0.83	0.82	0.83	0.83	0.76	0.44	1.00	
ประชาราช	0.97	0.99	0.97	0.99	0.99	0.90	0.49	0.85	1.00

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 5 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2552 ครั้งที่ 2 เมื่อ 29 พฤษภาคม 2552 ครั้งที่ 3 เมื่อ 15 มกราคม 2553 ครั้งที่ 4 เมื่อ 6 มิถุนายน 2553 และ ครั้งที่ 5 เมื่อ 14 มกราคม 2554 พบว่า ช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรีมีส่วนทำให้พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. และพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ในภาพรวมจะเห็นว่า พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของทิศทางการออกเสียงลงมติมากนักทั้งช่วงก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี จะมีเพียงบางพรรคเท่านั้น เช่น พรรคเพื่อแผ่นดิน ที่มีค่าการ

โหวตข้ามพรรคลดลงอย่างชัดเจน เมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล ช่วงก่อนที่จะปรับคณะรัฐมนตรี แต่ก็กลับสู่ภาวะปกติหลังจากการปรับคณะรัฐมนตรี ซึ่งอาจเป็นแสดงการต่อรองทางการเมืองหรือตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีของพรรคดังกล่าว

และในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลค่อนข้างมีความเป็นเอกภาพเป็นส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงของค่าการโหวตข้ามพรรคมากนักเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน แต่ในส่วนของพรรคมาตุภูมิ ก่อนที่จะได้เข้าร่วมรัฐบาลในเดือนกรกฎาคม 2553 มีสัญญาณที่เห็นได้ชัดเจน คือ ในช่วงหลังการปรับคณะรัฐมนตรี 6 มิถุนายน 2553 พบว่า พรรคมาตุภูมิค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลมีค่าเพิ่มขึ้นอย่างมาก

ตารางที่ 5.53 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

ก.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 10 กุมภาพันธ์ 2552

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	-0.19	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	-0.39	-0.19	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	-0.20	0.01	-0.19	0.00					
รวมชาติพัฒนา	-0.19	0.02	-0.18	0.01	0.00				
กิจสังคม	-0.15	-0.14	-0.35	-0.15	-0.14	0.00			
มาตุภูมิ	-0.48	-0.28	-0.08	-0.28	-0.28	-0.46	0.00		
เพื่อไทย	-0.53	-0.33	-0.14	-0.33	-0.33	-0.50	0.29	0.00	
ประชาราช	-0.67	-0.47	-0.47	-0.47	-0.47	-0.64	-0.05	0.02	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ข.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 29 พฤษภาคม 2552

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	0.05	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	-0.42	-0.43	-0.43	-0.43	-0.42	-0.41	0.00		
เพื่อไทย	0.05	0.05	0.04	0.04	0.05	0.08	-0.16	0.00	
ประชาราช	-0.19	-0.19	-0.19	-0.19	-0.18	-0.15	-0.40	0.00	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ค.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 15 มกราคม 2553

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	-0.06	-0.05	-0.06	-0.06	-0.05	0.00			
มาตุภูมิ	-0.25	-0.26	-0.26	-0.26	-0.25	-0.13	0.00		
เพื่อไทย	-0.20	-0.19	-0.20	-0.20	-0.19	-0.17	0.13	0.00	
ประชาราช	0.02	0.02	0.02	0.01	0.02	0.05	-0.23	-0.14	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ง.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 6 มิถุนายน 2553

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	-0.07	-0.06	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	-0.07	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	-0.06	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	-0.02	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	-0.17	-0.17	-0.17	-0.17	-0.17	-0.15	0.00		
เพื่อไทย	-0.22	-0.22	-0.15	-0.23	-0.22	-0.19	0.22	0.00	
ประชาราช	-0.41	-0.41	-0.41	-0.41	-0.41	-0.37	0.01	0.03	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

จ.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 14 มกราคม 2554

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	-0.10	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	-0.10	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	-0.03	-0.14	-0.03	0.00					
รวมชาติพัฒนา	-0.06	-0.10	-0.06	-0.03	0.00				
กิจสังคม	0.01	-0.09	0.02	0.05	0.02	0.00			
มาตุภูมิ	0.15	0.15	0.15	0.19	0.19	0.21	0.00		
เพื่อไทย	0.28	0.18	0.28	0.32	0.29	0.35	0.24	0.00	
ประชาราช	-0.02	-0.06	-0.02	0.01	0.02	0.05	0.33	0.20	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ตารางที่ 5.54 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี(ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

ก.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 10 กุมภาพันธ์ 2552

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	0.05	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	-0.24	-0.25	-0.25	-0.25	-0.24	-0.23	0.00		
เพื่อไทย	-0.12	-0.12	-0.13	-0.12	-0.12	-0.09	-0.28	0.00	
ประชาราช	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.05	-0.21	-0.11	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ข.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 29 พฤษภาคม 2552

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	0.05	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	-0.48	-0.48	-0.48	-0.48	-0.48	-0.46	0.00		
เพื่อไทย	-0.13	-0.13	-0.14	-0.13	-0.13	-0.10	-0.11	0.00	
ประชาราช	-0.07	-0.07	-0.07	-0.07	-0.07	-0.04	-0.45	0.02	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ค.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 15 มกราคม 2553

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	0.05	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	-0.13	-0.14	-0.14	-0.14	-0.13	-0.12	0.00		
เพื่อไทย	0.12	0.13	0.12	0.12	0.13	0.15	-0.11	0.00	
ประชาราช	0.06	0.06	0.06	0.06	0.06	0.10	-0.14	0.11	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ง.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 6 มิถุนายน 2553

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	0.05	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	0.52	0.52	0.52	0.52	0.52	0.54	0.00		
เพื่อไทย	-0.46	-0.45	-0.46	-0.46	-0.45	-0.43	-0.24	0.00	
ประชาราช	0.05	0.05	0.05	0.05	0.06	0.09	0.48	-0.48	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

จ.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 14 มกราคม 2554

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	0.05	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	0.52	0.52	0.52	0.52	0.52	0.54	0.00		
เพื่อไทย	0.30	0.31	0.30	0.30	0.31	0.33	0.52	0.00	
ประชาราช	0.05	0.04	0.04	0.04	0.05	0.08	0.47	0.25	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

เมื่อนำค่าเฉลี่ยของค่าโหวตข้ามพรรคของแต่ละคู่ของพรรคการเมืองตลอดทั้งสมัยมาเทียบกับค่าโหวตข้ามพรรคในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางในและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยการอภิปรายไม่ไว้วางใจของ ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งมีการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งหมด 3 ครั้ง พบว่า

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 – 12 กุมภาพันธ์ 2552

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 12 กุมภาพันธ์ 2552 พบว่า เมื่อเทียบกันในพรรครัฐบาลด้วยกัน ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยกเว้นแต่พรรคเพื่อแผ่นดินซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลกลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคลดลงเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคลดลงเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลทุกพรรค ในขณะที่เมื่อเทียบกันในพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็ไม่มีค่าเปลี่ยนแปลงมากนัก

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 21 มีนาคม 2552 พบว่า พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีความไม่เป็นเอกภาพกันเกิดขึ้น โดยในขณะที่พรรคเพื่อไทยซึ่งเป็นแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรคร่วมรัฐบาล แต่พรรคมาตุภูมิกลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ลดลงเมื่อเทียบกับพรรคร่วมรัฐบาล

ตารางที่ 5.55 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรคตลอดสมัย – ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 12 กุมภาพันธ์ 2552

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ*	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	-0.16	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	-0.33	-0.15	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	-0.16	0.01	-0.16	0.00					
รวมชาติพัฒนา	-0.15	0.02	-0.15	0.01	0.00				
กิจสังคม	-0.12	-0.11	-0.28	-0.12	-0.11	0.00			
มาตุภูมิ	-0.48	-0.31	-0.15	-0.31	-0.31	-0.46	0.00		
เพื่อไทย	-0.53	-0.36	-0.20	-0.37	-0.36	-0.50	0.19	0.00	
ประชาราช	-0.70	-0.54	-0.54	-0.54	-0.53	-0.67	-0.11	0.08	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 21 มีนาคม 2552

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ*	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	0.05	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	-0.48	-0.48	-0.48	-0.48	-0.48	-0.46	0.00		
เพื่อไทย	0.18	0.19	0.18	0.18	0.19	0.21	-0.17	0.00	
ประชาราช	-0.08	-0.09	-0.09	-0.09	-0.08	-0.05	-0.38	0.20	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ตารางที่ 5.56 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรคตลอดสมัย – ครั้งที่ 2 (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 24 พฤษภาคม 2553

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ*	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.00	0.00	0.00	-0.01	0.00	0.00			
มาตุภูมิ	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.12	0.00		
เพื่อไทย	0.26	0.26	0.25	0.25	0.26	0.29	0.37	0.00	
ประชาราช	0.08	0.08	0.08	0.07	0.08	0.06	0.13	0.26	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 2 มิถุนายน 2553

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ*	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	0.05	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	0.52	0.52	0.52	0.52	0.52	0.54	0.00		
เพื่อไทย	-0.46	-0.45	-0.46	-0.46	-0.45	-0.43	-0.24	0.00	
ประชาราช	0.05	0.05	0.05	0.05	0.06	0.09	0.48	-0.48	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 – 24 พฤษภาคม 2553

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 24 พฤษภาคม 2553 พบว่า พรรคเพื่อไทย มีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ระหว่าง (0.25) – (0.29) โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงลดลงเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลทุกพรรค

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 2 มิถุนายน 2553 พบว่า พรรคมาตุภูมิ มีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ระหว่าง 0.52 - 0.54 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลทุกพรรค ส่วนพรรคการเมืองที่มีค่าความเปลี่ยนแปลงลดลงอย่างมีนัยสำคัญ คือ พรรคเพื่อไทย มีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ระหว่าง (0.43) - (0.46) โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงลดลงเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลทุกพรรค

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 3 – 1 มีนาคม 2554

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 1 มีนาคม 2554 พบว่า พรรคเพื่อไทย มีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ระหว่าง 0.26 – 0.29 และพรรคเพื่อไทย มีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ระหว่าง 0.52 – 0.54 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลทุกพรรค

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 19 มีนาคม 2554 พบว่า พรรคเพื่อไทย มีค่าความเปลี่ยนแปลงอยู่ระหว่าง 0.28 - 0.36 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลทุกพรรค

ตารางที่ 5.57 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรคตลอดสมัย – ครั้งที่ 3 (ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 1 มีนาคม 2554

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	0.05	0.06	0.05	0.05	0.06	0.00			
มาตุภูมิ	0.52	0.52	0.52	0.52	0.52	0.54	0.00		
เพื่อไทย	0.26	0.26	0.25	0.26	0.26	0.29	0.48	0.00	
ประชาราช	0.09	0.09	0.09	0.08	0.09	0.12	0.51	0.21	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 19 มีนาคม 2554

	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	เพื่อแผ่นดิน	ชาติไทยพัฒนา	รวมชาติพัฒนา	กิจสังคม	มาตุภูมิ	เพื่อไทย	ประชาราช
ประชาธิปัตย์	0.00								
ภูมิใจไทย	0.01	0.00							
เพื่อแผ่นดิน	0.01	0.01	0.00						
ชาติไทยพัฒนา	0.00	0.01	0.01	0.00					
รวมชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.01	0.00				
กิจสังคม	-0.12	-0.11	-0.11	-0.12	-0.11	0.00			
มาตุภูมิ	0.19	0.19	0.19	0.19	0.19	0.26	0.00		
เพื่อไทย	0.36	0.36	0.35	0.35	0.36	0.28	0.24	0.00	
ประชาราช	0.05	0.04	0.04	0.04	0.05	-0.06	0.14	0.28	0.00

หมายเหตุ *พรรคมาตุภูมิเข้าร่วมรัฐบาลตั้งแต่กรกฎาคม 2553

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย

แผนภาพที่ 5.5 แสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่เริ่มต้นรัฐบาลจนถึงสิ้นสุดรัฐบาล ค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แต่ค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนก็มีค่าต่ำกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัยเป็นส่วนใหญ่ นับตั้งแต่เดือนมกราคม 2552 ถึงกันยายน 2553 จะเห็นได้ว่าในช่วงเหตุการณ์การชุมนุมทางเมืองช่วงเดือนเมษายน 2552 และ เมษายนถึงพฤษภาคม 2553 ส่งผลทำให้ค่าเปรียบเทียบลดลงอย่างชัดเจน โดยค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนขึ้นถึงจุดสูงสุดในช่วงตุลาคมถึงธันวาคม 2553) อยู่ที่ 0.79 และมีค่าเปรียบเทียบราย 2 เดือนต่ำสุดในช่วงมกราคมถึงมีนาคม 2552 อยู่ที่ 0.11 ซึ่งในช่วงที่ค่าเปรียบเทียบลดลงต่ำสุดช่วงต้นสมัยของรัฐบาล อาจเป็นผลเนื่องมาการเข้ามาเป็นรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์นั้น ไม่เป็นที่ยอมรับอย่างมากของพรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นพรรคที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล และในช่วงที่ค่าเปรียบเทียบขึ้นถึงจุดสูงสุดในช่วงปลายสมัยรัฐบาลนั้น อาจเป็นผลมาจากการที่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญซึ่งพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีความเห็นไปในทางเดียวกับพรรครัฐบาล และมีแนวโน้มว่าหลังจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญจะมีการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งเป็นที่พอใจของพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอย่างพรรคเพื่อไทย

แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลที่ตั้งขึ้นจากการไม่ยอมรับของพรรคที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล ซึ่งนำไปสู่การชุมนุมทางการเมือง ก็อาจส่งผลต่อการทำงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้

แผนภาพที่ 5.5 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน(ชุดที่ 23 รัฐบาลประชาธิปัตย์)

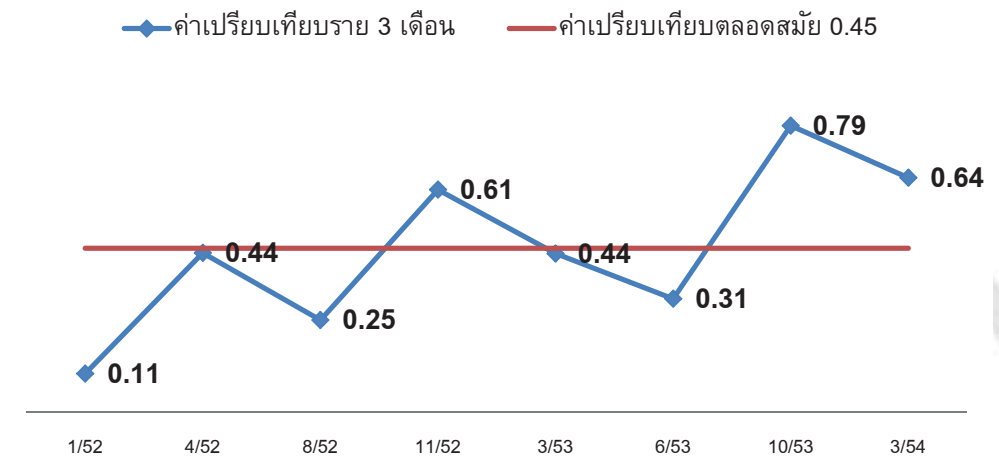

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 สมัยพรรคประชาธิปัตย์ โหวตข้ามพรรคอย่างไร?

โดยสรุป แบบแผนการโหวตข้ามพรรคของ ส.ส. ชุดที่ 23 สมัยพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำสามารถสรุปได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง *ค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าต่ำ* อันเกิดจากธรรมชาติของพรรคการเมืองที่อยู่คนละฝั่งของการเป็นรัฐบาลที่การลงมตินั้นไม่มีการข้ามไปลงมติในทิศทางเดียวกันกับอีกพรรคนึ่ง

ในขณะเดียวกัน ค่าการโหวตข้ามพรรคภายในพรรคฝ่ายรัฐบาล มีค่าการโหวตข้ามพรรคสูงกว่าพรรคในฝ่ายของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อาจเป็นเพราะว่า เสียงพรรคร่วมรัฐบาลซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ในสภาจะต้องขับเคลื่อนกฎหมายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จึงต้องมีความเหนียวแน่นกันอย่างมากในการลงมติไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่เสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อาจจะไม่จำเป็นต้องเหนียวแน่นเท่ากับเสียงของฝั่งรัฐบาล ยกเว้นในกรณีการโหวตที่มีความสำคัญ เช่น การลงมติไม่ไว้วางใจ เป็นต้น

ประการที่สอง *แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดเล็ก โดยสามารถแบ่งพรรคเล็กได้เป็น 2 กลุ่ม* คือ 1. พรรคเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล และ 2.พรรคเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งพรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลมีทิศทางการโหวตไปทางฝ่ายเดียวกันสูง เพียงบางพรรค เช่น พรรคกิจสังคม ส่วนพรรคมาตุภูมิ มีค่าการโหวตข้ามพรรคต่ำ อาจเป็นผลมาจากการที่พรรคที่เป็นแกนนำรัฐบาลไม่ได้มีเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสภา ทำให้มีอำนาจต่อกับพรรคร่วมรัฐบาลน้อย พรรคขนาดเล็กเหล่านี้จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการลงมติต่างๆ เท่าที่ควร แต่ในส่วนพรรคขนาดเล็กอย่างพรรคประชาราช (ซึ่งไม่ได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาล) ซึ่งไม่ได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาลกับมีความกระตือรือร้นมากกว่า ซึ่งจะเห็นได้จากมีการโหวตข้ามฝ่ายโดยมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่สูงเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล แต่กลับมี

ค่าการโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพรรคประชาราช มีความโน้มเอียงไปทางฝ่ายรัฐบาลมากกว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งอาจมองได้ว่าเป็นการสร้างให้เห็นถึงความพยายามในการสานสัมพันธ์กับพรรคฝ่ายรัฐบาลเพื่อโอกาสในการเข้าร่วมในกับฝ่ายในอนาคต

แต่แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดกลาง (สำหรับใน ส.ส. ชุดที่ 23 นั้นพรรคขนาดกลางมีเฉพาะในฝ่ายรัฐบาล) จะมีแนวโน้มในการลงมติไปในทิศทางเดียวกับพรรคแกนนำรัฐบาลสูง โดยเห็นได้จากค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรคเมื่อเปรียบเทียบ จะมีค่าอยู่ระหว่าง 1.00 – 0.98 แสดงให้เห็นถึงความเป็นปึกแผ่นของพรรคขนาดกลางที่เป็นร่วมรัฐบาลได้อย่างดี

ประการที่สาม *ค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรคการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมายเมื่อพิจารณาโดยเอาสถานะความเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วนั้นจะเห็นว่าค่าการโหวตข้ามพรรคในส่วนนี้ก็เป็นไปตามสถานะ* นั่นคือ พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก็จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในเกณฑ์ที่สูงเมื่อจับคู่กับพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน แต่มีค่าโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

และเมื่อแยกการคำนวณค่าโหวตข้ามพรรคเป็นตามวาระของการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับต่างๆ (ตารางที่ 5.52 ก-ค) ก็พบว่า แบบแผนการลงมติก็เป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมคือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

และเมื่อพิจารณาตามประเภทของกฎหมาย พบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายประเภทกฎหมายสังคมวัฒนธรรม กฎหมายการเมืองการบริหาร กฎหมายการศึกษา และกฎหมายด้านอื่นๆ (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในช่วงระหว่าง 0.88 – 0.71) แต่กับกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.40) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน(ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่0.10) แล้ว ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) ย่อมเห็นต่างอยู่เสมอ

ประการที่สี่ *เมื่อพิจารณาตามช่วงเวลา* พบว่า เมื่อพิจารณาหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางในและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ก็จะเห็นว่า ในภาพรวมพรรคร่วมรัฐบาลมีความเป็นเอกภาพค่อนข้างมาก ยกเว้นพรรคเพื่อแผ่นดิน ที่มักมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ลดลงเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล ในขณะที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็ค่อนข้างมีเอกภาพไม่แตกต่างกันมากนัก

และเมื่อพิจารณาหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี พบว่า ช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรีมีส่วนทำให้พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. และพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ในภาพรวมจะเห็นว่า พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของทิศทางการออกเสียงลงมติมากนัก

และ ในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลค่อนข้างมีความเป็นเอกภาพไม่คอยมีการเปลี่ยนแปลงของค่าการโหวตข้ามพรรคมากนักเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน

โหวตข้ามพรรค? – สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

ภาพรวม

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 (พ.ศ. 2554 - 2556) มีพรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำพรรคร่วมรัฐบาล และมีพรรคร่วมรัฐบาลอีก จำนวน 5 พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคชาติพัฒนา พรรคพลังชล พรรคมหาชน และพรรคประชาธิปไตยใหม่ (รวมมีสมาชิกพรรคฝ่ายรัฐบาลทั้งหมด 300 คน) ส่วนในฟากของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นมีแกนนำคือ พรรคประชาธิปัตย์ และมีพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอีก จำนวน 4 พรรค คือ พรรคภูมิใจไทย พรรครักประเทศไทย พรรคมาตุภูมิ และพรรครักษ์สันติ (รวมมีสมาชิกทั้งหมด 200 คน) (ตารางที่ 5.58)

ตารางที่ 5.58 จำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ณ วันที่ 5 สิงหาคม 2554

พรรคฝ่ายรัฐบาล	จำนวน ส.ส.	พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	จำนวน ส.ส.
เพื่อไทย	265	ประชาธิปัตย์	159
ชาติไทย	19	ภูมิใจไทย	34
พลังชล	7	รักประเทศไทย	4
ชาติพัฒนา	7	มาตุภูมิ	2
มหาชน	1	รักษ์สันติ	1
ประชาธิปไตยใหม่	1		
รวม	300	รวม	200

โดยมีการลงมติออกเสียงทั้งสิ้น 432 ครั้ง แยกเป็นการลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย (ทุกวาระ) จำนวน 356 ครั้ง เรื่องพิจารณาอื่นๆ จำนวน 76 ครั้ง

ตารางที่ 5.59 แสดงทิศทางการโหวตของ ส.ส. ที่สังกัดพรรคฝ่ายรัฐบาลและที่สังกัดพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พบว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล มีการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกัน (เป็นการลงมติตามเสียงส่วนใหญ่ของฝ่ายที่ ส.ส. ท่านนั้นอยู่) เป็นจำนวนร้อยละ 99.31 จากการออกเสียงลงมติทั้งหมด ในขณะที่ ส.ส. พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการออกเสียงลงคะแนนไปในทางเดียวกัน ร้อยละ 90.71 ซึ่งมีค่าที่ต่ำกว่า ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล อยู่ร้อยละ 8.6 ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยนี้ในทางหนึ่งได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองที่ต่างสถานะกัน

ตารางที่ 5.59 ร้อยละของการออกเสียงลงมติของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล รายบุคคลตามทิศทางของฝ่ายที่สังกัด – ชุดที่ 24

ฝ่าย	ลงมติไปตามฝ่ายที่สังกัด (ร้อยละ)
ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล	99.31
ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	90.71

เมื่อพิจารณาเข้าไปในแต่ละฝ่ายของพรรคการเมืองก็จะเห็นว่า สำหรับ ส.ส. ชุดที่ 24 นี้นั้น การออกเสียงลงมติของแต่ละฝ่ายนั้นดูมีความเป็นอันหนึ่งกันเดียวกันเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 5.60 และ 5.61 ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมากพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 99.08 และพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าเฉลี่ยการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ72.19 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล อยู่ที่ร้อยละ 26.89

<u>พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย</u>

ในฟากของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ข้อมูลจากตารางที่ 5.60 ได้แสดงให้เห็นว่า พรรคที่มีค่าเฉลี่ยของสถิติการออกเสียงลงมติที่สูงที่สุดคือ พรรคมหาชน โดยมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 100 นั่นแสดงว่าไม่เคยที่จะออกเสียงเบี่ยงเบนไปจากมติของฝ่ายรัฐบาลเลยสักครั้งตลอดการประชุมของสมัย ส.ส. ชุดที่ 24 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพรรคเพื่อไทยที่เป็นพรรคแกนนำที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 99.41 และพรรคพลังชลซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลขนาดเล็กซึ่งก็มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละร้อยละ 99.53 สำหรับพรรคมหาชนและพรรคพลังชลนี้นอกจากนะมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าพรรคเพื่อไทยแล้วยังมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของฝ่ายอีกด้วย เช่นเดียวกับพรรคประชาธิปไตยใหม่ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 99.27 แม้ค่าเฉลี่ยจะต่ำกว่าพรรคเพื่อไทยแต่ก็มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของฝ่าย สำหรับพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลที่เหลืออีก 2 พรรคนั้น พรรคชาติพัฒนามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 98.26 และ พรรคชาติไทยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่อยู่ที่ร้อยละ 98.01

ตารางที่ 5.60 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 24)

พรรคฝ่ายรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
มหาชน	100.00
พรรคพลังชล	99.53
เพื่อไทย	99.41
ประชาธิปไตยใหม่	99.27
ชาติพัฒนา	98.26
ชาติไทย	98.01
ค่าเฉลี่ย	**99.08**

พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย

ในฟากของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ตารางที่ 5.61) จะเห็นว่าพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกัน ในสัดส่วนที่ไม่สูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ร้อยละ72.19 โดยพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คือ พรรคประชาธิปัตย์ มีการออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกัน ถึงร้อยละ 96.40 ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อีก 4 พรรค มีพรรคที่ออกเสียงลงคะแนนไปในทิศทางเดียวกันกับฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล สูงที่สุด คือ พรรครักประเทศไทย อยู่ที่ร้อยละ 70.89 รองลงมาคือ พรรครักษ์สันติ ร้อยละ 70.48 พรรคมาตุภูมิ ร้อยละ 62.96 และต่ำที่สุด คือ พรรคภูมิใจไทย อยู่ที่ร้อยละ 60.24

ตารางที่ 5.61 ลักษณะการออกเสียงลงมติของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – ตามฝ่ายที่สังกัด (ชุดที่ 24)

พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล	โหวตไปทางเดียวกัน (ร้อยละ)
ประชาธิปัตย์	96.40
รักประเทศไทย	70.89
รักษ์สันติ	70.48
มาตุภูมิ	62.96
ภูมิใจไทย	60.24
ค่าเฉลี่ย	**72.19**

โหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores)

ในภาพรวมค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคของ ส.ส. ชุดที่ 24 มีค่าแสดงให้เห็นว่ามีค่าเป็นไปตามธรรมชาติของการเมืองในระบบรัฐสภาที่พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะไม่มีการโหวตข้ามพรรคหรือการออกเสียงลงมติไปในทิศทางเดียวกันกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ค่าสถิติในภาพรวมจึงเห็นว่าค่าสถิติฝ่ายเดียวกันจะมีค่าสูงกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายตรงกันข้าม (ตารางที่ 5.62)

อย่างไรก็ดี ข้อแตกต่างในรายละเอียดยังคงมีให้เห็น โดยเมื่อเปรียบเทียบการลงมติระหว่างพรรคแกนนำของทั้งสองฝ่ายนั้นคือพรรคเพื่อไทย (พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาล) และ พรรคประชาธิปัตย์ (พรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล) ค่าสถิติการออกเสียงลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันมีค่าเท่ากับ 0.53 ซึ่งค่าสถิติตินี้นั้นแม้มีค่าในระดับต่ำแต่ก็ไม่เป็นที่น่าแปลกใจเพราะเป็นธรรมชาติของการเมือง ในขณะที่เมื่อพิจารณาการโหวตระหว่างพรรคเพื่อไทยกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอื่นๆ พบว่า มีค่าสถิติที่สะท้อนความเป็นฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นคือมีค่าสถิติการ “โหวตข้ามพรรค” ที่อยู่ในระดับต่ำ ยกเว้นพรรคภูมิใจไทยที่มีค่าสถิติที่แสดงให้เห็นถึงการลงมติออกเสียงไปในทิศทางเดียวกับพรรคฝ่ายรัฐบาลที่อยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอื่นๆ นั้น

คือ เมื่อเทียบกับพรรคเพื่อไทยพรรคชาติไทยและพรรคชาติพัฒนา มีค่าสถิติอยู่ที่ 0.85 ส่วนพรรคพลังชล พรรคประชาธิปไตยใหม่ และพรรคมหาชน มีค่าอยู่ที่ 0.84 0.80 และ 0.77 ตามลำดับ

ในส่วนของพรรคร่วมรัฐบาลเมื่อเทียบกับพรรคเพื่อไทยซึ่งเป็นแกนนำรัฐบาล พรรคชาติไทย มีค่าการโหวตข้ามพรรคเท่ากับ 1 ส่วนพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ มีค่าการโหวตข้ามพรรคในระดับสูงเช่นกัน เมื่อเทียบกับพรรคเพื่อไทย โดยพรรคพลังชลและพรรคชาติพัฒนา มีค่าอยู่ที่ 0.99 พรรคประชาธิปไตยใหม่ มีค่าอยู่ที่ 0.94 และพรรคมหาชน มีค่าอยู่ที่ 0.91

สำหรับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลแล้ว เมื่อนำค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พบว่า พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ โดยพรรคภูมิใจไทยและพรรครักษ์สันติ มีค่าอยู่ที่ 0.63 พรรครักประเทศไทย มีค่าอยู่ที่ 0.34 และพรรคมาตุภูมิ มีค่าอยู่ที่ 0.20 ซึ่งถือว่าต่ำที่สุดในบรรดาพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลทั้งหมด

เมื่อพิจารณาการโหวตเปรียบเทียบกับพรรคที่มีจำนวน ส.ส. เป็นอันดับที่สองรองลงมาจากพรรคแกนนำพบว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคชาติไทยซึ่งมี ส.ส.เป็นอันดับที่สองรองลงมาจากพรรคแกนนำรัฐบาล จะมีค่า Cross-Party Voting Scores ดังนี้ กับพรรคพลังชล มีค่าอยู่ที่ 0.99 กับพรรคชาติพัฒนา มีค่าอยู่ที่ 0.98 กับพรรคประชาธิปไตยใหม่ มีค่าอยู่ที่ 0.94 และกับพรรคมหาชน มีค่าอยู่ที่ 0.91

และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและพรรคภูมิใจไทย ซึ่งมี ส.ส. เป็นอันดับที่สองรองลงมาจากพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคดังนี้พรรครักษ์สันติ มีค่าอยู่ที่ 0.60 พรรครักประเทศไทย มีค่าอยู่ที่ 0.40 และพรรคมาตุภูมิ อยู่ที่ 0.24

ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคขนาดเล็ก ในฝ่ายพรรคร่วมรัฐบาลระหว่างพรรคมหาชนและพรรคประชาธิปไตยใหม่ มีค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.86 และเมื่อพิจารณาการโหวตของพรรคขนาดเล็ก ในฝ่ายพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ระหว่างพรรคมาตุภูมิและพรรครักษ์สันติ มีค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.31

คู่พรรคการเมืองที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคสูงที่สุดคือ ระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรคชาติไทย มีค่าอยู่ที่ 1.00 ส่วนคู่พรรคการเมืองที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคต่ำที่สุด คือระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมาตุภูมิ มีค่าอยู่ที่ 0.20

ตามประเภทของกฎหมาย

เมื่อแยกการหาค่าการโหวตข้ามพรรคโดยคำนวณเฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมายเพียงส่วนเดียว (ดูตารางที่ 5.63 ก-ช) พบว่า ในภาพรวมเมื่อเปรียบเทียบกับทุกพรรคการเมือง พบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรค เมื่อพิจารณาโดยเอาสถานะความเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วนั้นจะเห็นว่าค่าการโหวตข้ามพรรคในส่วนนี้ก็เป็นไปตามสถานะ นั่นคือ พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก็จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในเกณฑ์ที่สูงเมื่อจับคู่กับพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน แต่มีค่าโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่สำหรับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลบางพรรคก็มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อ

เทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วย แต่กลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่สูงเมื่อเทียบกับพรรคร่วมรัฐบาล นั่นคือ พรรคภูมิใจไทย

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาเข้าไปในร่างกฎหมายที่แบ่งไว้ 6 ประเภท ก็พบว่า ค่าการโหวตข้ามพรรคของแต่ละพรรคการเมืองก็ยังคงขึ้นอยู่กับสถานะการเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาล พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลจะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในระดับที่สูงกว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน

และเมื่อพิจารณาลงไปยังกฎหมายประเภทต่างๆ ก็จะพบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายประเภทกฎหมายสังคมวัฒนธรรม กฎหมายการศึกษา กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และกฎหมายกฎหมายด้านอื่นๆ (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในช่วงระหว่าง 0.94 – 0.81) แต่กับกฎหมายการเมืองการบริหาร (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.55) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.29) แล้ว ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางหรือนโยบายการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังของรัฐบาลที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) มักเห็นต่างอยู่เสมอ

ตารางที่ 5.62 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) (ชุดที่ 24)

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	0.99	0.99	1.00								
ชาติพัฒนา	0.99	0.98	0.98	1.00							
มหาชน	0.91	0.91	0.90	0.90	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.94	0.94	0.94	0.93	0.86	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.53	0.53	0.53	0.53	0.50	0.49	1.00				
ภูมิใจไทย	0.85	0.85	0.84	0.85	0.77	0.80	0.63	1.00			
รักประเทศไทย	0.40	0.40	0.40	0.41	0.40	0.42	0.34	0.40	1.00		
มาตุภูมิ	0.26	0.26	0.26	0.25	0.32	0.29	0.20	0.24	0.61	1.00	
รักษ์สันติ	0.61	0.61	0.60	0.61	0.59	0.56	0.63	0.60	0.38	0.31	1.00

ตารางที่ 5.63 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores)ตามประเภทของกฎหมาย (ชุดที่ 24)

ก. ภาพรวม

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	0.99	0.99	1.00								
ชาติพัฒนา	0.99	0.99	0.98	1.00							
มหาชน	0.90	0.90	0.89	0.89	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.95	0.95	0.94	0.94	0.86	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.51	0.51	0.50	0.50	0.48	0.47	1.00				
ภูมิใจไทย	0.88	0.88	0.87	0.88	0.79	0.84	0.57	1.00			
รักประเทศไทย	0.39	0.39	0.39	0.39	0.41	0.40	0.29	0.38	1.00		
มาตุภูมิ	0.23	0.23	0.24	0.23	0.31	0.26	0.17	0.19	0.64	1.00	
รักษ์สันติ	0.64	0.64	0.63	0.64	0.63	0.60	0.61	0.61	0.38	0.31	1.00

ข. กฎหมายสังคมวัฒนธรรม

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	0.95	0.95	1.00								
ชาติพัฒนา	0.95	0.95	0.90	1.00							
มหาชน	1.00	1.00	0.95	0.95	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.95	0.95	0.90	0.90	0.95	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.85	0.85	0.80	0.90	0.85	0.80	1.00				
ภูมิใจไทย	0.90	0.90	0.85	0.95	0.90	0.85	0.95	1.00			
รักประเทศไทย	0.40	0.40	0.35	0.40	0.40	0.35	0.40	0.40	1.00		
มาตุภูมิ	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.20	0.15	0.15	0.65	1.00	
รักษ์สันติ	0.70	0.70	0.65	0.75	0.70	0.65	0.85	0.80	0.40	0.15	1.00

ค. กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	0.99	0.99	1.00								
ชาติพัฒนา	0.99	0.99	0.98	1.00							
มหาชน	0.85	0.85	0.83	0.84	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.97	0.97	0.96	0.96	0.82	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.29	0.29	0.27	0.28	0.26	0.28	1.00				
ภูมิใจไทย	0.85	0.85	0.83	0.84	0.70	0.82	0.38	1.00			
รักประเทศไทย	0.35	0.35	0.35	0.35	0.40	0.36	0.18	0.33	1.00		
มาตุภูมิ	0.21	0.21	0.21	0.21	0.32	0.22	0.07	0.12	0.64	1.00	
รักษ์สันติ	0.60	0.60	0.58	0.59	0.60	0.57	0.37	0.50	0.32	0.26	1.00

ง. กฎหมายการเมืองการบริหาร

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00							
มหาชน	0.97	0.97	0.97	0.97	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.95	0.95	0.95	0.95	0.92	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.55	0.55	0.55	0.55	0.52	0.50	1.00				
ภูมิใจไทย	0.92	0.92	0.92	0.92	0.89	0.88	0.58	1.00			
รักประเทศไทย	0.53	0.53	0.53	0.53	0.50	0.52	0.45	0.52	1.00		
มาตุภูมิ	0.26	0.26	0.26	0.26	0.29	0.30	0.35	0.27	0.61	1.00	
รักษ์สันติ	0.53	0.53	0.53	0.53	0.53	0.48	0.83	0.56	0.52	0.48	1.00

จ. กฎหมายการศึกษา

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00							
มหาชน	0.90	0.90	0.90	0.90	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	1.00	1.00	1.00	1.00	0.90	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.90	0.90	0.90	0.90	0.81	0.90	1.00				
ภูมิใจไทย	0.95	0.95	0.95	0.95	0.86	0.95	0.86	1.00			
รักประเทศไทย	0.33	0.33	0.33	0.33	0.33	0.33	0.33	0.33	1.00		
มาตุภูมิ	0.38	0.38	0.38	0.38	0.48	0.38	0.33	0.38	0.76	1.00	
รักษ์สันติ	0.76	0.76	0.76	0.76	0.67	0.76	0.81	0.71	0.52	0.38	1.00

ฉ. กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	0.94	0.94	0.94	1.00							
มหาชน	0.94	0.94	0.94	0.88	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.76	0.76	0.76	0.71	0.71	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.94	0.94	0.94	0.88	0.88	0.71	1.00				
ภูมิใจไทย	1.00	1.00	1.00	0.94	0.94	0.76	0.94	1.00			
รักประเทศไทย	0.35	0.35	0.35	0.35	0.29	0.47	0.29	0.35	1.00		
มาตุภูมิ	0.24	0.24	0.24	0.18	0.29	0.24	0.18	0.24	0.65	1.00	
รักษ์สันติ	1.00	1.00	1.00	0.94	0.94	0.76	0.94	1.00	0.35	0.24	1.00

ช. กฎหมายด้านอื่นๆ

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	1.00	1.00	1.00								
ชาติพัฒนา	1.00	1.00	1.00	1.00							
มหาชน	0.94	0.94	0.94	0.94	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.94	0.94	0.94	0.94	0.88	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.75	1.00				
ภูมิใจไทย	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.75	0.88	1.00			
รักประเทศไทย	0.25	0.25	0.25	0.25	0.31	0.31	0.25	0.31	1.00		
มาตุภูมิ	0.25	0.25	0.25	0.25	0.31	0.31	0.13	0.25	0.63	1.00	
รักษ์สันติ	0.94	0.94	0.94	0.94	0.88	0.88	0.88	0.88	0.25	0.19	1.00

ตามวาระ

เมื่อแยกการคำนวณค่าโหวตข้ามพรรคเป็นตามวาระของการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับต่างๆ (ตารางที่ 5.64 ก-ค) ก็พบว่า แบบแผนการลงมติก็เป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมคือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ตารางที่ 5.64 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) – เฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย – ทุกวาระ (ชุดที่ 24)

ก. วาระที่ 1

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	0.99	0.99	1.00								
ชาติพัฒนา	0.97	0.97	0.96	1.00							
มหาชน	0.93	0.93	0.92	0.90	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.97	0.97	0.96	0.93	0.90	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.89	0.89	0.88	0.88	0.82	0.85	1.00				
ภูมิใจไทย	0.89	0.89	0.88	0.88	0.82	0.85	0.92	1.00			
รักประเทศไทย	0.46	0.46	0.45	0.46	0.44	0.45	0.43	0.45	1.00		
มาตุภูมิ	0.33	0.33	0.33	0.31	0.39	0.34	0.28	0.31	0.71	1.00	
รักษ์สันติ	0.82	0.82	0.81	0.81	0.80	0.79	0.83	0.82	0.44	0.37	1.00

ข. วาระที่ 2

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	0.99	0.99	1.00								
ชาติพัฒนา	1.00	1.00	0.99	1.00							
มหาชน	0.85	0.85	0.84	0.85	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.98	0.98	0.98	0.98	0.83	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.06	0.06	0.05	0.06	0.05	0.06	1.00				
ภูมิใจไทย	0.85	0.85	0.84	0.85	0.72	0.83	0.14	1.00			
รักประเทศไทย	0.35	0.35	0.36	0.35	0.42	0.35	0.16	0.35	1.00		
มาตุภูมิ	0.19	0.19	0.20	0.19	0.29	0.19	0.09	0.12	0.58	1.00	
รักษ์สันติ	0.43	0.43	0.42	0.43	0.42	0.41	0.36	0.35	0.34	0.31	1.00

ค. วาระที่ 3

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	1.00										
ชาติไทย	1.00	1.00									
พลังชล	0.98	0.98	1.00								
ชาติพัฒนา	1.00	1.00	0.98	1.00							
มหาชน	0.97	0.97	0.95	0.97	1.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.87	0.87	0.85	0.87	0.83	1.00					
ประชาธิปัตย์	0.90	0.90	0.88	0.90	0.88	0.78	1.00				
ภูมิใจไทย	0.95	0.95	0.93	0.95	0.92	0.82	0.95	1.00			
รักประเทศไทย	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.42	0.35	0.33	1.00		
มาตุภูมิ	0.18	0.18	0.18	0.18	0.22	0.28	0.18	0.17	0.67	1.00	
รักษ์สันติ	0.85	0.85	0.83	0.85	0.83	0.72	0.82	0.82	0.40	0.22	1.00

ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี

ในสมัยของ ส.ส. ชุดที่ 24 มีการปรับคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 4 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 18 มกราคม 2555 ครั้งที่ 2 เมื่อ 28 ตุลาคม 2555 ครั้งที่ 3 เมื่อ 2 เมษายน 2556 และครั้งที่ 4 เมื่อ 30 มิถุนายน 2556 พบว่า ช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรีมีส่วนทำให้พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. และพรรคการเมือง

เปลี่ยนแปลงไป ในภาพรวมจะเห็นว่า พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของทิศทางการออกเสียงลงมติมากนักในช่วงหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี

ในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่อยู่บนพื้นฐานของการแบ่งฝ่ายกัน คือ มีการเปลี่ยนแปลงในระดับที่แสดงถึงความต้องการที่จะลงมติในทิศทางเดียวกับฝ่ายรัฐบาลเพื่อให้มีโอกาสในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายรัฐบาลหรือเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากพรรคฝ่ายรัฐบาลในเรื่องที่ต้องการ ทั้งในช่วงหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี

ตารางที่ 5.65 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี (ชุดที่ 24)

ก.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 18 มกราคม 2555

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	-0.02	-0.02	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	-0.01	0.00							
มหาชน	0.03	0.03	0.01	0.04	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.06	0.06	0.03	0.07	0.08	0.00					
ประชาธิปัตย์	0.02	0.02	-0.01	0.02	0.02	0.06	0.00				
ภูมิใจไทย	-0.21	-0.21	-0.23	-0.21	-0.19	-0.16	0.25	0.00			
รักประเทศไทย	0.12	0.12	0.08	0.11	0.05	0.10	0.39	0.30	0.00		
มาตุภูมิ	0.56	0.56	0.56	0.57	0.50	0.53	0.22	0.28	-0.16	0.00	
รักษ์สันติ	0.24	0.24	0.22	0.24	0.20	0.29	-0.08	-0.02	0.10	0.48	0.00

ข.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 28 ตุลาคม 2555

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	-0.03	-0.02	-0.02	0.00							
มหาชน	0.01	0.01	0.02	-0.02	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.02	0.02	0.02	-0.01	0.02	0.00					
ประชาธิปัตย์	0.28	0.28	0.28	0.24	0.23	0.32	0.00				
ภูมิใจไทย	0.11	0.11	0.12	0.07	0.11	0.12	0.22	0.00			
รักประเทศไทย	-0.09	-0.09	-0.09	-0.10	-0.09	-0.11	-0.07	-0.13	0.00		
มาตุภูมิ	-0.22	-0.22	-0.22	-0.25	-0.20	-0.25	-0.12	-0.16	0.04	0.00	
รักษ์สันติ	0.12	0.12	0.13	0.08	0.10	0.13	0.10	0.09	-0.15	-0.19	0.00

ค.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 2 เมษายน 2556

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	-0.04	-0.04	0.00								
ชาติพัฒนา	-0.14	-0.13	-0.08	0.00							
มหาชน	-0.01	-0.01	-0.05	-0.15	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	-0.04	-0.04	-0.04	-0.13	-0.06	0.00					
ประชาธิปัตย์	0.12	0.12	0.17	0.17	0.05	0.11	0.00				
ภูมิใจไทย	-0.10	-0.10	-0.04	-0.05	-0.12	-0.10	0.22	0.00			
รักประเทศไทย	0.10	0.10	0.10	0.09	0.00	0.08	0.06	0.05	0.00		
มาตุภูมิ	0.09	0.09	0.09	0.10	0.13	0.06	0.10	0.11	0.24	0.00	
รักษ์สันติ	-0.06	-0.06	-0.10	-0.11	0.06	-0.11	0.02	0.05	0.12	0.29	0.00

ง.ก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2556

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.00							
มหาชน	0.09	0.09	0.10	0.10	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.06	0.06	0.06	0.07	0.14	0.00					
ประชาธิปัตย์	-0.36	-0.36	-0.36	-0.36	-0.33	-0.32	0.00				
ภูมิใจไทย	-0.02	-0.02	-0.01	-0.02	0.06	0.03	-0.46	0.00			
รักประเทศไทย	0.27	0.27	0.27	0.26	0.27	0.25	-0.01	0.10	0.00		
มาตุภูมิ	0.07	0.07	0.07	0.08	0.01	0.04	-0.20	-0.07	-0.28	0.00	
รักษ์สันติ	-0.44	-0.44	-0.43	-0.44	-0.42	-0.39	-0.13	-0.27	-0.21	-0.31	0.00

ตารางที่ 5.66 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาหลังการปรับคณะรัฐมนตรี(ชุดที่ 24)

ก.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 18 มกราคม 2555

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	-0.03	-0.03	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	-0.02	0.00							
มหาชน	0.09	0.09	0.06	0.10	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.06	0.06	0.02	0.07	0.14	0.00					
ประชาธิปัตย์	0.18	0.18	0.14	0.18	0.21	0.22	0.00				
ภูมิใจไทย	-0.18	-0.18	-0.22	-0.18	-0.10	-0.13	0.12	0.00			
รักประเทศไทย	-0.03	-0.03	-0.03	-0.04	-0.03	-0.05	0.16	0.10	0.00		
มาตุภูมิ	0.32	0.32	0.28	0.33	0.26	0.29	0.34	0.51	-0.03	0.00	
รักษ์สันติ	0.10	0.10	0.11	0.10	0.12	0.15	0.08	0.07	0.04	0.32	0.00

ข.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 28 ตุลาคม 2555

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.00							
มหาชน	-0.01	-0.01	0.00	0.00	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.03	0.03	0.03	0.04	0.07	0.00					
ประชาธิปัตย์	0.20	0.20	0.20	0.20	0.17	0.24	0.00				
ภูมิใจไทย	0.02	0.02	0.03	0.02	0.03	0.07	0.17	0.00			
รักประเทศไทย	0.03	0.03	0.03	0.02	0.03	0.01	-0.01	-0.03	0.00		
มาตุภูมิ	-0.06	-0.06	-0.06	-0.05	-0.12	-0.09	-0.03	-0.04	0.16	0.00	
รักษ์สันติ	0.12	0.12	0.13	0.12	0.11	0.21	0.17	0.17	-0.08	-0.21	0.00

ค.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 2 เมษายน 2556

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.00							
มหาชน	0.09	0.09	0.10	0.10	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.06	0.06	0.06	0.07	0.14	0.00					
ประชาธิปัตย์	-0.36	-0.36	-0.36	-0.36	-0.33	-0.32	0.00				
ภูมิใจไทย	-0.02	-0.02	-0.01	-0.02	0.06	0.03	-0.46	0.00			
รักประเทศไทย	0.27	0.27	0.27	0.26	0.27	0.25	-0.01	0.10	0.00		
มาตุภูมิ	0.07	0.07	0.07	0.08	0.01	0.04	-0.20	-0.07	-0.28	0.00	
รักษ์สันติ	-0.44	-0.44	-0.43	-0.44	-0.42	-0.39	-0.13	-0.27	-0.21	-0.31	0.00

ง.หลังการปรับคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2556

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.00							
มหาชน	0.09	0.09	0.10	0.10	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.06	0.06	0.06	0.07	0.14	0.00					
ประชาธิปัตย์	-0.50	-0.50	-0.50	-0.50	-0.47	-0.46	0.00				
ภูมิใจไทย	-0.07	-0.07	-0.06	-0.07	0.01	-0.02	-0.54	0.00			
รักประเทศไทย	0.32	0.32	0.32	0.31	0.32	0.30	-0.22	0.16	0.00		
มาตุภูมิ	-0.17	-0.17	-0.17	-0.16	-0.23	-0.20	-0.20	-0.15	-0.42	0.00	
รักษ์สันติ	0.05	0.05	0.06	0.05	0.07	0.10	-0.60	-0.10	0.31	0.07	0.00

ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

เมื่อเรานำมิติของช่วงเวลาของกระบวนการอภิปรายไม่วางใจมาวิเคราะห์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของแรงจูงใจในการออกเสียงลงมติหรือไม่ โดยนำค่าเฉลี่ยของค่าโหวตข้ามพรรคของแต่ละคู่ของพรรคการเมืองตลอดทั้งสมัยมาเทียบกับค่าโหวตข้ามพรรคในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางใจและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยการอภิปรายไม่ไว้วางใจของ ส.ส. ชุดที่ 24 มีการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งหมด 3 ครั้ง พบว่า

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 1 – 18 พฤศจิกายน 2554

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ18 พฤศจิกายน 2554 พบว่า เมื่อเทียบกันในพรรครัฐบาลด้วยกัน ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ในส่วนพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คือ พรรครักประเทศไทยและพรรคมาตุภูมิมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 28 พฤศจิกายน 2554 พบว่า พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเกือบทุกพรรค มีค่าการโหวตเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 – 9 พฤศจิกายน 2555

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 9 พฤศจิกายน 2555 พบว่า เมื่อเทียบกันในพรรครัฐบาลด้วยกัน ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ในส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คือ พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคภูมิใจไทย พรรครักษ์สันติ มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล และในส่วนพรรคมาตุภูมิ มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ลดลงเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลอย่างชัดเจน และพรรครักประเทศไทย มีค่าลดลงเพียงเล็กน้อย

หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 28 พฤศจิกายน 2555 พบว่า เมื่อเทียบกันในพรรครัฐบาลด้วยกัน ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยกเว้นพรรคประชาธิปไตยใหม่ ที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคลดลงอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลด้วยกัน และเมื่อเทียบกันในพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน ค่าการโหวตข้ามพรรคมีทิศทางที่ไม่เป็นเอกภาพกัน

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 3 – 15 พฤศจิกายน 2556

หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 15 พฤศจิกายน 2556 พบว่า เมื่อเทียบกันในพรรครัฐบาลด้วยกัน ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ในส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล คือพรรคประชาธิปัตย์และพรรครักษ์สันติ มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ลดลงอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาล

ตารางที่ 5.67 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย – ครั้งที่ 1 (ชุดที่ 24)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 18 พฤศจิกายน 2554

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.00							
มหาชน	-0.04	-0.04	-0.03	-0.03	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.06	0.06	0.06	0.07	0.02	0.00					
ประชาธิปัตย์	-0.03	-0.03	-0.03	-0.03	0.00	0.01	0.00				
ภูมิใจไทย	0.03	0.03	0.04	0.03	-0.02	0.08	-0.01	0.00			
รักประเทศไทย	0.23	0.23	0.23	0.22	0.10	0.21	0.29	0.23	0.00		
มาตุภูมิ	0.62	0.62	0.62	0.63	0.43	0.59	0.18	0.51	-0.11	0.00	
รักษ์สันติ	0.14	0.14	0.15	0.14	0.04	0.19	-0.13	0.03	0.12	0.57	0.00

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 28 พฤศจิกายน 2554

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	-0.09	-0.09	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	-0.08	0.00							
มหาชน	-0.01	-0.01	-0.10	0.00	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.06	0.06	-0.04	0.07	0.04	0.00					
ประชาธิปัตย์	0.47	0.47	0.37	0.47	0.40	0.51	0.00				
ภูมิใจไทย	0.15	0.15	0.06	0.15	0.13	0.20	0.37	0.00			
รักประเทศไทย	0.40	0.40	0.30	0.39	0.30	0.38	0.46	0.40	0.00		
มาตุภูมิ	0.34	0.34	0.34	0.35	0.38	0.31	0.40	0.36	-0.01	0.00	
รักษ์สันติ	0.39	0.39	0.30	0.39	0.31	0.44	0.37	0.40	0.42	0.29	0.00

ตารางที่ 5.68 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย – ครั้งที่ 2 (ชุดที่ 24)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 9 พฤศจิกายน 2555

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.00							
มหาชน	0.03	0.03	0.04	0.04	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.00	0.00	0.00	0.01	0.08	0.00					
ประชาธิปัตย์	0.28	0.28	0.28	0.28	0.27	0.32	0.00				
ภูมิใจไทย	0.12	0.12	0.13	0.12	0.17	0.14	0.21	0.00			
รักประเทศไทย	-0.05	-0.05	-0.05	-0.06	-0.01	-0.07	0.05	-0.01	0.00		
มาตุภูมิ	-0.26	-0.26	-0.26	-0.25	-0.29	-0.29	-0.17	-0.21	0.04	0.00	
รักษ์สันติ	0.13	0.13	0.14	0.13	0.18	0.18	0.21	0.14	-0.09	-0.25	0.00

ข. หนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 28 พฤศจิกายน 2555

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	-0.04	-0.04	0.00								
ชาติพัฒนา	-0.01	0.00	-0.05	0.00							
มหาชน	0.09	0.09	0.05	0.08	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	-0.20	-0.20	-0.24	-0.21	-0.12	0.00					
ประชาธิปัตย์	0.28	0.28	0.24	0.26	0.31	0.11	0.00				
ภูมิใจไทย	0.08	0.08	0.04	0.06	0.16	-0.13	0.25	0.00			
รักประเทศไทย	-0.28	-0.28	-0.26	-0.29	-0.28	-0.09	-0.27	-0.28	0.00		
มาตุภูมิ	-0.12	-0.12	-0.10	-0.11	-0.18	0.11	-0.11	-0.12	0.13	0.00	
รักษ์สันติ	0.09	0.09	0.05	0.11	0.11	-0.09	0.14	0.12	-0.15	-0.24	0.00

ตารางที่ 5.69 ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมือง (Cross-Party Voting Scores) ความเปลี่ยนแปลงตามเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่วางใจรัฐบาลค่าการโหวตข้ามพรรค ตลอดสมัย – ครั้งที่ 3 (ชุดที่ 24)

ก. หนึ่งเดือนก่อนการยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ 15 พฤศจิกายน 2556

	เพื่อไทย	ชาติไทย	พลังชล	ชาติพัฒนา	มหาชน	ประชาธิปไตยใหม่	ประชาธิปัตย์	ภูมิใจไทย	รักประเทศไทย	มาตุภูมิ	รักษ์สันติ
เพื่อไทย	0.00										
ชาติไทย	0.00	0.00									
พลังชล	0.01	0.01	0.00								
ชาติพัฒนา	0.01	0.02	0.02	0.00							
มหาชน	-0.02	-0.02	-0.01	-0.01	0.00						
ประชาธิปไตยใหม่	0.03	0.03	0.03	0.04	0.00	0.00					
ประชาธิปัตย์	-0.22	-0.22	-0.22	-0.22	-0.27	-0.20	0.00				
ภูมิใจไทย	0.12	0.12	0.13	0.12	0.09	0.14	-0.29	0.00			
รักประเทศไทย	0.17	0.17	0.17	0.16	0.11	0.12	0.17	0.14	0.00		
มาตุภูมิ	-0.03	-0.03	-0.03	-0.02	0.02	-0.03	0.14	-0.01	-0.07	0.00	
รักษ์สันติ	-0.24	-0.24	-0.23	-0.24	-0.30	-0.22	0.17	-0.20	0.28	0.18	0.00

ทิศทางและแนวโน้มของค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคตลอดทั้งสมัย

แผนภาพที่ 5.6 แสดงให้เห็นว่า ในช่วงต้นรัฐบาลค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนสูงกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัย ซึ่งอยู่ที่ 0.32 อยู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ในช่วงปลายสมัยรัฐบาลค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนอยู่ต่ำกว่าค่าเปรียบเทียบตลอดสมัยเป็นส่วนใหญ่ โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงธันวาคม 2555 และยาวไปจนถึงช่วงพฤศจิกายน 2556 ซึ่งเป็นช่วงปลายสมัยรัฐบาล และเป็นช่วงที่มีการชุมนุมทางการเมืองอีกด้วย โดยค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนขึ้นถึงจุดสูงสุดในช่วงพฤศจิกายน 2554 ถึงมกราคม 2555 อยู่ที่ 0.55 และมีค่าเปรียบเทียบราย 3 เดือนต่ำสุดในช่วงพฤศจิกายน 2556 อยู่ที่ 0.00 ซึ่งช่วงที่มีค่าเปรียบเทียบลงไปถึงจุดต่ำสุด ที่ 0.00 นั้น เป็นช่วงที่มีความตรึงเครียดทางการเมืองมากที่สุด หลังจากพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมผ่านสภาผู้แทนราษฎรและรอการพิจารณาของวุฒิสภา ซึ่ง ส.ส. ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้มีการประท้วง โดยไม่ร่วมในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว จนถึงขนาดมี ส.ส. พรรคที่ไม่ได้เข้ารัฐบาลบางส่วนลาออกจากการเป็น ส.ส. เพื่อเป็นแกนนำในการชุมนุมภายนอกสภาเพื่อต่อต้านพระราชบัญญัติดังกล่าว

แสดงให้เห็นว่า การออกกฎหมายที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งนำไปสู่การชุมนุมทางการเมือง ก็อาจส่งผลต่อการทำงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้

แผนภาพที่ 5.6 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน (ชุดที่ 24)

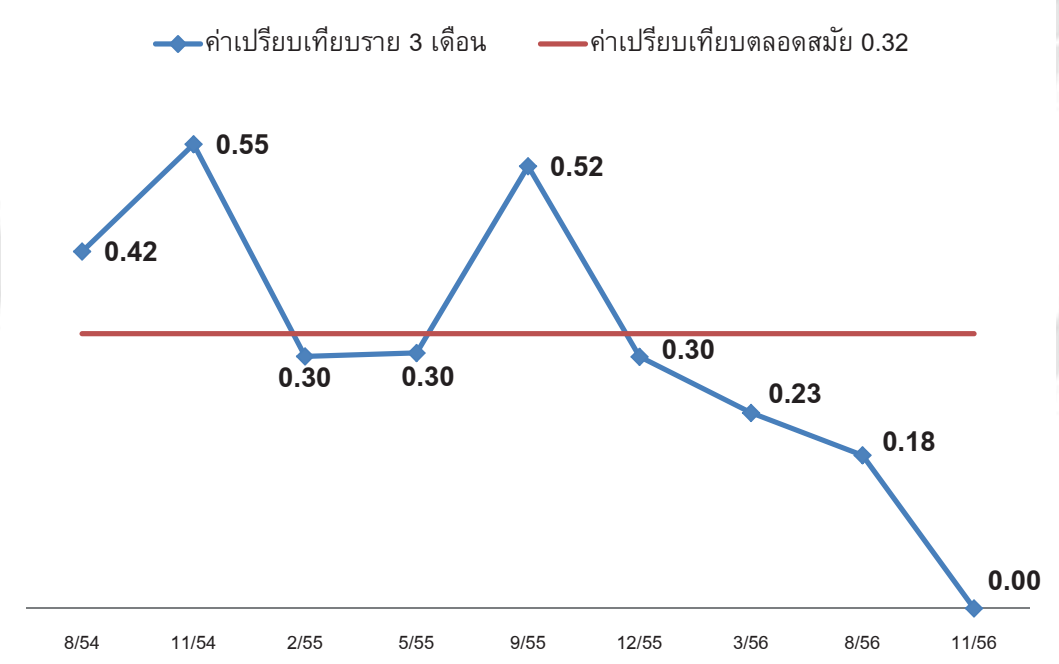

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 โหวตข้ามพรรคอย่างไร?

โดยสรุป แบบแผนการโหวตข้ามพรรคของ ส.ส. ชุดที่ 24 สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดเล็ก โดยสามารถแบ่งพรรคเล็กได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. พรรคเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล และ 2.พรรคเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งพรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลมีทิศทางการโหวตไปทางฝ่ายเดียวกันสูง เนื่องจากต้องรักษาฐานะความเป็นพรรคร่วมรัฐบาล เพราะพรรคที่เป็นแกนนำรัฐบาลที่มีเสียงเกินกึ่งหนึ่ง สามารถปรับพรรคขนาดเล็กเหล่านี้ออกจากพรรคร่วมรัฐบาลได้ โดยไม่กระทบกับเสียงข้างมากของฝ่ายรัฐบาล ในขณะที่พรรคขนาดเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล กลับมีทิศทางในการโหวตไปทางฝ่ายเดียวกันไม่สูงมาก เนื่องจากไม่ต้องเกรงใจพรรคที่เป็นแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ประเด็นที่สอง แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดกลาง โดยสามารถแบ่งพรรคขนาดกลางได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. พรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลและ 2. พรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลมีทิศทางการโหวตไปทางฝ่ายเดียวกันสูง ถึงแม้พรรคขนาดกลางจะอำนาจต่อรองกับพรรคที่เป็นแกนนำรัฐบาลสูงกว่าพรรคขนาดเล็ก แต่เนื่องพรรคที่ที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลมีเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสภา ทำพรรคขนาดกลางก็ต้องรักษาฐานะการเป็นพรรคร่วมรัฐบาล เช่นเดียวกับพรรคขนาดเล็ก ในขณะที่พรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลทิศทางการโหวตไปทางฝ่ายเดียวกันที่ต่ำ แสดงให้เห็นถึงอำนาจต่อรองของพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่มีไม่มากนัก ทำให้พรรคขนาดกลางไม่เกรงใจ

อย่างไรก็ตามการโหวตข้ามฝ่ายของพรรคการเมือง สำหรับใน ส.ส. ชุดที่ 24 พบว่า พรรคภูมิใจไทยซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการโหวตข้ามฝ่ายโดยมีค่าการโหวตข้ามพรรค ที่สูง เมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล แต่กลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ต่ำ เมื่อเทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพรรคภูมิใจไทย มีความโน้มเอียงไปทางฝ่ายรัฐบาลมากกว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่ด้วยเหตุผลทางการเมือง จึงไม่สามารถเข้าร่วมรัฐบาลได้

ประเด็นที่สาม ระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน มีค่าการโหวตข้ามพรรค สูงกว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อาจเป็นเพราะว่า เสียงพรรคร่วมรัฐบาลซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ในสภาจะต้องขับเคลื่อนกฎหมายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จึงต้องมีความเหนี่ยวแน่นกันอย่างมากในการลงมติไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่เสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อาจจะไม่จำเป็นต้องเหนี่ยวแน่นเท่ากับเสียงของฝั่งรัฐบาล ยกเว้นในกรณีการโหวตที่มีความสำคัญ เช่น การลงมติไม่ไว้วางใจ เป็นต้น

และเป็นที่แน่นอนว่าค่าการโหวตข้ามพรรค ระหว่างพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าต่ำ ซึ่งอาจเพราะมีนโยบายที่แตกต่างในเรื่องของการตรากฎหมายต่างๆ แต่ก็มีการลงมติไปในทางเดียวกัน ซึ่งโดยมากจะเป็นการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของร่างกฎหมายแต่ละฉบับ โดยจะเห็นได้ว่า ในสมัย ส.ส. ชุดที่ 24 พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ไปในทางเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 87.78 และร้อยละ 90 ตามลำดับ ในขณะที่การลงมติในวาระที่ 2 ซึ่งมีจำนวนการลงมติมากที่สุด พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วม

รัฐบาล ลงมติไปในทางเดียวกัน เพียงร้อยละ 5.51 แสดงให้เห็นถึงการต่อรองหรือต่อสู้กันในช่วงการแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายในวาระที่ 2

ประเด็นที่สี่ เมื่อพิจารณาเฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับทุกพรรคการเมือง พบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรค เมื่อพิจารณาโดยเอาสถานะความเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วนั้นจะเห็นว่าค่าการโหวตข้ามพรรคในส่วนนี้ก็เป็นไปตามสถานะ นั่นคือ พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก็จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในเกณฑ์ที่สูงเมื่อจับคู่กับพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน แต่มีค่าโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่สำหรับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลบางพรรคก็มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วย แต่กลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่สูงเมื่อเทียบกับพรรคร่วมรัฐบาล นั่นคือ พรรคภูมิใจไทย

และเมื่อแยกการคำนวณค่าโหวตข้ามพรรคเป็นตามวาระของการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับต่างๆ ก็พบว่า แบบแผนการลงมติก็เป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมคือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ประเด็นที่ห้า เมื่อพิจารณาตามประเภทของกฎหมาย พบว่า การโหวตข้ามพรรคของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำฝ่ายรัฐบาลนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ค่าที่สูงถ้าเป็นกฎหมายประเภทกฎหมายสังคมวัฒนธรรม กฎหมายการศึกษา กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และกฎหมายกฎหมายด้านอื่นๆ (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในช่วงระหว่าง 0.94 – 0.81) แต่กับกฎหมายการเมืองการบริหาร (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.55) และกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน (ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ที่ 0.29) แล้ว ค่าการโหวตข้ามพรรคจะไม่สูงเท่ากฎหมายประเภทอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะแนวทางหรือนโยบายการบริหารประเทศผ่านเรื่องของการเงินการคลังของรัฐบาลที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (โดยเฉพาะพรรคแกนนำ) มักเห็นต่างอยู่เสมอ

ประเด็นที่หก เมื่อพิจารณาหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางในและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ พบว่า ในภาพรวมค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ในส่วนของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ค่อยเป็นเอกภาพกัน ในขณะที่พรรคแกนนำมีค่าเมื่อเทียบกับพรรครัฐบาลลดลง แต่พรรคร่วมบางพรรคกลับมีเกือบไม่เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับฝ่ายรัฐบาลอย่างชัดเจน เช่น พรรครักประเทศไทย

และเมื่อพิจารณาหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ในภาพรวมจะเห็นว่า พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของทิศทางการออกเสียงลงมติมากนักในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี และในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่อยู่บนพื้นฐานของการแบ่งฝ่าย คือ มีการเปลี่ยนแปลงในระดับที่แสดงถึง

ความต้องการที่จะลงมติในทิศทางเดียวกับฝ่ายรัฐบาลเพื่อให้มีโอกาสในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายรัฐบาล

สรุปภาพรวมการลงมติของสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 – 24 : การโหวตข้ามพรรค

ประเด็นที่หนึ่ง แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดเล็ก โดยสามารถแบ่งพรรคเล็กได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. พรรคเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล และ 2.พรรคเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งโดยภาพรวมค่าการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดเล็ก เมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายเดียวกันหรือต่างฝ่ายกัน จะอยู่ในระดับที่ต่ำ

ประเด็นที่สอง แนวโน้มการโหวตของพรรคขนาดกลาง โดยสามารถแบ่งพรรคขนาดกลางได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. พรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลและ 2. พรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคสูงเมื่อเทียบกับฝ่ายเดียวกัน ส่วนพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับฝ่ายเดียวกัน

ประเด็นที่สาม ระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน มีค่าการโหวตข้ามพรรค สูงกว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เนื่องจากเสียงพรรคร่วมรัฐบาลซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ในสภาจะต้องขับเคลื่อนเรื่องต่างๆ และเพื่อรักษาเสถียรภาพของรัฐบาล จึงต้องมีความเหนี่ยวแน่นกันอย่างมากในการลงมติไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่เสียงของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล อาจจะไม่จำเป็นต้องเหนี่ยวแน่นเท่ากับเสียงของฝั่งรัฐบาล ยกเว้นในกรณีการโหวตที่มีความสำคัญ

และค่าการโหวตข้ามพรรค ระหว่างพรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าต่ำ เนื่องจากการมีจุดยืนที่ต่างกัน แต่ก็มีการลงมติไปในทางเดียวกัน ซึ่งโดยมากจะเป็นการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของร่างกฎหมายแต่ละฉบับ ในขณะที่การลงมติในวาระที่ 2 ซึ่งมีจำนวนการลงมติมากที่สุด พรรคแกนนำฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติไปในทางเดียวกันในระดับที่ต่ำ แสดงให้เห็นถึงการต่อรองหรือต่อสู้กันในช่วงการแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายในวาระที่ 2

ประเด็นที่สี่ เมื่อพิจารณาเฉพาะการออกเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับทุกพรรคการเมือง พบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคของทุกพรรค เมื่อพิจารณาโดยเอาสถานะความเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วนั้นจะเห็นว่าค่าการโหวตข้ามพรรคในส่วนนี้ก็เป็นไปตามสถานะ นั่นคือ พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลก็จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคในเกณฑ์ที่สูงเมื่อจับคู่กับพรรคฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน แต่มีค่าโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

และเมื่อแยกการคำนวณค่าโหวตข้ามพรรคเป็นตามวาระของการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับต่างๆ ก็พบว่า แบบแผนการลงมติก็เป็นไปในลักษณะของค่าในภาพรวมคือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่บนฐานของสถานะการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล นอกจากนี้ก็พบว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลหรือ

ฝ่ายรัฐบาลจะออกเสียงไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และค่าการโหวตข้ามพรรคของการลงมติในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 ของการโหวตร่างกฎหมายค่าโหวตข้ามพรรคจะสูงกว่าในวาระที่ 2

ประเด็นที่ห้า เมื่อพิจารณาตามประเภทของกฎหมาย พบว่า กฎหมายด้านเศรษฐกิจ การเงิน มีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่ต่ำในทุกสมัย ซึ่งแสดงให้เป็นถึงจุดยืนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนของพรรครัฐบาลและพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเกี่ยวกับกฎหมายด้านเศรษฐกิจ การเงิน

ประเด็นที่หก เมื่อพิจารณาหนึ่งเดือนก่อนการยื่นมติอภิปรายไม่ไว้วางใจและหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ พบว่า ในภาพรวมค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ในส่วนของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ค่อยเป็นเอกภาพกัน

และเมื่อพิจารณาหนึ่งเดือนก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี ในภาพรวมจะเห็นว่า พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของทิศทางการออกเสียงลงมติมากนักในช่วงหนึ่งเดือนทั้งก่อนและหลังการปรับคณะรัฐมนตรี และในส่วนของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะมีความไม่เป็นไปในทางเดียวกัน โดยจะมีพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลบางพรรคที่เอนเอียงมาทางฝ่ายรัฐบาล

บทที่ 6 โหวตเพื่อใคร: บทสรุปแบบแผนและคำอธิบาย

การได้มาซึ่งแบบแผนในการลงคะแนนเสียงของผู้แทนราษฎรของประเทศไทยเป้าหมายของหนังสือเล่มนี้ โดยการให้ได้มาซึ่งแบบแผนก็ด้วยการนำผลการลงคะแนนเสียงในทุกร่างพระราชบัญญัติและเรื่องพิจารณาอื่นๆ ที่ผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎรในช่วงปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2556 มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติด้วยคำถามที่ว่า *"ส.ส. นั้นโหวตตามพรรคหรือโหวตตามใจ"* อันเป็นคำถามที่มุ่งเน้นไปยังพฤติกรรมของ ส.ส. ในฐานะปัจเจกบุคคล หลังจากนั้นก็เป็นการตั้งการถามถึงพฤติกรรมการลงมติของพรรคการเมืองในฐานะตัวแสดงของฝ่าย กับคำถามที่ว่า *"พรรคการเมืองมีการโหวตตามฝ่ายแบบไหน"* และในฐานะพรรคที่เป็นสมาชิกของรัฐสภาในช่วงหนึ่งๆ กับคำถามที่ว่า *"พรรคการเมืองโหวตอย่างไร"* ซึ่งการวิเคราะห์พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้วิเคราะห์เพียงภาพรวมของพฤติกรรมแต่ยังนำบริบทของเหตุการณ์ที่แวดล้อมหรือที่มาก่อนหน้าหรือตามหลังมาวิเคราะห์ในฐานะของปัจจัยควบที่จะทำให้พฤติกรรมที่มีออกมานั้นยังคงอยู่หรือเบียงเบนจากภาพรวมของพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด การตอบคำถามข้างต้นได้ถูกนำเสนอแยกส่วนในบทที่ 3 บทที่ 4 และ บทที่ 5 ของหนังสือเล่มนี้

อย่างไรก็ดี ข้อค้นพบที่ถูกนำเสนอแบบแยกส่วนในบทต่างๆ ที่ผ่านมาอาจทำให้คำตอบของคำถามหลักของหนังสือเล่มนี้ที่ว่า *"โหวตเพื่อใคร"* ไม่ปรากฏเป็นแบบแผนที่ชัดแจ้งในความเข้าใจของผู้อ่าน เช่นนั้นแล้ว ในบทนี้จะรวบข้อค้นพบที่ปรากฏในบทที่ผ่านมาเพื่อรวมแล้วคลี่ออกมาเป็นแบบแผนที่ไม่เพียงแต่จะให้เห็นเป็นแบบแผนที่ชัดเจนแต่ยังจะให้คำอธิบายถึงการเป็นแบบแผนนั้นอย่างชัดแจ้ง ซึ่งคำอธิบายนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติเพียงส่วนเดียว แต่จะได้มาจากการนำเหตุการณ์แวดล้อมที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเหล่านั้นมาผนวกเข้าด้วยกัน เพื่อแสดงคำตอบว่าที่สุดแล้ว ส.ส. โหวตเพื่อใคร

แบบแผนที่ 1: โหวตตามพรรค

เมื่อตั้งคำถามว่า ส.ส. ในฐานะปัจเจกบุคคลนั้นโหวตตามใจหรือโหวตตามพรรค คำตอบที่ได้คือ ส.ส. นั้นโหวตตามพรรค ซึ่งที่มาของคำตอบมาจากการพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรค (Party Loyalty Score) ของ ส.ส. เป็นรายบุคคลในแต่ละสมัย โดยหลักฐานที่ยืนยันการมีพฤติกรรมดังแบบแผนที่ 1 นี้มาจากการพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรคภาพรวมของ ส.ส. ในแต่ละสมัย ที่พบว่า ส.ส. ส่วนใหญ่มีแบบแผนการลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติของพรรค แผนภาพที่ 6.1 ได้นำเสนอค่าสถิติการโหวตตามพรรคของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 – 24 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าว่าค่าสถิติการโหวตตามพรรคแต่ละสมัยนั้น อยู่ในระดับที่สูงกว่าร้อยละ 90 ทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นว่า การลงมติของ ส.ส. ส่วนใหญ่ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติและเสียงส่วนใหญ่ของพรรค

แผนภาพที่ 6.1 ค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 – 24

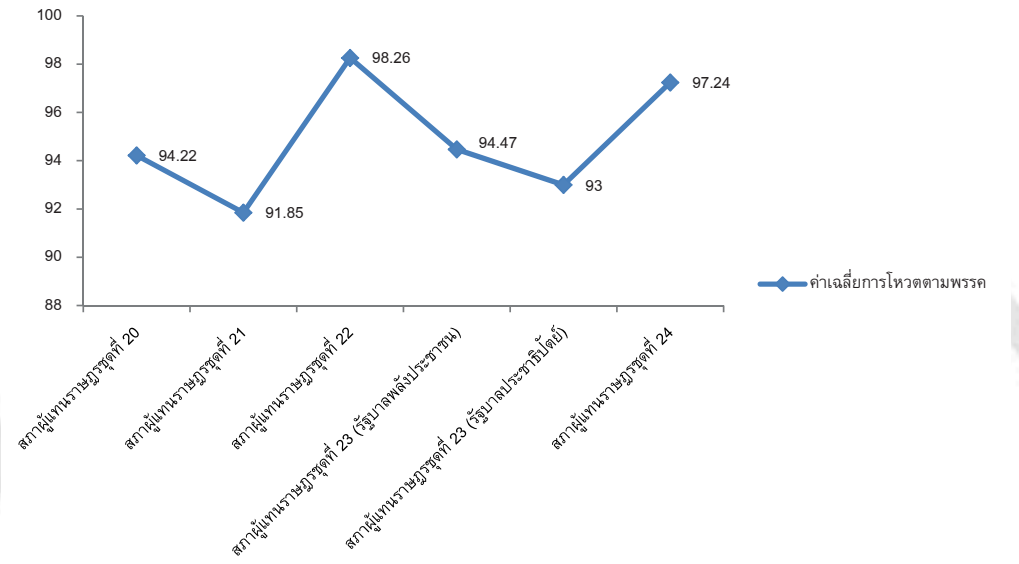

ทำไม ส.ส. โหวตตามพรรค

แม้จะสรุปได้ว่า ส.ส. นั้นโหวตตามพรรค แต่คำอธิบายว่าทำไม ส.ส. นั้นโหวตตามพรรคยังคงรอการอธิบาย โดยคำอธิบายที่มีก็คือ เมื่อพิจารณาถึงเหตุปัจจัยในการลงมติของ ส.ส. ในแต่ละครั้งพบว่าปัจจัยที่ทำให้ ส.ส. ไทยนั้นเลือกที่จะ “โหวต” หรือ “ไม่โหวต” ไปในทางใดทางหนึ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องของการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting) หรือ อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) หรือที่เรียกอีกย่างหนึ่งว่า แรงจูงใจภายในที่ปราศจากข้อจำกัด (Constraints) ที่มาจากการพรรคการเมือง

แต่ปัจจัยที่ส่งผลเป็นหลักในการลงมติของ ส.ส. ไทยคือ *“แรงจูงใจทางการเมือง”* (ข้อที่ 2 ของกรอบการวิเคราะห์) ซึ่งในที่นี้คือ ความต้องการในการลงรับสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง หรือ ความต้องการในความก้าวหน้าในองค์กรพรรคการเมือง ซึ่งแรงจูงใจดังกล่าวนี้ จะส่งผลให้ ส.ส. เชื่อฟังและทำตามมติของพรรค เพราะการทำตัว “ดื้อ” หรือการไม่ทำตามมติพรรคของ ส.ส. นั้นจะมีกระบวนการลงโทษจากเบาไปหาหนักตามระเบียบและข้อบังคับของแต่ละพรรคได้กำหนดไว้ จากการสัมภาษณ์ อดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองใหญ่พรรคหนึ่ง และ อดีต ส.ส. พรรคการเมืองขนาดกลางค่อนไปทางเล็กได้ให้คำอธิบายที่คล้ายกันว่า การไม่ทำตามมติพรรคในบางเรื่องนั้นในครั้งแรกๆ อาจจะมีการเรียกมาเพื่อสอบถาม ตักเตือน หรือต่อว่า แต่หากมีครั้งต่อๆ ไป การ “ตัดหรือริดรอนทรัพยากร” ที่พรรคได้มีให้อันได้แก่ เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง เบี้ยประชุม หรือการสนับสนุนในรูปแบบอื่นในพื้นที่ส่วนกลางและพื้นที่ส่วนตัวนั้นก็จะเกิดขึ้น แต่หากถามว่าการลงโทษจะไปถึงขั้นไม่ส่งลงสมัครรับเลือกตั้งในครั้งต่อไปนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองก็ตอบว่าเป็นไปได้ แต่ก็ยังไม่เคยเห็นว่าจะเกิดขึ้นแล้ว

แต่การที่ ส.ส. นั้นโหวตตามพรรคทำให้เกิดคำถามอีกหนึ่งคำถามตามมาคือ ถ้า ส.ส. ไม่ดื้อเช่นนี้แล้ว ส.ส. ก็ไม่ได้ต่างไปจากฉายาที่สื่อมวลชนหรือผู้สันทัดทางการเมืองได้ให้ไว้ว่าเป็น “สภาฝักถั่ว” เพราะการลงมติแต่ละครั้งดูเสมือนว่า ส.ส. ไม่สามารถตัดสินใจในการลงมติได้ด้วยตนเอง แต่หากพึ่งสัญญาณจากพรรคการเมืองอยู่ทุกครั้งไป ซึ่งการไม่ตอบคำถามนี้ดูจะเป็นการไม่เป็นธรรมต่อการทำหน้าที่ผู้แทนราษฎรผู้ที่จะต้องนำความต้องการของประชาชนนำเสนอในสภาให้ได้ ซึ่งคำถามนี้คือพรรคการเมืองได้มีระบบอะไรหรือไม่ที่ได้ทำให้ ส.ส. ได้แสดงความเห็นต่าง ความวิตกกังวล (ถ้ามี) ต่อเรื่องที่จะต้องลงมติ หรือช่องทางที่จะแสดงให้ประชาชนได้เห็นว่าการแสดงออกซึ่งความเป็นผู้แทนราษฎรของ ส.ส. แต่ละคนนั้นได้เกิดขึ้น

ซึ่งคำถามที่มีต่อมาคือ พรรคการเมืองมีระบบหรือการจัดการอย่างไรที่ทำให้ ส.ส. นั้นโหวตตามพรรค แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้ ส.ส. นั้นได้แสดงความเป็นผู้แทนของประชาชนต่อเรื่องที่จะต้องโหวตบ้าง

เป็นที่แน่นอนว่า การมีระบบกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาลหรือพรรคฝ่ายค้าน หรือ “วิป” (Whip) เป็นระบบที่พรรคจะใช้ในการควบคุมให้ ส.ส. นั้นลงมติตามมติของพรรค ซึ่งการอธิบายแบบนี้เป็นการให้คำอิบายที่ไม่ครบถ้วน เพราะจะทำให้ดูเหมือนว่าระบบวิปนั้นคือระบบที่บังคับให้ ส.ส. ต้องทำตามมติพรรคเพียงอย่างเดียว ซึ่งในความเป็นจริงนั้นระบบวิปเป็นระบบที่พรรคการเมืองมีไว้เพื่อ “ทำความเข้าใจกับ ส.ส. ในการลงมติ” เป็นระบบที่อำนวยให้เกิดการถกเถียงเพื่อกำหนดทิศทาง และหาข้อสรุป ในส่วนนี้ทำให้ ส.ส. ได้มีการพูดคุย และนำไปสู่ข้อยุติ หรือในอีกทางหนึ่งได้แสดงความไม่เห็นด้วยต่อเรื่องที่จะลงมติ แต่ก็ต้องเคารพกับหลักการเสียงข้างมากของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

> *“... อย่างผมเป็นประธานมานี้ ผมเป็นประธานมาทั้งฝ่ายรัฐบาลฝ่ายค้านอาจจะเป็นคนไม่กี่คนอะนะที่ต้องรับบทบาทตรงนี้ แต่ในเวลาเดียวกันเนี้ยเราต้องปรับปรุง(การทำงานของวิป) เช่น การสื่อความเข้าใจ ก็คือเราก็ต้องมีความกว้างขวาง มีการใช้คนที่อาจจะเอานักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมาสักคนหนึ่งเป็นกรรมาธิการที่เขาเก่งด้านนี้อย่างเช่น อาจารย์ ก. เก่งเรื่องกฎหมายท้องถิ่น พอถึงพระราชบัญญัติที่บัญญัติเรื่องท้องถิ่นหน้าที่อะไรต่าง ๆ ก็ให้อาจารย์มาดู อย่างนี้คือใช้คนให้ถูกกับงาน แล้วก็ทำไงให้ประสบความสำเร็จมากที่สุดก็คือทุกเรื่องต้องเข้าใจง่าย จากเห็นต่างมาเห็นคล้อย มาเห็นคล้อยแล้วมาเห็นตาม แล้วมาสุดท้ายมาเห็นด้วย นี่คือหัวใจ เห็นต่าง มาเห็นคล้อย เห็นคล้อยแล้วมาเห็นตาม แล้วก็มาเห็นด้วย อันนี้สำหรับผมนะคือถ้าทำตรงนี้ได้ ไอ้คนนี้ทำงานสำเร็จผล” (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 2)*

จากการสัมภาษณ์อดีตประธานวิปฝ่ายรัฐบาลของพรรคการเมืองขนาดใหญ่และผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลาง ได้ทำให้เห็นกระบวนการการทำความเข้าใจในเรื่องที่จะลงมติและการได้มาซึ่งมติ

พรรคการเมืองแต่ละพรรคว่า กระบวนการนั้นจะเริ่มขึ้นโดยให้มีการประชุม ส.ส. ของพรรคก่อนการพิจารณาร่างกฎหมายในสภาผู้แทนราษฎร และในที่ประชุมพรรคนั้น จะมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ก่อนจะหาข้อยุติ เพื่อให้ได้ “มติพรรค” ซึ่ง ส.ส. ของพรรคทุกคนเคารพในมติของพรรค ถือว่าเป็นฉันทามติร่วมกัน นอกจากนี้พรรคยังมีการ “ให้ความรู้” แก่ ส.ส. โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ นักกฎหมาย มาอธิบายให้ ส.ส. ในพรรครับทราบ

ทั้งนี้ บทบาทของ “คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วม (วิป)” แต่ละฝ่ายนั้นมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการลงมติของ ส.ส. โดยการควบคุมของวิป จะเป็นการควบคุมในระดับบน ผ่านพรรคการเมืองลงมาอีกชั้นหนึ่ง และวิปเองก็เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดอุดมการณ์/พฤติกรรมบางประการให้กับ ส.ส. กล่าวคือ หากเป็นวิปฝ่ายค้านจำเป็นจะต้องกำหนดการลงมติให้เป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาล วิปจึงมีความสำคัญไม่แพ้กัน โดยวิปจะมีการควบคุมให้ ส.ส. ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และยังมีบทกำหนดโทษเอาไว้ด้วย ซึ่งมีความแตกต่างกันไป บางพรรคใช้ระบบว่ากล่าวตักเตือน บางพรรคใช้การตัดการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ฯลฯ โดยแกนนำของพรรคขนาดกลาง และอดีตคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล ได้อธิบายไว้ว่า

> *“มันก็มี บางคนมันก็มี มันก็มีแหกโผพรรค มีเยอะ มันก็เคยมีบ่อย ๆ อันนี้พวกที่แหกโผ แต่ละพรรคก็จะมีระเบียบ มีมติของพรรคว่าจะดำเนินการอย่างไร ของเราก็จากเบาไปหาหนัก ก็จะต้องถามเหตุผล ถ้าแต่ละคนมีเหตุผลฟังได้เราก็โอเค แต่ถ้าไม่มีเหตุผลอะไร ก็ว่ากล่าวตักเตือนอะไรก็ว่ากันไป” (ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลาง)*

> *“ทำความเข้าใจพรรคให้ชัดเจนแล้วถึงจะให้พรรคมีมติ พรรคการเมืองมีมติ ก็คือเพื่อให้ทิศทางการโหวตเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ใช่เป็นพรรครัฐบาลเสร็จเห็นต่างไม่ได้ เห็นได้ แต่ต้องทำความเข้าใจ คณะกรรมการประสานงานต้องชี้แจงเขาว่าทำไมถึงตราออกมาเป็น พ.ร.บ.” (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 2)*

นอกเหนือไปจากระบบวิปแล้ว การใช้การดูแลผ่านระบบ “การสนับสนุนทรัพยากร” ให้กับ ส.ส. แต่ละคนก็ได้ส่งผลในเวลาลงมติที่ ส.ส. จะไม่ “ดื้อ” ต่อมติพรรคมากนัก เนื่องจาก ส.ส. มองว่าเป็นการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน โดยอดีต ส.ส. พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้อธิบายถึงระบบนี้ว่า เมื่อพรรคมีกระบวนการดูแล ส.ส. ในการลงมติ จึงทำให้ ส.ส. ส่วนใหญ่ไม่ “ดื้อ” ในการลงมติ เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้ ส.ส. มีความอยู่รอดทางการเมืองมากที่สุด ในขณะที่ปัจจัยเรื่องอุดมการณ์และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ยังมีความสำคัญไม่เทียบเท่ากับความอยู่รอดในการเป็นตัวแทนของพรรค ทั้งนี้ความเข้มแข็งของพรรคการเมือง จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ ส.ส. มีวินัยในการลงมติ เพราะถ้าพรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมาก ส.ส. ก็จะแข็งขืนต่อมติพรรคได้ยากขึ้นเช่นกัน

ที่สำคัญ “ข้อจำกัดของการลงมติ” ก็เป็นปัจจัยยับยั้งไม่ให้ ส.ส. แสดงพฤติกรรมบางอย่าง และผลักให้ ส.ส. แสดงพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งชัดเจนขึ้น ซึ่งได้แก่ กฎของพรรคการเมือง และประเภทของการเป็น ส.ส. อาทิเช่น ส.ส. แบบแบ่งเขต และ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ ที่มีพฤติกรรมการลงมติที่แตกต่างกัน โดยกฎของพรรคสอดรับกับปัจจัยเรื่องแรงจูงใจทางการเมือง นั่นคือ การได้เป็นตัวแทนของพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งต่อไป กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า พรรคการเมืองมีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของ ส.ส. ให้ “ทำ” หรือ “ไม่ทำ” อะไรในสภาผู้แทนราษฎร และความเข้มแข็งของพรรคการเมือง เป็นทั้งแรงจูงใจและข้อจำกัดในคราวเดียวกัน ในส่วนของประเภทของการเป็น ส.ส. จะพบว่า มีความต่างกันในพฤติกรรมการลงมติ แม้ไม่มีผลมากมายนัก แต่ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ ส.ส. เข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในการลงมติ ดังที่เคยปรากฏในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 ที่ในปลายสมัยนั้น ส.ส. แบบแบ่งเขตส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่เข้าร่วมลงมติในสภา

อย่างไรก็ดี เมื่อสอบถามไปยัง อดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองขนาดเล็ก อดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองขนาดกลาง และ อดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองใหญ่ ต่างตอบตรงกันว่า *“แรงกดดันจากประชาชนในพื้นที่มีผลต่อการลงมติของ ส.ส. หรือไม่ ?”* คำตอบที่ได้คือ มีในระดับที่ไม่มากนัก เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ไม่ได้ติดตามการลงมติในสภาของ ส.ส. มากนัก จึงไม่มีการกดดันให้ ส.ส. ให้ลงมติในเรื่องต่างๆ ยกเว้นกฎหมายบางฉบับที่อยู่ในความสนใจของผู้คนวงกว้าง หรือมาจากกลุ่มเคลื่อนไหวหรือภาคประชาสังคมต่างๆ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีบทบาทเคลื่อนไหวในประเด็นผลักดันร่างกฎหมายมากกว่าประชาชนทั่วไป ซึ่งให้ความสนใจ ส.ส. ในฐานะเป็นปากเสียงสะท้อนปัญหาของประชาชน ซึ่งอดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองขนาดเล็ก อดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองขนาดกลาง และ อดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองใหญ่ ได้อธิบายตรงกันว่า

> *“พรรคการเมืองขนาดเล็ก ทำอะไรได้ไม่มาก แต่ก็นำปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมาพูดในสภา เพื่อให้คนส่วนใหญ่ได้รู้ว่า มันมีปัญหาแบบนี้เกิดขึ้นในสังคมนะ” (*อดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองขนาดเล็ก*)*

> *“ประชาชนเขาต้องการ ส.ส. เพื่อดูแลปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ เวลาเขาเดือดร้อน เขาอยากเห็นหน้า ส.ส. ของเขา ไม่ใช่เลือกตั้งเสร็จแล้วหาย” (อดีต ส.ส. พรรคการเมืองขนาดกลาง)*

และ

> *“ชาวบ้านเขาชอบนโยบาย กฎหมายเป็นเรื่องรอง คือประชาชนสนใจความเป็นอยู่ของเขา ว่ามีกินอย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องของนโยบาย เป็นเรื่องของรัฐบาล ซึ่งเป็นสัญญาประชาคม” (อดีต ส.ส. พรรคการเมืองขนาดใหญ่)*

ส.ส. ลงมติอย่างไร เมื่อพิจารณาโดยมี "เงื่อนไขประกอบ"

เมื่อพิจารณาการลงมติของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร โดยใช้เงื่อนไขประกอบอื่นๆ เข้ามาร่วมในการพิจารณาด้วย เพื่อให้เห็นว่า เมื่อมีเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป ส.ส. จะมีพฤติกรรมแตกต่างกันหรือไม่ ทั้งนี้เงื่อนไขที่ใช้ มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ "เนื้อหา" "วาระ" และ "เวลา" โดยเนื้อหานั้น แบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท คือ (1) กฎหมายประเภทสังคมวัฒนธรรม (2) กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน (3) กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน (4) กฎหมายประเภทการศึกษา (5) กฎหมายประเภทความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายประเภทอื่นๆ ซึ่งกฎหมายแต่ละประเภทมีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่แตกต่างกัน โดยกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน และกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นกฎหมาย 2 ประเภทที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงสุด (ดูแผนภาพที่ 6.2 ก.-ฉ.)

แผนภาพที่ 6.2 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของกฎหมายแต่ละประเภท ในสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 – 24

ก. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

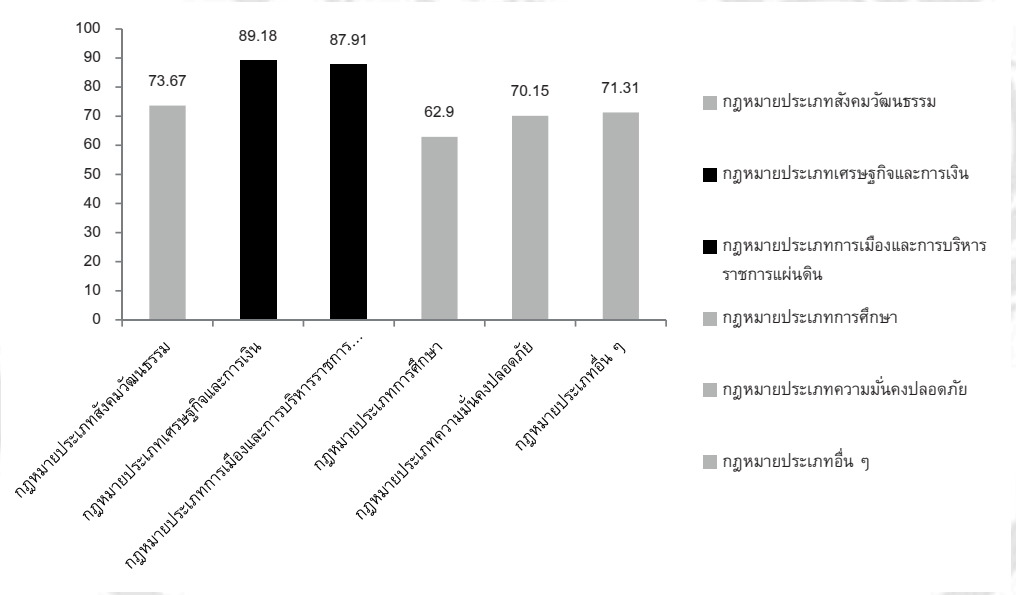

ข. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

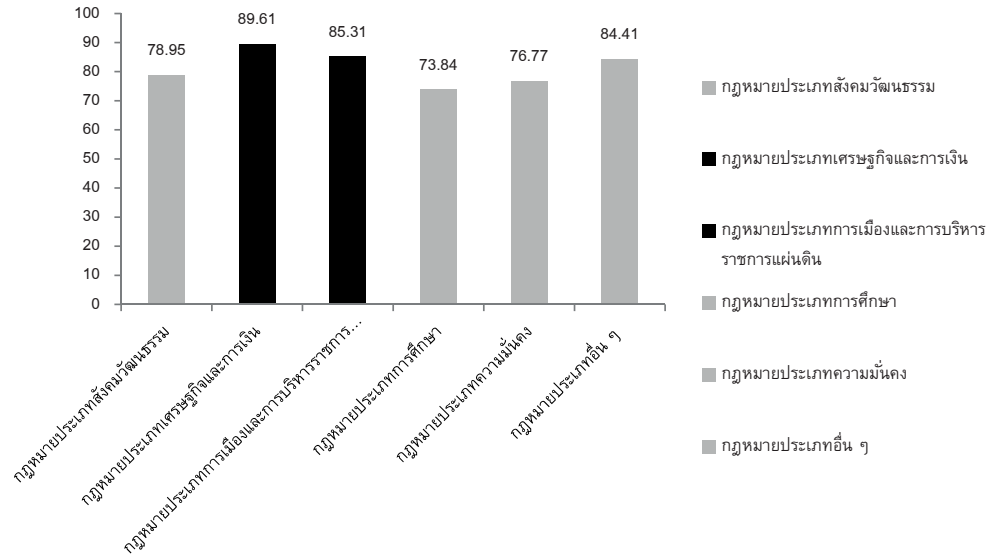

ค. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

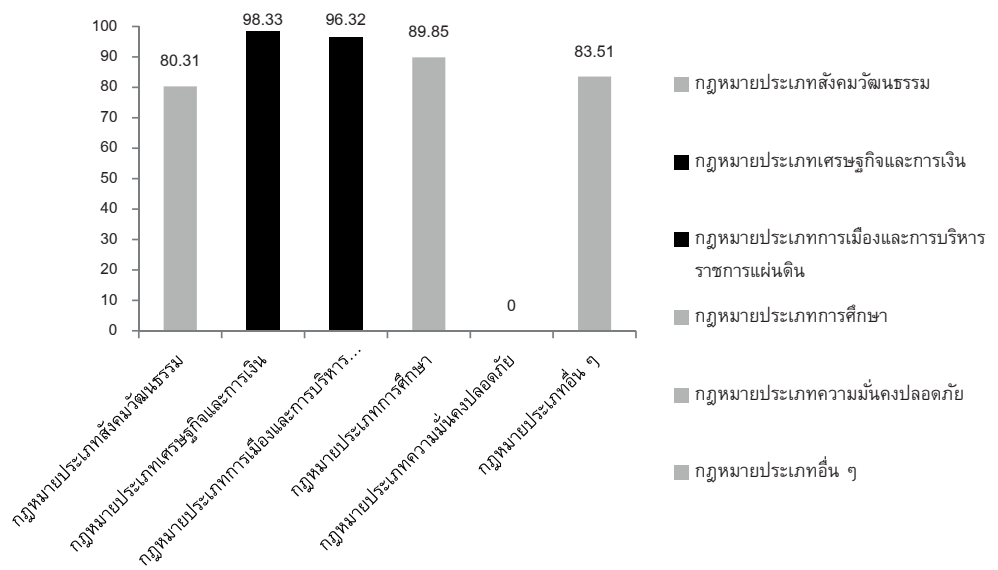

ง. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคพลังประชาชน)

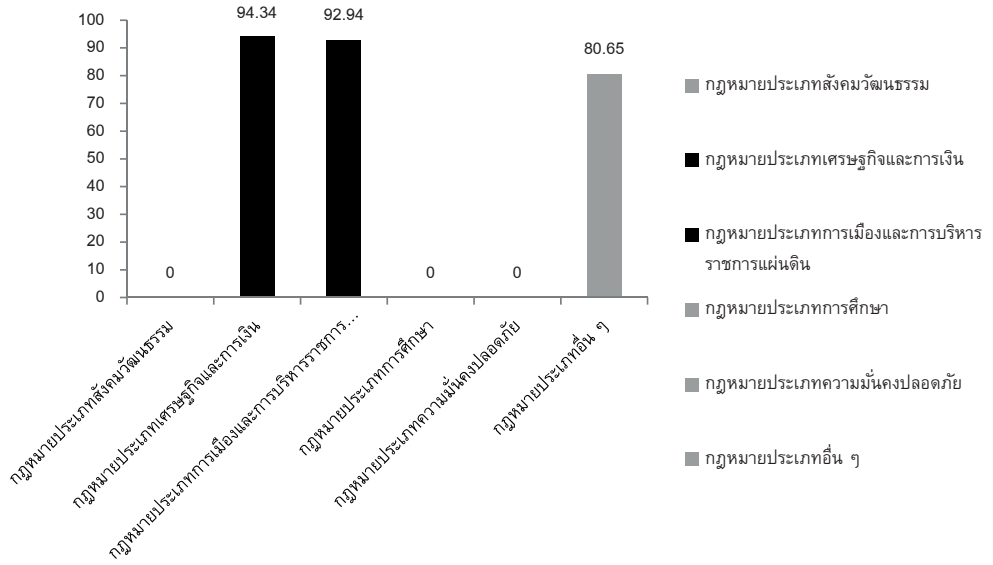

จ. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์)

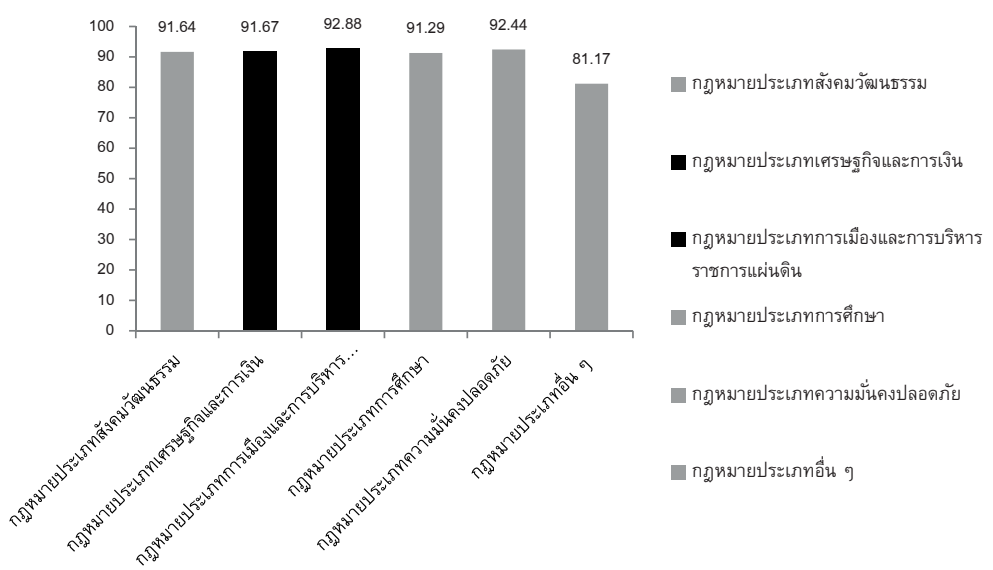

ฉ. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

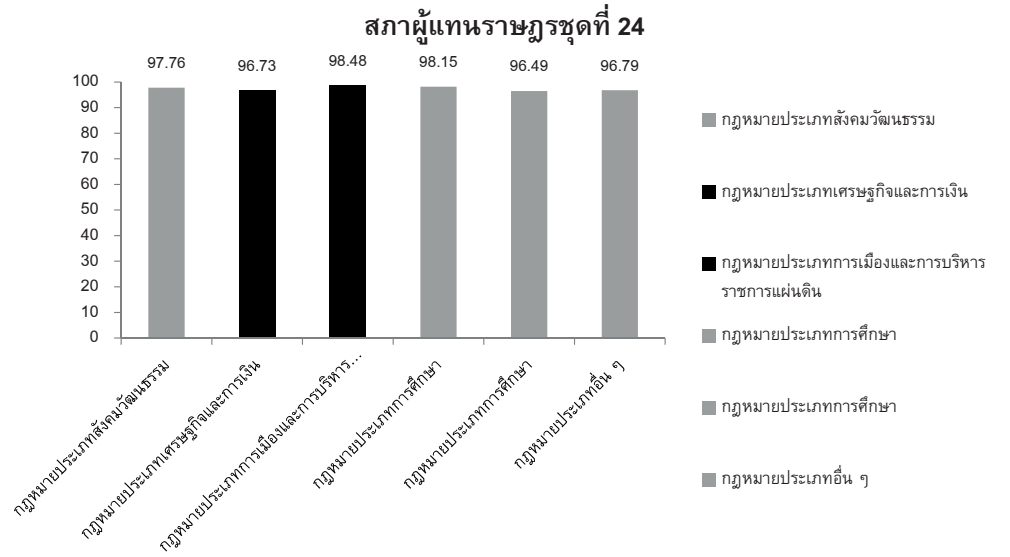

เมื่อพิจารณาตามแผนภาพที่ 6.2 ก.-ฉ. พบว่า กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน และกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดินเป็นกฎหมายเพียง 2 ประเภทที่มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคสูงมาก และมีการพิจารณากฎหมายประเภทนี้ในสภาผู้แทนราษฎรทุกชุด สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ “ความเป็นการเมือง” ส.ส. จะมีการลงมติที่พร้อมเพรียงกัน เนื่องด้วยกฎหมายประเภทดังกล่าวมีนัยประหวัดถึงความอยู่รอดของรัฐบาลด้วย ส่งผลให้ความเข้มข้นในการควบคุมโดยวิปและพรรคการเมืองมีอยู่ในระดับที่สูง โดยอดีตประธานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาลได้อธิบายความสำคัญของกฎหมายประเภทดังกล่าวไว้ว่า

> *“กฎหมายการเงิน เป็นกฎข้อบังคับ การเงินปล่อยไม่ได้เลย และนายกต้องออกทันที หากงบประมาณไม่ผ่าน อันอื่นกฎหมายที่แสดงความคิดเห็น ไม่เห็นด้วยก็มีแต่ว่าเรื่องการเงินไม่ได้เลย” (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 1)*

แม้ว่าในสภาผู้แทนราษฎร แม้ว่าในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) และชุดที่ 24 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคของกฎหมายประเภทต่าง ๆ จะมีความใกล้เคียงกัน สอดรับกับช่วงเวลาที่มีความต่อสู้ทางการเมืองที่เข้มข้นระหว่างพรรคการเมืองขนาดใหญ่ทั้ง 2 พรรค นั่นคือ พรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากทั้ง 2 พรรคต่างมีโอกาสในการเป็นรัฐบาลทั้งสิ้น การลงมติในช่วงเวลานี้จึงต้องการการโหวตตามพรรคที่สูง เพื่อความอยู่รอดของฝ่ายตนนั่นเอง

ในส่วนของ “วาระ” นั้น ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ที่แตกต่างกันออกไป โดยวาระที่ 1 และวาระที่ 3 มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่สูง แต่วาระที่ 2 นั้น ค่าสถิติการโหวตตามพรรคจะต่ำสุดในบรรดาวาระทั้งหมด (ดูแผนภาพที่ 6.3 ก.-ฉ.) ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ส.ส. ให้ความสำคัญกับ

การลงมติในลักษณะที่สะท้อนถึง “ความเป็นการเมือง” เนื่องจากการพิจารณากฎหมาย ความสำคัญจะอยู่ในวาระที่ 3 คือขั้นลงมติ เป็นกระบวนการสุดท้ายในสภาผู้แทนราษฎร ก่อนเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา ดังนั้นวาระที่ 3 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดของรัฐบาลไปในคราวเดียวกัน เพราะหากกฎหมายที่สำคัญไม่ผ่านในวาระที่ 3 ความอยู่รอดของรัฐบาลก็ลดน้อยถอยลงเช่นกัน

แผนภาพที่ 6.3 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคตามวาระของกฎหมาย ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 – 24

ก. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

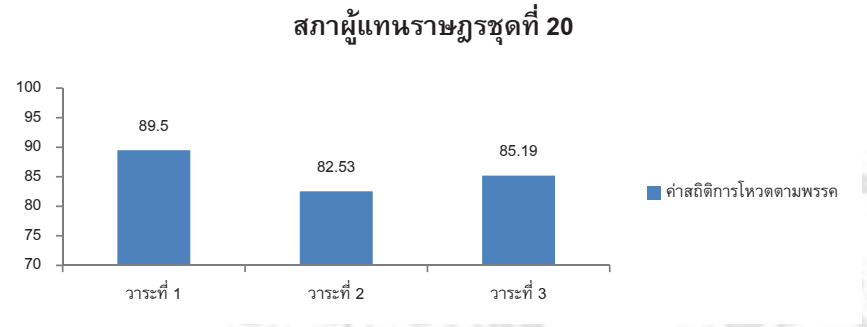

ข. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

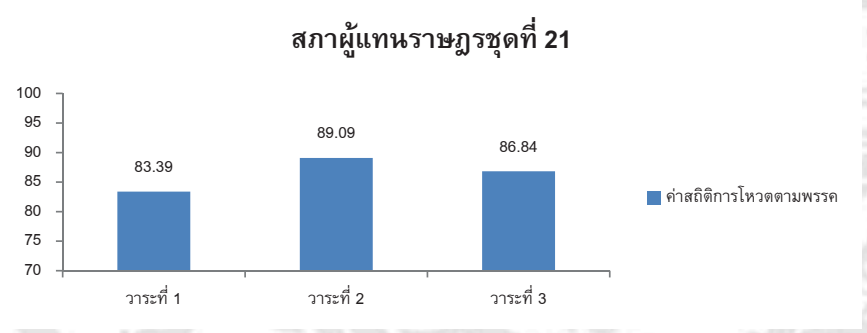

ค. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

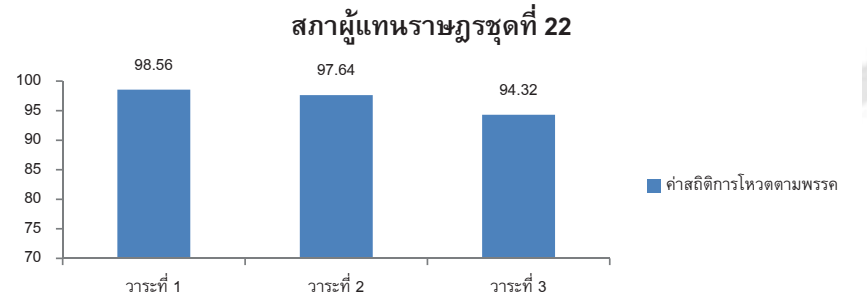

ง. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

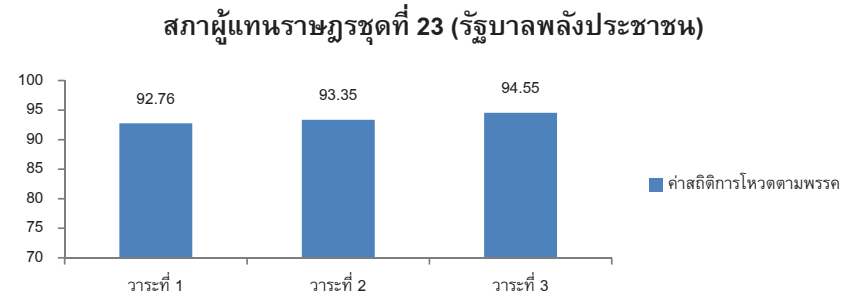

จ. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

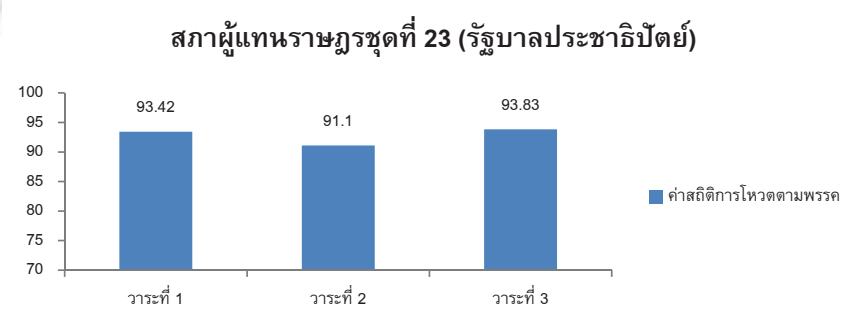

ฉ. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

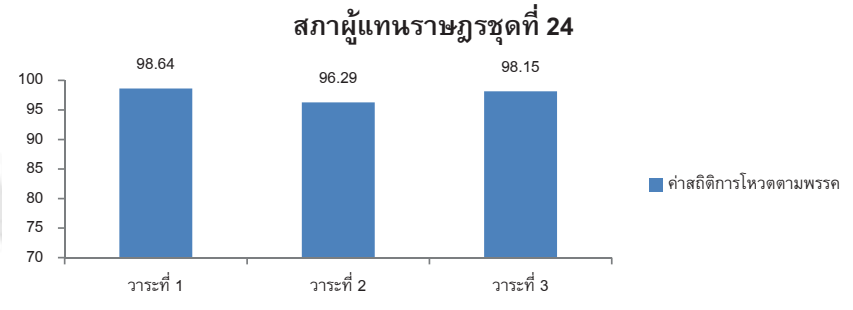

เมื่อพิจารณาจากแผนภาพที่ 6.3 ก.-ฉ. จะเห็นได้ชัดถึงการช่วงชิงความอยู่รอดทางการเมือง แม้ว่า ค่าสถิติการโหวตตามพรรคจะอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน แต่เมื่อพิจารณาการลงมติของสภาผู้แทนราษฎรแต่ละชุด จะพบว่า ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 และชุดที่ 22 นั้น ไม่มีการช่วงชิงความอยู่รอดทางการเมืองผ่านการลงมติในการพิจารณากฎหมายตามวาระ เนื่องจากในสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 2 ชุดนั้น รัฐบาลมีเสถียรภาพค่อนข้างมาก การลงมติในการพิจารณากฎหมายตามวาระจึงไม่มีผลต่อความอยู่รอดทางการเมืองของรัฐบาลแต่อย่างใด

ในส่วนของ “เวลา” มีผลต่อการลงมติของ ส.ส. ในสภาแตกต่างกันออกไป โดย “เวลา” จะประกอบด้วย ช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี และช่วงเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ หากพิจารณาช่วงเวลากับการลงมติของ ส.ส. เป็นรายบุคคลนั้น จะพบว่าช่วงเวลาไม่มีผลต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. เป็นรายบุคคล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ในระดับพรรคการเมือง และวิปแต่ละฝ่าย มากกว่าเรื่องความอยู่รอดของ ส.ส. ในฐานะปัจเจก

เมื่อมอง ส.ส. ในฐานะปัจเจก จะพบว่าการลงมติของ ส.ส. คำนึงถึง “ความอยู่รอดทางการเมือง” เป็นเรื่องสำคัญ โดยความอยู่รอดทางการเมืองดังกล่าวเป็นเรื่องความอยู่รอดเฉพาะตัวของ ส.ส. เอง อาทิเช่น การได้เป็น ส.ส. อีกครั้งในสมัยต่อไป แต่ขณะเดียวกันพรรคการเมืองก็ต้องการความอยู่รอดทางการเมืองของพรรคการเมือง นั่นคือ การเป็นรัฐบาล โดยพรรคฝ่ายรัฐบาลก็ต้องการคงสถานะเดิมไว้ ส่วนพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลก็ต้องการพลิกขั้วมาเป็นรัฐบาล ดังนั้น จึงต้องควบคุมการลงมติของ ส.ส. ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันให้มากที่สุด เพื่อใช้ต่อสู้ในทางการเมือง แต่เมื่อมี ส.ส. ที่ไม่ลงมติตามทิศทางของพรรค จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พรรคการเมืองจะต้องมีมาตรการในการจัดการกับ ส.ส. ที่มีพฤติกรรมดังกล่าว แต่ทั้งนี้เหตุใด ส.ส. จึงไม่ลงมติตามทิศทางของพรรค?

ส.ส. ไม่ลงมติตามพรรค เพราะเหตุใด?

การที่ ส.ส. ไม่ลงมติตามพรรค หรือ ลงมติไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค เป็นพฤติกรรมที่พบได้น้อย เพราะการลงมติในสภาผู้แทนราษฎรสามารถลงมติได้ 4 ลักษณะ คือ (1) เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วย (3) งดออกเสียง และ (4) ไม่ลงคะแนนเสียง แต่มี ส.ส. บางจำพวกที่ไม่เข้าร่วมลงมติเลย ซึ่งกรณีนี้มักจะพบในพรรคการเมืองที่มีขนาดเล็ก เพราะการไม่เข้าร่วมลงมติของพรรคการเมืองขนาดเล็ก ไม่ส่งผลต่อความอยู่รอดทางการเมืองของรัฐบาลมากนัก

สำหรับ ส.ส. ที่เข้าร่วมลงมติ จะมีพฤติกรรมการลงมติ 4 ลักษณะ ดังที่ได้อธิบายไปในข้างต้นนั้น การลงมติแต่ละครั้ง เสียงส่วนใหญ่จะเป็นการลงมติเห็นด้วย หรือการลงมติไม่เห็นด้วย เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ลักษณะที่เหลืออีก 3 ลักษณะ จะเป็นเสียงส่วนน้อย หรือเป็นการลงมติไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค ซึ่งโดยเหตุปัจจัยที่ทำให้ ส.ส. ไม่ลงมติตามพรรคได้เป็น 3 ประการ คือ (1) รักษามารยาททางการเมือง (2) ไม่เห็นด้วยกับมติส่วนใหญ่ของพรรค และ (3) ความอ่อนแอของพรรคการเมือง

ในประเด็นเรื่อง “การรักษามารยาททางการเมือง” นั้น มักจะพบในกลุ่ม ส.ส. ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อมีการลงมติเกิดขึ้นในสภา ส.ส. กลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะลงมติ “งดออกเสียง” เนื่องจากบางครั้งตำแหน่งรัฐมนตรีอาจมีส่วนได้ส่วนเสียกับกฎหมายบางประเภท รัฐมนตรีทั้งหลายจึงเลือกที่จะงดออกเสียง เพื่อรักษามารยาททางการเมือง

ประเด็นถัดมา เป็นเรื่อง “ไม่เห็นด้วยกับมติส่วนใหญ่ของพรรค” พฤติกรรมเช่นนี้ พบได้ไม่บ่อยนัก แต่หาก ส.ส. ไม่เห็นด้วยกับมติส่วนใหญ่ของพรรค แต่ ส.ส. ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะต่อรองกับพรรคการเมือง จึงเลือกที่จะแสดงพฤติกรรมการลงมติในรูปแบบอื่นๆ ได้ทุกรูปแบบ ทั้งลงมติสวนทาง ลงมติงดออกเสียง หรือแม้กระทั่งการไม่เข้าร่วมลงมติ ก็เป็นการแสดงการไม่เห็นด้วยได้เช่นกัน โดย

บรรดาแกนนำพรรคการเมือง รวมถึง “วิป” ได้อธิบายว่า หาก ส.ส. ไม่เห็นด้วยกับมติของพรรค ส.ส. เหล่านั้น จะเข้าร่วมลงมติ เพื่อรักษาองค์ประชุม แต่จะใช้วิธีการ “งดออกเสียง” เพื่อรักษาน้ำใจกับพรรคที่ตนสังกัด ขณะเดียวกัน ส.ส. สามารถใช้กระบวนการอื่นๆ ของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อแสดงจุดยืนต่อประเด็นที่ไม่เห็นด้วย อาทิเช่น การอภิปราย การตั้งกระทู้ถาม เป็นต้น ดังที่อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ได้อธิบายว่า

> *“หาก ส.ส. ไม่เห็นด้วยกับมติพรรค ก็ยังคงมีช่องทางอีกหลายทางให้เลือก ไม่ได้หมายความว่ามีแค่ตัวเลือกเดียว แต่ ส.ส. สามารถใช้กระบวนการอื่นที่มีในสภาได้ เช่น ขออภิปรายในประเด็นนั้น ตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีที่รับผิดชอบให้ตอบคำถาม หรือถึงที่สุดรัฐธรรมนูญก็บัญญัติให้ ส.ส. มีเอกสิทธิคุ้มครอง พรรคทำอะไรไม่ได้”*
> *(อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 3)*

ประเด็นสุดท้าย “ความอ่อนแอของพรรคการเมือง” พบเห็นเป็นบางพรรคเท่านั้น โดยพรรคการเมืองที่มีความอ่อนแอจะขาดเอกภาพ และไม่สามารถควบคุมการลงมติของ ส.ส. ภายในพรรคให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ จะเกิดกลุ่มที่เรียกว่า “ส.ส. เด็กดื้อ” แต่ก็พบได้น้อยมาก สำหรับประเด็นนี้มีความเกี่ยวโยงกับเรื่องของกฎหมายที่บังคับให้ ส.ส. ต้องสังกัดพรรคด้วยเช่นกัน เพราะในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 จะพบว่ามี ส.ส. ที่ไม่ลงมติตามพรรคอยู่ในระดับที่สูงกว่าชุดอื่นๆ แต่เมื่อกฎหมายบังคับให้ ส.ส. ต้องสังกัดพรรค สัดส่วนของ ส.ส. ที่ไม่ลงมติตามพรรคก็ค่อยๆ ลดลง ขณะที่ผู้บริหารพรรคขนาดกลาง มองว่า ส.ส. ที่สามารถแข็งข้อต่อมติพรรคได้ ต้องเป็น ส.ส. ที่ “มีดีในตัว” (สัมภาษณ์ ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลาง) โดยมั่นใจว่าหากออกจากพรรคแล้ว ก็ยังคงได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ ส.ส. พรรคการเมืองขนาดใหญ่ ที่มองว่า ส.ส. ที่กล้าลงมติสวนทางกับมติของพรรคนั้น มาจาก “ใจ” (สัมภาษณ์ ส.ส. พรรคการเมืองขนาดใหญ่) ที่ไม่อยู่กับพรรคที่ตนสังกัดแล้ว

แบบแผนที่ 2: ระเบียบวินัยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการลงมติของพรรคการเมืองเกิดขึ้นจากกลยุทธ์การต่อสู้ในทางการเมือง

การลงมติตามพรรคในภาพรวมของพรรคการเมือง เป็นการพิจารณาค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคของพรรคการเมืองต่างๆ และวิเคราะห์ในระดับพรรคการเมือง เพื่อให้เห็นภาพรวมของพฤติกรรมในรายพรรคการเมือง ตลอดถึงการสังเคราะห์แบบแผนของพฤติกรรมเหล่านั้น ซึ่งในการพิจารณาการค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคภาพรวมของพรรคการเมืองในแต่ละสมัย พบว่า พรรคการเมืองส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยที่สูง ซึ่งในทางหนึ่งอาจทำให้มองได้ว่าการโหวตตามพรรคนี้คือสิ่งสะท้อนของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง (Party Cohesion) และความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง (Party Discipline) แต่หากพิจารณาไปในทางลึกแล้วจะพบว่าการโหวตตามพรรคนั้นเกิดขึ้นเพราะปัจจัยด้าน “แรงจูงใจ” “ข้อจำกัด” และ “บริบท” ของการต่อสู้ในสนามการเมืองของพรรค

การเมืองในชั่วขณะนั้น ที่ส่งผลในเชิงบังคับทำให้พรรคการเมืองของไทยนั้นต้องมีระเบียบวินัยในพรรค และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือกล่าวได้ว่าการมีระเบียบวินัยในพรรคและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคการเมืองไทยเป็นผลล้นออก (Spillover Effect) ของกลยุทธ์ของความต้องการในการอยู่รอดของพรรคการเมืองในสนามการต่อสู้ทางการเมือง

"แรงจูงใจ" และ "ข้อจำกัด" ของพรรคการเมือง

เมื่อพิจารณาถึงการลงมติในระดับพรรคการเมือง สิ่งแรกที่ต้องพิจารณาคือ แบบแผนพฤติกรรมในระดับพรรคการเมืองนั้น ถูกกระตุ้นด้วยปัจจัยใด แม้ว่าการลงมติตามพรรคในระดับพรรคการเมืองจะเป็นภาพรวมของการลงมติ ซึ่งประมวลมาจากการลงมติของ ส.ส. ทว่าก็แสดงให้เห็นถึงแบบแผนพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ที่แตกต่างออกไปจากการพิจารณา ส.ส. รายคน ทำให้เห็นภาพรวมที่กว้างขึ้น รวมทั้งเห็นพฤติกรรมบางประการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติในระดับพรรคการเมืองมี 2 ประการ คือ "แรงจูงใจทางการเมือง" และ "ข้อจำกัดในการลงมติ"

"แรงจูงใจทางการเมือง" ในระดับพรรคการเมืองนั้น เป็นเรื่องของการวาง 'กลยุทธ์ของความอยู่รอดทางการเมือง'ของพรรคการเมือง กล่าวคือ สำหรับพรรคการเมืองที่เป็นพรรครัฐบาล ก็ต้องการคงสถานะของความเป็นรัฐบาลไว้ โดยเฉพาะการเป็นรัฐบาลผสมนั้น พรรคร่วมรัฐบาลมีความสำคัญยิ่งในการกำหนดชะตากรรมความอยู่รอดของพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เพราะหากพรรคร่วมรัฐบาลพรรคใดที่มีค่าเฉลี่ยโหวตตามพรรคสูงย่อมแสดงให้เห็นว่าเป็นพรรคที่สามารถทำให้เกิดระเบียบวินัยในพรรคได้ หรือกล่าวในอีกมุมหนึ่งว่าสามารถทำให้เกิดความแน่นอนของเสียงสนับสนุนพรรคในฝ่ายรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นการลงมติในเรื่องกฎหมายทั่วไปหรือในยามคับขันทางการเมืองเช่น การลงมติไม่ไว้วางใจ หรือการต้องผ่านร่างกฎหมายสำคัญๆ เช่นนี้แล้ว หากพรรคสามารถทำให้เกิดความแน่นอนในเสียงของการโหวตได้ อำนาจในการต่อรองไม่ว่าจะเป็นการต่อรองสัดส่วนรัฐมนตรี หรือตำแหน่งสำคัญอื่นๆ ก็จะยิ่งสูงขึ้นดังนั้น พรรคร่วมรัฐบาลดังกล่าว จึงต้องคุมเสียงในสภาให้ได้ เพื่อคงไว้ซึ่ง "เสียง" ในการต่อรองในรัฐบาล สำหรับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้น แรงจูงใจจะเป็นเรื่องของโอกาสในการเปลี่ยนขั้วรัฐบาล ซึ่งระเบียบวินัยภายในพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลจะมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับโอกาสในการเปลี่ยนขั้วนั่นเอง โอกาสดังกล่าวครอบคลุมถึงเรื่องความเข้มแข็งของรัฐบาล และประเด็นที่ล่อแหลมในทางการเมืองด้วยเช่นกัน

"ข้อจำกัดในการลงมติ" ในการลงมติตามพรรคในภาพรวมของพรรคการเมืองนั้น คือบทบาทของ "วิป" แต่ละฝ่าย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการลงมติในระดับพรรคการเมืองว่า จะให้พรรคการเมืองฝ่ายตนนั้น "รับ" หรือ "ไม่รับ" ร่างกฎหมายใด โดยวิปฝ่ายรัฐบาลจะต้องควบคุมเสียงในสภาให้ได้มากที่สุด เพื่อเป็นหลักประกันถึงความอยู่รอดทางการเมืองของรัฐบาล เพราะหากรัฐบาลเสนอกฎหมาย แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นด้วย รัฐบาลจำเป็นต้องแสดงความรับผิดชอบทางการเมืองด้วยการลาออก ดังนั้นการลงมติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันของพรรคร่วมรัฐบาลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด นอกจากนี้วิปฝ่ายค้านก็ต้องควบคุมการลงมติให้พรรคการเมืองต่างๆ ในฝ่ายตน ลงมติเป็นไป

ในทิศทางเดียวกัน เพื่อสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลให้มากที่สุด เพราะหากฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลสามารถสร้างความเข้มแข็งให้ฝ่ายตนได้มาก โอกาสในการเปลี่ยนขั้วก็ย่อมมีมากขึ้นตามไปด้วย

นอกจากปัจจัยทั้ง 2 ประการ ข้างต้นแล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่ต้องพิจารณานั่นคือ พรรคการเมืองให้ความสำคัญกับ “เสียงของประชาชน” มากน้อยเพียงใดต่อการลงมติในระดับพรรคการเมือง? เพราะพรรคการเมืองเป็นโครงสร้างส่วนกลางที่เชื่อมประสานส่วนบน (ระดับรัฐ) และส่วนล่าง (ภาคประชาชน) เข้าไว้ด้วยกัน ฉะนั้นประเด็นนี้ สะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองทำหน้าที่ในส่วนนี้ได้ดีมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ ส.ส. จากพรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้อธิบายว่า

> *“ประชาชนส่วนใหญ่สนใจนโยบาย สนใจการทำงานของรัฐบาล ไม่ได้มานั่งอ่านกฎหมาย หน้าที่ของ ส.ส. ที่ประชาชนอยากเห็นคือ แก้ปัญหาให้พวกเขาได้มากแค่ไหน” (อดีต ส.ส. พรรคการเมืองขนาดใหญ่)*

“ขนาด” และ “สถานะ” ของพรรคการเมือง

“ขนาด” และ “สถานะ” ของพรรคการเมืองเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติตามพรรคในระดับพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองที่มีขนาดแตกต่างกัน ย่อมที่จะมีพฤติกรรมการลงมติที่ต่างกัน ขณะเดียวกันสถานะของพรรคการเมืองก็ส่งผลต่อการลงมติตามพรรคด้วยเช่นกัน โดยสามารถพิจารณาได้จากค่าเฉลี่ยของพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรแต่ละชุด (ดูแผนภาพที่ 6.4 ก.-ฉ.)

แผนภาพที่ 6.4 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในระดับพรรคการเมือง ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 – 24

ก. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

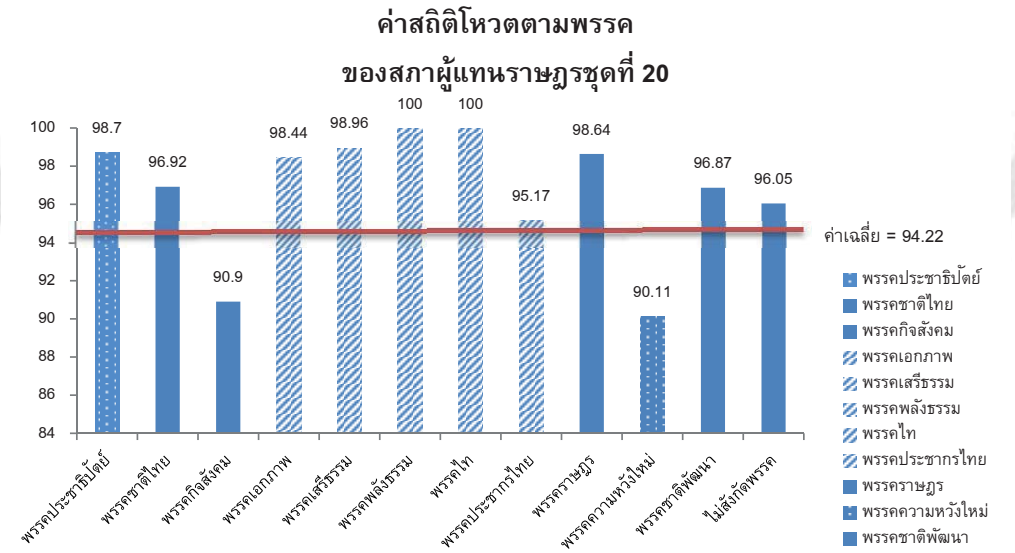

ข. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

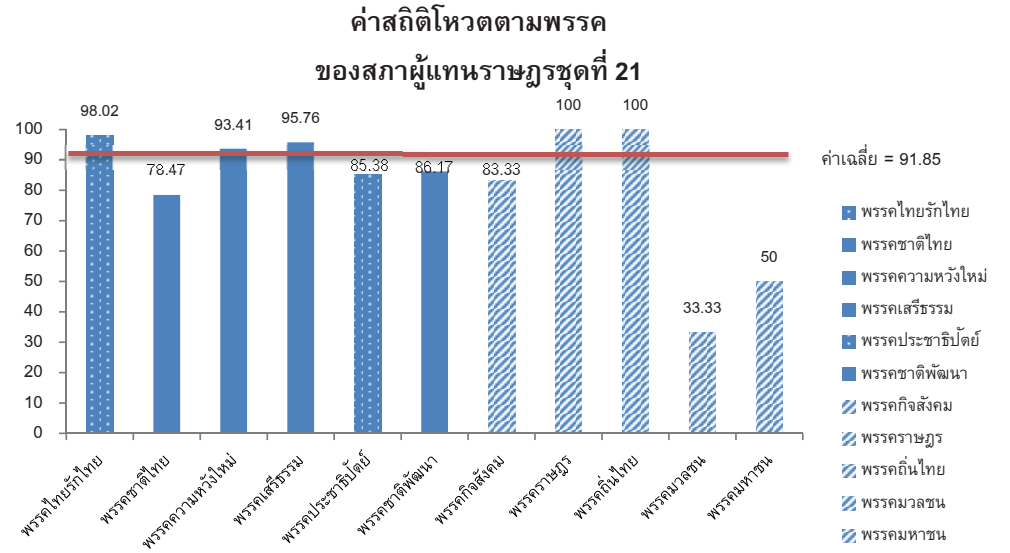

ค. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

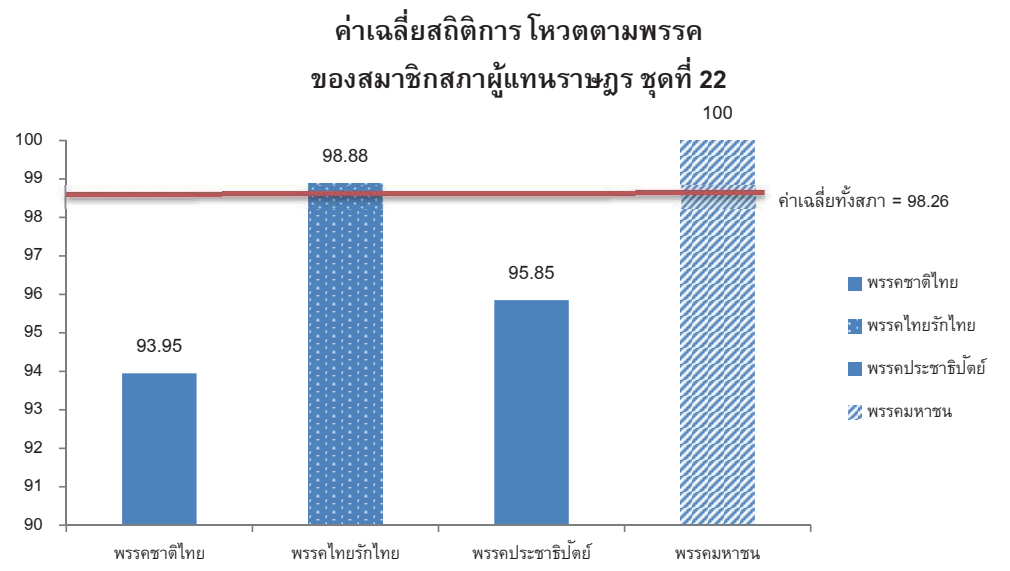

ง. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคพลังประชาชน)

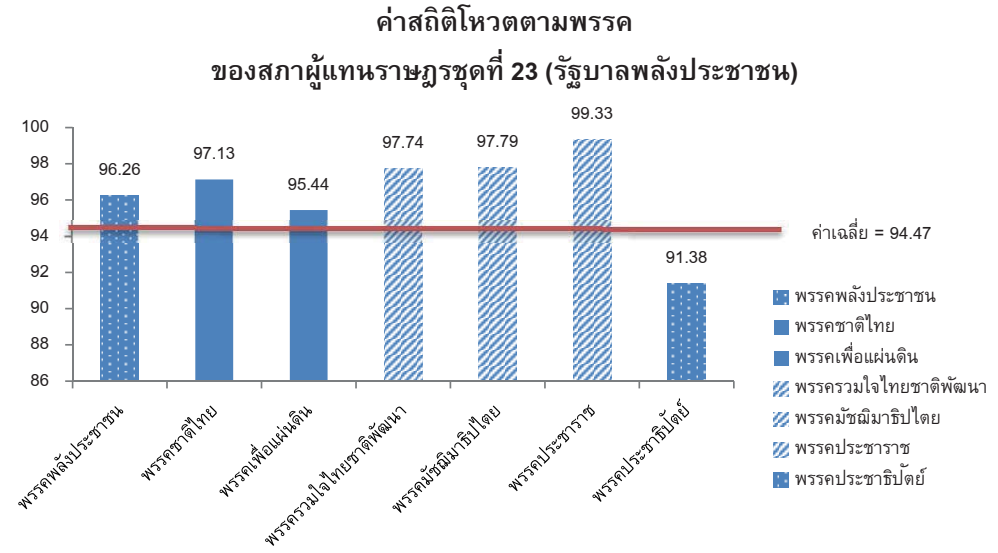

จ. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์)

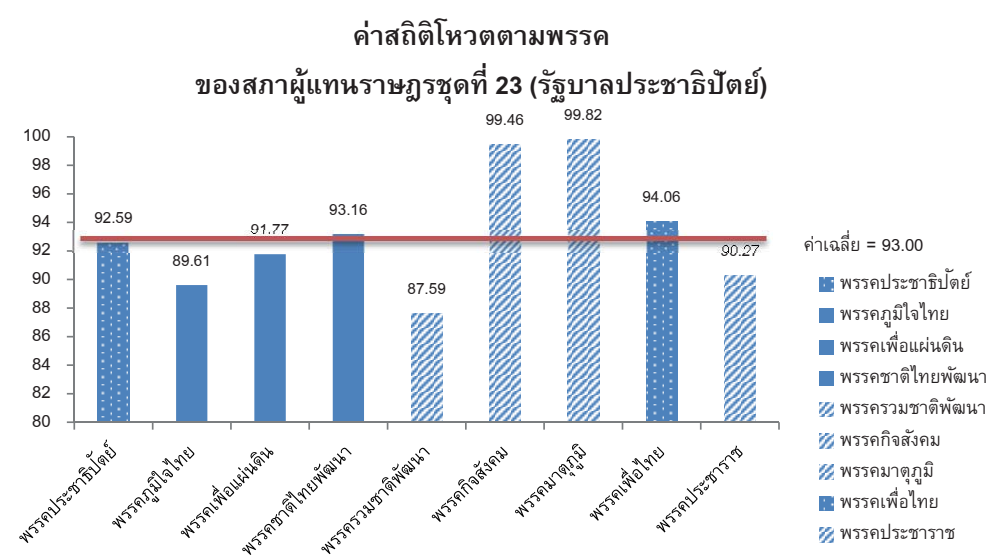

ฉ. สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

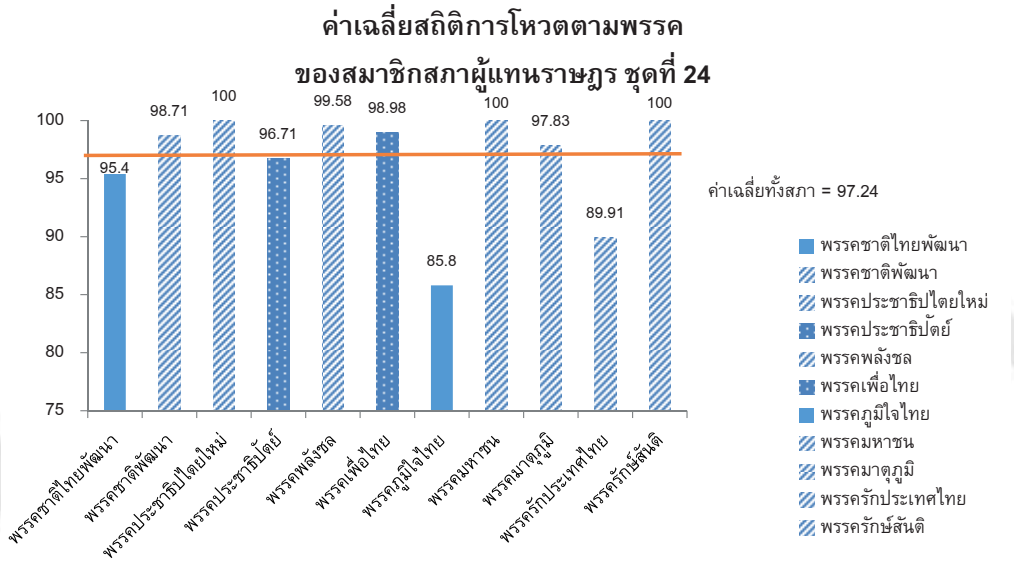

จากแผนภาพที่ 6.4 ก.-ฉ. ได้แบ่งพรรคการเมืองตามขนาด ได้ 3 รูปแบบ คือ (1) พรรคการเมืองขนาดใหญ่ เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรมากกว่า 100 คน อาทิเช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน พรรคเพื่อไทย ฯลฯ ซึ่งพรรคการเมืองเหล่านี้จะเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล และเป็นแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล (2) พรรคการเมืองขนาดกลาง เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรมากกว่า 10 คน แต่ไม่เกิน 100 คน อาทิเช่น พรรคชาติไทย พรรคภูมิใจไทย พรรคชาติไทยพัฒนา ฯลฯ พรรคการเมืองเหล่านี้จะเป็นตัวแปรในการจัดตั้งรัฐบาล และ (3) พรรคการเมืองขนาดเล็ก เป็นพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรต่ำกว่า 10 คน อาทิเช่น พรรคมาตุภูมิ พรรคประชาราช พรรคมหาชน ฯลฯ

ขนาดของพรรคการเมืองที่แตกต่างกันส่งผลให้พฤติกรรมในการลงมติแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยพรรคการเมืองขนาดใหญ่จะมีค่าเฉลี่ยของพรรคใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของทั้งสภา ส่วนพรรคการเมืองขนาดกลางมีพฤติกรรมการลงมติที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสถานะของพรรคการเมือง รวมถึงโครงสร้างภายในของพรรคการเมืองเอง ดังเช่นพรรคการเมืองขนาดกลางพรรคหนึ่ง เชื่อว่า การทำงานต้องเมืองต้อง “สร้างมิตรในทางการเมืองมากกว่าสร้างศัตรู” เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน โดยแกนนำพรรคได้อธิบายแนวทางในการดำเนินงานทางการเมืองไว้ว่า

> *“การอยู่ด้วยความเชื่อ ด้วยความให้เกียรติ มันเป็นเรื่องใหญ่ที่พรรคการเมืองต้องมี เราไม่ใช่พรรคซัมเหมา เอะอะเอาตัวรอดอย่างเดียว ซึ่งวันหลังมันไม่มีใครคบ เวลาทำการเมือง มีมิตรร้อยคนพันคนยังน้อยไป แต่ถ้าเกิดมีศัตรูคนเดียวมากไป” (ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลาง)*

ส่วนพรรคการเมืองขนาดเล็กนั้นมีค่าเฉลี่ยที่แปรผันค่อนข้างมาก บางพรรคมีค่าเฉลี่ยที่สูงมาก แต่บางพรรคมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำมากเช่นกัน เนื่องจากมีปัญหาคือ ส.ส. ไม่เข้าร่วมลงมติ ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของพรรคขนาดเล็กมีความผันแปรแตกต่างกัน ประกอบกับพรรคขนาดเล็กเหล่านี้ไม่มีผลต่อความอยู่รอดของฝ่ายใดมากนัก จึงไม่ได้รับความสนใจจากวิปเท่าที่ควร (ดูแผนภาพที่ 6.4 ก.-ฉ.)

เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาพฤติกรรมการลงมติโดยวิเคราะห์จาก “สถานะ” ของพรรคการเมืองนั้นๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลจะมีแนวโน้มที่มีค่าเฉลี่ยโหวตตามพรรคสูงกว่าพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล เนื่องจากพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลต้องการรักษาความอยู่รอดทางการเมืองของฝ่ายตนไว้มากที่สุด ประกอบกับต้องเผชิญกับการต่อรองต่างๆ นานา ดังนั้นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ จะต้องควบคุม ส.ส. ให้ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันให้มากที่สุด เพื่อความอยู่รอดในขั้นต้น ขณะที่พรรคการเมืองขนาดกลาง ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การจัดการภายในพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองที่มีความเข้มแข็งภายในพรรคมาก จะสามารถควบคุม ส.ส. ให้ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้มาก และหากพรรคการเมืองที่สามารถควบคุมการลงมติได้มาก ก็จะส่งผลให้เกิดการต่อรองตำแหน่งที่สำคัญในรัฐบาลได้อีกถ่ายหนึ่งด้วย สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กนั้น มักไม่ค่อยได้รับการใส่ใจมากนัก เนื่องจากไม่มีผลต่อความอยู่รอดของรัฐบาล

สำหรับพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้น จะพบว่า ในพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลส่วนใหญ่จะมีค่าเฉลี่ยของพรรคที่สูง ในระดับที่ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของทั้งสภา แต่หากเทียบกับพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล จะพบว่าแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลจะมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่า ปัจจัยดังกล่าวเป็นผลมาจากสถานะของการเป็นพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล ซึ่งการควบคุมการลงมติไม่ได้มีความเข้มข้นเท่ากับฝ่ายรัฐบาล ที่ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดทางการเมือง อีกทั้งต้องเผชิญกับแรงกดดัน และการต่อรองจากพรรคร่วมรัฐบาล แต่พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนี้ ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมให้การลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันให้มากที่สุด เพื่อสั่นคลอนเสถียรภาพรัฐบาลให้ได้มากที่สุดเช่นกัน แต่สำหรับพรรคการเมืองขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคในการลงมติอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าพรรคขนาดกลางที่ร่วมรัฐบาล ซึ่งเป็นลักษณะที่คล้ายกับพรรคขนาดใหญ่ ทว่าพรรคการเมืองขนาดกลางเหล่านี้ พร้อมที่จะเปลี่ยนขั้วไปร่วมรัฐบาลได้เสมอ ในขณะที่พรรคการเมืองขนาดเล็กนั้น ไม่มีความแตกต่างระหว่างสถานะของการเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล เนื่องจากพรรคการเมืองขนาดเล็กเหล่านี้ไม่มีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาล หรือการเปลี่ยนขั้วรัฐบาลแต่ประการใด

ภาพรวมของพรรคการเมืองเป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาโดยมี "เงื่อนไขประกอบ" ?

เมื่อพิจารณาการลงมติตามพรรคของในภาพรวมของพรรคการเมืองต่างๆ โดยใช้เงื่อนไขประกอบอื่นๆ เข้ามาร่วมในการพิจารณาด้วย เพื่อให้เห็นว่า เมื่อมีเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป พฤติกรรมของ ส.ส. ในรายพรรคการเมืองจะแตกต่างกันหรือไม่ โดยเงื่อนไขที่ใช้ มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ "เนื้อหา" "วาระ" และ "เวลา"

ในส่วนของ "เนื้อหา" และ "วาระ" พบว่า พรรคการเมืองต่าง ๆ มีลักษณะการลงมติที่สอดรับกับปัจจัยเรื่องขนาดและสถานะดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ซึ่งกล่าวได้ว่าภาพรวมของการลงมติในรายพรรคการเมืองนั้น เงื่อนไขเรื่องเนื้อหาและวาระ ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการลงมติ แต่ทั้ง 2 เงื่อนไขนี้ จะเห็นชัดในพฤติกรรมของ ส.ส. รายบุคคลดังที่ปรากฏให้เห็นในแบบแผนพฤติกรรมที่ 1

สำหรับ "เวลา" นั้น แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรี และช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดยค่าเฉลี่ยการโหวตตามพรรคในรายพรรคการเมือง ในช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีนั้น สะท้อนให้เห็นท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไปของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล ที่เปลี่ยนขั้วมาเป็นฝ่ายรัฐบาล โดยเห็นได้ชัดในกรณีพรรคชาติพัฒนา ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 และชุดที่ 21 พบว่า พรรคชาติพัฒนา ซึ่งเป็นพรรคขนาดกลางนั้น มีค่าสถิติการโหวตตามพรรคที่เพิ่มขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนขั้วจากพรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลมาเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ซึ่งสอดรับกับปัจจัยเรื่องสถานะของพรรคการเมือง แต่ในช่วงเวลาการปรับคณะรัฐมนตรีที่ไม่มีการเปลี่ยนขั้วทางการเมือง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการปรับคณะรัฐมนตรีเป็นการภายใน พบว่าช่วงเวลาดังกล่าวไม่มีผลต่อพฤติกรรมในภาพรวมของพรรคการเมืองแต่อย่างใด

สำหรับช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้น พบว่า พฤติกรรมการลงมติในภาพรวมของพรรคการเมือง มีการต่อรองภายในพรรคร่วมรัฐบาล รวมถึงแสดงให้เห็นรอยปริ/ร้าวทางการเมืองระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลกับพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ผ่านช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจ และเห็นได้ชัดเจนในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 กรณีพรรคชาติพัฒนา ที่ไม่ลงรอยกับพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลในกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (คมชัดลึกออนไลน์ 2553) ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2553 ซึ่งสอดคล้องกับแผนภาพที่ 6.5 ซึ่งเมื่อพิจารณาแยกเป็นภาพรวมของพรรคการเมืองจะเห็นแบบแผนพฤติกรรมนี้อย่างชัดเจน แต่กระนั้นช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในช่วงที่พรรคร่วมรัฐบาลมีความสัมพันธ์ที่ราบรื่นนั้น ก็จะไม่พบเห็นรูปแบบพฤติกรรมดังกล่าว

แผนภาพที่ 6.5 ค่าสถิติการโหวตตามพรรคในช่วงเวลาก่อนและหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่ 2 ของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

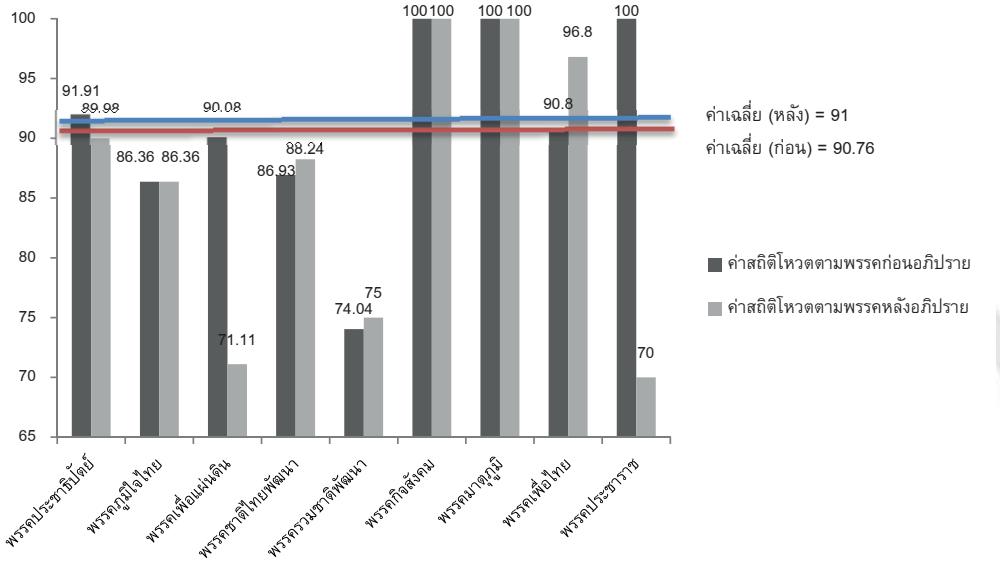

เมื่อมองในภาพรวมของพรรคการเมือง จะพบว่า พฤติกรรมการลงมติของพรรคการเมืองต่างๆ นั้น คำนึงถึง “ความอยู่รอดทางการเมือง” โดยเป็นความอยู่รอดในฐานะการเป็นรัฐบาล ซึ่งต่างจากความอยู่รอดของ ส.ส. ในฐานะปัจเจก แต่ความอยู่รอดของรัฐบาล ก็จำเป็นจะต้องควบคุมการลงมติของ ส.ส. ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อใช้ในการต่อสู้/ต่อรองทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคร่วมรัฐบาลหากมีจำนวน ส.ส. ที่มากเพียงพอ และมีความเข้มแข็งภายในพรรคที่สูง ย่อมที่จะส่งผลต่ออำนาจในการต่อรองที่สูงตามไปด้วย และเมื่อเกิดความไม่ลงรอยทางการเมืองระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล การลงมติในสภา จึงเป็นเสมือนเครื่องมือและคำขู่ที่พรรคร่วมรัฐบาลใช้ในการส่งสัญญาณไปยังพรรคแกนนำว่า “*วันใดขาดฉันแล้วเธอจะรู้สึก*”

แบบแผนที่ 3: กลุ่มและมุ้งไม่ได้ส่งผลต่อการโหวต

กลุ่มและมุ้งในพรรคการเมืองไทยมักจะเป็นปัจจัยที่ถูกนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจในการเมืองไทยและพฤติกรรมของ ส.ส. และพรรคการเมืองไทย และเช่นเดียวกันหนังสือเล่มนี้ก็ต้องนำเสนอประเด็นนี้ต่อข้อค้นพบที่ได้ โดยเฉพาะประเด็นของการโหวตตามพรรคที่กลุ่มและมุ้งในพรรคนั้นจะมีอิทธิพลต่อการโหวตหรือไม่ ซึ่งข้อค้นพบในประเด็นนี้คือ กลุ่มและมุ้งในพรรคการเมืองไม่ได้ส่งผลต่อการลงมติของ ส.ส. แต่ละคน แต่อย่างใด และข้อยืนยันของข้อค้นพบนี้คือ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยการลงมติรายพรรคการเมืองที่แสดงในตารางที่ 6.1

โดยทั่วไป ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือค่าที่แสดงให้เห็นถึงระยะห่างของค่าของข้อมูลที่อยู่ในชุดข้อมูลว่าห่างจากค่ากลาง (Mean) มากน้อยเพียงใด การมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่น้อยย่อมแสดง

ให้เห็นถึงการเกาะกลุ่มกันของค่าของข้อมูลแต่ละตัวและบอกในอีกนัยว่าช่วงของค่าที่อยู่ในชุดข้อมูลต่ำสุดและสูงสุดได้แค่ไหน จากตารางที่ 6.1 จะเห็นว่าค่าส่วนเบี่ยงเบนที่ได้มีค่าไม่เกิน 10 ในหลายสมัยของ ส.ส. และเกือบทุกพรรคการเมือง

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตสำหรับสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) ที่มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกิน 10 ดังที่ปรากฏใน ตารางที่ 6.1 จ. เป็นผลมาจากการลงมติของ ส.ส. จำนวนหนึ่งที่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ที่เมื่อมีการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร ส.ส. กลุ่มดังกล่าวได้ลงมติในรูปแบบ “งดออกเสียง” เพื่อรักษามารยาททางการเมือง ในขณะที่ ส.ส. ส่วนใหญ่ของพรรคลงมติในรูปแบบอื่นๆ นั่นคือ “เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วย” เป็นหลัก ส่งผลให้การลงมติของ ส.ส. กลุ่มที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ไม่เป็นไปตามมติส่วนใหญ่ของพรรค ฉะนั้น เมื่อพิจารณาตารางที่ 6.1 จ. จะพบว่าค่าเฉลี่ยของพรรคการเมืองต่างๆ มีค่าสูงเกินร้อยละ 80 ทั้งสิ้น บ่งชี้ให้เห็นว่า ส.ส. ส่วนใหญ่ลงมติตามพรรค แต่ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสะท้อนช่วงความต่างของค่าการลงมติ ซึ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัดในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) เนื่องจากรัฐบาลมีเสียงปริ่มน้ำ (ดูจำนวนสัดส่วน ส.ส. ของรัฐบาลแต่ละชัดในบทที่ 2) ดังนั้น ส.ส. กลุ่มที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อ ส.ส. กลุ่มดังกล่าวลงมติไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติส่วนใหญ่ของพรรค จึงอยู่ในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรัฐบาลอื่นๆ

ขณะที่สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 นั้น จะพบว่า มีเฉพาะพรรคชาติไทยพัฒนาเท่านั้น ที่มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแตกต่างไปจากพรรคการเมืองอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์) นั่นคือ รัฐมนตรีของพรรคใช้การงดออกเสียง เพื่อสะท้อนมารยาททางการเมือง สวนทางกับมติส่วนใหญ่ของพรรค ที่ลงมติในรูปแบบ “เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วย” เป็นหลัก ทั้งนี้ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูงของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ในช่วงสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23-24 นั้น มาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ให้ ส.ส. สามารถดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้ ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นั้น ได้ห้ามมิให้ ส.ส. ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเวลาเดียวกัน ประกอบกับ สัดส่วนของ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์มีเสียงสนับสนุนที่ปริ่มน้ำ ส่งผลให้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนั้น มีค่าสูงขึ้น

ดังที่ปรากฏในตารางที่ 6.1 จะพบว่า ค่าเฉลี่ยของแต่ละพรรคการเมืองอยู่ในสัดส่วนที่สูง ขณะเดียวกันค่าส่วนเบี่ยงเบนที่ได้นั้นไม่ได้มีความแตกต่างมากพอที่จะทำให้เกิดข้อสังเกตว่ามุ้งหรือกลุ่มในพรรคนั้นมีอิทธิพลต่อการลงมติของ ส.ส. รายบุคคลในนามของพรรคได้แต่อย่างใด เพราะการทำความเข้าใจกับค่ากลาง (Mean) กับค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนั้นทำให้เราได้ทราบว่าช่วงของการเปลี่ยนแปลงในค่าเฉลี่ยของการลงมติของ ส.ส. นั้น ก็ยังคงอยู่ในช่วงที่มากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งก็ยังคงจัดพฤติกรรมการลงมติแบบนี้ได้ว่าเป็นการโหวตตามมติของพรรคที่มาจากส่วนกลาง และไม่มี ส.ส. ที่รวมเป็นกลุ่มหรือมุ้งใดจะแสดงพฤติกรรมที่ต่างออกไปจากพรรคเพราะเพียงแต่ตนนั้นสังกัดกลุ่มหรือมุ้งภายในพรรค

ที่สำคัญ กรณีที่เกิดขึ้นในสภาจริงๆ ก็ได้บอกชี้ว่า มุ้งในพรรคการเมืองนั้นไม่มีผลต่อการลงมติในสภา เช่นในกรณีสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 เป็นช่วงที่พรรคไทยรักไทยสามารถตั้งรัฐบาลพรรคเดียว

ได้สำเร็จเป็นครั้งแรกนั้น ภายในเต็มไปด้วยมุ้งต่างๆ ถึง 13 มุ้ง[39] แต่ค่าการโหวตตามพรรคของพรรคไทยรักไทยกลับมีแนวโน้มที่สูง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก็อยู่ที่ 1.57 (ดูตารางที่ 6.1 ค.) และยิ่งไปกว่านั้น ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 นี้ มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 1 ครั้ง นั้นคือ การอภิปรายไม่ไว้วางใจนายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ซึ่งค่าการโหวตตามพรรคกลับสูง และสมาชิกพรรคไทยรักไทยต่างออกมายอมรับว่าทุกคนทำตามมติพรรค ท่ามกลางการจับตามองของสังคม เนื่องจาก ส.ส. ที่งดออกเสียงจำนวน 7 คน ได้แก่ นายโภคิน พลกุล ประธานสภาผู้แทนราษฎร นายสุชาติ ตันเจริญ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 1 นางลลิตา ฤกษ์สำราญ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 2 นายตุ่น จินตะเวช ส.ส. พรรคมหาชน นางทัศนียา รัตนเศรษฐ์ ส.ส. พรรคมหาชน นายประมวล รุจนเสรี ส.ส. พรรคไทยรักไทย และนางสาวภัทรา วรามิตร ส.ส. พรรคไทยรักไทย ส่วนผู้ที่ขาดการประชุมมีจำนวน 6 คน คือ นายเสนาะ เทียนทอง ส.ส. พรรคไทยรักไทย นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ส.ส. พรรคไทยรักไทย นายยุรนันท์ ภมรมนตรี ส.ส. พรรคไทยรักไทย (ลาเดินทางไปต่างประเทศ) นายกำชุง ประภากรแก้วรัตน์ ส.ส. พรรคไทยรักไทย (ลาป่วย) นายเสมอกัน เที่ยงธรรม ส.ส. พรรคชาติไทย และ ม.ร.ว.สุขุมพันธ์ บริพัตร ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์[40] สอดคล้องกับทางวิปรัฐบาลที่ได้บ่งบอกว่ากระบวนการได้มาซึ่งมตินั้น เสร็จสิ้นในระดับวิปไปแล้ว ดังบทสัมภาษณ์ของโฆษกวิปรัฐบาลในขณะนั้นที่ว่า

> *"ที่ประชุมวิปรัฐบาลมีมติว่า จากการที่วิปได้ติดตามคำชี้แจงของรัฐบาล คำชี้แจงของคณะกรรมการตรวจสอบที่นายวิษณุ เครืองาม รองนายกฯ ได้ชี้แจงเป็นประเด็นๆ แล้วนั้น ประกอบกับสิ่งที่ฝ่ายค้านนำมาแก้ นำมาพูด หรืออะไรก็ตาม จึงเชื่อได้ว่ารัฐมนตรีไม่ได้มีการทุจริต และไม่ได้บริหารงานบกพร่องแต่ประการใด ฉะนั้นจึงมีมติไว้วางใจ และให้นำมตินี้ไปชี้แจงกับที่ประชุมวิปแต่ละภาคอีกครั้ง"*[41]

ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า มุ้งในพรรคการเมืองนั้น มีบทบาทในช่วงจัดตั้งรัฐบาล และช่วงปลายสมัยรัฐบาลเท่านั้น อีกทั้งบทบาทของมุ้งทางการเมืองอยู่ที่ฝ่ายบริหาร คือในคณะมนตรีเท่านั้น ไม่มีผลต่อการลงมติในสภา

ที่สำคัญคำสัมภาษณ์ของ ส.ส. จากพรรคขนาดใหญ่ และพรรคขนาดกลาง ได้ให้น้ำหนักถึงข้อค้นพบนี้ว่ามุ้งต่างๆ ในพรรคไม่มีผลต่อการลงมติ เนื่องจากก่อนที่จะมีการลงมตินั้น พรรคการเมืองต่างๆ ได้จัดให้มีการประชุมเพื่อหาข้อสรุปในการลงมติแล้ว เมื่อได้ข้อสรุปออกมา ส.ส. ของพรรคก็จะรักษามติดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องหน้าตาและความน่าเชื่อถือของพรรคด้วย ดังที่ ส.ส. พรรคการเมืองขนาดกลางและ ส.ส. พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้อธิบายไว้ว่า

---

[39] เปิดสาแหรก"ไทยรักไทย" ก่อนถึงวัน"ลมพัดหวน", เข้าถึงจาก มติชนออนไลน์ <http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1336022412> เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2559.

[40] "เสนาะ" โดดประชุม "ประมวล" งดออกเสียง, เข้าถึงจาก ประชาไทออนไลน์ <http://prachatai.com/journal/2005/06/4666> เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2559.

[41] มติวิปอุ้มสุริยะ – ทักษิณลังเลเชือดเสนาะ !?, เข้าถึงจาก ผู้จัดการออนไลน์ <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9480000082801> 29 พฤศจิกายน 2559.

“มุ้งเล็กมุ้งน้อยไม่มีผลอะไร ทุกอย่างจบตั้งแต่ในที่ประชุมพรรคแล้ว เพราะมันเป็นเรื่องหน้าตาของพรรค เพราะฉะนั้นพรรคก็จะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ แล้วก็จะมีเน้นที่วิป ว่าต้องไปดูเรื่องนี้มันสำคัญ ฉะนั้น จะไม่ค่อยมีใครแหกโผ” (อดีต ส.ส. พรรคการเมืองขนาดกลาง)

และ

“พรรคเรามีระบบการดูแลกันของ ส.ส. ใช้ ส.ส. 1 คน ดูแล ส.ส. 10 คน คนที่คุมท่านก็ต้องดูอย่าให้ขาด โดยเฉพาะในการลงมติสำคัญ ๆ” (อดีต ส.ส. พรรคการเมืองขนาดใหญ่)

ตารางที่ 6.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20-24

ก. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20

รายชื่อพรรคการเมือง	**ค่าเฉลี่ยของแต่ละพรรคการเมือง**	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน**
พรรคกิจสังคม	90.9	11.87
พรรคความหวังใหม่	90.11	10.08
พรรคชาติไทย	96.92	1.6
พรรคชาติพัฒนา	96.87	2.5
พรรคไท	100	0
พรรคประชากรไทย	95.17	6.99
พรรคประชาธิปัตย์	98.7	1.15
พรรคพลังธรรม	100	0
พรรคเสรีธรรม	98.96	1.21
พรรคเอกภาพ	98.44	1.54
พรรคราษฎร	98.64	1.89
ไม่สังกัดพรรค	96.05	6.92
ทั้งสภา	**94.22**	**8.56**

ข. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21

รายชื่อพรรคการเมือง	**ค่าเฉลี่ยของแต่ละพรรคการเมือง**	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน**
พรรคกิจสังคม	83.33	0
พรรคความหวังใหม่	93.41	8.36
พรรคชาติไทย	78.47	1.65
พรรคชาติพัฒนา	86.17	8.29
พรรคถิ่นไทย	100	0
พรรคไทยรักไทย	98.02	2.85
พรรคประชาธิปัตย์	85.38	7.11
พรรคราษฎร	100	0
พรรคเสรีธรรม	95.76	2.23
พรรคมวลชน	33.33	0
พรรคมหาชน	50	0
ทั้งสภา	**91.85**	**6.38**

ค. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22

รายชื่อพรรคการเมือง	**ค่าเฉลี่ยของแต่ละพรรคการเมือง**	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน**
พรรคชาติไทย	93.95	5.87
พรรคไทยรักไทย	98.88	1.57
พรรคประชาธิปัตย์	95.85	3.75
พรรคมหาชน	100	0
ทั้งสภา	**98.26**	**2.98**

ง. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลพลังประชาชน)

รายชื่อพรรคการเมือง	ค่าเฉลี่ยของแต่ละพรรคการเมือง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
พรรคพลังประชาชน	96.26	4.53
พรรคชาติไทย	97.13	3.38
พรรคเพื่อแผ่นดิน	95.44	3.58
พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา	97.74	2.52
พรรคมัชฌิมาธิปไตย	97.79	3.04
พรรคประชาราช	99.33	0.69
พรรคประชาธิปัตย์	91.38	7.03
ทั้งสภา	**94.47**	**6.03**

จ. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 (รัฐบาลประชาธิปัตย์)

รายชื่อพรรคการเมือง	ค่าเฉลี่ยของแต่ละพรรคการเมือง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
พรรคประชาธิปัตย์	92.59	19.5*
พรรคภูมิใจไทย	89.61	21.38*
พรรคเพื่อแผ่นดิน	91.77	12.41
พรรคชาติไทยพัฒนา	93.16	22.78*
พรรครวมชาติพัฒนา	87.59	30.99*
พรรคกิจสังคม	99.46	0.33
พรรคมาตุภูมิ	99.82	0.31
พรรคเพื่อไทย	94.06	5.37
พรรคประชาราช	90.27	3.59
ทั้งสภา	**93.00**	**15.37**

ฉ. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24

รายชื่อพรรคการเมือง	**ค่าเฉลี่ยของแต่ละพรรคการเมือง**	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน**
พรรคชาติไทยพัฒนา	95.4	16.93*
พรรคชาติพัฒนา	98.71	1.42
พรรคประชาธิปไตยใหม่	100	0
พรรคประชาธิปัตย์	96.71	2.77
พรรคพลังชล	99.58	0.12
พรรคเพื่อไทย	98.98	3.96
พรรคภูมิใจไทย	85.8	5.5
พรรคมหาชน	100	0
พรรคมาตุภูมิ	97.83	0.38
พรรครักประเทศไทย	89.91	5.53
พรรครักษ์สันติ	100	0
ทั้งสภา	**97.24**	**5.79**

แต่หนังสือเล่มนี้ก็ไม่ได้ปฏิเสธว่ากลุ่มหรือมุ้งจะไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของ ส.ส. และพรรคการเมืองแต่อย่างใด ซึ่งความเป็นไปได้ของอิทธิพลของกลุ่มและมุ้งก็อาจจะเกิดขึ้นในตอนต้นของการตั้งรัฐบาล การจัดสรรเก้าอี้และตำแหน่งทางการเมือง และในตอนท้ายสมัยของสภาผู้แทนราษฎรที่การย้ายพรรคเปลี่ยนพรรคจะเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ

ในที่สุดแล้ว หากมองในเชิงสถิติของการโหวตของ ส.ส. แต่ละคนและในแต่ละพรรคจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD.) ก็จะเห็นว่าไม่สามารถกล่าวได้ว่ากลุ่มหรือมุ้งในพรรคการเมืองเป็นสาเหตุของการไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมืองและความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมืองของพรรคการเมืองไทยในมิติของการลงมติในร่างกฎหมายหรือเรื่องพิจารณาอื่นๆ แต่อย่างใด

แบบแผนที่ 4: โหวตตามฝ่าย

เมื่อพิจารณาข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่ออกเสียงลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ ของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ของไทย พบว่า กรณีของสภาผู้แทนราษฎรไทยก็เป็นไปตามทฤษฎีและแนวประเพณีการทำงานของพรรคการเมืองที่ว่า การลงมติของพรรคการเมืองที่แบ่งเป็นฝ่ายพรรคร่วมรัฐบาลและฝ่ายพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นจะเป็นการ “โหวตตามฝ่าย” ที่อธิบายได้ว่าทิศทางการลงมติของทั้งจากฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจะมีทิศทางการลงมติที่**แตกต่าง**กันเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 6.2 ได้แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ของการโหวตตามฝ่ายของ ส.ส. ในสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 – 24 ซึ่งจะเห็นว่าสัดส่วนของการลงมติไปในทิศทางเดียวกันนั้นโดยเฉลี่ยแล้วจะเป็นเพียงจำนวน 1 ใน 3 ของการลงมติทั้งหมด

ตารางที่ 6.2 ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามสมัยสภาผู้แทนราษฎร

สมัยสภาผู้แทนราษฎร	ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล (ร้อยละ)		รวม (ร้อยละ)
	ลงมติไปในทิศทางเดียวกัน	ลงมติต่างทิศทางกัน	
ชุดที่ 20 (พ.ศ. 2541-2543)	24.89	75.11	100
ชุดที่ 21 (พ.ศ. 2544-2547)	17.79	82.21	100
ชุดที่ 22 (พ.ศ. 2548)	2.53	**97.47**	100
ชุดที่ $23_{(1)}$ (พ.ศ. 2552)	28.83	71.17	100
ชุดที่ $23_{(2)}$ (พ.ศ. 2552-2554)	18.12	81.88	100
ชุดที่ 24 (พ.ศ. 2554-2556)	30.30	69.70	100

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลของทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ที่เป็นไปในลักษณะ “โหวตตามฝ่าย” น่าจะมีสาเหตุมาจากความคาดหวังในการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในสังกัดทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล กล่าวคือ เมื่อ ส.ส. เป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ก็ควรจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล รวมถึงการทำหน้าที่คัดค้านเพื่อถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายรัฐบาล ส่วน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลก็ควรทำหน้าที่ลงมติในการพิจารณาร่างกฎหมาย และเรื่องพิจารณาอื่นๆ อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จึงมีความจำเป็นที่จะต้อง “โหวตตามฝ่าย” เพื่อทำหน้าที่ของฝ่ายตนให้สำเร็จลุล่วง

นอกจากนี้ ยังมีเหตุผลประการสำคัญ ที่ทำให้ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เป็นไปในลักษณะ “โหวตตามฝ่าย” ได้แก่ การหวังผลทางการเมือง เนื่องจากฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีแรงจูงใจในความต้องการเป็นรัฐบาล จึงต้องพยายามทำให้การลงมติของฝ่ายตนส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายรัฐบาล (แม้ว่าจำนวนเสียงในการลงมติอาจสู้ไม่ได้ แต่ต้องรักษาการ “โหวตตามฝ่าย” ของตนให้มากที่สุด) ส่วนฝ่ายรัฐบาลก็มีแรงจูงใจในการรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลเอาไว้ให้มั่นคงที่สุด เพื่อการเป็นรัฐบาลในสมัยต่อๆ ไป การ “โหวตตามฝ่าย” ของฝ่ายรัฐบาลจึงสำคัญต่อผลทางการเมืองไม่น้อยไปกว่าฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ทั้งนี้ผลการโหวตตามฝ่ายก็มาจากบทบาทการทำงานของทั้ง คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล)และ ประธานคณะกรรมการประสานงานพรรคฝ่ายค้าน (วิปฝ่ายค้าน) ในการทำหน้าที่ชี้แจง อธิบาย โน้มน้าว และควบคุมเสียงโหวตของบรรดา ส.ส. ฝ่ายตัวเองให้เป็นไปในทิศทางของ

ฝ่ายตนเองให้ได้มากที่สุด ให้โหวตตามฝ่ายให้มากที่สุดและเกิดการโหวตข้ามฝ่ายน้อยที่สุด ดังที่ประธานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) คนที่ 2 ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

> *"วิปนี่แหละตัวสำคัญถ้าวิปไม่เห็นด้วยมันก็ต้องคุยกัน ว่าเห็นต่างเพราะอะไร ไม่งั้นตราพระราชบัญญัตินี้ออกไปแล้วยุ่งละ อะไรแบบนี้มันก็จะเกิด รัฐบาลก็จะกลัวจุดนี้มาก"*

> *"..อย่างผมเป็นประธานมานี้ ผมเป็นประธานมาทั้งฝ่ายรัฐบาลฝ่ายค้านอาจจะเป็นคนไม่กี่คนอะนะที่ต้องรับบทบาทตรงนี้ แต่ในเวลาเดียวกันเนี้ยเราต้องปรับปรุง (การทำงานของวิป) เช่น การสื่อความเข้าใจ ก็คือเราก็ต้องมีความกว้างขวาง มีการใช้คนที่อาจจะเอานักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมาสักคนหนึ่งเป็นกรรมาธิการที่เขาเก่งด้านนี้อย่างเช่นอาจารย์ ก. เก่งเรื่องกฎหมายท้องถิ่น พอถึงพระราชบัญญัติที่บัญญัติเรื่องท้องถิ่นหน้าที่อะไรต่างๆ ก็ให้อาจารย์มาดู อย่างนี้คือใช้คนให้ถูกกับงาน แล้วก็ทำไงให้ประสบความสำเร็จมากที่สุดก็คือทุกเรื่องต้องเข้าใจง่าย จากเห็นต่างมาเห็นคล้อย มาเห็นคล้อยแล้วมาเห็นตาม แล้วมาสุดท้ายมาเห็นด้วย นี่คือหัวใจ เห็นต่าง มาเห็นคล้อย เห็นคล้อยแล้วมาเห็นตาม แล้วก็มาเห็นด้วย อันนี้สำหรับผมนะคือถ้าทำตรงนี้ได้ ไอ้คนนี้ทำงานสำเร็จผล" (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 2)*

เพราะฉะนั้นบทบาทของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมของทั้ง ฝ่ายรัฐบาล และ ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมการออกเสียงลงมติของส.ส.ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในฝ่ายตนเองและต่างทิศทางกับฝ่ายตรงข้าม หรือ การโหวตตามฝ่าย ของสภาผู้แทนราษฎรไทยในทุกสมัย

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ในกรณีของสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 (พ.ศ. 2548) มีการลงมติต่างทิศทางกันของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล สูงที่สุดคือ ร้อยละ 97.47 (แสดงว่าเกิดการ "โหวตตามฝ่าย" ในสัดส่วนที่สูงที่สุดเช่นกัน) ซึ่งน่าจะเป็นผลจากการจับขั้วทางการเมือง ที่เป็นผลจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่ต้องการให้มี 2 พรรคการเมือง จึงมีการแบ่งขั้วทางการเมืองที่ชัดเจน โดยแบ่งขั้วทางการเมืองระหว่าง 2 พรรคการเมืองใหญ่ในขณะนั้น คือ พรรคไทยรักไทย (เป็นรัฐบาลพรรคเดียว) และพรรคประชาธิปัตย์ (เป็นแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยมีพรรคชาติไทย และพรรคมหาชนเป็นพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล) เมื่อเกิดการแบ่งขั้วชัดเจน ทั้งสองฝ่ายก็ยิ่งต้องสร้างจุดยืนที่ต่างกัน

วิธีการจับขั้ว/ แบ่งขั้วทางการเมืองที่ชัดเจนของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่งผลให้ในสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 มีความโดดเด่น หากการเมืองไทยเป็นระบบ 2 พรรคการเมือง ความต่างกันในการลงมติ (โหวต) ก็จะชัด เพราะการลงมติข้ามฝ่ายเกิดขึ้นได้ยาก ส่วนสมัยสภา

ผู้แทนราษฎรชุดอื่นๆ การจับขั้วไม่ใช่ 2 พรรคใหญ่ แต่เป็นพรรคร่วมหลายพรรค ทำให้ค่าของทิศทางการลงมติไม่ต่างกันมาก

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามวาระการประชุมทั้ง 3 วาระ (แสดงในตารางที่ 6.2) พบว่า ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันทั้ง 3 วาระในสัดส่วนระหว่างร้อยละ 47-100 โดยเฉพาะในวาระที่ 2 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันในสัดส่วนที่เกินกว่าร้อยละ 80 (ในสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20-24) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของการ “โหวตตามฝ่าย” ก็มีค่าชัดเจนในวาระที่ 2 เช่นกัน (เนื่องจากแนวปฏิบัติของการพิจารณาร่างกฎหมายนั้น ในวาระที่ 2 จะเปิดโอกาสให้มีการแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าจะมีการพิจารณาในชั้นกรรมาธิการ (ร่วมหลายฝ่ายแล้ว) แต่ก็จะมีการขอสงวนคำแปรญัตติ จึงทำให้วาระที่ 2 มีความเข้มข้นในการต่อสู้เพื่อลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมากกว่าวาระอื่น) ดังที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประธานคณะกรรมการประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (วิปรัฐบาล) คนที่ 1 ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า

> *“คือ วาระหนึ่ง พอตั้งกรรมาธิการเสร็จ ก็เอาเข้าสภา เข้าสภาแล้ว หากว่าไม่เห็นด้วย เราก็เสนอเลย” (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 1)*

และที่ ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลางและอดีตรองประธานสภาผู้แทนราษฎรท่านหนึ่งกล่าวว่า

> *“ ...ที่เห็นนี่คือวาระที่สอง คือวาระแรกโหวตไป พอวาระที่สองไปสู่กรรมาธิการ กรรมาธิการก็อาจจะมีเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงไปจากสาระที่เราโหวตไปในวาระหนึ่ง เพราะฉะนั้นบางคนก็จะเฮ้ย มันเปลี่ยนไปนี่หว่า ทำไมไม่เป็นอย่างนี้ ไม่เป็นอย่างงี้ มันก็ยกไม่เอา” (ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลาง)*

เมื่อพิจารณาทิศทางการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทของกฎหมายทั้ง 6 ประเภท (แสดงในตารางที่ 5) ได้แก่ (1) กฎหมายสังคมวัฒนธรรม, (2) กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน, (3) กฎหมายการเมือง การบริหาร, (4) กฎหมายการศึกษา, (5) กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายด้านอื่นๆ พบว่า ส่วนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีการลงมติที่ต่างทิศทางกัน โดยมีกฎหมายเศรษฐกิจการเงิน และกฎหมายการเมืองการบริหารที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ลงมติต่างทิศทางกันสูงที่สุด (เกิดการ “โหวตตามฝ่าย” ในสัดส่วนที่สูงที่สุดกับกฎหมายทั้ง 2 ประเภทเช่นกัน) เนื่องจากกฎหมายทั้ง 2 ประเภทเป็นกฎหมายที่ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกๆ ในการสร้างนโยบายของแต่ละพรรคการเมืองที่แตกต่างกัน ดั่งที่ได้จากการสัมภาษณ์มา ประธานคณะกรรมการประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (วิปรัฐบาล) คนที่ 1 กล่าวว่า

ตารางที่ 6.3 ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามวาระการประชุม

สมัยสภาผู้แทนราษฎร	ทิศทางการลงมติในวาระที่ 1			ทิศทางการลงมติในวาระที่ 2			ทิศทางการลงมติในวาระที่ 3		
	ทิศทางเดียวกัน	ต่างทิศทางกัน	ร้อยละ	ทิศทางเดียวกัน	ต่างทิศทางกัน	ร้อยละ	ทิศทางเดียวกัน	ต่างทิศทางกัน	ร้อยละ
ชุดที่ 20 (พ.ศ. 2541-2543)	24.39	75.61	100	15.29	**84.71**	100	33.65	66.35	100
ชุดที่ 21 (พ.ศ. 2544-2547)	25	75	100	6.15	**93.85**	100	28.57	71.43	100
ชุดที่ 22 (พ.ศ. 2548)	-	100	100	1.85	**98.15**	100	7.69	92.31	100
ชุดที่ $23_{(1)}$ (พ.ศ. 2552)	28.57	71.43	100	7.89	**92.11**	100	40	60	100
ชุดที่ $23_{(2)}$ (พ.ศ. 2552-2554)	23.19	76.81	100	2.99	**97.01**	100	35.06	64.94	100
ชุดที่ 24 (พ.ศ. 2554-2556)	48.31	51.69	100	3.17	**96.83**	100	**52.54**	47.46	100

ตารางที่ 6.4 ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทกฎหมาย

สมัยสภาผู้แทนราษฎร	ทิศทางการลงมติตามประเภทกฎหมาย								
	กฎหมายสังคมวัฒนธรรม			กฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน			กฎหมายการเมือง การบริหาร		
	ทิศทางเดียวกัน	ต่างทิศทางกัน	ร้อยละ	ทิศทางเดียวกัน	ต่างทิศทางกัน	ร้อยละ	ทิศทางเดียวกัน	ต่างทิศทางกัน	ร้อยละ
ชุดที่ 20 (พ.ศ. 2541-2543)	30.56	69.44	100	25.86	**74.14**	100	21.72	**78.28**	100
ชุดที่ 21 (พ.ศ. 2544-2547)	26.92	73.08	100	12.12	**87.88**	100	16.45	**83.55**	100
ชุดที่ 22 (พ.ศ. 2548)	25	75	100	1.43	**98.57**	100	3.23	**96.77**	100
ชุดที่ $23_{(1)}$ (พ.ศ. 2552)	-	-	-	6.06	**93.94**	100	25	**75**	100
ชุดที่ $23_{(2)}$ (พ.ศ. 2552-2554)	21.28	78.72	100	1.94	**98.06**	100	23.23	**76.77**	100
ชุดที่ 24 (พ.ศ. 2554-2556)	**55**	45	100	11.03	**88.97**	100	39.06	**60.94**	100

ตารางที่ 6.5 ทิศทางการลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตามประเภทกฎหมาย (ต่อ)

สมัยสภาผู้แทนราษฎร	ทิศทางการลงมติตามประเภทกฎหมาย								
	กฎหมายการศึกษา			กฎหมายความมั่นคงปลอดภัย			กฎหมายด้านอื่น ๆ		
	ทิศทางเดียวกัน	ต่างทิศทางกัน	ร้อยละ	ทิศทางเดียวกัน	ต่างทิศทางกัน	ร้อยละ	ทิศทางเดียวกัน	ต่างทิศทางกัน	ร้อยละ
ชุดที่ 20 (พ.ศ. 2541-2543)	30	70	100	**45.71**	54.29	100	16.33	**83.67**	100
ชุดที่ 21 (พ.ศ. 2544-2547)	14.42	85.58	100	22.22	77.78	100	30.43	69.57	100
ชุดที่ 22 (พ.ศ. 2548)	-	100	100	-	-	-	-	100	100
ชุดที่ $23_{(1)}$ (พ.ศ. 2552)	-	-	-	-	-	-	**66.67**	33.33	100
ชุดที่ $23_{(2)}$ (พ.ศ. 2552-2554)	**66.67**	33.33	100	20	80	100	-	**100**	100
ชุดที่ 24 (พ.ศ. 2554-2556)	38.10	61.90	100	**64.71**	35.29	100	50	50	100

" (กฎหมาย)ไม่เกี่ยวข้องกับการเงินเราทำได้ เว้นแต่การเงิน เป็นกฎข้อบังคับ หาก การเงินนี้ไม่ได้เลย นายกต้องออกทันทีหากงบประมาณไม่ผ่าน อันอื่นกฎหมายที่ แสดงความคิดเห็น ไม่เห็นด้วยก็มี แต่ว่าเรื่องการเงินนี่ไม่ได้เลย "
และ *" กฎหมายการเงินไม่ได้ แต่กฎหมายทั่วไปอิสระอยู่ " (อดีตประธานวิปพรรค การเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 1)*

จึงทำให้เกิดการคุมเสียงโหวตให้เป็นไปในรูปแบบ "โหวตตามฝ่าย" มากที่สุดในกฎหมายประเภท เศรษฐกิจ การเงิน เนื่องจากมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการทำงานและเสถียรภาพของรัฐบาล ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น

แบบแผนที่ 5: สร้างภาพความไม่ชอบธรรมและการนับองค์ประชุม

ด้วยธรรมชาติของการเป็นรัฐบาลผสม จำนวนของพรรคการเมืองที่จับขั้วกันเป็นฝ่ายรัฐบาลย่อมมีมากกว่าฝ่ายพรรคการเมืองที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่การจับขั้วฝ่ายรัฐบาลของพรรคการเมืองในรัฐสภาไทยมักจะเป็นการจับขั้วแบบจับขั้วเกินจำนวนที่ต้องการ (Surplus Coalition) (Laver and Schofield, 1990) ทำให้ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในการตรวจสอบและควบคุมฝ่ายบริหารนั้น แทบจะเป็นไปไม่ได้หากหวังว่าการลงมติที่ต้องตัดสินด้วยจำนวนของเสียงในสภาจะทำให้ความคาดหวังนั้นเป็นความจริงได้

ดังนั้น ด้วยข้อจำกัดของจำนวน ส.ส. ที่ฝ่ายพรรคทีไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จึงเป็นที่น่าสนใจว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นจะต่อสู้ทางการเมืองในรัฐสภาผ่านการลงมติได้อย่างไร

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการโหวตตามฝ่ายทำให้เห็นว่า กลยุทธ์ที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลใช้มี 2 กลยุทธ์คือ หนึ่ง การทำให้เกิดภาพความไม่ชอบธรรมต่อเรื่องที่พิจารณา และ สอง การทำให้เรื่องที่พิจารณานั้นต้องยืดระยะเวลาออกไป

โดยกลยุทธ์การทำให้เกิดภาพความไม่ชอบธรรมนั้น จะเกิดขึ้นเมื่อพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลใช้วิธีการไม่เข้าร่วมลงคะแนนเสียง และ การทำให้เกิดการยืดระยะเวลาการพิจารณานั้นได้แก่การนับองค์ประชุม โดยหลักฐานเชิงประจักษ์และคำอธิบายต่อกลยุทธ์ทั้งสองนี้จะถูกนำเสนอในย่อหน้าถัดไป

กลยุทธ์ที่ 1 การสร้างภาพความไม่ชอบธรรม

กลยุทธ์ดังกล่าวจะถูกใช้เมื่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีจำนวนน้อยกว่าฝ่ายรัฐบาลมาก ซึ่งการทำให้เกิดภาพความไม่ชอบธรรมแก่กฎหมายฉบับนั้นๆ แบบแผนที่เกิดขึ้นจะเป็นในรูปแบบทีว่าฝ่ายรัฐบาลจะเข้าลงคะแนนตามรูปแบบของการออกเสียงลงมติเสมอ ส่วนฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจะเลือกใช้รูปแบบของการออกเสียงลงมติในแบบ "ไม่เข้าร่วมลงคะแนน" ซึ่งจะเห็นรูปแบบการลงมติดังกล่าวเห็นได้ในทุกสมัยสภาผู้แทนราษฎร แต่เห็นได้ชัดเจนในสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22 (พรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภามากกว่าพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้า

ร่วมรัฐบาลจำนวนมาก) ที่มีรูปแบบการออกเสียงลงมติในแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน” สูงถึงร้อยละ 73.42 (แสดงในตารางที่ 6.6)

ทั้งนี้ เหตุผลหนึ่งในการใช้กลยุทธ์นี้ก็มาจากการหวังผลทางการเมืองดังที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้น ซึ่งตรงกับที่ ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลางท่านหนึ่ง ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

> *“ ..คือเขามองไงว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมันไม่พอ มันทำให้องค์ประชุมมันไม่ครบ (ทำให้สภาล่มได้) เขาก็รู้ไงรู้ว่าเอ้ย ฝ่ายนี้มันไม่ให้ความสนใจอยู่นะ ไม่ค่อยมาประชุม แล้วเรื่องอย่างนี้ถ้าไม่มาประชุม เสียงของเราเท่าไหร่ องค์ประชุมมันก็ไม่ครบ”*

และ

> *“(ซึ่ง)เขาก็เอามาใหม่ แต่มันก็ทำให้เสียเวลา ให้มันช้าไปไง เท่านั้นเอง แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง” (ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลาง)*

หรือ ดังที่ ประธานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) คนที่ 2 กล่าวว่า

> *“อันนี้เป็นเรื่องปกติของฝ่ายค้านกับฝ่ายรัฐบาล อะไรที่ทำให้ฝ่ายรัฐบาลเดินเร็วฝ่ายค้านก็จะดึงใช่ไหม อันนี้ถ้าผ่านฉบับสองล้านๆ ไปเนี้ย ติดปีกเลยนะ เขาไปฉลุยเลยนะเลือกเมื่อไหร่เราก็เป็นฝ่ายค้าน ไอ้นี่ก็จะดึงไว้ไม่ให้มันผ่าน หรือคว่ำให้ได้คว่ำลงไปเลย ชัยชนะของฝ่ายค้านคือการคว่ำรัฐบาล คว่ำกฎหมายของรัฐบาล” (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 2)*

นอกจากนี้ ยังอาจมองได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของ ส.ส. ที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับร่างกฎหมายฉบับนั้นเพราะตรงหรือขัดกับผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ของตนเอง แต่ความเห็นของตนนั้นสวนทางกับมติพรรคและสวนทางกับฝ่ายของตนเอง จึงเลือกใช้วิธีการ ไม่เข้าลงคะแนน แทน การลงมติไม่เห็นด้วย ดังที่ ประธานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) คนที่ 2 กล่าวว่า

> *“ แต่(กฎหมาย)เรื่องที่คว่ำไปแล้วไอ้คนที่บ้านเท้าเอว คนเอานาเอาสวนยางเท้าเอวก็ไม่คว่ำ เพราะถ้าคว่ำไปกลับไปบ้านก็โดนด่า กูเลือกไปแทบตายทำไมมึงไม่เห็นด้วยกับเรื่องนี้ทั้งๆ ที่เป็นประโยชน์กับเกษตรกร ” (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 2)*

กลยุทธ์ที่ 2 การนับองค์ประชุม

กลยุทธ์ดังกล่าวมักใช้เมื่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและฝ่ายรัฐบาลมีจำนวนใกล้เคียงกันในขณะที่กำลังจะลงคะแนนเสียง ซึ่งในบางครั้งอาจถึงขั้นต้องนับองค์ประชุมกัน (สะท้อนถึงความสำคัญและประสิทธิภาพของ “วิป” แต่ละฝ่าย) *รวมถึงกรณีที่มีฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลพรรคเดียว* ซึ่งจะเห็นรูปแบบการลงมติดังกล่าวได้ชัดเจนในสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ $23_{(1)}$

(เมื่อพรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำรัฐบาลและพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคเดียว) ที่มีรูปแบบการออกเสียงลงมติในแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย” ร้อยละ 27.03 (แสดงในตารางที่ 6.6)

ตารางที่ 6.6 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามสมัยสภาผู้แทนราษฎร

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	สมัยสภาผู้แทนราษฎร (ความถี่: ร้อยละ)					
	20	**21**	**22**	**$23_{(1)}$**	**$23_{(2)}$**	**24**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		11.53		19.82	17.90	28.90
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย	0.46	1.37	0.63	4.50	0.22	1.17
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย	0.69	17.50	3.80	**27.03**	12.45	21.45
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	0.34	4.79	2.53	6.31	7.86	5.36
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง	0.11	1.66	1.27	0.90	0.66	1.63
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน						0.23
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**67.20**	**53.37**	**73.42**	**27.93**	**56.33**	**36.36**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	24.43	4.89	1.90	4.50		0.23
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	6.77	4.01	15.82	8.11	4.37	4.66
รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน			0.63			
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		0.59		0.90	0.22	
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		0.29				
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ : ตัวเลข 20 – 24 หมายถึง สมัยสภาผู้แทนราษฎรในชุดต่างๆ ดังนี้ 20 คือ ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20 (พ.ศ. 2541 - 2543), 21 คือ ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 (พ.ศ. 2544 - 2547), 22 คือ ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 (พ.ศ. 2548), $23_{(1)}$ คือ ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (พ.ศ. 2552), $23_{(2)}$ คือ ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23 (พ.ศ. 2552 - 2554), 24 คือ ในสมัยสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 (พ.ศ. 2554 - 2556)

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามวาระการประชุม (แสดงในตารางที่ 6.7) เฉพาะในส่วนของวาระที่ 2 (เป็นวาระที่ต่อสู้อย่างเข้มข้น) พบว่ารูปแบบของการออกเสียงลงมติส่วนใหญ่สมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20, 21, 22, $23_{(2)}$ จะเป็นแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน” (อยู่ในกลยุทธ์ 1 ฝ่ายรัฐบาลเข้าลงคะแนน – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าลงคะแนน) สำหรับสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ $23_{(1)}$ และ 24 ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย” (อยู่ในกลยุทธ์ 2 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเข้าลงคะแนน)

ตารางที่ 6.7 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามวาระการประชุม (วาระที่ 2)

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	**สมัยสภาผู้แทนราษฎร (ความถี่: ร้อยละ)**					
	20	**21**	**22**	**$23_{(1)}$**	**$23_{(2)}$**	**24**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	0.64	3.08	1.85	5.26	2.99	3.17
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		0.31	1.85		32.09	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		31.38	3.70	**55.26**	2.99	**63.49**
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		2.46		2.63		1.59
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง		0.62			0.75	0.79
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**77.71**	**56.62**	**75.93**	26.32	**56.72**	30.16
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	14.65	2.77		2.63		
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	7.01	2.46	16.67	7.89	4.48	0.79
รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		0.31				
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ : ตัวเลข 20 – 24 หมายถึง สมัยสภาผู้แทนราษฎรในชุดต่าง ๆ

เมื่อพิจารณารูปแบบของการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามประเภทกฎหมาย ทั้ง 6 ประเภท (แสดงในตารางที่ 6.8-6.13) พบว่า

- *ในกฎหมายสังคมวัฒนธรรม* รูปแบบของการออกเสียงลงมติส่วนใหญ่เป็นแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน” (อยู่ในกลยุทธ์ 1 ฝ่ายรัฐบาลเข้าลงคะแนน – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าลงคะแนน) ดังแสดงในตารางที่ 6.8
- *ในกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน* รูปแบบของการออกเสียงลงมติส่วนใหญ่สมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20, 21, 22, $23_{(2)}$ จะเป็นแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน” (อยู่ในกลยุทธ์ 1 ฝ่ายรัฐบาลเข้าลงคะแนน – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าลงคะแนน) สำหรับสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ $23_{(1)}$ และ 24 ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย” (อยู่ในกลยุทธ์ 2 ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเข้าลงคะแนน) ดังแสดงในตารางที่ 6.9
- *ในกฎหมายการเมือง การบริหาร* รูปแบบของการออกเสียงลงมติส่วนใหญ่เป็นแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน” (อยู่ในกลยุทธ์ 1 ฝ่ายรัฐบาลเข้าลงคะแนน – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าลงคะแนน) ดังแสดงในตารางที่ 6.10
- *ในกฎหมายการศึกษา* รูปแบบของการออกเสียงลงมติส่วนใหญ่เป็นแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน” (อยู่ในกลยุทธ์ 1 ฝ่ายรัฐบาลเข้าลงคะแนน – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าลงคะแนน) ดังแสดงในตารางที่ 6.11
- *ในกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย* รูปแบบของการออกเสียงลงมติส่วนใหญ่เป็นแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน” (อยู่ในกลยุทธ์ 1 ฝ่ายรัฐบาลเข้าลงคะแนน – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าลงคะแนน) ดังแสดงในตารางที่ 6.12
- *ในกฎหมายด้านอื่นๆ* รูปแบบของการออกเสียงลงมติส่วนใหญ่เป็นแบบ “ฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน” (อยู่ในกลยุทธ์ 1 ฝ่ายรัฐบาลเข้าลงคะแนน – ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าลงคะแนน) ดังแสดงในตารางที่ 6.13

ตารางที่ 6.8 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมายสังคมวัฒนธรรม

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	สมัยสภาผู้แทนราษฎร (ความถี่: ร้อยละ)					
	20	**21**	**22**	**$23_{(1)}$**	**$23_{(2)}$**	**24**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		19.23	19.23		21.28	**55**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		15.38			4.26	
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		3.85			2.13	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง					2.13	
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**58.33**	**51.92**	**75**		**68.09**	35
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	30.56	7.69	25			
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	11.11	1.92			2.13	10
รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รวม (ร้อยละ)	100	100	100		100	100

หมายเหตุ : ตัวเลข 20 – 24 หมายถึง สมัยสภาผู้แทนราษฎรในชุดต่างๆ

ตารางที่ 6.9 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมายเศรษฐกิจ การเงิน

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	สมัยสภาผู้แทนราษฎร (ความถี่: ร้อยละ)					
	20	21	22	$23_{(1)}$	$23_{(2)}$	24
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		9.85		6.06	1.94	11.03
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย	0.43	29.55	4.29	**60.61**	35.92	**53.68**
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		1.14				0.74
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง		1.52	1.43		0.97	2.94
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**72.41**	**54.55**	**92.86**	33.33	**60.19**	30.88
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	25.86	2.27	1.43			
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	1.29	1.14			0.97	0.74
รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ : ตัวเลข 20 – 24 หมายถึง สมัยสภาผู้แทนราษฎรในชุดต่างๆ

ตารางที่ 6.10 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมายการเมือง การบริหาร

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	สมัยสภาผู้แทนราษฎร (ความถี่: ร้อยละ)					
	20	**21**	**22**	**$23_{(1)}$**	**$23_{(2)}$**	**24**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย	2.02	14.47		17.86	23.23	39.06
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย			3.23	3.57		
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		16.45	3.23	10.71	8.08	15.63
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		1.97	6.45	3.57	4.04	1.56
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง		0.66	3.23			1.56
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**75.76**	**63.16**	**54.84**	**35.71**	**60.61**	**40.63**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	19.70	1.97	29.03	3.57		
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	2.53	1.32		25	4.04	1.56
รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ : ตัวเลข 20 – 24 หมายถึง สมัยสภาผู้แทนราษฎรในชุดต่างๆ

ตารางที่ 6.11 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมายการศึกษา

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	สมัยสภาผู้แทนราษฎร (ความถี่: ร้อยละ)					
	20	**21**	**22**	**$23_{(1)}$**	**$23_{(2)}$**	**24**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		7.69			**66.67**	38.10
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		0.96				
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		4.81				
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		1.92				
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง		0.96				
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**70**	**76.92**	**100**		26.67	**57.14**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	30	5.77				
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน		0.96			6.67	4.76
รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รวม (ร้อยละ)	100	100	100		100	100

หมายเหตุ : ตัวเลข 20 – 24 หมายถึง สมัยสภาผู้แทนราษฎรในชุดต่างๆ

ตารางที่ 6.12 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมายความมั่นคงปลอดภัย

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	สมัยสภาผู้แทนราษฎร (ความถี่: ร้อยละ)					
	20	**21**	**22**	**$23_{(1)}$**	**$23_{(2)}$**	**24**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		22.22			20	**64.71**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		5.56			20	
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		2.78				
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง		8.33				
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**54.29**	**50**			**60**	35.29
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	45.71					
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน		8.33				
รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		2.78				
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รวม (ร้อยละ)	100	100			100	100

หมายเหตุ : ตัวเลข 20 – 24 หมายถึง สมัยสภาผู้แทนราษฎรในชุดต่างๆ

ตารางที่ 6.13 รูปแบบการออกเสียงลงมติของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามกฎหมายด้านอื่น ๆ

รูปแบบการออกเสียงลงมติ	สมัยสภาผู้แทนราษฎร (ความถี่: ร้อยละ)					
	20	**21**	**22**	**$23_{(1)}$**	**$23_{(2)}$**	**24**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		21.74		**66.67**		**50**
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย		2.17				12.50
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		4.35				
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลงดออกเสียง						
รัฐบาลเห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ลงคะแนน						
รัฐบาลเห็นด้วยฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	**83.67**	**60.87**	**100**	33.33	**100**	37.50
รัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน	16.33	8.70				
รัฐบาลไม่เห็นด้วย-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน						
รัฐบาลงดออกเสียง-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน						
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเห็นด้วย		2.17				
รัฐบาลไม่เข้าร่วมลงคะแนน-ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่เห็นด้วย						
รวม (ร้อยละ)	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ : ตัวเลข 20 – 24 หมายถึง สมัยสภาผู้แทนราษฎรในชุดต่างๆ

แบบแผนที่ 6: โหวตข้ามพรรคก็เพื่อผลประโยชน์

ในภาพรวมไม่มีพรรคฝ่ายรัฐบาลโหวตข้ามพรรคกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล มีแต่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โหวตข้ามพรรคกับพรรคฝ่ายรัฐบาล เหตุผลที่พรรคฝ่ายรัฐบาลไม่มีการโหวตข้ามไปพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเลยนั้น อาจเป็นผลมาจากการไม่เห็นประโยชน์ใดๆ ในการโหวตข้ามไป นอกเสียจากในบางช่วงเวลาที่อาจมีสัญญาณในการเปลี่ยนขั้วรัฐบาล พรรครัฐบาลอาจมีการโหวตข้ามไปพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ได้ ในส่วนเหตุผลที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล บางพรรคโหวตข้ามไปฝ่ายรัฐบาล อาจเป็นผลมาจากต้องการการสนับสนุนจากพรรครัฐบาลในบางเรื่องที่พรรคนั้นต้องการ หรืออย่างมากสุดคือการได้เข้าร่วมรัฐบาล

แผนภาพที่ 6.6 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของ “พรรคร่วมรัฐบาล” เทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาลและแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

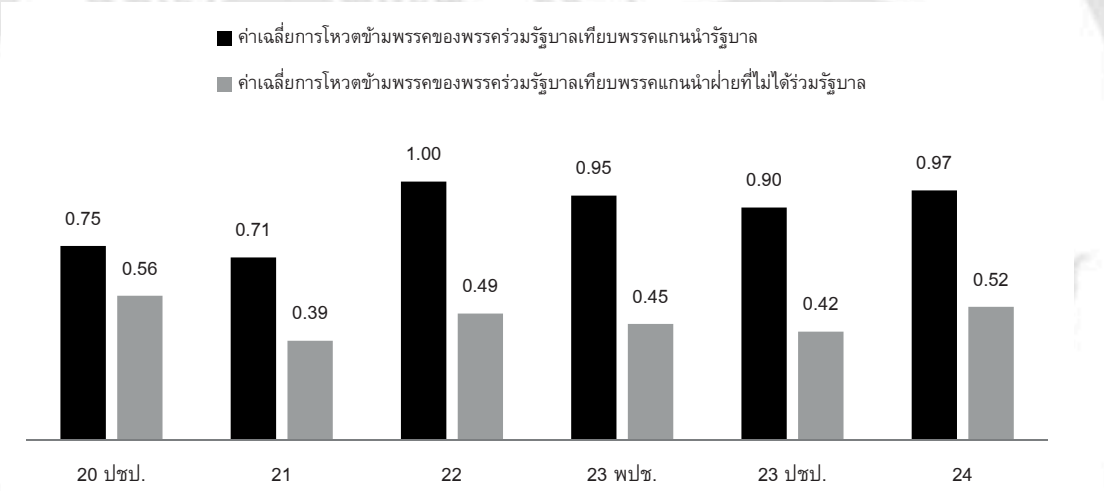

หมายเหตุ ในสมัย ส.ส.ชุดที่ 22 มีรัฐบาลพรรคเดียว

แผนภาพที่ 6.7 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของ “พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล” เทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาลและแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

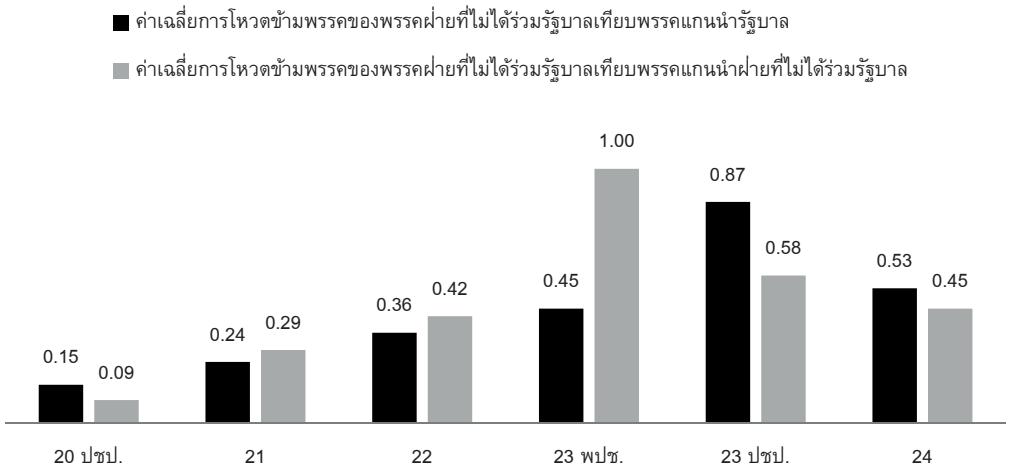

หมายเหตุ ในสมัย ส.ส.ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชนเป็นรัฐบาล มีฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลพรรคเดียว

แผนภาพที่ 6.6 และแผนภาพที่ 6.7 แสดงให้เห็นพฤติกรรมของ “พรรคร่วมรัฐบาล” และ “พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล” จะเห็นว่าพรรคร่วมรัฐบาลมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ต่ำกว่าของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ในการนี้สามารถอธิบายแบบแผนของพฤติกรรมดังกล่าวภายใต้ปัจจัย 2 ประการ คือ “แรงจูงใจทางการเมือง” และ “ข้อจำกัดทางการเมือง”

“แรงจูงใจ” และ “ข้อจำกัด” ของการโหวตข้ามพรรค

ในกรณี “แรงจูงใจทางการเมือง” นั้น พรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรไทยนั้น ไม่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจน ส่งผลให้เมื่อมีการลงมติในการพิจารณากฎหมาย พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลทุกพรรคต่างต้องการ “ความอยู่รอดในฐานะรัฐบาล” จึงลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งฝ่าย ซึ่งสำหรับฝ่ายรัฐบาลนั้นอาศัยการทำงานของคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ได้การควบคุมการลงมติของพรรคการเมืองในฝ่ายรัฐบาลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งการลงมติในการพิจารณากฎหมายต่างๆ จึงสะท้อนถึงความพึงพอใจในการร่วมรัฐบาล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า สะท้อนถึงเอกภาพของฝ่ายรัฐบาลกล่าวคือพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลนั้นได้มีการเจรจาต่อรองในตำแหน่งต่างๆ ที่ลงตัว ซึ่งหากรัฐบาลมีเสถียรภาพสูงมาก ความอยู่รอดของพรรคร่วมรัฐบาลก็จะสูงตามไปด้วยเช่นเดียวกัน โดยในส่วนนี้จะไม่เด่นชัดในพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เนื่องจากความอยู่รอดของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ได้ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์ต่อพรรคการเมืองนั้นๆ ดังเช่นการเป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล

“ข้อจำกัดทางการเมือง” เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่ง สำหรับข้อจำกัดทางการเมืองของการโหวตข้ามพรรคนั้น สิ่งสำคัญประการแรกคือ มาจากการทำงานของวิปรัฐบาล ที่

กำหนดการลงมติให้พรรคร่วมรัฐบาล โดยอาศัยมาตรการควบคุมพรรคร่วมรัฐบาลผ่านวิธีการต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถเฉพาะตัวของคนที่เป็นประธานวิป ว่าสามารถควบคุม พรรคร่วมให้ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิปรัฐบาล ซึ่งอดีตประธานวิปจากพรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้อธิบาย ลักษณะการทำงานของวิปไว้ว่า

> *"ถ้าวิปไม่เห็นด้วยมันก็ต้องคุยกัน ว่าเห็นต่างเพราะอะไร ไม่เช่นนั้นตราพระราชบัญญัตินี้ออกไปแล้วจะยุ่ง อะไรแบบนี้มันก็จะเกิด รัฐบาลก็จะกลัวจุดนี้มาก" (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 2)*

นอกจากนี้ในส่วนของพรรครัฐบาลเอง มีการเจรจาต่อรองและควบคุมผ่านระบบ "ผู้จัดการรัฐบาล" ที่คอยประสานงานกับพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลโดยตรง และมีส่วนสำคัญในการจัดการรายชื่อคณะรัฐมนตรี ดังนั้นฝ่ายรัฐบาลจึงใช้กลไกของวิปในการควบคุมพรรคร่วมรัฐบาลในสภา ขณะที่ใช้กลไกผู้จัดการรัฐบาลในการควบคุมผ่านกลไกของฝ่ายบริหาร แต่ทั้งสองส่วนต่างหนุนเสริมการทำงานของกันและกัน

เหตุใดพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลโหวตข้ามพรรคไปหาฝ่ายรัฐบาล ?

ในแผนภาพที่ 6.7 นั้น แสดงให้เห็นพฤติกรรมของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกับทิศทางของพฤติกรรมการลงมติของพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เนื่องจากสถานะของการเป็นรัฐบาลนั้นมีความเย้ายวนและชวนให้พรรคการเมืองอื่นๆ เข้าหา สำหรับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลบางพรรคก็เช่นกัน ค่าการโหวตข้ามพรรคของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมดังกล่าว เนื่องจากความอยู่รอดของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ใช่แรงจูงใจสำหรับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในขณะที่ฝ่ายรัฐบาลมีผลประโยชน์ทางการเมืองที่มากกว่า อีกทั้งการลงมติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับพรรคฝ่ายรัฐบาลส่งผลให้มีโอกาสเข้าไปร่วมรัฐบาลอีกด้วย แต่กระนั้น ในการทำงานระหว่างวิปทั้ง 2 ฝ่าย ยังมีการพูดคุยและหารือกันอยู่ตลอดเวลาด้วย ลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีต่างท่าทีที่ชัดเจนของตัวเอง ในการลงมติประเด็นต่างๆ ดังที่อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ได้อธิบายถึงการทำงานในฐานะประธานวิปไว้ว่า

> *"ผมไปคุยอย่างประธานวิปฝ่ายตรงข้าม คือผมก็จะคุยกันว่า วันนี้เราจะเอาอะไรกันบ้าง จะเลิกกี่โมง จะใช้เวลาเท่าไหร่ เราก็พยายามคุยกัน ที่เขาขออะไร เราก็ให้เขา" (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 1)*

แบบแผนที่ 7: พรรคเล็กโหวตข้ามพรรคตามสถานภาพ

"ขนาดของพรรคการเมือง" นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรม โดยพรรคการเมืองที่มีขนาดแตกต่างกัน ย่อมที่จะมีพฤติกรรมการลงมติที่ต่างกัน เนื่องจากอำนาจในการต่อรองกับพรรคแกนนำมีไม่เท่ากัน สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กนั้น มีลักษณะเฉพาะเป็นของตัวเอง และเมื่อวิเคราะห์ลงในรายละเอียด สามารถแบ่งการอธิบายพรรคการเมืองขนาดเล็กได้ 2 แนวทาง คือ (1) พรรคการเมืองขนาดเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล และ (2) พรรคการเมืองขนาดเล็กที่เป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

พรรคการเมืองขนาดเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล

สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลนั้น พฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคจะขึ้นอยู่กับว่าพรรคเหล่านี้เข้ามาร่วมรัฐบาลด้วยเหตุผลใดและได้รับการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีให้หรือไม่ เพราะในการจับขั้วรัฐบาลในบางครั้งพรรคขนาดเล็กมักจะถูกดึงเข้ามาเพียงเพื่อทำหน้าที่ลงมติรับรองหัวหน้าพรรคแกนนำเพื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเพื่อทำให้เสียงของรัฐบาลนั้นเกินครึ่งที่มาก (Surpuls Coalition Government) แต่ในบางกรณีพรรคการเมืองขนาดเล็กก็ได้รับการจัดสรรตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีในบางรัฐบาล ซึ่งในทั้งสองกรณีนั้น จะส่งผลต่างกันในการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดเล็ก เพราะบางพรรคถูกดึงเขามาร่วมรัฐบาลในฐานะที่เป็น 'พรรคเติมเต็ม' ให้จำนวนที่ลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีนั้นผ่านอย่างไม่มีปัญหา[42] เมื่อการลงมติผ่านไปความรู้สึกของการเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลผ่านการเป็นส่วนหนึ่งของคณะรัฐมนตรีอาจจะลดลงไป แต่ถ้าบางพรรคได้รับการจัดสรรตำแหน่งใน ครม. การทำงานและความรู้สึกของพรรคขนาดเล็กประเภทนี้ก็จะยังคงแสดงลักษณะของการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลมากกว่าพรรคที่ไม่ได้รับการจัดสรรตำแหน่งใน ครม. ดังที่อดีต ส.ส. จากพรรคการเมืองขนาดเล็ก ได้อธิบายไว้ว่า

> *"เราเป็นพรรคการเมืองที่มี ส.ส. 1-2 คน เขาก็ไม่สนใจ แต่ภาพที่ออกไป เขาดูจากการลงมติเลือกนายกฯ ถ้าสนับสนุนก็ถือเป็นรัฐบาล ไม่สนับสนุนก็เป็นฝ่ายค้าน" (อดีต ส.ส. พรรคการเมืองขนาดเล็ก)*

ดังนั้น พรรคการเมืองขนาดเล็กบางพรรคที่จัดว่าเป็นประเภท 'พรรคเติมเต็ม' การอยู่หรือไม่อยู่กับฝ่ายรัฐบาลก็ไม่ได้มีผลต่อเสถียรภาพของฝ่ายรัฐบาลมากนัก พรรคขนาดเล็กประเภทนี้จึงแสดงลักษณะที่เรียกว่าเป็น "พรรคที่ไม่ชัดเจนในสถานภาพ" (สัมภาษณ์ อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 3) ลักษณะเช่นนี้เห็นได้จากแผนภาพที่ 6.8 จะเห็นได้ชัดในสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20 และชุดที่ 21 ที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคต่ำกว่าชุดอื่นๆ เนื่องจากพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลมีเสียงในสภาไม่มากนัก แต่สำหรับชุดที่ 21 เป็นกรณีพิเศษที่มีการควบรวมพรรคขนาดเล็กเข้ามาเป็นพรรค

---

[42] ซึ่งหากพรรคแกนนำไม่รวมพรรคประเภทนี้ในการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี หัวหน้าพรรคแกนนำก็ยังคงมีคะแนนเสียงรับรองในสภาที่เกินจำนวนที่ต้องผ่านเกณฑ์

ไทยรักไทยทั้งสิ้น ดังนั้นแล้วพรรคขนาดเล็กในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 21 จึงไม่ได้มีอายุอยู่ตลอดทั้งสภา สำหรับสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 และชุดที่ 24 นั้น พบว่า พรรคการเมืองที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลมีจำนวน ส.ส. ทีมากและมีเสถียรภาพค่อนข้างมาก พฤติกรรมของพรรคการเมืองขนาดเล็ก จึงมีลักษณะดังที่ปรากฏในแผนภาพ หากค่าการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดเล็กสูงมาก ก็สะท้อนถึงเสถียรภาพของพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลที่มีอยู่สูงมากเช่นกัน

แผนภาพที่ 6.8 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดเล็กซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาลในแต่ละสมัย

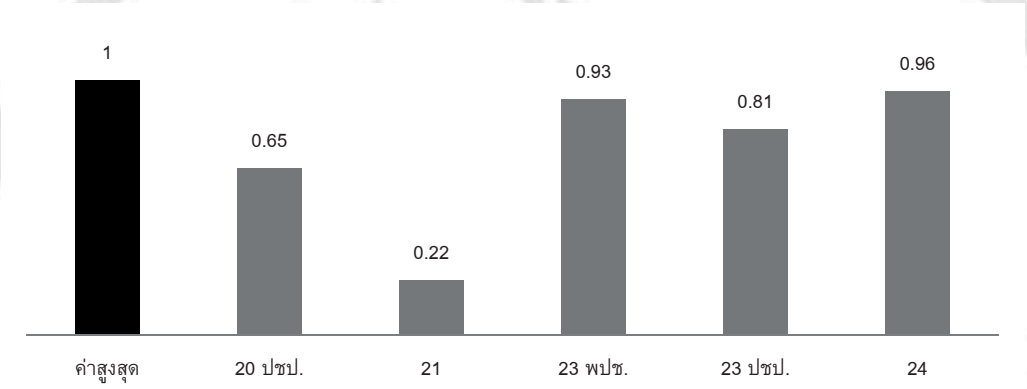

หมายเหตุ ใน ส.ส. ชุดที่ 22 ไม่มีพรรคขนาดเล็กเป็นพรรคร่วมรัฐบาล

พรรคการเมืองขนาดเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น จะมีพฤติกรรมส่วนใหญ่คือมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่ต่ำเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลด้วยกัน อันเนื่องมาจากการมี “สถานะ” การเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่มีประโยชน์หรือแรงจูงใจอะไรที่พรรคขนาดเล็กจะเดินตามพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลทั้งหมดหรือมีความกระตือรือร้นในการทำงานมากนัก หากพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีโอกาส หรือเล็งเห็นโอกาสในการเปลี่ยนขั้วทางการเมือง ค่าการโหวตข้ามพรรคจะอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ดังปรากฏในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 รัฐบาลประชาธิปัตย์ที่มีพรรคเพื่อไทย เป็นแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล และมีพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลคือพรรคประชาราช ซึ่งพรรคเพื่อไทยเล็งเห็นโอกาสในการเปลี่ยนขั้วรัฐบาล เนื่องจากมีจำนวน ส.ส. ของพรรคมากพอสำหรับสั่นคลอนเสถียรภาพและความอยู่รอดของฝ่ายรัฐบาล ฉะนั้นพรรคการเมืองขนาดเล็ก จึงไม่ได้มีลักษณะของการเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอย่างเต็มตัว แต่จะมีลักษณะเป็น “พรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล” ดังคำอธิบายของอดีตประธานวิปพรรคใหญ่ อธิบายไว้ว่า

> *“บางพรรคมีลักษณะที่ก้ำกึ่ง คือจะว่าเป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็ไม่ใช่ จะเป็นรัฐบาลก็ไม่เชิง ก็อาจจะเป็นพรรคที่เรียกได้ว่า รอร่วมรัฐบาล หรือบางครั้งพรรค*

เล็กมาก ๆ ก็ไม่มีเสถียรภาพเพียงพอที่จะต่อรองกับรัฐบาล รัฐบาลก็ไม่ได้มาสนใจ" (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 3)

แผนภาพที่ 6.9 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดเล็กซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในแต่ละสมัย

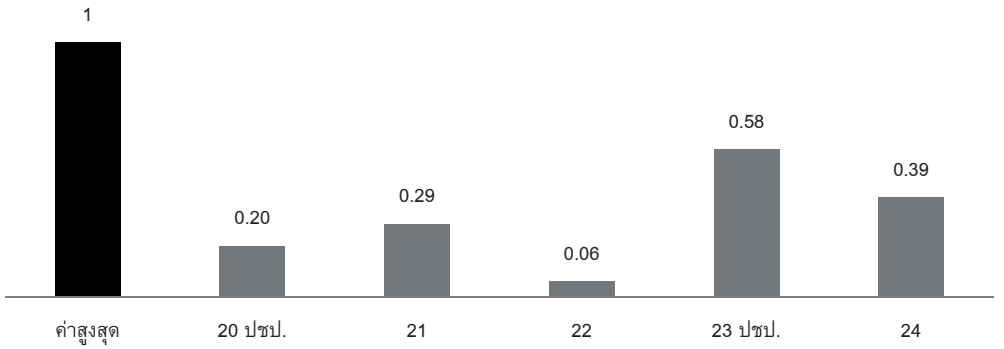

หมายเหตุ ใน ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชน ไม่มีพรรคขนาดเล็กเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

แบบแผนที่ 8: พรรคขนาดกลางโหวตข้ามพรรคตามผลประโยชน์ของสถานภาพ

"พรรคการเมืองขนาดกลาง" มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นพรรคการเมืองที่สะท้อนถึงความอยู่รอดของรัฐบาล กล่าวถึงที่สุดแล้วพรรคการเมืองขนาดกลางมีส่วนกำหนดความเป็นไปของรัฐบาล ผ่านการเจรจาต่อรอง ผ่านตำแหน่งที่สำคัญในรัฐบาล ฯลฯ ทั้งนี้พฤติกรรมดังกล่าวแลกมาด้วยการลงมติในสภาเพื่อให้รัฐบาลดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ แต่กระนั้นพฤติกรรมการลงมติของพรรคขนาดกลางยังมีปัจจัยอื่นประกอบ นั่นคือ "สถานะของพรรคการเมืองขนาดกลาง" นั่นคือ การเป็นฝ่ายรัฐบาล และการเป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

พรรคการเมืองขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล

พรรคขนาดกลางที่ร่วมรัฐบาล จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำที่สูง ไม่ว่ารัฐบาลนั้นจะเป็นรัฐบาลที่มีเสียงข้างมากเด็ดขาดหรือไม่ อันเนื่องมาจากการได้ร่วมรัฐบาลของพรรคขนาดกลาง จะได้รับที่นั่งในคณะรัฐมนตรีตามอำนาจต่อรองของพรรคนั้น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับสถานะของพรรคแกนนำรัฐบาล และการลงมติที่ไปในทิศทางเดียวกันยังเป็นการแสดงถึงความเป็นเอกภาพของพรรคร่วมรัฐบาลในการรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพของรัฐบาลในการออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนตามนโยบายที่รัฐบาลต้องการ

แผนภาพที่ 6.10 จะเห็นว่าค่าการโหวตข้ามพรรคจะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากพฤติกรรมของพรรคการเมืองขนาดกลางที่ร่วมรัฐบาลมีส่วนสำคัญในการกำหนดความอยู่รอดของรัฐบาล เมื่อพิจารณาต่อเนื่องถึง "แรงจูงใจของพรรคการเมืองขนาดกลาง" พบว่า พรรคการเมืองขนาดกลางมี "เก้าอี้รัฐมนตรี" เป็นแรงจูงใจที่สำคัญ อันเป็นผลมาจากการเจรจาต่อรองระหว่างแกนนำพรรคการเมือง

ขนาดกลาง และผู้จัดการรัฐบาล รวมถึงการให้สัดส่วนคนของพรรคการเมืองขนาดกลางมีตำแหน่งทางการเมืองอื่นๆ อาทิเช่น โฆษกประจำสำนักนายก โฆษกรัฐบาล ฯลฯ ทำให้พรรคการเมืองขนาดกลางที่มีตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่นั้น จำเป็นจะต้องลงมติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับฝ่ายตน เพื่อความอยู่รอดทางการเมืองของฝ่ายตนนั่นเอง ขณะที่พรรคการเมืองขนาดกลางมองว่า เป็นเรื่องของ “ความเชื่อมั่นทางการเมือง” ระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกัน ดังที่ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลาง อธิบายไว้ว่า

> *“การเมือง มันจำเป็นจะต้องเรียกว่าสร้างความเชื่อมั่น สร้างความศรัทธาในระหว่างเพื่อนนักการเมืองด้วยกัน....คนทำงานด้วยกันคุณทำตอนมีสุข พอมีทุกข์แล้วคุณทิ้งเขา วันหลังใครเขาจะคบกับคุณ” (ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลาง)*

ในส่วนของ “ข้อจำกัดของพรรคการเมืองขนาดกลาง” นั้น พบว่า พรรคการเมืองขนาดกลางมีพลังในการต่อรองสูง เนื่องจากมีจำนวน ส.ส. มากพอที่จะสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาลได้ แต่กระนั้นพรรคการเมืองขนาดกลางทั้งหลาย ก็ไม่ปรารถนาที่จะออกจากการร่วมรัฐบาล จึงส่งผลให้การลงมติของพรรคขนาดกลางยังคงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และถูกควบคุมผ่านวิปรัฐบาล จึงไม่สามารถข้ามไปลงมติในแนวทางเดียวกับฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้

แผนภาพที่ 6.10 ค่าเฉลี่ยการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดกลางซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล

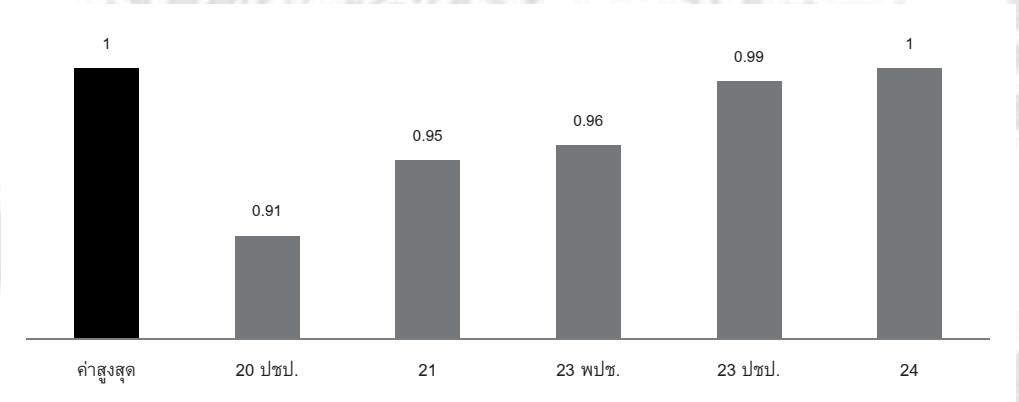

หมายเหตุ ใน ส.ส. ชุดที่ 22 ไม่มีพรรคขนาดกลางเป็นพรรคร่วมรัฐบาล

พรรคการเมืองขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

ในส่วนของพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล จะมีค่าการโหวตข้ามพรรคโน้มเอียงไปทางพรรครัฐบาลมากหรือน้อยเพียงใด อาจขึ้นอยู่กับ “โอกาส” ในการเข้าร่วมรัฐบาลหรือการได้รับการสนับสนุนจากพรรคร่วมรัฐบาลในเรื่องใดๆ ที่ตามที่พรรคนั้นต้องการ กล่าวได้ว่า สำหรับพรรคการเมืองขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น “แรงจูงใจในการลงมติ” จะเป็นเรื่องของ “โอกาส” ในการเปลี่ยนขั้วทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติของพรรคการเมืองดังกล่าว

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับพรรคแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลตามแผนภาพที่ 6.11 แล้ว จะพบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคจะมีค่าไม่สูงมากนัก ซึ่งแตกต่างจากพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลที่มีค่าการโหวตข้ามพรรคที่สูงเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล แสดงให้เห็นว่า พรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลไม่ค่อยให้ความสำคัญในการเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมากนัก เนื่องจากไม่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล และหากไม่มีโอกาสในการเข้าร่วมรัฐบาลด้วยแล้ว พฤติกรรมการลงมติข้ามพรรคไปกับฝ่ายรัฐบาลของพรรคการเมืองขนาดกลางยิ่งลดลง สะท้อนว่า “โอกาส” ในการเข้ารัฐบาลนั้น แม้ว่าจะเป็นแรงจูงใจในการลงมติของพรรคการเมืองขนาดกลางแล้ว ในแง่หนึ่งก็กลายเป็น “ข้อจำกัด” สำหรับพรรคการเมืองขนาดกลางด้วย

แผนภาพที่ 6.11 ค่าการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดกลางซึ่งเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลและแกนนำรัฐบาล

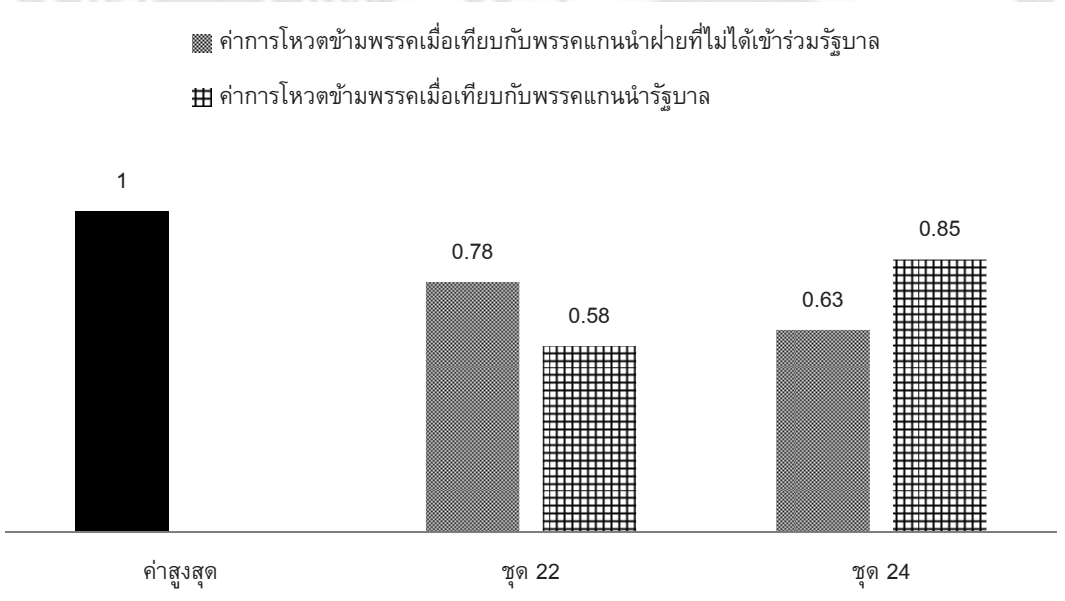

หมายเหตุ ใน ส.ส. ชุดที่ 20 21 และ 23 ไม่มีพรรคขนาดกลางเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

แบบแผนที่ 9: พรรคขนาดใหญ่ไม่โหวตข้ามพรรค

“พรรคการเมืองขนาดใหญ่” ในสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสมัยนั้น จะมีเพียง 1-2 พรรคเท่านั้น ซึ่งมักจะทำหน้าที่แกนนำพรรครัฐบาล และ/หรือแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งมีค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่าอยู่ในระดับที่ต่ำ แสดงให้เห็นถึงการโหวตที่ไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะต้องทำความเข้าใจถึง “แรงจูงใจในทางการเมือง” ของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ รวมถึง “ข้อจำกัดทางการเมือง” ที่ทำให้พรรคการเมืองกระทำ หรืองดเว้นการกระทำบางประการได้ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการมีอุดมการณ์หรือแนวนโยบายในเรื่องพิจารณานั้นที่แตกต่างกัน

เสียงเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังมีเรื่องของการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายรัฐบาล ซึ่งต้องพิจารณากันในลำดับถัดไป

“แรงจูงใจ” และ “ข้อจำกัด” ของพรรคการเมืองขนาดใหญ่

สำหรับพรรคการเมืองขนาดใหญ่ จะทำหน้าที่เป็น “แกนนำ” ทั้งในฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งมีบทบาทต่างกันตามหน้าที่ ดังนั้น “แรงจูงใจทางการเมือง” ของพรรคขนาดใหญ่ในการโหวตข้ามพรรคนั้น ไม่ปรากฏ เนื่องจากพรรคการเมืองขนาดใหญ่เหล่านี้ต้องขับเคี่ยว ต่อสู้ และต่อรอง ผลประโยชน์ต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าพรรคขนาดใหญ่ทั้ง 2 พรรคนั้นมีอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน แต่อุดมการณ์ที่ว่านี้ ไม่ใช่อุดมการณ์ที่มีลักษณะแน่นอนตายตัว แต่เป็นอุดมการณ์ที่ถูกผลักดันด้วย “หน้าที่” ของแต่ละฝ่าย ดังเช่นการเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลย่อมไม่สามารถลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับฝ่ายรัฐบาลได้ นอกจากนี้การทำหน้าที่ของพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจำเป็นต้องมีการ “ตรวจสอบถ่วงดุล” กับฝ่ายรัฐบาล ในขณะที่ฝ่ายรัฐบาลนั้น ต้องการความอยู่รอดทางการเมือง ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญในการที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลไม่สามารถโหวตข้ามพรรคได้

สำหรับ “ข้อจำกัด” ของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ถูกควบคุมด้วย “หน้าที่” โดยพรรคการเมืองแกนนำฝ่ายรัฐบาลมีหน้าที่รักษาความอยู่รอดของรัฐบาล พรรคแกนนำรัฐบาลจึงไม่อาจปล่อยให้สมาชิกโหวตข้ามพรรคไปร่วมกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลได้ พรรคฝ่ายรัฐบาลจึงต้องอาศัยการควบคุม ส.ส. ในพรรคของตนอย่างเข้มงวด แต่สำหรับพรรคการเมืองที่เป็นแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น มี “หน้าที่” ในการตรวจสอบถ่วงดุล รวมถึงการพยายามเปลี่ยนขั้วเพื่อขึ้นมาเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งเป็นความพยายามในการช่วงชิงฐานที่มั่นทางการเมืองสำหรับพรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ดังนั้นพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงไม่สามารถปล่อยให้สมาชิกโหวตข้ามพรรคไปร่วมกับพรรคฝ่ายรัฐบาลได้เช่นกัน พรรคแกนนำดังกล่าวจึงต้องควบคุม ส.ส. ในพรรคของตน แม้ว่าการควบคุมของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจะไม่เข้มข้นเท่ากับฝ่ายรัฐบาลก็ตาม ลักษณะดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนจากคำอธิบายของอดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ว่า

> *“เป็นเรื่องปกติของฝ่ายที่ค้านกับฝ่ายรัฐบาล อะไรที่ทำให้ฝ่ายรัฐบาลเดินเร็วฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะดึง อันนี้ถ้าผ่านกฎหมายฉบับนี้ไป ติดปีกเลยนะ เขาไปฉลุยเลยนะ เลือกเมื่อไรเราก็เป็นฝ่ายค้าน ก็จะดึงไว้ไม่ให้มันผ่าน หรือคว่ำให้ได้คว่ำลงไปเลย ชัยชนะของฝ่ายที่ค้านคือการคว่ำรัฐบาล คว่ำกฎหมายของรัฐบาล” (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 2)*

แผนภาพที่ 6.12 ค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคขนาดใหญ่สองพรรค

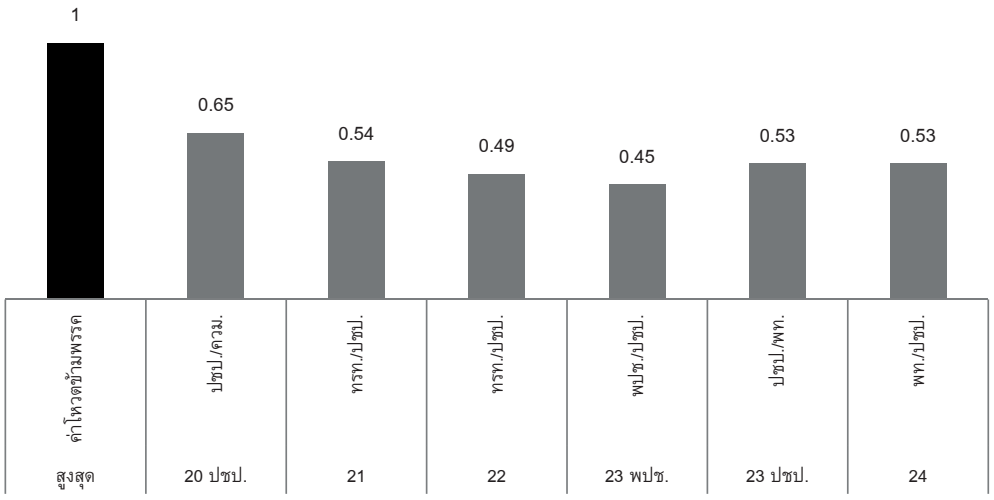

แบบแผนที่ 10: โหวตข้ามพรรคตามเนื้อหาได้แต่ไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจการเงิน

เมื่อพิจารณาการโหวตข้ามพรรคของสภาผู้แทนราษฎรสมัยต่าง ๆ นอกเหนือไปจากการพิจารณาในประเด็นเรื่องขนาดของพรรคการเมือง ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่เรียกได้ว่าเป็น “เงื่อนไข” ในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของ ส.ส. ที่แตกต่างออกไปจากเดิม ในการนี้พบว่า “เนื้อหาของกฎหมาย” มีความสำคัญในการพิจารณาแบบแผนพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคของ ส.ส. ทั้งนี้เนื้อหาของกฎหมายได้แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (1) กฎหมายประเภทสังคมวัฒนธรรม (2) กฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน (3) กฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน (4) กฎหมายประเภทการศึกษา (5) กฎหมายประเภทความมั่นคงปลอดภัย และ (6) กฎหมายประเภทอื่นๆ ซึ่งกฎหมายแต่ละประเภทมีค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคที่แตกต่างกัน โดยกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน และกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นกฎหมาย 2 ประเภทที่มีค่าสถิติการโหวตข้ามพรรคต่ำสุด

ประเภทกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน และกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นสนามประลองกำลังระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นได้จากค่าการโหวตข้ามพรรคโดยภาพรวมในทุกสมัยที่มีค่าต่ำกว่ากฎหมายประเภทอื่น แสดงให้เห็นถึงการโหวตที่ไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกันมากที่สุด ส่วนกฎหมายที่ทั้ง 2 ฝ่ายเห็นสอดคล้องกันในทุกยุคทุกสมัย คือ กฎหมายประเภทการศึกษา และกฎหมายประเภทอื่น ๆ ซึ่งเห็นได้จากค่าการโหวตข้ามพรรคที่อยู่ในระดับที่สูง ดังปรากฏในแผนภาพที่ 6.13

เหตุใดต้องเป็นกฎหมายประเภทเศรษฐกิจและการเงิน กับกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ?

สาเหตุที่กฎหมายทางประเภทเศรษฐกิจและการเงิน และกฎหมายประเภทการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นสนามประลองกำลังระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น เกิดจากกฎหมายประเภทนี้มี “ความเป็นการเมือง” อยู่สูง กล่าวคือ มีกฎหมายสำคัญอยู่ในกฎหมายทั้ง 2 ประเภทนี้ อาทิเช่น พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล หากรัฐบาลแพ้มติสภาในการลงมติกฎหมายดังกล่าว ความอยู่รอดทางการเมืองย่อมเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ได้ยาก (ดูคำสัมภาษณ์ อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 1) ทั้งนี้การลงมติในกฎหมายประเภทดังกล่าว ย่อมนำไปสู่การต่อสู้/ต่อรองทางการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล และพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ส่งผลให้ค่าการโหวตข้ามพรรคอยู่ในระดับที่ต่ำ

> *“กฎหมายการเงิน เป็นกฎข้อบังคับ การเงินปล่อยไม่ได้เลย และนายกต้องออกทันที หากงบประมาณไม่ผ่าน อันอื่นกฎหมายที่แสดงความคิดเห็น ไม่เห็นด้วยก็มีแต่ว่าเรื่องการเงินไม่ได้เลย” (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 1)*

นอกจากนี้หากวิเคราะห์ในเชิงนโยบาย การลงมติในกฎหมายทั้ง 2 ประเภทนี้ เกิดมาจากการมีนโยบายที่ต่างกันในการจัดการทางด้านการเงินการคลังของประเทศ ซึ่งพรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมักมีแนวทางที่ไม่ตรงกันเสมอ และถ้ามองในมุมของบทบาทในการเป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล การตรวจสอบถ่วงดุลในเรื่องของการเงินการคลังจึงมีความเข้มข้นมากกว่ากฎหมายอื่น เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อประเทศและเป็นกฎหมายที่ประชาชนสนใจค่อนข้างมาก ฉะนั้นแล้วจากการพิจารณาการลงมติในประเภทของกฎหมาย จะพบว่า ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสมัยนั้น จะทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลที่ชัดเจน ก็ต่อเมื่อกฎหมายดังกล่าวอยู่ในความสนใจของประชาชนหมู่มากนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติกฎหมายประเภทต่างๆ นั้น ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายประเภทนั้นมีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างไร และกฎหมายประเภทดังกล่าวเป็นที่จับตาดูอยู่ของประชาชนอย่างไร เพราะยิ่งประชาชนจับตาดูอยู่ ส.ส. แต่ละพรรคต้องแสดงบทบาทหน้าที่ของตนออกมาให้ชัดเจนตามไปด้วย

แผนภาพที่ 6.13 ค่าเฉลี่ยค่าการโหวตข้ามพรรคในการพิจารณากฎหมายประเภทต่าง ๆ ในทุกสมัย ระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

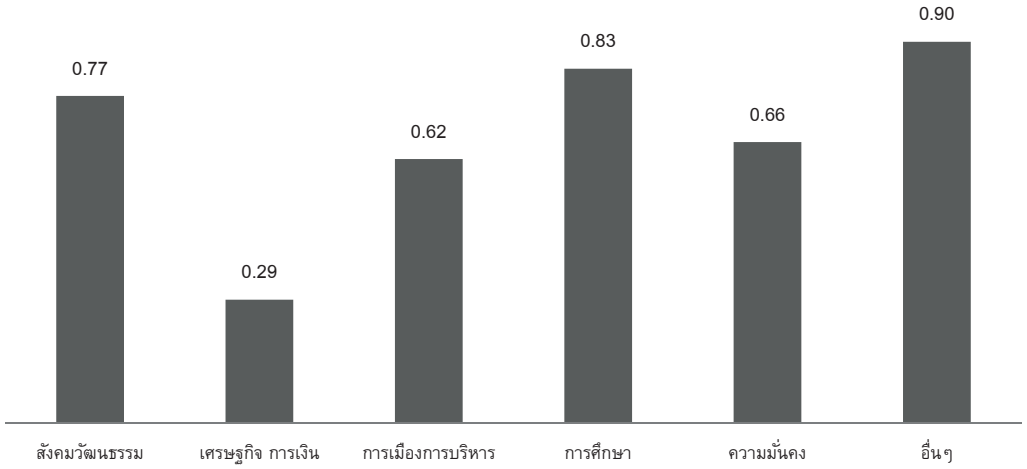

แบบแผนที่ 11: โหวตข้ามพรรควาระ 2 วาระของการต่อสู้ทางนโยบาย

เมื่อพิจารณาค่าสถิติการโหวตตามพรรค ในการพิจารณาร่างกฎหมายโดยแบ่งออกเป็น 3 วาระ นั่นคือวาระที่ 1 ขั้นรับหลักการ วาระที่ 2 ขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา และวาระที่ 3 ขั้นลงมติ พบว่าในการพิจารณากฎหมายในวาระที่ 2 จะเป็นการต่อสู้กันระหว่างพรรครัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เห็นได้จากค่าการโหวตข้ามพรรคเมื่อเทียบกันระหว่างพรรครัฐบาลกับพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าที่ต่ำ แต่เมื่อพิจารณาในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 พบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคเปรียบเทียบระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีค่าที่สูง

เพราะเหตุใด ต้องเป็นวาระที่ 2 ?

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะวาระที่ 2 เป็นการพิจารณาหลังจากคณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้ว โดยคณะกรรมาธิการจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของสาระของร่างกฎหมายนั้น ๆ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นไปตามความเห็นร่วมกันหรือตามมติเสียงส่วนใหญ่ของคณะกรรมาธิการนั้น และแน่นอนว่าย่อมมีคณะกรรมาธิการที่เป็นเสียงส่วนน้อยหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว โดยสามารถใช้สิทธิสงวนคำแปรญัตติในมาตรานั้นๆ ได้ เพื่อแสดงเหตุผลโน้มน้าวต่อที่ประชุมสภา ซึ่งการพิจารณาในวาระที่ 2 จะเป็นการพิจารณารายมาตรา มาตราใดที่มีการขอสงวนคำแปรญัตติ คือมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมาธิการเสียงส่วนใหญ่ ก็จะมีการอภิปรายถกเถียงกันในมาตรานั้นๆ และจบลงด้วยการลงมติ ซึ่งการพิจารณาในวาระที่ 2 นี้ ก็จะเป็นการสู้กันระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เนื่องจากผู้สงวนคำแปรญัตติส่วนใหญ่ มักเป็น ส.ส. ของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเสียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากในคณะกรรมาธิการพิจารณากฎหมายต่างๆ จะมีสัดส่วนของพรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ตาม

สัดส่วนที่นั่งในสภา ซึ่งยังไม่นับรวมสัดส่วนของคณะรัฐมนตรี ทำให้พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมักเป็นเสียงส่วนน้อยในคณะกรรมาธิการชุดต่าง ๆ เสมอ ดังเช่นคำอธิบายของผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลางที่บอกว่า

> *"วาระสอง และวาระสาม พอยังไงก็จะคล้าย ๆ กัน ยกเว้นวาระสอง อาจจะไม่ค่อยสำคัญเท่าไหร่ เพราะวาระสองมันอภิปรายรายมาตรา มันค่อนข้างจะเห็นด้วยไม่เห็นด้วยก็จะว่ากันไป แต่สุดท้ายที่สุดพอยกให้ผ่าน มันก็ผ่านทั้งร่าง มันก็โอเค"*
> *(ผู้บริหารพรรคการเมืองขนาดกลาง)*

ในขณะที่วาระที่ 1 เป็นการลงมติรับหลักการ ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่มีความซับซ้อน อีกทั้งไม่ใช่ช่วงเวลาที่มีการขับเคี่ยวทางการเมือง ในขณะที่วาระที่ 3 นั้นเป็นการลงมติ ซึ่งมีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลในระดับหนึ่ง เนื่องจากหากกฎหมายฉบับสำคัญไม่ผ่านวาระที่ 3 ย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางการเมืองของรัฐบาล เมื่อรัฐบาลสูญเสียความเชื่อมั่นไปแล้ว ความอยู่รอดของรัฐบาลจึงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องควบคุมการลงมติในวาระที่ 3 ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันให้มากที่สุด ทั้งหมดนี้จึงส่งผลให้วาระที่ 2 เป็นช่วงที่มีการโหวตข้ามพรรคมากกว่าการพิจารณาในวาระอื่น ๆ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการต่อสู้/ต่อรองมากที่สุด

แผนภาพที่ 6.14 ค่าเฉลี่ยค่าการโหวตข้ามพรรคในการพิจารณากฎหมายตามวาระ ในทุกสมัยระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

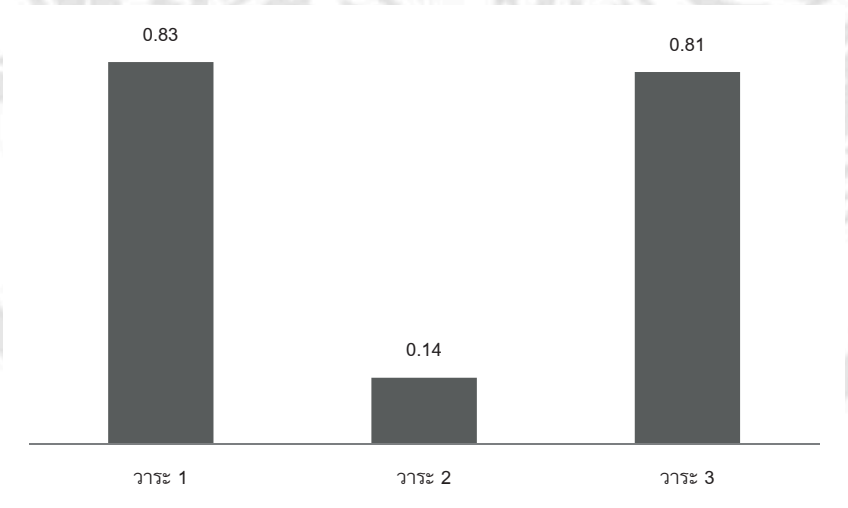

แผนภาพที่ 6.15 ค่าการโหวตข้ามพรรคในการพิจารณากฎหมายตามวาระ ในแต่ละสมัยระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล

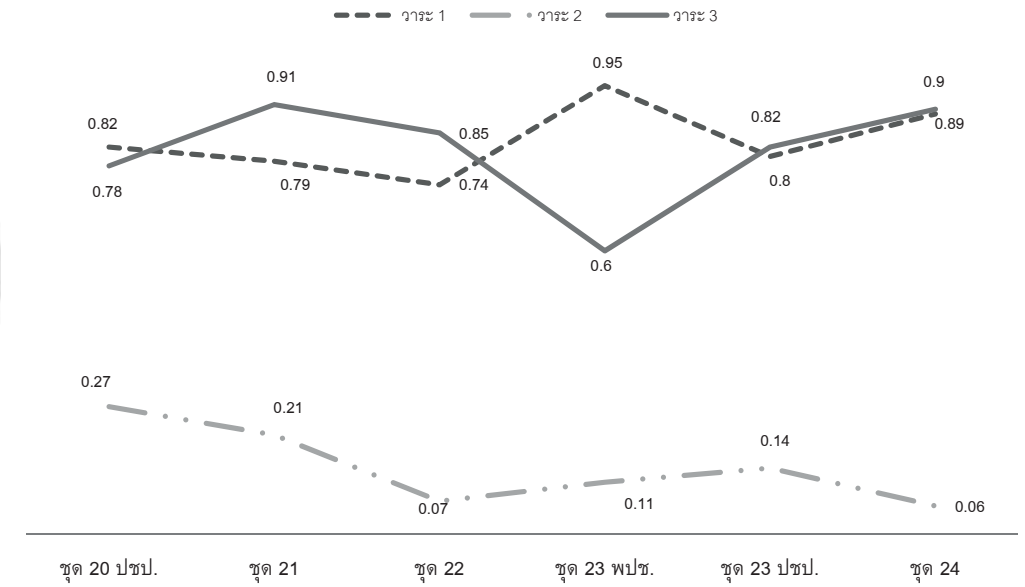

แบบแผนที่ 12: โหวตข้ามพรรคตามช่วงเวลาคือโอกาสของการเปลี่ยนสถานะ

ในการพิจารณาการลงมติข้ามพรรคของสภาผู้แทนราษฎร มีปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ต้องพิจารณานั่นคือ “ช่วงเวลาทางการเมือง” ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ นั่นคือ ช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรี และช่วงเวลาที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดยช่วงเวลาดังกล่าวนี้มีผลต่อการลงโหวตข้ามพรรคอย่างยิ่ง แต่กระนั้น “ไม่อาจพบแบบแผนพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคในทุกช่วงเวลาที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีและการอภิปรายไม่ไว้วางใจ” แต่ในการนี้จะวิเคราะห์ผ่านช่วงเวลาที่ปรากฏแบบแผนพฤติกรรมที่เด่นชัด ซึ่งในการวิเคราะห์จะอาศัยปัจจัยเรื่องขนาดของพรรคเป็นตัวแบ่ง โดยพิจารณาจากพรรคการเมืองขนาดกลาง และพรรคการเมืองขนาดเล็ก ทั้งนี้จะไม่พิจารณาพรรคการเมืองขนาดใหญ่ เนื่องจากพรรคการเมืองขนาดใหญ่เป็นพรรคแกนนำของแต่ละฝ่ายนั่นเอง

“ขนาดของพรรค” กับ “ช่วงเวลาทางการเมือง”

ช่วงเวลาที่มีผลต่อพรรคขนาดกลางทำให้มีการโหวตข้ามพรรค คือ การเห็นโอกาสในการต่อรองกับพรรคแกนนำโดยเฉพาะพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาล เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ต้องการ เช่น ที่นั่งในคณะรัฐมนตรี ซึ่งจะมีอำนาจต่อรองสูงกว่าพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล เหตุเพราะพรรคขนาดกลางที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลมีความสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอดของรัฐบาลที่มีสถานะที่ไม่มั่นคง คือ พรรคแกนนำรัฐบาลไม่ได้มีเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภา ซึ่ง

อาจจะเห็นพรรคขนาดกลางมีการโหวตข้ามพรรคไปทางพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลบางในบางช่วงเวลา เช่น ช่วงก่อนหรือหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ หรือช่วงก่อนการปรับคณะรัฐมนตรี การต่อรองดังกล่าวเห็นได้ชัดจากคำอธิบายของอดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่

> *"การต่อรองมันก็เริ่มตัวนายกฯ เช่น พอถึงคราวพิจารณางบประมาณ ก็จะมีเรื่องแบบนี้เข้ามาต่อรอง เพื่อที่พรรคก็ต้องการงบประมาณเพื่อไปบริหารจังหวัดหรือกระทรวงที่ตัวเองนั่งอยู่เหมือนกัน ก็มีข้อสงสัยว่าทำไมกระทรวงนี้ตัดงบผมเรื่อยเลย เห็นผมเป็นส่วนน้อยหรืออย่างไร ไม่เห็นความสำคัญของผมหรืออย่างไร ทำไมกระทรวงผมขอโครงการไปตั้ง 5,000 ล้าน ทำไมให้ผมมาแค่ 800 ล้าน การต่อรองก็จะเกิดขึ้นแต่ว่ามันก็มีผลมาถึงที่นั่ง ทีนี้หัวหน้าพรรคของคนนั้นหรือรัฐมนตรีคนนั้นก็จะส่งสัญญาณไปเองว่า ก็ดีไง อย่างที่ผมบอกว่าถ้าพิจารณาโดยชอบมันดีนะ แต่ถ้าเป็นประเด็นทางการเมืองมากมันก็ไม่ค่อยดี แต่สังคมไทยยังเป็นอย่างนั้นอยู่รึเปล่าเราต้องมานั่งคิดเรื่องที่ผ่านมา" (อดีตประธานวิปพรรคการเมืองขนาดใหญ่ คนที่ 2)*

ในส่วนสถานการณ์ที่มีผลต่อพรรคขนาดกลางและขนาดเล็กอย่างชัดเจน คือ สถานการณ์ที่มีสัญญาณในการเปลี่ยนขั้วรัฐบาลอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองในกรณีต่างๆ ซึ่งจะเห็นชัดในพรรคร่วมรัฐบาล โดยจะมีแนวโน้มการโหวตข้ามพรรคไปทางพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากในสมัย ส.ส. ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชนเป็นรัฐบาล ซึ่งจะเห็นได้ว่าพรรคร่วมรัฐบาลทั้งพรรคขนาดกลางและเล็กมีค่าการโหวตข้ามพรรคลดลงเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำรัฐบาล แต่กลับมีค่าการโหวตข้ามพรรคเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพรรคแกนนำฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล โดยลักษณะแบบนี้แทบไม่เกิดขึ้นในรัฐบาลปกติ ซึ่งเหตุการณ์เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการชุมนุมทางการเมืองและการตัดสินยุบพรรคแกนนำรัฐบาลและพรรคร่วมรัฐบาลหลายพรรคของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนขั้วรัฐบาล

ตารางที่ 6.14 ค่าการโหวตข้ามพรรคในช่วงหนึ่งเดือนหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ 27 มิถุนายน 2551

	พลังประชาชน	ชาติไทย	เพื่อแผ่นดิน	มัชฌิมาธิปไตย	รวมใจไทยชาติพัฒนา	ประชาราช	ประชาธิปัตย์
พลังประชาชน	0.00						
ชาติไทย	-0.22	0.00					
เพื่อแผ่นดิน	-0.15	-0.05	0.00				
มัชฌิมาธิปไตย	-0.06	-0.12	-0.05	0.00			
รวมใจไทยชาติพัฒนา	-0.15	-0.13	-0.05	-0.14	0.00		
ประชาราช	-0.06	-0.16	-0.07	0.04	-0.14	0.00	
ประชาธิปัตย์	0.00	0.18	0.07	0.09	0.01	0.22	0.00

แบบแผนที่ 13: โหวตข้ามพรรคตามสถานการณ์พิเศษ

ในการวิเคราะห์บทบาทของสภาผู้แทนราษฎร ท่ามกลาง “สถานการณ์พิเศษ” หรือ “การเมืองนอกสภา” อาทิเช่น การชุมนุมประท้วงของกลุ่มต่างๆ รวมถึงการต่อต้านรัฐบาลในรูปแบบอื่น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น “การชุมนุมประท้วง” ดูจะเป็นรูปแบบที่ชัดเจนที่สุด ซึ่งเริ่มมีการก่อตัวอย่างชัดเจนในปลายปี พ.ศ. 2548 และดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. 2556 แม้ว่าจะไม่ได้เป็นกลุ่มก้อนทางการเมืองเดียวกัน แต่การประท้วงเหล่านี้ ต่างส่งผลกระทบและเป็นที่สนใจของผู้คนในวงกว้าง ทว่าการชุมนุมประท้วงดังกล่าวนี้จะส่งผลต่อการทำงานของสภาผู้แทนราษฎรเพียงใด ?

“สถานการณ์พิเศษ” และ “การโหวตข้ามพรรค”

กล่าวได้ว่าการชุมนุมประท้วงมีผลต่อค่าการโหวตข้ามพรรค เห็นได้จากในช่วงวิกฤตทางการเมืองที่ยืดเยื้อตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2548 จนถึง พ.ศ. 2556 มีการชุมนุมใหญ่ของกลุ่มการเมืองต่างๆ หลายครั้ง ซึ่งในช่วงที่มีการชุมนุมก็มีผลกระทบต่อค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากแผนภาพที่ 6.16 ในช่วงที่พรรคพลังประชาชนเป็นรัฐบาล ได้มีการชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) นับตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนถึงปลายช่วงปลายปี พ.ศ. 2551 และช่วงหนึ่งที่เป็นจุดสูงสุดของเหตุการณ์คือการเข้ายึดทำเนียบรัฐบาลในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่ค่าการโหวตข้ามพรรคลงลงต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมของพรรคการเมืองเริ่มไม่เป็นเอกภาพภายในฝ่ายเดียวกัน ฝ่ายรัฐบาลขาดอำนาจบังคับบัญชา แต่เมื่อถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 ตามแผนภาพที่ 6.16 จะพบว่าค่าการโหวตข้ามพรรคขึ้นไปอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนนายกรัฐมนตรี จากนายสมัคร สุนทรเวช ที่พ้นจากตำแหน่งไป มาเป็นนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ขึ้นมา ซึ่งในช่วงที่มีการตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่นี้เอง ทำให้พรรคการเมืองต่างๆ ลงมติเป็นไปในทิศทางเดียวกับฝ่ายตนมากขึ้น เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เพิ่งผ่านการปรับดุลยภาพทางอำนาจใหม่นั่นเอง

แผนภาพที่ 6.16 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน ในสมัย ส.ส.ชุดที่ 23 ช่วงพรรคพลังประชาชนเป็นรัฐบาล

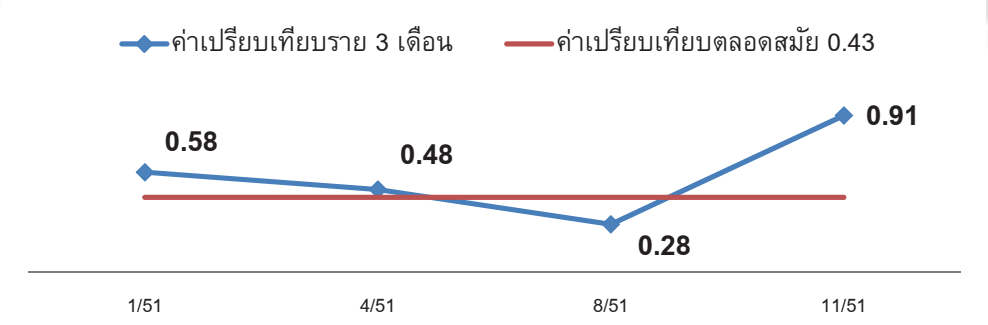

สำหรับแผนภาพที่ 6.17 แสดงช่วงเวลาที่มีเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล ซึ่งมีการชุมนุมใหญ่ทั้งหมดสองครั้ง ครั้งแรกตั้งแต่เดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2552 และครั้งที่สอง คือตั้งแต่เดือนมีนาคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งเกิดความรุนแรงขึ้นทั้งสองเหตุการณ์ จนรัฐบาลต้องประกาศภาวะฉุกเฉิน ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเกิดเหตุการณ์การชุมนุม สะท้อนให้เห็นว่า พรรคการเมืองเล่น “การเมืองในสภา” ประกอบกับการใช้ “การเมืองนอกสภา” เพื่อผลักดันประเด็นที่ฝ่ายตนต้องการ ในแผนภาพที่ 6.17 เห็นค่าการโหวตข้ามพรรคที่ลดลงในช่วงหลังเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 แต่การใช้การเมืองนอกสภาในปี พ.ศ. 2552 นั้น ไม่ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ การชุมนุมประท้วงของกลุ่มนปช. นำมาสู่ภาพลักษณ์ที่ดูรุนแรง เมื่อภาพของขบวนการเป็นเช่นนั้น ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของแกนนำพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งมีความใกล้ชิดกับกลุ่มนปช. ในช่วงเวลาต่อมาการโหวตข้ามพรรคยังคงดำรงอยู่ อันเนื่องมาจากความผิดพลาดของฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ที่สร้างภาพลักษณ์ที่รุนแรงให้กับฝ่ายตน ส.ส. ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจึงโหวตข้ามพรรคไปยังฝ่ายตรงข้าม เพื่อต่อรองกับแกนนำในฝ่ายตน

ขณะที่ในปี พ.ศ. 2553 การโหวตข้ามพรรคยังคงดำเนินอยู่หลังจากการเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงยุติไปแล้วเช่นเดียวกัน แต่มีระยะเวลาที่สั้นกว่า กล่าวคือ ภายหลังจากที่เหตุการณ์ยุติลงในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 ค่าการโหวตข้ามพรรคยังคงลดลงต่ำต่อเนื่อง แต่ความแตกต่างที่เกิดขึ้นคือปี พ.ศ. 2553 ภาพของกลุ่ม นปช. มีความรุนแรงลดลง ในขณะที่รัฐบาลไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่น ถึงความอยู่รอดทางการเมืองของรัฐบาลเอง ส่งผลให้การเจรจาต่อรองยังคงดำเนินต่อไป จนกระทั่งรัฐบาลกลับมามีเสถียรภาพอีกครั้งหนึ่ง ส.ส. จึงมีพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคที่ลดลง กล่าวได้ว่า ความอยู่รอดทางการเมืองของรัฐบาล มีผลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร ถ้ารัฐบาลมีเสถียรภาพน้อย ย่อมจะทำให้ ส.ส. มีแนวโน้มที่แข็งข้อต่อฝ่ายตน

แผนภาพที่ 6.17 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน ในสมัย ส.ส.ชุดที่ 23 ช่วงพรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล

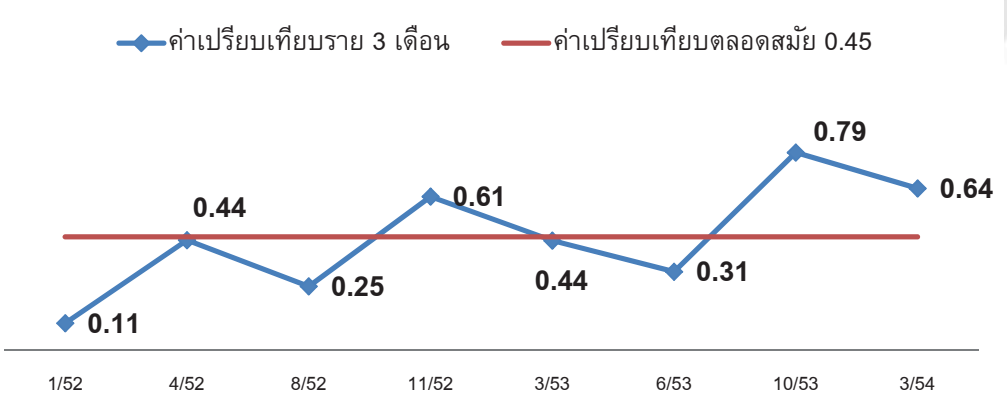

และอีกเหตุการณ์การชุมนุมที่เป็นเครื่องย้ำว่า การชุมนุมทางการเมืองนั้นมีผลต่อค่าการโหวตข้ามพรรค คือ ในสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 ตามแผนภาพที่ 6.18 มีการชุมนุมของหลายกลุ่มในการประท้วงรัฐบาลในประเด็นต่างๆ ตั้งแต่เรื่องสิ่งแวดล้อม ไปจนถึงเรื่องการเมือง โดยประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อรัฐบาลมากที่สุด คือ เรื่องร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้ก่อให้เกิดความวุ่นวายทั้งในสภาและนอกสภา โดยค่าการโหวตข้ามพรรคเริ่มลดลงนับตั้งแต่ร่างแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญเข้าพิจารณาในสภา และลดต่ำลงสุดในช่วงที่ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมเข้าพิจารณาในวาระที่ 1 ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556 ในขณะที่พฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคของ ส.ส. นั้น เริ่มปรากฏให้เห็นตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2555 แล้ว (ดู แผนภาพที่ 6.18) สะท้อนให้เห็นการต่อสู้ที่มีระยะเวลาดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมีการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ส่งผลให้ค่าการโหวตข้ามพรรคมีค่าเปรียบเทียบที่เพิ่มขึ้น สำหรับกรณีสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 จะพบว่าการต่อสู้ในสภานั้นดำเนินมาก่อนที่เกิดสถานการณ์พิเศษนอกสภาแล้ว และยิ่งเมื่อเกิดสถานการณ์พิเศษขึ้นมา ก็ส่งผลหนุนเสริมต่อการต่อสู้ในสภาผู้แทนราษฎรให้มีความเข้มข้น และดุเดือดมากขึ้นไปตามลำดับ แต่ทั้งนี้สถานการณ์พิเศษไม่มีผลต่อการทำงานของสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง แต่จะมีผลกับ “ความอยู่รอดทางการเมือง” ของรัฐบาล ซึ่งในส่วนนี้จะมีผลต่อความอยู่รอดของ ส.ส. ในสภาอย่างชัดเจน

แผนภาพที่ 6.18 ค่าสถิติเปรียบเทียบทิศทางการออกเสียงลงมติระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ราย 3 เดือน ในสมัย ส.ส.ชุดที่ 24

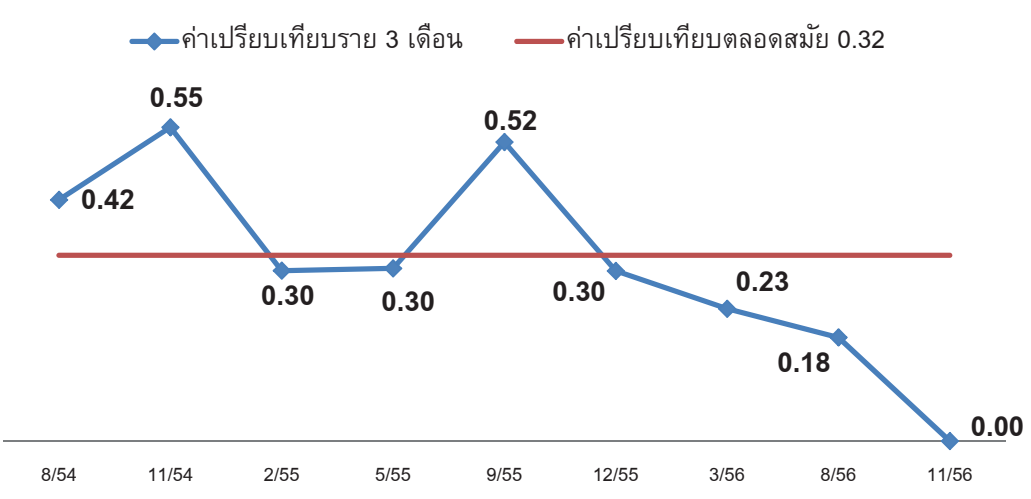

เหตุที่การชุมนุมทางการเมืองส่งผลต่อค่าการโหวตข้ามพรรคระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น อาจเป็นผลมาจากความต้องการแสดงออกถึงการไม่ยอมรับรัฐบาลในช่วงเวลานั้นๆ ของพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล หรือเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการเมืองบนท้องถนนให้มีมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางใดทางหนึ่ง ถึงแม้พรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลจะไม่ใช่คู่ขัดแย้งเดียวในวิกฤติการเมืองไทย แต่ก็ถือเป็นตัวแสดงหลักในการต่อสู้กันในเวทีของ

สภา ซึ่งมีความสำคัญในฐานะสถาบันนิติบัญญัติ ในช่วงจังหวะนี้พรรคการเมืองที่เล็งเห็นช่องจังหวะแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งแบบแผนพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ไม่สามารถพบเจอได้ในสภาวะที่การเมืองปกติ

บทที่ 7 การออกแบบใหม่: โหวตอย่างไรให้โหวตเพื่อประชาชน

หนังสือเล่มนี้ตั้งคำถามว่า ส.ส. โหวตเพื่อใคร เพื่อหาว่าแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย (ส.ส.) ผู้ซึ่งทำหน้าที่ “ผู้แทน” นั้นทำหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติแบบไหน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วความคาดหวังหลักของการทำหน้าที่นิติบัญญัติ เช่น การออกกฎหมาย ย่อมหมายถึงความต้องการให้ ส.ส. นั้น โหวตเพื่อประชาชน หรือ เพื่อประโยชน์ของสังคม แต่ข้อค้นพบที่ได้พบว่า ส.ส. นั้นโหวตตามพรรค เช่นนี้แล้ว เราควรตั้งคำถามกับการทำหน้าที่ ส.ส. ว่าที่เป็นเช่นนี้เกิดจากสาเหตุอะไร เป็นเพราะตัว ส.ส. ตัวประชาชน หรือตัวระบบการเมืองที่ ส.ส. มีกิจกรรมอยู่ภายใน แต่หนังสือเล่มนี้ก็แสดงให้เห็นว่าการโหวตตามพรรคที่เกิดขึ้นเป็นการโหตตามพรรคที่เกิดจากข้อจำกัดหรือแรงจูงใจที่ระบบการเมืองที่ประเทศมีอยู่นั้นก็มีส่วนกำหนดให้เกิดการโหวตตามพรรค ใช่ว่าจะเกิดจากแรงจูงใจภายในตัว ส.ส. แต่เพียงส่วนเดียว

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเปลี่ยนหน่วยวิเคราะห์พฤติกรรมการลงมติจาก ส.ส. ในฐานะปัจเจกบุคคล มาเป็นพรรคการเมือง ในฐานะกลุ่มตัวแสดงหนึ่งก็พบว่า พฤติกรรมในระดับพรรคการเมืองนั้นแรงจูงใจในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมหนึ่งๆ นอกจากจะมาจากแรงจูงใจของผลประโยชน์ของพรรคในฐานะสมาชิกของระบบการเมือง ยังจะมาจากระบบการเมืองที่เป็นกรอบที่กำหนดการปะทะสังสรรค์ระหว่างพรรคการเมืองทั้งที่เกิดด้วยธรรมชาติตามผลของการใช้ระบบการเมืองและการปรับวิธีการเพื่อการอยู่รอดในระบบ

ดังที่จะเห็นจากว่าการโหวตตามฝ่ายนั้นจะเกิดขึ้นในฝ่ายพรรครัฐบาลแต่ก็มีข้อยกเว้นในบางกรณีกับพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ถึงแม้จะเป็นฝ่ายรัฐบาลก็มักจะไม่ได้โหวตตามฝ่ายเพราะขาดแรงจูงใจหรือแรงยึดเหนี่ยวจากพรรคแกนนำรัฐบาล ในขณะที่พรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กในฟากของพรรคที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลก็จะไม่โหวตตามฝ่ายแต่จะโหวตข้ามพรรคเพื่อทำให้เกิดโอกาสในการเป็นส่วนหนึ่งของพรรคฝ่ายรัฐบาล ที่สำคัญเนื้อหาและช่วงเวลาของการลงมติก็เป็นปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมการโหวตรูปแบบต่างๆ นั้น มีแบบแผนที่โดดเด่นออกมา

อย่างไรก็ดี การค้นหาแบบแผนพฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. ไม่ใช่จุดประสงค์เดียวของหนังสือเล่มนี้ จุดประสงค์ต่อมาที่เกิดจากการค้นพบว่าแบบแผนพฤติกรรมของ ส.ส. เป็นอย่างไรแล้วก็จะต้องทำความเข้าใจว่าแบบแผนพฤติกรรมนั้นมีข้อด้อยหรือเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงเพื่อทำให้พฤติกรรมการลงมติของ ส.ส. นั้นเป็นการโหวตเพื่อประชาชนมากกว่าการโหวตเพื่อตัวเองหรือเพื่อพรรค หรือกล่าวในอีกด้านหนึ่งคือ หนังสือเล่มนี้เริ่มจากการหาแบบแผนพฤติกรรมการลงมติ แต่เมื่อได้แบบแผนแล้วจะทำการวิเคราะห์หาข้อด้อยของแบบแผนเหล่านั้น เมื่อพบข้อด้อยก็จะหาสาเหตุหรือข้อจำกัดเพื่อปรับปรุงระบบหรือกลไกการทำงานที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการลงมติให้เกิดเป็นข้อดี แต่หากการปรับปรุงไม่สามารถทำได้ การออกแบบระบบหรือกลไกใหม่ที่จะใช้ในระบบการเมืองก็เป็นสิ่งจำเป็น

เช่นนี้แล้ว ในบทนี้ การนำเสนอบทสรุปของพฤติกรรมจะไม่ได้มีเพียงการอธิบายการค้นพบแบบแผนต่างๆ แต่จะให้คำอธิบายถึงที่มาและสาเหตุของแบบแผนนั้นๆ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอในการปรับปรุง

หรือออกแบบการเปลี่ยนข้อด้อยให้เป็นข้อดี เพื่อทำให้การโหวตนั้นเป็นการโหวตของผู้แทนที่โหวตเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

โหวตตามพรรค

ข้อค้นพบและข้อขบคิด

โหวตตามพรรคคือแบบแผนพฤติกรรมการโหวตของ ส.ส. ไทยที่ปรากฏขึ้นมาอย่างชัดเจน การกล่าวอ้างเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ แต่เกิดจากผลวิเคราะห์เชิงประจักษ์ที่ค่าเฉลี่ยของสถิติการโหวตตามพรรค (Party Loyalty Score) ของ ส.ส.รายบุคคลแต่ละสมัยนั้นอยู่ในระดับที่สูงกว่าร้อยละ 90 ทั้งสิ้น คำถามที่ตามมาก็คือ ทำไม ส.ส. ไทย ถึงโหวตตามพรรค และ การโหตตามพรรคนี้เป็นผลดีหรือผลเสียต่อการทำหน้าที่ผู้แทนประชาชนของ ส.ส. ไทย

จากกรอบการวิเคราะห์ที่มีจะเห็นว่าการจะออกเสียงลงมติของ ส.ส. ในแต่ละครั้งนั้นตามทฤษฎีแล้วควรจะเกิดจากการคำนวณระยะทางระหว่างจุดยืนทางการเมืองของตนนั้นไกลหรือใกล้ผลทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นกับเรื่องที่ต้องลงมตินั้นๆ หากใกล้ก็จะลงมติให้ผ่านแต่ถ้าไกลก็จะลงมติให้ไม่ผ่าน แต่การตั้งกรอบการวิเคราะห์การลงมติในลักษณะนี้เป็นการตั้งกรอบการวิเคราะห์ที่เหมาะกับ ส.ส. ที่ทำงานอยู่ในระบบประธานาธิบดีมากกว่าระบบรัฐสภาที่ประเทศไทยเป็นอยู่

เพราะด้วยความเป็นระบบรัฐสภา การโหวตตามพรรคนั้นเป็นสิ่งที่ตามธรรมชาติ เพราะระบบรัฐสภานั้นถูกออกแบบที่ทำให้การทำงานของ ส.ส. นั้นต้องทำตามพรรค ภายใต้สิ่งที่เรียกว่าระเบียบวินัยของพรรคและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรค ด้วยจุดมุ่งหมายใหญ่คือ เสถียรภาพและความอยู่รอดของพรรคตามสถานภาพที่เป็นอยู่ในรัฐสภา เช่นว่า พรรคที่ร่วมรัฐบาลจำเป็นที่จะต้องมีการลงมติไปในทิศทางเดียวกันเพื่อความอยู่รอดในฐานะของพรรครัฐบาล ในขณะเดียวกันพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น การโหวตตามพรรคนั้นจำเป็นทั้งในส่วนที่ว่าจะสามารถทำให้พรรคของตนทำความเสียหายทางการเมืองให้กับพรรครัฐบาลได้หรือทำให้พรรคของตนนั้นมีโอกาสเข้าไปร่วมในรัฐบาลใหม่ได้ หากการลงมติในครั้งนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจับขั้วรัฐบาล

เช่นนี้แล้ว ปัญหาของพฤติกรรมการโหวตตามพรรคจะไม่เกิดขึ้น หากการโหวตตตามพรรคเกิดจากการที่มติพรรคมาจากการความต้องการของประชาชนแล้วมาให้ ส.ส. โหวตตามพรรค และการโหวตนั้นมติพรรคไม่ได้สวนทางกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ของ ส.ส. คนนั้นๆ แต่ปัญหาของการโหวตตามพรรคจะเกิดขึ้นเมื่อการโหวตตามพรรคนั้นเป็นการโหวตที่มติพรรคมาจากการกำหนดของผู้มีอำนาจบริหารพรรคไม่กี่คน หรือจากกลุ่มผลประโยชน์ หรือจากนายทุนของพรรค การโหวตตามพรรคก็จะสะท้อนให้เห็นการไม่เกิดประโยชน์จากการทำหน้าที่ผู้แทนประชาชนของ ส.ส. ที่สำคัญ ในบางกรณีหากมติพรรคนั้นสวนทางกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เลือกตั้ง การโหวตตามพรรคของ ส.ส. นั้นอาจจะมองในด้านหนึ่งว่า เป็น ส.ส. ที่มีระเบียบวินัยและมองผลประโยชน์สวนร่วมมากกว่าพื้นที่ของตนเอง แต่ในอีกด้านหนึ่งการตอบคำถามหรือการรับผิดชอบต่อประชาชนจะเป็นอย่างไร

การตั้งคำถามกับการโหวตตามพรรคของหนังสือเล่มนี้ไม่ได้อยู่ที่การที่ ส.ส. ต้องโหวตตามพรรค เพราะการเป็น ส.ส. ในระบบรัฐสภานั้น การโหวตตามพรรคคือพฤติกรรมที่มาด้วยกับระบบหรือเป็นธรรมชาติของตัวแสดงที่จะมีพฤติกรรมตามระบบที่ดำเนินกิจกรรมอยู่ภายใต้

แต่คำถามที่อยู่กับการโหวตตามพรรคของหนังสือเล่มนี้ คือ ความพยายามในการทำให้ ส.ส. ในระบบรัฐสภาสามารถแสดงความรับผิดชอบต่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ของตนบ้าง หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งว่า ส.ส. สามารถ “ดื้อ” กับพรรคการเมืองในการทำหน้าที่ผู้แทนของประชาชนได้บ้าง เพราะในบางกรณีการโหวตตามพรรคที่สวนทางกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ก็สะท้อนได้อย่างหนึ่งว่า ส.ส. นั้นไร้ประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ผู้แทน อย่างไรก็ดี การ “ดื้อ” ของ ส.ส. เพื่อคนในพื่นที่เฉพาะเขตเลือกตั้งในบางมุมอาจถูกมองว่าเป็นการกระทำที่ไม่รับผิดชอบกับผลประโยชน์ส่วนร่วมที่ใหญ่กว่าได้ แต่ประเด็นก็คือ การไม่มีช่องทางให้ดื้อนั้นเป็นผลเสียต่อการทำหน้าที่ผู้แทนประชาชนได้เช่นกัน

ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เช่น เมื่อในรัฐสภาจะมีการลงมติในเรื่องของการเวนคืนพื้นที่เพื่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ซึ่งประโยชน์ของการมีโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาพรวมของประเทศแล้วดูว่าเกิดผลประโยชน์อย่างแน่แท้ ทั้งในแง่ของความมั่นคงทางพลังงานหรือการลดการพึ่งพาทางพลังงานจากต่างประเทศ อย่างไรก็ดี ประชาชนในเขตจังหวัดนั้นไม่ต้อการที่จะได้โรงไฟฟ้าถ่านหินมาตั้งอยู่ในพื้นที่ เพราะความกังวลต่อผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสุขภาพ แน่นอนว่า ส.ส. คนนั้นย่อมรู้ความต้องการนี้และจะต้องไปสะท้อนความเห็นต่างในสภา แต่เมื่อต้องโหวตตามพรรค ส.ส. คนนั้นอาจจะไม่มีทางเลือกมากนัก คืออาจจะต้องโหวตตามพรรคแต่ก็ต้องเสี่ยงกับการไม่ได้รับการเลือกตั้งในครั้งต่อไป เช่นนี้แล้วเพราะความต้องการของ ส.ส. ที่จะได้รับการเลือกตั้งอีกก็ต้องทำตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ แต่สิทธิการส่งผู้สมัครอยู่ที่ผู้บริหารพรรค การดื้อกับพรรคอาจไม่ส่งผลดี แต่การดื้อกับประชาชนในพื้นที่ก็ส่งผลลบได้เช่นกัน

คำถามคือ แม้เหตุการณ์ตัวอย่างนี้จะได้รับการอธิบายว่า ก่อนที่จะมีการโหวตตามพรรคนั้น การที่จะได้มาซึ่งมติพรรค พรรคการเมืองจะมีกระบวนการการทำความเข้าใจของพรรคในเรื่องที่จะต้องลงมตินั้นเป็นกระบวนการที่ให้ความรู้ ให้ข้อมูล และเปิดโอกาสให้เกิดการถกถียง และแสดงความไม่พอใจก่อนที่จะมีมติของพรรคออกมา และเมื่อมีมติของพรรคออกมาแล้ว ส.ส. ทุกคนจะต้องยอมรับในความเป็นประชาธิปไตยนั้น ซึ่งกระบวนการนี้พรรคการเมืองได้ถือว่า ส.ส. ที่ไม่เห็นด้วยก็ได้มีโอกาสที่แสดงความเห็นออกไป แต่เมื่อมติพรรคออกมาในทางใดก็ต้องยอมรับ

ถ้าเป็นเช่นนี้ จึงเป็นหน้าที่ของ ส.ส. ที่จะต้องไปชี้แจงกับประชาชนว่าเหตุใดต้องโหวตตามพรรคและคงเป็นความสามารถส่วนตัวที่ ส.ส. จะทำให้ความไม่พอใจที่ต้องโหวตตามพรรคของตนที่เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนในพื้นที่ไม่แปรเปลี่ยนไปเป็นแรงต้านในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

แต่เมื่อต้องตอบคำถามว่า ไม่มีทางที่จะทำให้การโหวตตามพรรคนั้นมีข้อยกเว้นในบางกรณีหรือทำให้การอธิบายการโหวตตามพรรคนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องของ ส.ส. ที่จะทำหรือไม่ทำ หรือการมีโอกาสของประชาชนที่จะเข้าถึงข้อมูลของการได้มาซึ่งมติพรรคนั้นๆ กล่าวให้ง่ายๆ ก็คือ ถ้าต้องการให้ ส.ส. ดื้อ

เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ได้บ้าง การปรับปรุงระบบและวิธีการที่มีอยู่หรือออกแบบระบบและวิธีการใหม่ จะออกมาในรูปแบบใด

ข้อเสนอการแก้ข้อด้อย

ข้อเสนอเพื่อการทำให้ ส.ส. "ดื้อ" ได้บ้างนั้น ไม่ได้อยู่ที่การออกแบบระบบหรือวิธีการใหม่เสียทั้งหมด แต่จะเริ่มต้นจากการทบทวนระบบหรือวิธีการที่มีอยู่ก่อนและเห็นว่าจะสามารถทำให้เป็นช่องทางในการทำให้การต้องโหวตตามพรรคนั้นเกิดช่องหายใจ ก่อนที่จะเสนอทางที่จะทำให้เกิดความเป็นอิสระต่อการลงมติ และ การเสนอข้อเสนอที่หากมีการนำไปปฏิบัติจริงก็จะสร้างความเปลี่ยนแปลงในแบบแผนพฤติกรรมในอนาคตได้

<u>กระทู้ อภิปราย: ควรใช้ให้เป็นประโยชน์</u>

ส.ส. เมื่อต้องโหวตตามพรรคแล้ว จะมีหนทางอื่นที่จะแสดงให้เห็นว่าตนไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่ต้องลงมติไป และอธิบายว่าแต่ที่ต้องลงมติไปก็เพราะการทำตามมติพรรคและการเคารพในความเป็นประชาธิปไตยของพรรค คำตอบในขั้นต้นนี้อาจจะไม่ใช่การแสวงหาหนทางใหม่ แต่เป็นการใช้ช่องทางและวิธีที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์ ซึ่งวิธีการแรกคือ การอภิปรายในสภา

การอภิปรายในสภาเป็นอภิสิทธิของ ส.ส. ที่สามารถกระทำได้โดยปราศจากการบังคับของมติพรรค[43] ดังนั้น การอภิปรายจึงเป็นช่องทางการสื่อสารหนึ่งที่ ส.ส. สามารถใช้เป็นสื่อในการบอกถึงจุดยืนของตนได้ แม้ว่าในที่สุดตนจะต้องทำตามมติพรรค แต่การได้สื่อสารถึงเหตุผลก็ทำให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมนั้นๆ ได้ และที่มากไปกว่านั้น ในการอภิปรายระหว่างการพิจารณาเรื่องที่ต้องลงมติก็สามารถเป็นช่องทางที่จะโน้มน้าวผู้ฟังทั้งในสภาและนอกสภาได้คล้อยตามและอาจส่งผลที่ทำให้การลงมตินั้นพลิกผันไปได้เช่นกัน

นอกจากการอภิปรายแล้ว การตั้งกระทู้ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งในการสื่อสารกับสาธารณะ เพราะการตั้งกระทู้นั้นแม้จุดประสงค์พื้นฐานคือให้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและควบคุมฝ่ายบริหาร หรือชี้ให้เห็นข้อบกพร่องในการทำงานของฝ่ายบริหาร แต่หากมองอีกแง่หนึ่ง ส.ส. ก็สามารถใช้กระทู้ในการตั้งคำถามกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบหรือตั้งกระทู้เพื่อเสนอให้เกิดการช่วยเหลือเยียวยาแก่ประชาชนในพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบในทางลบกับร่างกฎหมายหรือเรื่องพิจารณาอื่นที่ได้ลงมติตามพรรคไป

อย่างไรก็ดี หากจะใช้การตั้งกระทู้เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารกับสาธารณะ ปัญหาของความไม่สนใจในการตอบกระทู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องก็ยังคงเป็นปัญหาที่ควรจะต้องได้รับการดูแลแก้ไข ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการไม่สนใจที่จะมาตอบกระทู้ ซึ่งเป็นประเด็นคำถามที่มีความทันสมัย แต่การละเว้น

---

[43] รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 เป็นฉบับแรกที่มีการระบุให้ ส.ส. มี "เอกสิทธิ์" ในการลงมติ อภิปราย และตั้งกระทู้ถาม โดยได้ระบุไว้ในมาตรา 157 วรรคหนึ่ง ว่า "สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนนย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด" ต่อมาในรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 162 วรรคสอง ว่า "สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอิสระจากมติพรรคการเมืองในการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ"

ไม่สนใจที่จะมาตอบโดยเร็วก็ทำให้เรื่องที่ต้องตอบกลายเป็นเรื่องที่ไม่เร่งด่วน และที่สำคัญ ข้อจำกัดของการประชุมสภาที่ส่งผลทำให้การใช้กระทู้เพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบซึ่งเป็นจุดประสงค์พื้นฐานไม่เกิดผลแล้ว (ภัทริดา สุคุณณี 2558)

การแก้ไขที่ง่ายสุดของการทำให้กระทู้สามารถเป็นเครื่องมือสื่อสารของ ส.ส. ที่ต้องการบอกเหตุผลหรือเยียวยาจากการมีพฤติกรรมโหวตตามพรรคไปก็คือ การทำให้การตอบกระทู้นั้นไม่ใช่เป็นพิธีกรรม หรือ การให้อำนาจแก่ประธานสภาเป็นผู้กำหนดการให้สิทธิในการตั้งหรือจัดลำดับกระทู้ถามและที่สำคัญ การทำให้ผู้ที่จะตั้ง ผู้ที่จะตอบ และผู้ที่จะฟังคำตอบ ได้ทราบถึงการตอบกระทู้นั้น ที่อาจจะดำเนินการได้ด้วยการทำให้การตอบกระทู้นั้นมีสภาพบัลคับและมามาตรการการในการเผยแพร่คำตอบอย่างเป็นระบบ (ภัทริดา สุคุณณี 2558)

<u>การเพิ่มอิสระในการลงมติ</u>

แม้จะเข้าใจว่าการโหวตตามพรรคเป็นพฤติกรรมการโหวตที่เป็นธรรมชาติของการเป็น ส.ส. อยู่ภายใต้ระบบรัฐสภา แต่จะดีกว่าหรือไม่ถ้าในบางกรณีของการออกเสียงลงมตินั้น ส.ส. ไทยจะได้รับอิสระในการลงมติที่นอกเหนือไปจากการควบคุมของพรรค[44] ซึ่งการให้อิสระในการลงมตินี้ไม่ใช่เรื่องที่ไม่เคยเกิดขึ้นในแนวทางการปฏิบัติของ ส.ส. ในระบบรัฐสภาใดในโลก ในประเทศที่อยู่ในเครือสหราชอาณาจักรได้มีการลงมติที่เรียกว่า “ไร้การทำงานของวิป” (Unwhipped) ที่เป็นการลงมติในเรื่องที่จัดได้ว่าเป็นประเด็นในเรื่องของ “การลงมติตามความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience Votes) หรือ เรื่อง “ศีลธรรม” (Moral Issues) หรือ “ความเชื่อ” (Beliefs)” อันได้แก่ หนึ่ง เรื่องของชีวิตและความตาย (Life and Death Issues) สอง เรื่องทางศีลธรรมและความเชื่อทางสังคม (Social and Moral Issues) สาม เรื่องของการสืบพันธุ์/การให้กำเนิดชีวิต (Fertilization) และ สี่ เรื่องการบริหารจัดการในรัฐสภาและเอกสิทธิ์ (Parliamentary Procedure and Privilege Issues and Standing Orders) (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว 2558)

การให้มีการลงมติที่ไม่ต้อง ‘วิป’ หรือการต้องลงมติที่ไม่ต้องทำตามมติพรรคในบางเรื่องของการพิจารณา จะเป็นทางหนึ่งที่ทำให้ ส.ส. ได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อความต้องการของคนในพื้นที่หรือความรับผิดชอบต่อวงสังคมกลุ่มหนึ่งๆ เพราะการที่ต้องลงมติตามมติพรรคนั้นอาจทำให้สวนทางกับความเชื่อส่วนตัวหรือขัดความต้องการของกลุ่มประชาชนในเขตเลือกตั้งหรือกลุ่มคนที่สนับสนุน ส.ส. คนนั้นๆ อยู่

ดังนั้น การให้อิสระในการลงมติเพิ่มขึ้นในทางหนึ่งทำให้คำถามที่ตามมาจากการโหวตตามพรรคนั้นลดน้อยลง แต่ในอีกทางหนึ่งการให้อิสระนี้ก็ไม่ได้เป็นการฝืนธรรมชาติของความเป็น ส.ส. ในระบบรัฐสภาแต่อย่างใด

เช่นนี้แล้ว ข้อเสนอในทางปฏิบัติในส่วนนี้ จะเป็นข้อเสนอที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ในงานการศึกษา “เพิ่มดุลอำนาจระหว่าง ‘นักการเมือง’ และ ‘พรรคการเมือง’: เพิ่มประสิทธิภาพในการทำหน้าที่

---

[44] การขยายความเป็นอิสระในการลงมติที่นอกเหนือไปจากที่รัฐธรรมนูญเคยกำหนดไว้ เช่น การงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจที่สามารถทำได้โดยอิสระ

“ผู้แทนราษฎร”” ที่เสนอไว้ (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว 2558) โดยจะขอยกข้อเสนอนั้นเสนออีกครั้งในกล่องที่ 7.1 ข้างล่างนี้

กล่องที่ 7.1 ตัวแบบการเพิ่มอิสระการลงมติสำหรับประเทศไทย

ตัวแบบสำหรับประเทศไทย

แม้การเปิดโอกาสให้มีการลงมติอย่างอิสระจะถูกเทียบว่าเป็นการ “ลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล” ประจำวันและเสี่ยงต่อการเสียรังวัดทางการเมืองของพรรคการเมืองหากการลงมตินั้นทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบทางการเมืองเกิดขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งการให้มีการลงมติอย่างอิสระก็ได้แสดงให้เห็นว่าความแตกแยกในพรรคการเมืองนั้นๆ ไม่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน

โดยข้อเสนอที่เป็นตัวแบบในส่วนนี้จะเป็นข้อเสนอที่ประยุกต์แนวคิดการให้มีการลงมติอย่างอิสระของประเทศออสเตรเลีย (และประเทศอื่นๆ) มาใช้ แม้หลักการพิจารณาเรื่องที่จะพิจารณาว่าเรื่องที่สามารถลงมติได้นั้นซึ่งในปัจจุบันได้จำกัดประเด็นเนื้อหาของเรื่องพิจารณาไว้ที่ประเด็นของเรื่องศีลธรรม ความซับซ้อนในวิทยาศาสตร์กับชีวิตมนุษย์ และจำกัดในเรื่องของนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศแต่ข้อเสนอในตัวแบบนี้จะเสนอดังนี้

1. ยังคงให้มีการมีการบัญญัติถึงประเด็นตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้ ส.ส. มีอิสระจากมติพรรคใน 3 เรื่องคือ การตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ
2. กำหนดให้เพิ่มเข้าไปในรัฐธรรมนูญตามประเด็นที่ถูกแบ่งประเภทไว้ 4 ประเภท จากการศึกษาเรื่องการลงมติอย่างอิสระในหลายๆ ประเทศไว้ทั้งหมด ได้แก่
    - ประเด็นของชีวิตและความตาย (Life and Death Issues)
    - ประเด็นทางศีลธรรมและความเชื่อทางสังคม (Social and Moral Issues)
    - ประเด็นของการผสมพันธ์/การให้กำเนิดชีวิต (Fertilization)
    - ประเด็นการบริหารจัดการในรัฐสภาและเอกสิทธิ์ (Parliamentary Procedure and Privilege Issues and Standing Orders)
3. เปิดโอกาสโดยการกำหนดในข้อบังคับการประชุมสภาให้มีการเปิดประเด็นอภิปรายในสภาเพื่อนำไปสู่การลงมติในเรื่องของการตัดสินใจในนโยบายทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่นโยบายทางเศรษฐกิจหนึ่งๆ อย่างร้ายแรง เช่น การกระทบต่อวิถีชีวิต สังคม และการดำเนินการทางเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ โดยตัวอย่างของประเด็นที่ว่านี้ ได้แก่ การสร้างเขื่อน การสร้างท่าเรือขนาดใหญ่ การกำหนดเขตพื้นที่อุตสาหกรรม เป็นต้น

จะเห็นว่าขั้นตอนการนำเรื่องเพื่อเข้าพิจารณาให้มีการลงมติอย่างอิสระตามข้อเสนอนั้น มีอยู่ 2 แบบด้วยกันคือ แบบที่หนึ่ง การบรรจุเป็นข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญดังที่เคยทำมา และ แบบที่สอง คือ การกำหนดให้อยู่ในข้อบังคับการประชุมสภา ซึ่งในแบบที่สองนี้อาจจะต้องมีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

ไว้ว่าใน พรบ. ประกอบ หรือ ข้อบังคับการประชุมนี้ จะต้องเพิ่มขั้นตอนในแบบที่สองนี้ไว้ ไม่สามารถละเลยได้

ที่มา: อรรถสิทธิ์ พานแก้ว, เพิ่มดุลอำนาจระหว่าง 'นักการเมือง' และ 'พรรคการเมือง': เพิ่มประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ "ผู้แทนราษฎร" (2558) หน้า 128-129.

การเพิ่มความโปร่งใสในการทำงานของพรรคการเมือง

จะเป็นการดีหรือไม่ถ้าการได้มาซึ่งมติของพรรคที่มีผลบังคับและผูกพันต่อการมีพฤติกรรมในการทำงานของ ส.ส. ในหลายๆ เรื่องได้ถูกเปิดเผยต่อสาธารณะ เพราะข้อค้นพบในพฤติกรรมการโหวตตามพรรคของ ส.ส. คือ การโหวตตามระบบของการทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของพรรคที่เป็นกระบวนการที่ถือว่าเป็นการให้ความรู้ ให้มองเห็นผลดีผลเสียอย่างรอบด้านในเรื่องพิจารณาหรือร่างกฎหมายที่ ส.ส. แต่ละคนจะต้องลงมติ ซึ่งกระบวนการภายในของการทำความเข้าใจนี้ ส.ส. สามารถซักถามและแสดงความไม่เห็นด้วย การถกเถียงภายในกระบวนการนี้อาจเป็นไปด้วยความเข้มข้นในเนื้อหาสาระที่นำมาถก และในที่สุดแล้วการได้ฉันทามติภายในพรรคก็จะถือเป็นที่สุดและมีผลให้ ส.ส. ทุกคนต้องเคารพและปฏิบัติตาม

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ประชาชนผู้ซึ่งเป็นผู้ที่เลือก ส.ส. แต่ละคนมาเพื่อเป็นผู้แทนของพวกเขาในสภาไม่ได้รับรู้ถึงข้อมูลหรือที่มาของการได้มาซึ่งมตินั้น ประชาชนมารับรู้ก็ต่อเมื่อมติได้ออกมาในทางใดทางหนึ่งแล้ว ซึ่งทางที่ถูกเลือกออกนั้นอาจไม่เป็นที่ต้องใจของพวกเขามากนัก ที่สำคัญพวกเขาอาจไม่มีทางรับรู้ได้ว่า ส.ส. ของพวกเขานั้นได้ทำหน้าที่ในการสะท้อนความต้องการออกไปหรือไม่ เพราะข้อมูลในส่วนของกระบวนการทำความเข้าใจนี้เป็นกระบวนการปิดที่เสร็จสิ้นภายในพรรคการเมือง ประชาชนจะรับทราบและได้รับการอธิบายก็ต่อเมื่อการลงมติภายในพรรคและภายในรัฐสภาอาจจะเสร็จสิ้นไปแล้ว

เช่นนี้แล้วประโยชน์ของการทำหน้าที่ผู้แทนเพื่อสะท้อนความต้องการของประชาชนนั้นอาจไม่เกิดขึ้นในกรณีนี้มากนัก หรือจะกล่าวในอีกแง่หนึ่งว่า การทำงานของ ส.ส. ไทย นั้นถ้าเป็นตามรูปแบบนี้จะเป็นในรูปแบบของผู้แทนที่ตัดสินใจแทนประชาชน (Trustees) มากกว่าแบบที่เป็นผู้แทนที่รับฟังว่าประชาชนต้องการอะไรแล้วจึงมาถ่ายทอดความต้องการนั้น (Delegates) ซึ่งคงต้องเป็นที่ถกเถียงกันว่ารูปแบบที่ผู้แทนตัดสินใจแทนประชาชนนี้เหมาะสมหรือหรือเป็นที่พอใจของประชาชนหรือไม่

ดังนั้น การทำให้การทำงานของพรรคการเมืองโดยเฉพาะกระบวนการการได้มาซึ่งมติพรรคได้ถูกเผยแพร่ในระยะเวลาที่เป็นปัจจุบันก็จะทำให้ประชาชนนั้นได้รับรู้รับทราบถึงเหตุผลในมติของพรรคซึ่งในอดีตประชาชนไม่เคยได้ทราบอย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ดี ข้อเสนอของการเปิดเผยที่มาของมติพรรคนั้นไม่ได้ครอบคลุมในทุกๆ เรื่อง แต่ข้อเสนอจากหนังสือเล่มนี้ คือ การทำให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมการโหวตตามพรรคหรือการทำความเข้าใจว่าที่ ส.ส. ไม่สามารถ 'ดื้อ' หรือสะท้อนความต้องการเชิงพื้นที่จากประชาชนนั้นมีที่มาที่ไปอย่างไร ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลนี้จะทำให้ ส.ส. นอกจากจะสามารถอยู่ได้กับข้อจำกัดของการทำงานภายใต้พรรคการเมืองในระบบรัฐสภาแล้ว ก็สามารถทำให้รองรับความเสี่ยงของการได้รับการสนับสนุน

จากประชาชนในพื้นที่ในกรณีที่ความไม่ตรงกันของความต้องการในการโหวตของ ส.ส. ที่ต้องโหวตตามพรรคไม่ตามใจประชาชนนั้นมีเหตุผลและจะไม่นำไปสู่การหายไปของการสนับสนุนจากประชาชนต่อ ส.ส. ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

วิธีการที่จะทำให้เกิดการเปิดเผยมติพรรคนี้คงไม่ได้ตั้งความหวังว่าแต่ละพรรคการเมืองจะแสดงความเจตจำนงค์ในการปฏิบัติตามข้อเสนอนี้ด้วยตนเอง ดังนั้น การทำให้การเปิดเผยมติพรรคในกรณีของการลงมติในเรื่องพิจารณาหรือร่างกฎหมายต่างๆ นั้น อาจจะต้องทำให้เกิดเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นทางการเกิดขึ้น นั่นคือ จะต้องบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติพรรคการเมือง เพื่อทำให้เกิดสภาพบังคับของแนวปฏิบัติ

การมีการเลือกตั้งขั้นต้น (Primary Voting)

ถึงแม้จะยอมรับว่าสาเหตุของการมีพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคของ ส.ส. นั้นมาจากการที่ประเทศไทยนั้นมีระบบรัฐสภา การมีระเบียบวินัยของพรรค (Party Discipline) และ การต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรค (Party Cohesion) นั้นเป็นเรื่องและแนวปฏิบัติที่สำคัญ แต่หากมองว่าการที่ ส.ส. เองก็ต้องแสดให้เห็นว่าตนเองนั้นก็มีความรับผิดรับชอบต่อการทำหน้าที่ผู้แทนของประชาชนแล้ว การดื้อไม่โหวตตามพรรคนั้นในบางครั้งก็เป็นเรื่องถูกต้องที่จำเป็น แต่จะมีวิธีไหนที่ทำให้การดื้อนั้นไม่ลงเอยด้วยการที่ ส.ส. ไม่ถูกมองว่าเป็นคนที่ไม่ทำตามมติพรรค ไม่มีระเบียบวินัย หรือเป็นแกะดำของพรรค ที่ผลของการกระทำพฤติกรรมเช่นนี้คือการไม่ถูกส่งลงเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งถัดไป เพราะถึงอย่างไรหนึ่งในความต้องการสูงสุดของ ส.ส. เองคือโอกาสในการลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งต่อไป

หลายคนอาจจะแย้งว่า ที่จริงแล้ว ส.ส ไทยนั้นมีเอกสิทธิ์คุ้มครองในการลงมติในหลายๆ เรื่อง และหากว่าโดนขับออกจากพรรคเพราะถูกลงโทษจากการมีพฤติกรรมที่ขัดต่อมติของพรรค ส.ส. คนนั้นๆ ก็สามารถหาพรรคอื่นสังกัดอยู่ได้ แต่ถ้ามองไปลึกๆ บางที ส.ส. คนที่ดื้อนั้นอาจไม่เป็นด้วยเพียงไม่กี่เรื่อง การจะย้ายพรรคอาจจะเป็นไปไม่ได้เพราะฐานความคิดตวามต้องการทางด้านนโยบายหรือทางการเมืองอาจไม่ตรงกัน ดังนั้น การย้ายพรรคอาจไม่ใช่สิ่งที่ ส.ส. คนนั้นต้องการ สิ่งที่ ส.ส. คนที่ดื้อคนนั้นต้องการอาจจะเป็นแค่โอกาสในการพิสูจน์กับประชาชนว่า การดื้อของเค้านั้นก็เพื่อประชาชนในพื้นที่ การตัดสินใจในการที่จะให้โอกาสในการเป็น ส.ส. อีกครั้งในการเลือกตั้งครั้งต่อไปควรจะเป็นเรื่องของประชาชนในพื้นที่ (ที่สะท้อนความต้องการของพวกเขาจนทำให้เป็นปัจจัยในการแสดงการดื้อต่อมติพรรค) ไม่ใช่ผู้บริหารพรรคที่ไม่ได้เสียงสะท้อนจากประชาชนในพื้นที่

ดังนั้น การทำให้มีการเลือกตั้งขั้นต้นนั้นจะเป็นสิ่งที่เรียกว่าการสร้าง “มาตรการความปลอดภัย (Safety Net) ทางการเมืองให้แก่ ส.ส.” (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว 2558) ซึ่งหมายความว่า แม้การดื้อของ ส.ส. จะถูกมองจากพรรคเองว่าเป็นการกระทำที่สมควรได้รับการลงโทษ แต่ทว่าการดื้อนั้นเป็นความต้องการจากประชาชน การสร้างพื้นที่หรือมาตรการความปลอดภัยในการที่จะมีโอกาสในการแสดงให้เห็นว่าการมีพฤติกรรมที่ไม่ทำตามมติพรรคในบางครั้งนั้นไม่ได้ส่งผลลบขั้นร้ายแรง การมีการเลือกตั้งขั้นต้นจึงเปรียบเสมือนตาข่ายที่รองรับหาก ส.ส. นั้นถูกผลักให้ตกจากที่ยืนของพรรค

เช่นเดียวกับข้อเสนอในการเพิ่มอิสระในการลงมติให้กับ ส.ส. ในย่อหน้าที่ผ่านมา ผู้เขียนเองได้เสนอวิธีการและตัวแบบในการจัดให้มีการเลือกตั้งขั้นต้นไว้ในงานการศึกษา “เพิ่มดุลอำนาจระหว่าง ‘นักการเมือง’ และ ‘พรรคการเมือง’: เพิ่มประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ “ผู้แทนราษฎร”” ที่เสนอไว้ (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว 2558) ซึ่งตัวแบบที่นำเสนอนั้นอยู่ในกล่องที่ 7.2 ข้างล่างนี้

กล่องที่ 7.2 ตัวแบบการจัดให้มีการเลือกตั้งขั้นต้น (Primary Vote)

ตัวแบบสำหรับประเทศไทย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในย่อหน้าที่ผ่านมาว่า ข้อเสนอตัวแบบที่ 2 นี้เน้นในการสร้างแรงจูงใจให้ ส.ส. แสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากกรอบ “วินัย” ของพรรคแต่ “ตอบสนอง” แก่ประชาชน ในขณะการทำหน้าที่ทั้งในและนอกสภา ดังนั้น ผลที่ตามมาจากการมีพฤติกรรมที่เบียงเบนนั้นย่อมมีและอาจจะมีทั้งในทางบวกและทางลบ หากผลที่ออกมาเป็นทางบวกซึ่งได้แก่เป็นการกระทำและพฤติกรรมที่ผู้บริหารพรรคและผู้มีอิทธิพลในพรรคเห็นชอบด้วยก็จะเป็นส่วนส่งเสริมในการทำหน้าที่และการมีสถานะของ ส.ส. คนนั้นๆ ในพรรคการเมืองให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น แต่หากผลที่ตามมาเป็นลบนั่นคือการกระทำเป็นที่ไม่ถูกเห็นชอบด้วยจากผู้บริหารพรรคและผู้มีอิทธิพลในพรรคสถานะในพรรคของ ส.ส. คนนั้นอาจสั่นคลอนและ/หรือได้รับการลงโทษทางวินัยจากพรรค เช่น การปลดออกจากคณะกรรมาธิการที่พรรคได้ใช้สิทธิของพรรคเสนอชื่อ หรือ การดำรงตำแหน่งทางการเมืองในโควต้าของพรรค และโทษที่รุนแรงที่สุดคือ การไม่เสนอชื่อลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งต่อไป แต่ยังคงสถานะของการเป็นสมาชิกพรรคอยู่

การไม่ได้รับการส่งรับสมัครเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งต่อไปนั้นเป็น “ต้นทุน” ที่ ส.ส. จะต้องนำมาคำนวณว่าคุ้มกับผลประโยชน์ที่จะได้จากการทำหน้าที่ที่ตอบสนองประชาชนมากกว่าพรรคหรือไม่ และบ่อยครั้งที่ต้นทุนนั้นไม่คุ้มกับประโยชน์ที่จะได้ แต่การจัดให้มีการเลือกตั้งขั้นต้นนี้จะเป็นตัวช่วยในการทำให้ ส.ส. เห็น “ประโยชน์” มากกว่าต้นทุนที่ตนเองต้องจ่ายกับพฤติกรรม เพราะการเลือกตั้งขั้นต้นนอกจากจะทำให้การตัดสินใจของพรรคในการจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปมาอยู่ในมือของสมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไปไม่ใช้ผู้บริหารหรือผู้มีอิทธิพลของพรรค แต่ยังทำให้เกิดความมั่นใจแก่ ส.ส. ในการมีการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากความต้องการของพรรคแต่เป็นที่ต้องการของคนในพื้นที่ เพราะการมีการเลือกตั้งขั้นต้นจะเป็นส่วนช่วยให้ความมั่นใจว่าตนมีโอกาสที่จะได้เป็นรับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของพรรคในการเลือกตั้งทั่วไป เพราะหากการกระทำหรือพฤติกรรมนั้นได้รับสัญญาณว่าเป็นความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง ในการเลือกตั้งขั้นต้น ส.ส. คนนั้นก็น่าจะได้รับการเลือกให้เป็นตัวแทนของพรรคอีกครั้งหนึ่ง

ทั้งนี้ข้อเสนอในส่วนของรูปแบบของการเลือกตั้งขั้นต้นนั้นจะเสนอตามประเด็นความแตกต่างของการใช้ระบบการเลือกตั้งขั้นต้นในประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ 4 ประการ ซึ่งได้แก่ (1) คุณสมบัติของผู้มีสิทธิในการลงเลือกตั้งและการมีชื่อในบัตรเลือกตั้ง (2) การสนับสนุนผู้สมัครคนใดคนหนึ่งจากพรรคการเมืองต้นสังกัดในระหว่างการเลือกตั้งขั้นต้น (3) คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งขั้นต้น และ (4)

ระบบการเลือกตั้งที่ใช้โดยรายละเอียดของทั้ง 4 ประเด็นมีดังนี้ คือ

1. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิในการลงเลือกตั้งและการมีชื่อบัตรเลือกตั้ง

ข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งขั้นต้นนั้นนอกจากคุณสมบัติหลักๆ ตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้เสมอ เช่น การมีสัญชาติไทย เกณฑ์อายุขั้นต่ำ เกณฑ์การบ่งบอกลักษณะของการอยู่อาศัยในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ลงรับสมัคร คุณสมบัติอันเป็นที่ต้องห้าม แล้วนั้น คุณสมบัติที่ถูกระบุอยู่เสมอคือ *"การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง"* ซึ่งในการเลือกตั้งขั้นต้นนี้การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองก็ยังคงเป็นคุณสมบัติที่ยังคงไว้ เพราะตามข้อเสนอนี้ มีสมมติฐานว่า ส.ส. ในสมัยที่แล้วที่มาลงเลือกตั้งในการเลือกตั้งขั้นต้นนี้เป็น ส.ส. ที่ได้มีการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากที่พรรคการเมืองต้นสังกัดต้องการ จึงได้รับการลงโทษจากพรรคโดยการตัดสิทธิการส่งลงลงสมัครรับเลือกตั้งในคราวต่อไป แต่ยังไม่ได้ขับไล่ออกจากการเป็นสมาชิกพรรค ดังนั้น อดีต ส.ส. ผู้นี้จึงยังคงมีสถานะการเป็นสมาชิกพรรคและสามารถพิสูจน์ว่าการกระทำหรือพฤติกรรมที่ตนได้มีเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ว่าเป็นที่ต้องการอย่างแท้จริงอีกครั้งในการเลือกตั้งขั้นต้น

ในส่วนของการมีชื่อในบัตรเลือกตั้งนั้น เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งในการเลือกตั้งขั้นต้นที่ผู้สมัครทุกคนจะต้องปฏิบัติ การกำหนดวิธีการเพื่อให้มีชื่อในบัตรเลือกตั้งนี้เป็นวิธีการป้องกันผู้สมัครบางประเภทที่ไม่ได้มีแรงจูงใจที่จะเข้ามาเสนอตัวเพื่อรับเลือกตั้งและหวังถึงการได้รับชัยชนะ แต่มาลงสมัครรับเลือกตั้งเพียงเพื่อผลประโยชน์ทางสังคมและส่วนตัวเท่านั้น ดังนั้น การกำหนดวิธีการและขั้นตอนนี้จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง

ซึ่งการจะสามารถมีชื่อในบัตรเลือกตั้งนั้น ผู้ที่จะสมัครทุกคนจะต้อง[45]

(1) *ยื่นแบบแสดงเจตจำนง*ในการลงรับสมัครต่อหน่วยงานที่จัดการการเลือกตั้งในระยะเวลาที่หน่วยงานได้กำหนดตามความเหมาะสม

(2) *ต้องยื่นบัญชีรายชื่อผู้สนับสนุนที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง* (ที่ไม่ได้ถูกตัดสิทธิในการใช้สิทธิเลือกตั้ง) เป็นจำนวน ร้อยละ 5 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นๆซึ่งรายชื่อนี้จะต้องไม่ซ้ำกับผู้สมัครรายอื่นๆ ทั้งของพรรคการเมืองเดียวกันและพรรคการเมืองอื่นโดยเกณฑ์การกำหนดจำนวนรายชื่อขั้นต่ำไว้ที่ร้อยละ 5 นั้นเป็นการกำหนดเกณฑ์เดียวกับเกณฑ์ขั้นต่ำการได้รับจำนวนที่นั่งในสภาในการเลือกตั้งระบบบัญชีรายชื่อที่ได้เคยกำหนดไว้ ดังนั้น การที่ผู้สมัครสามารถรวบรวมรายชื่อได้ในจำนวนนี้ก็เป็นการเทียบเคียงได้ว่ามีความสามารถและโอกาสที่จะลงแข่งขันในการเลือกตั้งและมีโอกาสในการที่จะได้รับชัยชนะได้ โดยไม่ใช่เป็นการลงรับสมัครเพื่อจุดประสงค์อื่น

[45]ข้อกำหนดที่เขียนมานี้เป็นการประมวลจากข้อกำหนดที่มลรัฐต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ในการกำหนดคุณสมบัติซึ่งสมารถสรุปได้ใน 3 ข้อดังที่เสนอ ดูรายละเอียดได้ในเวปไซต์ http://ballotpedia.org/Ballot_access_for_major_and_minor_party_candidates สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2557

(3) *ต้องเสียค่าสมัคร*ในจำนวนที่เท่ากับร้อยละ 10 ของฐานเงินเดือนทั้งหมดหนึ่งเดือน ในฐานะ ส.ส. นั่นคือ หากเงินเดือนของ ส.ส. คือ 100,000 บาท ค่าสมัครรับเลือกตั้งก็จะเป็น 10,000 บาท

(4) *ต้องยื่นแสดงบัญชีรายรับรายจ่ายที่ใช้ในการเลือกตั้ง* แม้ผู้สมัครอาจจะไม่ได้รับการเลือกตั้ง

2. การสนับสนุนผู้สมัครคนใดคนหนึ่งจากพรรคการเมืองต้นสังกัดในระหว่างการเลือกตั้งขั้นต้น

พรรคการเมืองหนึ่งสามารถให้การรับรองการสนับสนุน (Endorsement) แก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งได้ในเชิงสัญลักษณ์ในช่วงระยะเวลาของการเลือกตั้ง แต่จะไม่สามารถให้การสนับสนุนทุนและอุปกรณ์ในการหาเสียงให้แก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งรวมทั้งผู้ที่ให้การสนับสนุนได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการได้เปรียบในการเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากการใช้งบประมาณที่ไม่เท่ากัน

3. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งขั้นต้น

ด้วยเหตุผลที่คนไทยไม่มีความคุ้นเคยกับแนวคิดเรื่อง “การแสดงตัวตนทางการเมืองผ่านการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง” (Party Identification) จึงทำให้การที่จะเลือกระบบการเลือกตั้งขั้นต้นว่าจะเป็นระบบเปิด ระบบปิด ระบบกึ่งปิด หรือ ระบบสองคนคะแนนสูงสุดสำหรับประเทศไทยไม่ได้เป็นไปได้ด้วยวิธีการที่ง่ายนัก เพราะการที่คนไทยไม่ได้แสดงตัวตนทางการเมืองหรือความคิดทางการเมืองผ่านการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองจึงทำให้การใช้ระบบการเลือกตั้งขั้นต้นทุกแบบนั้นไม่อาจจะทำได้โดยง่าย ยิ่งไปกว่านั้น การที่ประเทศไทยไม่ได้มีระบบการลงทะเบียนเพื่อเลือกตั้ง (Vote Registration) จึงทำให้การระบุสถานภาพของการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้นทำไม่ได้โดยง่าย

เช่นนั้นแล้ว ข้อเสนอที่มีคือ ในการจัดให้มีการเลือกตั้งขั้นต้นสำหรับประเทศไทยจะเป็นแบบระบบเปิดที่เปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนมาใช้สิทธิเลือกตั้งได้ในวันเลือกตั้งขั้นต้นที่จะจัดขึ้นในวันเดียวกันทุกพรรค (รายละเอียดของการจัดการการเลือกตั้งจะอธิบายเพิ่มเติมในส่วนต่อไป) โดยในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิจะต้องระบุว่าตนต้องการที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งขั้นต้นให้แก่พรรคใด และจะมีสิทธิเพียงสิทธิเดียวในการเลือกตั้ง นั่นคือ หากใช้สิทธิในการเลือกตั้งขั้นต้นให้กับพรรคหนึ่งๆ แล้วก็จะไม่สามารถไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งขั้นต้นให้กับพรรคใดๆ อีก เพื่อป้องกันการลงคะแนนเสียงที่ให้ผลไปในทางลบกับพรรคการเมืองอื่นๆ

4. ระบบการเลือกตั้งที่ใช้

ระบบการเลือกตั้งที่ใช้ในการเลือกตั้งขั้นต้นที่ใช้นั้นจะเป็นระบบเสียงข้างมาก (Majoritarian) หรือที่เรียกว่า ระบบคะแนนนำกำชัย (First-Past-the-Post – FPTP) โดยผู้ที่มีคะแนนสูงสุดในการเลือกตั้งครั้งนั้นจะได้เป็นตัวแทนของพรรคนั้นในการเลือกตั้งทั่วไป

นอกจากนี้นอกจากการกำหนดรูปแบบของการเลือกตั้งขั้นต้นแล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่จะต้องนำเข้ามาพิจารณาร่วมด้วย คือ ประเด็นของการ *"การจัดการการเลือกตั้งขั้นต้น"* โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นการจัดการเลือกตั้งเป็น 2 แบบ คือ

- *แบบที่ 1 ตามการสิ้นสภาพของสภาเมื่อครบกำหนดตามอายุของสภา* การจัดการเลือกตั้งในแบบที่ 1นั้นจะเริ่มกระบวนการได้ในระยะเวลา 3 เดือนก่อนที่สภาจะครบกำหนด นั่นคือ ผู้ที่คิดว่าจะสมัครจะสามารถยื่นแสดงเจตจำนง ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สนับสนุน และจ่ายค่าสมัครได้ทันทีและวันที่จะจัดการการเลือกตั้งขั้นต้นอาจจะเกิดขึ้นก่อน 30 วันก่อนวันเลือกตั้งทั่วไป
- *แบบที่ 2 ตามการสิ้นสภาพของสภาจากการยุบสภา*การจัดการเลือกตั้งในแบบที่ 2 นี้มีความซับซ้อนอยู่ในระดับหนึ่งในเรื่องของเงื่อนไขของเวลา เพราะการสิ้นสภาพของสภาจากการยุบสภานั้นจะทำให้การจัดการการเลือกตั้งขั้นต้นนี้จะมีเวลาที่จำกัดมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการกำหนดการเลือกตั้งครั้งใหม่หลังจากการเลือกตั้งมักจะกำหนดไว้ในช่วงระยะเวลา 45-60 วันหลังจากมีพระราชกฤษฎีกายุบสภา ดังนั้น หากจะจัดให้มีการเลือกตั้งขั้นต้นแล้วนั้น การจัดการเลือกตั้งทั่วไปอาจจะต้องขยายเวลาเพื่อรองรับการเลือกตั้งขั้นต้นซึ่งอาจจะใช้เวลาอย่างน้อย 30 วันเพื่อทำให้กระบวนการการเลือกตั้งนั้นครบถ้วนสมบูรณ์

จะเห็นว่าข้อเสนอในวันที่จัดการการเลือกตั้งขั้นต้นนี้จะกำหนดขึ้นเพียง 30 วันก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งหลายคนอาจจะมองว่าเป็นระยะเวลาที่กระชั้นชิดกับวันเลือกตั้งทั่วไปมาก แต่การเสนอในรูปแบบนี้ก็มีอยู่บนสมมติฐานว่าการให้มีวันเลือกตั้งทั่วไปเพียง 30 วันนี้นั้น ไม่ได้เป็นระยะเวลาที่สั้น เพราะ ส.ส. เดิมที่มาลงสมัครเลือกตั้งขั้นต้นนี้จุดยืนทางการเมืองก็น่าจะเป็นที่รู้จักของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและประชาชนทั่วไปรวมถึงผู้ที่คิดจะสมัครรับเลือกตั้งคนอื่นๆ ที่น่าจะมีการวางแผนการหาเสียงและเตรียมตัวมาก่อนหน้านี้ ดังนั้น การกำหนดระยะเวลาที่มากขึ้นหรือน้อยลงจึงไม่น่าจะกระทบกับกระบวนการหรือระยะเวลาการหาเสียงของผู้สมัครแต่ละคน ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อผลการเลือกตั้งขั้นต้นออกมาแล้วนั้น ระยะเวลา 30 วันของการเลือกตั้งก็น่าจะเพียงพอต่อการที่ผู้สมัครและพรรคการเมืองต้นสังกัดจะสามารถหาเสียงไปในทิศทางที่สอดคล้องกันได้

ที่มา: อรรถสิทธิ์ พานแก้ว, เพิ่มดุลอำนาจระหว่าง 'นักการเมือง' และ 'พรรคการเมือง': เพิ่มประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ "ผู้แทนราษฎร" (2558) หน้า 138-143.

อย่างไรก็ดี ปัจจัยที่จะทำให้ข้อเสนอให้มีการจัดการเลือกตั้งขั้นต้นนั้นความสำเร็จในการที่จะทำให้ ส.ส. นั้นดื้อได้บ้างจะเป็นผลสำเร็จนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการที่ ส.ส จะเข้าใจว่าสามารถแสดงพฤติกรรมนี้ได้ แต่ความเข้าใจต่อเหตุผลของการทำให้มีการเลือกตั้งขั้นต้นของประชาชนก็เป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหาก ส.ส. นั้นมีพฤติกรรมที่ไม่โหวตตามพรรคเพราะเห็นว่าเป็นความต้องการของประชาชน แต่เมื่อถึงเวลาการเลือกตั้งขั้นต้นประชาชนไม่ได้มองเห็นเจตนาของพฤติกรรมนั้นหรือลืมไปว่า ส.ส. นั้นได้ดื้อเพื่อพวกเค้า ในที่สุด ส.ส. คนนั้นๆ อาจแพ้การเลือกตั้งขั้นต้น ที่สุดแล้ว การเรียนรู้ว่าถึงแม้จะมี

การเลือกตั้งขั้นต้น แต่ประชาชนเองไม่ได้มองว่าเป็นหน้าที่ที่ประชาชนควรจะตอบแทน ส.ส. ที่ไม่ทำตามพรรคเพราะต้องการทำตามเสียงสะท้อนของคนในพื้นที่ ก็จะทำให้ ส.ส. ได้เรียนรู้ว่าการไม่โหวตตามพรรคนั้นเป็นพฤติกรรมที่ไม่คุ้มความเสี่ยง เพราะถึงแม้จะมีมาตรการเพื่อรองรับความปลอดภัยหรือตาข่ายรองรับการดื้อ แต่เมื่อถึงเวลาประชาชนไม่ได้ขึงตาข่ายนั้น พฤติกรรมที่คาดหวังไว้ก็จะถูกบอกต่อว่าอย่าได้มีพฤติกรรมเช่นนั้นเลย

โหวตตามฝ่าย

ข้อค้นพบและข้อขบคิด

ปัจจัยที่เป็นแรงผลักในการทำให้เกิดพฤติกรรมการโหวตตามฝ่ายของ ส.ส. และพรรคการเมือง คือ สถานภาพการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลหรือพรรคที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล เพราะการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งแม้จะดูเหมือนว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของการเป็นนักการเมืองและพรรคการเมือง แต่เมื่อเข้ามาในสภาได้แล้วการได้เป็นพรรครัฐบาลในฐานะแกนนำสำหรับพรรคการเมืองขนาดใหญ่ หรือเป็นส่วนหนึ่งของพรรคที่ได้ร่วมรัฐบาลนั้นมักจะเป็นเป้าหมายที่สำคัญกว่า และเมื่อได้เป็นพรรครัฐบาลแล้วการคงสถานภาพอยู่ได้ตลอดสมัยสภาผู้แทนราษฎรก็จะเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด

ดังนั้น จึงไม่แปลกใจที่การมีพฤติกรรมการโหวตตามฝ่ายโดยเฉพาะพรรคที่อยู่ฝ่ายร่วมรัฐบาลนั้นจะมีค่าสถิติที่สูง เพราะการโหวตตามฝ่ายหมายถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของฝ่ายที่จะทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลนั้นมีความต่อเนื่อง โอกาสของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่จะเกิดจากการที่พรรคการเมืองร่วมฝ่ายรัฐบาลไม่โหวตตามฝ่ายนั้นแทบจะไม่มี ดังจะเห็นได้ว่าแบบแผนพฤติกรรมการโหวตตามฝ่ายนั้นมีมากกว่า 2 ใน 3 ของการลงมติทั้งหมด

อย่างไรก็ดี การมีพฤติกรรมการโหวตตามฝ่ายนั้นไม่ใช่พฤติกรรมของความเบี่ยงเบนในการมีระบบการเมืองในระบบรัฐสภาโดยเฉพาะในระบบรัฐสภาที่มีรัฐบาลเป็นรัฐบาลผสม เพราะในที่สุดแล้วการโหวตตามฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายรัฐบาลหมายถึงเสถียรภาพและความอยู่รอด เช่นเดียวกับฝ่ายพรรคที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลการโหวตตามฝ่ายก็จะเป็นวิธีเดียวที่ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลนั้นสั่นคลอนได้เช่นนั้นแล้วการโหวตตามฝ่ายจึงเป็นวิธีการที่ดูสมเหตุสมผลในการโหวตในระบบรัฐสภามากที่สุด

แต่การโหวตตามฝ่ายจะเป็นปัญหาในแง่ของการทำหน้าที่ผู้แทนราษฎรก็คือ การที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลที่ความคาดหวังของประชาชนต่อการทำหน้าที่ ส.ส. ในรัฐสภาก็คือ การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารและพรรคร่วมรัฐบาล แต่ในความเป็นจริงแล้วการจับขั้วรัฐบาลผสมแบบมีส่วนเกิน (Surplus Coalition Government) ทำให้โอกาสของการตรวจสอบหรือความพยายามในการคานอำนาจทางนิติบัญญัติผ่านการลงมติในร่างกฎหมายหรือการเสนอร่างกฎหมายนั้นมีไม่มากนัก

พฤติกรรมที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลมีก็คือการทำให้เกิดภาพความไม่ชอบธรรมในการลงมติในแต่ละเรื่องหรือการไม่เข้าร่วมลงมติเพราะเห็นว่าโอกาสของการเกิด ‘สภาล่ม’ จะมี แต่กลยุทธ์ทั้งสองที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลใช้ ไม่ได้มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในกระบวนการการออกกฎหมายหรือกระบวนการการตรวจสอบฝ่ายบริหาร สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือการมีภาพลบทางการเมืองให้กับ

ฝ่ายรัฐบาลเพียงชั่วครั้งชั่วคราว แต่พอถึงการประชุมครั้งต่อไปการลงมติในเรื่องนั้นก็จะมีการจัดการจากการประสานงานของวิปรัฐบาลเพื่อให้เรื่องพิจารณานั้นผ่านสภาไปได้

คำถามคือ หากมองว่าการเป็นระบบรัฐสภาแล้วการโหวตตามฝ่ายนั้นเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ในแง่ของกระบวนการการทำงานตามระบบ แต่หากถามว่าจะมีทางอื่นหรือการออกแบบกลไกอื่นหรือไม่ที่อาจจะทำให้ข้อจำกัดทางการมีระบบรัฐสภานั้นสามารถทำให้ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นสามารถตรวจสอบหรือทำให้เกิดการคานอำนาจได้บ้าง คำตอบอยู่ที่ย่อหน้าถัดไป

ข้อเสนอการแก้ข้อด้อย

ข้อเสนอเพื่อการทำให้การตรวจสอบของฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้เสียงความต้องการของประชาชนนั้นถูกสะท้อนกลับมาสู่การพิจารณาของรัฐสภาโดยที่ไม่ต้องถูกกลั่นกรองผ่านกระบวนการตัวแทนของประชาชนอีก เพราะโดยพื้นฐานแล้ววิธีการที่ฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้นจะสามารถแสดงความไม่เห็นด้วยหรือคานความคิดในเรื่องของร่างกฎหมายต่างๆ นั้นก็สามารถทำได้ในระบบกรรมาธิการที่ถูกทำให้เป็นเวทีของการถกเถียงแลกเปลี่ยนก่อนที่จะได้ข้อสรุปสุดท้ายก่อนลงมติในวาระที่ 3 ของการพิจารณาร่างกฎหมาย แต่ระบบกรรมาธิการของไทยนั้นหากพิจารณาเข้าไปในรายละเอียดแล้วก็ยังจะเห็นว่าโอกาสที่ฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลสอดแทรกความต้องการเข้าไปนั้นมีไม่มาก เพราะการจัดระบบกรรมาธิการในรัฐสภาไทยก็ยังคงยึดจำนวนและโควต้าจำนวนกรรมาธิการตามขนาดสัดส่วนของพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภา เช่นนี้แล้ว โอกาสที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลจะเข้าไปลงมติเพื่อที่จะผ่านเรื่องของตนในกรรมาธิการอีกก็ดูจะมีไม่มาก

ดังนั้น ข้อเสนอในการแก้ปัญหานี้จึงเป็นข้อเสนอที่ให้ผ่านกระบวนการของการมีผู้แทนแต่เป็นการกลับไปถามความต้องการของประชาชนโดยตรง ดังที่จะเรียกว่าการทำ “ประชามติเสียงข้างน้อย” (ชมพูนุท ตั้งถาวร 2558)

<u>ประชามติเสียงข้างน้อย</u>

ประชามติเสียงข้างน้อยเป็นข้อเสนอที่ประยุกต์มาจากกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญในหลายๆ ประเทศ ที่โดยหลักการแล้วการจะเสนอแก้ไขก็ต้องมาจากเสียงส่วนใหญ่แต่ในบางครั้งเสียงส่วนน้อยอาจมีความต้องการหรือมีความเห็นไม่สอดคล้องกับเสียงส่วนใหญ่ ดังนั้นข้อเสนอในการที่จะทำให้เสียงส่วนน้อยในรัฐสภาสามารถคานอำนาจในเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้ได้ก็คือ

> *“ในส่วนของการริเริ่มให้มีการลงประชามตินั้น เพื่อให้ประเด็นที่สมาชิกรัฐสภาเสียงส่วนน้อย จะขอลงประชามติเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อประชาชนอย่างแท้จริง ก็ควรกำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องลงชื่อรับรองด้วยเพื่อป้องกันการนำกลไกดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ของพรรคแต่เพียงอย่างเดียว” (ชมพูนุท ตั้งถาวร 2558)*

อย่างไรก็ดี หากประยุกต์หลักการใช้กลไกประชามติเสียงข้างน้อยมาใช้กับกรณีของการพิจารณาร่างกฎมหายแล้วนั้นอาจถูกมองว่าการทำให้เรื่องพิจารณาหรือร่างกฎหมายในบางอย่างนั้นเป็นการเมืองเสียทุกเรื่อง ดังนั้น การจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำประชามติเสียงข้างน้อยในกรณีร่างกฎหมายหรือเรื่องพิจารณาอื่นๆ นั้น อาจจะต้องมีกระบวนการที่ทำให้เกิดความมั่นใจว่าเรื่องที่จะนำไปสู่การพิจารณาที่ประชาชนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริงนั้นมีความสำคัญเพียงพอ หนึ่งในกระบวนการนั้นอาจจะเป็นการเข้าชื่อเพื่อเสนอขอทำให้เกิดการพิจารณาเรื่องว่าสมควรจะนำไปเป็นประชามติได้หรือไม่ โดยนอกจากจะต้องมี ส.ส. เข้าชื่อกันในสภาแล้วอาจจะใช้เกณฑ์เดียวกับที่รัฐธรรมนูญหลายๆ ฉบับได้บัญญัติไว้ในกระบวนการเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายจากประชาชน ซึ่งจำนวนที่กำหนดไว้คือ 10,000 คน

ดังนั้น ข้อเสนอในการที่จะทำให้เกิดการทำประชามติเสียงข้างน้อยเกิดขึ้นกับกรณีของร่างกฎหมายหรือเรื่องพิจารณาอื่นนั้น อาจจะใช้หลักเกณฑ์ของการเข้าชื่อ ส.ส. เสียงข้างน้อยจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร[46] ร่วมกับการเข้าชื่อของประชาชนในจำนวนที่เท่ากับการเข้าชื่อเพื่อเสนอร่างกฎหมายประชาชน เช่นนี้แล้วการมีการสนับสนุนจากทั้ง 2 ฝ่ายจะเป็นเครื่องการันตีว่าเรื่องที่จะถูกนำไปทำประชามตินั้นเหมาะสมจริงๆ ไม่ใช่เป็นการทำประชามติเพื่อสร้างประเด็นทางการเมือง

โหวตข้ามพรรค

ข้อค้นพบและข้อขบคิด

เช่นเดียวกับการโหวตตามฝ่าย การโหวตข้ามพรรคก็มีแบบแผนพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ การโหวตข้ามพรรคจะเกิดขึ้นภายในฝ่ายพรรคที่ร่วมรัฐบาลมากกว่าที่จะเกิดขึ้นภายในฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล พรรคฝ่ายร่วมรัฐบาลจะมีค่าการโหวตข้ามพรรคที่สูงซึ่งปัจจัยที่ผลักให้เกิดพฤติกรรมนี้คือ สถานภาพและผลประโยชน์ทางการเมือง การโหวตข้ามฝ่ายของพรรคที่ร่วมรัฐบาลด้วยกันก็เป็นไปเพื่อความมีเสถียรภาพของรัฐบาลและโอกาสในการอยู่ร่วมรัฐบาลต่อไป ในขณะที่พรรคฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้นการโหวตข้ามพรรคไปยังฝ่ายที่ร่วมรัฐบาลนั้นมีค่าในระดับต่ำ โดยเฉพาะระหว่างพรรคแกนนำทั้งสองฝ่าย

อย่างไรก็ดี ในแบบแผนพฤติกรรมที่ค้นพบนั้น มีข้อสังเกตให้เห็นชัดอย่างหนึ่งในส่วนของพฤติกรรมของพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ร่วมรัฐบาล และพรรคขนาดกลางและเล็กในฝั่งที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ร่วมรัฐบาลนั้นจะเห็นว่า ค่าการโหวตข้ามพรรคกับพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกันซึ่งตามความทฤษฎีและความคาดหวังแล้วควรจะมีค่าที่สูงกลับมีค่าที่ต่ำ เพราะการเข้าร่วมรัฐบาลนั้นไม่ได้เข้าร่วมเพราะเป็นที่จำเป็นอย่างมากต่อการจัดตั้งรัฐบาลแต่เข้าร่วมรัฐบาลเพื่อ ‘เติมเต็ม’ จำนวนในการเริ่มจัดตั้งรัฐบาลให้เกิดความปลอดภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงการลงมติเลือก

[46] ใช้สัดส่วนที่เท่ากับการยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 158

นายกรัฐมนตรี ดังนั้นเมื่อเข้าสู่การประชุมสภาหลังการจัดตั้งรัฐบาลและได้นายกรัฐมนตรีแล้วนั้น พรรคการเมืองขนาดเล็กเหล่านี้ดูเหมือนว่าการโหวตข้ามพรรคกับพรรคฝ่ายรัฐบาลนั้นจะมีไม่มากนัก

สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กในฝั่งของพรรคที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้น การโหวตข้ามพรรคนั้นไม่ได้เป็นการโหวตข้ามพรรคในฝั่งที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้นจะมีค่าสูง แต่ค่าการโหวตข้ามพรรคนั้นจะมีค่าที่สูงกับพรรคฝั่งรัฐบาลโดยเฉพาะพรรคแกนนำ ซึ่งการมีพฤติกรรมแบบนี้ก็มาจากแรงจูงใจและความต้องการที่จะแป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล การแสดงให้เห็นไมตรีจิตผ่านการลงมติไปในทางเดียวกันแม้จะข้ามฝ่ายก็เป็นพฤติกรรมที่ทำให้เห็นถึงความพยายามที่จะทำให้โอกาสในการเข้าร่วมรัฐบาลนั้นเกิดขึ้นได้ ดังนั้น การคาดหวังในพฤติกรรมการทำหน้าที่การตรวจสอบฝ่ายบริหารหรือการทำงานของพรรคร่วมรัฐบาลของพรรคขนาดเล็กฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลนั้นอาจจะน้อยถึงน้อยที่สุด

แต่สำหรับพรรคขนาดกลางในพรรคฝั่งร่วมรัฐบาลแล้ว แบบแผนพฤติกรรมที่มีออกมาทำให้เกิดความประหลาดใจว่า แม้จะมีฐานะที่สามารถให้เกิดการเปลี่ยนขั้วรัฐบาลได้หรือการใช้การเป็นพรรคขนาดกลางที่ต่อรองทางการเมืองกับพรรคแกนนำได้ การลงมติในเรื่องพิจารณาต่างๆ ก็น่าจะเป็นวิธีการหนึ่งในการต่อรองนั้น ข้อค้นพบคือ พรรคขนาดกลางฝั่งรัฐบาลนั้นมีการโหวตข้ามพรรคกับฝ่ายตัวเองที่สูง หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งคือมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับฝ่ายตัวเองสูง แต่นี่อาจเป็นลักษณะเฉพาะของพรรคการเมืองขนาดกลางของประเทศไทยที่การเปลี่ยนแปลงในขนาดของพรรคการเมืองมีอยู่เสมอ แต่พรรคการเมืองขนาดกลางที่มีอยู่ไม่กี่พรรคนั้นยังคงเป็นพรรคเดิมๆ ดังนั้น การทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความศรัทธาในการเป็น ‘พรรคร่วม’ ที่น่าเชื่อถือนั้นจึงเป็นแรงจูงใจในต่อพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคของพรรคประเภทนี้

และในส่วนของพรรคขนาดเล็กฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนั้น แบบแผนพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคไปยังพรรคฝ่ายรัฐบาลโดยเฉพาะพรรคแกนนำนั้น ดูจะไม่มีค่าที่มากเท่ากับพรรคขนาดเล็กของฝ่ายเดียวกัน แต่การเกิดขึ้นของแบบแผนนี้ก็ยังมีให้เห็นอยู่ แต่สาเหตุของการโหวตข้ามพรรคของพรรคประเภทนี้คือ “โอกาส” ในการเข้ารัฐบาลเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี ข้อขบคิดที่เกิดขึ้นจากแบบแผนพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคไม่ได้อยู่ที่พรรคขนาดกลางของทั้งสองฝ่าย แต่อยู่ที่พฤติกรรมของพรรคขนาดเล็กของทั้งสองฝั่งว่าหากมองแค่พฤติกรรมการลงมตินั้นจะเห็นได้ว่า ความคาดหวังของการทำหน้าที่ของพรรคการเมืองขนาดเล็กที่เกิดจากการออกแบบระบบการเลือกตั้งในบางครั้งหรือเกิดจากพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนไทยนั้นมีความจำเป็นต่อการได้รับโอกาสให้เป็นตัวแทนของประชาชนในรัฐสภาหรือไม่

ในแง่ของฐานคิดและทฤษฎีที่มองเห็นประโยชน์ของพรรคการเมืองขนาดเล็กในสภาก็คือการเป็นหน่วยที่สะท้อนความต้องการทางการเมืองของกลุ่มคนเล็กคนน้อยในสังคมที่ส่งผ่านพรรคประเภทนี้ แต่เมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมการลงมติโดยเฉพาะการโหวตข้ามพรรคก็จะเห็นว่าการโหวตนั้นเป็นการโหวตเพื่อตัวพรรคเองมากกว่าการโหวตเพื่อการเป็นผู้แทนประชาชน

เช่นนี้แล้ว การพิจารณาถึงความจำเป็นของพรรคการเมืองขนาดเล็กในรัฐสภาไทยคงต้องเกิดขึ้น ซึ่งข้อเสนอของการปรับข้อด้อยของการโหวตข้ามพรรคในที่นี้คือ การออกแบบระบบการเลือกตั้งที่ทำให้โอกาสของการเกิดพรรคการเมืองขนาดเล็กในรัฐสภามีโอกาสน้อยลง

ข้อเสนอการแก้ข้อด้อย

แม้ส่วนหนึ่งของข้อด้อยที่ต้องขบคิดกับพฤติกรรมการโหวตข้ามพรรคของพรรคขนาดเล็กคือความเคยชินในการจัดตั้งรัฐบาลผสมแบบเกินจำนวน (Surplus Coalition Government) ทำให้พรรคขนาดเล็กที่ถูกดึงเข้ามาร่วมรัฐบาลนั้นเป็นเสมือนตัวประกอบที่ฝ่ายจะขาดไปก็ไม่ได้ทำให้การทำงานของรัฐบาลจะเสียหายไป แต่ในความจริงแล้วความเสียหายที่แท้จริงนั้นได้เกิดขึ้นกับประชาชนผู้ที่เลือกผู้แทนของเขาเข้าไปในสภา แต่ผู้แทนของพวกเขาเหล่านั้นกลับไม่ได้ทำหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเท่าไหร่นัก ดังนั้น การออกแบบระบบการเลือกตั้งที่ทำให้โอกาสการมีพรรคขนาดเล็กนั้นไม่มากจึงเป็นข้อเสนอเพื่อปรับข้อด้อยของพฤติกรรมการโหวตนี้

<u>ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนคู่ขนาน (Mixed Member Majoritarian: MMM /Parallel System)</u>

ในโลกของระบบการเลือกตั้งระบบการเลือกตั้งออกเป็นถูกแบ่งออกเป็น 2 ระบบใหญ่ คือ (1) ระบบเสียงข้างมาก (Majority/Plurality) และ (2) ระบบสัดส่วน (Proportional Representaion – PR) แต่ด้วยข้อดีและข้อด้อยของทั้งสองระบบทำให้ระบบเลือกตั้งที่ 3 ได้เกิดขึ้น นั่นคือ ระบบผสม (Mixed-Member System) โดยปกติแล้วระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากจะทำให้เกิดระบบพรรคการเมืองแบบ 2 พรรคในระบบพรรคการเมือง แต่สำหรับประเทศไทยแล้ว การใช้ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากไม่ได้นำไปสู่ระบบพรรคการเมืองแบบ 2 พรรคหรือน้อยพรรค แต่เป็นระบบผสมแบบคู่ขนานที่นำไปสู่การมีพรรคการเมืองในระบบการเมืองแบบเกือบจะเป็น 2 พรรคการเมือง (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว 2554) ดังนั้น ระบบการเลือกตั้งเพื่อทำให้การเกิดพรรคการเมืองขนาดเล็กในรัฐสภานั้นมีน้อยลง ก็คือ ระบบผสมแบบคู่ขนาน (Mixed Member Majoritarian: MMM /Parallel System)

ซึ่งระบบผสมแบบคู่ขนานนี้ก็ได้ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 แต่ก็ถูกปรับปรุงไปในกลไกส่วนประกอบบางอย่างเช่น จำนวน ส.ส. และการมีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำของการคำนวณจำนวน ส.ส. จากระบบบัญชีรายชื่อในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 แต่ในที่นี้ ข้อเสนอในการออกแบบระบบการเลือกตั้งแบบผสมคู่ขนานนี้จะมีความคล้ายคลึงกับระบบผสมที่ใช้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 บางส่วนนั่นคือ ให้มี ส.ส. ทั้งระบบเขตและระบบบัญชีรายชื่อ มีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำในคะแนนที่ได้รับจากระบบบัญชีรายชื่อที่ต้องมากกว่าร้อยละ 5 แล้วจึงจะนำมาคำนวณที่นั่งที่พรรคได้รับในระบบบัญชีรายชื่อได้

แต่ความแตกต่างของข้อเสนอจากหนังสือเล่มนี้กับที่ได้เสนอไว้ใน รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 คือ สัดส่วนของที่นั่งของ ส.ส. ในระบบเขตและระบบบัญชีรายชื่อที่มักจะเป็นสัดส่วนที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็น 1 ต่อ 4 ตาม รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 (ส.ส. ระบบเขต 400 คน ระบบบัญชีรายชื่อ 100 คน) หรือ 1 ต่อ 5 ตาม รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2550 (ส.ส. ระบบเขต 400 คน ระบบบัญชีรายชื่อ 80 คน) หรือ 1 ต่อ 3 ตาม รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2550 (แก้ไขปี พ.ศ. 2554) (ส.ส. ระบบเขต 375 คน ระบบบัญชีรายชื่อ 125 คน) โดยที่ข้อเสนอจากหนังสือเล่มนี้ขอเสนอสัดส่วน 1 ต่อ 1 ตามจำนวน ส.ส. ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น หาก รัฐธรรมนูญ กำหนดให้มี ส.ส. จำนวน 500 คน สัดส่วนของ ส.ส. ทั้งสองระบบควรเป็น 250 คนเท่ากัน

เพราะถึงแม้ว่าระบบระบบผสมแบบคู่ขนานจะมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดระบบพรรคการเมืองแบบหลายพรรคแต่ก็ไม่มากเท่ากับระบบสัดส่วนผสม (Mixed Member Proportional – MMP) แต่การกำหนดสัดส่วนของ ส.ส. ทั้ง 2 ระบบ ในสัดส่วนที่เท่า ๆ กันก็จะยังคงทำให้โอกาสให้มีหลายพรรคการเมืองในรัฐสภา แต่พรรคการเมืองเหล่านั้นจะมีจำนวน ส.ส. ที่ไม่น้อยจนเกินไปจนทำให้สถานภาพของพรรคการเมืองต้องเป็นแบบ 'พรรคเติมเต็ม' หากถูกรวมอยู่ในรัฐบาลผสมฝ่ายรัฐบาล เพราะหากพรรคที่ได้คะแนนในระบบบัญชีรายชื่อที่น้อยที่สุดที่ร้อยละ 5 แล้ว จำนวน ส.ส. ที่จะได้รับจากระบบบัญชีรายชื่อ จะเท่ากับ 12 ที่นั่งเป็นอย่างน้อย ซึ่งจำนวนที่ได้ 12 ที่นั่งนี้ก็มีส่วนทำให้พรรคนี้ได้รับการจัดสรรตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี ซึ่งการได้รับการจัดสรรตำแหน่งใน ครม. ก็ทำให้เกิดการทำงานที่รับผิดชอบต่อฝ่ายที่ตนสังกัด แต่สำหรับพรรคการเมืองขนาดเล็กแบบนี้ที่อยู่ในฟากของพรรคที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล การมีจำนวนที่มากขึ้นก็จะทำให้ประสิทธิภาพในการตรวจสอบสูงขึ้นในแง่ของการเป็นฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลที่เข้มแข็งขึ้นได้เช่นเดียวกัน

บทสรุป

เมื่อถามว่า ส.ส. โหวตเพื่อใคร คำตอบที่ได้ก็คือ ส.ส. นั้นโหวตตามพรรค และกับคำถามต่อไปที่ว่าแล้วพรรคการเมืองโหวตตามฝ่ายอย่างไร คำตอบที่ได้ก็คือ เฉพาะ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลพรรคขนาดใหญ่และขนาดกลางเท่านั้นที่โหวตตามฝ่าย ส่วนพรรคขนาดเล็กนั้นมีปัจจัยของผลประโยชน์และการต่อรองทางการเมืองที่ส่งผลต่อการโหวตตามฝ่าย และเมื่อถามอีกว่าพรรคการเมืองโหวตข้ามพรรคหรือไม่ คำตอบที่ได้ก็คือ มีการโหวตข้ามพรรคมากในฝ่ายพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคการเมืองในฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลที่มองเห็นว่าการโหวตข้ามพรรคไปยังพรรคฝ่ายรัฐบาลนั้นอาจจะทำให้เพิ่มโอกาสการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายรัฐบาลในอนาคต

คำตอบที่ได้นั้นอาจทำให้หลายคนประหลาดใจแต่อีกหลาย ๆ คน อาจจะไม่ประหลาดใจเท่าไหร่นัก เพราะแบบแผนพฤติกรรมที่ค้นพบนั้นได้ถูกอธิบายด้วยหลักทฤษฎีและฐานคิดที่เป็นที่ยอมรับว่าแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่จะพบเห็นในระบบการเมืองที่เป็นแบบระบบรัฐสภา

ในระบบรัฐสภาการโหวตตามพรรคเป็นสิ่งจำเป็นเพราะการโหวตตามพรรคเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นระเบียบวินัยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรรคที่สำหรับพรรคการเมืองในระบบรัฐสภาแล้วสิ่งทั้งสองมีผลเป็นอย่างมากต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและสถานภาพของพรรคการเมืองแต่ละพรรค โดยเฉพาะกับระบบรัฐสภาที่รัฐบาลเป็นรูปแบบของรัฐบาลผสมที่การโหวตที่มีระเบียบวินัยนั้นจำเป็นเป็นอย่างมาก การมี ส.ส. ที่ดื้อจะเป็นการเพิ่มความเสี่ยงของการสิ้นสุดของการเป็นฝ่ายรัฐบาลได้ยิ่งไปกว่านั้น การโหวตตามฝ่ายหรือโหวตข้ามพรรคนั้นก็เป็นพฤติกรรมที่สะท้อนความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างมากของแต่ละพรรคการเมือง พรรคการเมืองในฝั่งรัฐบาลย่อมต้องโหวตตามฝ่ายและโหวตข้ามพรรคกับพรรคการเมืองในฝ่ายรัฐบาลด้วยกัน ในขณะเดียวกันพรรคการเมืองในฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลบางพรรค (โดยเฉพาะพรรคขนาดใหญ่และกลางที่เป็นแกนนำฝ่ายนี้) ก็ไม่ได้มีเหตุผลหรือความจำเป็นที่จะต้องไปโหวตตามฝ่ายรัฐบาลหรือโหวตข้ามพรรคกับพรรครัฐบาลในทุก ๆ เรื่อง อย่างไรก็ตาม สำหรับ

พรรคการเมืองขนาดกลางหรือขนาดเล็กในฝ่ายที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลบางพรรคก็อาจจะมีการโหวตไม่ตามฝ่ายและโหวตข้ามพรรคไปยังฝั่งพรรครัฐบาล ทั้งนี้ก็เพราะการทำให้เกิดโอกาสของการเปลี่ยนฝ่ายไปร่วมรัฐบาล

ถึงแม้ว่าแบบแผนพฤติกรรมเหล่านี้จะถูกอธิบายถึงที่มาของแบบแผนด้วยทฤษฎีและแนวคิดที่ได้อธิบายไว้คล้ายคลึงกันรวมทั้งการได้คำอธิบายของตัวแสดงพฤติกรรมบางส่วนซึ่งภาพของพฤติกรรมและคำอธิบายก็นำมาสู่ข้อสรุปที่ว่า แม้แบบแผนพฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นไปตามที่ฐานคิดและความคาดหวังที่มีแต่แบบแผนพฤติกรรมเหล่านี้ยังคงถูกมองว่ามีข้อด้อยที่ทำให้ต้องขบคิดและเสนอหนทางที่จะเปลี่ยนข้อด้อยเหล่านั้นให้เป็นข้อดี เพื่อให้การโหวตในแบบแผนต่างๆ ได้ขยับเข้าไปสู่พฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นพฤติกรรมการโหวตที่ผู้แทน “โหวตเพื่อประชาชน” ให้มากที่สุด

ดังนั้นข้อเสนอที่มีมาในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นข้อเสนอที่บางข้อเสนออาจจะไม่ได้เกี่ยวกับการออกแบบสถาบันทางการเมืองใหม่ แต่อาจจะต้องมีการเน้นย้ำและชี้ให้เห็นวิธีที่จะทำให้กลไกที่มีอยู่เดิมนั้นว่าสามารถทำให้เกิดการขยับของแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ได้

แต่เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว การออกแบบสถาบันทางการเมืองแบบเป็นทางการ (Formal Institution) หรือการปรับใช้ของเดิมนั้นก็มีข้อจำกัดของตัวสถาบันทางการเมืองเหล่านั้นเอง เพราะแม้จะมีการบังคับใช้ (Enforcement) แต่การขาดการเห็นพ้องจากความไม่เป็นทางการของสังคม (Informal Institution) การเข้ากันไม่ได้ของความเป็นทางการของกฎ ระเบียบ แบบเป็นทางการกับความเชื่อและวิธีปฏิบัติของคนในสังคม และการที่คนในสังคมไม่ได้เห็นความสำคัญของการใช้กฎ ระเบียบ หรือกลไกของสถาบันทางการเมืองเพื่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิม ความสำเร็จของการออกแบบสถาบันทางการเมืองนั้นจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้เลย

กล่าวในอีกแง่หนึ่งว่า การจะเปลี่ยนให้ ส.ส. ไม่โหวตตามพรรค โดยการให้มีการโหวตในบางเรื่องอย่างอิสระ การใช้กลไกของกระทู้และการอภิปราย หรือแม้กระทั่งการมีการเลือกตั้งขั้นต้น หากประชาชนไม่วางแรงกดดันหรือแสดงให้ ส.ส. ได้รับรู้ตั้งแต่จุดเริ่มต้นที่การโหวตของ ส.ส. ด้วยการแสดงความต้องการทางนโยบายและทางการเมืองผ่านเรื่องพิจารณาและร่างกฎหมายต่างๆ แล้ว การใช้กลไกทางสถาบันทางการเมืองเหล่านี้ก็ยากที่จะเกิดผล

การที่ประชาชนไม่ได้แสดงความใส่ใจว่าการโหวตของ ส.ส. นั้น ควรจะมีการกลับมารับฟังความต้องการของประชาชนก่อนที่จะมีการนำไปถกเถียงในพรรคการเมืองหรือในรัฐสภา ย่อมเท่ากับเป็นการให้การอนุญาตโดยปริยายแก่ ส.ส. ให้โหวตตามพรรค เพราะ ส.ส. และพรรคการเมืองมักจะอ้างว่าประชาชนไม่ได้ส่งสัญญาณอะไรในเรื่องการโหวต ดังนั้นจึงเกิดการตีความว่า ส.ส. และพรรคการเมืองก็น่าจะสามารถตัดสินใจแทนประชาชนได้เลย เช่นนี้แล้วรูปแบบการเป็นผู้แทนของประเทศไทยก็จะเป็นรูปแบบของผู้แทนที่ตัดสินใจแทนประชาชน (Trustees) มากกว่าแบบที่เป็นผู้แทนที่รับฟังความต้องการของประชาชนแล้วจึงมาถ่ายทอดความต้องการนั้น (Delegates) ซึ่งในที่สุดประชาชนเองจะต้องตัดสินใจว่าตนนั้นมีความพึงพอใจกับรูปแบบไหนมากที่สุด

เช่นเดียวกับการโหวตตามฝ่ายหรือการโหวตข้ามพรรคของพรรคการเมืองที่ในที่สุดก็เห็นว่าเป็นการโหวตเพื่อผลประโยชน์ของนักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นหลักเริ่มต้น การโหวตเพื่อเพิ่มโอกาส

ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลอาจจะเกิดประโยชน์กับพรรคการเมืองและ ส.ส. ในสังกัด แต่สำหรับประชาชนแล้วการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลอาจจะไม่ส่งผลที่เป็นประโยชน์อะไรแก่ประชาชนเลย การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพรรคฝ่ายรัฐบาลในฐานะที่เป็น 'พรรคเติมเต็ม' ไม่ได้ทำให้ความต้องการทางด้านนโยบายหรือการเมืองแก่ประชาชนเลย

ประโยชน์ทางการเมืองจะเกิดขึ้นกับประชาชนถ้าพรรคการเมืองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในฐานะ 'ผู้สร้างรัฐบาล' (King Maker Role) เพราะสามารถต่อรองในการผลักดันจุดยืนความต้องการทางนโยบายและการเมืองของตนได้ แต่สำหรับประเทศไทยแล้วการเกิดขึ้นของพรรคผู้สร้างรัฐบาลนั้นแทบจะไม่เคยเกิดขึ้น ถึงแม้จะเกิดขึ้นในสมัยหนึ่งการเรียก ส.ส. ส่วนหนึ่งของพรรคนั้นก็ไม่ได้รับการเรียกว่าเป็นผู้สร้างรัฐบาล แต่เป็น 'งูเห่า' แทน และที่สำคัญการได้รับโอกาสในการผลักดันนโยบายหรือความต้องการทางการเมืองที่จะตกแก่ประชาชนนั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้น

ที่สุดแล้ว การไม่วางแรงกดดันหรือแสดงความต้องการให้ถูกจุดของประชาชนจะเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ เพราะสำหรับผู้ที่ศึกษาในเรื่องของการออกแบบและสถาบันทางการเมืองที่หวังผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองไม่ว่าจะเป็นรูปแบบหรือพฤติกรรมของคนในระบบการเมืองนั้นๆ จะมีบทเรียนของการล้มเหลวของการออกแบบสถาบันทางการเมืองที่ว่า หากไม่เกิดความเข้าใจในที่มาและเป้าหมายของการมีกลไกของสถาบันตามการออกแบบเพียงพอที่จะนำไปสู่การปรับพฤติกรรมของคนที่จะใช้และอยู่กับสถาบันการเมืองที่ออกแบบนั้นๆ แล้ว เพียงการมีสถาบันทางการเมืองขึ้นมาจะไม่ได้ช่วยให้ผลสำเร็จของการออกแบบนั้นเกิดขึ้นได้แล้ว

สำหรับหนังสือเล่มนี้แล้วการค้นพบว่า ส.ส. โหวตเพื่อตนเองและพรรคการเมืองเพราะผลประโยชน์และสถานภาพในการทำงานของรัฐสภาไม่ได้สื่อว่าเป็นความบกพร่องของ ส.ส. และการแก้ไขข้อบกพร่องนั้นจะต้องเกิดขึ้นในฝั่งของ ส.ส. เพียงส่วนเดียว แต่จะเสนอว่าการกลับมามองตนเองของประชาชนและเปลี่ยนความรู้สึกว่าแท้จริงแล้วตัวประชาชนเองต่างหากที่จะต้องทำตัวเป็นผู้สร้างแรงกดดันและส่งสัญญาณให้แก่ ส.ส. ว่าควรจะต้องโหวตอย่างไรที่เป็นการโหวตเพื่อประชาชน ไม่ใช่ปล่อยให้การโหวตของ ส.ส. เป็นเหมือนการให้เช็กเปล่าที่ ส.ส. จะเขียนจำนวนเท่าไหร่ก็ได้ เพราะในที่สุดประชาชนเองจะค้นพบว่าเงินในบัญชีได้หมดไปแต่ไม่ได้อะไรกลับคืนมาจากการโหวตนั้นๆ เลย

บรรณานุกรม

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

ภาษาไทย

โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์และนรนิติ เศรษฐบุตร. 2521. *พรรคการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ขจรศักดิ์ ปานสาคร..2537. *โครงสร้างและบทบาทของรัฐสภาไทยภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2517, 2521, และ 2534.* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จิตรา โรจน์ประเสริฐกูล, *รัฐบาลผสมของไทย: กรณีศึกษารัฐบาลตั้งแต่ปี พ.ศ.2535-2548*, วิทยานิพนธ์สาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จรัญ ดิษฐาอภิชัย. 2540. แนวทางการยกเครื่องรัฐสภาไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา

จุมพล หนิมพานิช, บุญศรี พรหมาพันธุ์ และรสลิน ศิริยะพันธุ์. 2539. รูปแบบการพัฒนาและการประเมินผลงานของรัฐสภา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ชมพูนุท ตั้งถาวร. 2558. *การลงประชามติ: เครื่องมือยุติความขัดแย้งในรัฐสภา* ใน ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (บรรณาธิการ) การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 16 ประจำปี 2557 8 ทศวรรษ ประชาธิปไตยไทย: พลวัตแห่งดุลอำนาจ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า

ดาสินี มาลัยพงษ์. 2539. *บทบาทของรัฐสภาไทยในการตรากฎหมาย: ศึกษากระบวนการนิติบัญญัติไทยช่วง พ.ศ. 2507-2516*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธีรนันต์ ไกรนิธิสม. 2539. *บทบาทของรัฐสภาไทยในการตรากฎหมาย: ศึกษาระบบรัฐสภาไทยภายใต้ระบอบมาตยาธิปไตยในช่วงปี พ.ศ. 2487-2500*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นริศ มีสมบูรณ์. 2539. *บทบาทรัฐสภาไทยในการตรากฎหมาย: ศึกษาบทบาทคณะราษฎรในกระบวนการนิติบัญญัติระหว่าง พ.ศ. 2475-2489*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นัครินทร์ เพชรสิงห์. 2553. *ความเป็นสถาบันทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนา*. ภาคนิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แนบ สุดสงวน. 2539. *บทบาทของรัฐสภาไทยในการตรากฎหมาย: ศึกษากระบวนการนิติบัญญัติของไทยระหว่าง พ.ศ. 2527-2537*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. 2550. *รายงานการวิจัยเสริมหลักสูตรเรื่องแนวทางการปรับปรุงระบบการเลือกตั้งและพรรคการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัทมา สูบกำปัง. 2552. *รายงานเรื่องความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า

ประจักษ์ ก้องกีรติ. 2555. *มายาคติและการเมืองของนิทานสอนใจว่าด้วยความโง่ จน เจ็บ ของผู้เลือกตั้งชนบท* ใน ประจักษ์ ก้องกีรติ (บรรณาธิการ) การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้ง: วาทกรรม อำนาจและพลวัตชนบทไทย

พฤทธิสาณ ชุมพล. 2553. *ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์หาวิทยาลัย

พรศักดิ์ ผ่องแผ้วและอุดม พิริยสิงห์. 2527. *พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต 3 จังหวัดขอนแก่น 18 เมษายน 2526*. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์

ไพศาล สังโวสี, *"ยินดีต้อนรับสู่ความคาดหวัง"*. เนชั่นสุดสัปดาห์ 16 (817) หน้า 10

ภัทริดา สุคุณณี. 2558. *"กระทู้ถามในสภาผู้แทนราษฎร"*. รัฐสภาสาร 63 (1) หน้า 46-91

ภูเมฆ สัตยพิพัฒน์. 2550. *พรรคประชาธิปัตย์กับการสร้างฐานความนิยมในภาคใต้*. ภาคนิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วรเจตน์ ภาคีรัตน์, บรรเจิด สิงห์คะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. 2546. รายงานการวิจัยเรื่อง สาระสำคัญและแนวทางการพัฒนาสภาผู้แทนราษฎรในสิบปีข้างหน้า. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ศาสตรินทร์ ตันสุน. 2550. *ความสำเร็จทางการเมืองและความเป็นสถาบันการเมืองของพรรคไทยรักไทย*. ภาคนิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สติธร ธนานิธิโชติ. 2555. *"พรรคการเมืองไทยยังไม่ "เข้มแข็ง""*. วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย 5 (3) หน้า 117-146

สมเกียรติ ลิ้มเทียมเจริญ. 2539. *บทบาทของรัฐสภาไทยในตรากฎหมาย: ศึกษากระบวนการนิติบัญญัติไทยในระหว่าง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 19 มีนาคม 2526*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. 2546. *พรรคการเมืองไทย* ใน สีดา สอนศรี (บรรณาธิการ) พรรคการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุชาติ พันชี. 2539. *บทบาทของรัฐสภาไทยในการตรากฎหมาย: ศึกษากระบวนการนิติบัญญัติไทยในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ.2500-2506)*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อัครเมศวร์ ทองนวลและคณะ. 2541. *รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อรรถสิทธิ์ พานแก้ว. 2554. *"การเปลี่ยนแปลง การคงอยู่ และความคาดหวัง: ข้อสังเกตจากการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2554"*. วารสารสถาบันพระปกเกล้า 9 (2) หน้า 29-47

อรรถสิทธิ์ พานแก้ว. 2558. *เพิ่มดุลอำนาจระหว่าง 'นักการเมือง' และ 'พรรคการเมือง': เพิ่มประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ "ผู้แทนราษฎร"*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า

เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 29/2541 (ส. ทั่วไป), สผ 30/2541 (ส. ทั่วไป), สผ 31/2541 (ส. ทั่วไป), และ สผ 32/2541 (ส. ทั่วไป).

เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 15/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 16/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 17/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 18/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 6/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 7/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 8/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 9/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 10/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 10/1/2542 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 26/2545 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 27/2545 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 28/2545 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 29/2545 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 28/2546 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 29/2546 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 30/2546 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 28/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 29/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, สผ 30/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 31/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 20/2548 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ,และ สผ 21/2547 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.
เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 5/2551 (วิ) เป็นพิเศษ, สผ 6/2551 (วิ) เป็นพิเศษ, และ สผ 7/2551 (วิ) เป็นพิเศษ.
เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 17/2552 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 18/2552 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.
เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 2/2553 (วิ) เป็นพิเศษ, และ สผ 3/2553 (วิ) เป็นพิเศษ.
เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 15/2554 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 16/2554 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.
เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 22/2554 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 23/2554 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.
เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 34/2555 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 35/2555 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.
เอกสารการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ 27/2556 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ, และ สผ 28/2556 (ส. ทั่วไป) เป็นพิเศษ.

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2542 เรื่องสมาชิกภาพของอดีต ส.ส. พรรคประชากรไทย
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2551 เรื่องยุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคมัชฌิมาธิปไตย
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 26/2554 เรื่องสมาชิกภาพของ ส.ส. พรรคเพื่อไทย

ประกาศราชกิจจานุเบกษา

ประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี (2548, 9 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 122. ตอนพิเศษ 20 ง. หน้า 1.
ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค นโยบายพรรค และกรรมการบริหารพรรค (2547, 29 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 121. ตอนพิเศษ 85 ง. หน้า 84.
ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี (2554, 5 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 128. ตอนพิเศษ 88 ง. หน้า 1.

ข่าวหนังสือพิมพ์

“เบื้องลึก เกมตั้งรัฐบาล วิบากกรรม ‘ชวน หลีกภัย’ ก่อน ‘รีเทิร์น’ เก้าอี้นายกฯ, *มติชน* (8 พฤศจิกายน 2540), น. 1.
แยกขั้ว-แตกค่าย ใครชิง? ใครฉก? ใครเสียบ? เกมตั้งรัฐบาลยังไม่จบ, *เนชั่นสุดสัปดาห์* (19-25 ธันวาคม 2551), น. 24.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

"ชาญชัย"ยังหวังปชป.เปลี่ยนใจร่วมแก้รธน.. เข้าถึงจาก คมชัดลึกออนไลน์ <http://www.komchadluek.net/detail/20100128/4631999..html> เมื่อวันที่ 3 พ.ค. 59
"ปู่จิ้น"ยันไม่มีงูเห่าภท. เผยเคลียร์ใจ"สมศักดิ์"แล้ว. เข้าถึงจาก สยามรัฐออนไลน์<http://www.siamrath.co.th/web/?q=node/69891> เมื่อวันที่ 3 พ.ค. 59
ย้อนรอยยุบ "เสรีธรรม"เพื่อความอยู่รอด !. เข้าถึงจาก ผู้จัดการออนไลน์ <http://www.manager.co.th/mgrWeekly/ViewNews.aspx?NewsID=9490000077753&TabID=3& > เมื่อวันที่ 16 ก.ค. 59.
รัฐบาลเสียงปริ่มน้ำ-มีสิทธิ์พังเพราะ “งูเห่า” !!. เข้าถึงจาก ผู้จัดการออนไลน์ <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9530000079290&TabID=3&> เมื่อวันที่ 16 ก.ค. 59.
เปิดสาแหรก"ไทยรักไทย" ก่อนถึงวัน"ลมพัดหวน". เข้าถึงจาก มติชนออนไลน์ <http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1336022412> เมื่อวันที่ 29 พ.ย. 59.

"เสนาะ" โดดประชุม "ประมวล" งดออกเสียง, เข้าถึงจาก ประชาไทออนไลน์ <http://prachatai.com/journal/2005/06/4666> เมื่อวันที่ 29 พ.ย. 59.

มติวิปอุ้มสุริยะ – ทักษิณลังเลเชือดเสนาะ !?, เข้าถึงจาก ผู้จัดการออนไลน์ <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9480000082801> 29 พ.ย. 59.

ภาษาอังกฤษ

Askew, Marc. 2008. *Performing Political Identity: The Democrat Party in Southern Thailand*. Chiang Mai: Silkworm.

Back, Hanna. 2003. "Explaining and predicting coalition outcomes: Conclusion from studying data on local coalitions." European Journal of Political Research 42: 441-472

Bowie, Katherin A. 2008. "Vote Buying and Village Outrage in an Election in Northern Thailand: Recent Legal Reforms in Historical Context," *The Journal of Asian Studies* 67 (2): 469-511.

Bowler, Shaun, Daivid M. Farrell, and Richard S. Katz. 1998. "Party Cohesion, Party Discipline, and Parliaments" in Shaun Bowler, Daivid M. Farrell, and Richard S. Katz. eds., *Party Discipline and Parliamentary Government.* Columbus: Ohio State University Press

Callahan, William. 2005. "The Discourse of Vote Buying and Political Reform in Thailand," *Pacific Affairs* 78 (1): 95-113.

Chambers, Paul. 2005. "Evolving Toward What?: Parties, Factions, and Coalition Behavior in Thailand Today," *East Asian Studies* 5(3): 495-520.

Chambers, Paul W. and Aurel Croissant. 2010. "Monopolizing, Mutualizing, or Muddling Through: Factions and Party Management in Contemporary Thailand," *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 29 (3): 3-33.

Chantornwong, Sombat. 2002. "The 1997 Constitution and the Politics of Electoral Reform." In *Reforming Thai Politics*, eds. Duncan McCargo. Denmark: Nordic Institute of Asian Studies.

Cox, Gary G. and Matthew D. McCubbins. 1993. *Legislative Leviathan*. Berkeley: University ofCalifornia Press.

Cox, Gary W. and Mathew D. McCubbins. 2005. *Setting the Agenda: Responsible Party Government in the US Houseof Representatives*. Cambridge: Cambridge University Press

Davidson-Schmich, Louise K. 2006. "The Origins of Party Discipline: Evidence from Eastern Germany." *German Politics and Society* 79(24:2): 23-43.

De Swaan, Abram. 1973. Coalition Theories and Cabinet Formations: A study of formal theories of coalition formation applied to nine European parliaments after 1918. San Fransisco: Jossey-Bass

Diermeier, Daniel, and Timothy J. Feddersen. 1998. Cohesion in Legislatures and the Vote of Confidence Procedure. American Political Science Review 92:611-621.

Downs, William M. 1998. Coalition Government, Subnational Style: Multiparty Politics in Europe's Regional Parliaments. Columbus: Ohio State University Press

Fenno, Richard F. 1978. *Home Style: House Members in Their Districts*. Boston: Little, Brown

Ferejohn, John A, and Morris P. Fiorina. 1975. “Purposive Models of Legislative Behavior,” *The American Economic Review* 65(2): 407-414.

Flavelle, Lucinda and Philip Kaye. 1986. “Party Discipline and Legislative Voting.” *Canadian Parliamentary Review* Summer: 6-9.

Godbout, Jean-François, and Bjørn Høyland. 2011. “Legislative Voting in the Canadian Parliament,” *Canadian Journal of Political Science* 44(2): 367-388.

Hix, Simon, and Abdul Noury. 2012. “Government-Opposition or Left-Right? The Institutional Determinants of Voting in Legislatures,” Working Paper unpublished, accessed Feb 7, 2013

Huber, John. 1996. The Vote of Confidence in Parliamentary Democracies. American Political Science Review
90:269-282.

Kam, Christopher J. 2009. *Party Discipline and Parliamentary Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Krehbiel, Keith. 1993. “Where’s the Party?,” British Journal of Political Science 23:235-266.

Laver, Michael, and Norman Schofield. 2001. Multiparty Government: The Politics of Coalition in Europe. Ann Arbor: The University of Michigan Press

Mainwaring, Scott. 1998. “Party Systems in the third wave,” *Journal of Democracy* 9(3): 67-81.

Maisrikrod, Surin. 1992. *Thailand’s Two General Elections in 1992: Democracy Sustained.* Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Maisrikrod Surin and Duncan McCargo. 1997. “Electoral Politics in Political Change in Thailand.” In *Thailand: Democracy and Participation*, eds. Kevin Hewison. London and New York: Routledge.

Mayhew, David R. 1974. *Congress: The Electoral Connection.* New Haven: Yale University Press

McCargo, Duncan. 1997. “Thailand’s political parties: Real, authentic and actual in Political Change” In *Thailand: Democracy and Participation*, eds. Kevin Hewison. London and New York: Routledge.

NogsuanSawasdee, Siripan, 2006. *Thai Political Parties in the Age of Reform.* Bangkok, Thailand: Institute of Public Policy Studies.

Ockey, James. 1994. “Political Parties, Factions, and Corruption in Thailand.” Modern Asian Studies 28 (2): 251-277.

Ockey, James. 2003. “Change and Continuity in the Thai Political Party System,” *Asian Survey* 43 (4): 663-680.

Ockey, James. 2005. “Variations on a Theme: Societal Cleavages and Party Orientations Through Multiple Transitions in Thailand,” *Party Politics* 11 (6): 728-747.

Phongpaichit, Pasuk and Christ Baker. 2013. “Reviving Democracy at Thailand’s 2011 Election,” *Asian Survey* 53 (4): 607-628.

Poole, Keith T. and Howard Rosenthal. 1997. *Congress: A Political-Economic History of Roll Call Voting*. Oxford:Oxford University Press.

Poole, Keith T. 2005. *Spatial Models of Parliamentary Voting*. Cambridge: Cambridge University Press

Scarrow, Susan. 2005. *Implementing Intra-Party Democracy: Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspective*. Washington D.C: National Democratic Institute for International Affairs.

Shepsle, Kenneth A. 1979. “Institutional Arrangements and Equilibrium in Multidimensional Voting Models.” *American Journal of Political Science* 23: 27-59.

Shepsle, Kenneth A. and Barry R. Weingast. 1981. “Structure Induced Equilibrium in Legislative Choice.” *Public Choice* 37: 509-519

Simon Hix and Abdul Noury.2014. “Government-Opposition or Left-Right? The Institutional Determinants of Voting inLegislatures,”*Political Science Research and Methods*, forthcoming.Retrieved from http://personal.lse.ac.uk/hix/ Oct 2, 2015.

Tsebelis, George. 2002. *Veto Players: How Political Institutions Work*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Ufen, Andreas. 2008. “Political Party and Party System Institutionalization in Southeast Asia: Lessons for Democratic Consolidation in Indonesia, the Philippines and Thailand,” *The Pacific Review* 21(3): 327-350.

Uslaner, Eric M. and Thomas Zittel. 2006. “Comparative Legislative Behavior,” in R.A.W. Rhodes, Sarah A. Binder, and Bert A. Rockman (eds.), *The Oxford Handbook of Political Institutions*. Oxford: University of Oxford, pp.474-494.

Zhang, Xiaoke. 2007. “Political Parties and Financial Development: Evidence from Malaysia and Thailand,” *Journal of Public Policy* 27 (3): 341-374.

ดัชนี

C

Cartel Agenda Model (CAM), 7

D

Delegates
ผู้แทนแบบ, 8, 9, 475, 487

F

Floor Agenda Model, 6, 7

T

Trustees
ผู้แทนแบบ, 9, 475, 487

ก

กลุ่ม ส.ส. ไม่สังกัดพรรคการเมือง, 84
กลุ่มขับเคลื่อนพรรค (Party Machine), 11
กลุ่มงูเห่า, 45, 82
กลุ่มและมุ้ง, 427
การจับขั้วแบบจับขั้วเกินจำนวนที่ต้องการ (Surplus Coalition), 439
การนับองค์ประชุม, 439
การปรับคณะรัฐมนตรี, 90, 117, 137, 153, 173, 194, *See* ปัจจัยควบ
การปรับคณะรัฐมนตรี (ครม.), 52
การเพิ่มอิสระในการลงมติ, 473
การเมืองนอกสภา, 465
การรักษามารยาททางการเมือง, 418
การเลือกตั้งขั้นต้น (Primary Voting), 476
การสนับสนุนทรัพยากร, 410
การสร้างภาพความไม่ชอบธรรม, 439
การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี. *See* การอภิปรายไม่ไว้วางใจ
การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคล. *See* การอภิปรายไม่ไว้วางใจ
การอภิปรายไม่ไว้วางใจ, 57, 58, 60, 63, 67, 71, 93, 122, 138, 156, 176, 197
การออกเสียงเลือกตั้งแบบจริงใจ (Sincere Voting), 6
เก้าอี้รัฐมนตรี, 455

ข

ข้อจำกัดของการลงมติ, 411,
ข้อจำกัดทางการเมือง, 451
ข้อจำกัดในการลงมติ, 420
ข้อมูลการลงมติ, 3

ค

คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วม (วิป). *See* วิป (Whip)
ความก้าวหน้าในองค์กรพรรคการเมือง, 9, 23, 408
ความคิดทางการเมือง" (Political Ideology), 6
ความเป็นระเบียบวินัยในพรรคการเมือง, 9, 23, 24, 419, 433
ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพรรคการเมือง, 9, 23, 24, 419, 433
ความสามารถในการจัดการวาระการประชุม, 7
ความอ่อนแอของพรรคการเมือง, 419
*ค่าสถิติการ*โหวตตามฝ่าย, 27
ค่าสถิติการโหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores), 28, 256
ค่าสถิติการโหวตตามพรรค (Party Loyalty Score), 27, 71

ช

ช่วงเวลาทางการเมือง, 463

ต

ตัดหรือริดรอนทรัพยากร, 408
ตามช่วงเวลาของการปรับคณะรัฐมนตรี, 271, 306, 332, 344, 360, 387
ตามประเภทของกฎหมาย, 298, 329, 340, 355, 376

ตามวาระ, 271, 303, 331, 342, 359, 385
ตามเวลาของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ, 285, 317, 334, 348, 366, 396

ท

ทฤษฎีการจับขั้วรัฐบาลผสม (Coalition Theory), 18
ทฤษฎีการลงมติตามจุดยืนนโยบาย (Spatial Voting), 6, 8, 24

ป

ประชามติเสียงข้างน้อย, 482
ประเภทกฎหมาย, 36
ประเภทของกฎหมาย, 84, 112, 133, 149, 168, 189, 212, 220, 227, 234, 241, 248, 263
ปัจจัยควบ, 30, 70, 209

พ

พรรคการเมืองขนาดกลาง, 424, 455
พรรคการเมืองขนาดเล็ก, 424, 453
พรรคการเมืองขนาดใหญ่, 424, 457
พรรคการเมืองฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล, 44
พรรคการเมืองฝ่ายร่วมรัฐบาล, 44
พรรคกิจสังคม, 79, 109, 166
พรรคความหวังใหม่, 83, 107
พรรคชาติไทย, 79, 106, 132, 146
พรรคชาติไทยพัฒนา, 165, 185
พรรคชาติพัฒนา, 83, 109, 185
พรรคเติมเต็ม, 453
พรรคถิ่นไทย, 111
พรรคที่ไม่ชัดเจนในสถานภาพ, 453
พรรคไท, 81
พรรคไทยรักไทย, 106, 130
พรรคประชากรไทย, 81
พรรคประชาธิปไตยใหม่, 186
พรรคประชาธิปัตย์, 78, 108, 131, 148, 164, 187
พรรคประชาราช, 148, 167
พรรคฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย, 260, 295, 327, 339, 353, 375
พรรคพลังชล, 186
พรรคพลังธรรม, 81
พรรคพลังประชาชน, 145
พรรคเพื่อไทย, 167, 184
พรรคเพื่อแผ่นดิน, 146, 164
พรรคภูมิใจไทย, 164, 187
พรรคมวลชน, 111
พรรคมหาชน, 111, 132, 186
พรรคมัชฌิมาธิปไตย, 147
พรรคมาตุภูมิ, 166, 188
พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา, 147
พรรครวมชาติพัฒนา, 165
พรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล – โหวตตามฝ่าย, 260, 295, 327, 338, 352, 374
พรรครักประเทศไทย, 188
พรรครักษ์สันติ, 188
พรรคราษฎร, 82, 110
พรรคเสรีธรรม, 80, 108
พรรคเอกภาพ, 80

ม

มติพรรค, 410
มารยาททางการเมือง, 428

ร

ระบบการเลือกตั้ง, 11
ระบบการเลือกตั้งแบบผสม (Mixed-member Electoral System). *See* ระบบการเลือกตั้ง
ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนคู่ขนาน (Mixed Member Majoritarian: MMM /Parallel System), 485
ระบบคะแนนนำกำชัย (First-Past-the-Post – FPTP), 478
ระบบรัฐสภา, 10, 255, 470, 473, 476
ระบบสัดส่วนผสม (Mixed Member Proportional – MMP), 486
ระบบเสียงข้างมาก (Majoritarian), 478
รัฐบาลผสม, 44, 206
รูปแบบการปรับคณะรัฐมนตรี, 53
แรงจูงใจทางการเมือง, 8, 408, 420, 451, 458

ไร้การทำงานของวิป (Unwhipped), 473

ว

วาระการประชุม, 88, 115, 135, 151, 171, 192, 215, 222, 229, 236, 243, 250
วาระการลงมติ. See ปัจจัยควบ
วิป (Whip), 409

ส

สถานการณ์พิเศษ, 465
เสียงของประชาชน, 421

ห

โหวตข้ามพรรค (Cross-Party Voting Scores), 25, 255, 261, 296, 328, 353, 375, 450, 459, 463, 483
โหวตข้ามพรรค? – สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 20, 258
โหวตข้ามพรรค? – สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 22, 326
โหวตข้ามพรรค? – สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24, 373
โหวตข้ามพรรค? –สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 23, 337, 351
โหวตตามใจ, 69
โหวตตามฝ่าย, 24, 206, 253, 433, 434, 481
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20, 210
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21, 217
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22, 225
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23, 232, 239
โหวตตามฝ่าย? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24, 246
โหวตตามพรรค, 24, 69, 95, 200, 407, 470
โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 20, 71
โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21, 98
โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22, 127
โหวตตามพรรค? – สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 23, 142, 160
โหวตตามพรรค? - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24, 181

อ

อภิสิทธิของ ส.ส., 472

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (6106-157D)
นายอรัญ หาญสืบสาย ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พฤษภาคม 2561
โทรศัพท์ 0 2218 3549-50 โทรสาร 0 2218 3550
http://www.cuprint.chula.ac.th